

שבוע פרשת בהעלותך - באה"ק

(24 - 30 May 2026)

ח' - י"ד סיון ה'תשפ"ו

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספות כמפורט בתוכן עניינים

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם.

משיחת י"א שבט תשכ"ח

בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִמֶּנּוּ אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דָגְגָךְ וְתִירֶשֶׁךְ וְיִצְהָרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבִהְמֶתְךָ, וְאִכְלָתָ וְשִׂבְעָתָ: הַשְׁמִירוּ לָכֶם בְּכֶן וּפְתָה לְבַבְכֶם, וְסִרְתֶּם וּעִבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף יי בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשְׁמִימִים וְלֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ, וְאִבְרַתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָחָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם: וְשִׁמְתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדָבָר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֶת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְׁמִימִים עַל הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כִּנְפֵי בְגָדֵיהֶם לְדִרְתָּם, וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית הַכִּנֹּף פִּתִּיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵהָיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן:

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקֶּבֶל עַל־ מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָה לְרַעְדָּ בְּמִוֶּדֶ: מַצְוָה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחְרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי שְׂמֵחָלֵק לִימֵי הַחוּדוּשׁ. יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַל־יִבָּזְרוּנוּ, שִׁיבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹךְךָ: אֵךְ צְדִיקִים יִדְּרוּ לְשִׁמְךָ, וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֶיךָ:

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקימורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף!

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של יד לשל ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיכרך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבַבְךָ, וּבְכָל נַפְשְׁךָ, וּבְכָל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם, עַל לְבַבְךָ: וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךְ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְקִשְׁרְתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שִׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ,

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמישה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס . . שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מזמורי תהלים

קכה

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבְּמִתִּים בְּיַד כְּהֹנָסִים לֹא יִמּוּט לְעוֹלָם יֵשֶׁב: בִּירוּשָׁלַם הָרִים סָבִיב לָהּ וַיֵּי סָבִיב לְעַמּוֹ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם: ג כִּי לֹא יָגוּחַ שָׁבַט הָרָשָׁע עַל גּוֹרֵל הַצַּדִּיקִים לְמַעַן לֹא־יִשְׁלַחוּ הַצַּדִּיקִים | בְּעוֹלָתָהּ יָדִיהֶם: ד הִיטִיבָה יְיָ לַטּוֹבִים וְלִישָׁרִים בְּלִבּוֹתָם: ה וְהַמַּטִּים עֲקֻלָּלוֹתָם וְזָלְכָם יְיָ אֶת־פְּעָלֵי הָאֵן שְׁלוֹם עַל־יִשְׂרָאֵל:

קכו

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יְיָ אֶת־שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֻלָּמִים: ב אֲזַי יִמָּלֵא שְׂחֹק פִּינוּ וְלִשְׁוִנֵנוּ רִנָּה אֲזַי יֵאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִם־אֱלֹהִים: ג הַגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הָיִינוּ שְׂמִחִים: ד שׁוּבָה יְיָ אֶת־שְׁבִיתֵנוּ כַּאֲפִיקִים בְּנֶגֶב: ה הַזְרְעִים בְּרִמְעָה בְּרִנָּה יִקְצְרוּ: ו הַלֹּךְ יִלְךְ | וּבָכָה נִשְׂא מִשְׁךְ־הַזֶּרַע בְּאִיבּוֹא בְּרִנָּה נִשְׂא אֲלֻמָּתֵיו:

סוף זמן קידוש לבנה:
מוצאי שבת קודש, י"ד סיון

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט אייר, תשי"ג
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו שואל חוות דעתי בענין העתקה מצרפת. ושאלת חכם חצי תשובה, וכמו שמזכיר במכתבו, שידוע לו חו"ד בענין העתקה. אלא שיש עוד להוסיף בזה, שחו"ד זו שאין כדאי להעתיק (מלבד במקרים בודדים), הנה לא רק בנוגע לאלו העוסקים בעבודת הקדש, אם בתו"ת או במקצוע אחר, אלא גם לסתם אנ"ש, ולא רק מפני הרוחניות, אלא גם מפני הגשמיות, וכאשר בטח ידוע להם מהקישוים וההרפתקאות שיש לאנ"ש שי' כאן ובקנדה, בעניני הסתדרות ומקור לפרנסה, אשר בטחוני שהם כותבים לכם המצב כמו שהוא, אף שעיי"ז יתברר שספק אם טוב עשו בהעתקה לכאן וד"ל.

בברכה להצלחה בעבודתו בקדש, ואשר במילא ימשיך זה תוספת ברכה והצלחה בבריאות וזוגתו תחי' וכל ב"ב שיחיו ובכל עניניו הפרטים בכלל.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

נ.ב.: מוסג"פ הקונטרס לחג מ"ת הבע"ל אשר בטח יזכה בתוכנו את הרבים באופן המתאים.

מפתח

אגרות קודש

עמודים: 3, 101, 164, 186,
196, 226, 227, 252

לקוטי שיחות

בהעלותך, כרך לג, א / 41
בהעלותך, כרך לג, ב / 45

התוועדות

ש"פ בהעלותך ה'תשכ"ט
28 /
ט"ז סיון ה'תשל"ה / 39

מאמר

ד"ה ביום השני ה'תשל"ה
5 /
ד"ה בהעלותך את הנרות
ה'תשכ"ט / 14

הוספות

לימוד יומי על פי תקנת רבותינו נשיאנו

חומש	תניא	היום יום	רמב"ם שלושה פרקים	רמב"ם פרק אחד	רמב"ם ספר המצוות
ראשון / 55 שני / 58 שלישי / 60 רביעי / 63 חמישי / 67 שישי / 70 שבת קודש / 78	ראשון / 85 שני / 86 שלישי / 89 רביעי / 89 חמישי / 91 שישי / 92 שבת קודש / 94	ראשון / 95 שני / 95 שלישי / 96 רביעי / 96 חמישי / 97 שישי / 97 שבת קודש / 97	ראשון / 102 שני / 110 שלישי / 118 רביעי / 128 חמישי / 136 שישי / 145 שבת קודש / 155	ראשון / 165 שני / 168 שלישי / 169 רביעי / 173 חמישי / 176 שישי / 177 שבת קודש / 180	ראשון / 184 שני / 184 שלישי / 184 רביעי / 184 חמישי / 185 שישי / 185 שבת קודש / 185

לימוד מחולק לפי ימים

משנה	גמרא	שולחן ערוך הרב
ראשון / 189 שני / 190 שלישי / 191 רביעי / 192 חמישי / 193 שישי / 194 שבת קודש / 195	ראשון / 198 שני / 202 שלישי / 206 רביעי / 210 חמישי / 214 שישי / 218 שבת קודש / 222	ראשון / 229 שני / 229 שלישי / 229 רביעי / 230 חמישי / 230 שישי / 231 שבת קודש / 231

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

אדמו"ר הזקן	אדמו"ר המהר"ש
שולחן ערוך עם הערות וצינונים 228 / שולחן ערוך לפי לוח 'רב יומי' 229 / לקוטי תורה / 232	תורת שמואל תרל"ג / 235 אדמו"ר הרשב"י ספר המאמרים - המשך תער"ב 236 / אדמו"ר הרי"צ ספר המאמרים תרפ"ט / 238 לקוטי דיבורים / 238 רשימות - אבות החסידות / 239 אגרות קודש / 241
אדמו"ר האמצעי	אדמו"ר ה'צמח צדק'
תורת חיים / 233	דרך מצוותיך / 234

מאמר דא"ח

ביאור בדרך אפשר

1 אודות הקרבנות שהביאו נשיאי השבטים בחנוכת המשכן, נאמר בתורה
2 בפרשת השבוע, פרשת נשא:
3 **ביום השני** לחנוכת המשכן, הוא יום ב' לחודש ניסן **הקריב** את קרבנו
4 **נתנאל בן צוער נשיא שבט יששכר**¹. **ומבואר במדרשי**
5 **חז"ל**², **ששכט יששכר**
6 **הקריב שני לשבטים**, לאחר
7 נחשון בן עמינדב נשיא שבט יהודה
8 שהקריב את קרבנו ביום הקודם **אף**
9 **שהיה תשיעי ללידה** למרות
10 שיששכר היה הבן התשיעי שנולד
11 ליעקב אבינו, **לפי שהיו בני שבט**
12 **יששכר בעלי תורה, וכמו**
13 **שנאמר**³ בספר דברי הימים **ומבני**
14 **יששכר יודעי בינה לעתים**
15 (זה לשון הכתוב, "ומבני יששכר
16 יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה
17 ישראל"). **ויודע הדיוק** השאלה
18 **בזה**⁴ בתורת החסידות, **שעל פי**
19 **זה** לפי האמור שנשיא שבט יששכר
20 הקריב ביום שני כי בני יששכר היו
21 בעלי תורה **אינו מוכן למה**
22 **הקריב** נתנאל בן צוער נשיא יששכר
23 **ביום השני ולא ביום**
24 **הראשון, דלכאורה, מצד**
25 **מעלת התורה היה ראוי**
26 **ששכט יששכר יקריב גם**
27 **אפילו לפני שבט יהודה** וצריך
28 ביאור מדוע נשיאו של שבט יהודה
29 הקריב ביום הראשון ונשיא שבט
30 יששכר הקריב אחריו, ביום השני, ולא
31 היה המקריב הראשון?
32 **גם צריך להבין מה שנאמר**
33 **בפסוק זה נתנאל בן צוער נשיא**
34 **יששכר, שמקדים הכתוב את**
35 **שמו של הנשיא (נתנאל בן**
36 **צוער) לפני שמו של**

ביאור בדרך אפשר

37 **השבט**⁵, **דבכל** שאר **השבטים מקדים** הכתוב **תחלה את שמו**
38 **של השבט** ושמו של נשיא השבט נזכר לאחר שנזכר שם השבט, **וכמו**
39 **למשל בפסוק ביום השלישי נשיא לבני זבולון (ואחר כך** לאחר
40 **שנזכר השבט, נזכר שמו של נשיא השבט)** **אליאב בן חלון, ועל דרך**
41 **זה בשאר השבטים, ומדוע**
42 **דווקא כאן** לגבי הקרבן של נשיא
43 שבט יששכר **מקדים תחלה**
44 **נתנאל בן צוער** שם הנשיא, **ורק**
45 **לאחרי זה אומר נשיא**
46 **יששכר שם השבט. ומזה משינוי**
47 **זה בשבט יששכר משאר השבטים שרק**
48 **בו שם הנשיא נזכר לפני שם השבט**
49 **מוכן, שהשם נתנאל בן צוער**
50 **שם הנשיא שמקדים הכתוב**
51 **לפני נשיא יששכר שם השבט,**
52 **שייך לזה שהקריב ביום**
53 **השני, וזהו פירוש הכתוב ביום**
54 **השני הקריב נתנאל בן צוער,**
55 **שזה שהקריב ביום השני**
56 **הוא מצד ענינו של נתנאל בן**
57 **צוער וצריך להבין מה הביאור בזה**
58 **שמצד ענינו של נתנאל בן צוער היה**
59 **צריך להביא את קרבנו דווקא ביום**
60 **השני?**
61 **(ב) ויובן בהקדם המבואר**⁶
62 **במאמרי חסידות שהענין דביום**
63 **השני הקריב נתנאל בן צוער**
64 **נשיא יששכר קשור עם ענין**
65 **התרומה כפי שממשיך ומבאר.**

בס"ד. ש"פ נשא, י"ד סיון, ה'תשל"ה (הנחה בלתי מוגה)

18 **שמקדים הכתוב לפני נשיא יששכר, שייך לזה שהקריב ביום השני, וזהו**
19 **ביום השני הקריב נתנאל בן צוער, שזה שהקריב ביום השני הוא מצד ענינו**
20 **של נתנאל בן צוער.**
21 **(ב) ויובן בהקדם המבואר**⁶ **שהענין דביום השני הקריב נתנאל בן צוער**
22 **נשיא יששכר קשור עם ענין התרומה. דהנה, ענינו של שבט**

(1) פרשתנו ז, יח. (2) ב"ר פע"ב, ה. (3) דברי הימים א' יב, לב. (4) אוה"ת פרשתנו ס"ע רפא ואילך. ח"ה ע' א'תקעז. (5) ראה במדב"ר פי"ג, יז. אוה"ח עה"פ. (6) ראה ד"ה זה תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' רכד ואילך) – ביאור על ד"ה בשעה שהקדימו (שם ע' רב).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 דְּהִנֵּה, עֲנִינוּ שֶׁל שֹׁבֵט יִשְׁשָׁכָר הוּא עֲנִין הַתּוֹרָה כפי שגרמו
- 2 בפסוק 'ומבני יששכר יודעי בינה לעתים' (פְּנֹזֶכֶר לְעִיל), וְתוֹרוֹמָה
- 3 אוֹתוֹת תּוֹרָה מִ"ם⁷, שֶׁזֶהוּ שֶׁהַתּוֹרָה נִיתְּנָה בְּאַרְבָּעִים יוֹם⁸
- 4 ככתוב בתורה שמיד לאחר מתן תורה משה רבנו עלה להר סיני לארבעים יום
- 5 לקבל את פרטי דיני התורה מהקדוש
- 6 ברוך הוא, והעובדה שהמילה 'תורמה' 1
- 7 מורכבת מאותיות 'תורה מ' מלמדת על
- 8 הקשר של התורה, ענינו של שבט
- 9 יששכר, לענין התרומה. וְשִׁיף עֵין
- 10 זה שהקשר של תרומה לתורה קשור
- 11 בכך שהתורה ניתנה לארבעים יום,
- 12 שייך גם לתרומה כפשוטה, כי
- 13 שִׁיעוֹר הַתּוֹרוֹמָה שצריך להפריש
- 14 מתבואה ופירות (אם ההפרשה היא
- 15 בְּעֵין יָפָה בנדיבות) הוּא אֶחָד
- 16 מְאַרְבָּעִים⁹ (בשונה מהפרשת
- 17 תרומה 'בעין בינונית' שהיא אחד
- 18 מחמישים והפרשת תרומה 'בעין רעה'
- 19 שהיא אחד משישים). וּמְבוֹאֵר
- 20 בַּזֶּה¹⁰ במאמרי החסידות הנזכרים,
- 21 שֶׁעֲנִין הַתּוֹרוֹמָה קָאֵי מכוון על
- 22 הַעֲבוּדָה דְּקָרִיאַת שְׁמַע,
- 23 שֶׁהִיא הַעֲבוּדָה הַשְׂאֵר עוֹבֵד אֵת ה'
- 24 בקריאת שמע עֲבוּדָה הִכִּי נַעֲלִית
- 25 וְנִכְדוּעֵי¹¹ שְׁנֵי הַבִּיאוּרִים
- 26 שֶׁבִּמְאֻמָּרִי רְבוּתֵינוּ נִשְׁאִינוּ
- 27 בְּעֵנִין הַחוֹכֵן וְהַמַּעֲלָה של עֲבוּדַת
- 28 הַתַּפְּלָה, שֶׁלְּפַעֲמִים מְבוֹאֵר
- 29 שֶׁתַּכְלִית הָעִילוּי הוּא עֲנִין
- 30 תַּפְּלַת הָעֲמִידָה תפילת שמונה
- 31 עשרה, אֲבָל לְפַעֲמִים מְבוֹאֵר
- 32 שֶׁתַּכְלִית הָעִילוּי הוּא עֲנִין
- 33 הַקָּרִיאַת שְׁמַע, שְׁבַח נֶאֱמַר,
- 34 בפרשה ראשונה של קריאת שמע
- 35 וְאַהֲבָתָא אֵת הָרִי אֶלְקִיד גו'¹²,
- 36 ועל ענין זה של אהבת ה' נאמר בזוהר
- 37 דְּלִית פּוֹלְחָנָא פּוֹלְחָנָא
- 38 דְּרַחֲמֵינוּ¹³ שאין עבודה (גדולה
- 39 וחשובה כל כך) כמו עבודת האהבה,
- 40 ואהבת ה' היא במיוחד בקריאת שמע.

- 1 וְזֶהוּ גַם הַמְּבוֹאֵר כָּאֵן, שֶׁתּוֹרוֹמָה, שֶׁהוּא עֲנִין נַעֲלָה בְּיוֹתֵר,
- 2 קָאֵי מכוון על קָרִיאַת שְׁמַע].
- 3 וְהִנֵּה, בְּעֵנִין שְׁתֵּי פְּרָשִׁיּוֹת הָרָאשׁוֹנוֹת פֶּרֶשֶׁת 'שמע ישראל' ופרשת
- 4 'והיה אם שמוע' דְּקָרִיאַת שְׁמַע אֶמְרוּ רַ"ל¹⁴ בגמרא לָמָּה קָדְמָה
- 5 שְׁמַע לְוָהִיָּה אִם שְׁמַע, כְּדִי
- 6 שִׁינְכָּבֵל עָלָיו הָאָדָם עוֹל מַלְכוּת
- 7 שְׁמַיִם תַּחֲלָה שֶׁזֶהוּ הַחוֹכֵן של
- 8 'שמע ישראל' וְאַחֲרֵי כֵן יִקְבֹּל
- 9 עָלָיו עוֹל מַצּוּת שֶׁזֶהוּ הַחוֹכֵן של
- 10 'והיה אם שמוע' תשמעו אל מצותי.
- 11 אֶמְנָם, מִזֶּה שְׁשׁוּאָלִים בגמרא
- 12 לָמָּה קָדְמָה שְׁמַע לְוָהִיָּה אִם
- 13 שְׁמַע, מוֹכֵן, שִׁישׁ מַעֲלָה
- 14 בְּוָהִיָּה אִם שְׁמַע לגבי 'שמע
- 15 ישראל', שֶׁלֵּכֵן בגלל אותה מעלה
- 16 של 'והיה אם שמוע' הִיָּה רָאוּי
- 17 לְהַקְדִּים אוֹתָהּ לְשְׁמַע (אֶלָּא
- 18 שֶׁמֶכֶל מְקוֹם קָדְמָה שְׁמַע והיא
- 19 באה לפני 'והיה אם שמוע' מהטעם
- 20 האמור לעיל כְּדִי כו' שתחילה
- 21 האדם יקבל על עצמו עול מלכות
- 22 שמים ואחר כך יקבל על עצמו עול
- 23 מצוות). וּבְדוּגְמַת הָאֶמּוֹר לְעִיל
- 24 בְּנוֹגַע לְשֹׁבֵט יְהוּדָה וְיִשְׁשָׁכָר
- 25 (שֶׁהֵם דוּגְמַת שְׁתֵּי הַפְּרָשִׁיּוֹת
- 26 שְׁמַע, וְהִיָּה אִם שְׁמַע יְהוּדָה
- 27 בדוגמת פרשת שמע ויששכר בדוגמת
- 28 תרשת והיה אם שמוע), שֶׁמֶצֶד
- 29 מַעֲלַת הַתּוֹרָה דְּשֹׁבֵט יִשְׁשָׁכָר
- 30 הִיָּה רָאוּי לְהַקְדִּים אוֹתָהּ לְשְׁמַע (אֶלָּא שֶׁמֶכֶל
- 31 מְקוֹם קָדְמָה שְׁמַע כְּדִי כו'). וּבְדוּגְמַת הָאֶמּוֹר
- 32 לְעִיל בְּנוֹגַע לְשֹׁבֵט יְהוּדָה וְיִשְׁשָׁכָר (שֶׁהֵם דוּגְמַת
- 33 שְׁתֵּי הַפְּרָשִׁיּוֹת שְׁמַע וְהִיָּה אִם שְׁמַע), שֶׁמֶצֶד
- 34 מַעֲלַת הַתּוֹרָה דְּשֹׁבֵט יִשְׁשָׁכָר הִיָּה רָאוּי לְהַקְדִּים
- 35 קָרְבָּנוּ בְּיוֹם הָרָאוּשׁוֹן לְפָנֵי שֹׁבֵט יְהוּדָה, אֶלָּא
- 36 שֶׁמֶכֶל מְקוֹם הִיָּה הַקָּרְבָּן דְּשֹׁבֵט יִשְׁשָׁכָר
- 37 (בְּפֻעַל) בְּיוֹם הַשְּׁנִי לְאַחֲרֵי הַקָּרְבָּן דְּשֹׁבֵט
- 38 יְהוּדָה, כִּשְׁם שְׁוָהִיָּה אִם שְׁמַע הִיא פְּרָשָׁה
- 39 הַשְּׁנִיָּה דְּקָרִיאַת שְׁמַע לְאַחֲרֵי פְּרָשַׁת שְׁמַע. וּמִזֶּה
- 40 פרשת והיה אם שמוע חיימה צריכה

(7) זהר ח"ג קעט, א. תיקוני זהר תיקון יז (לא, ריש ע"ב). (8) מנחות צט, ב. זהר ותקו"ז שם. (9) תרומות פ"ד מ"ג. (10) שם ע' רב. (11) ראה לקו"ש חכ"ב ע' 116 הערה 19. וש"נ. (12) ואתחנן ו, ה. (13) ראה זהר ח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א. לקו"ת שלח מב, ג. ובכ"מ. (14) ברכות יג, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 להיות הפרשה הראשונה. ומזה מובן שְקָרְבָנוּ שֶׁל שָׁבֵט יִשְׁשָׁכָר
2 בַּיּוֹם הַשְּׁנִי הוּא מֵאוֹתוֹ הַטַּעַם שֶׁפִּרְשַׁת וְהָיָה אִם שָׁמַע הָיָה
3 פֶּרֶשָׁה הַשְּׁנִיָּה, כְּדִי שִׁיקְבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שְׁמִים תַּחֲלָה
4 כּו'. וכך גם לגבי יהודה ויששכר, אמנם מצד מעלת התורה יששכר קודם
5 ליהודה אבל ביהודה יש ענין קבלת
6 עול מלכות שמים ולכן למעשה נשיא
7 שבט יהודה הקריב תחילה, ביום
8 הראשון, ונשיא שבט יששכר הקריב
9 אחריו, ביום השני, וכפי שממשיך
10 ומבאר.
- 11 (ג) וְהָעֲנִין בְּזָה, דְּהֵנָּה, עֲנִין
12 קְבֻלַּת עוֹל מַלְכוּת שְׁמִים
13 התוכן של פרשה ראשונה של קריאת
14 שמע בִּפְשֻׁטוֹת הוּא הַקְּבֻלָּה
15 שהאדם מקבל על עצמו לְקַיִּים
16 בפועל רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן. וְלִכְאוּרָה
17 הָרִי זֶה גַם תּוֹכֵן עֲנִין קְבֻלַּת
18 עוֹל מַצּוֹת התוכן של פרשה שניה
19 של קריאת שמע, שֶׁמִּקְבֵּל עַל
20 עַצְמוֹ לְקַיִּים אֶת הַמַּצּוֹת (לֹא
21 מִצַּד הַסְּגוּלָּה וְשִׁכָּר שְׂבָהֶם,
22 לֹא מִשּׁוּם שְׂקִיּוֹם הַמַּצּוֹת הוּא סְגוּלָּה
23 לְדַבְרִים טוֹבִים שֶׁהָאִשָּׁה מַעֲנִיין בָּהֶם,
24 וגם לֹא מִשּׁוּם שֶׁעַל קִיּוֹם הַמַּצּוֹת יֵשׁ
25 שִׁכָּר כִּי אִם) מִצַּד הַיִּתְּתָם
26 רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּב"ה, כְּמוֹ
27 שֶׁאָמְרוּ בְּנוֹסַח בְּרַכַּת הַמַּצּוֹת אֲשֶׁר
28 קִדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ
29 (וּמִשְׁמַעוֹת הַדְּבָרִים הֵיא שְׂקִיּוֹם
30 הַמַּצּוֹת הוּא מִצַּד הַצִּיּוּי שֶׁל
31 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא), שְׁזָהוּ דִּיּוֹק
32 הַלְשׁוֹן שֶׁמִּצִּינוּ לְגַבִּי הַמַּצּוֹת עוֹל
33 מַצּוֹת (עוֹל דִּיּוֹקָא וּמִדִּיּוֹקָם
34 וְאוֹמְרִים אֶת הַלְשׁוֹן 'עוֹל'), שְׂקִיּוֹם
35 הַמַּצּוֹת צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּדֶרֶךְ
36 קְבֻלַּת עוֹל שֶׁהָאִשָּׁה מִתְבַּטֵּל אֶל
37 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמִקְבֵּל עַל עַצְמוֹ
38 לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ, מִצַּד הַצִּיּוּי
39 שְׂבָהֶם. וְעַל פִּי זֶה אֵינוּ מוֹבֵן
40 מֶה שֶׁאָמְרוּ שֶׁצָּרִיךְ לְהַקְדִּים שְׁמַע לִוְהִיָּה אִם שְׁמַע כְּדִי
41 שִׁיקְבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שְׁמִים תַּחֲלָה בְּפִרְשַׁת שְׁמַע, לְפָנֵי
42 שִׁיעֻסּוֹק בְּקִיּוֹם הַמַּצּוֹת בְּפִינֵי שֶׁזֶה הַנּוּשָׂא הַמְדוּבָר בְּפִרְשַׁת וְהִיָּה אִם שְׁמַע,
- 43 דְּלִכְאוּרָה, מֶהוּ הֵיתְרוֹן שֶׁבְּקְבֻלַּת עוֹל מַלְכוּת שְׁמִים עַל
44 קְבֻלַּת עוֹל מַצּוֹת שֶׁבְּגִלּוֹ יִתְרוֹן זֶה פִּרְשַׁת שְׁמַע הִיא הַרְאֵשׁוֹנָה, וְהִי
45 לִכְאוּרָה תּוֹכֵן הָעֲנִין שֶׁל קְבֻלַּת עוֹל מַצּוֹת הוּא אוֹתוֹ עֲנִין מִמַּשׁ שֶׁל קְבֻלַּת
46 עוֹל מַלְכוּת שְׁמִים?
47 וְיָדוּעַ הַבִּיאור בְּזָה בְּתוֹרַת
48 הַחֲסִידוֹת, שֶׁהַקְּדָמָה עוֹל מַלְכוּת
49 שְׁמִים לְעוֹל מַצּוֹת הִיא
50 בְּדוּגְמַת הַקְּדָמָה נַעֲשֶׂה
51 לְנִשְׁמָע¹⁵ שֶׁהִיָּתָה כַּעַת מִתֵּן תּוֹרָה,
52 כְּפִי שֶׁמִּמְשִׁיךְ וּמִבְּאֵר.
- 53 דְּהֵנָּה, הָעֲנִין דְּנִשְׁמָע הוּא
54 שֶׁמִּקְבֵּל עַל עַצְמוֹ הָאִשָּׁה
55 שֶׁמִּאֲמֹר וּמִצְחִיר 'נִשְׁמָע' לְקַיִּים כָּל
56 מֶה שִׁישְׁמָע, כֹּל דְּבַר שִׁיעוּוֹה
57 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵינֵינוּ שְׂבָהֶם
58 שֶׁאֵפִילוֹ נִשְׁמָע הוּא בִּיטוּל
59 דְּקְבֻלַּת עוֹל, אֲלֹא שֶׁהַבִּיטוּל
60 דְּנִשְׁמָע (שִׁיקְיָאִים בְּפִינֵי) בְּפִינֵי
61 מֶה שִׁיאָמְרוּ לוֹ) הוּא הַבִּיטוּל
62 לְבַחֲשִׁינָה רְצוֹנוֹת הַפְּרָטִיִּים שֶׁל
63 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שִׁיקְיָאִים כָּל
64 רְצוֹן וְרְצוֹן כּו'. יְקִיִּים בְּפִינֵי כֹל
65 דְּבַר וְדָבָר שִׁישְׁמָע שֶׁהוּא רְצוֹן שֶׁל
66 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְלִפְנֵי זֶה לְפָנֵי
67 הַבִּיטוּל לְרְצוֹן הַפְּרָטִי שֶׁהוּא אִמְנָם
68 בִּיטוּל, אֲבָל עֲדִיין לֹא הַתְּבַטְלוֹת מִלֵּאָה
69 וּמוֹחֲלֻט שֶׁל כֹּל מִצִּיאָתוֹ שֶׁל הָאִשָּׁה
70 הַמִּתְבַּטֵּל צָרִיךְ לִהְיוֹת הַקְּדָמָה
71 נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע, שֶׁהוּא הַבִּיטוּל
72 שֶׁמִּמְחַמֵּת 'נִשְׁמָע' קוֹדֵם לְנִשְׁמָע' עֲנִין
73 הַבִּיטוּל הַכִּלְלִי לְבַעַל הָרְצוֹן,
74 שֶׁלְמַעֲלָה מְרֻצָּנוֹת פְּרָטִיִּים
75 וְהַבִּיטוּל לְבַעַל הָרְצוֹן הוּא בִּיטוּל
76 יוֹתֵר עֲמוּק מֵאִשֶּׁר בִּיטוּל לְרְצוֹנוֹת
77 הַפְּרָטִיִּים (וּכְמִבְּאֵר בְּלִיקוּטֵי תּוֹרָה
78 לְאִדְמוֹר הַזֶּקֶן, 'כִּי הִנֵּה אֲמֹר וְרַל'
79 בִּשְׁעָה שֶׁהַקְּדִימוֹ יִשְׂרָאֵל נִעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע
80 בְּאוֹ מִלֵּאָה הַשְּׂרָת וְקִשְׁרוֹ לָהֶם שְׁנֵי
81 כְּתוּבִים א' כִּנְגַד נִעֲשֶׂה וְאֶחָד כִּנְגַד
82 נִשְׁמָע. וּבִיאור הַדְּבָר כִּי הִנֵּה פִּירוּשׁ וּבִיאור מִלַּת נִשְׁמָע הוּא לִהְיוֹת בְּטֵל לְדָבָר
83 תּוֹרָה הַמְדַּבֵּר בְּפִי שֶׁהִיא רְצוֹנוֹ וְחִמְכָּתוֹ יִתְבָּרַךְ כֹּאֲלוֹ שׁוֹמַע שֶׁהַשְּׂכִינָה
84 מְדַבֵּר מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ... וְהַקְּדִימוֹ לִזֶּה בַּחֲשִׁינָה נִעֲשֶׂה לִהְיוֹת בְּטֵל לְבַעַל הָרְצוֹן הוּא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אור אין סוף ברוך הוא לבדו בעצמו שעל ידי ביטול זה נמשך בחינת נשמה
2 המשכה מלמעלה למטה כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח", וְעַד לביטול
3 לְמַעַל מַעֲנֵן הָרָצוֹן לאלוקות כפי שהוא למעלה מענין הרצון.
4 וְזֶהוּ המבואר לעיל במעלת הביטול של 'נעשה ונשמע', הקדמת 'נעשה'
5 ל'נשמע' גַּם עֲנִין קִבְּלַת עוֹל
6 מַלְכוּת שְׁמִים תַּחֲלָה וְאַחֵר
7 כִּף קִבְּלַת עוֹל מְצוּת, כִּי
8 קִבְּלַת עוֹל מְצוּת (שְׁמִיָּה) עָלָיו
9 עָלָיו שהאדם העובד את ה' מקבל על
10 עצמו לְקַיֵּים אֶת הָרְצוֹנוֹת
11 פְּרִטִּים האלוקיים שֶׁל הַמְּצוּת
12 עֲנִינָה הוּא הַבִּיטוּל אֶל
13 הָרָצוֹן, וְלִפְנֵי זֶה צְרִיכָה
14 לְהִיט קִבְּלַת עוֹל מַלְכוּת
15 שְׁמִים, שְׁעֲנִינָה הוּא הַבִּיטוּל
16 לְבַעַל הָרָצוֹן שֶׁלְמַעַל
17 מִהָרָצוֹן כִּי כַּמְבֹאֵר לְעִיל בַּעֲנִין
18 'נעשה ונשמע'. וְזֶהוּ גַּם הַהֲפָשׁ
19 שְׁבִין שְׁתֵּי הַפְּרָשִׁיּוֹת דְּקִרְיָא
20 שְׁמַע, שְׁמַע פְּרָשָׁה רַשׁוֹנָה וְהִיא
21 אִם שְׁמַע פְּרָשָׁה שְׁנִיָּה, שְׁוֹהֶיהָ
22 אִם שְׁמַע הוּא עֲנִין בִּיטוּל שֶׁל
23 האדם כלפי רְצוֹנוֹת פְּרִטִּים שֶׁל
24 הקדוש ברוך הוא וְיִכְמֹו לְמַשֵּׁל
25 הַפְּסוּק וְאֶסְפֹּת דִּגְגָה וְתִירוּשָׁךְ
26 וְיִצְהָרָה¹⁶, המדבר על העיסוק שֶׁל
27 האדם בַּעֲנִי הָעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי כִּמוֹ
28 הַתְּבוּאָה הַיֵּין וְהַשְּׁמֵן שֶׁהֵם לִפִּי
29 פְּנִימִיּוֹת הַעֲנִין בִּירוּרִים פְּרִטִּים
30 כִּי עֲבוּדָה שֶׁל 'בִּירוּרִים', הַפְּרִדָּה
31 הַטּוֹב (נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה) הַקִּיִּים
32 בְּדַבְרִים הַגִּשְׁמִיִּים מִהָרַע וְהַעֲלָתוֹ
33 לְקְדוּשָׁה, שֶׁל עֲנִינִים פְּרִטִּים
34 מִסּוּמִיִּים], מַה שְׂאִין בֶּן פְּרָשָׁה
35 שְׁמַע הִיא בִּיטוּל לְאֻלּוּקוֹת בְּנוֹגֵעַ
36 לְקַלְלוֹת הַתּוֹרָה וּמְצוּת וְלֹא רַק
37 לְעַבְדוּת פְּרִטִּיּוֹת מִסּוּמִיּוֹת, וּבִפְּרָט
38 בְּפִסּוּק רִאשׁוֹן דְּקִרְיָא שְׁמַע
39 שְׂאִינוּ מְדַבֵּר אֶפִּילוּ בְּנוֹגֵעַ לְקַלְלוֹת הַתּוֹרָה וּמְצוּת, אֲלָא
40 עֲנִינָה קִבְּלַת עוֹל מַלְכוּת שְׁמִים בְּאֻפֶּן כִּלִּי, כְּדִאִיתָא כִּי שְׁמוּבָא
41 בְּגִמְרָא¹⁷ בְּנוֹגֵעַ לְרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא, שֶׁבִּשְׁעָה שְׁמַעְעִיר
- יָדָיו עַל פָּנָיו (בְּאִמְרִית פְּסוּק רִאשׁוֹן) מְקַבֵּל עוֹל מַלְכוּת
שְׁמִים, כְּדַבְּרֵי הַגְּמָרָא שְׁקִרְיָא שְׁמַע שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא, בּוֹמֵן הַקְּרִיאָה,
הִיטָה פְּסוּק רִאשׁוֹן בִּלְבָד (וְאַחֵר כִּךְ הִיטָה קוֹרָא אֶת כָּל קִרְיָא שְׁמַע). וּמִסּוּפֹר
שֶׁם שָׂרָב אָמַר לְרַבִּי חִיָּיא שֶׁלֹּא רָאָה אֶת רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא מְקַבֵּל עָלָיו מַלְכוּת
שְׁמִים (כִּיִּן שֶׁלֹּא רָאָה אוֹתוֹ קוֹרָא
קִרְיָא שְׁמַע). וְאָמַר לוֹ ר' חִיָּיא
שְׁבַשְׁעָה שְׂרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא מִעֲבִיר
יָדָיו עַל פָּנָיו (תּוֹךְ כְּדִי הַלְּמִיד עִם
תַּלְמִידָיו) הוּא מְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת
שְׁמִים (שְׁהָרִי קִרְיָא שְׁמַע שֶׁל הִיטָה
הִיטָה פְּסוּק רִאשׁוֹן בִּלְבָד), וְזֶהוּ מוֹבֵן
עֲנִין הַחֲשִׁיבוֹת הַמִּיּוֹחֶדֶת שֶׁל פְּסוּק
רִאשׁוֹן שֶׁל קִרְיָא שְׁמַע, וְלִכְּנֵן
בְּפִסּוּק רִאשׁוֹן דְּקִרְיָא שְׁמַע
מְעַכְבָּת הַכּוֹנֵה בְּדִיעְבַּד וְאִם
קִרְיָא שְׁמַע וְלֹא כִיּוֹן בְּפִסּוּק
רִאשׁוֹן, צְרִיךְ לְחַזֵּר וּלְקַרֵּא פְּסוּק זֶה,
לִפִּי שְׁפִסּוּק זֶה הוּא עֵינָר
קִבְּלַת מַלְכוּת שְׁמִים¹⁸.
וְלִאֲחֵרִי הַקִּבְּלַת עוֹל מַלְכוּת
שְׁמִים שְׁבִפְסוּק רִאשׁוֹן,
שְׁהוּא עֲנִין הַקְּדָמָה נַעֲשֶׂה
לְנִשְׁמַע, הַבִּיטוּל לְבַעַל
הָרָצוֹן, שְׁהוּא בִּיטוּל כִּלִּי, כַּמְבֹאֵר
לְעִיל, אֲזִי צְרִיךְ לְהִיט הַעֲנִין
דְּקִבְּלַת עוֹל מַצּוּת שְׁכוּלָל
גַּם עוֹל תּוֹרָה. וְסָדֵר זֶה שֶׁל
קִבְּלַת עוֹל מַלְכוּת שְׁמִים תַּחֲלִילָה וְאַחֵר
כִּךְ קִבְּלַת עוֹל מַצּוּת הִיא גַּם
בְּשַׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה, כְּדִאִיתָא
כִּי שְׁמוּבָא בְּמִכִּילְתָּא¹⁹ מְדַרֵּשׁ
הַלְכָה עַל חוֹמֶשׁ שְׁמוֹת קִבְּלוֹ
מַלְכוּתִי וְאַחֵר כִּף אֲגִזּוֹר
עֲלֵיכֶם גִּזְרֹת (זֶה לְשׁוֹן
הַמִּכִּילְתָּא: "לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים
עַל פְּנֵי. לִמָּה נֹאמַר, לִפִּי שְׁנֹאמַר אֲנִי
ה' אֱלֹהֶיךָ. מִשָּׁל לְמֶלֶךְ בֶּשֶׁר וְדָם שְׁנֹכְס
לְמַדִּינָה. אָמְרוּ לוֹ עַבְדָּיו: גִּזּוֹר עֲלֵיהֶם גִּזְרוֹת. אָמַר לָהֶם: כְּשִׁיקְבְּלוּ אֶת מַלְכוּתִי
- אֲגִזּוֹר עֲלֵיהֶם; שֶׁאִם מַלְכוּתִי לֹא יִקְבְּלוּ, גִּזְרוֹתִי לֹא יִקְבְּלוּ. כִּךְ אָמַר הַמֶּלֶךְ
יִשְׂרָאֵל: אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ... לֹא יִהְיֶה לָךְ, אֲנִי הוּא שְׁקִבְּלָתִי מַלְכוּתִי בְּמִצְרַיִם?
אָמְרוּ לוֹ: כֵּן. וְכֵשֶׁם שְׁקִבְּלָתִי מַלְכוּתִי, קִבְּלוּ גִזְרוֹתִי, לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים

(16) עקב יא, יד. (17) ברכות יג, ב (ראה תוס' הרא"ש, חידושי הריטב"א שם. ועוד). (18) שו"ע אדה"ז או"ח ס"ס ס"ה.
(19) יתרו כ, ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אחרים על פני..."), ומוזר מובן שְקִבְלַת המלכות הוא עֲנִין בְּפָנֵי
2 עֲצָמוֹ עֵינֵן כִּלְלִי (שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַגְזִירוֹת שֶׁהֵם עֲנִינִים פִּרְטִיִּים),
3 וּבִתְחִילָה צָרִיךְ לִהְיוֹת קִבְלוֹ מִלְכוּתִי, הַבִּיטוּל הַכִּלְלִי לְבַעַל
4 הָרָצוֹן שֶׁהוּא בִּיטוּל עֵמוֹק יוֹתֵר, כִּמְבוֹאֵר לְעֵיל, וְרַק לְאַחֲרֵי זֶה אֲגִזְזוֹר
5 עֲלֵיכֶם גְּזִירוֹת פִּרְטוֹת, עוֹל
6 תּוֹרָה וְעוֹל מִצְוֹת. 1 עֲצָמוֹ (שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַגְזִירוֹת), וּבִתְחִילָה צָרִיךְ
7 (ד) וְזֶהוּ גַם סֹדֵר קִרְבָּנוֹת 2 לִהְיוֹת קִבְלוֹ מִלְכוּתִי, הַבִּיטוּל לְבַעַל הָרָצוֹן, וְרַק
8 הַנְּשִׂאִים, שֶׁבִּתְחִילָה הִקְרִיב 3 לְאַחֲרֵי זֶה אֲגִזְזוֹר עֲלֵיכֶם גְּזִירוֹת, עוֹל תּוֹרָה וְעוֹל
9 דָּגֵל הָרֹאשׁוֹן, יְהוּדָה יִשְׁשָׁכָר 4
10 וְזִבְלוֹן כֹּאמֹר בְּתוֹרָה, שְׁנֵים עֶשֶׂר
11 הַשְּׂבָטִים נִחְלְקוּ לֵאֲרֵבֶּעָה דְגָלִים שֶׁבִּכֹּל
12 אֶחָד מֵהֶם שְׁלוֹשָׁה שְׂבָטִים (דָּגֵל מַחֲנֶה
13 יְהוּדָה – יְהוּדָה, יִשְׁשָׁכָר וְזִבְלוֹן. דָּגֵל
14 מַחֲנֶה רֹאבוּן – רֹאבוּן, שְׁמַעוֹן וְגַד. דָּגֵל
15 מַחֲנֶה אֶפְרַיִם – אֶפְרַיִם, מְנַשֶּׁה וּבִנְיָמִין.
16 וְדָגֵל מַחֲנֶה – דָּן – דָּן, אֲשֶׁר וּנְפֹתָלִי)
17 וְהָרֹאשׁוֹנִים הֵלְקִירִיב אֶת קִרְבָּנוֹת
18 הַנְּשִׂאִים הָיוּ הַשְּׂבָטִים שֶׁל הַדָּגֵל
19 הָרֹאשׁוֹן – יְהוּדָה, יִשְׁשָׁכָר וְזִבְלוֹן.
20 דִּהְיֶנָּה, יְהוּדָה הוּא עֲנִין
21 הַבִּיטוּל דְּקִבְלַת עוֹל מִלְכוּת
22 שְׂמִיָּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר²⁰ בְּתוֹרָה
23 שֶׁבַע לִידְרוֹת יְהוּדָה נִקְרָא בִּשְׁם זֶה כִּי
24 לֹא אִימֹר אִמְרָה הַפֶּעַם אֹדְרָה אֶת
25 הַיְּהוּדִי גו'. וְעֵינֵן הַהוֹדָא, שְׂכוּלָל
26 הַסְכְּמָה לְדַעָה אַחֲרָת, קֶשׁוֹר בִּבִּיטוּל
27 הַיְּשׁוּת וְהַמְצִיאֹת הָאִישִׁית. וְזֶהוּ עֵינֵן
28 זֶה שֶׁל הַבִּיטוּל בְּאוֹפֵן שֶׁל קִבְלַת עוֹל
29 מִלְכוּת שְׂמִיָּם הוּא גַם בֵּן עֲנִינֹו
30 שֶׁל נִחְשׁוֹן בֵּן עֲמִינָדָב לְמֹטֶה
31 יְהוּדָה, נִשְׂיָא שְׂבַט יְהוּדָה הַשְּׂבִי
32 אֶת קִרְבָּנוֹ בְּיוֹם הָרֹאשׁוֹן הִקְרַבְתָּ
33 קִרְבָּנוֹת הַנְּשִׂאִים כְּמֹאֲמָר רַ"ל²¹
34 בְּמִדְרַשׁ לְמָה נִקְרָא שְׁמוֹ נִחְשׁוֹן
35 עַל שֶׁם שִׁירָד תִּתְחַלֵּה הִיא
36 הָרֹאשׁוֹן שֶׁבַע שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל עֲמָדוֹ עַל שֶׁפֶת יָם סוּף יִירָד לְנִחְשׁוֹל זֶרֶם מִיָּם
37 חֹזֵק שְׂבָטִים, שֶׁהָעֲנִין שֶׁקָּפַץ נִחְשׁוֹן תִּתְחַלֵּה לָאֵם הוּא עֲנִין
38 הַמְּסִירָת נֶפֶשׁ שֶׁגַם הוּא קֶשׁוֹר כְּמוֹכֵן בִּבִּיטוּל הַמְצִיאֹת הָאִישִׁית, עֵינֵן
39 קִבְלַת עוֹל מִלְכוּת שְׂמִיָּם. וְלָכֵן הִקְרִיב נִחְשׁוֹן, נִשְׂיָא שְׂבַט יְהוּדָה בְּיוֹם
40 הָרֹאשׁוֹן כִּי עֵינֵן קִבְלַת עוֹל מִלְכוּת שְׂמִיָּם הוּא הַדְּבָר הָרֹאשׁוֹן וְהַחֲשׁוֹב
41 בְּיוֹתֵר. וְלְאַחֲרֵי זֶה לְמַחֲרָת, בְּיוֹם הַשְּׁנִי הִקְרִיב נִשְׂיָא יִשְׁשָׁכָר,
42 שֶׁהוּא עֲנִין עֶסֶק הַתּוֹרָה, וְלְאַחֲרֵי זֶה נִשְׂיָא לְבָנֵי זִבְלוֹן,

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 יום צריך להיות הביטול שבכללות התפלה, החל מהביטול
 2 שבאמירת מודה אני בתחילת היום וכנזכר לעיל שהודאה היא
 3 ביטול ועד להביטול כעבדא קמי מריה²⁴ כעבד לפני אדונו שהוא
 4 ביטול מוחלט, ודוקא לאחר הקדמת הביטול בתפלה, אזי
 5 נעשה עסק התורה אחרי
 6 התפלה באופן נעלה יותר. 1 התפלה, החל מהביטול שבאמירת מודה אני
 7 ועוד זאת, בנוסף למבואר לעיל 2 בתחילת היום ועד להביטול כעבדא קמי
 8 אודות הצורך בהקדמת ענין הביטול 3 מריה²⁴, ודוקא לאחר הקדמת הביטול בתפלה,
 9 (יהודה) לפני לימוד התורה (יששכר) 4 אזי נעשה עסק התורה באופן נעלה יותר. ועוד
 10 יש להוסיף עוד ששעל פי הידוע 5 זאת, שעל פי הידוע שכל הענינים שבתורה הם
 11 שכל הענינים שבתורה הם 6 בדרך כלל ובדרך פרט, בן הוא בנוגע לענין
 12 בדרך כלל ובדרך פרט, בן הוא בנוגע לענין 7 הביטול דהקדמת נעשה לנשמע, שאף
 13 הוא בנוגע לענין הביטול 8 שבכללות הוא ענין אמירת מודה אני ועבודת
 14 דהקדמת נעשה לנשמע, 9 התפלה שקודם לימוד התורה, הגה בפרטיות
 15 שאף שבכללות ביטול זה הוא 10 ישנו גם ענין הביטול כפי שהוא בלימוד התורה
 16 ענין אמירת מודה אני 11 גופא, כמו שנאמר²⁵ ונפשי כעפר לכל תהיה
 17 ועבודת התפלה שקודם 12 (ועל ידי זה) פתח לפי בתורתך, ועד שהביטול
 18 לימוד התורה, כמבואר לעיל, 13 הנפשי כעפר לכל תהיה צריך להיות גם בעת
 19 הגה בפרטיות ישנו גם ענין 14 לימוד התורה גופא, כמאמר רז"ל²⁶ כל תלמיד
 20 הביטול כפי שהוא בלימוד 15 חכם היושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר
 21 התורה גופא עצמו, כמו 16 כו'. וזהו שתחילה הוצרך להיות הקרבן דנחשון
 22 שנאמר²⁵ בנוסח התפילה ונפשי 17 בן עמינדב למטה יהודה, ורק לאחר זה הקריב
 23 כעפר לכל תהיה שזהו ביטול 18 שבט יששכר, על דרך הקדמת הביטול דתפלה
 24 גדול ביותר (ועל ידי זה כתוצאה 19 לעסק התורה (והביטול שבבעסק התורה גופא).
 25 מהביטול) פתח לפי בתורתך, 20 אלא שאף על פי כן שבט יששכר הם נתנו עצה
 26 ועד שהביטול הנפשי כעפר 21 לנשיאים (גם לנחשון בן עמינדב למטה יהודה)
 27 לכל תהיה צריך להיות לא רק 22 להתנדב קרבנות הללו²⁷, פי הא גופא שצריך
 28 בתור הכנה והקדמה ללימוד התורה 23 להיות הקדמת התפלה לתורה, יודעים זאת
 29 אלא גם בעת לימוד התורה 24 "תלמיד חכם היושב לפני רבו ואין
 30 גופא עצמו, כמאמר רז"ל²⁶ 25 שפתותיו נוטפות מר [מרידות של דרך
 31 בגמרא כל תלמיד חכם היושב 26 שושנים נוטפות מר עובר אל תקרי
 32 לפני רבו ואין שפתותיו 27 שושנים אלא ששונים [השפתיים
 33 נוטפות מר כו' וזה לשון הגמרא, 28 ששהתורה ניתנה במתנה דוקא, וכמאמר רז"ל²⁹
 34 "תלמיד חכם היושב לפני רבו ואין 29 ששהתורה ניתנה במתנה דוקא, וכמאמר רז"ל²⁹
 35 שפתותיו נוטפות מר [מרידות של דרך 30 בתחלה היה משה למד תורה ומשפחה (היינו
 36 ארץ ויראה] תכונה שנאמר שפתותיו
 37 שושנים נוטפות מר עובר אל תקרי
 38 שושנים אלא ששונים [השפתיים
 39 שאומרות ושונות את הלימוד] אל
 40 תקרי מר עובר אלא מר עבר [שצריכה

(24 שבת י, א. 25) נוסח "אלקי נצור" בסוף תפלת העמידה. (26 פסחים קז, א. 27) רש"י פרשתנו ז, יח"ט. (28) ראה אוה"ת פרשתנו ע' רעט ואילך. הוספות ע' 108. סד"ה ביום השני תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' רלג ואילך). עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' תעב). תרפ"ה (סה"מ תרפ"ה ע' רכא). ה"ש"ת (סה"מ ה"ש"ת ע' 111). (29) נדרים לח, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מִשֶּׁה לָמַד תּוֹרָה וּמִשְׁכָּחָהּ (הֵינּוּ שְׁאֵפִילוּ אֶצֶל מִשֶּׁה רַבִּינוּ
2 לֹא הֵיחָה הַתּוֹרָה בְּכַחֲשִׁית קִיּוֹם) עַד שְׁנִיתָנָה לוֹ
3 בְּמִתְנָה (וְזֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, בַּתְחִלָּה הָיָה מִשֶּׁה לָמַד תּוֹרָה וּמִשְׁכָּחָה עַד
4 שְׁנִיתָנָה לוֹ בַּמִּתְנָה שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּתֵּן אֶל מִשֶּׁה כִּכְלָתוֹ לְדַבֵּר אֶת־). וְאֶל־רֹמְזוֹ
5 עַל ל"א נְתִיבוֹת חֻכְמָה, כִּי
6 נְתִיב הַל"ב נִקְרָא נְתִיב לֹא
7 יָדְעוּ עֵיט³⁰, כַּמְבֹאֵר בַּתּוֹרָה הַסּוּר,
8 בַּמְדִּירָגַת הַחֻכְמָה הָאֱלֹקִית הָעֲלִיוֹנָה
9 יֵשׁ ל"ב נְתִיבוֹת [= דְּרָכִים], הֵינּוּ ל"ב
10 אֹפְנִים שׁוֹנִים שֶׁל נְבִיעָה וְהֶאֱרָה שֶׁלָּהּ,
11 וְכַמְבֹאֵר בְּלִיקוּטֵי תּוֹרָה פֶּרֶשׁת שֶׁלָּהּ,
12 "הַצִּיּוּת הֵם בַּחֲנִינֵי שְׁעוֹת כִּי ל"ב
13 חוּטִין הֵם ל"ב נְתִיבוֹת הַחֻכְמָה פִּירוּשׁ
14 עַל דֶּרֶךְ מִשֶּׁל הַנְּתִיב שְׁבָהם עוֹבְרִים
15 מִמְּקוֹם לְמְקוֹם כֵּךְ לְמַעֲלָה יֵשׁ בַּחֲנִינֵי
16 נְתִיבוֹת שְׁבָהם נִמְשְׁכוּ שִׁפְעַת הַתַּעֲנוּג
17 בַּחֻכְמָה וְהוּא בַּחֲנִינֵי שְׁעוֹת עֲלִיוֹנוֹת",
18 וְעַל כֵּךְ כַּמְבֹאֵר כֹּאן שִׁישׁ הַבְּרֵל בֵּין
19 ל"א נְתִיבוֹת וְהַנְּתִיב הַל"ב, וְזֶה
20 שְׁנוֹתָנִים מְלַמְּעֵלָה בְּכַחֲשִׁית
21 מִתְנָה הָרִי זֶה רֵק ל"א
22 נְתִיבוֹת חֻכְמָה כַּמְבֹאֵר בַּקְּבֵלָה
23 וְחִסְדוֹת שִׁישׁ דִּמְיוֹן בֵּין 'הַמִּישִׁים
24 שְׁעֵרֵי בֵּינָה' וְל"ב נְתִיבוֹת חֻכְמָה
25 שֶׁכֶּשֶׁם שֶׁבַח־מִישִׁים שְׁעֵרֵי בֵּינָה שְׁעֵר
26 הַנְּרוֹן הוּא שׁוֹנָה וּמוֹיָחַד מִמִּט
27 הַשְּׁעָרִים (וְלֹא נִתֵּן אִפִּילוֹ לְמִשֶּׁה רַבִּינוּ
28 כִּחְיוֹ וְרֵק בַּהֲסַחֲלֻקוֹת מִן הָעוֹלָם הַגִּיעַ
29 לְהָרַב נְבוֹ, נֹר"ן בֹּר), כֵּךְ בַּל"ב נְתִיבוֹת
30 הַחֻכְמָה, הַנְּתִיב הַל"ב הוּא שׁוֹנָה
31 וּמוֹיָחַד מִל"א הַשְּׁעָרִים, וְהַדְּרַב גִּרְמֹז
32 בַּלְשׁוֹן הַכְּתוּב בְּאִיּוֹב נְתִיב לֹא יָדְעוּ
33 עֵיט' הֵינּוּ 'נְתִיב' נִסְתָּר וְלֹא יָדְעוּ
34 (וְרֵק עַל יָדֵי זֶה שְׁאֲחֵר כֵּךְ
35 אַחֲרֵי הַתְּפִילָה שְׁעִינָה בִּישׁוּל וְהֶאֱרָה
36 עוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמְיָה אֲזִי
37 מְגַלִּין לוֹ רִזֵּי תּוֹרָה³¹, כַּדְּבָרִי
38 הַמִּשְׁנָה בַּפְּרָקִי אַבּוֹת שְׁהוּא ר'רִי
39 תּוֹרָה, דְּבָרִים נִסְתָּרִים עֲנִין נְתִיב
40 הַל"ב שְׁהוּא נְתִיב לֹא יָדְעוּ). וּבִכְדִּי לְזִכּוֹת לְמִתְנָה זֶה שֶׁל ל"א
41 נְתִיבוֹת הַחֻכְמָה, הִנֵּה עַל זֶה נֶאֱמַר נִתְנָאֵל בֵּין צוּעֵר, שְׁהָעֲנִין
- דְּנִתְנָאֵל הָרֹמְזוֹ לְמִתְנָה זֶה שֶׁל ל"א נְתִיבוֹת חֻכְמָה הוּא בֵּין צוּעֵר שְׁבָה
עַל יָדֵי צוּעֵר, מְלָשׁוֹן מַצְעֵר בְּמוֹכֵן שֶׁל בִּישׁוּל קִטְנוֹת, שְׁמוּרָה עַל
הַבִּישׁוּל דְּנִפְשֵׁי כְּעֶפֶר לְכָל תְּהִיָּה שְׁהוּא הַהֲכָנָה הָרְאוּיָה לְלִמּוּד
הַתּוֹרָה. וְעַל יָדֵי זֶה בָּאִים גַּם לְפִירוּשׁ הַשְּׁנִי בְּצוּעֵר שֶׁגַּם הוּא
שִׁיךְ לַעֲנִין לִמּוּד הַתּוֹרָה, שְׁהוּא
מְלָשׁוֹן צֵעֵר, שְׁזֵהוּ מָה
שְׁאֲמָרוֹ רַז"ל³² בַּפְּרָקִי אַבּוֹת, כֵּךְ
הֵיחָה דְּרָכָה שֶׁל תּוֹרָה כֹּר' וְחִי
צֵעֵר תְּהִיָּה וְכִפִּי שֶׁמִּשְׁמִיךְ וּמִבְּאֵר.
וְהָעֲנִין בְּזֵה, דְּהִנֵּה, אֵף עַל פִּי
שְׁלִימוֹד הַתּוֹרָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת
בְּאֹפֶן שֶׁל הֶרְחָבָה דְּוָקָא,
וְהֶרְחָבָה הֵיא הִפֵּךְ הַצֵּעֵר, וְכִמּוֹ
שְׁכַתְּבֵי הֶרְמִב"ם בְּהִלְכוֹת
דְּעוֹת³³ שְׁאִי אֶפְשָׁר שְׁיָבִין
וְיִשְׁתַּכֵּל בְּחֻכְמוֹת וְהוּא רָעִב
וְכֹר', שְׁלֵכֵן בְּכִדִּי שְׁהָאֲדָם
יַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה צָרִיךְ שְׁיִהְיֵי לוֹ
כָּל הַדְּבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים כֹּר',
מִכָּל מְקוֹם אֲמָרוֹ חז"ל בַּמִּשְׁנָה זֶה
שְׁדִּרְכָּה שֶׁל תּוֹרָה הֵיא לְהִיּוֹת
חִי צֵעֵר, הֵינּוּ שְׁלֹא
לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדְבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים
רֵק עַד כִּמָּה שְׁמוּכָרָה לוֹ
בְּשִׁבְלִי לִימּוּד הַתּוֹרָה וְלֹא יוֹתֵר,
וְגַם בְּזֵה שְׁמוּכָרָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ,
הִנֵּה הַתַּעֲנוּג שֶׁל דְּבָרִים
הַגִּשְׁמִיִּים אֵינוֹ תוֹפֵס מְקוֹם
אֶצְלוֹ כָּלֵל וְלִכֵּן אֵף עַל פִּי
שֶׁלְמַעֲשֵׂה הַלִּמּוּד הוּא מִתּוֹךְ הֶרְחָבָה,
כַּדְּבָרִי הֶרְמִב"ם הַנּוֹכְרִים שְׁהֶרְעַב אֵינוֹ
יִכּוֹל לְהִשְׁכִּיל בַּחֻכְמָה, כִּכֵּל זֹאת לִימּוּד
הַתּוֹרָה הוּא מִתּוֹךְ צֵעֵר מִפְּנֵי שְׁהַלּוּמָה
אֵינוֹ שְׁקוּעַ בַּדְּבָרִים גִּשְׁמִיִּים יוֹתֵר
מִהַמוּכָרַת וְהַתַּעֲנוּג הַגִּשְׁמִי לֹא נִחְשָׁב
וְלֹא תוֹפֵס מְקוֹם אֶצְלוֹ. וְכִפִּי
שְׁיִהְיָה בִּימּוֹת הַמְּשִׁיחַ, דְּהִגָּם שְׁהַטּוּבָה תְּהִיָּה
מוֹשְׁפַעַת הֶרְבֵּה וְכָל הַמַּעֲדָנִים מְצוּיִין כְּעֶפֶר,
מִכָּל מְקוֹם, לֹא יִהְיֶה עֵסֶק כָּל הָעוֹלָם אֶלָּא לְדַעַת
אֶת הָרִי בְּלִבְדִּי³⁴, שְׁזֵהוּ לְפִי שְׁהַמַּעֲדָנִים יִהְיוּ אֲזִי
כְּעֶפֶר, וּמוֹכֵן שֶׁתְּהִיָּה הֶרְחָבָה גְּדוּלָה בִּיּוֹתוֹ, מִכָּל מְקוֹם, לֹא יִהְיֶה
עֵסֶק כָּל הָעוֹלָם אֶלָּא לְדַעַת אֶת הָרִי בְּלִבְדִּי³⁴ וְלֹא יִהְיוּ שְׁקוּעִים

(30) איוב כח, ז. וראה תקו"ז תיקון ל (עג, ב). פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ג נתיב הא'. (31) אבות פ"ו, א. (32) שם, ד. (33) פ"ג ה"ג. (34) רמב"ם סוף הל' מלכים.

ביאור בדרך אפשר

35) ראה גם הדרן על הרמב"ם שנה זו סכ"ו (תורת מנחם חצ"ח ס"ע 387 ואילך). 36) ר"פ בחוקותי. 37) תו"כ ופרש"י עה"פ. 38) ראה בארוכה לקו"ש חלק כז ע' 191 ואילך. סיום הרמב"ם – תשמ"ז ס"ט (תורת מנחם – הדרנים על הרמב"ם וש"ס ע' קל ואילך). 39) ישע"י יא, ו. 40) הלי' מלכים פ"ב ה"א. 41) המשך וככה תרל"ז ספצ"ד ואילך (סה"מ תרל"ז ח"ב ס"ע תרכח ואילך). ובכ"מ. 42) לקו"ת צו יז, א-ב. שער האמונה פנ"ו ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך פרק ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 לשאת ריבוא רבבות אנשים ועוד והלא אז בתחית המתים יקומו משה רבינו
2 ע"ה גם כל הגדולים שכבר יודעים את
3 כל התורה כו'. אלא הענין כי אז יהיה
4 הלימוד בפנימית התורה שארוכה
5 מארץ מדה ויש בה עליות רבות לאין
6 קץ ותכלית **שְׁזָהוּ עֲנִין יִשְׁקֵנִי**³
7 **מְנַשְׁקוֹת פִּיהוּ גו'**⁴³ כפירוש
8 רש"י על כתוב זה בשיר השירים "ומבוסתים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר
9 להם סוד טעמיה ומסתר צפונותיה ומחלים פניו לקיים דברו וזהו ישקני
- 10 מנשיקות פיהו", **וְעַד שְׁיִקְוִיִּים הִיעוֹד**⁴⁴ בנבואת ישעיה (שבו הרמב"ם
11 מסיים וחותם את הלכות מלכים ומלך
12 המשיח ואת חיבורו כולו) **מְלָאָה**
13 **הָאָרֶץ דְּעָה אֶת הָוִי מְלָאָה**
14 באופן שכל העולם כולו יהיה 'מלא'
15 לגמרי בידעת ה' **פְּמִים לִים**
16 **מְכַסִּים** כשם שמי הים מכסים לגמרי
17 את קרקעית הים, **בְּקָרוֹב מְמַשׁ וּבַעֲגָלָא דִּידָן** (לפי המושגים)
18 שלנו.

(43) שה"ש א, ב ובפרש"י. (44) ישע"י יא, ט. רמב"ם סוף הל' מלכים.

המשך ביאור למס' חולין ליום שני עמ' ב

- 1 והוציא את החרצנים מהמים מוצא שכמות המים שלפניו כאותה
2 מידה שנתן, **פְּטוֹר מַלְעֶשֶׁר** את הנמצא, שאף על פי שהמים קיבלו
3 טעם ומראה של יין, כיון שלא נתוסף בכמות אין זה יין אלא מים,
4 **וְרַבִּי יְהוּדָה מְחִיב בַּמַּעֲשֶׂר**, שסובר שהולכים אחר הטעם
5 והמראה, וכיון שיש להם טעם ומראה יין, חייבים במעשר.
6 מבררת הגמרא את הקושיא: **מָנִי** – כדעת מי שנויה משנתנו, **אִי**
7 **כַּרְבֵּן**, קשה שלדעתם היה צריך להיות שאף על גב דהתמיין
8 התמד לא יהיה לו דין יין, שכן משמע מסתימות המשנה
- 9 במעשרות, שלא חילקו חכמים בין החמיץ ללא החמיץ,
10 ובמשנתנו מבואר שהתמד שהחמיץ דינו כיון. **וְאִי כַּרְבֵּי יְהוּדָה**,
11 קשה שהיה צריך להיות שאף על גב דלא התמיין יש לו דין יין,
12 שכן הוא לא חילק במשנה במעשרות, בין החמיץ ללא החמיץ,
13 ובמשנתנו מבואר שעד שלא החמיץ דינו כמים. ונמצא
14 שמשנתנו אינה לא כרבנן ולא כרבי יהודה.
15 **אֲמַר רַב נְחֻמֵּן אֲמַר רַבָּה בַּר אֲבִינָה**,

המשך ביאור למס' חולין ליום שלישי עמ' ב

- 1 **מְרִיעִין בְּלָל**, וקשה על רב יהודה ורב אסי ששניהם אמרו שהיו
2 תוקעין ומריעין.
3 מתרצת הגמרא: **לֹא** – אין כוונת הבריייתא שלא מריעין כלל,
4 אלא **רַב יְהוּדָה מְתַרְץ לְמַעֲמִיָּה** – מבאר את הבריייתא כפי שיטתו,
5 **וְרַב אָסִי מְתַרְץ לְמַעֲמִיָּה** – כפי שיטתו. ומבארת הגמרא: **רַב יְהוּדָה**
6 **מְתַרְץ לְמַעֲמִיָּה**, שכוונת הבריייתא שלא מריעין תרועה בפני עצמה,
7 **אֲלָא מְרִיעִין מִתּוֹךְ הַתְּקִיעָה**. **וְרַב אָסִי מְתַרְץ לְמַעֲמִיָּה**, שכוונת
8 הבריייתא שלא תוקעין ומריעין בְּשֵׁתִי נְשִׁימוֹת, אֲלָא תוקעין
9 ומריעין בְּנִשְׁמָה אַחַת.
10 שנינו במשנה: **וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת כו'** שחל בו יום טוב, מבדילין ולא
11 תוקעין, ונוסח ההבדלה הוא 'המבדיל בין קודש לקודש'.
12 מבררת הגמרא: **הִיא אֲמַר לָהּ** – היכן אומרים את הנוסח 'המבדיל
13 בין קודש לקודש'. **אֲמַר רַב יְהוּדָה**, בְּהַתְּיָמְתָּה של ברכת ההבדלה,
14 אומרים 'ברוך אתה ה' המבדיל בין קודש לקודש', אבל בפתיחת
15 הברכה אומרים 'המבדיל בין קודש לחול' וכו', כמו בשאר מוצאי
16 שבת. **וְכֵן אֲמַר רַב נְחֻמֵּן**, שאומרים נוסח זה רק בְּהַתְּיָמְתָּה. **וְרַב**
17 **שִׁשְׁתִּי בְרִיָּה** [בנו] **דְּרַב אִידִי אֲמַר**, אף בְּהַתְּיָמְתָּה של ברכת
18 ההבדלה אומרים 'המבדיל בין קודש לקודש' וכו'. מסיימת
19 הגמרא, **וְלִית הִלְכָתָא בְּנוֹתִיָּה** – אין הלכה כרב ששת, ואין אומרים
20 בפתיחת הברכה 'המבדיל בין קודש לקודש'.
- 21 שנינו במשנה: כיצד מבדילין, 'המבדיל בין קודש לקודש', **רַבִּי**
22 **דוּסָא אֲמַר** **בִּין קֹדֶשׁ חֲמוֹר לְקֹדֶשׁ הַקֵּל**.
23 הגמרא מכריעה את ההלכה במחלוקת זו: **וְלִית הִלְכָתָא בְּנוֹתִיָּה** –
24 אין הלכה כדברי רבי דוסא, אלא אומרים 'המבדיל בין קודש
25 לקודש', משום שאין לזלזל ביום טוב ולקרותו 'קודש הקל'.
26 רבי זירא מבאר את נוסח ההבדלה של כל מוצאי יום טוב: **אֲמַר**
27 **רַבִּי זִירָא**, **יוֹם טוֹב שְׁחַל לְהֵיוֹת בְּאֲמֻצָּע שַׁבָּת** – באמצע השבוע,
28 **אֲמַר בַּהֲבִדְלָה 'הַמְּבַדֵּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל, בֵּין אוֹר לְחֹשֶׁךְ, וּבֵין יִשְׂרָאֵל**
29 **לְעַמִּים, וּבֵין יוֹם הַשַּׁבָּעִי לְשִׁשְׁתִּי יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה**, כמו שאומרים
30 במוצאי שבת. שואלת הגמרא: **מָאי מַעֲמָא** – מדוע אומרים כן
31 במוצאי יום טוב, אף שלכאורה לא שייך להוכיח כאן הבדלה
32 שבין יום השביעי לששת ימי המעשה. מתרצת הגמרא: שאת **סֵדֶר**
33 **הַבְּדִלּוֹת** האמורות בתורה הוא מוֹנֵה – אף שחלק מן ההבדלות
34 אינם שייכות לכאן, תיקנו חכמים לומר בברכת ההבדלה את
35 המקומות שמצינו בתורה נוסח של הבדלה.
- 36 **הָרָדָן עַל־כָּל הַכֵּל שׁוֹחֲמִין**

מאמר דא"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 על המצוה להדליק את נרות המנוחה במשכן ובמקדש נאמר בתורה:
- 2 **בְּהַעֲלוֹתְךָ אֶת הַנְּרוֹת¹, וְאִיתָא מובא ב'לקוטי תורה'² ספר**
- 3 **מאמרי חסידות של אדמו"ר הזקן על החומשים ויקרא-במדבר-דברים דְּגֵרוֹת**
- 4 **לפי המשמעות הפנימית של הדברים הֵם הַנְּשָׁמוֹת של בני ישראל כְּמוֹ**
- 5 **שְׁכָתוֹכ³ גַּר הוֹי' נִשְׁמַת אָדָם**
- 6 **הרי שהנשמה נמשלה לגר [וְז' שבע**
- 7 **הַגְּרוֹת דְּהַמְנוּחָה הֵם כנגד ז'**
- 8 **סוגי בני יִשְׂרָאֵל בַּעֲבוּדַת ה',**
- 9 **יֵשׁ עוֹבֵד מֵאֲהָבָה מְשׁוּךְ¹**
- 10 **כְּמִים כשם שהמים טבעים להיות**
- 11 **זורמים ונמשכים ונשפעים, כך העובד**
- 12 **את ה' מאהבה מסוג זה מרגיש משיכה**
- 13 **והשתפכות הנפש לאלוקות (חֶסֶד**
- 14 **והתחושות הללו שייכות למידת החסד**
- 15 **שנמשכת ושופעת) וְיֵשׁ מי שעובד**
- 16 **את ה' מֵאֲהָבָה כְּרִשְׁפִי אֵשׁ**
- 17 **מתוך צימאון עז ותחושה של כלות**
- 18 **הנפש כמו אש שבורעת ומכלה**
- 19 **(גְּבוּרָה והתחושות הללו שייכות**
- 20 **למידת הגבורה) וְכו' וכן הלאה**
- 21 **אופנים נוספים בעבודת ה' מתוך**
- 22 **תחושות ששייכות לשאר המידות].**
- 23 **וּמִבְּאֵר אֲדָמוּ"ר מִהַר"ש**
- 24 **בְּמֵאֲמָרוֹ 'דְּבוּר הַמִּתְחִיל'**
- 25 **וְיִדְבֹר גו' בְּהַעֲלוֹתְךָ אֶת**
- 26 **הַגְּרוֹת, שְׁנֹאֲמֵר לְפָנֵי מֵאָה**
- 27 **שְׁנָה⁴, מעת אמירת מאמר זה בשנת**
- 28 **תשכ"ט, היינו בשנת תרכ"ט, דְּזָה**
- 29 **שְׁהַנְשָׁמוֹת נִקְרָאִים גֵּרוֹת הוּא**
- 30 **כְּמֵאֲמָר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁵ במדרש**
- 31 **אָמַר הַקֹּב"ה לְאָדָם גַּר הוֹי' הֵנּוּ**
- של הקדוש-ברוך-הוא נמצא בְּיָדֶךָ ביד האדם וְגַרְךָ הֵנּוּ של האדם נמצא
- בְּיָדֵי ביד הקדוש-ברוך-הוא, גַּרְי בְּיָדֶךָ נרו של הקדוש-ברוך-הוא ביד
- האדם זו הַתּוֹרָה, דְּכָתִיב⁶ כִּי גַר מֵצִיחָה וְתוֹרָה אִוֵּר. וְגַרְךָ בְּיָדֵי
- נרו של האדם ביד הקדוש-ברוך-הוא זו הַנְּפֶשׁ, דְּכָתִיב גַּר הוֹי' נִשְׁמַת אָדָם,
- והקדוש-ברוך-הוא ממשיך ואומר לאדם אִם שְׁמַרְתָּ
- אֶת גַּרְי אִם האדם שומר את התורה אֲנִי מְשַׁמֵּר אֶת גַּרְךָ הקדוש-
- ברוך-הוא שומר את נשמתו של האדם, וְאִם כְּפִיתָ אֶת גַּרְי אֲנִי מְכַבֶּה
- אֶת גַּרְךָ.
- וְצִרִיךְ לְהִבִּין, הָרִי זֶה שְׁהַנְשָׁמוֹת נִקְרָאִים גֵּרוֹת הוּא
- מְפָרֵשׁ בְּקֶרֶא (גַּר הוֹי' נִשְׁמַת אָדָם), וְלִמָּה
- לשם מה מְבִיא אֲדָמוּ"ר מהר"ש בְּמֵאֲמָר גַּם אֶת דְּבָרֵי הַמְדַּרְשׁ
- גַּרְי בְּיָדֶךָ וְגַרְךָ בְּיָדֵי כְּלוּמֹר, מה מוסיפים דברי המדרש על הפסוק לגבי
- הנושא המבואר במאמר?
- גַּם צִרִיךְ לְהִבִּין, דְּבִפְסוּק נֹאמֵר גַּר הוֹי' נִשְׁמַת אָדָם,
- שְׁהַנְשָׁמָה הִיא גַּר הוֹי', וּבְמִדְרָשׁ הַנַּ"ל אֹמֵר
- שְׁהַנְשָׁמָה הִיא גַּרְךָ (דְּהַאָדָם) וְהַתּוֹרָה הִיא גַּרְי (דְּהַקֹּב"ה)
- ואם כן לא זו בלבד שלכאורה אין בדברי המדרש חידוש ותוספת על
- נִשְׁמַת אָדָם, שְׁהַנְשָׁמָה הִיא גַּר הוֹי', וּבְמִדְרָשׁ הַנַּ"ל אֹמֵר שְׁהַנְשָׁמָה הִיא גַּרְךָ
- (דְּהַאָדָם) וְהַתּוֹרָה הִיא גַּרְי (דְּהַקֹּב"ה).

(*) יצא לאור בקונטרס ט"ו סיון – תנש"א, "בקשר עם ט"ו סיון, יום התחלת מאסרו של כ"ק אדמו"ר מהור"צ נ"ע בשנת תרפ"ז* . . . ג' בהעלותך, טו סיון, ה'תנש"א". (1) פרשתנו (בהעלותך) ח, ב. (2) פרשתנו רד"ה בהעלותך את הנרות (כט, ג). (3) משלי כ, כז. (4) משנת אמירת מאמר זה (תשכ"ט) – נדפס בסה"מ תרכ"ט ע' ריד ואילך. וראה גם ד"ה בהעלותך תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' שלו ואילך). (5) דב"ר פ"ד, ד. (6) משלי ו, כג.

(*) וראה לקמן ס"ע שעא ובהערה 40, שלאחרי הגאולה די"ב תמוז נתגלה שהמאסר הי' זריעה, בכדי שעי"ז תהי' צמיחה בריבוי והוספה בהפצת המעיינות.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הפסוק כי הנשואה בין הנשמה לנר כבר מופיעה בפסוק, אלא שקיימת
2 סתירה ביניהם כי בפסוק הנשמה נקראת "נר הוי", היינו הנר של
3 הקדוש-ברוך-הוא ואילו במדרש הנשמה נקראת "נר", היינו הנר של
4 האדם.¹
- 5 (ב) וַיֵּשׁ לְבָאֵר זֶה בְּהֶקְדִּים
6 הַמִּבְאֵר בְּכֶמֶה מְקוֹמוֹת⁷ (ב) וַיֵּשׁ לְבָאֵר זֶה בְּהֶקְדִּים הַמִּבְאֵר בְּכֶמֶה
7 מְקוֹמוֹת⁷ דַּעֲנִין בְּהֶעֱלוֹתָךְ אֶת הַנְּרוֹת
8 אֶת הַנְּרוֹת הַחֲסִידוֹת דַּעֲנִין הַמִּשְׁמָעוֹת הַפְּנִימִית
9 שֶׁל הַדְּבָרִים הוּא שְׁאֵהָרֵן מְעוֹרֵר
10 אֶת הַנִּשְׁמוֹת שְׁיֵהִינָה בָּהֶם
11 הַרְצוֹן לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, וְעַד לִפְלֹל בְּעֶצְמוֹת
12 לִפְלֹל בְּעֶצְמוֹת אֹרֶן-אֵין-סוֹף
13 כְּלוּמֹר, הַתְּעִלוֹת בְּרָמָה גְּבוּהָה עַד כַּדִּי
14 אֵיבֹד הַמַּצִּיאוֹת הַעֲצָמִית וְהַתְּכַלּוֹת
15 בְּעֶצְמֵי הָאֹרֶן הָאֵלֶּיךָ הַפְּנִימִי (כְּמוֹ)
16 נֹר קָטָן שֶׁמִּתְקָרֵב לְאֹבֶקָה גְּדוּלָה וְאוֹר
17 נִכְלָל (בֹּה). וְהִגֵּם דַּרְצוֹן זֶה
18 לְהַתְּעִלוֹת וְלִהְיוֹת בְּאוֹר אֵין סוֹף
19 הוּא טָבַע דְּהַנִּשְׁמָה מִצַּד עֲצָמָה,
20 וְכִמְבָּאֵר בְּתַנְיָא⁸, דְּהַטָּעַם
21 שְׁהַנִּשְׁמוֹת נִקְרְאוּ בְּשֵׁם
22 גִּירוֹת, הוּא, כִּי כְּמוֹ שְׁהַנִּשְׁמָה
23 גַּשְׁמִי טָבַע לְבַעֹר בְּצוּרָה כּוֹ
24 שֶׁהָאֵשׁ נִמְשַׁכֶּת לַעֲלוֹת לְמַעְלָה
25 וְלִידִבְקָה בְּשֵׁרְשׁוֹ (בִּיסוּד הָאֵשׁ
26 הַכִּלְי שְׁתַּחֲתָ⁹ גִּלְגַּל הַיָּרֵחַ
27 שְׁהוּא הַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁל כָּל אֵשׁ שֶׁקִּיַּמֶּת
28 בְּעוֹלָם) כִּן הַנִּשְׁמָה הִיא בְּטָבַע
29 הַרְצוֹא רֹצֵה בְּטָבַע לְצַאת מִמְּקוֹמָה
30 הַנּוֹכַחִי וְלַעֲלוֹת לְמַעְלָה לְהַפְלֹל
31 בְּמִקּוֹר חֲצָבָה הַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁלָּה
32 בְּאֵלּוֹקוֹת, וְאִף שֶׁהַרְצוֹן הוּא קִיִּים
33 בְּנִשְׁמָה מִעֲצָם טָבַע וּמִהוּתָהּ מִכָּל-
34 מְקוֹם צָרִיף שְׁאֵהָרֵן יַעֲלֶה אֶת
35 הַנְּרוֹת (הַנִּשְׁמוֹת) וְהוּא יִהְיֶה זֶה
36 שִׁגְרוֹם לָהֶם הַתְּעוֹרוֹת לֵכָךְ, כִּי עַל-יְדֵי יְרִידַת הַנִּשְׁמָה לְמַטָּה
37 לְעוֹלָם הַזֶּה שְׁהוּא עוֹלָם גַּשְׁמִי וְחוּמָרִי וְהַתְּלַבְּשׁוּתָהּ בְּגוֹף שְׁהוּא גוֹף
38 גַּשְׁמִי וְחוּמָרִי, מִתְּעַלֵּם טָבַע הַרְצוֹא וְהַשְׁתַּקְּקוֹת לְאֵלּוֹקוֹת שְׁבָה.
39 וְכִמְבָּאֵר בְּאַרְכָּה בְּדְרוּשִׁים⁷, בְּמֵאמְרֵי חֲסִידוֹת דְּמַהֲטָעִים אַחַד
- 40 הַטָּעִים עַל זֶה שְׁהַנִּשְׁמוֹת דַּאֲצִילוֹת שֶׁהַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁלָּהֶם הוּא
41 מִהַאֲלּוֹקוֹת כִּי שְׁהִיא בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת (שְׁהוּא הַעוֹלָם הָרָאשׁוֹן וְהַנֶּעֱלָה בִּיטוּר
42 מִבֵּין אַרְבַּע הַעוֹלָמוֹת הַכִּלְיִים: אֲצִילוֹת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה) נִקְרְאוּ
43 זֶרַע אֲדָם, וְהַנִּשְׁמוֹת דְּבְרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה שֶׁהַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁלָּהֶם הוּא
44 מִהַאֲלּוֹקוֹת כִּי שְׁהִיא בְּעוֹלָמוֹת אֱלֹהִים
45 נִקְרְאוּ זֶרַע בְּהֶמָּה¹⁰, כְּמִבְּאוֹר
46 בְּקֶבֶל וְחֲסִידוֹת עַל הַכְּתוּב "וְזִרְעֵנִי
47 אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל זֶרַע אֲדָם זֶרַע בְּהֶמָּה"
48 שֶׁהַנִּשְׁמוֹת הַגְּבוּהוֹת שֶׁשּׁוֹרֵשׁן מִבְּחִינַת
49 "אֲדָם הַעֲלִיּוֹן" (כְּתוּב בְּמַעֲשֶׂה
50 הַמִּרְכָּבָה "וְעַל הַכֶּסֶף דְּמוֹת כְּמוֹרָה
51 אֲדָם") וַיֵּשׁ לָהֶם יְדִיעָה גְּדוּלָה
52 בְּאֵלּוֹקוֹת, כְּאֲדָם בְּרִידָתָהּ, נִקְרְאוּ
53 "זֶרַע אֲדָם" וְשֶׁהֵם הַנִּשְׁמוֹת (אֲשֶׁר)
54 כְּדִבְרֵי רַבְּנוּ הוֹזֵק בִּתְרוּהָ אֹרֶן "שֶׁהֵם
55 כְּמַעַט כָּל הַנִּשְׁמוֹת שֶׁבְּדוֹרוֹתֵינוּ"
56 נִקְרְאוּ "זֶרַע בְּהֶמָּה". וְאֶחָד הַהַבְדִּילִים
57 בֵּין שְׁנֵי סוּגֵי הַנִּשְׁמוֹת הוּא, כִּי
58 הַנִּשְׁמוֹת דַּאֲצִילוֹת, שֶׁהֵם "זֶרַע
59 אֲדָם" גַּם בִּירִידָתָם לְמַטָּה לְעוֹלָם
60 הַזֶּה, לְמִירוֹת שֶׁהַעוֹלָם גַּשְׁמִי וְחוּמָרִי
61 וְלְמִירוֹת שִׁירָדוֹ בְּגוֹף גַּשְׁמִי וְחוּמָרִי,
62 בְּכָל זֹאת טָבַע הַרְצוֹא הַתְּשׁוּקָה
63 לְהַתְּקָרֵב לְאֵלּוֹקוֹת וְהַעֲלִיָּה שְׁבָה
64 בְּנִשְׁמוֹת שֶׁל בְּחִינַת "זֶרַע אֲדָם" הוּא
65 בְּגִלְיוֹ בְּצוּרָה מוֹדַעַת וְנוֹרָשָׁה, וְלִכְּנֹן
66 נִקְרְאוּ בְּשֵׁם אֲדָם עַל שֵׁם
67 רוּחַ הָאֲדָם הַעוֹלָה הִיא
68 לְמַעְלָה¹¹, כְּדִבְרֵי הַכְּתוּב שֶׁהַהַבְדִּיל
69 בֵּין "אֲדָם" לִ"בְּהֶמָּה" הוּא שֶׁרוּחַ הָאֲדָם
70 עוֹלָה, הִינּוּ שׁוֹאֵפָה לְהַתְּעִלוֹת כְּלָפִי
71 מַעֲלָה וְהַנִּשְׁמוֹת דְּבְרִיאָה-
72 יְצִירָה-עֲשִׂיָּה (שֶׁהֵם) כְּאִמּוֹר
73 מִדְּבָרֵינוּ רַבְּנוּ הוֹזֵק רַב הַנִּשְׁמוֹת¹²,
74 כְּשֶׁהֵן יוֹרְדוֹת לְמַטָּה
75 וּמִתְּלַבְּשׁוֹת בְּגוֹף, הֵן נִמְשָׁכוֹת אַחֵר הַגּוֹף וְעִנְיָנֵי עוֹלָם הַזֶּה
76 הַגַּשְׁמִי וְלֹא מִרְגִּישוֹת אֶת הַשְּׁאִיפָה לַעֲלוֹת לְמַעְלָה וְלִהְיוֹת בְּאֵלּוֹקוֹת,
77 וְלִכְּנֹן נִקְרְאוּ בְּשֵׁם בְּהֶמָּה עַל שֵׁם רוּחַ הַבְּהֶמָּה הַיּוֹרְדָת
78 הִיא לְמַטָּה כְּהַמְשָׁךְ הַפְּסוֹק הַמְּבָרִיל בֵּין הָאֲדָם לְבְּהֶמָּה¹¹. וְעַבְדְּתוֹ

(7) אֹהֶ"ת פֶּרֶשְׁתָנוּ ד"ה בְּהֶעֱלוֹתָךְ אֶת הַנְּרוֹת (ע' שְׁכֹז. שֶׁם ע' שְׁלֹב). ד"ה זֶה בְּהֶמָּה עֲטֵר"ת (ע' תַּעֲג וְאִילָךְ). ה'ש"ת (ע' 127 וְאִילָךְ). וְרֹאה גַם ד"ה זֹאת תּוֹרַת הַבֵּית תִּרְפ"ט פ"ב וְאִילָךְ (סֵה"מ תִּרְפ"ט ע' 164 וְאִילָךְ). וּבְכ"מ. (8) רִישׁ פִּי"ט. (9) רַמְב"ם ה' יִסוּה"ת פ"ג ה"י. (10) יִרְמִי' לֹא, כו. וְרֹאה תו"א ר"פ מִשְׁפָּטִים. וּבְכ"מ. (11) קֶהֱלֵת ג, כֹּא. (12) רֹאה תו"א שֶׁם "שֶׁהֵם (נִשְׁמוֹת דְּבִי"ע) כְּמַעַט כָּל הַנִּשְׁמוֹת שֶׁבְּדוֹרוֹתֵינוּ, כִּי נִשְׁמוֹת דַּאֲצִילוֹת הֵן בְּנֵי עֲלִי" שֶׁהֵם מוֹעֲטִים כו" אִפִּילוֹ בְּדוֹרוֹת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שֶׁל אֱהֲרֹן הַמְדֻלֵּק וּמַעֲלָה אֶת הַנֹּרוֹת הֵן הַנִּשְׁמוֹת הַיָּא לְעוֹרֵר וּלְגַלּוֹת
2 אֶת טֹבַע הָרְצוּא וְהַעֲלִיָּה שִׁישְׁנֹו בַּעֲצֵם וּבַהֲעֵלֶם גַּם בְּנִשְׁמוֹת
3 דְּכִרְיָאָה-יִצְרֵה-עֲשִׂיָּה, בְּהַעֲלוֹתָךְ אֶת הַנֹּרוֹת, שֶׁטֹּבַע הָעֲלִיָּה
4 שֶׁבָּהֶם יִהְיֶה בְּגִלּוּי וּגַם הַנִּשְׁמוֹת הַלּוֹל יִרְגִּישׁוּ רִצּוֹן וְתִשְׁקָה לְהִתְקַרֵּב
5 לְאֻלּוֹקוֹת.
6 וּמִבְּאֵר בְּדִרוּשִׁים¹³, בְּמֵאמְרֵי
7 חֲסִידוֹת, דִּהְטַעַם שֶׁהַעֲלָאָת
8 הַנֹּרוֹת גִּלּוּי טֹבַע הָרְצוּא
9 וְהַעֲלִיָּה דִּהְנִשְׁמוֹת שֶׁאֵין קִיִּים
10 בָּהֶם בְּטֹבַעַם אֲךָ הוּא נִעְלָם וְנִסְתָּר]
11 הוּא עַל-יְדֵי אֱהֲרֹן דּוֹקָא, כִּי
12 בְּאֶהְרֹן כְּתִיב¹⁴ בְּשִׁמְן הַטּוֹב
13 עַל הָרֹאשׁ יוֹרֵד עַל הַזָּקֵן זָקֵן
14 אֱהֲרֹן שִׁיּוֹרֵד עַל פִּי מְדוּתָיו,
15 וְעֵינָיו זָקֵן אֱהֲרֹן לִפִּי מִשְׁמַעוֹ
16 הַרוּחָנִית הַפְּנִימִית הוּא הַלְכוֹת
17 הַתּוֹרָה¹⁵, וְעַל הַקֶּשֶׁר בֵּין הַזָּקֵן
18 לְתוֹרָה מְבֹאֵר בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה שֶׁהַזָּקֵן
19 הוּא מִשְׁעֵרוֹת שִׁישׁ בֵּהֶן מַעֲט חֵיוֹת
20 הַמּוֹת וְלִכְנֵן אִפְשָׁר לְגוֹרֵר שְׁעֵרוֹת מִבְּלִי
21 לְהַכְאִיב לְמוֹת, וּבְרוּחָנִית הַשְּׁעֵרָה הִיא
22 כְּמִשַׁל וְהַחֵיוֹת שֶׁבָּה הִיא כְּנִמְשָׁל וְכִן
23 הַתּוֹרָה הַנִּקְרָאָת "מִשַׁל הַקְּדָמוֹנִי" הִיא
24 כְּמִשַׁל לְקִדּוּשׁ-בִּרְוֹן-הוּא שֶׁהוּא הַנִּמְשָׁל
25 כִּי עַל יְדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה בָּאִים לְהַשְׁגָּה
26 מִסּוּיִמָּת בְּקִדּוּשׁ-בִּרְוֹן-הוּא וְעַל-יְדֵי
27 הַתּוֹרָה, תּוֹרָה אִוֶּר¹⁶, הַשּׁוֹפֶטֶת
28 אִוֶּר עַל הַנִּשְׁמָה וּמֵאִירָה אוֹתָהּ
29 מִתְּגַלָּה וּמֵאִיר טֹבַע הָעֲלִיָּה
30 דִּהְנִשְׁמָה (שִׁישְׁנֹו) וְהוּא קִיִּים
31 בְּהַעֲלֵם גַּם בִּירִידָתָהּ שֶׁל הַנִּשְׁמָה
32 לְמִטָּה וְהַתְּלַבְּשׁוּתָהּ בְּגוֹף), וְזוֹ
33 הַמִּשְׁמַעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל בְּהַעֲלוֹתָךְ
34 אֶת הַנֹּרוֹת הֵינּוּ שֶׁהַנִּשְׁמוֹת
35 מִרְגִּישׁוֹת אֶת הַרִצּוֹן לְהִתְקַרֵּב לְאֻלּוֹקוֹת
36 בְּצוּרָה גְּלוּיָה.
37 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר
38 הַשִּׁיכּוּת דִּמְאֲמָר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל
39 (הַמּוֹבָא בְּמֵאמְרֵי הַנּוֹכַח שֶׁל
40 אֲדֹמִי"ר מִהַר"ש) אִם שְׁמֵרָתָ אֶת
41 גִּרְיָ אֲנִי מְשַׁמֵּר אֶת גִּרְיָ
- לְבַהֲעֲלוֹתָךְ אֶת הַנֹּרוֹת, וְזֶה גַם הַהִסְבֵּר מְדוּעַ לֹא דִי בְּאֻזְכּוֹר הַפֶּסֶק
"נֹר הוּי" נִשְׁמַת אֲדָם" וְיֵשׁ צוּרֵךְ לְהַבִּיא גַם אֶת דְּבָרֵי הַמְדֻרֵשׁ הָאֲמוּרִים כִּי
עֵינָיו אֲנִי מְשַׁמֵּר אֶת גִּרְיָ (שְׁמִירַת הַנֹּר שְׁלֹא תִכְבֶּה אֲלֵא
יִמְשִׁיךְ לְהֵאִיר) הוּא שְׁהִנֵּר וְהֵאִיר דִּהְנִשְׁמָה (טֹבַע הָרְצוּא
וְהַעֲלִיָּה שְׁלֹא שְׁקִיִּים בַּהּ בְּהַעֲלֵם
גַּם לְאַחֵר הִירִידָה) יִהְיֶה בְּגִלּוּי,
וְזֶה שְׁמִירַת הַנֹּר דִּהְנִשְׁמָה
עַל מִנַּת לְהַבְטִיחַ שִׁימְשִׁיךְ לְהֵאִיר
בְּגִלּוּי וּבְצוּרָה מוֹרִגֶשֶׁת הוּא עַל-
יְדֵי שְׁמִירַת הַנֹּר דִּתּוֹרָה, הוּא
עַל-דֶּרֶךְ הָעֵינָיו דִּהְנִשְׁמָה
אֶת הַנֹּרוֹת שְׁעַל-יְדֵי אֱהֲרֹן,
תּוֹרָה שֶׁאֵין הוּא מְבִיא לְאוֹתָהּ תּוֹצֵאָה
שֶׁל הַתְּעוֹרָרוֹת הַרִצּוֹן לְהִתְקַרֵּב
לְאֻלּוֹקוֹת.
(ג) וּמִמְשִׁיךְ בְּמֵאמְרֵי, הַנ"ל שֶׁל
אֲדֹמִי"ר מִהַר"ש דְּצִרִיף לְהַבִּין
בְּדְבָרֵי הַמְדֻרֵשׁ שֶׁהַקִּדּוּשׁ-בִּרְוֹן-הוּא
אוֹמֵר לְכָל אֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאֵם
שְׁמֵרָתָ אֶת גִּרְיָ הַתּוֹרָה אֲנִי
מְשַׁמֵּר אֶת גִּרְיָ הַנִּשְׁמָה, מֵהִי
שִׁיכּוּתָם שֶׁל הַתּוֹרָה וְשֶׁל הַנִּשְׁמָה
זֶה לְזֶה, וְעוֹד צִרִיף לְהַבִּין מְדוּעַ
הַשִּׁיכּוּת בְּנִינָם הִיא כָּל כֵּךְ עֲמוּקָה
וְעַד שֶׁהֵם תְּלוּיִים זֶה בְּזֶה.
וּמִבְּאֵר זֶה עַל-פִּי מַה דְּאִיתָא
יֵשׁ, מוֹבָא בְּמִדְרָשׁ¹⁶ בְּמִקּוֹם אַחֵר
בְּזִכּוֹת מִי נִבְרָאוּ אֱלֹהֵי תוֹלְדוֹת
הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ¹⁷ שְׁכָתוֹב בָּהֶם
"אֱלֹהִים" וּבְזִכּוֹת מִי הֵם עוֹמְדִים
וְקִיִּימִים, בְּזִכּוֹת אֱלֹהֵי שְׁמוֹת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל¹⁸ שֶׁגַם בָּהֶם כָּתוּב "אֱלֹהִים",
וְאֱלֹהֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲצֻמָּם בְּזִכּוֹת מִי
עוֹמְדִים, בְּזִכּוֹת אֱלֹהֵי הָעוֹלָמוֹת
וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים¹⁹ מִצּוּת
וְדְבָרֵי הַתּוֹרָה שֶׁגַם בָּהֶם כָּתוּב "אֱלֹהִים".
וּמִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵי הַמְדֻרֵשׁ הִיא
שֶׁהַפְּנוּיָה וְהַמְטָרָה וְהַתְּכִלִּית
דְּכִרְיָאָת הָעוֹלָם הִיא בְּשִׁבְלִי יִשְׂרָאֵל,
יִשְׂרָאֵל, וְהַשְׁלָמוֹת דִּישְׂרָאֵל
הִיא עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה. דְּעַל-יְדֵי

הַרְאִשׁוֹנִים". (13) אוֹה"ת פֶּרֶשְׁתָּנוּ שֶׁם (ס"ע שְׁכָו וְאִילָךְ. שֶׁם ע' שִׁלְב). סה"מ עֶטְר"ת שֶׁם (ע' תַּעֲדִירוֹ). (14) תַּהֲלִים קֶלֶג, ב.
(15) רֹאה גַם לְקוֹנִת פֶּרֶשְׁתָּנוּ שֶׁם (ל, ג). (16) שְׁמו"ר פִּמ"ח, ב. (17) בְּרֹאשִׁית ב, ד. (18) שְׁמוֹת א, א. (19) וְאִתְחַנֵּן ד, מֵה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שִׁשְׁרָאֵל מְקִימִים הַתְּרִי"ג מִצּוֹת שְׁנִיתָנוּ בַּתּוֹרָה, הֵם מִתְעַלִּים
2 לְמַדְרָגָה דְּרָגָה נְעִלִית יוֹתֵר מִכְּמוֹ שֶׁהֵם מִצַּד עֲצָמָם לֵאלֹא הַתּוֹרָה
3 וְקִוּיִּם הַמִּצְוֹת. וְזֶהוּ הַטַּעַם הַפְּנִימִי לִכְךָ מָה שֶׁהַנֶּשְׁמָה יוֹרֶדֶת לְמִטָּה
4 לְעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי וּמִתְלַבֶּשֶׁת בְּגוֹף גָּשְׁמִי בְּכַדִּי לְקַיֵּם תּוֹרָה
5 וּמִצּוֹת, לְמִרּוֹת שֶׁגַם קוֹדֵם לִכֵּן
6 בְּהִיּוֹתָהּ בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים הִיא בְּמִצַּב
7 נְעִלָה בְּיוֹתֵר כִּי עַל-יְדֵי קִיּוֹם
8 הַתּוֹרָה וּמִצּוֹת דָּבָר שֶׁאִפְשָׁר רַק
9 בְּעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי וּבְגוֹף גִּשְׁמִי
10 מִתְעַלִּית הַנֶּשְׁמָה לְדִרְגָּה גְּבוּהָה
11 לְמַעְלָה יוֹתֵר מִכְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה
12 לְמַעְלָה בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים קֹדָם
13 יְרִידָתָהּ לְמִטָּה לְעוֹלָם הַזֶּה וּגּוֹף
14 גִּשְׁמִי. וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ בְּדַבְּרֵי הַמְּדַרְשׁ
15 הָאֲמֹרִים שֶׁהִקְבִּ"ה אָמַר לִיהוּדֵי אֵם
16 שְׁמִרְתָּ אֶת גִּרֵּי הַתּוֹרָה אֲנִי
17 מְשַׁמֵּר אֶת גִּרְךָ הַנֶּשְׁמָה,
18 שֶׁשְׁמִירַת הַגִּרֵּי דִּהְנֶשְׁמָה הִיא
19 עַל-יְדֵי שְׁמִירַת הַגִּרֵּי דִּתּוֹרָה
20 כִּיֵּן שְׁדוּקָא עַל הַתּוֹרָה וְקִיּוֹם מִצְוֹת
21 הַתּוֹרָה עַל יְדֵי הִירִידָה לְגוֹף גִּשְׁמִי
22 בְּעוֹלָם הַזֶּה הַנֶּשְׁמָה "עֲשֵׂמֶרֶת" וּזְוֹכָה
23 לְהַתְעַלּוֹת לְדִרְגָּה גְּבוּהָה בְּיוֹתֵר, לְמַעְלָה
24 מִהַדְרָגָה בָּהּ הִיָּתָה לְפָנֵי הִירִידָה לְמִטָּה.
25 עַד כָּאן בִּיאור דְּבָרֵי אֲדֹמָר"ר מִהַר"ש
26 בְּמֵאמְרוֹ הַנּוֹכַח. וְעַל כֵּךְ מוֹסִיף הַרְבֵּי
27 וְאָמַר:
28 וְעַל-פִּי מָה שֶׁכָּתוּב בְּמֵאמְרֵי
29 הַנּוֹכַח דִּעְנִין אֵם שְׁמִרְתָּ אֶת גִּרֵּי
30 אֲנִי מְשַׁמֵּר אֶת גִּרְךָ לְפִי
31 הַמִּשְׁמַעוֹת הַפְּנִימִית הוּא שֶׁעַל-יְדֵי
32 קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצּוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה
33 מִתְעַלִּית הַנֶּשְׁמָה לְמַעְלָה
34 יוֹתֵר מִכְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה קֹדָם
35 יְרִידָתָהּ, יֵשׁ לוֹמֵר, דִּזֶּה
36 שְׁמִקְשָׁר בְּמֵאמֶר עֲנִין זֶה שֶׁל
37 הַתְּעַלּוֹת הַנֶּשְׁמָה דְּוָקָא עַל יְדֵי הִירִידָה
38 לְמִטָּה עִם הַכּוֹחַ בְּהַעְלֹתָהּ אֶת
39 הַנְּרוֹת, הוּא, כִּי אִכּוֹן יֵשׁ קֶשֶׁר
- פְּנִימִי וּדְמִיּוֹן מִהוֹתִי בֵּין שְׁנֵי הַדְּבָרִים כִּי גַם עֲנִין בְּהַעְלֹתָהּ אֶת הַנְּרוֹת
הוּא²⁰ הַעֲלִיָּה שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּהַנֶּשְׁמָה לְמַעְלָה יוֹתֵר גַּם מִכְּמוֹ
שֶׁהָיוּ קֹדָם יְרִידָתָם לְמִטָּה כְּפִי שִׁתְּבָאָר לְהֵלֵךְ.
וּבִיאור הָעֲנִין בְּפִרְטִיּוֹת יוֹתֵר, יֵשׁ לְהַקְדִּים דִּהְדִּיק
וְהַשְׂאֵלָה בְּמֵאמְרֵי הַנּוֹכַח מִפְּנֵי מָה
הֵם [שְׁמִירַת הַגִּרֵּי דִּתּוֹרָה] הַנֶּשְׁמָה
וּשְׁמִירַת הַגִּרֵּי דִּתּוֹרָה] תְּלִוּיִם
זֶה בְּזָה עַד כִּדִּי כֵךְ שֶׁהִקְבִּ"ה אָמַר
לִיהוּדֵי "אֵם שְׁמִרְתָּ אֶת גִּרֵּי" אֲנִי
מְשַׁמֵּר אֶת גִּרְךָ" הוּא, כִּי שְׁמִרְתָּ
אֶת גִּרֵּי הוּא לֹא רַק זֶה
שֶׁהָאֲדָם אֵינוֹ עוֹבֵר חֶסֶד וְשְׁלוֹם
כְּלוֹמֵר אֵינוֹ עוֹבֵר חֶסֶד וְשְׁלוֹם
עַל צְדִיק הַתּוֹרָה אֲלָא שֶׁהוּא
"שׁוֹמֵר" אֶת הַתּוֹרָה גַּם בְּמוֹכֵן הַחַיּוּבִי
כְּלוֹמֵר מְקַיֵּם אֶת מִצְוֹת
הַתּוֹרָה²¹, וְלִכֵּן מְדִיק מִפְּנֵי
מָה הֵם תְּלִוּיִם זֶה בְּזָה כִּי
דְּוָקָא הַקֶּשֶׁר בֵּין קִיּוֹם הַמִּצְוֹת בְּאֹפֶן
חַיּוּבִי לְשְׁמִירַת נֶר הַנֶּשְׁמָה דּוֹרֵשׁ בִּיאור.
דִּזֶּה שֶׁשְׁמִירַת הַגִּרֵּי דִּהְנֶשְׁמָה
תְּלִוּיָה בְּזָה שֶׁאֵינוֹ עוֹבֵר חֶסֶד
וְשְׁלוֹם עַל צְדִיק הַתּוֹרָה, הוּא
דָּבָר מוֹכֵן וְאֵינוֹ מְעוֹרֵר שְׂאֵלָה, כִּי
כְּשֶׁעוֹבֵר חֶסֶד וְשְׁלוֹם עַל צְדִיק
הַתּוֹרָה נַעֲשֶׂה פָּגָם בְּנֶשְׁמָה
(כְּדָבָרֵי רַבְּנֵי הַזֶּקֶן בִּ"אֲגֻרַת הַתְּשׁוּבָה)
שֶׁבִּסְפֵּר הַתְּנִיָּא פֶּרֶק ה': "עֲבִירוֹת... הֵן
פּוֹגְמִין הַנֶּפֶשׁ כְּנוֹדֵר. וּפָגָם הוּא מִלְּשׁוֹן
פְּגִימַת הַסִּכּוּן וְהוּא עַל-דֶּרֶךְ-מִשְׁלַל
מִחֶבֶל עַב שׁוֹר מִתְרִי"ג חֲבִלִּים דִּקִּים
כִּכָּה חֶבֶל הַהִמְשָׁכָה... לְכוֹל מִתְרִי"ג
מִצְוֹת וְכִשְׁעוֹבֵר חֶסֶד וְשְׁלוֹם עַל אַחַת
מֵהֶם נִפְסָק חֶבֶל הַדֶּק...") וְהִדִּיק
בְּמֵאמְרֵי הוּא מָה שֶׁשְׁמִירַת
הַגִּרֵּי דִּהְנֶשְׁמָה תְּלִוּיָה בְּקִיּוֹם
הַתּוֹרָה²² וְעַל זֶה בִּיאור הָאֲמֹר
שֶׁעַל יְדֵי קִיּוֹם הַתּוֹרָה הַנֶּשְׁמָה מִתְעַלִּית.
וְיֵשׁ לְהוֹסִיף, שֶׁהִדִּיק

(20) ראה סה"מ תרכ"ט ע' רכ ואילך. וראה גם ד"ה בהעלותך ה'תשל"ד ס"ב (לקמן ע' שסט). (21) ועפ"ז יומתק לשון המדרש אם שמרת את נרי כו' ואם כבית את נרי, שאין זה כפל ענין, אלא הם שני ענינים. "כבית את נרי" הוא שהאדם עובר ח"ו על מצוות התורה [ואז "אני מכבה את נרך", שנעשה פגם בהנשמה, כדלקמן בפנים], ו"שמרת את נרי" הוא דלא רק שאינו עובר ח"ו אלא שהוא מקיים מצוות התורה [ואז "אני משמר את נרך", שנוסף בהשימור]. (22) ועפ"ז יומתק מ"ש

ביאור בדרך אפשר

1 **בְּמֵאָרָה** אודות הקשר בין קיום התורה ושמירת ועליית הנשמה הוא
2 **בְּעֶקֶר בְּנוֹגַע נְשָׁמוֹת דְּאֵצִילוֹת** הנשמות הגבוהות הנקראות "זרע
3 אדם". **דְּבִנְגוּלָּה נְשָׁמוֹת דְּבְרִיָּא-עֲצִירָה-עֲשִׂיָּה (שָׁהם ר"ב**
4 **הַנְּשָׁמוֹת** ונקראות "זרע בהמה", כאמור) **יֵשׁ לוֹמַר דְּזֵה שְׁמִינִית**

הַיֵּנָר דְּהַנְשָׁמָה תְּלוּיָה בְּנֵר

6 **דְּתוֹרָה הוּא** דבר מוכן שאינו
7 מעורר תמיהה **דְּכִיּוֹן שְׁאֲצֵלָם**
8 **הַגּוֹף וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית מַעֲלִים**
9 **וּמַסְתִּיר עַל הַנֶּשְׁמָה, לָכֵן**
10 **שְׁמִירַת הַגֵּר דְּנִשְׁמָתָם הוּא**
11 **עַל-יְדֵי קִיּוּם הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת**
12 **הַפּוֹעֵלֶת אֶת גִּילּוֹי טַעַם הָרִצּוֹן**
13 **וְהַתְּשׁוּקָה שְׁקִיּוּם בְּכָל נִשְׁמָה, גַּם**
14 **בְּנִשְׁמוֹת הַנְּמוּכּוֹת אֲלֵא שְׁהוּא בַּחֲדָם,**
15 **בְּדוּמָה לַפְּעוּלָתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן בְּנִשְׁמוֹת**
16 **יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי הַדִּלְקַת הַנּוֹרוֹת (כִּנ"ל)**
17 **סִעִיף ב), וְהַדְּיוּקָה וְהַשְׂאֵלָה**

לָנוּ דְּתוֹרָה.

11 וְעַל-פִּי-זֶה צָרִיד לְהַכִּין מַה שִּׁפְתּוֹב בְּמֶאֱמָר
12 דְּזֶה שִׁשְׁמִירַת הַנֵּר דְּהַנֶּשֶׁמָּה הִיא
13 עַל-יְדֵי שִׁמְרִית הַנֵּר דְּתוֹרָה הוּא, כִּי אֵלֶּה שְׁמוֹת
14 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, עוֹמְדִים בְּזִכּוֹת אֵלֶּה הַעֲדוֹת וְהַחֲקִים
15 וְהַשְּׁפָטִים, דְּלְכָאוּרָה, זֶה שִׁישְׂרָאֵל עוֹמְדִים
16 בְּזִכּוֹת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הוּא שֶׁעַל-יְדֵי קִיּוּם
17 הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת הֵם מַתְעַלִּים לְמַדְרָגָה נְעֻלִית
18 יוֹתֵר²³ (אֲבָל הַדְרָגָא דְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁמֶצֶד
19 עֲצָמָם, אֵינָה תְלוּיָה לְכָאוּרָה בַּתּוֹרָה), וּפְרוּשׁ אִם
20 שֶׁמֶרֶת אֶת גִּרִי אֲנִי מְשַׁמֵּר אֶת גִּרְךָ הוּא,
21 שֶׁשְׁמִירַת הַנֵּר דְּהַנֶּשֶׁמָּה (הֵיינו דְרָגַת הַנֵּר
22 דְּהַנֶּשֶׁמָּה מֵצֵד עֲצָמָה²⁴) הוּא עַל-יְדֵי שִׁמְרִית הַנֵּר
23 דְּתוֹרָה. וְיֵשׁ לְבָאֵר זֶה עַל-פִּי מֵאֲמַר הַזֶּה²⁵

ביאור בדרך אפשר

38 עֲוֹנָדִים וּמִתְקִיּוֹמִים בְּכֹכֶת הַתְּהוֹרָה וְהַמִּצּוֹת הוּא אֲשַׁעֲלֶי-יָדֵי
39 לְקִיּוֹם הַתְּהוֹרָה וּמִצּוֹת הֵם מִתְעַלִּים לְמִדְרָגָה גַּעֲלִית יוֹתֵר²³
40 מאשר הדרגה של הנשמה בהיותה למעלה לפני עסקה בתורה ומצוות בעולם
41 הזה (אבל הדרגת הנשמות ישראל שמוצד עצמם ללא

ביאור בדרך אפשר

42 ההתעלות האמורה אֵינֶה וְלֹאִיָּהּ
43 לְכַאֲוָרָה בְּתוֹרָה), וּפְרוֹשׁ אִם
44 שְׁמִירַת אֶת נְרִי אֲנִי מְשַׁמֵּר
45 אֶת נֶרְךָ הוּא, שְׁשִׁמִּירַת הַנֵּר
46 דִּהְיִנְשָׁמָה (הֵיִינוּ ה'שְׁמִירָה'
47 במובן של עצם הקיום, לא ההתעלות
48 המיוחדת אלא דְּרֵגַת הַנֵּר
49 דִּהְיִנְשָׁמָה מִצֵּד עֲצֻמָּה²⁴) הוּא
50 עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַנֵּר דְּתוֹרָה
51 ודבר זה שייך דווקא בנשמות נמוכות
52 אבל הנשמות הגבוהות לכאורה לא
53 זקוקות לו ולמה נאמר ששמירת
54 הנשמה תלויה בשמירת התורה?

55 וַיֹּשֶׁבֶת לְבָאָר זֶה עַל־פִּי מֵאֲמֹר
56 הַזֶּה²⁵ הַמּוֹכָא בַּתְּנִיא²⁶,
57 וַיִּכְמוּ שְׂאֹר הַגֶּר אֵינּוּ מֵאִיר
58 וַיִּנְאֲחוּ בַּפְתִּילָה בְּלִי שָׁמֶן, כֵּן
59 אֵין הַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה עַל גּוֹף
60 הָאָדָם שְׁנִמְשָׁל לַפְתִּילָה אֲלֵא
61 עַל־יְדֵי מַעֲשִׂים טוֹבִים
62 שְׁנִמְשָׁלוּ לְשָׁמֶן. עַד כֵּן דַּבֵּר
63 הַזֶּה וּמִבְּאָר עַל כֵּן בַּתְּנִיא²⁷,
64 וְהַטָּעַם עַל זֶה שְׁ(ה)שְׂרָאָת
65 הַשְׂכִּינָה עַל גּוֹף הָאָדָם הִיא
66 דִּקָּא עַל־יְדֵי קִיּוֹם הַמַּעֲוֹת
67 (מַעֲשִׂים טוֹבִים), (ו) לֹא דִי לוֹ
68 בְּנִשְׁמָתוֹ כְּשֶׁלְעֲצָמָה כְּדִי לְהֵאֵר,

24 המוֹכָא בַּתְּנָא²⁶, דְּכֻמוֹ שְׁאוּר הָנָר אֵינוּ מֵאִיר וְנֶאֱחָז בַּפְּתִילָה בְּלִי שְׁמֹן, כֵּן
25 אֵין הַשְׂכִּינָה שׁוּרָה עַל גּוֹף הָאָדָם שְׁנִמְשָׁל לַפְּתִילָה אֲלֵא עַל-יְדֵי מַעֲשִׂים
26 טוֹבִים שְׁנִמְשָׁלוּ לְשֹׁמֵן. וּמִבְּאֵר בַּתְּנָא²⁷, דְּהִטְעֵם עַל זֶה שְׁ(ה)שְׂרָאת הַשְׂכִּינָה
27 עַל גּוֹף הָאָדָם הִיא דּוֹקָא עַל-יְדֵי קִיוֵם הַמַּצּוֹת (מַעֲשִׂים טוֹבִים), וְלֹא דִי לוֹ

בהמאמר דצריך להבין באם שמרת את נרי אני משמר את נרך, מהו שייכותם כו' – דלכאורה ה' מספיק שיאמר צריך להבין מהו שייכותם כו' ולמה מעתיק עוד פעם לשון המדרש? ויש לומר, שכוונתו בזה היא להדגיש שהדיוק הוא רק ב"אם שמרת" כו' (ולא ב"אם כבית"). (23) וכמ"ש בהמאמר "שע"י תרי"ג מצוות עי"ז מתעלה האדם כו'". (24) והגם ד"משמר את נרך" הוא שנוסף בה שימור (כנ"ל הערה 21) – הרי ענין השימור הוא שהדבר עצמו נשמר ונע"ד שמרת את נרי, דהגם שענין שמרת הוא לא רק שאינו עובר אלא שמקיים המצוה, מ"מ, אין זה הוספה בהמצוה אלא שמקיים המצוה עצמה]. (25) ח"ג (פ' בלק) קפז, א. (26) פל"ה (מד, א). (27) שם (מד, סע"א ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 למרות שהיא חלק אלקה ממצע להיות היא בשמן לפתילה,
 - 2 כי נשמת האדם, אפילו כשהוא צדיק גמור עובד ה'
 - 3 בנראה ובנוסף לכך הוא עובד ה' גם וְאֵהָבָה בְּתַעֲנוּגִים שהיא אהבה
 - 4 בדרגה גבוהה ביותר, כאשר הצדיק קרוב לאלוקות עד כדי כך שהוא מתענג
 - 5 על ה' (בשונה ממי שעדיין רחוק,
 - 6 והאהבה שלו נמשלה דומה לצמאון
 - 7 ותשוקה) הרי למרות מעלותיו
 - 8 הגדולות של אותו צדיק, נשמתו עדיין
 - 9 אינה בטלה במציאות לגמרי
 - 10 כלפי הקב"ה במידה שאין לה כל
 - 11 מציאות עצמאית משלה, רק הוא
 - 12 אותו צדיק עדיין דבר בפני עצמו
 - 13 ירא ה' ואוהבו אבל טרם הגיע
 - 14 לדרגת 'ביטול במציאות'. וְהַמְצֹאֹת
 - 15 שֶׁהֵן פְּנִימִיּוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ
 - 16 של הקב"ה, אין החיות שבהם
 - 17 דבר נפרד בפני עצמו כלל
 - 18 אלא הוא מיוחד באחדות מלאה
 - 19 ומוחלטת ונכלל ברצונו יִתְבַּרְךָ
 - 20 מבלי לייחס לאותה חיות מציאות
 - 21 עצמאית מסוימת. וְלִכְּנֵן הַשְׂרָאָה
 - 22 הַשְּׂכִינָה עַל גּוֹף הָאָדָם לא
 - 23 יכולה להיות בזכות עצם העובדה שיש
 - 24 לו נשמה אלא היא על-ידי קיום
 - 25 המצות דוקא, כי ענין
 - 26 המשמעות של הַשְׂרָאָה הַשְּׂכִינָה
 - 27 באיזה דבר הוא שְׂאוֹתוֹ
 - 28 הדבר נכלל באור ה' ומאבד את
 - 29 מציאותו העצמית (כמו נר קטן שנכלל
 - 30 באבוקה גדולה) וְכֵטֵל לוֹ
 - 31 במציאות לגמרי בצורה מלאה
 - 32 ומוחלטת מבלי שתהיה לו מציאות
 - 33 כלשהי משלו, שְׂאֹז דְּוָקָא שׁוֹרָה
 - 34 ומתגלה ומאיר בו ה' אֶחָד
 - 35 כאמור שהשראת השכינה יכולה להיות
 - 36 רק כאשר הדבר או האדם שבו השכינה
 - 37 שורה יהיה בביטול מוחלט לאלוקות.
 - 38 וְעַל-פִּי־זֶה יֵשׁ לְבָאֵר זֶה
- בְּנִשְׁמָתוֹ שֶׁהִיא חֵלֶק אֱלֹקָה מִמַּצֵּעַ לְהִיּוֹת הִיא
כְּשֶׁמֶן לְפִתִּילָה, כִּי נִשְׁמַת הָאָדָם, אֲפִילוֹ כְּשֶׁהוּא
צָדִיק גָּמוֹר עוֹבֵד ה' בִּירְאָה וְאֵהָבָה בְּתַעֲנוּגִים,
אִינְהָ בִטְלָה בְּמַצִּיאוֹת לְגַמְרִי
כְּלִפִּי הַקְּבִ"ה בְּמִידָה שֶׁאֵין לָהּ כָּל
מַצִּיאוֹת עֲצֵמָאִית מִשְׁלָה, רַק הוּא
אוֹתוֹ צָדִיק עַדִּין דָּבָר בְּפָנָי עֲצָמוֹ
יֵרָא ה' וְאוֹהֲבוֹ אֲבָל טֵרֵם הַגִּיעַ
לְדִרְגַּת 'בִּיטוֹל בְּמַצִּיאוֹת'. וְהַמְצֹאֹת
שֶׁהֵן פְּנִימִיּוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ
שֶׁל הַקְּבִ"ה, אֵין הַחַיּוֹת שֶׁבָּהֶם
דָּבָר נִפְרָד בְּפָנָי עֲצָמוֹ כָּלֵל
אֶלָּא הוּא מִיָּחָד בְּאַחֲדוּת מְלָאָה
וּמוֹחֲלֻט וְנִכְלָל בְּרְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ
מִבְּלִי לִיַּחַס לְאוֹתָהּ חַיּוֹת מַצִּיאוֹת
עֲצֵמָאִית מְסוּיֶמֶת. וְלִכְּנֵן הַשְׂרָאָה
הַשְּׂכִינָה עַל גּוֹף הָאָדָם לֹא
יִכּוּלָה לְהִיּוֹת בְּזִכּוּת עֵצֶם הָעוֹבְדָה שִׁישׁ
לוֹ נִשְׁמָה אֲלֵא הִיא עַל-יְדֵי קִיּוֹם
הַמְצֹאֹת דְּוָקָא, כִּי עֲנִין
הַמִּשְׁמְעוֹת שֶׁל הַשְׂרָאָה הַשְּׂכִינָה
בְּאִיזָה דָּבָר הוּא שְׂאוֹתוֹ
הַדָּבָר נִכְלָל בְּאוֹר ה' וּמֵאֲבֵד אֶת
מַצִּיאוֹתוֹ הָעֲצֵמִית (כְּמוֹ נֵר קָטָן שֶׁנִּכְלָל
בְּאַבּוּקָה גְּדוּלָה) וְכֵטֵל לוֹ
בְּמַצִּיאוֹת לְגַמְרִי בְּצוּרָה מְלָאָה
וּמוֹחֲלֻט מִבְּלִי שְׁתִּהִיָּה לוֹ מַצִּיאוֹת
כְּלִשְׁהִי מִשְׁלוֹ, שְׂאֹז דְּוָקָא שׁוֹרָה
וּמִתְגַּלָּה וּמֵאֲרִיר בּוֹ ה' אֶחָד
כְּאִמּוֹר שֶׁהִשְׂרָאָה הַשְּׂכִינָה יִכּוּלָה לְהִיּוֹת
רַק כְּאִשֶּׁר הִדְבֵּר אִו הָאָדָם שְׁבוּ הַשְּׂכִינָה
שׁוֹרָה יִהְיֶה בְּבִיטוֹל מוּחֲלָט לְאַלּוּקוֹת.
וְעַל-פִּי־זֶה יֵשׁ לְבָאֵר זֶה
- שְׂשִׁמִּירַת הַנֵּר דִּהְנִשְׁמָה הִיא עַל-יְדֵי שְׂשִׁמִּירַת הַנֵּר דִּתּוֹרָה,
כִּי עֲנִין הַנֵּר וְהָאוֹר דִּהְנִשְׁמָה הוּא הַבִּטּוֹל שְׁלָה²⁸, וְשְׁלָמוֹת
הַבִּטּוֹל דִּהְנִשְׁמָה (בִּטּוֹל בְּמַצִּיאוֹת לְגַמְרִי) הוּא עַל-יְדֵי
קִיּוֹם הַמְצֹאֹת דְּוָקָא וְאִינוּ יִכּוּל לְהִיּוֹת בְּכּוּחַהּ שֶׁל הַנִּשְׁמָה מִצַּד עֲצָמָה.
וְזֶהוּ שֶׁהַנֵּר דִּהְנִשְׁמָה נִקְרָא
נֵרָךְ (דִּהְאָדָם), וְהַנֵּר דִּתּוֹרָה
וּמַצֹּאֹת נִקְרָא גְרִי (דִּהְקָב"ה),
וְזֹאת לְמִרְתּוֹ שֶׁבִּפְסוּק הַנִּשְׁמָה נִקְרָאת
"נֵר ה'" וְלֹא נֵר הָאָדָם כִּי הַבִּטּוֹל
דִּהְנִשְׁמָה (שְׂמִצָּד עֲצָמָה) לֹא
קִיּוֹם (הַמְצֹאֹת) אִינוּ בִטּוֹל
בְּמַכְלִית וְכֵאֲמוֹר שֶׁגַם צָדִיק הָעוֹבֵד
אֶת ה' בְּאַהֲבָה וּבִירְאָה עַדִּין יִכּוּל
לְהִיּוֹת בְּכַחֲנִית "ש" וְלִכְּנֵן הַנִּשְׁמָה
נִקְרָאת - נֵרָךְ דִּהְאָדָם, וְהַנֵּר
דִּמַּצֹּאֹת שֶׁהוּא פְּנִימִיּוֹת רְצוֹנוֹ
יִתְבַּרְךָ וּמֵאוֹחֵד בּוֹ וְכֹלּוֹל בּוֹ, דְּוָקָא
הוּא גְרִי דִּהְקָב"ה. וְעַל-יְדֵי
שֶׁהָאָדָם מְקַיֵּם אֶת הַמְצֹאֹת
הַמֵּאוֹחֲדוֹת בְּקִב"ה וְהַחַיּוֹת שֶׁבָּהֶם הִיא
לֹא כָּל מַצִּיאוֹת שֶׁל "ש" אֲלֵא בְּתַכְלִית
הַבִּיטוֹל, נִמְשָׁךְ בִּטּוֹל זֶה גַם
בְּנִשְׁמָה, אֲנִי הַקְּבִ"ה מְשֻׁמֵּר
אֶת נֵרָךְ²⁹ נֵרוֹ שֶׁל הָאָדָם.
(ה) וְלִהְעִיר, דְּמֵאֲמָר הַנֵּל שִׁיף לְחַג
הַשְּׁבוּעוֹת. דְּנוֹסָף לְזֶה שֶׁפָּרַשְׁתָּ
בְּהַעֲלוֹתְךָ אֶת הַנְּרוֹת
(הַתְּחַלַּת הַמֵּאֲמָר) קוֹרִין
לְאַחֲרֵי חַג הַשְּׁבוּעוֹת³⁰, נִרְשָׁם
בְּהַתְּחַלַּת הַמֵּאֲמָר
שֶׁהוּא שִׁיף לְדִבּוּר הַמִּתְחִיל³¹, וְעַל-פִּי־זֶה יֵשׁ לְזוֹמַר, דְּזֶה שֶׁמִּבְּאֵר
וְיִדְבַּר אֲנִכִּי³¹ שְׁהוּא הַמֵּאֲמָר שֶׁל
חַג הַשְּׁבוּעוֹת אוֹתָהּ שֶׁנָּה. וְעַל-פִּי־
זֶה בְּהַתְּחַלֵּם לְשִׁיכּוֹת שֶׁל הַמֵּאֲמָר לְחַג

(28) ראה תניא רפי"ט (כד, ב) "הגם שתהי' אין ואפס ותבטל שם במציאות לגמרי". (29) והגם שהביטול שנמשך בהנשמה ע"י קיום המצוות הוא למעלה מהביטול בהנשמה שמצד עצמה, מ"מ נקרא בשם שמירה (אני משמר את נרך), דענין השמירה הוא שהדבר עצמו נשמר (כנ"ל הערה 24), כי גם ביטול זה שייך להנשמה, כדלקמן סעיף ט. (30) אלא שיש שנים שקוראין גם פ' נשא לאחר חג השבועות (כבשנה זו – תשכ"ט). וע"ד שפרשת במדבר קוראין לעולם בהשבת שלפני חג השבועות ולפעמים גם פ' נשא. (31) דחג השבועות תרכ"ט (נדפס בסה"מ תרכ"ט ע' קצג ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 השבועות יש לוֹמֵר, דָּהָא שְׁמַבְאָר בְּמֵאָמֵר הַנּוֹכַח, שֶׁל פֶּרֶשֶׁת
2 בַּהֲעֹלֹתָךְ תִּרְכָּט שְׁעַל-יְדֵי קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת נַעֲשֶׂה עֲלֶיהָ
3 בְּנִשְׁמָה, לַעֲוֹמַת מִצְבָּה קֹדֶם שִׁירָה לַעֲוֹלָם הַזֶּה, כַּמְבֹאֵר לַעֲלִיל הוּא
4 עַל-דֶּרֶךְ הָעֲלִי דִישְׁרָאֵל שְׁתַּחֲדֹשׁ בְּמִתֵּן תּוֹרָה לַעֲוֹמַת מִצְבָּם
5 לִפְנֵי מִתֵּן תּוֹרָה, כִּפִּי שִׁתְּבֹאֵר לַהֲלֹךְ.
6 וְהַעֲנִין הוּא, דְּהֵאֲהָבָה 1
7 הַטְּבָעִית שְׁבָכָל אֶחָד 2
8 מִישְׁרָאֵל לְהִיּוֹת דְּבוּק בַּה' 3
9 וְלֹא לִפְרֹד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ בְּשׁוֹם 4
10 אִפֵּן אֶפִּילוֹ אִם כָּדִי לֹא לְהִפְרֹד 5
11 מִמְּדַבְּרִיקוֹת בִּבְכָה יֵשׁ צוּרֵךְ 6
12 בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ מִמָּוֶשׁ וְיִתְּנוּ עַל 7
13 הַחַיִּים כְּפֻעֵל, הִתְּהָ אֶצֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל 8
14 גַּם קֹדֶם מִתֵּן תּוֹרָה, שְׁהָרִי 9
15 אֲהָבָה זֶה הוּא יְרוּשָׁה לָנוּ 10
16 מִאֲבֹתֵינוּ אֲבֵרָה יִצְחָק וְיַעֲקֹב. 11
17 וְעַל-פִּי מַה שְׁכָּתוּב בְּתַנְיָא 32
18 דְּהָא שְׁהָאֲבוֹת הוֹרִישׁוּ לְכָל 12
19 אֶחָד מִישְׁרָאֵל אֲהָבָה זֶה שְׁנֵי 13
20 לְזֶה שְׁהָאֲבוֹת הֵן הֵן 14
21 הַמְּרִכָּה 33, הֵינּוּ שֶׁהִדְרִיגָה שֶׁלָּהֶם 15
22 גְּבוּהָה מֵאֹד וְהֵם בַּחֲנִית הַמְּרִכָּה 16
23 הַעֲלִיּוֹנָה דְּעִנְיָן הַמְּרִכָּה הוּא 17
24 שְׁהִיא בְּטִלָּה לְהִרְוִיב בְּבִטּוֹל 18
25 מִוַּחֲלֵט שְׁהִיא אֵין לָהּ כָּל רִצּוֹן מִשֶּׁלָּה 19
26 נִדְּהָ שְׁהִלִּיכַת הַמְּרִכָּה 20
27 (הַסּוֹסִיס) הוּא כִּפִּי רִצּוֹן 21
28 הִרְוִיב וְלֹא בִטּוֹי לְרִצּוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם 22
29 הוּא לֹא מִפְּנֵי שְׂרוּצִים 23
30 שְׁתַּהֲיָה לָהֶם שְׁיִכּוֹת לְהִרְוִיב 24
31 וְכִרְצוֹן לְהַגִּישׁ שְׁאִיפָה שֶׁלָּהֶם (עַל- 25
32 דֶּרֶךְ אֲהָבָה הַטְּבָעִית הַנִּלְ 26
33 שִׁישׁ בְּכָל יְהוּדִי לִקְבֵּה שְׁהִיא 27
34 הִרְצוֹן שְׁהוּא יְהִיָּה דְּבוּק 28
35 בַּה' אֶלֹא מִפְּנֵי בְּטוֹלָם 29
- 36 לְהִרְוִיב וּבִלִּית בִּירְהָ, וּלְפִי הָאִמּוֹר לַעֲלִיל שְׁבִיטוֹל הוּא הַכִּלִּי לְהַשְׁרָאָה
37 הַשְׁכִּינָה וּגִלְיוֹי אֲלוֹקוֹת יֵשׁ לוֹמֵר, שְׁבָהֲאֲהָבָה הַטְּבָעִית הַבָּאָה
38 בִּירוּשָׁה מִהָאֲבוֹת הֵן הֵן הַמְּרִכָּה כְּלוּלָה (בְּהַעֲלָם) גַּם
39 הָאֲהָבָה שְׁבָכְחִינָה בְּטוֹלָה 34,
40 הַטְּבָעִית, כִּי הָאֲהָבָה הַטְּבָעִית הִיא
41 "הָאֲהָבָה מִסּוֹתֶרֶת", וְהָאֲהָבָה שֶׁל
42 הַבִּטּוֹל הִיא אֲהָבָה נִיכְרַת וְנִרְגָּשָׁה,
43 וּמַהוֹת הַבִּטּוֹל הוּא שְׁאִינֵנוּ רוּצָה
44 שׁוֹם דְּבַר לַעֲצָמוֹ כָּלִל, וְכָל
45 רִצּוֹנוֹ הוּא שְׁתַּהֲיָה גְלוּי
46 אֲלוֹקוֹת בְּעוֹלָם 35 וְשְׁתַּשְׁלֵם
47 הַכְּפֻנָּה וְהַמְּטָרָה שֶׁל בְּרִיאַת הָעוֹלָם
48 דִּדְרִיגָה 36 לוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּתַחֲתוֹנִים
49 שֶׁהִבְיָה יְדוֹר וּתְהַלְלָה וְתַהֲיִה הַשְׁרָאָה
50 הַשְׁכִּינָה לְמַטָּה, בְּעוֹלָם הַזֶּה הַתַּחֲתוֹן.
51 וְהֵנָּה יְדוּעָה 37 דְּהֵאֲהָבָה הִיא
52 הָאֲהָבָה וְהִרְצוֹן דְּהֵאֲדָם
53 (הָאֲוָהֶב), כְּלוֹמֵר רִגְשׁוֹת וְתַחֲוֹשׁוֹת
54 אִישִׁית שֶׁל הָאָדָם וְלִכְנֵן, כִּיּוֹן סוֹפָה
55 סוֹף מְדוּבָר בַּתְּחוּשָׁה אִישִׁית וּבְרִצּוֹן
56 אִישִׁי הִרִי גַּם כְּשֶׁהֵאֲהָבָה
57 וְהִרְצוֹן שֶׁלּוֹ הוּא שְׁתַּשְׁלֵם
58 וּתְמַלֵּא וּתְבַבֵּעַ רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן,
59 רִצּוֹנוֹ שֶׁל הַקְּבִיָּה וְלֹא בְּרִצּוֹן וְשְׁאִיפָה
60 לְתוֹעֵלַת אִישִׁית מִכָּל-מְקוֹם, עֲצָם
61 עִנְיָן הָאֲהָבָה וְהִרְצוֹן הוּא
62 מְצִיאֹת וְנוֹתֵן בִּטּוֹי לְמִצִּיאֹת
63 הָאִישִׁית שֶׁל הָאָדָם הָאוֹהֶב. וְאַמְתִּית
64 עִנְיָן הַבְּטוֹל שֶׁל הָאָדָם לְאֲלוֹקוֹת
65 הוּא לֹא כַּאֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ תַּחֲוֹרוֹת שֶׁל
66 רִצּוֹנוֹת וּרְגִשׁוֹת, וְלוֹ הַנְּעִלִים בִּיּוֹר
67 אֶלֹא בְּעִבּוּדָה דְּקִבְּלַת עַל, כַּאֲשֶׁר

(32) פ"ח (כג, ב). וראה קיצורים והערות לתניא שם (ע' ק). (33) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. (34) המעלה דאהבה זו על אהבה הטבעית – ראה תניא פמ"א (נז, ב ואילך). ובארוכה – בסה"מ תר"ס ע' קמט ואילך. ובתניא שם (נח, א) דה"א אהבה הטבעית שבלב כל ישראל" היא (לא רק להיות דבוק בו אלא גם) "לעשות כל מה שהוא רצון העליון ב"ה", ולכן "יש לכל אדם להרגיל עצמו בכוונה זו". (35) בלקו"ת פרשתנו (ל, א) (הובא בסה"מ תר"ס שם)) שאהבה זו היא אהבה דאהרן שלמעלה מאהבה דאברהם. אבל ראה תניא שבהערה הקודמת דענין זה שייך לכל אחד מישראל מצד אהבה המסותרת שבירושה מהאבות. וראה אוה"ת פרשתנו (ע' שלח) "והמשכיל יבין שלא שאברהם לא הגיע למדריגת אה"ר דאהרן ח"ו, אלא זהו כמו שבמ"ת נמשך הכח לישראל שיוכלו להמשיך או"ס ע"י מצוות מעשיות מה שלא זכה לזה אברהם". (36) ראה תנחומא נשא טו. בחוקתי ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. (37) ראה לקמן ח"ד ע' יז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 האדם עובד את ה' מתוך גישה **שְׁהוּא כְּמוֹ עֶבֶד שְׂאִין לוֹ שוֹם**
 2 **רְצוֹנוֹת** אישיים משלו, וְכָל מַה שֶׁעוֹשֶׂה הוּא מַצֵּד עַל הָאָדוֹן
 3 שֶׁמִּטֵּל עָלָיו, שֶׁמַּצֵּד זֶה הוּא מְכַרְח לְקִים רְצוֹן הָאָדוֹן וּבִמְכוּן
 4 זה, היינו מצד מעלת הביטול, הגישה של העבד שמבצע את הרצון של אדונו
 5 בלי להבין ובלי לחוש רגשות של רצון
 6 לעשות זאת, היא הנעלית יותר שהרי
 7 העושה בקבלת עול בטל יותר
 8 מהעושה עם הכנה או רגש.
 9 וַיֵּשׁ לוֹמֵר, דְּכִיּוֹן שֶׁבִטּוֹל
 10 הַמְּרַכֵּב לְהַרְוֵכַב הוּא לֹא
 11 מַצֵּד הָרְצוֹן דְּהַמְּרַכֵּב
 12 (שְׂרוּצָה) לְהִיּוֹת בִּטּוֹל
 13 לְהַרְוֵכַב וּמְרַכֵּב אֵלָיו שהרי
 14 למרכבה אין דעת ואין רגש) אֵלָא
 15 הביטול שלה הוא מצד הַרְוֵכַב
 16 שמוליך ומוביל אותה כרצונו, לְכֵן
 17 באהבה הטבעית שיש לבני ישראל
 18 בִּירוּשָׁה מְהֻאָבוֹת הֵן הֵן
 19 הַמְּרַכֵּב, הרי למרות שיש בזה
 20 רגש של אהבה לאמתו של דבר כָּלוּל
 21 בְּהֶעֱלֵם גַּם הַבִּטּוֹל דְּקַבְּלַת
 22 עַל שֶׁהוּא הַבִּטּוֹל הַנַּעֲלָה בִּיּוֹתָר,
 23 כאמור. וְלִהְיֵיר מִמָּאֵר
 24 רְבוּתִינוּ ז"ל³⁸ בְּשַׁעַה
 25 שֶׁהִקְדִּימוּ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה
 26 לְנִשְׁמַע כּו', יצאה בת קול ואמרה
 27 מִי גָלָה לְכִנִּי רַז סוד זֶה שִׁישׁ
 28 להקדים נעשה לנשמע, וּמִבְּאֵר
 29 כֵּן בְּחִסְדֵּי³⁹ דְּזֶה שֶׁהִקְדִּימוּ
 30 נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמַע [שֶׁבִטּוֹל
 31 דְּקַבְּלַת עַל עֲצָמוֹ הוּא בִטּוֹל
 32 נַעֲלָה בִּיּוֹתָר, בביטול של האדם
 33 לקב"ה מתוך קבלת עול, לא בעקבות
 34 הכנה והשגה או רגשות, יש דרגות
 35 שונות עד כמה הביטול הוא עמוק
 36 וּפְנִימִי. והקדמת נעשה לנשמע, כאשר בני ישראל קבלו על עצמם לעשות
 37 ולקיים את דברי התורה אפילו לפני ששמעו מה הם הוא ביטול עמוק מאד
 38 הנקרא בחסידות **בִטּוֹל לְכַעַל הָרְצוֹן** שכן יתכן מצב שבו האדם בטל
 39 לרצון מסוים של הקב"ה אבל הוא עדיין נשאר מציאות כלשהי לעצמו, ויתכן
 40 שכלפי רצון אחר הוא לא יתבטל, אבל ביטול ל"כַעַל הרצון" היינו ביטול
 41 אל הקב"ה בעצמו באופן שהאדם מבטל את כל מציאותו לחלוטין וממילא
 42 הביטול הוא כלפי כל רצון, איוה שיהיה] הוּא עַל-יְדֵי שבאותה שעה
- שאמרו נעשה ונשמע היה אצלם **גְּלוֹי אֱהָבָה הַמְּסַתֶּרֶת**, הנקראת רַז
 כי היא דומה לסוד שבורך כלל הוא נעלם. ולכאורה נשאלת השאלה: הוסבר
 לעיל בהרחבה שרגשי אהבה הם ביטוי למציאותו של האוהב ורק קבלת עול
 ללא רגש, כמו עבד שמקיים את רצון אדונו מפני ההכרח, היא ביטול אמיתי.
 ואיך הדברים עולים בקנה אחד עם
 האמור כאן שבני ישראל הגיעו
 לביטול הכי עמוק של הקדמת נעשה
 לנשמע על ידי גילוי האהבה
 המסותרת? וכדי להשיב על שאלה זו
 מוסיף: וַיֵּשׁ לוֹמֵר, שֶׁהַשְׂיִיכוֹת
 דְּאֱהָבָה מְסַתֶּרֶת (מְצִיאוֹת)
 לְהַקְדֵּמַת נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמַע
 (בִטּוֹל דְּקַבְּלַת עַל), למרות
 שלכאורה יש סתירה ביניהם הוּא,
 כִּי אֱהָבָה הַמְּסַתֶּרֶת הִיא
 בִּירוּשָׁה מְהֻאָבוֹת הֵן הֵן
 הַמְּרַכֵּב. ומאחר ששורש האהבה
 הוא מהביטול של האבות שהיה
 ביטול עמוק ונעלה עד כדי כך
 שהאבות הן "המרכבה" שאין לה שום
 רצון משלה, לכן אף שלמעשה יש כאן
 רגש של אהבה, אין זו אהבה שסותרת
 לביטול אלא אדרבה התערורת
 והתגלות האהבה המסותרת היא
 שגרמה לבני ישראל לומר "נעשה
 ונשמע" מתוך ביטול בתכלית. וַיִּמְזָה
 מהאמור לעיל שבאמירת "נעשה
 ונשמע" לפני מתן תורה היו בני
 ישראל בביטול כל כך עמוק ופנימי
 מוֹבָן, דְּהַבִּטּוֹל שֶׁנִּמְשָׁךְ
 לְיִשְׂרָאֵל בְּמַתַּן תּוֹרָה (לְאַחֲרֵי
 שֶׁהִקְדִּימוּ נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמַע)
 הוּא בִטּוֹל נַעֲלָה יוֹתֵר גַּם
 מִהַבִּטּוֹל דְּמְרַכֵּב שהיה אצלם
 לפני מתן תורה שהרי מובן שבמתן
 תורה נתעלו לדרגה גבוהה יותר, כפי שיתבאר להלן מהי ההוספה בענין
 הביטול שנפעלה במתן תורה ועדיין לא היתה בבני ישראל כשאמרו נעשה
 ונשמע.
- ו) וַיִּהְיֶה הָאָדָם, דְּאִיתָא יֵשׁ, מוֹבָא בְּגִמְרָא⁴⁰ אֲמָרוּ עָלָיו עַל
 רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי שְׁלֹא הִנִּיחַ לֹא הוֹתִיר מְבִיל לְלַמּוֹד דְּכָר גְּדוֹל
 וְדָבָר קָטָן, דְּכָר גְּדוֹל מַעֲשֶׂה מְרַכֵּב, דְּכָר קָטָן הִנִּיחַ
 דְּאִפְּיִ וְרָבָא. וּמִבְּאֵר בְּמָאֵר⁴¹ הַנּוֹכַח מִשְׁנֵת תְּרַכְּט, דְּהַשְׁעָם

(38) שבת פח, א. (39) לקו"ת במדבר ביאור על בשעה שהקדימו (יד, ד). (40) סוכה כח, א. (41) סה"מ תרכ"ט ע' רטז ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁמַעְשָׂה מֶרְכָּבָה נִקְרָא דָּבָר גָּדוֹל הוּא, כִּי עַל-יְדֵי
2 הַמֶּרְכָּבָה⁴² מִגִּיעַ הָאָדָם הַרוֹכֵב עַל הַמֶּרְכָּבָה לְמָקוֹם שְׁאִינוֹ
3 יָכוֹל לְהִגִּיעַ לְשָׁם מִצַּד עֲצָמוֹ לְלֹא הַמֶּרְכָּבָה, וְכִמוֹ כֵּן הוּא
4 בַּמֶּרְכָּבָה הָעֲלִינָה, שֶׁהַחַיּוֹת חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ הָעֲלִינּוֹת נוֹשְׂאוֹת
5 וּמִגִּבִּיּוֹת וּמִרֻמּוֹת אֶת הַפֶּסֶא⁴³
6 וְאֵת הָאָדָם הָעֲלִיּוֹן שֶׁעַל
7 הַפֶּסֶא⁴⁴ לְבַחֲנִית לֹא אָדָם⁴⁵
8 שֶׁלֹּמַעֲלָה מִבַּחֲנִית "אָדָם". וְעַקֵּר
9 הַהֶעֱלָאָה שֶׁל הַפֶּסֶא וְשֶׁל בַּחֲנִית
10 אָדָם לְבַחֲנִית לֹא אָדָם, הוּא
11 בַּמֶּרְכָּבָה דִּהְאָבוֹת (הָאָבוֹת הֵן
12 הֵן הַמֶּרְכָּבָה), מֶרְכָּבָה
13 דִּהְאָצִילוֹת שֶׁכֵּן הַמֶּרְכָּבָה הָעֲלִינָה
14 קִיַּמַת בְּכָל עוֹלָם לִפִּי עֲנִינוֹ וּמִדְּרַגְתּוֹ
15 וְלֹא דוּמָה הַמֶּרְכָּבָה דִּהְאָצִילוֹת לַמֶּרְכָּבָה
16 כְּפִי שְׁהִיא בְּעוֹלָמוֹת שֶׁלֹּמַטָּה מְעוֹלָם
17 הָאָצִילוֹת). כִּי הָעֲלִיָּה דְבַחֲנִית
18 אָדָם לְבַחֲנִית לֹא אָדָם שֶׁעַל-
19 יְדֵי מֶרְכָּבָה דִּהְרִיאָה-יְצִירָה-
20 עֲשִׂיהָ הָעוֹלָמוֹת שֶׁלֹּמַטָּה מֵאָצִילוֹת
21 הִיא שֶׁהָאָדָם שֶׁעַל הַפֶּסֶא
22 (אָדָם דִּהְרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיהָ)
23 מִתְּעַלָּה לְדִרְגָּא שֶׁהִיא בַּחֲנִית
24 לֹא אָדָם לְגַבִּי אָדָם דִּהְרִיאָה-
25 יְצִירָה-עֲשִׂיהָ הֵינּוּ לְעוֹלָם
26 הָאָצִילוֹת שֶׁעַם מַעֲלָתוֹ בִּיחַס לְעוֹלָמוֹת
27 בִּי"ע, עֲדִיין הוּא בְּכָלל הָעוֹלָמוֹת.
28 וְעַל-יְדֵי הַמֶּרְכָּבָה דִּהְאָבוֹת,
29 מֶרְכָּבָה דִּהְאָצִילוֹת, נַעֲשֶׂה
30 הָעֲלִיָּה דְבַחֲנִית אָדָם
31 דִּהְאָצִילוֹת לְבַחֲנִית לֹא אָדָם
32 שֶׁלֹּמַעֲלָה מֵאָצִילוֹת, אֲרִיךְ
33 בַּחֲנִית "אֲרִיךְ אֲנַפִּין" שֶׁכֵּן כֹּתֵר עֲלִיּוֹן
34 שְׁבַאין-סוּף שֶׁהוּא לְמַעֲלָה מֵאֲרַבְעַת
35 הָעוֹלָמוֹת. וְזֶהוּ שֶׁמַּעֲשֶׂה
36 מֶרְכָּבָה נִקְרָא דָּבָר גָּדוֹל, כִּי
37 אָדָם, זְעִיר אֲנַפִּין, פָּנִים קִטְנוֹת
38 (כַּאֲשֶׁר בְּדֶרֶךְ כָּלל הַכּוֹנֵה לְמִידוֹת שֶׁל
39 עוֹלָם הָאָצִילוֹת שֶׁלֹּמַטָּה אֲוֵר הָאֵין-סוּף
- 40 שֶׁלֹּמַעֲלָה מֵאָצִילוֹת יֵשׁ בָּהֶן אֲוֵר מוֹעֵט) הוּא בַּחֲנִית קִטְנוֹת וְצִמְצוּם,
41 וְעַל-יְדֵי הַמֶּרְכָּבָה הוּא בַּחֲנִית "אָדָם" שֶׁבְּקִטְנוֹת מִתְּעַלָּה לְבַחֲנִית
42 "לֹא אָדָם" וְהוֹפֵךְ לְחַיּוֹת מִ"קִּטְנוֹן" אֲרִיךְ, גָּדוֹל.
43 וְהַטַּעַם שֶׁהַחַיּוֹת דֹּאבִי וְרָבָא נִקְרָאִים דָּבָר קָטָן (אֵף שֶׁהוּא
44 עַקֵּר בְּתוֹרָה שְׁבַע-עֶלְפָּה) הוּא,
45 כִּי הַלְכוֹת הַתּוֹרָה נִתְלַבְּשׁוּ
46 בְּדָבָרִים קָטָנִים, כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ
47 וּמִבְּאֵר. דְּנוֹסָף לָזֶה שֶׁהַמִּצְוֹת
48 נִתְלַבְּשׁוּ בְּדָבָרִים גְּשָׁמִיִּים,
49 שֶׁהֵם 'קִטְנִים' לְעוֹמֶת עֲנִינִים רֻחַנִיִּים
50 יֵשׁ בְּכָל מִצְוָה כְּמָה פְּרָטִי
51 דִּינִים, דְּעֲנִין הַהִתְחַלְקוֹת
52 (פְּרָטִים) הוּא צִמְצוּם
53 וְהַגְבָּלָה, קִטְנוֹת שֶׁהֵרִי בְּאוֹר
54 בְּלִחֵי מוֹגֵבֵל אֵין חִלּוּקֵי דְּרֻגוֹת וְרֵק
55 בְּעֻקְבוֹת הַצִּמְצוּם וְהַהִגְבָּלָה יֵשׁ
56 חִבְדִּילִים וְדְּרֻגוֹת שׁוֹנוֹת בְּהִתְאָם לְמִידַת
57 הַצִּמְצוּם וְהַגְבָּלָה. וְעַל-פִּי-זֶה⁴⁶,
58 הַחִלּוּקִים הַהִבְדֵּל בֵּין מַעֲשֶׂה
59 מֶרְכָּבָה לְחַיּוֹת דֹּאבִי וְרָבָא
60 הוּא פֶּעַר וּמִרְחָק עֲצוּם מִן הַקֶּצֶה
61 אֶל הַקֶּצֶה. דְּעֲנִין מֶרְכָּבָה
62 הוּא הִצְיָאָה מִבַּחֲנִית הַגְבָּלָה
63 (אָדָם) לְבַחֲנִית בְּלִי-גְּבוּל
64 (לֹא אָדָם) וְהַמַּעֲבָר מִגְּבוּל לְבָלִי
65 גְּבוּל הוּא עֲלִיָּה גְּדוּלָּה – דָּבָר גָּדוֹל
66 (דִּהְאָמַתִּית עֲנִין הַגְּדוּלוֹת הוּא
67 בְּדָבָר שְׁאִינוֹ מְגַבֵּל⁴⁷ כִּי דָּבָר
68 מוֹגֵבֵל הֵרִי כָּלל שִׁיחִיהָ גְּדוּלָּה, הֵרִי זֶה
69 גְּדוּלוֹת יַחֲסִית בְּלָבָד, לְגַבִּי דְּבָרִים
70 אַחֲרִים קִטְנִים מִמֶּנּוּ. וְרֵק דָּבָר לֹא
71 מוֹגֵבֵל גְּדוֹל בְּאִמָּת, בְּגִדּוֹת
72 אֲבִסְלוּטִית וְלֹא רֵק יַחֲסִית),
73 וּבְחַיּוֹת דֹּאבִי וְרָבָא הוּא

גְּדוּלָּה.

(42) בהבא לקמן ראה גם תו"א יתרו עא, ב. ובכ"מ. (43) ראה בחיי עה"פ תרומה כה, יא בשם פרד"א [ספ"ד. וראה ברד"ל שם]. שמו"ר ספכ"ג. במדב"ר ספ"ד. פיוט "והחיות" במוסף ל"ה (בנוסח הקדושה) נוסח אשכנז. (44) ראה יחזקאל א, כו. (45) לשון הכתוב – שמואל-א טו, כט. (46) בהבא לקמן (בהחצאי ריבוע) ראה ד"ה בהעלותך תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' שמא). (47) דכשאוברים על דבר מוגבל שהוא גדול, הגדלות שלו היא רק לגבי דברים שהם קטנים ממנו, אבל ישנם דברים

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 לְהַפֵּךְ, הַתְּלַבְּשׁוֹת רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן רָצוֹנוֹ וּחֻכְמָתוֹ הָעֲלִיּוֹנִים שֶׁל הַקִּבְּהָה,
- 2 בְּלִי גָבוּל, כְּפִי שִׁירְדוֹ וּנְתַלְבְּשׁוֹ בְּתוֹרָה כְּפִי שִׁירְדָה לַמִּטָּה בְּדִבְרֵים
- 3 מְגַבְּלִים וְקֻטְנִים לַעֲוֹנוֹת הָרָצוֹן הָעֲלִיּוֹן הַבְּלִי מוֹגְבֵל - דָּבָר קָטָן].
- 4 וּמִמְשִׁיף בְּמֶאֱמָר הַנּוֹכַח עוֹד טַעַם עַל זֶה שֶׁהָיוּ דֹאֲבֵי
- 5 וְרָבָא וְנִקְרְאִים דָּבָר קָטָן, כִּי
- 6 הַתּוֹרָה דְּעִכְשָׁה הַתּוֹרָה הַנִּגְלִית
- 7 לֹנוּ כַּעַת הִיא דָּבָר קָטָן לְגַבִּי
- 8 פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁתִּתְּגַלֶּה
- 9 לְעֵתִיד כִּאֲשֶׁר הַקִּבְּהָה יִגְלֶה אֶת
- 10 סְתֵרֵי הַתּוֹרָה. וְגַם יִשְׁנֶה סִיבָה
- 11 נוֹסֶפֶת לִכְךָ שֶׁהָיוּ אֲבִי וְרַבָּא
- 12 נִקְרְאִים "דָּבָר קָטָן" לְפִי
- 13 שֶׁהַתּוֹרָה הִיא מְשָׁל וּלְבוּשׁ
- 14 וְכִסּוּי "לְאוֹר-אֵין-סוֹף הַמְּלָכֶשׁ
- 15 בָּהּ שֶׁהִיא הַתּוֹרָה הִיא רָצוֹנוֹ וּחֻכְמָתוֹ
- 16 שֶׁל הַקִּבְּהָה הָאֵין-סוֹף כְּפִי שֶׁנִּתְלַבְּשָׁה
- 17 בְּעֵינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. שְׁלֹכָן
- 18 נִקְרְאָתָה הַתּוֹרָה בְּפֶסֶק בְּשֵׁם
- 19 מְשָׁל הַקִּדְמוֹנִי⁴⁸, שֶׁהִיא
- 20 מְשָׁל וּלְבוּשׁ לְכַחֲנִת קִדְמוֹנוֹ
- 21 שֶׁל עוֹלָם⁴⁹ כְּפִירוּשׁ רַשִׁי עַל
- 22 הַפֶּסֶק: "מְשָׁל קִדְמוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם,
- 23 הַתּוֹרָה שֶׁהִיא מְשָׁל שֶׁל הַקִּבְּהָה".
- 24 וּמְשָׁל לְגַבִּי נִמְשָׁל הוּא דָּבָר
- 25 קָטָן שֶׁהִיא מוֹכֵן שֶׁהֵעִיקָר הוּא
- 26 הַנִּמְשָׁל, וְהַמְשָׁל אֵינוֹ אֶלָּא אֲמִצְעִי
- 27 לַהֲגִיעַ לַנִּמְשָׁל, וְלִכְן הֵיחָס בֵּין הַמְשָׁל
- 28 (הַתּוֹרָה כְּפִי שִׁירְדָה לַעֲוֹנוֹת) וְהַנִּמְשָׁל
- 29 (הַקִּבְּהָה) הוּא כְּדָבָר קָטָן לַעֲוֹנוֹת דָּבָר
- 30 גְּדוֹל.
- 31 לְכַאֲוֶרָה הִיא מְקוֹם לַתּוֹמָה לְשֵׁם מֶה יֵשׁ
- 32 צוֹרֵךְ בְּכַמָּה הַסְּבִירִים לִכְךָ שֶׁהַתּוֹרָה
- 33 ("הָיוּ דֹאֲבֵי וְרַבָּא") נִקְרְאָתָה "דָּבָר
- 34 קָטָן" וְמֶה הַתּוֹסֶפֶת בַּהֲסָבֵר הַשְּׁנִי לְגַבִּי
- 35 הָרָאשׁוֹן, מִצַּד תוֹכֵן הָעֵינִי. וְכִי לְהִסִּיר
- 36 אֶת הַתּוֹמָה הַזֶּה, הוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר עוֹד.
- 37 וַיֵּשׁ לּוֹמֵר דְּלִהֲטַעַם שֶׁהָיוּ
- 38 דֹאֲבֵי וְרָבָא וְנִקְרְאִים דָּבָר
- 39 קָטָן מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּלַבְּשָׁה בְּדִבְרֵים קְטָנִים וּמוֹגְבִלִים וְלִכְךָ יֵשׁ
- 40 בַּהֲלֻכּוֹת הַתּוֹרָה פְּרָטִי דִּינִים שׁוֹנִים, כִּאֲמֹר, הַתּוֹרָה דָּבָר קָטָן הוּא מִצַּד
- 41 הַלְּבוּשִׁים דְּתוֹרָה בָּהֶם נִתְלַבְּשָׁה כְּדִי לִרְדֹּת לַמִּטָּה וְהַלְבוּשִׁים הַלְלוּ
- מִכְסִּים עַל עֵצִים הַתּוֹרָה, אֲבָל לְפִי הַבִּיאֹר הַזֶּה הַתּוֹרָה "דָּבָר קָטָן" לֹא מִתִּיחַס
- אֶל הַתּוֹרָה עֲצֻמָּה. וְלִכְךָ מוֹסִיף בְּמֶאֱמָר שֶׁל אֲדֹמָר מִהַר"שׁ טַעַם נוֹסֵף
- לִכְךָ שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרְאָתָה "דָּבָר קָטָן" וְהוּא שֶׁהַתּוֹרָה דְּעִכְשָׁה הִיא דָּבָר
- קָטָן לְגַבִּי פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁתִּתְּגַלֶּה לְעֵתִיד-לְבָא [וְגַם
- שֶׁהִיא דָּבָר קָטָן וּמוֹגְבֵל לְגַבִּי
- אוֹר-אֵין-סוֹף הַבְּלִי מוֹגְבֵל
- הַמְּלָכֶשׁ בָּהּ], דְּעַל-פִּי טַעַם
- זֶה, הַתּוֹרָה דָּבָר קָטָן הוּא
- (גַּם) בְּנוֹגֵעַ לַתּוֹרָה עֲצֻמָּה.
- [אַלָּא שֶׁמֵּעַתָּה, לְאַחַר שֶׁהוֹסֵבֵר מֶה
- הַטַּעַם הַשְּׁנִי מוֹסִיף עַל הַטַּעַם הָרָאשׁוֹן
- יֵשׁ לְבָאֵר לְאִידֵךְ גִּיסָא, מִדּוּעַ אִם כֵּן יֵשׁ
- צוֹרֵךְ בְּטַעַם הָרָאשׁוֹן וְעַל כֵּךְ הוֹלֵךְ
- וּמִבְּאֵר וְכֵּה שֶׁמְבִיא גַם טַעַם
- הָרָאשׁוֹן שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּלַבְּשָׁה
- בְּדִבְרֵים קְטָנִים וּפְרָטִי הַלְלוֹת,
- כִּאֲמֹר - וְהִיא לְכַאֲוֶרָה הַטַּעַם הַשְּׁנִי
- הַמִּתִּיחַס לַתּוֹרָה עֲצֻמָּה הוּא טַעַם חוֹק
- יֹתֵר, יֵשׁ לּוֹמֵר, כִּי בְּטַעַם זֶה
- מִדְּגֵשׁ שֶׁהַחֲלוּק בֵּין הָיוּ
- דֹאֲבֵי וְרָבָא לְמַעַשֶׂה מְרַבֶּכָה
- הוּא חֲלוּק מִן הַקָּצָה אֶל
- הַקָּצָה, בְּנִי"ל כֵּךְ שְׁדוּקָא לְפִי
- הַפִּירוּשׁ הַזֶּה יֵשׁ בֵּין הַ"קִּטְנוֹת"
- וְהַ"גְּדוּלוֹת" פֶּעַר אֲמִיתִי וְלֹא מְדוּבָר רַק
- עַל "קִטְנוֹת" וְ"גְּדוּלוֹת" יַחֲסִית].
- (ז) וּמִמְשִׁיף בְּמֶאֱמָר עוֹד בִּיאֹר
- בָּזֶה שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרְאָתָה דָּבָר
- קָטָן, שֶׁהוּא עַל שֵׁם עֲצָם
- בְּטוֹל הַחֲלֻקָּה הֵינּוּ דְּבִרֵי הַתּוֹרָה
- עֲצָמִים לְגַבִּי אוֹר-אֵין-סוֹף
- הַמְּלָכֶשׁ בָּהּ בַּהֲלֻכָּה. דְּכִמּוֹ
- שֶׁלְמוֹד הַתּוֹרָה דְּהָאֲדָם צָרִיךְ
- לְהִיטָּת בְּבִטּוֹל, תַּעֲזֵן לְשׁוֹנִי
- לְשׁוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם הַלּוֹמֵד תּוֹרָה
- אֲמָרְתֶּךָ⁵⁰ דְּבִרְיוֹ שֶׁל הַקִּבְּהָה נֹתֵן
- הַתּוֹרָה, וְהַלּוֹמֵד תּוֹרָה אֵינוֹ אֹמֵר
- דְּבִרִּים מִעֲצָמוֹ אֶלָּא כְּעוֹנָה אַחֵר
- הַקּוֹרָא⁵¹, כִּמְבֹאֵר ב'תּוֹרָה אוֹר' לְרַבְּנוּ הַזֶּקֶן שֶׁכִּאֲשֶׁר יְהוּדִי לּוֹמֵד תּוֹרָה אֵזִי
- "אֵין הַדְּבוּר נַעֲשֶׂה נִפְרָד אֲצֵל הָאָדָם לְהִיטָּת יוֹצֵא מִפִּי עֲצָמוֹ כִּלְּלוֹ הוּא שֶׁלֹּ
- רַק כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב תַּעֲזֵן לְשׁוֹנִי אֲמַרְתֶּךָ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא אֲמַרְתֶּךָ אֶלָּא שְׁלֹשׁוֹנֵי תַּעֲזֵן

שהם גדולים ממנו והוא קטן. 48) שמואל-א כד, יד. וראה פרש"י עה"פ. מכות יו"ד, ב ובפרש"י שם. פרש"י עה"פ משפטים כא, יג. 49) ראה בארוכה תו"א מג"א צח, ב. 50) תהלים קיט, קעב. 51) תו"א יתרו סז, ב. ובכ"מ. וראה לעיל ס"ע שלד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כעונה [חזון] אחר האומר... שהוא ענין גילוי אור אין סוף למטה כמו למעלה
2 בבחינת בטול ממש. וזוהי יתבונן המשכיל ויפול עליו אימה ופחד בעסק
3 התורה בשומו ללבו כי [דברי התורה שהוא לומד] דבר ה' הוא ממש שנאמר
4 למשה מסיני". וכשם שהאדם הלומד תורה מתבטל כלפי הקב"ה על-דרך-
5 זה הוא בנוגע להלכות
6 התורה עצמם שהם בבטול
7 לאור-אין-סוף המלבש בהם, ²
8 גדלקמן כפי שיתבאר להלן. [ויש
9 לומר, דלהפירוש קטן
10 בפשוטו, שדברי התורה עצמם הם
11 בבחינת "קטנות" התאר דבר קטן
12 הוא ביחס לענינים אחרים
13 ומשמעו שלגבי דברים אחרים גדולים
14 ממנו הוא "קטן". ולהפירוש
15 הנוכחי קטן על שם הבטול
16 על-דרך דברי יעקב אבינו קטנתי
17 מכל החסדים ⁵² שחסדי ה' גרמו
18 לו להיות עניו ושפל בעיני עצמו].
19 הקטנות (בטול) הוא בו
20 עצמו שהתורה עצמה מתבטלת
21 ומקטינה עצמה לגבי הקב"ה].
22 וצריך להבין (להפירוש לפי
23 הפירוש האחרון ש"קטן" הוא
24 על שם הבטול), אם כן מאותה
25 סיבה עצמה גם "מעשה מרכבה" היה
26 צריך להקרא "דבר קטן" כי הרי גם
27 מרכבה היא בבטול להרוכב.
28 ואף-על-פי-כן נקראת דבר
29 גדול ולא "דבר קטן".
30 ונקדת הבאור בזה יש לומר,
31 דהבטול שנקרא בשם דבר
32 קטן (בדומה לביטול של יעקב אבינו
33 שאמר על עצמו קטנתי), הוא,
34 שהוא בטל לגמרי ואין בו
35 שום מעלה היינו שאינו רואה
36 לעצמו כל חשיבות ושום יתרון שיגרום
37 לו תחושת "גדלות" כלשהי. וכמו
38 שכתוב ב'אגרת הקדש' שבספר
39 התניא 'דבור המתחיל'
40 קטנתי ⁵³, שהכוונה לענווה עד כדי
41 כך שמשמים עצמו פשיריים ומותרות ממש כדבר מיותר לחלוטין
- שאינו בו שום צרך והביטול הזה קיים רק בהלכות התורה לגבי אור
אין סוף המלוכב בהם ולכן רק הם נקראים "דבר קטן". וכיון
שהמרכבה למרות ביטולה לגבי הרוכב היא מציאות מסוימת, ועד
שיש בה יתרון לגבי הרוכב [וכנ"ל שעל-ידי המרכבה
יכול הרוכב להגיע למקום
שאינו יכול להגיע לשם מצד
עצמו ולכן חיות הקודש העליזות
נושאות ומרוממות את הכסא כנוכח
לעיל, וכדברי רבנו חזקוני ב'תורה אור':
כמו על דרך משל הסוס, עם חיות
שהרוכב עליו הוא העיקר והסוס הוא
בטל וטפל אל הרוכב עליו מכל מקום
הסוס מנהיג את הרוכב ממקום למקום
עד מקום שאין הרוכב יכול להגיע
לשם מצד עצמו, ומכאן שהסוס
והמרכבה נחשבים "מציאות", לכן
אינה דבר קטן. [ואדרבה
מצד העלוי המעלה והיתרון
שבה, שעל-ידו היא העליה
לבחינת גדול (אריף), כמבואר
לעיל נקראת גם המרכבה
בשם דבר גדול]. והלכות
התורה שנתלבשו בדברים
גשמיים [פרוש הראשון
ב'דבר קטן'], פיון שדברים
גשמיים אין להם ערך ⁵⁴ יחס
ודמיון לחכמתו ורצונו ותפירת
המלבשים בהם, הרי הם
בתכלית הבטול, ולא נחשבים
"מציאות" ולכן נקראים דבר קטן
(כמו "קטנתי" שאמר על עצמו יעקב
אבינו). ועל-ידי הבטול
שבהלכות התורה עצמם,
נמשך הבטול גם באדם
העוסק בתורה, ומכך הוא מקבל
את הכוח שלמוד התורה שלו
יהיה באפן דתען לשוני
אמרתך, כעונה אחר הקורא
שהוא לימוד מתוך תכלית הביטול
ואימה ופחד (כמובא לעיל מדברי רבנו
חזקוני ב'תורה אור').
- התורה עצמם שהם בבטול לאור-אין-סוף
המלבש בהם, גדלקמן. [ויש לומר, דלהפירוש
קטן בפשוטו, התאר דבר קטן הוא ביחס
לענינים אחרים. ולהפירוש קטן על שם הבטול
על-דרך קטנתי מכל החסדים ⁵²], הקטנות
(בטול) הוא בו עצמו. [וצריך להבין (להפירוש
ש"קטן" הוא על שם הבטול), הרי גם מרכבה
היא בבטול להרוכב, ואף-על-פי-כן נקראת דבר
גדול].
ונקדת הבאור בזה יש לומר, דהבטול שנקרא
בשם דבר קטן (קטנתי), הוא, שהוא
בטל לגמרי ואין בו שום מעלה. וכמו שכתוב
ב'אגרת הקדש' 'דבור המתחיל' קטנתי ⁵³,
שמשמים עצמו פשיריים ומותרות ממש שאין בו
שום צרך. וכיון שהמרכבה היא מציאות, ועד
שיש בה יתרון לגבי הרוכב [וכנ"ל שעל-ידי
המרכבה יכול הרוכב להגיע למקום שאינו יכול
להגיע לשם מצד עצמו], לכן אינה דבר קטן.
[ואדרבה מצד העלוי שבה, שעל-ידו היא
העליה לבחינת גדול (אריף), נקראת גם
המרכבה בשם דבר גדול]. והלכות התורה
שנתלבשו בדברים גשמיים [פרוש הראשון
ב'דבר קטן'], פיון שדברים גשמיים אין להם
ערך ⁵⁴ לחכמתו ורצונו ותפירת המלבשים בהם,
הרי הם בתכלית הבטול, דבר קטן. ועל-ידי
הבטול שבהלכות התורה עצמם, נמשך הבטול
גם באדם העוסק בתורה, שלמוד התורה שלו
יהיה באפן דתען לשוני אמרתך, כעונה אחר
הקורא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

זה המלך זקוק לעם, כביכול והעם הוא המוסיף למלך מעלה ורוממות שלא
קיימים בו מצד עצמו וכיון שכך סוף סוף אין זה תכלית הביטול [ועל-דרך
הביטול דמרכבה, שאמנם המרכבה בטלה לרוכב ואין לה רצונות משלה
אבל המרכבה פועלת עילוי ותוספת ברוכב ששל-ידי הביטול
דמרכבה להרוכב, על-ידי-
זה⁵⁶ היא נושאת ומגביהה
את הרוכב כמובא לעיל בענין
"חיות הקודש" שבמרכבה העליונה
ש"נושאות" ומרוממות את הכסא ולכן,
יחד עם הביטול, המרכבה מוגדרת
"מציאות" [והביטול דלאמר
שנתחדש במתן-תורה הוא
בטול בתכלית שבו העם המתבטל
אינו "מציאות" כלל.
ועל-דרך-זה כשם שנתבאר לעיל
אודות לימוד התורה הוא בקיום
המצוות, שבמתן-תורה נתן
הכח שקיים המצוות של
האדם יהיה בתכלית הביטול,
מבלי שהאדם יראה עצמו ל"מציאות"
כלשהי היינו שקיים המצוות
שלו יהיה (לא מפני שהוא
כ"מציאות" חשובה קבל עליו על
מלכות שמים ועל מצוות,
אלא) מפני שצווי הקב"ה
גוזר עליו להיות כפי הצווי
והוא לומד תורה ומקיים מצוות רק
מפני שזהו רצון ה' ללא כל תעורבות
של רצונות משלו, שהרי אינו
"מציאות" כלל. וכמבאר
ב'לקוטי תורה'⁵⁷ בנוגע
לעשרת הדברות שנתאמרו
במתן תורה [ועל-דרך-זה
הוא בנוגע כל הצווים
שב'תורה'] שנתאמרו בלשון
צווי וגם בלשון עתיד, וכך

ח) וזהו וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר⁵⁵,
וכמבאר ב'סידות', בהקדמת השאלה שלכאורה המילה "לאמר" שבסיום
הפסוק לא מובנת כי בדרך כלל משמעה לומר ולמסור לאחרים ואילו במתן
תורה כל בני ישראל (וכל הנשמות שבכל הדורות) היו נוכחים בעצמם אלא
הביאור הוא שהמלה "לאמר" מלמדת
דבמתן-תורה נתן הכח לבני
ישראל בכל הדורות שלמוד
התורה של האדם יהיה באופן
דלאמר, לחזר הדברים
שהקב"ה אומר, כמובא לעיל
שזהו גם פירוש הכתוב תען תחזור
ותאמר לשוני של האדם הלומד
תורה אמרתך של הקב"ה, וכפי
שנתבאר לעיל הרי כאשר הלומד תורה
יודע שאינו אומר דברים משלו אלא
חזור על דבר ה' כפי שנאמר בהר סיני
הרי זה גורם להתבטל אל הקב"ה
וללמוד תורה מתוך אימה ופחד. ועדיין
צריך להבין בענין זה דלכאורה,
הרי גם לפני מתן-תורה
הקדימו ישראל נעשה
לנשמע, דהקדמת נעשה
לנשמע היינו שמקבלים עליהם
לעשות את רצון ה' אפילו לפני שהם
יודעים מהו הרצון הוא בטול עמוק
ופנימי ביותר, ביטול דבעל הרצון
כי אין זה ביטול רק לגבי רצון מסוים
אלא ביטול מוחלט של כללות מציאות
האדם כלפי הקב"ה בעצמו, בעל
הרצון (כמובא לעיל אודות מעלת
הביטול בדרך קבלת עול כעבד שאין
לו כל רצונות משלו), ומהו אם כן
החדוש בביטול דלאמר
שנתחדש במתן-תורה לגבי
הביטול דנעשה ונשמע והרי אין
ספק שלאחר התגלות האלוקות במתן
תורה נפעל בבני ישראל ביטול עוד יותר נעלה מאשר היה בהם לפני מתן
תורה?
והבאר בזה, ההבדל בין הביטול שלפני מתן תורה לביטול שנפעל בעת
מתן תורה הוא שהביטול דהקדמת נעשה לנשמע יש בו מעלה
ויתרון. דהקדמת נעשה לנשמע הוא קבלת על מלכות,
ועל-ידי שהעם מקבלים את על מלכותו נעשה מלך וכמובן

(55) יתרו כ, א. (56) ראה תו"א יתרו עא, ב. (57) במדבר שם (יג, ג). וראה גם בהנסמן בהתוועדויות תשמ"ט ח"ג ס"ע 235.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הָאָדָם וְהָעוֹלָם (וּמִכְרִית אוֹתָם)⁵⁸ לְהִיּוֹת כֵּן וּלְהַתְנַהֵּג עַל פִּי
 - 2 הַתּוֹרָה וְזֹאת מִשּׁוּם שִׁבְעַת מִתֵּן תּוֹרָה נִפְעַל בִּיטוּל שֶׁל כָּל הַבְּרִיָּאָה לִקְבִּ"ה.
 - 3 וַיֹּשֶׁ לֹאמַר דִּהְיִיתְרוֹן בִּבְטוּל דְּקִיּוֹם הַמְצוֹת בְּאִפְסָן זֶה שֶׁכָּל
 - 4 מְצִיאוֹת הָעוֹלָם בְּטִלָּה לְרִצּוֹן הָעֲלִיוֹן וּמִמִּילָא הַכּוֹל מִתְנַהֵּל עַל פִּי הַתּוֹרָה לְגַבִּי
 - 5 הַבְּטוּל דְּקִבְּלָת עַל שַׁעַם כָּל
 - 6 מַעֲלָתוֹ בְּכָל זֹאת הָאָדָם נִחְשָׁב עֲדִיין
 - 7 ל"מְצִיאוֹת" מִסּוּרֹת, הוּא בִּשְׁנֵי
 - 8 עֲנִינִים הִיבְטִים. הָאֶחָד לְפִי
 - 9 שֶׁהַבְּטוּל דְּקִבְּלָת עַל הוּא עַל-
 - 10 יְדֵי שֶׁהוּא הָאָדָם קָבַל עָלָיו
 - 11 לְהִיּוֹת עֶבֶדוֹ שֶׁל מְלָךְ מַלְכֵי
 - 12 הַמְּלָכִים הַקֶּבֶץ⁵⁹ וְכִיּוֹן
 - 13 שֶׁהַבִּטּוּל הוּא תּוֹצֵאָה שֶׁל הַחֲלֻטָּה
 - 14 וְהַתְּבַטּוּת שֶׁל הָאָדָם הִרִי הוּא עֲמוּק
 - 15 וּפְנִימִי רַק בְּמִידָה שֶׁהָאָדָם מִסּוּגָל
 - 16 לְהַתְּבַטֵּל וְלֹא מִעֵבֶר לָזֶה, וְאִילוּ כֹּאשֶׁר
 - 17 הָאָדָם וְהַבְּרִיָּאָה מִתְּבַטְּלִים אֶל הַקְּבִ"ה
 - 18 מִתּוֹךְ צִיּוּר וְגִזְרֵת הַקְּבִ"ה הִרִי זֶה בִּיטּוּל
 - 19 הַרְבֵּה יוֹתֵר עֲמוּק וּפְנִימִי. וְהַשְׁנִי
 - 20 וְיִתְּרָה מִזֶּה, שֶׁהַבְּטוּל שֶׁל קִבְּלָת
 - 21 עוֹלָם הַנִּמְשָׁל לְבִיטּוּל דְּעֶבֶד לְאֲדוֹנִי
 - 22 [גַּם כִּשְׁהוּא נֹלָד עֶבֶד וְלֹא נָהִיָּה
 - 23 עֶבֶד בְּגִלָּל הַחֲלֻטָּה וְהַתְּבַטּוּת שֶׁלּוֹ
 - 24 מִרְצוֹנוֹ (וּמִדַּעְתּוֹ) קָשׁוּר עִם
 - 25 מְצִיאוֹתוֹ, שֶׁעֲנִינֵי הוּא זֶה
 - 26 שֶׁהוּא "מְצִיאוֹת" הַמּוֹגֵדֶת עֶבֶד
 - 27 שֶׁל הָאֲדוֹן⁶⁰, וְהַבְּטוּל בְּאִפְסָן
 - 28 הַנֶּ"ל הִינֵינוּ הַבִּטּוּל הַנִּעֲלָה שֶׁמִּתֵּן
 - 29 תּוֹרָה פִּעַל בָּאָדָם וּבַבְּרִיָּאָה מִצַּד הַצִּיּוּרִי
 - 30 וְהַגִּזְרָה לְמַלְמַלָּה הוּא (לֹא מִצַּד
 - 31 עֲנִינֵי שֶׁל הָאָדָם, אֲלָא) שְׂאִיר־
 - 32 אִפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה מְצִיאוֹת
 - 33 בְּעוֹלָם הַפֶּךָ צִיּוּר הַקֶּבֶץ⁶¹
 - 34 וְזֶה, כְּמוֹכֵן, בִּיטּוּל נִעֲלָה וְעֲמוּק לֹאִין
 - 35 שִׁיעוֹר.
 - 36 (ט) וְהִנֵּה הָגַם שֶׁהַבְּטוּל
 - 37 דְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוֹם הַמְצוֹת
- בְּלִשׁוֹן עֲתִיד, כִּי הַדְּבָר עֲצָמוֹ גִּזְרָה עַל הָאָדָם
וְהָעוֹלָם (וּמִכְרִית אוֹתָם)⁵⁸ לְהִיּוֹת כֵּן.
- וַיֹּשֶׁ לֹאמַר דִּהְיִיתְרוֹן בִּבְטוּל דְּקִיּוֹם הַמְצוֹת
בְּאִפְסָן זֶה לְגַבִּי הַבְּטוּל דְּקִבְּלָת עַל, הוּא
בִּשְׁנֵי עֲנִינִים. לְפִי שֶׁהַבְּטוּל דְּקִבְּלָת עַל הוּא
עַל-יְדֵי שֶׁהוּא קָבַל עָלָיו לְהִיּוֹת עֶבֶדוֹ שֶׁל מְלָךְ
מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקֶּבֶץ⁵⁹. וְיִתְּרָה מִזֶּה, שֶׁהַבְּטוּל
דְּעֶבֶד לְאֲדוֹנוֹ [גַּם כִּשְׁהוּא נֹלָד עֶבֶד] קָשׁוּר עִם
מְצִיאוֹתוֹ, שֶׁעֲנִינֵי הוּא זֶה שֶׁהוּא עֶבֶד שֶׁל
הָאֲדוֹן⁶⁰, וְהַבְּטוּל בְּאִפְסָן הַנֶּ"ל הוּא (לֹא מִצַּד
עֲנִינֵי שֶׁל הָאָדָם, אֲלָא) שְׂאִיר־אִפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה
מְצִיאוֹת בְּעוֹלָם הַפֶּךָ צִיּוּר הַקֶּבֶץ⁶¹.
- (ט) וְהִנֵּה הָגַם שֶׁהַבְּטוּל דְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוֹם
הַמְצוֹת בְּאִפְסָן הַנֶּ"ל הוּא בְּטוּל
בְּתַכְלִית, מִכָּל-מְקוֹם כִּיּוֹן שִׁישְׁרָאֵל וְקוּדְשָׁא-
בְּרִיךְ-הוּא כּוּלָּא חֲדָ⁶², לְכֵן בְּטוּל זֶה אֵינִי שׁוֹלָל
אֶת מְצִיאוֹתָם אֲלָא אֲדַרְבֵּה זֶה גּוֹפֵא הוּא
מְצִיאוֹתָם. וְזֶהוּ אִם שְׁמַרְתָּ אֶת גְּרִי אֲנִי מְשַׁמֵּר
אֶת גְּרִי, דִּהְגַּם שְׁעֲנִין אֲנִי מְשַׁמֵּר אֶת גְּרִי הוּא
שֶׁהָאָדָם בָּא לְתַכְלִית הַבְּטוּל (שְׁלִמְעֵלָה גַּם
מִבְּטוּל דְּמִרְכָּבָה), מִכָּל-מְקוֹם אֵין זֶה שׁוֹלָל אֶת
מְצִיאוֹתוֹ אֲלָא אֲדַרְבֵּה מְשַׁמֵּר אֶת גְּרִי. וְזֶהוּ גַּם
זֶה שְׁפָרֵשׁ רַשִׁי עַל הַפִּסּוּק בְּהַעֲלוֹתְךָ אֶת
הַגְּרֹת, שֶׁתִּהְיֶה עוֹלָה מֵאֲלֵיָּה, דִּהְגַּם
שֶׁהַעֲלִיָּה דִּהְנִשְׁמוֹת (בְּהַעֲלוֹתְךָ אֶת הַגְּרֹת) הִיא
שֶׁהִיא בָּאִים לְתַכְלִית הַבְּטוּל, מִכָּל-מְקוֹם, הוּא
בְּאִפְסָן שְׁשִׁיךְ לְגִרֹת (נִשְׁמוֹת) עֲצָמָם, שֶׁלֹּהֶבֶת עוֹלָה מֵאֲלֵיָּה. וְהִנֵּנוּ, שְׁלִמּוּד

(58) היינו שמצד טבע הבריאה מוכרחים להיות כן. אלא שיש להאדם בחירה חפשית לבחור היפך טבע הבריאה. (59) שלכן, גם לאחר שנעשה עבד – אינו בטל כ"כ. ראה לעיל ע' שנו הערה 28. דיש לומר, שזהו הטעם על זה שהשעבוד דעבד שמכרוהו ב"ד הוא שעבוד גדול יותר מהמוכר עצמו. (60) שלכן גם העבד מבין דמי שאינו עבד של אדונו אינו מחוייב לקיים הציוויים שלו. (61) לעיל שם הערה 32, שהביטול דישאל ע"י שהקב"ה כפה עליהם הר כגיגית (שבת פח, א) הוא ביטול נעלה יותר מהביטול שלהם ע"י שהקדימו נעשה לנשמע (וע"ד החילוק דמכר עצמו ומכרוהו ב"ד). וע"פ מ"ש בפנים, הביטול שנמשך במתן תורה הוא ביטול נעלה יותר גם מהביטול דכפה. (62) ראה זח"ג עג, א.

ביאור בדרך אפשר

1 וְקִיּוֹם הַמִּצְוֹת הוּא מִצַּד אַחַד
2 בְּכַסּוּל, בְּלִי לַחַת הַדְּגִשָּׁה
3 לִ"מִצְאוֹת" שֶׁל הָאָדָם וּבִיחַד עִם
4 זֶה גַּם בְּחִיּוֹת וּבְשִׁמְחָה שֶׁהֵם
5 בִּטְוִיִּים שֶׁל כּוֹחוֹת נִפְשׁוֹ, וְהַשִּׁלּוּב הַזֶּה
6 נּוֹבֵעַ מִכֶּךָ שֶׁהַבִּטּוּל אֵינָנו שׁוֹלֵל אֶת
7 מִצְאוֹת הַנִּשְׁמָה וְאֹדְרָהּ הוּא הַמְּבִיא

1 הַתּוֹרָה וְקִיּוֹם הַמִּצְוֹת הוּא בְּכַסּוּל, וּבִיחַד עִם זֶה
2 גַּם בְּחִיּוֹת וּבְשִׁמְחָה. וְכִיּוֹן שִׁשְׁמְחָה פּוֹרְצָת
3 גִּדְרָם⁶³, לִכֵּן, עַל־יְדֵי שִׁמְחָה שֶׁל תּוֹרָה וּשְׁמִחָה
4 שֶׁל מִצְוָה נִמְשָׁכִים כָּל הָעֲנִינִים הָרוֹחֲנִיִּים
וְהַגְּשָׁמִיִּים בְּלִי הַגְּבָלוֹת.

ביאור בדרך אפשר
8 אותה להתעלות. וְכִיּוֹן שִׁשְׁמְחָה
9 פּוֹרְצָת גִּדְרָם⁶³ ואֵין לָהּ שׁוּם מוֹנֵעַ
10 וּמַעֲכָב, לִכֵּן, עַל־יְדֵי שִׁמְחָה
11 שֶׁל תּוֹרָה וּשְׁמִחָה שֶׁל מִצְוָה
12 נִמְשָׁכִים מִלְּמַעְלָה וּבָאִים לְיַד גִּלּוּי
13 לַמִּטָּה כָּל הָעֲנִינִים הָרוֹחֲנִיִּים
14 וְהַגְּשָׁמִיִּים בְּלִי הַגְּבָלוֹת.

(63) ראה בארוכה ס' מאמרי אדמו"ר האמצעי – דרושי חתונה ח"ב ע' תיו ואילך. סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

המשך ביאור למס' חולין ליום ראשון עמ' א

1 בכתפים, אלא היו משוררים ושוערים בלבד, יהיה הדין בן,
2 שיפסלו הלויים בשנים, תלמוד לומר 'מבן שלשים שנה ומעלה
3 ועד בן חמשים שנה, כל הבא לעבד עבודה ועבדת משא'
4 (במדבר ד מז), ובכך אומר הכתוב, לא אֶמְרָתִי שהלויים נפסלים
5 בשנים, אלא בְּזִמְן שֶׁהַעֲבֹדָה הִיָּתָה עַל יְדֵי נְשִׂיָּאָה בְּכַתָּף, וְהֵיָּינוּ
6 בּוֹמֵן שֶׁהַמִּשְׁכָּן הִיָּה בְּמִדְבָּר, שֶׁעֲבֹדֹת הַלְוִיִּים הִיָּתָה לְשֵׂאת אֶת
7 הַמִּשְׁכָּן וּכְלָיו בְּכַתְּפֵיהֶם, וְאֵז נִפְסְלוּ בְּשָׁנִים, מֵאַחַר וְהִיָּה צָרִיךְ כַּח
8 רֹב לְמַלְאכָה זֹז. אֲבָן בְּמִשְׁכָּן שִׁילָה וּבֵבִית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבִירוּשָׁלַיִם,
9 שֶׁאֵין עֲבֹדָתָם בְּכַתָּף, אֵינָם נִפְסְלִים בְּשָׁנִים.
10 הַגִּמְרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַמְקַשָּׁה סְתִירָה בֵּין הַפְּסוּקִים, וּמְבִארָתָא
11 אוֹתָם. מְבִיאָה הַבְּרִייתָא אֶת הַפְּסוּקִים: כְּתוּב אַחַד אוֹמֵר (שם ח כד)
12 'מִבֶּן חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְיִמְעָלָה יָבֹא לְעָבָד צָבָא בְּעֵבֶרֶת אֶהְיֶה
13 מוֹעֵד'. וְכְּתוּב אַחַד אוֹמֵר (שם ד מז) 'מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְיִמְעָלָה וְגו'
14 כָּל הַבָּא לְעָבֵד' וְגו'. מְקַשָּׁה הַבְּרִייתָא: אִי אֶפְשָׁר לִזְמַן שֶׁרָק מִגִּיל
15 שְׁלֹשִׁים הֵם כְּשֵׁרִים לְעִבּוּדָה, שֶׁכָּכֵר נֶאֱמָר 'מִבֶּן חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים, וְאִי
16 אֶפְשָׁר לִזְמַן שֶׁרָק מִגִּיל עֶשְׂרִים וְחֲמִשָּׁה הֵם כְּשֵׁרִים לְעִבּוּדָה, שֶׁכָּכֵר
17 נֶאֱמָר 'מִבֶּן שְׁלֹשִׁים'. וְאֵם כֵּן, הָא בִּיצַד יֵשׁ לִישֵׁב אֶת הַסְּתִירָה.
18 עוֹנָה הַבְּרִייתָא: כּוֹוֹנָת הַכְּתוּב 'מִבֶּן חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְיִמְעָלָה'
19 הִיא לְתַלְמוּד, שֶׁמִּגִּיל עֶשְׂרִים וְחֲמִשָּׁה נִכְנָסִים הַלְוִיִּים לְלַמּוּד אֶת
20 הַלְכוֹת הָעִבּוּדָה, דְּהֵיָּינוּ לְהוֹרִיד אֶת הַמִּשְׁכָּן וְלַהֲעֵמִידוֹ, לְהַעֲמִיד
21 קֶרְסִיו וְקֶרְסִיו, וְכֵן לְלַמּוּד אֶת מַלְאכַת הַשִּׁירָה עַל הַקְּרִבְנוֹת, בִּפְנֵי
22 וּבְכָלִי. וְכוֹוֹנָת הַכְּתוּב 'מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְיִמְעָלָה' וְגו', הִיא
23 לְעִבּוּדָה, שֶׁמִּגִּיל שְׁלֹשִׁים כְּשֵׁרִים הֵם לְעִבּוּדָה.
24 הַבְּרִייתָא מְבִארָתָא אֵיזָה דְּבַר נֹסֵף אֲפֹשֶׁר לְלַמּוּד מִדִּין זֶה. אוֹמֶרֶת
25 הַבְּרִייתָא: לְאַחַר שֶׁהַתְּבֵּאָר שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּנָה שִׁיעוֹר שֶׁל חֲמֵשׁ שָׁנִים
26 לְלִמּוּד עֲבֹדֹת הַלְוִיִּים, מִכָּאֵן יֵשׁ לְלַמּוּד, לְתַלְמִיד שֶׁלֹּא רָאָה סִימָן
27 יָפֵה בְּמִשְׁנָתוֹ – שֶׁהוּא לּוֹמֵד וְשׁוֹכַח אֶת לִמּוּדוֹ, בְּמִשְׁךְ חֲמֵשׁ שָׁנִים,
28 שֶׁמֵּעֵתָה שׁוֹב אֵינָנו רוֹאֶה סִימָן יָפֵה בְּמִשְׁנָתוֹ.
29 הַבְּרִייתָא מְבִיאָה דַּעָה הַחוּלְקִית: רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אִף אִם לֹא רָאָה

30 סימן יפה בלימודו כבר לאחר שלש שנים, שוב אינו רואה. שֶׁנֶּאֱמָר
31 (דניאל א ה), 'לַעֲנִין הַיְלָדִים שְׁצִיחָה נִבְּוֹכְדִנְאֶצַּר לְהִבְאִי לִפְנֵינוּ, וְלִנְדָּלָם
32 שָׁנִים שְׁלֹשׁ, זֶה הִיָּה כְּדִי שִׁיּוּכָלוּ לְלַמּוּד, כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר בַּפְּסוּק
33 הַקּוֹדֵם (שם טו ד) 'וְלִלְמָדָם סֵפֶר וְלָשׁוֹן בְּשָׂדִים'.
34 הַגִּמְרָא מְבִארָתָא כִּיצַד כָּל אֶחָד מֵהַתְּנָאִים יִבְאֵר אֶת הַפְּסוּק הַשֵּׁנִי.
35 מִבְּרִית הַגִּמְרָא: וְאִידָךְ – תֵּנָא קְמָא, הַסּוֹבֵר שֶׁצָּרִיךְ חֲמֵשׁ שָׁנֹת
36 לִימּוּד, כִּיצַד יִבְאֵר אֶת הַפְּסוּקִים בְּדִנְיָאֵל, שֶׁמְבֹאֵר שֶׁם שְׁבִלִימוּד
37 שֶׁלֹּשׁ שָׁנִים דִּי. עוֹנָה הַגִּמְרָא: שְׁאֵנִי לָשׁוֹן בְּשָׂדִים, דְּקָלִיל – שְׁקָל
38 לְלִמּוּדָה, וּלְפִיכָךְ דִּי הִיָּה בְּשֶׁלֶשׁ שָׁנִים. אֲבָל בְּשֹׂאֵר דְּבָרִים, צָרִיךְ
39 לִימּוּד שֶׁל חֲמֵשׁ שָׁנִים. מִמְּשִׁיכָה הַגִּמְרָא לְבָרֵךְ: וְאִידָךְ – רַבִּי יוֹסִי,
40 הַסּוֹבֵר שֶׁמִּסְפִּיק שֶׁלֹּשׁ שָׁנֹת לִימּוּד, כִּיצַד יִבְאֵר אֶת הַפְּסוּקִים
41 שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּעֲנִין הַלְוִיִּים, שֶׁמְבֹאֵר שֶׁם צָרִיךְ לִימּוּד חֲמֵשׁ שָׁנִים.
42 עוֹנָה הַגִּמְרָא: שְׁאֵנִי הַלְכוֹת עֲבֹדָה וְעִבּוּדָה הַמִּשְׁכָּן, דְּתַקִּיפִין –
43 שֶׁקֶשָׁה לְלִמּוּדָם, שֶׁהִיוּ צָרִיכִים לְלַמּוּד כִּיצַד לְפָרֵק אֶת הַמִּשְׁכָּן,
44 וְלַהֲעֵמִידוֹ, וְלַהֲעֵמִיד אֶת קֶרְסִיו וְקֶרְסִיו, וְכֵן לְלַמּוּד כִּיצַד לְשִׁיר עַל
45 הַקְּרִבָּן בִּפְנֵי וּבְכָלִי זֹמֵר. אֲבָל בְּשֹׂאֵר דְּבָרִים, דִּי בְּלִימּוּד שֶׁלֹּשׁ
46 שָׁנִים.
47 הַגִּמְרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַמְּבִארָתָא אֶת דִּינֵי כְּשֵׁרוֹת הַכַּהֲנִים
48 וְהַלְוִיִּים לְעִבּוּדָה: תֵּנּוּ רַבָּנִן, בְּתוֹן מְשִׁיבֵיָא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת, שֶׁאֵז נַחֲשָׁב
49 הוּא 'גְּדוּל', עַד שֶׁיִּצְקוּן, בְּשֹׂר לְעִבּוּדָה, וּמִמִּין פּוֹסְלִין בּוֹ. וְאִילוּ בֵּן
50 לִי, מִבֶּן שְׁלֹשִׁים וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים בְּשֹׂר לְעִבּוּדָה, וְשָׁנִים פּוֹסְלִין בּוֹ.
51 בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים שְׁנֵים פּוֹסְלִים בְּלִיָּים, בְּאֶחָל מוֹעֵד שֶׁבְּמִדְבָּר,
52 אֶחָל בְּשִׁילָה וּבְכַתָּף עוֹלָמִים וְכוּ' – בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבִירוּשָׁלַיִם, אֵין
53 הַלְוִיִּים נִפְסְלִין אֶחָל בְּקוֹל, דְּהֵיָּינוּ בְּאוֹפֵן שֶׁאֵינָם יְכוּלִּים לְבָשֶׁם אֶת
54 קוֹלָם שִׁיְהִיָּה נִשְׁמַע בְּקוֹל אֶחָד.
55 הַגִּמְרָא מְבִארָתָא אֶת הַמְּקוֹר שְׁלִוִּיִּים נִפְסְלִין בְּקוֹל מִדֶּהֱפִסוּק: אֶמָּר
56 רַבִּי יוֹסִי, מָאִי קָרָא – מֵהֵיָּכֵן אֲנוּ לְמַדִּים שֶׁבְּמִשְׁכָּן שִׁילָה וּבֵבִית
57 הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבִירוּשָׁלַיִם, הַלְוִיִּים נִפְסְלִים בְּקוֹל.

המשך ביאור למס' חולין ליום שישי עמ' א

1 'רוב אחד בעוף ורוב שנים בבחמה'. והשיב: לפי ששנינו ביוםא (לא),
2 'הביאו לו לכהן הגדול ביום הכיפורים את התמיד, קרצו וחתרו
3 את רוב סימניו, וימיר (וגמרו) כהן אחר את שחיטתו על ידו
4 (בשבילן) והשלים את שחיטת הסימנים כולם. ויכול להשתמע
5 מכך שאם לא מירך את שחיטת הסימנים יהא התמיד פסול, ואין

די בקדשים בשחיטת רובם אף בדיעבד. לִכְךָ שְׁנִינֵנו כֵּאֵן בְּמִשְׁנֵינוּ,
1 'רוב אחד בעוף ורוב שנים בבחמה' שחיטתו כשרה, להשמיענו
2 שאף בקדשים אין שחיטת כל הסימנים מעכבת.
3 מפרשת הגמרא את מימרת רבי שמעון בן לקיש האמורה: אֶמָּר
4 מֵר, יָכוֹל לֹא מִירָךְ יִהְיֶה הַתְּמִיד פְּסוּל בְּדִיעֵבַד.
5

התוועדויות

בס"ד. שיחת ש"פ בהעלותך, כ"א סיון, ה'תשכ"ט.

בלתי מוגה

- 1 א. התחלת הפרשה היא "בהעלותך את הנרות" [ועל שם זה נקראת הפרשה כולה בשם "בהעלותך", שמזה מובן שזהו התוכן של הפרשה כולה], ובה מדובר אודות הדלקת המנורה, שצ"ל באופן
- 2 ד"בהעלותך", כפירוש רש"י "שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה".
- 3 וכן הוא בפנימיות הענינים – כמבואר בלקו"ת¹ בארוכה ש"נרות" קאי על נשמות, כמ"ש² "נר הוי' נשמת אדם", וזוהי עבודת הכהנים – שהם "שלוחי דרחמנא" ו"שלוחי דידן", כב' הדעות שבזה³, ש"אלו
- 4 ואלו דברי אלקים חיים"⁴ – להדליק ולהאיר את נש"י באופן "שתהא שלהבת עולה מאליה".
- 5 אך עדיין צריך להבין דיוק הלשון "בהעלותך", "שתהא שלהבת עולה כו" – כידוע גודל דיוק הלשון
- 6 בתושבע"פ ומכ"ש בתושב"כ – דלכאורה אינו מובן: מה נוגע כאן ענין העל" – הרי הדלקת הנרות היא
- 7 באופן שהנר נשאר במקומו, ורק מדליקים אותו ועי"ז הוא מאיר, וא"כ, ה"י הכתוב צריך לומר הלשון
- 8 "בהדליקך" או "בהאירך", ולרמז בלשון זה שצ"ל באופן שיהיו הנרות דולקים ומאירים מאליהם; אבל
- 9 מה נוגע כאן ענין העל"י?!
- 10 ב. ולהבין זה צריך להקדים:
- 11 אע"פ שהקב"ה ברא את כל העולם, ו"שם שמים שגור בפי כל", וכפי שמפרש כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵
- 12 שזהו מה שאפילו תינוקות קורין להקב"ה "אויבערשטער" או "בורא" ("באשעפער"), שברא את הבריאה
- 13 כולה, מ"מ, אין זה באופן שהכל נעשה כבר ע"י הקב"ה, ואין לאדם מה לפעול בבריאה, אלא הבריאה
- 14 היתה מלכתחילה באופן שיהי' צורך בעבודת האדם ("אתם קרויין אדם"⁶) – כמ"ש⁷ "אשר ברא אלקים
- 15 לעשות", שפירושו "לתקן"⁸, והתיקון הוא עי"ז שהאדם מגלה את הענינים שברא הקב"ה בעולם.
- 16 – בריאת יש מאין היא אמנם בחיק הבורא בלבד, ואין זה שייך לעבודת האדם, שהרי אפילו אם
- 17 יתכנסון כל באי עולם לא יוכלו לברוא אפילו יתוש קטן⁹; אבל עבודת האדם היא לגלות את הענינים
- 18 שישנם בבריאה, שמצד עצמם הם בהעלם, וצריך להביאם לידי גילוי.
- 19 ולא עוד אלא שפעולת האדם היא בדוגמת פעולתו של הקב"ה – שהרי איתא בגמרא¹⁰ שיהודי ע"י
- 20 עבודתו "נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית", וענין השותפות הוא – כפשוטו – באופן שיש לשניהם
- 21 חלק שוה, משא"כ כשיש לאחד חלק גדול ולשני חלק קטן, אין זה אמיתית ענין השותפות.
- 22 ג. אך לכאורה אינו מובן איך אפשר לומר שחלקו של איש ישראל הוא בשוה לחלקו של הקב"ה –
- 23 הרי הקב"ה ברא את העולם מאין ליש, ואילו עבודתם של ישראל אינה אלא בענין גילוי ההעלם, שאינו
- 24 בערך לבריאת יש מאין?!
- 25 ובפרט שגדלה ביותר מעלת וחשיבות בריאת הקב"ה – כמובן מסיפור הגמרא במסכת תענית¹¹ אודות
- 26 א' התנאים ש"נזדמן לו אדם אחד שהי' מכוער ביותר אמר לו .. כמה מכוער אותו האיש .. אמר לו ..

(8) ראה ב"ר פי"א, ו ובפרש"י.

(9) ראה ירושלמי סנהדרין פ"ז הי"ג. ספרי ואתחנן ו, ה.
תנחומא לך לך יב. ב"ר פל"ט, יד. פפ"ד, ד. ויק"ר פי"ט, ב.
שהש"ר פ"א, ג (ג). פס"ר פמ"ג, ה.
(10) שבת יו"ד, א. וש"נ.
(11) כ, ריש ע"ב.

(1) ריש פרשתנו.

(2) משלי כ, כז.

(3) יומא יט, סע"א. וש"נ.

(4) עירובין יג, ב. וש"נ.

(5) ראה סה"מ תרפ"ט ס"ע 19 ואילך, ובהנסמן שם.

(6) יבמות סא, רע"א. וש"נ.

(7) בראשית ב, ג.

לך ואמור לאומן שעשאני וכו', והיינו, שאע"פ שלא הי' זה דבר שקר ח"ו, הי' אסור לו לומר זאת, כיון שלא הי' צריך להסתכל על החסרון שבו, אלא על המעלה שבו – שנברא ע"י הקב"ה (ולכן הוצרך לענין של תשובה כו')¹².

וכמובן גם מהמבואר בתניא¹³ בדיוק לשון חז"ל¹⁴ "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" – שגם אלו ש"נקראים בשם בריות בעלמא", היינו, שכל מעלתם היא שנבראו ע"י הקב"ה, "צריך למשכן בחבלי עבותות אהבה כו'", היינו, שגם ביחס אליהם צריך להיות הענין דאהבת ישראל, ועד לאופן ד"ואהבת לרעך כמוך"¹⁵.

וכיון שכל כך גדלה מעלת הבריאה שע"י הקב"ה – איך יתכן שכאשר יהודי פועל בעולם ענין של גילויי ההעלם, אזי נעשה "שותף להקב"ה" במדה שוה?!

ד. והביאור בזה:

כאשר ישנו ענין בהבריאה שהוא בהעלם (בכח) בלבד, אזי חסר בהענין, ולא רק חסרון השלימות, אלא שלא נשלמה תכלית בריאתו – כי, אף שענין זה ישנו בכח, הרי בכח הי' ענין זה גם קודם בריאת העולם, ואילו החידוש שבבריאת העולם הוא בהגילוי מן הכח אל הפועל, החל מגילוי הכחות שלמעלה ע"י הבריאה עצמה, שזוהי תכלית כוונת הבריאה – "בגין דישתמודעון ליי"¹⁶, היינו, שתתגלה גדלות הבורא.

וכיון שדוקא ע"י עבודת האדם ("לעשות", "לתקן") נשלמת כוונת הבריאה בענין הגילוי (גילוי אלקות בעולם), הרי לא זו בלבד שעבודת האדם היא באופן של שותפות ("שותף להקב"ה במעשה בראשית") שוה, אלא יתירה מזה – שהוא משלים גם את חלקו של הקב"ה, כיון שדוקא על ידו נשלמת תכלית כוונת הבריאה של הקב"ה¹⁷.

ה. ויובן כל זה במשל הנר:

כל זמן שהנר אינו דולק ומאיר – הרי מובן בשכל הפשוט שאף שישנה מציאות הנר, מ"מ, לא נשלמה עדיין תכלית כוונתו; ורק כאשר דולק ומאיר אזי נשלמת כוונתו – הן בנוגע להמקום שנעשה מואר על ידו, והן בנוגע לעצמו, שע"י שדולק ומאיר נעשית בו עלי', שהרי קודם שדולק ומאיר, הרי הוא בדרגא הכי תחתונה – דומם בעלמא, וכאשר דולק ומאיר אזי מגיע לדרגא הנעלית שלו, כיון שהשלים תכלית בריאתו.

וכן הוא – ובמכ"ש – בנמשל ברוחניות, בנוגע ל"נר הוי' נשמת אדם", שכל זמן שאינו דולק ומאיר, הנה אף שישנו הנר (הכלי) השמן והפתילה, חסר עדיין עיקר ענינו (וכפי שאמר הבעש"ט¹⁸, שיכולה להיות תיבה עם נרות שאינם מאירים כו'). ולכן יש צורך להדליק את הנרות שיהיו מאירים.

ולא עוד אלא ש"צריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאלי"¹⁹ – לפעול עליו שיגיע למעמד ומצב שאינו זקוק לעזר וסיוע של מישהו אחר, אפילו לא ל"הקב"ה עוזרו"¹⁹ כביכול, כיון ש"למעשה ידיך תכסוף"²⁰ [וע"ד שמצינו בגמרא²¹ שישנם "אבירי לב הרחוקים מצדקה"²², שיכולים להיות "נזונים בזרוע", "בזכות שבידם .. וקרי להו רחוקים מצדקתו של הקב"ה", אלא שאינם רוצים להשתמש בזה

(12) ראה גם לקר"ש חט"ו ע' 125.

(13) פל"ב.

(14) אבות פ"א מ"ב.

(15) קדושים יט, יח.

(16) זהר ח"ב מב, ב.

(17) ראה גם לקר"ש ח"כ ע' 283 ואילך.

(18) ראה ס' בעש"ט עה"ת ר"פ תשא בהערה א. וש"נ. וראה

גם שיחת ש"פ בהעלותך תשכ"ד ס"ד (תורת מנחם – התוועדויות ח"מ ריש ע' 110). חנ"ו ע' 43 הערה 88. וש"נ.

(19) סוכה נב, ריש ע"ב. וש"נ.

(20) איוב יד, טו.

(21) ברכות יז, ב ובפרש"י.

(22) ישעי' מו, יב.

1 כו'²³], והיינו, שמגיע למעמד ומצב ש"לבי חלל בקרבי"²⁴, ש"אין לו יצה"ר כי הרגו בתענית"²⁵, כמו
 2 דוד, ויתירה מזה: כמו אברהם דכתיב ב'י'²⁶ "ומצאת את לבבו נאמן לפניך", שגם היצה"ר נהפך להיות
 3 "נאמן לפניך"²⁷, שלכן אינו זקוק לסיוע כלל, ובדוגמת בן שאינו סמוך על שולחן אביו, שזוהי דרגא
 4 הכי נעלית.

5 וכאשר מדליקים את הנרות והם מאירים כו' – אזי באים הנרות לתכלית השלימות והעילוי שלהם,
 6 והיינו, שנוסף לכך שנשלמת הכוונה להאיר את העולם, הנה עי"ז נעשית שלימות ועלי' בהנרות (נשמות)
 7 עצמם.

8 ובהקדים:

9 מבואר בתניא²⁸ ש"הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל כו' ולא הוצרכה להתלבש בעוה"ז וכו' רק
 10 .. לתקן נפש החיונית והגוף כו'". ולכאורה אינו מובן: איך יתאים זה עם המבואר בכ"מ בדא"ח בנוגע
 11 לירידת הנשמה שהיא ירידה צורך עלי'?

12 אך הענין הוא²⁹ – שכוונת הירידה מלכתחילה היא בשביל בירור הגוף ונה"ב, שגם בשביל זה לבד
 13 הי' כדאי להוריד את הנשמה; אבל לאחר שהנשמה ממלאת את תפקידה ועבודתה, הרי כיון ש"אין
 14 הקב"ה מקפח שכר כל ברי"³⁰, מגיע לה "שכר טוב לאין קץ", ולכן יש גם לה "עלי' גדולה ונפלאה
 15 לאין קץ"³¹.

16 ולא עוד אלא שהעלי' שנעשית אצל הנשמה ע"י מילוי תפקידה היא גדולה יותר מהעלי' שנעשית אצל
 17 הגוף ונה"ב – שהרי הנשמה מגעת להעילוי ד"לאשתאבא בגופא דמלכא"³², שזהו ענין שאינו קיים
 18 בעולם.

19 ו. ועפ"ז יש לבאר דיוק הלשון "בהעלותך", "שלהבת עולה כו'", עלי' דייקא – כיון שע"י ההדלקה
 20 נעשית עלי' בהנר.

21 ועל שם עלי' זו נקראת הפרשה כולה בשם "בהעלותך" – כיון שהתכלית של כל הענינים, כמו הענין
 22 ד"ויהי בנסוע הארון"³³, וכל שאר הענינים שבפרשה, הרי זה הענין ד"בהעלותך" – ענין העלי', שזוהי
 23 תכלית הכוונה.

24 ומזה מובן גם בנוגע להמדליק – שכאשר מדליק את הנר, ועד לאופן "שתהא שלהבת עולה מאליו",
 25 אזי נעשית עלי' גם אצלו, והיינו, שכשם שנעשה עילוי בהנר שע"י הדלקתו מגיע הנר לשלימותו (כנ"ל),
 26 כמו"כ נעשה עילוי אצל מדליק הנר, כיון שפעל שלימות בהבריה.

27 ז. וההוראה מזה:

28 בני' צריכים להיות "נרות להאיר"³⁴ – לפעול על יהודים נוספים כו'. וכיון שצ"ל "ואהבת לרעך
 29 כמוך"³⁵, צריך לפעול על חבירו שגם הוא יהי' "נר להאיר" כמותו, והיינו, שהפעולה על הזולת צריכה
 30 להיות באופן ד"טופח על מנת להטפוח"³⁵.

(23) ראה ספרי ופרש"י ר"פ ואתחנן. וראה גם לקו"ש חכ"ד
 ע' 30 הערה 23. וש"נ.

(24) תהלים קט, כב.

(25) תניא פ"א (ה, ב).

(26) נחמ"י ט, ח.

(27) ראה ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה. סוטה פ"ה ה"ה.

(28) פל"ז (מח, ב). פל"ח (ג, א).

(29) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות חכ"ח ע' 258. וש"נ.

(30) ב"ק לח, ב. וש"נ.

(31) לקו"ת פ' ראה כט, א.

(32) זח"א ריז, ב. וראה לקו"ת שם כה, א. ובכ"מ.

(33) פרשתנו יו"ד, לה.

(34) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות ח"ד ריש ע' 228.

וש"נ.

(35) ל' חז"ל – ברכות כה, ריש ע"ב. ועוד.

ולכן צריכה להיות הפעולה עם הזולת באופן ד"אלה המשפטים אשר תשים לפניהם"³⁶, "כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם"³⁷, והיינו, שלא להסתפק בכך שילמד עמו פעם אחת וכו', באמרו, שכבר מילא את שליחותו, אלא צריך ללמוד עמו עד שידע בעצמו כל פרטי הענינים, ובאופן ד"לפניהם", שיחדור בפנימיותו להיות הענין שלו ("אין אייגענע זאך") – שזהו ענין שנאמר מיד לאחר מ"ת, שהי' באופן של גילוי מלמעלה, ולאח"ז מתחילה עבודת האדם, החל מלימוד התורה (שהרי התחלת כל הענינים היא מהתורה), שצריך להיות באופן ד"אלה המשפטים אשר תשים לפניהם", ומהתורה נמשך ענין זה בכל שאר הענינים.

ומובן שהפעולה בזה צריכה להיות באופן של זריזות (כמבואר באגה"ק סימן א"ך טוב לישראל גודל מעלת הזריזות), ומתוך שמחה וסבר פנים יפות – שהרי "בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו"³⁸, וכיון שמחשיבו לתלמידו, הרי ירצה להשפיע לו יותר ויותר, ולא יהי' איכפת לו שלאח"ז לא יהי' פלוני זקוק אליו.

והנהגה זו פועלת המשכת כל הברכות, החל מענין האור – ש"מאיר עיני שניהם הוי"ו"³⁹ (כמובא בהקדמת התניא), ועד שמאירים את כל העולם, בדוגמת המנורה שהאירה לא רק את ביהמ"ק, אלא באופן ש"ממנו אורה יוצאה לכל העולם"⁴⁰, ועד ש"הלכו גוים לאורך"⁴¹.

וכאמור בהתוועדות דשבת שלפנ"ז⁴² שפועלים שתהי' שנת אורה, ומאות א' ("אורה") באים לאות ב' – שנת ברכה, ומב' לג' – שנת גאולה, החל מגאולה פרטית מכל הענינים המבלבלים, ומזה באים לגאולה הכללית, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "אנא עבדא".]

* * *

ח. בהמשך להמדובר לעיל אודות הענין ד"בהעלותך את הנרות" – הנה:

בהקדמה לזה נאמר "דבר אל אהרן ואמרת אליו", היינו, שציווי זה נאמר לכהנים, ועד שנזכר בפרטיות שמו של אהרן, כהן גדול, עליו נאמר⁴³ "ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים", והיינו, שנוסף על הבדלת הכהנים מכל שאר בני"י, יש בכהנים גופא ההבדלה של אהרן כה"ג. וא"כ, איך אפשר לומר שעבודה זו נדרשת מכל אחד מישראל?!

אך הענין הוא – כמדובר כמ"פ⁴⁴ שכל ענין שבפנימיות התורה הוא באופן ש"ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא"⁴⁵, ועד להלכה בפועל, ובנדו"ד, הרי ההלכה היא ש"הדלקה כשרה בזר"⁴⁶, והיינו, שלא זו בלבד שאין צורך בכה"ג דוקא, הנה עוד זאת, שאין צורך בכהן בכלל, אלא כל אחד מישראל – אפילו מי שנקרא בשם "זר" – יכול להדליק את המנורה.

ט. אמנם, רק הדלקה כשרה בזר, אבל הדישון וההטבה – הוצאת הפתילה הישנה והשמן הנשאר, ניקוי הכלי ונתינת פתילה ושמן חדשים – צ"ל בכהן דוקא⁴⁶.

וענינם בעבודה⁴⁷: דישון המנורה הו"ע "סור מרע", והטבת הנרות הו"ע "עשה טוב".

(43) דברי הימים"א כג, יג.

(44) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות שם ריש ע' 70. וש"נ.

(45) ראה תענית ט, א ובפרש"י. תוס' ישנים יומא לח, ב. זח"ג.

רכא, א. זו"ח קה, א.

(46) ראה רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ז.

(47) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות ח"כ ע' 43 ואילך.

(42) שיחת ש"פ נשא ס"ו (תורת מנחם – התוועדויות חנ"ו וש"נ).

ע' 300).

(36) ר"פ משפטים.

(37) פרש"י עה"פ.

(38) סנהדרין קה, ב.

(39) משלי כט, יג. וראה תמורה טז, א.

(40) ראה ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה. ועוד.

(41) ישע"י ס, ג.

1 [ויש לומר, שגם הטבת הנרות הו"ע של סור מרע, כי, כאשר הפתילות אינם חדשים, היינו, שחסר
2 בענין ד"בכל יום יהיו בענין כחדשים"⁴⁸, אזי חסר גם בענין דסור מרע, ולכן נאמר הציווי ד"חדשים"
3 בפרשה ראשונה דק"ש ("אשר אנכי מצוך היום"⁴⁹), שענינה קבלת עול מלכות שמים, שצ"ל עוד לפני
4 קבלת עול מצוות⁵⁰].

5 וכיון שכן, יכול יהודי לטעון שהוא יכול להתעסק רק עם יהודי שכבר נמצא במעמד ומצב ד"סור
6 מרע ועשה טוב", היינו, שכבר הי' אצלו ענין הדישון וההטבה, וצריך רק לפעול אצלו ענין ההדלקה,
7 שכשרה בזר; אבל כאשר צריך לפעול על הזולת עצם הענין ד"סור מרע ועשה טוב", דישון והטבה –
8 בשביל זה יש צורך בכהן דוקא.

9 והמענה לזה:

10 לכל לראש – הרי כל אחד מישראל כהן הוא, שהרי במ"ת נאמר⁵¹ "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים",
11 והיינו, שאצל כל אחד מישראל נעשה ענין של כהונה (ויש רק כמה עבודות ש"כהן" כזה אינו יכול
12 לעשותם, אלא יש צורך בכהן ממש, אבל שאר העבודות, כולל גם ענין הנ"ל, יכול לעשות גם "כהן"
13 כזה – כל אחד מישראל, מצד ענין הכהונה שבו).

14 ונוסף לזה:

15 הצורך בכהן דוקא הוא רק בנוגע לעבודה בזמן שביהמ"ק הי' קיים, אבל לאחר החורבן, יכול כל
16 אחד מישראל לעשות זאת.

17 וכמו בענין התפלה, ש"כנגד תמידין תקנום"⁵² – כפי ששייך גם להלכה בנוגע לזמן התפלה, "ערב
18 ובוקר וצהריים גו"⁵³, שצריכה להיות בזמן שבו היו מקריבים את התמידין⁵⁴ – שבזמן שביהמ"ק הי'
19 קיים והוצרכה להיות הקרבת התמידין ע"י כהן דוקא, אבל עכשיו, לאחר שחרב ביהמ"ק, שייך ענין
20 התפלה (שכנגד התמידין) לכל אחד מישראל, ולא זו בלבד שכל אחד מישראל יכול לעשות זאת, אלא
21 הוא חייב לעשות זאת, ובאופן שעל ידו נעשה הענין ד"נשלמה פרים שפתינו"⁵⁵ (כפי שמביא רבינו הזקן
22 בשו"ע⁵⁶ בנוגע לאמירת פרשת הקרבנות), כולל גם הפירוש ד"נשלמה" מלשון שלימות⁵⁷, היינו, שע"י
23 כל אחד מישראל (לאו דוקא כהן) נעשה ענין הקרבנות בכל השלימות שיכולה להיות בענין התשלומין.

24 ועד"ז בנוגע לענינו – שעכשיו, לאחר שחרב ביהמ"ק, שייך גם ענין הדישון וההטבה לכל אחד
25 מישראל, ונדרש ממנו לעשות זאת, ולא לומר שהגדול ממנו יעשה זאת, אלא הוא בעצמו צריך לעשות
26 את כל העבודה, עד להדלקה באופן ש"תהא שלהבת עולה מאלי", שע"ז נעשית העלי' שלו, כנ"ל
27 בארוכה.

28 *

29 י. ויש להוסיף ולסיים בביאור דיוק בפירוש רש"י בנוגע ל"מעשה המנורה מקשה גו"⁵⁸:
30 ובהקדמה – שבפרשתנו נזכר מעשה המנורה בקיצור, אבל בפרשת תרומה⁵⁹ – שבה מסופר אודות
31 עשיית המשכן וכליו – מבואר בארוכה כל פרטי הענינים דמעשה המנורה.
32 ושם מפרש רש"י: "מקשה", "כולה באה מחתיכה אחת ומקיש בקורנס וחותר בכלי האומנות ומפריד
33 הקנים אילך ואילך".

(54) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סס"א רספ"ט. וש"נ.

(55) הושע יד, ג.

(56) או"ח סס"א (במהדו"ב).

(57) ראה לקו"ת פ' ראה ל, רע"ג. וש"נ.

(58) פרשתנו ח, ד.

(59) כה, לא.

(48) שו"ע אדה"ז או"ח סס"א ס"ב. וש"נ.

(49) ואתחנן ו, ו.

(50) ברכות רפ"ב.

(51) יתרו יט, ו.

(52) ברכות כו, א"ב.

(53) תהלים נה, יח. וראה ברכות לא, סע"א.

ולכאורה אינו מובן דיוק הלשון "ומפריד הקנים כו'" – שהרי כל ענין הקדושה הו"ע האחדות, היפך
הפירוד, ולמה נקט רש"י לשון פירוד, במקום לומר "ומבדיל כו"י"?
יא. והביאור בזה:
אמרו רז"ל⁶⁰ "צדקה עשה הקב"ה בישראל שפוזר לבין האומות", כי, בכל מקום ומקום שבו נמצא
איש ישראל, ישנם ניצוצות קדושה שצריכים לבררם, ולכן צריכים בני"י לבוא לכל המקומות כדי לברר
את ניצוצי הקדושה שנמצאים שם.
אלא שבזמן שביהמ"ק הי' קיים, לא הוצרכו בני"י לילך לכל המקומות שבהם נמצאים ניצוצי הקדושה,
כי, מצד תוקף האור כו', הנה גם הניצוצות הרחוקים נתקבצו מאליהם ונתבררו כו'⁶¹; ורק לאחר חורבן
ביהמ"ק, הנה "מפני חטאינו גלינו מארצנו"⁶², דכיון שנחסר תוקף האור, אזי צריכים בני"י לילך בעצמם
לכל המקומות שבהם נמצאים ניצוצי הקדושה כדי לבררם.
וזהו גם הדיוק "צדקה עשה הקב"ה בישראל כו'" – כיון שניצוצי הקדושה קשורים ושייכים לבני"י,
שלכל אחד מישראל יש ניצוצי קדושה שח"ו צריך לברר אותם, וע"י בירורם נעשית השלימות שלו.
וכידוע תורת הבעש"ט⁶³ בפירוש מארז"ל⁶⁴ "התורה חסה על ממונם של ישראל", וכן בנוגע להאיסור
דבל תשחית⁶⁵ – דלכאורה מהו חומר ענין ההשחית (שאינו יכול להשתמש וליהנות מהדבר שהשחית)
עד כדי כך שנחשב לאיסור מן התורה, כמו כל האיסורים שעל ידם מתנתק מהקב"ה – דכיון שהגיע
לידו דבר מסויים, הרי זו הוכחה שניצוץ הקדושה שבדבר זה שייך אליו, שצריך לבררו כו'. – זהו אמנם
בלבוש גשמי, אבל בפנימיות יש בו ניצוץ קדושה שצריך לבררו. וכאשר משחית את הדבר, שוב אינו
יכול לברר את הניצוץ כו'.
ועפ"י יובן גם מ"ש⁶⁶ "אם בחוקותי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם (מלשון גשמיית⁶⁷) בעתם", "גשמיכם"
דייקא – דלכאורה הול"ל "גשם" או "גשמים" – כיון שהניצוצות שבדברים הגשמיים שייכים לבני"י
("גשמיכם"), שהם צריכים לבררם, ועי"ז נעשית השלימות של בני"י.
יב. וכשם שהעבודה בזמן הגלות היא לברר את ניצוצות הקדושה שהתפזרו במקום הפירוד – כן
הוא גם בזמן שביהמ"ק הי' קיים (אלא שאז לא היו צריכים לילך למקום הפירוד, כיון שהניצוצות נתקבצו
מאליהם, כנ"ל).
והענין בזה – שבמשכן היתה אמנם השראת עצמות אוא"ס כו', אבל בפועל הי' המשכן בעוה"ז
הגשמי, ונעשה מדברים גשמיים. וכמבואר בענין תלת הדיורין כו', שהם כנגד ג' עולמות ב"ע⁶⁸, עליהם
נאמר⁶⁹ "ומשם יפרד", והיינו, שפעולת המשכן היא לפעול במקום הפירוד.
וענין זה מרומז בדיוק לשון רש"י בנוגע למעשה המנורה (שעל ידה נמשך ענין האורה בעולם, כנ"ל
ס"ז): "ומפריד הקנים כו'", ולא מבדיל כו' – כי:
ענין ההבדלה ישנו גם בעולם האצילות, שעם היותו "עולם האחדות"⁷⁰, יש בו עשר ספירות, "עשר
ולא תשע"⁷¹, ועאכ"כ לא פחות מזה, ובודאי לא אחד – שזהו מצד ענין ההבדלה; ואילו ענין הפירוד
הוא בעולמות ב"ע.

(67) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות חמ"ט ע' 111. וש"נ.

(68) ראה סה"מ תרנ"א ע' קלה. תרס"ג ח"א ע' צב. המשך
תער"ב ח"א ע' תמד. ח"ב ע' תתצב. ע' תתקסז. סה"מ תרע"ח ע'
קפג. עטר"ת ע' שפו.

(69) בראשית ב, י"ד.

(70) ראה זח"ג פג, א. עבוה"ק ח"א פ"ב. וראה גם סה"מ

תרנ"ט (בהוצאה החדשה) ע' סב. וש"נ.

(71) ספר יצירה פ"א מ"ד.

(60) פסחים פז, ב.

(61) ראה תו"א בראשית ו, רע"א. לקו"ת במדבר ד, רע"א.
ובכ"מ.

(62) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.

(63) כש"ט סרי"ח. צוואת הריב"ש סק"ט.

(64) ר"ה כז, א. וש"נ.

(65) ראה גם לקו"ש חכ"א ע' 80. וש"נ.

(66) ר"פ בחוקותי.

- 1 ודוקא במקום הפירוד צריכה להיות פעולת המשכן ע"י המנורה כו' – "מפריד הקנים", כדי לפעול
2 במקום הפירוד.
- 3 וזהו גם הדיוק "מפריד הקנים אילך ואילך" – כי, בנוגע ל"פני המנורה" ("נר האמצעי שאינו בקנים
4 אלא בגוף של מנורה")⁷², לא שייך ענין של עבודה, ורק במעמד ומצב ד"אילך ואילך", שמורה על
5 ההתפשטות לכיוונים שונים ומנוגדים, צ"ל ענין של בירור ועלי' כו'.
- 6 ועוד ענין בזה – שכדי לידע שקיום המצוות הוא מצד קבלת עול, צריכה להיות העבודה בשני קוין
7 מנוגדים, "אילך ואילך", כי, כאשר העבודה היא בקו אחד בלבד, רק בקו החסד, יכול להיות שהסיבה
8 לעשיית החסד היא מצד טבע נפשו (שנולד במזל מסויים כו'); ורק כשוראים שגם כשנדרש ממנו ענין
9 של גבורה, עושה זאת באותה חיות ועריבות, הרי זו הוכחה שעבודתו היא (לא מצד טבעו, אלא) מצד
10 קבלת עול (כמבואר בתורה אור⁷³).
- 11 יג. ענין זה קשור גם עם "צאתכם לשלום" – בנוגע לאלו שלאחרי השבת נוסעים חזרה למקומם.
- 12 ויה"ר שיהא אצלם הענין ד"שלהבת עולה מאלי" – שנוסף על עבודתם בעצמם, בנוגע לכל מה
13 שקיבלו כאן (ויחזרו ויקבלו בבואם לכאן בשנה הבאה), ישתדלו גם לפעול על הזולת, להאיר במקומם
14 כו', "עד שתהא שלהבת עולה מאלי"."
- 15 ובאופן ד"אילך ואילך" – הן בנוגע לאלו שנוסעים מכאן לארץ ישראל, "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך
16 בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"⁷⁴, והן בנוגע לאלו שנוסעים מכאן למקום שהקדושה שבו היא פחותה
17 מהקדושה שבמקום זה – שהרי תכלית הכוונה היא להאיר במקום רחוק דוקא; לא במקום ששם ישנו
18 הענין ד"פני המנורה", אלא דוקא "אילך ואילך", שם ממלאים את השליחות של המשלח – כאמור לעיל
19 (ס"א) ש"שלוחי דרחמנא ניהו" – להדליק את ה"נרות" שנמצאים שם, ולהאיר את החושך כו'⁷⁵.
- 20 וכאשר מתנהגים כן, עוזר להם הקב"ה שמצליחים בכל עניניהם, הן בענינים הפרטיים והן בענינים
21 הכלליים.
- 22 ועד שזוכים לביאת משיח, שאז יקויים היעוד "לא יכנף עוד מוריד וגו'"⁷⁶, "כי הוי' יהי' לך לאור
23 עולם וגו'"⁷⁷, בקרוב ממש ובעגלא דידן.
- 24 * * *
- 25 יד. מאמר (כעין שיחה) ד"ה בהעלותך את הנרות (הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א).
- 26 * * *
- 27 טו. בנוגע לפירוש רש"י בפרשת השבוע, ישנם כו"כ פסוקים שאפשר להתעכב עליהם, אבל, ישנו
28 פסוק השייך לקאפיטל תהלים המתאים למספר שנתי (והרי "אדם קרוב אצל עצמו"⁷⁸):
- 29 ובהקדמה – שידוע המנהג⁷⁹ לומר קאפיטל תהלים המתאים למספר השנה שנכנס בה, ולדוגמא:
30 כשנמלא לו י"ג שנה, מתחיל קאפיטל י"ד. ובנדו"ד הרי זה קאפיטל ט"ז.

– "מומצע" ע"י הבעש"ט ורבינו הזקן עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר –
עליו ליקח אור זה ולהאיר על ידו את העולם כולו.
(76) ישע"י ל, כ. וראה תניא פל"ו (מו, א).
(77) שם ס, כ.
(78) יבמות כה, ריש ע"ב. וש"נ.
(79) סה"ש תש"ד ע' 162. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ע' נג.

(72) פרשתנו שם, ב (ובפרש"י).

(73) תולדות יט, ב ואילך.

(74) עקב יא, יב.

(75) ברשימה נוספת: ואין לטעון שרק בהיותו כאן יכול
להאיר, אבל לא במקום רחוק; אם הוא סבור שבהיותו כאן הוא
מקבל אור – אור שיסודתו בהררי קודש, כפי שנמשך (ללא

וע"פ הידוע מ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר⁸⁰ ע"ד המנהג ללמוד בכל ר"ח פסוק אחד מקאפיטל תהלים זה (אם יש בו יותר מ"ב פסוקים, אזי לומדים בר"ח האחרון את שאר הפסוקים, ואם יש בו פחות מ"ב פסוקים, אזי חוזרים ולומדים אותם פסוקים) – הנה כיון שנמצאים כבר לאחר י"א סיון, הרי זה שייך לפסוק ב', שבו נאמר: "יקום אלקים יפוצו אויביו וינוסו משנאיו מפניו".

וכתב האבן-עזרא: "זה המזמור נכבד מאד כו' וזה דומה לדברי משה קומה⁸³ ה'", והיינו, שבקשת דוד "יקום אלקים יפוצו אויביו וינוסו משנאיו מפניו" היא כמו בקשת משה "קומה ה' ויפוצו אויביו וינוסו משנאיו מפניו"⁸³, וכדאיתא במדרש תהלים על הפסוק: "אמר דוד, עשה להם כמו שעשית לראשונים, כשם שאמר לך משה קומה ה' ויפוצו אויביו, כן עשה להם, יקום אלקים יפוצו אויביו" (וכנראה שמקורו של האבן-עזרא הוא ממדרש תהלים זה, שכבר נתגלה בימיו).

ולכן ידובר עתה אודות פירוש רש"י על פסוק זה.

ובהקדמה – שיש גם פירוש רש"י על התחלת הפסוק: "ויהי בנסוע הארון", ויש על זה קושיית הרמב"ן; אבל זהו ענין שקובע ברכה ומקום בפ"ע, ולא על זה ידובר עתה, כיון שלא נזכר בפסוק שבתהלים.

וגם לא ידובר עתה על התיבות "קומה ה'" – שרש"י מפרש ש"הי' משה אומר עמוד והמתן לנו כו'", אף שלכאורה הפירוש הפשוט ד"קומה" הוא מלשון קימה (כדברי המפרשים⁸¹: "לעמוד להלחם"), ומנא ל' לרש"י לפרש שהוא לשון עמידה – כי, הדיבור אודות פסוק זה הוא בקשר ובשייכות לפסוק בתהלים, ושם לא נאמר "קומה ה'", אלא "יקום אלקים";

ולכן ידובר עתה רק אודות פירוש רש"י על התיבות "ויפוצו אויביו וינוסו משנאיו", שתיבות אלו ישנם גם בתהלים.

טז. הביאור בפירוש רש"י, "ויפוצו אויביו – המכונסין, וינוסו משנאיו – אלו הרודפים. משנאיו – אלו שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל, שונא את מי שאמר והי' העולם, שנאמר⁸² ומשנאיו נשאו ראש, ומי הם, על עמך יערימו סוד",

– החילוק בין "אויב" ל"שונא"⁸³, שאצל "אויב" השנאה היא באופן חיצוני, בגלוי ובפועל ("מקיפים אתכם מבחוץ"⁸⁴), ואילו "שונא" מורה על שנאה כבושה בלב, עמוקה יותר, שלכן רודפים להציק כו' ("מחפשים אחר המטמוניות שלכם"⁸⁵). וזהו "משנאיו" – אלו הרודפים ("משא"כ "אויביו, המכונסין", ולא "אלו המכונסין", כי לפעמים מתחלקים "אויביו" לכמה מחנות, מצד תכסיסי מלחמה כו'⁸⁶, ורק בגלל שנאמר "יפוצו", מובן שקאי על "המכונסין").

ולכן: אף שכבר פירש רש"י על הפסוק⁸⁷ "תהרוס קמיו", "ומי הם הקמים כנגדו, אלו הקמים על ישראל, וכן הוא אומר כי הנה אויביו יהמיון, ומה היא ההמיון, על עמך יערימו סוד, ועל זה קורא אותם

ובודאי שהמעיינים ומדקדקים כו' יחפשו ביאור על זה.

(84) פרש"י בחוקתי שם.

(85) פרש"י שם. – ושם: "שאיני מעמיד שונאים אלא מכם

ובכס .. (ש)הם מחפשים אחר המטמוניות כו'" – שכאן רואים בדרך אגב השייכות להמבואר בחסידות (ראה לקו"ת תצא לו, ג ואילך. ובכ"מ) הענין ד"בבואה דבבואה לית להו" (יבמות קכב, א. ושי"ט), אלא זהו ענין ששייך רק לבני, כבנוד"ד, שענין ה"מטמוניות", "בבואה דבבואה", הוא רק "מכס ובכס".

(86) וכפי שהבן חמש למקרא יודע מהמריכות שבין הילדים, שלפעמים מתכנסים כמה ביחד לריב עם פלוני, ולפעמים המריבה היא ביחיד.

(87) בשלח טו, ז.

(80) אג"ק שלו ח"ה ע' רמ.

(81) ראב"ע ע"ה פ.

(82) תהלים פג, ג.

(83) ויש להעיר גם בנוגע לתרגום אונקלוס (שקרוב אל דרך הפשט), שמתרגם כאן "אויביו" – "סנאיו", ו"משנאיו" – "בעלי דבבין", היפך ממה שמתרגם בדרך כלל "אויביו" – "בעלי דבביו", ו"שונאיו" – "סנאיו" (ת"א בחוקתי כו, יז), וכן הוא בתרגום התהלים (אף שאינו תרגום אונקלוס): "אויביו" – "בעלי דבביו", ו"משנאיו" – "סנאיו".

וכן יש להעיר על תרגום אונקלוס בברכת יעקב ליהודה בפסוק (ויחי מט, ח) "ידך בעורף אויביו": "ידך תתקף על בעלי דבבין (ומוסיף) יתבדרון סנאיו", אף שבכתוב נזכר רק "אויביו" ולא "משנאיו".

1 אויביו של מקום" – הרי זה רק בנוגע ל"אויביך", שזוהי רק שנאה גלוי' בהנהגה בפועל, שיכולה להיות
 2 גם בהנהגה נגד רצון ה'88; אבל איך יתכן מציאות של "משנאיך", שנאה כבושה בלב כלפי "מי שאמר
 3 והי' העולם"? – ועל זה מתרץ רש"י: "משנאיך אלו שונאי ישראל .. שנאמר ומשנאיך נשאו ראש, ומי
 4 הם, על עמך יערימו סוד".

5 וה"ינה של תורה", החילוק בין מ"ש בחומש "קומה הוי"89, למ"ש בתהלים (כתובים) – "דברי
 6 קבלה" ("יקום אלקים"90, ללשון רש"י "מי שאמר ויהי העולם" (כפי שנמשך בעולם מלשון העולם91) –
 7 הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חכ"ג ע' 73 ואילך.

* * *

9 יז. המשך הביאור באגרת התשובה פ"ד – נכלל בשיחת ש"פ נשא סט"ז ואילך92.

10 יח. המשך הביאור בפרש"י פ' נשא93 – נכלל בשיחת ש"פ נשא סי"ג94.

* * *

12 יט. בהמשך להמדובר לעיל (סט"ז) בפירוש רש"י על הפסוק "קומה ה' גו' משנאיך גו'" – יש
 13 להוסיף ענין הקרוב אל הפשט, אבל בכללות קשור הוא עם חלק הדרוש שבתורה:

14 על הפסוק95 "הלא משנאיך ה' אשנא", איתא בגמרא במסכת שבת96: "הללו שמטילין קנאה ואיבה
 15 ותחרות בין ישראל לאביהן שבשמים". ועד"ז איתא בעירובין97 ובמגילה98 על הפסוק99 "כל משנאי גו'":
 16 "אל תקרי משנאי אלא משניאי" (שגורמין .. לשנאות100).

17 וידוע הכלל101 שהדרשה ד"אל תקרי" היא רק כשיש ראי' מהפסוק גופא ("שיש איזה קושיא המורית
 18 כן כו'"), ובנדו"ד: כיון שלא נאמר "שונאי", אלא "משנאי", הרי מובן שבתוכה "משנאי" גופא נכלל
 19 כבר הפירוש ד"משניאי". ועד כדי כך, שבמסכת שבת נאמר תוכן הענין בפשטות, ללא "אל תקרי".

20 ועפ"ז יש לבאר מ"ש רבינו הזקן בתניא פרק ל"ב: "ולא אמר דהע"ה תכלית102 שנאה שנאתים וגו'
 21 אלא על המינים והאפיקורסים .. כדאיתא בגמרא ר"פ ט"ז דשבת96 – דלכאורה אינו מובן למה מציין
 22 ל"גמרא ר"פ ט"ז דשבת", הרי אין זה ענינו לציין מראה-מקומות – שכוונתו בזה להדגיש גודל הענין
 23 דאהבת ישראל, שענין השנאה שייך רק בנוגע לאלו שהם בבחינת "משנאיך", אבל לולי זאת, אסור
 24 לשנאותם.

25 וע"פ דברי הגמרא הנ"ל, הנה גם בפסוק "וינוסו משנאיך" יש לפרש שאין הכוונה לשונאים סתם,
 26 אלא לאלו שהם גם משניאים.

שם הוי' במגילה, מ"מ, נרמז בראשי-תיבות וסופי-תיבות וכו' (ראה פנ"ח שער הפורים פ"ו).

(92) תורת מנחם – התוועדויות חנ"ו ע' 307 ואילך. ור"נ.

(93) ה, ט.

(94) תורת מנחם שם ע' 304 ואילך. ור"נ.

(95) תהלים קלט, כא.

(96) קטז, א.

(97) צט, א.

(98) כח, א.

(99) משלי ח, לו.

(100) פרש"י מגילה שם.

(101) של"ה תג, ריש ע"ב.

(102) תהלים שם, כב.

(88) וכפי שיועד הכן חמש למקרא בעצמו, שאף שאביו נותן לו כל צרכיו, מזון ולבוש וכו', הרי לפעמים נכשל ועובר על רצונו. וכן בנוגע לרבו, שאף שיועד שיעניש אותו, מ"מ, לפעמים אינו יכול להתאפק כו'. ומזה מבין שיכול להיות כן גם ביחס להקב"ה כו'.

(89) ולהעיר, ששם הוי' קשור עם בחינתו של משה: תפארת – שהן האורות והן הכלים הם משם הוי' (תו"א נח יו"ד סע"ב), ולמעלה מזה – חכמה (ראה בארוכה קונטרס בענין בחי' משה רבינו ע"ה (נדפס גם בלקו"ש ח"ו ע' 244 ואילך). וש"נ), ונחננו מ"ה, הגימטריא דהוי' (במילוי אלפין).

(90) בחינתו של דוד – לקו"ש שבפנים הערה 50.

(91) ואעפ"כ, בפנימיות יש גם בזה הענין ד"קומה הוי'" – ע"ד שמצינו בנוגע למגילת אסתר, שאע"פ שמצד הענין ד"אנכי הסתר אסתיר פני" (וילך לא, יח. וראה חולין קלט, ב) לא נזכר

- 1 אמנם, רש"י מפרש "משנאיך" "אלו שונאי ישראל", והיינו, שאינו מחלק בין "שונאיך" ל"משנאיך",
 2 כיון שבדרך הפשט אין ראי' והוכחה לכך.
- 3 ומ"מ הרי זה מתאים עם האמור לעיל (סט"ז) ש"משנאיך" הם אלו שיש בלבם שנאה כבושה כו' –
 4 כיון ששנאתם של המשנאים היא עמוקה יותר, עד כדי כך, שפועלים זאת גם אצל הזולת כו'.
- 5 כ. וענין זה נוגע לכל אלו שהם "רודפי שלום", שלהוטים לדבר עם השונאים על שלום וכו' –
 6 שצריכים לידע שלא יצליחו בכך¹⁰³, ופעולתם לא תועיל מאומה, כיון שמדובר אודות "משנאיך אלו
 7 הרודפים", שמחפשים תמיד לבטא את שנאתם ולהציק לישראל (שהרי "הלכה היא בידוע שעשו שונא
 8 ליעקב"¹⁰⁴), ועד כדי כך גדולה שנאתם, שעושים זאת גם כאשר אין זה כדאי להם כיון שיכולים בעצמם
 9 להנזק וליהרג מזה (כמו בתעלת סואץ וכיו"ב), בבחינת "תמות נפשי עם פלשתים"¹⁰⁵.
- 10 העצה היחידה היא – "קומה ה' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך":
 11 לכל לראש – "יפוצו אויביך, המכונסין", שלא יוכלו להתכנס ולהתדבר ביניהם, אלא יסתכסכו ויריבו
 12 זה עם זה; אחד יאמר יום, והשני יאמר לילה, אחד יאמר כן, והשני יאמר לא. ולאחרי כן – "וינוסו
 13 משנאיך, אלו הרודפים", שינוסו למרחק של אלף קילומטרים.
- 14 וכל זה – ללא צורך במלחמות, ואפילו לא הענין ד"הוי' איש מלחמה"¹⁰⁶, אלא מספיק רק "קומה
 15 הוי'" כדי שתפול עליהם יראה, וע"ד מ"ש¹⁰⁷ "וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך", ומצד זה
 16 – "ויראו ממך".
- 17 כא. ועדיין צריך להבין בנוגע לענין ד"משנאיך": מהי אמנם הסיבה לכך שתהי' לגוי שנאה גדולה
 18 כ"כ עד לאופן של היפך הטבע, שלא איכפת לו לסבול מזה, ובלבד להרע לישראל?!
- 19 אך הענין הוא – כהמשך הכתוב⁸² ד"משנאיך נשאו ראש" – "על עמך יערימו סוד":
 20 איתא במדרש תלים¹⁰⁸: "באין על עמך בשביל שאינם מקיימין את התורה, שנאמר¹⁰⁹ סוד ה' ליראיו".
- 21 וכיון שהענין "שאינם מקיימין את התורה" הוא היפך הטבע של בניי – שהרי הטבע האמיתי של
 22 יהודי הוא לקיים תומ"צ, וכפתגם רבינו הזקן¹¹⁰ שיהודי אינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד מאלקות, וכיון
 23 ש"היא חכמתכם ובינתכם"¹¹¹, אינו רוצה להיות שוטה ולהשלות את עצמו ש"עודנו ביהדותו"¹¹² – הנה
 24 כאשר בניי מתנהגים באופן הפכי מהטבע שלהם, הרי זה פועל שגם הגוי מתנהג היפך הטבע שלו,
 25 לשנוא את ישראל ולהרע להם, גם כאשר בגלל זה מתבטל ממציאיותו.
- 26 ולכן יש צורך לפעול שבניי יתנהגו כפי טבעם ויהיו "מקיימין את התורה", ועי"ז תתבטל גם המציאות
 27 של "משנאיך", ועד למעמד ומצב שנאמר בהפטרה¹¹³: "ונלוו גוים רבים אל ה' ביום ההוא וגו'".
- 28 כב. אמנם, גם לפני שפועלים שבניי יקיימו את התורה, צריך להיות הענין ד"קומה ה' ויפוצו אויביך
 29 וינוסו משנאיך".
- 30 המשך השיחה – שישועת בניי צריכה להיות (לא מצד מעלת עבודתם, אלא) בגלל שהאויב ושונא
 31 של ישראל הוא "אויביך" ושונאיך" (של הקב"ה), ולכן, "לא לנו ה' .. כי לשמך גו"¹¹⁴, שלא יהי'
 32 חילול השם – נכלל בשיחה המוגהת הנ"ל.

(103) בענין זה נזכר גם מ"ש (משלי כט, יט) "בדברים לא יִסָּר עבד".

(104) ספרי פרשתנו ט, יו"ד. הובא בפרש"י עה"ת וישלח לג, ד.

(105) ס' שופטים טז, ל.

(106) בשלח טו, ג.

(107) תבוא כח, יו"ד.

(108) באבער – עה"פ.

(109) תהלים כה, יד.

(110) אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד ע' שפד (נעתק ב"היום יום" כה תמוז). שם ע' תקמו (נעתק ב"היום יום" דיום הש"ק זה – כא סיון). ועוד.

(111) ואתחנן ד, ו.

(112) ראה תניא פי"ד.

(113) זכרי' ב, טו.

(114) תהלים קטו, א.

1 כג. וענין זה קשור גם עם סיום הסדרה:

2 בסיום הסדרה¹¹⁵ מסופר "ותדבר מרים .. במשה .. והנה מצורעת .. ותסגר מרים .. והעם לא נסע עד
3 האסף מרים", והיינו, שאע"פ שמאורע זה הי' באשמת מרים, מ"מ, המתינו לה כל בני" ביחד עם השכינה
4 כ"י¹¹⁶.

5 ומזה מובן גם בנוגע לבני" – כידוע שבזמן הגלות, ובפרט בקושי הגלות, נקראת כנסת ישראל בשם
6 "מרים", כיון שהשם "מרים" שניתן לה בזמנה הי' קשור עם קושי השעבוד באופן ד"וימררו¹¹⁷ את
7 חייהם¹¹⁸ – שגם כשנמצאים במעמד ומצב בלתי-רצוי באשמתם כו', ממתינ' להם הקב"ה...

8 וכיון ש"שכינתא בגלותא"¹¹⁹, "עמו אנכי בצרה"¹²⁰ – צריך הקב"ה להוציא את בני" מהגלות, כיון
9 שזה נוגע אליו בעצמו!

10 ולכן, מבלי הבט על מעמדו ומצבו של יהודי, אם הוא ראוי לכך אם לאו – הנה "הוא (הקב"ה) עצמו
11 צריך להיות אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו, כענין שנאמר¹²¹ ואתם תלוקטו לאחד אחד בני
12 ישראל"¹²² (כמדובר פעם בארוכה¹²³), ולהוציא אותו מהגלות, ולאח"ז בודאי יעשו תשובה.

13 ואף שאיתא בגמרא¹²⁴ שצ"ל תחילה תשובה – הנה כשמדובר אודות "שמך הגדול" ו"שכינתא
14 בגלותא", אין לעשות חשבונות!... אלא מאי, יש מאמר בגמרא – הרי כבר אמר פעם הצ"צ¹²⁵ בנוגע
15 לביאת אליהו בשבת וי"ט, שאף שאמרו¹²⁶ "שאינ' אליהו בא לא בע"ש וכו'", הנה כשיבוא אליהו
16 ומשיח, יתרצו את השאלה, וכמו"כ יתרצו את השאלה בנוגע לענין התשובה.

17 ובנוגע לפועל, צריך להתקיים ה"פסק" של דוד המלך: "יקום אלקים ויפוצו אויביו וגו'", וכיון שעל
18 דוד נאמר¹²⁷ "והו' עמו", "שהלכה כמותו"¹²⁸, הרי כן היא ההלכה, ונעשה כן בפועל ממש, ועד לקיום
19 היעוד "ודוד עבדי נשיא להם לעולם"¹²⁹, בביאת משיח צדקנו.

20 [לאחרי תפלת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "פרזות תשב ירושלים"].

(123) שיחת ש"פ נצו"י תשכ"ז סי"ג (תורת מנחם –

התועדויות ח"נ ע' 396 ואילך). וש"נ.

(124) סנהדרין צז, ב.

(125) ראה גם תורת מנחם – התועדויות חל"ו ס"ע 316.

וש"נ.

(126) עירובין מג, ב.

(127) שמואל-א טז, יח.

(128) סנהדרין צג, ב.

(129) יחזקאל לז, כה.

(115) יב, א ואילך.

(116) ראה ויק"ר פט"ו, ח. מדרש תהלים סוף מזמור כד.

הובא בפרש"י סוף פרשתנו.

(117) שמות א, יד.

(118) ראה שמו"ר רפכ"ו. שהש"ר פ"ב, יא.

(119) ראה זהר ח"א כז, ב. ח"ב ב, ב. ח"ג עה, ב. ועוד. וראה

מגילה כט, א. ספרי ס"פ מסעי.

(120) תהלים צא, טו.

(121) ישעי' כז, יב.

(122) פרש"י נצבים ל, ג.

בס"ד. שיחת* יום ב' פ' בהעלותך, ט"ז סיון, ה'תשל"ה

— לאורחים שיחיו (שבאו לחג השבועות) הנוסעים חזרה** —

- א. באים אנו ממתן תורה, שקשור עם כל החודש, כדברי הגמרא¹ ש"אוריין תליתא" — התורה שנחלקת לתורה נביאים וכתובים, קשורה עם "ירחא תליתא" — חודש סיון, שהוא החודש השלישי מחודש ניסן (יציאת מצרים), וניתנה "לעם תליתא", לעם ישראל שגם הוא נחלק לשלש — ישראלים, לויים וכהנים.
- ענינו של מתן תורה הי' נסיעה²: הקב"ה נסע — "וירד ה' על הר סיני"³ — מלמעלה למטה; "ואל משה (בתור שליח של כל בני)" אמר עלה אל ה"⁴, לעלות ולנסוע מלמטה למעלה.
- ועד כפי שכותב רבינו הזקן בתניא⁵ שענין התורה הוא ש"נסעה וירדה": התורה נוסעת ויורדת מלמעלה למטה — שתחילה היתה חכמתו ורצונו של הקב"ה, הדבר היקר ביותר אצל הקב"ה, ונוסעת ויורדת למטה, ומגיעה לכל אחד מישראל, מקטן עד גדול, להאיר את כל חייו⁶.
- ב. ולכן, כאשר יהודים נוסעים ממקום אחד לשני, הרי זו הזדמנות ושייכות מיוחדת⁷ לקשר זאת עם חיזוק בלימוד התורה⁸, וגם שהלימוד יהי' באופן ש"מביא לידי מעשה"⁹, לקיים מצוות.
- ועד שחכמינו ז"ל מצווים¹⁰ "אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה"¹¹:
- יהודים צריכים לא להיפרד אף פעם, כיון ששייכים כולם לעם אחד; אבל הקב"ה קבע סדר החיים באופן ששליחותו של כל אחד מישראל היא במקום שונה — לא כולם יחד¹²; ולכן מוסיפים מיד את ההוראה בזה, שאע"פ ש"אל יפטר אדם מחבירו", שלא צריכים להיפרד, מ"מ, בשעה שישנה שליחות מהקב"ה שמוכרחים להיפרד, אזי "אל יפטר כו' אלא מתוך דבר הלכה"¹³ — שמקשרים זאת עם אמירת ענין בתורה.
- ומיד מבארים ומסבירים: "שמתוך כך זוכרהו" — שע"ז שמתקשרים עם הלכה בתורה, זוכר יהודי את חבירו,
- ואז, ה"יפטר" — שנוסעים איש למקומו — אינו אמיתי ופנימי; אין זו אלא פרידה חיצונית, שכן, למרות שנמצאים במקומות שונים, נשארים קשורים ע"י ענין שקשור עם הנשמה — ענין של תורה, שזוהי הנשמה של בני"; וענין זה — ההתקשרות בפנימיות — חזק יותר מהפרידה במקום גשמי, באופן גשמי.

סרכ"ג ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר).
 (8) אשר כשקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו (תדבא"ר רפ"ח. יל"ש איכה רמז תתרלד) כמו שהי' להלן — בעת מ"ת (ראה ברכות כב, א. תו"א כא, ב).
 (9) שזהו גדלות הלימוד (הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ב וד').
 (10) ברכות לא, א. ולא נאמר בקיצור: כשנפטר אדם מחבירו יהי' בדבר הלכה כו'.
 (11) ראה גם רד"ה אל יפטר כו' דיום ב', כ"ח ניסן תשל"ג (תורת מנחם חע"ב ע' 159). וש"נ.
 (12) ובפרט ע"פ מחז"ל (פסחים פז, ב) "צדקה עשה הקב"ה בישראל שפזרן לבין האומות".
 (13) הלכה גם מל' הליכה.

(*) הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפסה בהוספות ללקו"ש ח"ג ס"ע 181 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
 (***) השיחה נאמרה בפתח הכניסה ל-770.
 (1) שבת פח, א ובפרש"י.
 (2) שמו"ר פי"ב, ג.
 (3) יתרו יט, כ.
 (4) משפטים כד, א.
 (5) פ"ד.
 (6) כמחז"ל "אין אור אלא תורה" (תענית ז, ב).
 (7) ע"פ תורת הבעש"ט שכל דבר ודבר אשר האדם רואה או שומע: היא הוראת הנהגה בעבודת השם כו' (ראה כש"ט בהוספות

- ג. השי"ת יברך את כל אחד מאתנו, בתוככי כלל ישראל (עם כלל ישראל), שבקרוב ממש תתבטל גם הפרידה במקום גשמי – עי"ז שמישיח צדקנו יאסוף¹⁴ כל אחד מישראל, וכל בני"י, מכל מקום שבו נמצאים, ויוליך את כולם לארץ הקדושה, לארץ ישראל, "ארץ אשר .. עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"¹⁵, היינו, שהקב"ה משגיח עלי' ושומר אותה במשך כל השנה, מתחילתה עד סופה.
- ולוקחים עמהם את התורה שלומדים והמצוות שמקיימים בחוץ לארץ, כשנמצאים עדיין ברגעים האחרונים של הגלות בחוץ לארץ – שע"ז מזרזים את ביאת המשיח, שביאתו תהי' בשמחה ובטוב לבב – באופן טוב, באופן של שלום, וכל זה – שמחה טוב לבב ושלום – יהי' בגלוי – שירגישו ויראו זאת בעיני בשר.
- ובקרוב ממש מסיימים את הרגעים האחרונים של הגלות, כל אחד במקומו שבו ממלא את שליחותו של הקב"ה, לפעול שם שהיהדות תאיר בו ובסביבתו, עד למקומות הרחוקים ביותר שיכול להגיע אליהם, ויוצאים בריקוד מן הגלות¹⁶, לקבל פני משיח צדקנו, ובקרוב ממש.
- ד. כדי לקשר זאת עם ענין של פועל הקשור עם תורה – יתנו לכל אחד ספר לקחת עמו; ולא שהספר יישאר חדש כמו בשעה שניתן לו, אלא ישתמשו בו לעתים קרובות כ"כ, עד שמהר מאד יצטרכו ספר שני, ולאח"ז שלישי, ויעשו כל ענינים אלו בשמחה ובטוב לבב.
- יש להתחיל עם אלו שנטלו חלק בהדפסת התניא לשפת המדינה¹⁷, ולאח"ז להמשיך גם לכל שאר הנמצאים כאן.
- (נתן לכ"א מהנוסעים למדינת אנגליה¹⁸, אוסטרליא ושאר המקומות שמדברים אנגלית – תניא עם תרגום אנגלי (הוצאה חדשה); להנוסעים לשאר המדינות, וכן לכל הילדים הנוסעים – תניא (פורמט כיס))¹⁹.
- ה. הנשים הנוסעות – יתנו לכל אחת שני שטרות של דולר: אחד – לצדקה, והשני – לנרות שבת קודש,
- (ניתן גם לקטני קטנות כנ"ל).
- וכיון שנמצאים בשבוע של "בהעלותך את הנרות"²⁰ – יאירו בבית שלהן ובסביבתן, עד שתהי' האורה של "ה' לאור עולם"²¹.

* * *

10 נסיעה טובה ובשורות טובות.

התניא הוכנסו השיחות דערב חה"ש וש"פ נשא הנ"ל (המו"ק).

(19) ראה גם מכתב אסרו חג השבועות שנה זו (אג"ק ח"ל ע' רכ).

(20) ר"פ בהעלותך – ראה יל"ש עה"פ: "בהעלותך את הנרות

כו' הנרות לעולם" ופי' המג"א בזית רענן שם: "נרות של שבת

או של חנוכה". ובאוה"ת עה"פ (ס"ע שכה): "הנרות קיימים

לעולם ע"י מצות שבת כו".

(21) ישע"י ס, יט.

(14) רמב"ם הל' מלכים ספ"א: "וקבץ נדחי ישראל".

(15) עקב יא, יב.

(16) כמש"נ "כי בשמחה תצאו וגו'" (ישע"י נה, יב).

(17) ראה גם שיחות ערב חה"ש סי"ח ואילך; ש"פ נשא, י"ד

סיון סכ"ב ואילך (לעיל ס"ע 247 ואילך; ע' 319 ואילך).

(18) על ארבע ספרי תניא שניתנו לחברי המשלחת שהתעסקו

בהדפסת התניא כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א בתוך כל תניא: "ב"ה.

אסחה"ש ה'תשל"ה ברוקלין נ"י. למזכרת". וחתם שמו הק', ובתוך

לקוטי שיחות

בהעלותך

כרך לג, א

22 ד"ועשה טוב" הבאה לאחרי הקדמת "סור מרע".
23 כלומר: יציאת מצרים היא תחילת העבודה,
24 "סור מרע" – היציאה ממצרים; וכמבואר בתניא¹¹
25 שביצי"מ נאמר¹² "כי ברח העם", "מפני שהרע
26 שבנפשות ישראל עדיין הי' בתקפו כו", ועיקר
27 עבודתם היתה באופן ד"סור מרע" (הבריחה
28 מטומאת מצרים); ולאחר הקדמת עבודת "סור
29 מרע" נתעלו למדרגה השני' – "ועשה טוב".

30 ובעבודה רוחנית בנפש האדם – יצי"מ (פסח
31 ראשון) היא העבודה ד"אתכפיא", כפיית הרע
32 שבנפשו; ומעבודה זו מגיע ועולה לדרגא שני' –
33 העבודה ד"אתהפכא", הפיכת הרע לטוב, "בכל
34 לבבך – בשני יצריך"¹³. ומעלה זו דפסח שני
35 מתאימה עם כללות החידוש שבעבודת חודש אייר,
36 חודש השני (לגבי חודש ניסן, חודש הראשון) –
37 ספירת העומר (ד"עיקר ספה"ע הוא כל חדש
38 אייר"⁸) – דהעבודה דספירת העומר היא בירור
39 המדות והפיכתן לקדושה.

40 ועפ"ז מבאר¹⁴ את החילוק בין פסח ראשון
41 ופסח שני, ש"הראשון אסור בכל יראה ובל ימצא,
42 והשני חמץ ומצה עמו בבית"¹⁵:

43 מכיון שהעבודה דפסח ראשון היא "סור מרע",
44 בריחה מהרע, לכן חל אז החיוב לבער את החמץ
45 (הרומז על הרע, "שאור שבעיסה"¹⁶), שלא יהי'
46 שום חמץ ברשותו; משא"כ פסח שני, שענינו
47 הפיכת הרע לטוב, אין צריכים בו בזמן לבער את

1 א. בנוגע לדין פסח שני – שהתורה קבעה
2 התשלומין דפסח ראשון לי"ד באייר דוקא¹, חודש
3 ימים לאחרי פסח ראשון – צריך ביאור²: מה
4 נשתנה קרבן פסח (שזמן התשלומין שלו בא לאחר
5 הפסק של חודש ימים) משאר קרבנות יו"ט, שימי
6 תשלומיהם באים בהמשך ליום ראשון של חג³?

7 ובפרט ע"פ מחז"ל⁴ שה"טמאים לנפש אדם"⁵
8 במדבר (שבאו בטענה "למה נגרע לבלתי הקריב
9 את קרבן ה' במועדו"⁶ וזכו שפרשה זו נאמרה על
10 ידיהן⁷) חל יום השביעי לטומאתם בערב פסח,
11 שלפ"ז הרי הי' אפשר לקבוע את זמן התשלומין
12 במשך ימי החג גופא.

13 ויש לומר, ש(ע"פ פנימיות התורה) זהו היסוד
14 לביאור הצ"צ⁸, שענינו של פסח שני בעבודת
15 האדם שייך לתוכן העבודה של חודש אייר⁹,
16 ה"חודש השני".

17 תוכן ביאור הצ"צ:

18 ענינו של פסח שני בעבודת האדם הוא – העלי'
19 מהדרגא הראשונה דיציאת מצרים (פסח ראשון
20 שבחודש ניסן, החודש הראשון) לדרגא השני'
21 (שבחודש אייר, החודש השני)¹⁰, דהיינו העבודה

(1) פרשתנו ט, יא.

(2) ראה אוה"ח פרשתנו (ט, ז) ש"ל שזו היתה טענת האנשים
"למה נגרע וגו'".

וראה רע"מ פרשתנו (קנב, ב). בעל הטורים פרשתנו (ט, י').
ועוד.

(3) חגיגה ט, א. יז, א. ובכ"מ.

(4) פסחים צ, ב. סוכה כה, ב.

(5) פרשתנו ט, ו.

(6) שם, ז.

(7) רש"י שם.

(8) אוה"ח פרשתנו ע' ססזח. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1301
ואילך. סה"מ מלוקט ח"ג ע' קמג ואילך.

(9) ולהעיר מתיב"ע פרשתנו (ט, יב) "פסחא דניסן . . ובפסחא
דאייר".

(10) ראה אוה"ח שם – מלקו"ת במדבר (ג, א) בפירוש "באחד
לחודש השני גו' לצאתם מארץ מצרים" (ר"פ במדבר).

(11) פל"א (מ, ב).

(12) בשלח יד, ה.

(13) משנה ברכות נד, א.

(14) אוה"ח שם. וראה אוה"ח ויקרא ח"ג ע' תשל.

(15) פסחים צה, רע"א (במשנה). רש"י פרשתנו ט, י.

(16) ל' חז"ל – ברכות יז, א. ועוד. ויצה"ר נקרא חמץ (זח"ב

קפג, ב. וראה ר"ה ג, סע"ב. רש"י ברכות שם. ועוד).

ג. ויש לומר הביאור בזה – ובהקדם: 24
האמור לעיל, שכל הענין דפסח שני הוא דוקא 25
כשלא קדם לו פסח ראשון, הרי זה רק בנוגע לקרבן 26
פסח, שאם לא הקריב בראשון מקריב בשני, ואם 27
הקריב בראשון אסור לו להקריב בשני; אבל מובן 28
שאין זה בנוגע לשאר הענינים והמצוות של חג 29
הפסח, כמו איסורי חמץ ואכילת מצה – שגם מי 30
שאינו מקריב קרבן פסח ב"ד בניסן (ע"פ תורה, 31
להיותו "טמא" או "בדרך רחוקה" 21) מחוייב 32
באיסורי חמץ ולאכול מצה כו'. 33

[ויש להוסיף, שבנדון הכתוב, הרי ה"אנשים 34
אשר היו טמאים לנפש אדם" 5 היו (כדברי חז"ל 22) 35
"מישאל ואלצפן". שהיו עוסקין בנדב ואביהוא", 36
כלומר שטומאתם היתה ע"פ ציווי משה 23 "קרבן 37
שאו את אחיכם גוי". 38

(וי"ל שזהו 24 ביאור טענתם "למה נגרע" – 39
דלכאורה אינו מובן: מה מקום לטענה "למה נגרע 40
לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו" – הלא הם 41
עצמם הקדימו תשובה לטענתם זו באמרם "אנחנו 42
טמאים לנפש אדם", שלכן אינם יכולים להקריב 43
קרבן ה' במועדו? 44

אלא שטענתם היתה מיוסדת על זה שטומאתם 45
היתה ע"פ ציווי משה, ולכן טענו: היתכן שע"י ציווי 46
משה – "נגרע", ובפרט מ"הקריב את קרבן ה' 47
במועדו". 48

ועפ"ז ברור ופשוט שכל עניני הפסח ב"אנשים" 49
אלה (לבד – הקרבת הק"פ) היו בתכלית 50
השלימות. 51

ועפ"ז מובנים דברי הצ"צ שפסח שני שיין 52
לדרגא השני בעבודה, הבאה לאחר הדרגא 53
הראשונה דפסח ראשון, היינו, שכדי לבוא לפסח 54
שני בהכרח שיהי' תחלה פסח ראשון (אף שפסח 55
שני הוא רק למי שלא הקריב פסח ראשון): 56

העבודה הרוחנית דחג הפסח – "סור מרע", 57
כפיית הרע – קשורה בקיום (שאר) עניני ומצוות 58
החג (איסורי חמץ, וחיוב אכילת מצה – "לחם 59

1 החמץ מרשותו, אלא "חמץ ומצה עמו בבית", כי
2 על ידי פסח שני ניתן (בהוספה –) הכח להפוך את
3 החמץ לקדושה.

4 [ויש לומר שזהו בדוגמת העילוי דשתי הלחם
5 בחג השבועות (לגבי קרבן עומר דחג הפסח),
6 שמעלתו היא דוקא בזה ש"חמץ תאפינה" 17 – כי
7 לאחר גמר העבודה דספירת העומר הרי החמץ
8 נהפך לגמרי לקדושה 18 ויכולים ועושים אותו קרבן
9 לה' 19].

10 ב. אלא שצ"ע בעצם ביאורו של הצ"צ,
11 שלכאורה ביאור זה – שפסח שני הוא דרגא שני
12 ונעלית בעבודה (עשה טוב, אתהפכא) הבאה לאחר
13 הקדמת העבודה דפסח ראשון (סור מרע, אתכפיא)
14 – הוא היפך המפורש בפשוטו של מקרא (והלכה),
15 שכל ענינו של פסח שני אינו אלא באיש שלא הביא
16 פסח ראשון (ומי שהקריב קרבנו בפסח ראשון, הרי
17 לא זו בלבד שאין עליו חיוב להקריב פסח שני,
18 אלא שאסור לו להקריב פסח שני) !
19 ולפי ביאור הצ"צ ה"ז להיפך 20 – כי נוסף ע"ז
20 שלאחרי העבודה דפסח ראשון שייכת וגם נדרשת
21 העבודה דפסח שני, הרי עוד זאת, שאי אפשר להגיע
22 להעבודה דפסח שני כ"א דוקא ע"י הקדמת
23 העבודה דפסח ראשון? !

(17) אמור כג, יז.

(18) ראה לקו"ש חל"ב ע' 136. וש"נ.

(19) משא"כ בפסח שני שהוא עדיין באמצע הספירה, הרי:
(א) אין החמץ מצוה, (ב) החמץ רק "עמו בבית", אבל יש "איסור
חמץ". עמו באכילתו" (רש"י פרשתנו שם (מפסחים צה,
א"ב**)). וראה אוה"ת ויקרא הנ"ל הערה 14).

(20) ולהעיר מביאור כ"ק מו"ח אדמו"ר ("היום יום" יד אייר.
ועוד) ש"פסח שני ענינו איז – אַז עס איז ניטאָ קיין פאַרפאַלן,
מען קען אַלעמאַל פאַריכטען" – עבודת התשובה (ופסח ראשון
הוא עבודת הצדיקים – ראה בארוכה לקו"ש ח"י"ע ע' 118 ואילך
(וראה שם ע' 121 הערה 49)).

(*) באמבואה דספרי לספרי זוטא פרשתנו (ט, יא) מפרש לשון רש"י
"אלא עמו באכילתו" – שגם באכילתו רשאי לאכול חמץ, ומציין
לרש"י סוכה מז, ב (ד"ה ופנית) "ואוכל חמץ מיד".

אבל פשטות לשון רש"י "ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו"
היא, שעמו באכילתו אסור (וכ"ה בפנ"י לקידושין לח, ב. מנ"ח
שבשורג"ג הבאה. ועוד). וכן מוכח מלשון רש"י סוכה שם "מיד"
ולא "עמו". ועוד, לפ"ז עדיפא הול"ל במשנה (וכן ברש"י עה"ת) –
"עמו באכילתו", לא "(עמו) בבית".

(**) נת' בשיחת ש"פ שלח תשמ"ז. – ודלא כמ"ש במנ"ח (מצוה
שפא) ד"לא ידעתי מהיכן יצא לרבינו זה... ולא ראיתי בשום
מקום".

(21) פרשתנו ט, י.

(22) סוכה כה, ריש ע"ב.

(23) שמיני י, ד.

(24) ראה גם ספורנו ואוה"ח פרשתנו ט, ז.

35 שזמנה מתחיל תיכף "ממחרת" הפסח) יהי' באופן
36 כזה, שיגיע על ידה ל"עשה טוב", אתהפכא²⁹.
37 ואין סתירה בין ביאור הצ"צ (שפסח שני ענינו
38 הדרגא השני' בעבודת השם) וענינו של פסח שני
39 (שבא לתקן ולהשלים את החסרון דפסח ראשון) –
40 כי עבודתו של פסח שני (דרגא השני', אתהפכא)
41 תלוי' בהקרכת קרבן פסח. ולכן: מי שהקריב פסח
42 ראשון, יגיע בודאי למדריגה השני' (בחודש השני,
43 כולל יום פסח שני) ואין צורך (ובמילא – מקום)
44 בקרבן נוסף³⁰; משא"כ מי שלא הקריב קרבן פסח
45 בראשון, אא"פ לו להגיע למדריגת אתהפכא מבלי
46 שיתקן וישלים את החסרון דפסח ראשון ע"י
47 שיביא קרבן בפסח שני (ולא יגרע להקריב – ע"ד
48 פסח ראשון).
49 ה. ע"פ ביאור זה יומתק ג"כ הטעם שגם בזמן
50 הזה נקבע פסח שני ליום מיוחד לכל ישראל,
51 וכמ"ש רבינו הזקן בסידורו³¹ שבפסח שני אין
52 אומרים תחנון, ועד שיש מנהג³² לאכול בו מצה
53 זכר לפסח שני³³.

29 ולהעיר דפסח נאכל עלי ועל השוכע דוקא, היפך "לחם
עוני" (ראה לעיל הערה 25).
30 וי"ל שאדרכה, ע"י פסח ראשון מגיעים למעלה יותר
מפסח שני (ולהעיר שפסח שני נקרא (ר"ה פ"א מ"ג) "פסח
קטן").

ועפ"ז מובן המשך הדברים באוה"ת פרשתנו שם, שלאחרי
שמבאר מעלת פסח שני לגבי פסח ראשון, דפ"ר מלכות ופ"ש
יסוד – כותב שמ"מ פ"ר גבוה יותר (כמ"ש בזה פרשתנו קנב,
*) כי "מלכות שרשה גבוה יותר מיסוד . . . אשת חיל עטרת
בעלה ונעוץ תחלתן בסופן דוקא".

וי"ל שענין זה שייך לקרבן פסח, כי הקרבן "מקרב" ומעלה
כל ענין לשרשו ומקורו (עד "רזא דא"ס" – ראה זח"ב רלט, א.
זח"ג כו, ב), ועד"ז בענין המלכות, שע"י קרבן פסח עולה
המלכות לשרשה ומקורה (למעלה מיסוד).

31 לפני למנצח יענך. וראה השלמה לשר"ע אדה"ז (להרר"ג
מדובראוונא) אור"ח סקל"א סוס"ח. וש"נ. הערה 45 לקמן
(הדיעות בזה – נלקטו בס' "בין פסח לשבועות" (ירושלים,
תשד"מ) פרק ז).

32 סידור יעב"ץ חודש אייר. לקוטי מהרי"ח. ועוד. וכ"ה
מנהג חב"ד (ראה מכתב ז' תמוז תש"ח**). וראה בספר שבעה
הקודמת. וש"נ.

33 ולהעיר דבזה"ז – אכילת מצה (דהאפיקומן) במקום פסח
(ראשון) – טושו"ע (וראדה"ז) אור"ח ר"ס תעז.

*) הרבא גם בלקו"ת במדבר (שהובא לעיל הערה 10), ושם, ש"יובן
ממ"ש . . . בפ' ויקהל . . . בענין בחי' אתכפיא שיש בה בחי' שהוא
למעלה מבחי' אתהפכא".

**) נדפס בס' אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ב ע' שנב
לקו"ש זח"ז ע' 384. המור"ל.

1 עוני"25); וכיון שגם מי שלא הקריב פסח ראשון
2 בזמנו ה"ה עובד עבודתו ב(שאר) עניני הפסח,
3 נמצא, שפסח שני הוא אצלו הדרגא השני', הבאה
4 לאחר העבודה דחה"פ (הראשון)²⁶, וכביאור
5 הצ"צ שבפסח שני מגיע ועולה למדריגה השני'
6 בעבודה, עשה טוב, אתהפכא.

7 ד. אמנם עדיין לא נתבאר הענין כל צרכו:

8 הן אמת שגם מי שלא הקריב קרבן פסח ראשון
9 לא נגרע אצלו מעבודתו (גם הרוחנית) בדרגא
10 הראשונה דחה"פ ראשון (מכיון שהיו אצלו כל
11 עניני פסח ראשון מלבד קרבן פסח), וממנה עולה
12 לדרגא השני', דפסח שני – אבל לאידך גיסא:
13 א) למה מי שהקריב פסח ראשון אסור לו להקריב
14 פסח שני (והרי לביאור הצ"צ נדרשת ממנו העבודה
15 דפ"ש), ב) איך ובמה עולה הוא לדרגא השני'
16 בעבודת השם כשבאה (רק) בהקרכת הפסח ראשון
17 במועדו?

18 ויש לומר הביאור בזה:

19 לאחר הקרכת קרבן פסח ראשון, שוב אין צורך
20 להביא קרבן בפסח שני כדי להגיע למדריגה השני'
21 (עשה טוב, אתהפכא) – כי זה כבר נעשה
22 בשלימות על ידי הקרבן בפסח ראשון. כלומר: זה
23 שביכלתו של אדם להגיע (בחודש אייר, חודש
24 השני) למדריגה השני' בעבודת ה' (עשה טוב,
25 אתהפכא) בא ע"י קרבן פסח שבפסח ראשון.

26 הסברת הענין:

27 "קרבן" – הוא מלשון קירוב²⁷, שעל ידי
28 קרבנות מתקרב האדם להשם. וכמבואר בכ"מ²⁸
29 ענינו של קרבן בעבודת האדם, שהאדם צריך
30 להקריב להשם את ה"בהמה גו'" שבו, עד שיהי'
31 ראוי להיות נקרב על מזבח ה' ולהשרף באש של
32 מעלה, שיכלל בקדושה וכו'.

33 והקרכת פסח ראשון היא הנונת כח
34 ופועלת שהמשך עבודת האדם (ספירת העומר,

25 פ' ראה טז, ג. וראה תו"א ס"פ ויקהל (וכן בהוספות
לתו"א שם) שזהו מפני שמצה ענינה העבודה דאתכפיא.

26 וראה גם אוה"ת ויקרא שם: כיון שכבר אכלו (מצה) ד'
הימים . . . לכן שוב אין יניקה לחמץ כלל כו'.

27 ס' הבהיר ס' מו (קט). ועיי"כ זח"ג ה, רע"א. של"ה
מס' תענית ריא, ב.

28 ראה לקו"ת ויקרא ד"ה אדם כי יקריב. ובכ"מ.

24 [ודוחק גדול לתרץ שזהו רק ע"פ דעת ר' יהודה
25 (בירושלמי⁴³) דכש"ניתן לישראל לבנות בית
26 הבחירה (בין פסח ראשון לפסח שני) – עושין
27 הצבור פסח שני (ובפרט ע"פ משנ"ת במק"א⁴⁴
28 שי"ל שגם הבבלי ס"ל בזה כהירושלמי, דבאופן
29 כזה הציבור עושה פסח שני) – וא"כ אף שאין
30 קרבן פסח בראשון מ"מ אפשר שיהי' קרבן בפסח
31 שני –

32 כי מה שאנו חוגגים פסח שני אינו שייך
33 לאפשרות דהקרבן פסח שני כ"א זכר לפסח שני
34 שהי' בזמן המקדש, ומה מקום לקבוע זכר לצבור על
35 תשלומין דענין שלא ניתן אלא ליחיד?]

36 ועכצ"ל שפסח שני יש בו ענין השייך לכל
37 ישראל⁴⁵. וע"פ המבואר לעיל בתוכן ענינו של
38 פסח שני בעבודת האדם – מובן הענין בפשטות,
39 שהרי ביום זה יש בכחו של כל אדם מישראל
40 להגיע למדרגה השני' שבעבודת השם, העבודה
41 דאתהפכא. כלומר: גם אלו שהקריבו פסח ראשון,
42 שלימות פעולת הקרבה זו (שהיא העבודה
43 דאתהפכא) באה בחודש השני, ובפרט בפסח שני
44 [שבו מתחילה הספירה השייכת למדת ההוד⁴⁶];

45 ולכן, גם בזמן הזה, שישנה העבודה הרוחנית
46 שבקרבן פסח, חוגגים את הזמן המיוחד עבור
47 העלי' למדרגה השני' שבעבודת השם, אתהפכא
48 ועשה טוב.

(משיחות פסח שני תשמ"ז, תשד"מ)

להם שייכות להשבת שלו ונכללו כולם יחד "ביום המשח"
ו"לאחרי המשח" – לכל ישראל.

43 פסחים פ"ט ה"א (לגירסת ופירוש המנ"ח מצוה שפ).
תוספתא פסחים פ"ח ה"ב.

44 לקו"ש חי"ב ע' 219 ואילך. ע"ש.

45 וראה חולין קכט, ב (ממגילת תענית פ"ב) פסחא זעירא
דלא למסד.

46 ראה סידור עם דא"ח (דש, א) שיעקר הברור דספה"ע
נשלם בל"ג בעומר, "הוד שבהוד", שהוא "סוף ותשלום הספירות
בעיקר המדות שנק' גופא". ע"ש.

ואולי י"ל שענין זה מתחיל בפ"ש, ספירת חסד שבהוד שהיא
ראשית והתחלת דספירת ההוד (ובפרט ע"פ הידוע שחסד הוא
"יומא דאזיל עם כולוהו יומין" – ראה זח"ג קג, א"ב, קצא, ב.
לקר"ש ח"ה ע' 174 הערה 12. ושו"ד).

1 דלכאורה: הענין של פסח שני הוא תיקון
2 והשלמה למי שלא הקריב פסח ראשון
3 [וגם להמ"ד³⁴ (וכ"ה ההלכה³⁵) דפסח שני הוא
4 רגל בפני עצמו, שלכן גם מי שלא חל עליו החיוב
5 להביא פסח ראשון ונעשה בר חיובא בין ראשון
6 לשני (קטן שנתגדל, או גר שנתגייר בין ראשון
7 לשני) חייב להביא פסח שני³⁶ – מ"מ עכצ"ל
8 (ומפורש בקרא שבא ע"י הטענה "למה נגרע")
9 שענינו של פסח שני הוא תשלומין לגרעון
10 דראשון, וכל מי שעשה את הראשון אי אפשר לו
11 להתחייב בשני; אלא שחידשה תורה (והוסיפה
12 בפ"ש – רגל בפ"ע) דעם היות שהקטן כו' לא הי'
13 מחוייב בראשון, בכ"ז ניתנה לו האפשרות להקריב
14 הפסח ביי"ד באייר – ועד"ז בגר"ז³⁷];

15 ולכן, בזמן הזה (ובפרט בחו"ל) שאין לנו קרבן
16 פסח³⁸ – שוב לא שייך לכאורה כל הענין דפסח
17 שני – ומה מקום לחגיגת פסח שני (באיזה אופן
18 שהוא)³⁹?

19 יתירה מזו: "איש נדחה לפסח שני ואין צבור
20 נדחה לפסח שני"⁴⁰, כלומר, ענין התשלומין דפסח
21 שני ניתן רק ליחיד ולא לציבור⁴¹; וא"כ כיצד
22 מתאים לקבוע פסח שני כיום דמנהגים מיוחדים,
23 שאין אומרים תחנון וכו' – עבור כל בני יחד⁴²?

(34 פסחים צג, א.

(35 רמב"ם הל' ק"פ רפ"ה.

(36 פסחים שם. רמב"ם שם ה"ז.

(37 ראה בארוכה לקו"ש חי"ח ע' 126 ואילך.

(38 ידועה השקו"ט אם אפשר להקריב ק"פ בזמנה"ו (וראה
הנסמן בהערה 44), אבל למעשה כבר רבו האוסרין (ראה בס'
שנסמנו בשד"ח כללים סוף מערכת ק'. תו"ש בא חי"ב, ע' קנה).
ראכ"מ.

(39 אבל להעיר מהמנהג שלא לומר תחנון עד י"ב סיון מפני
שהם ימי תשלומין (דגרעון דראשון) – (הובא במג"א סקל"א
סקי"ח. וכ"כ אדה"ז בסידורו שם – משא"כ בשו"ע שלו אור"ח
סו"ס תצד). – וראה הערה 41.

(40 פסחים סו, א. וראה שם פ, ב.

(41 משא"כ בנוגע לתשלומין דקרבנות יו"ט. – וראה שו"ע
אדה"ז שם בנוגע ל"יום טובות" לאחר חג השבועות. ואכ"מ.

(42 ראה גם פרמ"ג (משב"ז) אור"ח סו"ס קלא.

ואינו דומה לאי אמירת תחנון מא' ניסן עד י"ב בו, ימי הקרבת
קרבנות הנשיאים ש"כל נשיא ביום שהקריב קרבנו הי' יו"ט שלו"
(שו"ע אדה"ז אור"ח סתכ"ט ס"ט) – כי [גם להדעות שהיו קרבן
יחיד – רש"י נשא ז, יב. יד]. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ג ע' 42
ואילך – מ"מ מכיון שקרבנות אלו הובאו ע"י נשיאים, מובן שיש

לקוטי שיחות

בהעלותך

כרך לג, ב

18 אבל י"ל שכוונת אדה"ז במ"ש "בשבת (ש) לא
19 נאמר בה שמחה" היא (לא למעט שבת מכל ענין
20 השמחה, אלא) רק לשלול שמחה כמו שמחת יו"ט
21 (שבזה איירי בשו"ע שם), כי שמחת יו"ט יש לה
22 גדר מיוחד, וגדר זה של שמחה ליכא בשבת¹³;
23 ובזה מודגש חידושו של אדה"ז בסעיף זה בגדרה
24 של שמחת יו"ט, כדלקמן.

25 ב. וז"ל אדה"ז בהלכות יו"ט שם¹⁴: כל ז' ימי
26 הפסח וח' ימי החג וכן ביי"ט של עצרת חייב אדם
27 להיות שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו
28 וכל הנלוים אליו ושמחה זו היא מ"ע מה"ת
29 שנאמר¹⁵ ושמחת בחגיך אתה ובנך ובתך וגו' כיצד
30 משמחין הקטנים נותן להם קליות ואגוזים והנשים
31 קונה להם בגדים ותכשיטין כפי ממונו והאנשים
32 בזמן שבהמ"ק הי' קיים היו אוכלין בשר שלמים
33 לשמחה ועכשיו שאין בהמ"ק קיים אין יוצאים ידי
34 חובת שמחה אלא ביין שנאמר¹⁶ ויין ישמח לבב
35 אנוש אבל בשר אין חובה לאכול עכשיו כיון שאין
36 לנו בשר שלמים ומ"מ מצוה יש באכילת בשר
37 ביו"ט כיון שנאמר בו שמחה והואיל וא"א לנו
38 לשמוח בו בעיקר השמחה שהוא אכילת בשר
39 שלמים יש לנו לשמחו בשאר כל מיני שמחות לכך
40 נהגו להרבות במיני מאכלים ביי"ט יותר מבשבת
41 שלא נאמר בה שמחה וכן בגדי יו"ט צריכים להיות
42 יותר טובים מבגדי שבת.

43 והנה לפי פשוטו קאי אדה"ז בשיטת הרמב"ם,
44 שכתב¹⁷: ימים טובים . . חייב אדם להיות בהן
45 שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל

1 א. איתא בספרי פרשתנו (עה"פ¹⁸ וביום
2 שמחתכם ובמועדיכם גו' ותקעתם בחצוצרות גו')
3 "וביום שמחתכם אלו שבתות", ושמעינן מהא
4 ששבת הוא יום שמחה, וכן משמע בירושלמי
5 מגילה² דילפינן הדין דכשחל פורים בשבת אין
6 עושין סעודת פורים ביום השבת (אלא אחר
7 השבת)³ ממ"ש "לעשות⁴ אותם ימי משתה ושמחה
8 את ששמחתו תלוי' בכ"ד יצא זה [שבת] ששמחתו
9 תלוי' בידי שמים"⁵.

10 והנה אדמו"ר הזקן כתב בשולחנו (בהלכות
11 יו"ט⁶) "נהגו להרבות במיני מאכלים ביי"ט יותר
12 מבשבת שלא נאמר בה שמחה", ומשמע לכאורה
13 שאין שום חיוב שמחה בשבת (ודלא כבספרי⁷
14 וירושלמי הנ"ל), וכן הסכימו הפוסקים שאין חיוב
15 של שמחה בשבת⁸, וכמפורש בתוס' מו"ק⁹ דב"רגל
16 . . כתיב בהן שמחה שבת . . לא¹⁰ כתיב שמחה"¹¹
17 (ומעין זה איתא בשאלתות¹² ועוד).

- (1) פרשתנו י, י.
- (2) פ"א ה"ד בתחלתה.
- (3) וכן נפסק בשו"ע או"ח סתרפ"ח ס"ו. ובנ"כ הטוש"ע שם,
- שהוא ע"פ הירושלמי שם.
- (4) אסתר ט, כב.
- (5) וראה קרבן העדה בירושלמי שם. נ"כ הטוש"ע שבהערה
- 3.
- (6) סתקכ"ט ס"ז בסופו.
- (7) אבל לכמה גי' (זית רענן ליל"ש עה"פ, הגר"א לספרי שם)
- הלימוד בספרי הוא (לא מתיבת "שמחתכם", אלא) מ"וביום אלו
- שבתות". וכ"ה בספרי זוטא שם. וראה בארוכה מפרשי הספרי.
- (8) ראה בארוכה שד"ח פאת השדה כללים מערכת אל"ף אות
- פב (כרך ד' א'תצט, ב ואילך) וש"נ. וראה גם ביאור הרי"ף פערלא
- לרס"ג ח"א עשה נט (רנה, א ואילך). ובכ"מ.
- (9) כג, ב ד"ה מאן.
- (10) ולכן ברגל אין אבילות כלל, ושבת אף שאין אבילות
- נוהגת, עולה לשבעה ולמנין ל'.
- (11) ועד"ז הוא בנמוק"י מו"ק שם במשנה: משום דלא כתיב
- בי' שמחה אלא עונג. וראה גם לשון הרמב"ן במלחמות מו"ק שם
- (כג, ב).
- (12) ח"ש שאלתא טו.

(13) משא"כ שמחה בכלל – ראה שו"ע אדה"ז שם סתצ"ג
ס"ח. ולהעיר מסידור (עם דא"ח) מה, ריש ע"ד (ועד"ז שם רצו,
ד): ואין המצוה בשמחה בשבת כלל. ואכ"מ.

(14) ס"ר"ז.

(15) פ' ראה טז, יד.

(16) תהלים קד, טו.

(17) הל' יו"ט פ"ו הי"ד"ית.

37 ביתו ברגל כמה משמח ביין ר' יהודה אומר אנשים
38 בראוי להם ונשים בראוי להם . . תניא ריב"ב אומר
39 בזמן שבה"מ קיים אין שמחה אלא בבשר
40 שנאמר²² וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת
41 ועכשיו שאין בהמ"ק קיים אין שמחה אלא ביין
42 שנאמר¹⁶ ויין ישמח לבב אנוש . . (ותמה הב"י על
43 דברי הרמב"ם) למה הצריך שיאכלו בשר וישתו יין
44 דהא בברייתא קתני דבזמן הזה אין שמחה אלא
45 ביין ומשמע דביין סגי בלא בשר):

46 אדה"ז מפרש דברי הרמב"ם, דעכשיו שאין
47 ביהמ"ק קיים יש חילוק בין יין ובשר, דעיקר חובת
48 השמחה הוא ביין (כדאיתא בגמ'), משא"כ בשר,
49 דאין חובה לאכול בשר אלא מצוה בלבד.

50 ולכאורה פירוש זה בדברי הרמב"ם דאיכא נמי
51 שמחה בבשר, יסודו (כמ"ש הב"ח²⁰) מחולין²³
52 ומשבת²⁴ "והך דערבי פסחים הכי פירושו בזמן
53 שבהמ"ק קיים עיקר שמחה בבשר שלמים כדכתיב
54 קרא וזבחת שלמים וגו' דאיכא תרתי שמחה חדא
55 שמחת הבאת שלמים לה' אידך שמחת אכילת בשר
56 מה שאין כן ביין דליכא אלא חדא שמחה אבל
57 עכשיו שאין בהמ"ק קיים אין עיקר שמחה אלא
58 ביין כדכתיב קרא כו' אבל בשר אינו עיקר שמחה
59 דלא אשכחן קרא דכתיב בו שמחה בבשר שאינו
60 של שלמים וזאת היא דעת התוספות שכתבו²⁵ . .
61 במה משמח ביין היינו בזמן הזה אבל בזמן בית
62 המקדש אין שמחה אלא בבשר עכ"ל פי' בזמן הזה
63 עיקר שמחה ביין ובזמן בית המקדש אין עיקר
64 שמחה אלא בבשר²⁶.

65 אבל קשה לפרש כן ברמב"ם (ולומר שדברי
66 אדה"ז הם (רק) פירוש בדברי הרמב"ם²⁷), שהרי
67 מפשטות לשון הרמב"ם משמע שאין יתרון
68 בשמחה דשתיית יין על אכילת בשר סתם, תמיד
69 גם בזמן הזה.

(22) תבוא כז, ז.

(23) פג, א.

(24) קיח, ב ואילך.

(25) פסחים שם ד"ה במה משמחו.

(26) ראה גם ביישוב דברי הרמב"ם דרישה לטאור"ח שם. יש"ש
ביצה פ"ב ס"ה. כפות תמרים סוכה מב, ב. ערוך לנר סוכה שם.
ועוד.

(27) וראה שו"ע אדה"ז ר"ס רמב ק"א סק"ב.

1 הנלוים עליו שנאמר ושמחת בחגיך וגו'. אף על פי
2 שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו
3 שאנו מבארין בהלכות חגיגה יש בכלל אותה
4 שמחה לשמחה הוא ובניו ובניו וכל אחד כראוי
5 לו. כיצד הקטנים נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות
6 והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי
7 ממונו, והאנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין
8 שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין.

9 ומבואר בדברי הרמב"ם כמה פרטים בחיוב
10 השמחה ביו"ט, שגם אדה"ז בשולחנו נקט בהם
11 כוותי':

12 (א דגם בזמן הזה, אף שאין לנו מקדש וקרבן
13 שלמי שמחה, מ"מ יש מצות שמחה מן התורה¹⁸
14 (ולא כהדיעות שבזמן הזה שמחת הרגל מדרבנן,
15 כי "ושמחת היינו בשלמי שמחה"¹⁹).

16 (ב גם בזמן הזה יש מצוה באכילת בשר ביו"ט.

17 (ג זה שמשמחין הקטנים בקליות ואגוזים
18 והנשים בקניית בגדים ותכשיטין כפי ממונו הוי
19 בכלל ושמחת בחגיך שמדאורייתא.

20 ג. אמנם יש חילוק יסודי בין דברי אדה"ז
21 לדברי הרמב"ם:

22 הרמב"ם כתב סתם "והאנשים אוכלין בשר
23 ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה
24 אלא ביין", והיינו דשניהם, בשר ויין, שווים
25 (תמיד) בקיום מצות שמחת יו"ט, אבל אדה"ז כתב
26 ומפרט "ועכשיו שאין בהמ"ק קיים אין יוצאים ידי
27 חובת שמחה אלא ביין . . אבל בשר אין חובה
28 לאכול עכשיו . . ומ"מ מצוה יש באכילת בשר
29 ביו"ט כו", דאף שיש מצוה באכילת בשר ביו"ט,
30 מ"מ בזמה"ז שאני אכילת בשר ביו"ט משתיית יין,
31 דביין יוצאים חובת שמחה, משא"כ בבשר (ש"אין
32 חובה לאכול עכשיו").

33 והנה בפשטות י"ל, שאין אדה"ז חולק על
34 הרמב"ם, אלא בא (בהוספה זו) לבאר דבריו
35 (ולתרץ קושיית הבית יוסף²⁰ על הרמב"ם, ד"בפ'
36 ערבי פסחים²¹: ת"ר חייב אדם לשמח בניו ובני

(18) ראה בארוכה שאגת ארי' סי' סה. מנחת חינוך מצוה תפח.

(19) תוד"ה עשה דיחיד (מו"ק יד, ב).

(20) אור"ח סי' תקכט ד"ה כתב הרמב"ם.

(21) קט, א.

גו", ובסעיף שלאח"ז "כיצד משמחין כו",
ולאח"ז "והאנשים בזמן שביהמ"ק הי' קיים היו
אוכלין בשר שלמים לשמחה ועכשיו שאין בהמ"ק
קיים אין יוצאין ידי חובת שמחה אלא ביין", שלא
הזכיר בתחילת הענין שהשמחה שנאמרה בכתוב
היא קרבן שלמים, כ"א לאחר שפרט השמחה של
כל סוג בפ"ע³¹.

(ב) הרמב"ם כתב "שהשמחה האמורה כאן היא
קרבן שלמים", ואדה"ז כ' "היו אוכלין בשר שלמים
לשמחה".

ה. ונראה בכ"ז דחלוקה שיטת אדה"ז משיטת
הרמב"ם ביסוד המ"ע של ושמחת בחגך, דלדעת
הרמב"ם השמחה דקרבן שלמים והשמחה לשמחה
הוא ובניו ובניו ביתו כל אחד כראוי לו (שבכלל זה
הוא מה שהאנשים אוכלין בשר ושותין יין), הרי
הם שני דינים וב' סוגי שמחה, אבל אדה"ז ס"ל
שהם (דין ו) סוג אחד.

וזהו דיוק ל' הרמב"ם "אף על פי שהשמחה
האמורה כאן היא קרבן שלמים . . יש בכלל אותה
שמחה לשמחה הוא ובניו כו' כל אחד כראוי לו",
והיינו דאף שזה נכלל בהמ"ע מה"ת "ושמחת
בחגך", מ"מ ה"ז רק שהיא "בכלל אותה שמחה",
היינו שהיא עוד שמחה הנכללת באותה השמחה,
אבל השמחה האמורה בכתוב היא קרבן שלמים.

אבל לדעת אדה"ז "שמחה זו (מה ש"חייב אדם
להיות שמח וטוב לב הוא ובניו . . וכל הנלוים
אליו") היא (היא ה) מ"ע מה"ת שנאמר ושמחת
בחגך אתה ובנך ובתך וגו'"³².

והיינו דהשמחה דכל אחד כראוי לו, הקטנים
בקליות ואגוזים והנשים בבגדים ותכשיטין
והאנשים כו' היא היא השמחה האמורה בכתוב

(31) ואף שבוה חלוק שו"ע אדה"ז מהרמב"ם, שאדה"ז בא
לומר בעיקר ההלכות הנוגעים "עכשיו" בזה"ז, ולא כהרמב"ם –
הרי סו"ס הביא כאן אופן קיום המצוה בזמן המקדש. ובפרט
שמצינו כ"פ בשו"ע אדה"ז שנחית לבאר ולהודיע פרטי ההלכות
גם דומן הבית (ראה לדוגמא הל' פסח ר"ס תכט), ולא כבשו"ע
המחבר, שכ' רק הדינים שבוה"ז.

(32) ושינוי זה בין הרמב"ם ואדה"ז מודגש גם לקמן: ברמב"ם
שם הי"ט "אע"פ שאכילה ושת' במועדות בכלל מ"ע כו",
ובשו"ע אדה"ז שם סו"ד "אע"פ שהאכילה ושת' במועדות היא
מ"ע" (והשמיט תיבת "בכלל" שברמב"ם).

ועוד זאת: מפשטות לשון הרמב"ם משמע²⁸
שגם בזמן הבית מצות ושמחת בחגך מחייבת
אכילת בשר ושתית יין בשווה, שהרי לא הזכיר
שום חילוק בין זמן הבית וזמן הזה, ומחלק רק בין
השמחה דקרבן שלמים לפרטי השמחה ש"יש
בכלל אותה שמחה לשמחה הוא ובניו כו'" שהולך
ומפרט אח"כ, שבנוגע לאנשים ה"ז אכילת בשר
ושתית יין (והיינו אפילו ע"י אכילת בשר חולין²⁹)
– אבל מדברי אדה"ז "והאנשים בזמן שביהמ"ק
הי' קיים היו אוכלין בשר שלמים" מובן, דקיום
מצות שמחה בזמן ביהמ"ק הי' רק בבשר שלמים
(ואין חיוב לאכול בשר ולשתות יין)³⁰.

ד. ויש לבאר החילוק בין אדה"ז והרמב"ם
בהקדם עוד שינוי בין לשון אדה"ז ולשון
הרמב"ם:

(א) ברמב"ם בתחלת הענין כ' "וחייב אדם
להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני
ביתו וכל הנלוים עליו שנאמר ושמחת בחגך"
וממשיך "אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא
קרבן שלמים . . יש בכלל אותה שמחה לשמחה
הוא ובניו כו'", ומפרט בהלכה שלאח"ז "כיצד,
הקטנים וכו'"; ואילו אדה"ז מסיים תיכף בסעיף
הראשון "חייב אדם להיות שמח וטוב לב כו'
ושמחה זו היא מ"ע מה"ת שנאמר ושמחת בחגך

(28) אף שיל"ב ע"פ כללי הרמב"ם (יד מלאכי כללי הרמב"ם
אות ה) שאינו כותב דינים חדשים.

(29) ראה ר"ן סוכה רפ"ד וריטב"א שם דגם בזמן המקדש
שמחה בבשר (שלמים) היא רק למצוה מן המוכחר, ולא לעכב.
וראה גם חמד משה או"ח סרמ"ט סק"ד דבזמן המקדש היתה
שמחה אף בבשר חולין וכפשטות לישנא דריב"ב*.

(30) מאריכות לשון אדה"ז ("אבל בשר אין חובה לאכול
עכשיו כיון שאין לנו בשר שלמים ומ"מ מצוה יש באכילת בשר
ביו"ט כיון שנאמר בו שמחה והואיל וא"א לנו לשמחה בו בעיקר
השמחה שהוא אכילת בשר שלמים יש לנו לשמחו בשאר כל מיני
שמחות לכן נהגו להרבות במיני מאכלים ב"ט יותר מבשבת"),
משמע שיש (באנשים) ג' גדרים בשמחת יו"ט בזה"ז: (א) חובת
שמחה, שהיא ביין, (ב) מצות שמחה, שהיא באכילת בשר, (ג) מנהג
– "להרבות במיני מאכלים ב"ט יותר מבשבת". וראה לקמן
הערה 47.

(*) אבל בערוך לנר סוכה שם (ועוד) דדברי ריב"ב אין שמחה אלא
בבשר, מדובר רק בבשר שלמים. וכן משמע לפירוש אדה"ז בשו"ע
כדלקמן בפנים.

אינה מצוה דמעשה של שמחה, אלא עשיית דברים
המעוררים ומביאים שמחה לכ"א כראוי לו, ומצוה זו
מקיימים האנשים באכילת בשר ושתיית יין, גם
בזמן הבית (גם בבשר חולין) כי אכילת בשר זה
הוא סוג אחר של שמחה, שאוכל בשר ושותה יין
המביאים ומעוררים לידי שמחה³⁸.

ונמצא שבזמן הבית יש באנשים תרי קיומי
מצות שמחה: (א) חיוב דקרבן שלמים – הבאת
קרבן ואכילתו, (ב) אכילת בשר (חולין³⁹) ושתיית
יין.

אמנם לדעת אדה"ז ישנו קיום אחד דמצות
עשה "ושמחת בחגיך", והוא מה ש"חייב אדם
להיות שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו
וכל הנלוים אליו".

אלא שאצל אנשים "עיקר השמחה" הוא
אכילת בשר שלמים, ולכן "בזמן שביהמ"ק הי'
קיים היו אוכלין בשר שלמים לשמחה, ועכשיו
שאינן ביהמ"ק קיים אין יוצאין ידי חובת שמחה
אלא ביין", אבל קיום שמחת אכילת בשר שלמים
בזמן ביהמ"ק אינו שונה בגדרו מקיום מצות
שמחה בזמן הזה לאנשים. דיסוד החיוב הוא
אכילת בשר (שלמים) ושתיית יין המביאים
ומעוררים את האדם לידי שמחה, ורק שאכילת
בשר שלמים הוא "עיקר השמחה", וכנ"ל⁴⁰.

ויש לומר, שמחולקים בפירוש הכתוב "ושמחת
בחגיך" – שלהרמב"ם "חגיך" פירושו "קרבן⁴¹",

1 "ושמחת בחגיך אתה גו", אלא שאצל האנשים
2 נשתנה אופן קיום השמחה הראוי להם, דבזמן
3 שביהמ"ק קיים היו אוכלין בשר שלמים לשמחה
4 ועכשיו שאין ביהמ"ק כו' חובת השמחה היא
5 ביין³³.

6 ו. ההסברה בזה:

7 לדעת הרמב"ם "השמחה האמורה כאן היא
8 קרבן שלמים", והיינו שחיוב השמחה אינו אכילת
9 בשר המעוררת שמחה, אלא שמחה מיוחדת בזה
10 שמביא קרבן לה', שזה גופא הוא מעשה השמחה
11 ד"ושמחת בחגיך", וכמ"ש הרמב"ם בהלכות
12 חגיגה³⁴ "והשמחה האמורה ברגלים היא שיקריב
13 שלמים יתר על שלמי חגיגה ואלו הם הנקראים
14 שלמי שמחת חגיגה שנאמר וזבחת שלמים ואכלת
15 שם ושמחת לפני ה' אלקיך". ומפשטות הלשון
16 משמע, שמעשה השמחה הוא לא רק אכילת בשר
17 השלמים³⁵, אלא כללות "קרבן שלמים" (הכולל גם
18 הבאתו לפני ה') הוא מעשה השמחה³⁶ ד"ושמחת
19 בחגיך"³⁷.

20 ומלבד זה י"ש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא
21 ובניו ובני ביתו כל אחד כראוי לו, ושמחה זו

(33) ולפ"ז, לכאורה, ג' דיעות בדבר: (א) דעת הרמב"ם דנאמר
כאן ב' דינים וסוגים בשמחה: הנאמר בקרא – קרבן שלמים;
והנכלל בקרא – שמחה דכ"א כראוי לו, היינו שאר מיני שמחות
כולל אנשים אוכלין בשר ושותין יין, (ב) דעת הר"ן והריטב"א
(הנ"ל הערה 29), דמצוה מן המובחר הוא באכילת שלמים, וקיום
המצוה הוא (אף שאינו מן המובחר) בבשר חולין ובשאר שמחות
בזמן הבית, (ג) דעת אדה"ז, קיום "עיקר השמחה" בבשר שלמים
בזמן המקדש, קיום מצוה זו בזה"ז – ביין.

(34) פ"א סה"א.

(35) להעיר שהרמב"ם שם פ"ב ה"י פסק (כהמשנה חגיגה ז,
ב): יוצאין ישראל יד"ח שלמי שמחה בנדרים ונדבות כו' והכהנים
כו' בחזה ושוק שמצוה זו היא לשמוח באכילת בשר לפני ה' והרי
אכלו. אבל ראה מנ"ח שם דגם להרמב"ם יכול להיות דצריך
להיות לשם שמחה (עדמ"ש בתורה עולות – חגיגה ז, ב בסופו
לגבי נדרים ונדבות. וראה מנ"ח שם: א"כ בבכור ומעשר ג"כ וכן
בחזה ושוק דהבעלים מביאים לשם שמחת כהנים). וראה גם
צל"ח חגיגה (ו, ב) דלהרמב"ם מחוייב עכ"פ פעם אחת בכל ימי
החג שיקריבו שלמים לשם שלמי שמחה. ע"ש. וראה גם שפת
אמת יומא ג, א בתוס' ד"ה פז"ר. ואכ"מ.

(36) וי"ל שהוא ע"ד ומעין הקרבת תודה לה'.

(37) ועפ"ז יומתק מה שפסק הרמב"ם שם (פ"א סה"א)
"ונשים חייבות במצוה זו", כיון שלדעת הרמב"ם זהו חיוב
השמחה הנאמר בכתוב כאן. וראה לח"מ שם. לח"מ פ"ד מהל'
מע"ק הי"ד. ועוד. ואכ"מ.

(38) ראה בכל הנ"ל צפע"נ לרמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ח.
צפע"נ הל' כלאים פ"י הכ"ז (יז, א).

(39) אלא באם נאמר בזה "בכלל מאתיים מנה" (ולא שבטלה
המנה) לדעת הרמב"ם יוצאים מצות אכילת בשר סתם (בזמן
הבית) גם באכילת בשר שלמים. וצ"ע שהרי בשלמים משולחן
גבוה קאכיל (ב"ק יב, ב: אבל לאחר שחיטה כו'. פרש"י שם.
קידושין נב, ב ובפרש"י ד"ה כי קא זכו. – אבל בתוס' ב"ק שם
דחלק בעלים אפילו אחר שחיטה הוי ממון בעלים. וכבר שקו"ט
בדעת הרמב"ם (הל' אישות פ"ה ה"ה), דמשמע לכאורה שס"ל
כתוס'. ואכ"מ).

(40) ונמצא דלהרמב"ם בזמן הזה חסר עיקר קיום מצות שמחה
הנאמר בקרא שהיא בקרבן שלמים, ואילו לאדה"ז יצא ידי חובת
שמחה המפורשת בקרא, ולאידך מה שנכלל ב"ושמחת בחגיך"
להרמב"ם שוין בזה זמן הבית וזמן הזה, ולאדה"ז אינו יכול
לשמוח עכשיו ב"עיקר השמחה".

(41) וראה ל' הרמב"ם הל' חגיגה פ"א סה"א (נעתק לעיל
בפנים) "שלמי שמחת חגיגה".

ח. אמנם, אף שלפי ב"י הנ"ל באדה"ז גדרה
 ויסודה דשמחת שלמים אינו שמחה דשמיא אלא
 בכלל שמחה הטבעית ע"י דברים המביאים
 ומעוררים לידי שמחה, כל אחד כפי הראוי לו –
 מ"מ, לאידך גיסא, הרי דוקא לפי אדה"ז יוצא,
 שהשמחה דאכילת בשר דיו"ט קשורה עם אכילת
 קדשים.

דלהרמב"ם הרי שמחת האנשים "כראוי" להם
 אין לה שייכות עם שמחת השלמים, אלא הוא חיוב
 בפ"ע המתקיים גם ע"י אכילת בשר חולין ושתיית
 יין (כנ"ל), ואינה אלא שמחה גשמית; משא"כ
 אדה"ז שכתב בפירוש (כנ"ל) שעיקר השמחה היא
 אכילת בשר שלמים, הרי אין זו שמחה גשמית
 בלבד, אלא שמחה של מצוה, ושיש בה קדושה
 (אכילת קדשים).

ויש לומר, שגם השמחה בזמן הזה צ"ל (לדעת
 אדה"ז) באופן שמודגש שאינה סתם שמחה
 גשמית, אלא היא שמחה של מצוה ותורה. ויומתק
 עפ"י לשון אדה"ז בהדין שעכשיו אין יוצאים ידי
 חובת שמחה אלא ביין, שמביא ע"י לשון הכתוב
 "שנאמר ויין ישמח ללב אנוש" (אף שהרמב"ם לא
 הביא הכתוב) – וי"ל שכוונתו בזה להדגיש שקיום
 חובת שמחה צ"ל מיוסד אך ורק על תורה, ולכן
 הוא רק על ידי שתיית יין (ולא ע"י שאר מיני
 שמחות, כמו אכילת בשר) – כי רק בנוגע ליין
 "אשכחן קרא" (בלשון הב"ח) שטבעו לשמח "ללב
 אנוש" (משא"כ "בשר (שאינו של שלמים). לא
 אשכחן קרא דכתיב בו שמחה").

ואתי שפיר גם המשך לשון אדה"ז בנוגע
 לאכילת בשר בזה"ז, "מצוה יש באכילת בשר
 ביו"ט כיון שנאמר בו שמחה והואיל וא"א לנו
 לשמוח בו בעיקר השמחה שהוא אכילת בשר
 שלמים יש לנו לשמחו בשאר כל מיני שמחות",
 דמאריכות לשונו משמע, שאכילת בשר בזה"ז היא
 (לא סתם שמחה, אלא) כעין המשך לאכילת בשר
 שלמים בזמן בהמ"ק. וע"פ הנ"ל י"ל, כי גם

והיינו שחייבים לשמוח ב(הבאת⁴²) קרבן⁴³,
 משא"כ לאדה"ז הפירוש ד"ו(ושמחת) בחגיך" קאי
 על זמן החג, שיש חיוב לשמוח במועדים, אלא
 שהתורה הוסיפה וקבעה שעיקר קיום השמחה בא
 ע"י אכילת בשר שלמים.

ז. ועפ"י מובן בפשטות מה שמסיים כאן
 אדה"ז "לכך נהגו להרבות במיני מאכלים ביו"ט
 יותר מבשבת שלא נאמר בה שמחה":

לפי הנ"ל הרי לשיטת אדה"ז גדר מצות שמחה
 ביו"ט אינו מעשה השמחה השייכת לשמיא (כדעת
 הרמב"ם שהשמחה האמורה כאן הוא קרבן
 שלמים), אלא שמחה (טבעית) הבאה ע"י אכילת
 בשר ושתיית יין באנשים (ובנשים וקטנים בראוי
 להם כנ"ל), ורק שעיקר שמחה זו היא אכילת בשר
 שלמים בזמן הבית, משא"כ השמחה שנאמרה
 בשבת היא "וביום שמחתכם", והיינו⁴⁴ שמהותה
 של שמחה זו היא שמחה דשמיא ולא שמחה
 טבעית הבאה ע"י אכילת בשר ושאר דברים
 המשמחים⁴⁵.

וכן מובן גם מדעת ר"נ בספרי שם דפליג את"ק
 וס"ל ד"וביום שמחתכם אלו תמידים", והרי
 תמידים הם עולות שאין בהם אכילת אדם, ואין
 שמחתם אלא שמחת הקרבת קרבן⁴⁶, די"ל שמזה
 מובן גם לדעת ת"ק, דמ"ש "וביום שמחתכם אלו
 שבתות", היינו שמחה שכל כולה היא שמחה
 דשמיא.

(42) ראה רמב"ם הל' בכורים פ"ג הי"ב (בסופו).

(43) לא מיבעי להמפרשים דמקורו של הרמב"ם הוא ברייתא
 דריב"ב פסחים שם, שמפורש בקרא וזבחת שלמים ואכלת גו',
 ולמדין "ושמחת בחגיך" משם (ראה כס"מ לרמב"ם הל' חגיגה
 פ"א סה"א) – אלא גם את"ל דהרמב"ם פסק כבחיגה (ח, סע"א
 ואילך) "לרבות כל מיני שמחות" (ראה ערוך לנר סוכה שם),
 אעפ"כ מפורש שם רק שמחת קרבנות.

(44) נוסף על הפשוט, שבשבת לא נאמר בה שמחה היינו שלא
 נאמר בה ציווי וחיוב על שמחת האדם כביו"ט (שנאמר בה
 ושמחת בחגיך) כ"א רק "וביום שמחתכם", וי"ל שזהו דיוק לשון
 הירושלמי (הובא לעיל בס"א) "שמחתו תלו" ביד שמיים".

(45) להעיר מתור"ח חולין ספ"א – הובא בשד"ח שבהערה 8
 (א"תק, ג"ד) – שמפרש שהשמחה בשבת היא "שמחה ורחנית".
 אלא דשם מפרש הכוונה ד"ישמחו בהקב"ה", "ישמחו ישראל
 במלכותו יתברך" (ע"ש), משא"כ להמבואר בפנים, השמחה היא
 במעשה (בכל מעשי שבת), ורק דתוכנו הוא שמחה דשמיא (ע"ד
 השמחה דהקרבת קרבן), כפנים.

(46) ראה בארוכה במפרשים שם (תולדות אדם. ספרי דבי רב.
 ועוד), דמכח התמידים נקרא כל יום יום שמחה כדאיתא
 בירושלמי והובא בתוס' רפ"ד דפסחים דביום הקרבת קרבן הי'
 מן הדין להיות יו"ט. ע"ש בספרי דבי רב בארוכה.

ולהשמיענו הדין ד"כשהוא אוכל ושותה חייב
להאכיל לגר וליתום ולאלמנה . . אבל מי שנועל
דלתי חצרו כו' ואינו מאכיל ומשקה כו' אין זו
שמחת מצוה כו', מ"מ אין להוסיפו בחדא מחתא
עם גוף חיוב ומצות שמחת יו"ט.

ט. ביאור פלוגת הרמב"ם ואדה"ז בפנימיות
הענינים:

בדרושי אדמו"ר הזקן מבואר⁵³ הטעם ששמחת
יו"ט היא ע"י הקרבת שלמי שמחה: עיקר השמחה
היא לשמוח בו ית', כמאמר⁵⁴ "וישמחו בך כל
ישראל", דהגם ששמחה כזו צ"ל כל השנה, עכ"ז
היו"ט נקרא "מועדים לשמחה", שאז השמחה של
מצוה היא ביתר שאת ויתר עז מחמת תוספת גילוי
אור, אלא שבכדי שגילוי השמחה בה' יהי גם
בנפש הבהמית, המסתרת ומעלמת על ניצוץ אלקי
שבנפש האדם ומונעת השמחה בהשם, הקריבו
שלמי שמחה שזהו כדי לשמח גם את נפש
הבהמית.

אבל בזה גופא, הפעולה בנפש הבהמית, יש
לבאר בשני אופנים: א) עיקר שמחת יו"ט, שהיא
השמחה בו ית', היא רק בנפש האלקית, ופעולת
הקרבת השלמים היא רק להסיר ההעלם והסתור
שמצד נפש הבהמית, שמונעת גילוי השמחה של
נפש האלקית. ב) הפעולה בנפש הבהמית היא לא
רק להסיר המניעה שבה, אלא שגם היא עצמה
תרגיש השמחה בה'.

ויש לומר, שזהו החילוק (בפנימיות) בין שיטת
הרמב"ם ושיטת אדה"ז:

לדעת הרמב"ם, השמחה האמורה בכתוב
"ושמחת בחגיך" היא קרבן שלמים, שאין זו
שמחה טבעית וגשמית אלא רק שמחה בה', והיא
שמחת נפש האלקית בו ית'; אלא ש"יש בכלל
אותה שמחה לשמוח . . כל אחד כראוי לו . .
אוכלין בשר ושותין יין כו'", כי⁵⁵ כדי שלא תהי'
מניעה מצד נפש הבהמית על שמחת נפש האלקית,

השמחה מאכילת בשר בזה"ז⁴⁷ צ"ל דרך קדושה
כו' (ולא רק שמחה גשמית), כעין השמחה באכילת
בשר קודש⁴⁸.

ובזה יש לבאר גם את החילוק בסדר ההלכות
בין הרמב"ם ושו"ע אדה"ז:

הרמב"ם, לאחר שמפרט את אופני השמחה
ומסיים "והאנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין
שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין", ממשיך
באותה הלכה⁴⁹ "וכשהוא אוכל ושותה חייב
להאכיל לגר וליתום ולאלמנה כו' אבל מי שנועל
דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו
מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת
מצוה אלא שמחת כריסו ועל אלו נאמר כו'".

משא"כ בשו"ע אדה"ז, אף שגם הוא מביא
דינים אלה, לא כתבם באותו סעיף, אלא לאחר
כמה סעיפים⁵⁰ (מהם⁵¹ שמקורם ג"כ ברמב"ם אלא
שברמב"ם באו לאחר הלכה זו⁵²).

וע"פ הנ"ל מבואר, כי לדעת הרמב"ם יש כאן
ב' שמחות: א) שמחת קרבן שלמים שאינה שמחה
טבעית אלא מעשה של שמחה דשמיא. ב) שמחה
דכל אחד ואחד, שהיא שמחה טבעית, והיא
מבוארת בהלכה יח, ולכן צריך הרמב"ם להוסיף
תומ"י באותה הלכה דבנוגע לשמחה טבעית זו
"וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל כו' אבל מי
שנועל כו' אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו
כו'".

משא"כ לשיטת אדה"ז, שגם השמחה דכ"א
כראוי לו אינה שמחה טבעית פשוטה, אלא היא
חלק (והסתעפות) מ"עיקר השמחה שהוא אכילת
בשר שלמים", והיינו שגם באכילת בשר ושותיית
יין נרגש שעיקר השמחה היא המשך למה שהיו
מקיימים בזמן "שביהמ"ק הי' קיים (ש)היו אוכלין
בשר שלמים לשמחה" – לכן, אף שצריך לומר

(47) וכן "שאר כל מיני שמחות" ומה ש"נהגו להרבות במיני
מאכלים ביי"ט", מדגיש בשו"ע אדה"ז שם שבא בהמשך לעיקר
השמחה שהוא אכילת בשר שלמים.

(48) ראה לקו"ת שמיני יח, ג.

(49) הי"ח.

(50) בסי"א.

(51) ס"י.

(52) הי"ט.

(53) בכל הבא לקמן ראה לקו"ת צו (טו, ב), סה"מ תקס"ח
ד"ה ויהי הענן (ע' קעא, קעב). מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא
ח"א ע' קלב ואילך. ועוד.

(54) נוסח תפלת העמידה דיו"ט.

(55) להעיר ממשל הבעש"ט (כתר שם טוב סי' קז. שצב) לענין
עונג שבת בחומר.

אבל ההכרעה בתורת החסידות⁵⁹ היא כדעת⁵⁶
 הרמב"ן⁶⁰ שתכלית שלימות השכר היא לנשמות
 בגופים דוקא, הכוונה היא לעשות לו ית' דירה
 בתחתונים⁶¹, ואשר תכלית ושלימות הגילוי יהי'
 דוקא בזמן תחיית המתים לנשמה בגוף, והיינו לפי
 שהעבודה במשך שית אלפי שנים דהוי עלמא
 ובפרט בזמן הגלות אינה רק לפעול גילוי הנשמה,
 אלא גם בירור וזיכוך הגוף ונפש הבהמית; ועד"ז
 הוא גם לגבי שמחת יו"ט, דעיקר השמחה לשמוח
 בה' היא לא רק להנשמה אלא הכוונה לפעול
 שמחה זו גם בנפש הבהמית.
 ולכן לדעת אדה"ז בשו"ע גדר השמחה היא
 שמחה השייכת להגוף, שתיית יין ואכילת בשר,
 וגם יסוד השמחה ועיקר השמחה אינו שמחת קרבן
 שלמים כ"א אכילת בשר שלמים, כי שמחת ה' צריך
 שיורגש ויחדור בהגוף הגשמי כפשוטו.

(משיחת יום שמח"ת תש"מ)

(59) ראה במקומות שבהערה 53. תשובות וביאורים (קה"ת,
 תשל"ד) סי"א * (לקו"ש ב"עניני גאולה ומשיח" ע' סג) –
 בארוכה.

(60) שער הגמול בסופו.

(61) תנחומא נשא טז. תניא פל"ו.

(* נדפס גם באג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ב ע' סה. המו"ל.

צריכים גם לפעולה מיוחדת לבטל התנגדותה
 לשמחת יו"ט, וזהו ע"י שמשמחין אותה בשמחה
 טבעית וגשמית, "כל אחד כראוי לו".
 אבל דעת אדה"ז היא, ששמחת יו"ט צ"ל
 באופן שגם נפש הבהמית תרגיש השמחה העיקרית
 שבשמחת יו"ט, שהיא השמחה בו ית', ולכן ס"ל
 ש"ושמחת בחגיך" היינו ע"י אכילת בשר שלמים,
 שבזה יש שני הקצוות: השמחה היא מאכילת בשר,
 הפועלת שמחה טבעית אצל הגוף ונפש הבהמית,
 אבל ביחד עם זה ה"ה אכילת קדשים, שנרגש
 באכילה זו ענין של קדושה – והיינו, שגם בנפש
 הבהמית נרגש ענין השמחה בו ית'.
 ויש לומר, שהרמב"ם ואדה"ז אזלי בזה
 לשיטתייהו:
 דעת הרמב"ם⁵⁶ היא⁵⁷, דעוה"ב אין בו לא
 אכילה כו', שתכלית שלימות השכר היא לנשמות
 בלא גופים⁵⁸, ולכן ס"ל דהשמחה האמורה כאן
 היא קרבן שלמים, שאינה שמחה הקשורה לגוף
 ונפש הבהמית כ"א שמחה אלקית של הנשמה
 (ושמחת הגוף ונפש הבהמית באכילת בשר ושתיית
 יין היא רק כדי שלא יבלבלו את שמחת הנפש
 האלקית, כנ"ל).

(56) הובאה במקומות שבהערה 53. סהמ"צ שבהערה 58.
 ועוד.

(57) הל' תשובה פ"ח ה"ב ואילך. פיה"מ סנהדרין פ' חלק.
 (58) ראה בארוכה סהמ"צ להצ"צ מצות ציצית.

המשך ביאור למס' חולין ליום שבת קודש עמ' א

מִשְׁמַע לָן דְּאִין חוֹשְׁשִׁין לְכָךְ. אֱלָא אִי אִמְרַתְּ בְּסִכִּין אַחַת וּשְׁנֵי בְּנֵי
 אָדָם, יִקְשָׁה הָאִי דִקְתָּנִי אִין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא יִמְרְפוּ זֶה עַל זֶה, שְׁהָרִי
 אִין סַפֵּק שְׁנַחֲטוּ רֹב הַסִּימָנִים וְאִין שׁוּם מְקוֹם לַחֲשֹׁשׁ זֶה, אֲלָא
 "שְׂמָא יִדְרוֹסוּ זֶה עַל זֶה" מִיִּבְעֵי לִיה – וְהִיהָ לְבִרְיִיתָא לֹמַר שְׂאִין
 לַחֲשׁוֹשׁ שְׁמִתוֹךְ שְׁנֵיהֶם אוֹחֲזִים יָחַד בְּאוֹתָהּ סִכִּין שְׂמָא לֹא
 יִשְׁחַטוּ בְּדִין בְּחוֹלְכַת וְהַבָּתָּה הַסִּכִּין אֲלָא יִבְאוּ לִידֵי דִרְסָה.
 רַבִּי אֲבִין מִתְרַץ: אֱמַר לִיה רַבִּי אֲבִין לְרַבִּי אַבָּא, לְעוֹלָם מִדְּבַרְתָּ
 הַמִּשְׁנָה בְּשֵׁנֵי בְנֵי אָדָם הַאוֹחֲזִים בְּסִכִּין אֶחָד, וְאֲכִין תְּנִי [תְּגִי – תְּגִי]
 בְּדַבְרֵי הַבְּרִייתָא אִין חוֹשְׁשִׁין

רבי אבא מקשה על רבי ירמיה: אֱמַר לִיה רַבִּי אֲבָא לְרַבִּי יִרְמְיָה,
 אִי הָבִי תִינִי דְתִנִּי עֲלָה – יִקְשָׁה עַל מַה שְׁמַפְרֶשֶׁת הַבְּרִייתָא
 שְׁחִידוֹשׁ הַמִּשְׁנָה הוּא, שְׂאִין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא יִמְרְפוּ אֶת הַבְּהֵמָה זֶה
 עַל זֶה – בְּכָךְ שֶׁהֵם מַצְטַרְפִּים זֶה לַזֶּה. אִי אִמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא בְּשִׁתִּי
 סִכִּינִין וּשְׁנֵי בְנֵי אָדָם הַשּׁוֹחֲטִים בְּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, מִבּוֹאֶרֶת שְׂפִיר
 הַבְּרִייתָא. שְׂכֵן מַהוּ דְתִימָא, לִיחֻשׁ דְּלִמָּא סִכִּי אֶהְדֵּי, וְהָאִי לֹא
 אֲתִי לְמַעְבַּד רֹבָא, וְהָאִי לֹא אֲתִי לְמַעְבַּד רֹבָא – שִׁישׁ מְקוֹם לַחֲשׁוֹשׁ
 שְׂכָל אֶחָד מֵהֶם יִשְׁחוֹט מִקְצֵת סִימָנִים, וְיִסְמֹךְ עַל כֶּךָ שְׁחִבִּירו
 יִשְׁחַט אֶת הָרֹב, וּמִתּוֹךְ כֶּךָ לֹא יִשְׁחַט אֶת הָרֹב אֶף אֶחָד מֵהֶם. קָא

ילקוט לוי יצחק על התורה

פסוקים

שמונים ומאת יום¹.

שקיה¹⁴ (ושמו הוא זעירא, מלשון קטנות, רק שהע"ן נבלע בהברה¹⁵).

וזהו ההיפך מהמן, שאמר וכל זה איננו שוה ל¹⁶, שלא רצה בבחינת שוה.

ויצא ממנו, בתור בירור ותיקון, רב שמואל בר שילת, שהיה מלמד תינוקות¹⁷ - חיבור גדול וקטן.

שילת - ראשי תיבות שויתי ה' כנגדי תמיד¹⁸, שויתי דוקא.

(ליקוטים ואגרות עמ' רסז)

כדת מה לעשות במלכה ושתי על אשר לא עשתה את מאמר המלך¹⁹.

כד"ת - עולה תכ"ד, והוא בחינת גבורות ודינים, כמספר יצחק"ק גבור"ה. ויש ארבע מאות בתי דינין²⁰, ויש עשרים וארבע בתי דינין²¹.

והיינו מה שאמר המלך, מלכו של עולם, שצריכים להמשיך את כל התכ"ד גבורות ודינים על המלכה ושתי, מלכות דקליפה.

מה שאין כן אסתר המלכה, מלכות דקדושה, אמרה ובכן אבוא אל המלך אשר לא כד"ת²², שלא יהיו גבורות ודינים, אף שהמלך לא קרא לה²³.

(תורת לוי יצחק עמ' יז)

סעודת אחשורוש היתה מאה ושמונים יום - כמנין שני חיי יצחק².

ומגלת אסתר שייכת ליצחק, כי מגל"ה - אותיות הגמ"ל את יצחק³.

וכן בנישואי אסתר היה משתה גדול⁴ - וכתב⁵ ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק.

וגזירת המן ונס פורים היו ביין, והמלך והמן ישבו לשותות⁶, ובסעודת אסתר היה משתה יין - וביצחק כתיב⁷ ויבא לו יין וישת.

ובפורים צריך להיות לבסומי עד דלא ידע⁸, וביצחק נאמר⁹ לא ידעתי יום מותי, וכשבירך את יעקב היה סבור שהוא עשוי.

(תורת לוי יצחק עמ' שלח)

למגדול ועד קטן¹⁰.

וכן כתיב¹¹ וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן למגדול ועד קטן, כי בפורים משתווים הגדול והקטן, בחינת השוה ומשווה קטן וגדול¹².

זהו שרבה ורבי זירא אכלו סעודת פורים ביחד¹³, כי רבה פירושו גדול, ורבי זירא היה איש גוצא, ונקרא קטין חריך

(1) אסתר א, ד.

(2) וישלח לה, כח.

(3) וירא כא, ח.

(4) אסתר ב, יח.

(5) וירא שם.

(6) אסתר ג, טו.

(7) לך לך כז, כה.

(8) מגילה ז, ב.

(9) תולדות כז, ב.

(10) אסתר א, ה.

(11) שם, כ.

(12) פיוט וכל מאמינים מתפלת ימים נוראים.

(13) מגילה ז, ב.

(14) בבא מציעא פה, א וברש"י שם ד"ה קטין.

(15) חדא"ג מהרש"א שם ד"ה וקרו, מספר יוחסין (לקוטי שיחות חל"א עמ' 181 הערה 35).

(16) אסתר ה, יג.

(17) גיטין נז, ב - לפי הגירסה בעין יעקב סנהדרין צו, ב.

(18) תהלים טז, ח.

(19) אסתר א, טו.

(20) זח"ג (אד"ר) קכט, א.

(21) שם קלו, ב.

(22) אסתר ד, טז.

(23) ועל מצחו של משיח"ח ב"ן דו"ד יהיה חקוק השם כד"ת, המבטל את הקליפות (קהלת יעקב מערכת כדת).

נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח

העולם משתנה בלחיצת כפתור

הרמב"ם מלמדנו שאדם אחד, על ידי פעלה אחת - יש בכחו לפעל "תשועה והצלה" לכל העולם כלו. ובמינינו אלו - רואים דבר זה במוחש: אדם אחד, "נער קטן", בפעלה אחת בלבד, לחיצת כפתור - יכול לפעל שנוי בכל העולם כלו!

אדם זה אינו צריך להיות "מלמד גדול" שיודע ומבין כיצד פועל ה"אטום" וכיצד יתכן שלחיצת כפתור תפעל בכל קצוי תבל; לא נוגע כאן ענין של שכל והבנה, כי אם מעשה בפעל - לחיצת כפתור!

על אחת כמה וכמה... שעל ידי פעלה אחת (לחיצת כפתור) במלוי רצונו של הקדוש ברוך הוא... - יכולים לפעל שנוי לטובה בכל העולם כלו, עד ל"תשועה והצלה"...

ויהי רצון שבקרוב ממש, ומה טוב ברגע כמימרא - יקרה המאורע שיכריע... עד לתשועה והצלה העקריית - גאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו.

(התועדויות תשמ"ו ח"ב ע' 9-458. מתוך "לקראת שבת")

העבודה הפלילית הסתיימה - על הגאולה לבא!

כיון שהעיד כבוד קדשת מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו שכבר סימו כל עניני העבודה. כולל גם צחצוח הכפתורים, ועומדים מוכנים ("עמדו הכן בלכם") לקבל פני משיח צדקנו. הרי, מסקנת החשבון צדק (חשבון-צדק דיקא, חשבון אמת) שעושים בימינו אלו, היא, שתתקף ומיד ממש צריכה לבוא הגאולה האמתית והשלמה בפעל ממש! ובפרטיות יותר:

גם כשידע איניש בנפשיה מעמדו ומצבו שיש אצלו ענינים הצריכים תקון, אין זה בסתירה חס ושלום לעדותו של נשיא דורנו שכבר נשלמה העבודה ועומדים מוכנים לקבל פני משיח צדקנו, כי, העבודה דקללות בני ישראל במשך כל הדורות שצריכה להיות בזמן הגלות כדי לבוא להשלמות דהגאולה (שתלויה "במעשינו ועבודתנו (ד)כל זמן משך הגלות" - נסתיימה ונשלמה, ואין באור והסבר כלל על עכוב הגאולה, ולכן, גם אם חסר בעבודתו של הפרט במשך

אצל הקדוש ברוך הוא גם מעשה קטן של ילד קטן חשוב!

יהודי צריך להוסיף עוד פעלה ועוד פעלה בתורה ומצוות, הפצת היהדות והמעצמות חוצה, וזאת כיון שעל ידי זה אפשר להביא את משיח צדקנו ברגע אחד קדם.

ולכאורה נשאלת שאלה על כך, שהרי בני ישראל כבר מחכים למשיח אלפי שנים, וכבר במשך כל הדורות למדו תורה וקדמו מצוות ברבוי [ומה כחה של עוד פעלה קטנה]?

אלא, מכיון שמדבר בענין השלמת שליחותו של הקדוש ברוך הוא "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים" - הרי הקדוש ברוך הוא אינו מגבל אם יהיה הדבר על ידי פעלה קטנה או גדולה, על ידי קטן שבקטנים או גדול שבגדול.

ולכן, יתכן שפעלה קטנה שנעשתה על ידי ילד קטן היא תהיה ה"מכה בפטיש" שתביא את הגאולה.

(ע"פ התועדויות תשמ"ח ח"א ע' 595. מתוך "לקראת שבת")

המטבעות החסרות כדי להכריע את הכף

המצוה שיש לה סגלה מיוחדת לקרב את הגאולה, היא, מצות הצדקה - "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה".

ומזה מובן שיש להוסיף עוד יותר במצות הצדקה, ומה טוב שההוספה בצדקה תהיה תכף ומיד, כדי שגם הגאולה (שבאה על ידי מצות הצדקה) תבוא תכף ומיד. ובפרט שכיון ש"אין גו' אתנו יודע עד מה", הרי יתכן שהדבר היחיד שחסר להבאת הגאולה אינו אלא נתינת מטבעות אחדות לצדקה!...

ובלשון הרמב"ם - פסק דין להלכה - "צריך כל אדם שיראה עצמו... וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב... עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כלו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה", הינו, שפעלתו של יהודי אחד, מבגר או ילד, שנותן פרוטה אחת לצדקה, גורמת לו ולכל העולם "תשועה והצלה" לגאולה האמתית והשלמה.

(משיחת כ"ד כסלו ה'תשנ"ב. מתוך "לקראת שבת")

חשיב מעשה). ומפיון שפכר היתה הגאולה הראשונה, הינו, שנפרע השטר, אף יתכן שתהיה הגאולה האחרונה כמו הראשונה, הרי זה כמו "שטר שלוח בו ופרעו, (ש) אינו חוזר ולזה בו", הינו, שלא מספיק גאולה שהיא "כבראשית"!

ועל פרק צריך לומר, שהגאולה האחרונה היא באפן מחדש, כמו שטר חדש, ועל פי זה הפרוש ד"אחרית כבראשית" הוא - בכ"ף הדמיון למעליותא, הינו, שהגאולה ד"אחרית" תהיה נעלית יותר מהגאולה ד"כראשית", "כבראשית", כמו בראשית, ולא ממש, אלא נעלית יותר.

וכידוע הפרוש בפסוק "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", "כימי גו" (בכ"ף הדמיון) למעליותא, מפיון שהגאולה העתידה תהיה נעלית יותר מ"ימי צאתך מארץ מצרים", באפן ד"נפלאות" לגבי הגאולה ממצרים.

(תו"מ התוועדות תשמ"ח ח"א ע' 612. מתוך "לקראת שבת")

משמעות השפע הגשמי ללא יגיעה לעתיד

נאמר בפתוב ובמאמר רבותינו זכרונם לברכה בנוגע לעתיד לבא "בו ביום שהוא נטוע בו ביום עושה פרות", "עתידה ארץ ישראל שתוציא גלסקאות וכלי מילת" וכיוצא בזה - כי דוקא זה מורה על שלמות מצב בני ישראל בלמוד התורה וקיום המצוות שלהם:

זה שעכשו באים עניני האדם באפן של טרחה ויגיעה, ועובר זמן רב עד שמוציאים פרות, הן בעשבים והן בפרות האילן, אינו רק בסבת חטא עץ הדעת שירד מצב העולם, "ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה גו' בוצעת אפיה תאכל לחם גו'", אלא לפי שעניני גשמיות העולם אינם "כלים" כביכול להשפעת הקב"ה. והינו שגם אדם הלומד תורה ומקיים מצוות כדבעי, ונשפע לו כל טוב גם בצרכיו הגשמיים, אין זה בא תכף ומיד, כי דבריו הגשמיים אינם מיחדים עם שרשם ברוחניות, השפעת ה'.

וזהו החדוש שיהיה לעתיד לבוא בימות המשיח, שלא יהיה הפסק בין הפעלה והצמיחה בגשמיות, לפי שלעתיד יהיו הדברים הגשמיים בהתאחדות עם שרשם ומקורם - דבר הוי'.

(לקר"ש חל", בחוקותי - אותיות ד-ה. מתוך "לקראת שבת")

הזמן שמתעכבת הגאולה מאיזו סבה שתהיה, הרי זה ענין פרטי שבודאי צריך לתקנו ולהשלימו, אבל, אין זה גורע חס ושלום בגמר ושלמות "מעשינו ועבודתנו" דכלל ישראל שעומדים מוכנים להגאולה, וכיון שכן, גם התקון והשלמות דהפרט היא בנקל יותר, ומתוך שמחה, בידעו שתכף ומיד ממש באה הגאולה האמתית והשלמה.

(משיחת ש"פ נח תשנ"ב. מתוך "לקראת שבת")

יש כבר "רכוש גדול" ברבוי הכי מפלג

כאשר מדברים אודות 'בית המקדש' בגלותנו זה האחרון - אין הכוונה לבית ראשון ובית שני, כי אם, לבית שלישי, אשר, בית זה בהכרח שיהיה באין ערוך אפלו ביחס לבית שני, "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", שכן, בשביל העלוי דבית שני, היתה "מספיקה" הירידה דחרבן בית ראשון וגלות במשך שבועים שנה, ובמילא פשוט, אשר חרבן בית שני וגלות במשך למעלה מאלף ותשע מאות שנה... אפשרי להיות אך ורק בשביל עלוי שבאין ערוך לגמרי!

ואם בזמן הגמרא - כבר "כלו כל הקצין", ומאז "עבר קציר פלה קצי ואנחנו לא נושענו"... על אחת כמה וכמה לאחר החשך כפול ומכפל דעקבות משיחא.

ולכאורה צריך לומר דהסבה להמשך אריכות הגלות היא - כדי שיתוסף עוד יותר ביציאה ב"רכוש גדול" (כפי שמצינו בגלות מצרים) (שגאלתנו היא כימי צאתך מארץ מצרים), "שלא יאמר אותו צדיק ועבדו וענו אתם קים בהם, ואחרי כן יצאו ברכש גדול לא קים בהם", אמנם, בימינו אלה לא שיה עוד סבה זו - שהרי ישנו כבר גם ה"רכוש גדול", רבוי הכי מפלג דתורה ומצוות שקימו בני ישראל במשך כל הדורות,

ובפרט לאחר גלוי פנימיות התורה ובאפן דהפצה, בחכמה בינה (וגם) דעת, הרי כמאמר חז"ל "דעה קניית מה חסרת".

(ספר השיחות תשמ"ח ח"א ע' 225-6. מתוך "לקראת שבת")

"אחרית כבראשית" - שטר חדש!

בקדשת פתר שבתפלת מוסף אנו אומרים "הן גאלתי אתכם אחרית כבראשית". ולכאורה, אינו מובן: הבטחתו של הקב"ה על דבר הגאולה היא כמו פתיבת שטר (במפלג שכן מזה שדבורו של הקדוש ברוך הוא

פרשת בהעלותך

~ יום ראשון ח' סיון ~

ח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

ב מלל עם אהרן ותימר לה באדלקותך ית
בוציניא לקבל אפי מנרתא יהון מנהרין
שבצא בוציניא:

(ב) דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהִעָלְתָּךְ אֶת־הַנֵּרוֹת
אֶל־מֹול פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שְׁבַעַת הַנֵּרוֹת:

היתה לפני המנורה, שעליה הפכה עומד ומיטיב.
אל-מול פני המנורה. אל מול גר האמצעי שאינו
בקנים אלא בגוף של מנורה. יאירו שבעת הנרות.
ששה שעל ששת הקנים. שלשת המנורות פונים
למול האמצעי הפתילות שבהן, וכן שלשה
המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי, ולמה?
כדי שלא יאמרו: לאורה הוא צריך.

כ"י בְּהִעָלְתָּךְ • למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת
הנשיאים? לפי שכשראה אהרן חנכת הנשיאים,
חלשה אז דעתו, כשלא היה עמם בחנכה לא הוא
ולא שבטו. אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: חייך, שלך
גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות.
בְּהִעָלְתָּךְ • על שם שהלהב עולה, כתוב בהדלקתן
לשון "עליה", שצריך להדליק עד שתהא שלהבת
עולה מאליה. ועוד דרשו רבותינו: מכאן, שמעלה

~ נקודות משיחות קודש ~

"הדלקה" כשרה בור

תתלהב ותתלהט מאליה בעבודתם לקונם.
ו"הדלקה" זו "כשרה בור" (רמב"ם הלכות ביאת המקדש פ"ט
ה"ז):

אל יאמר האדם, שרק אהרן הפכה הוא המצוה ב"העלאת
הנרות" והדלקת נשמות ישראל, אלא כל אחד ואחד וגם
זר"מ מצוה "הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף
שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" (אבות פ"א
מ"ב), שחובת כל אחד ואחד היא לקרב את אלו שאור
נשמתם נעלם ומכסה, ולהעלות ולדליק את ה"נר ה'",
עד ש"תהא שלהבת עולה מאליה".

(עלפי לקוטי-שיחות חלק ב' עמוד 316 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

בְּהִעָלְתָּךְ אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מֹול פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שְׁבַעַת
הַנֵּרוֹת: (ח, ב)

כתוב "נר ה' נשמת אדם" (משלי כ, כז), שנשמת כל אחד
מישראל מאירה באור ה'.

אף ישנם כאלו מבני ישראל שאור נשמתם אינו גלוי
לכל, אלא טמון בעמק הלב ומכסה בכמה העלמות
המסתירות על אור ה'.

וזהו עבודת אהרן כהן גדול, "להעלות" ולגלות בכל
שבעת הנרות, שהם שבעת הסוגים בנשמות ישראל
(ראה לקוטי-תורה במדבר כט, ג) את "נר ה'" של נשמתם, עד
ש"תהא שלהבת עולה מאליה" (שבת כא, א), שנשמתם

ספורט

ח (ב) בְּהִעָלְתָּךְ אֶת הַנֵּרוֹת. כְּשֶׁתְּדַלֵּק את שש הנרות.
אל מול פני המנורה. שהוא הקנה האמצעי, אז יאירו שבעת
הנרות. וישפיעו אור עליון לישראל. שיוור היות אור
הימנים ואור השמאלים מכון ופונה אל אור הקנה האמצעי שהוא עקר המנורה. ושכן ראוי שבנות המימינים העוסקים בחיי עולם והשמאלים

(ג) וַיַּעַשׂ בֵּן אֶהֱרֹן אֶל־מֹול פְּנֵי הַמִּנְחָה הַעֲלָה נִרְתִּיהָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשה׃
 כ"י וַיַּעַשׂ בֵּן אֶהֱרֹן • (ספרי) לְהַגִּיד שְׂבָחוֹ שֶׁל אֶהֱרֹן, שֶׁלֹּא שָׁנָה.

(ד) וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְחָה מִקֻּשָּׁה זָהָב עֲדִירְכָה עַד־פְּרָחָה מִקֻּשָּׁה הִוא כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הָרָאָה יְהוָה אֶת־מֹשה בֵּן עֲשֵׂה אֶת־הַמִּנְחָה׃ פ

ב.ה. עֲדִירְכָה • שֶׁהִוא אָבֶר גָּדוֹל. עַד־פְּרָחָה • שֶׁהִוא מַעֲשֵׂה דָק שָׁבָה – הַכֹּל "מִקֻּשָּׁה". וְדָרָךְ "עַד" לְשִׁמְשׁ בְּלִשׁוֹן זֶה, כְּמוֹ (שׁוֹפְטִים טו): "מִגְדִּישׁ וְעַד־קָמָה וְעַד־כֶּרֶם זֵית". כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הָרָאָה וְגו' • פְּתִיבִית אֲשֶׁר הָרָאָהּ בָּהֶר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר (שְׁמוֹת כח): "וְרָאָה וַעֲשֵׂה בְּתִבְנִיתָם וְגו'". בֵּן עֲשֵׂה אֶת־הַמִּנְחָה • מִי שֶׁעָשָׂאָה. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה: עַל־יְדֵי הַקֹּדֶשׁ־בְּרוּךְ־הִוא נַעֲשִׂית מֵאֲלִיָּה.

כ"י וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְחָה • (ספרי) שֶׁהָרָאָהּ הַקֹּדֶשׁ־בְּרוּךְ־הִוא בְּאֶצְבָּעוֹ, לְפִי שֶׁנֶּתְקַשָּׁה בָּהּ, לְכַךְ נֶאֱמָר "וְזֶה". מִקֻּשָּׁה • בְּטַד־יָץ בְּלִעֻז (גַּעְשָׁלֶאגֶען) לְשׁוֹן "דָּא לָדָא נִקְשֵׁן" (דְּנִיאל ח). עֲשֵׂת שֶׁל כָּפֹר זָהָב הִיָּתָה וּמִקֻּשׁ בְּקֶרֶן־סוּף וְחֻמָּתָהּ בְּכִשְׁלִיל לְפָשֶׁט אִיבְרִיָּה כְּתֻבָּהּ, וְלֹא נַעֲשִׂית אִיבְרִיָּה אִיבְרִיָּה עַל־יְדֵי חֲבוּרָה. עַד־יְרְכָה עַד־פְּרָחָה • "יְרְכָה" הִיא הַשָּׂדֶה שֶׁעַל הָרְגָלִים, חֲלוּל, כְּדָרָךְ מְנוּרָת כֶּסֶף שֶׁלְּפָנֵי הַשָּׁרִים. עַד־יְרְכָה עַד־פְּרָחָה • כְּלוּמָר גּוֹפָה שֶׁל מִנְחָה כְּלָה וְכָל הַתְּלוּי

ה וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִיָּמָר:

(ה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשה לֵאמֹר:

(ו) קַח אֶת־הַלֵּוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטַהַרְתָּ אֹתָם׃
 כ"י קַח אֶת־הַלֵּוִיִּם • קַחֵם בְּדָבָרִים: אֲשֶׁרִיכֶם שֶׁתִּזְכּוּ לִהְיוֹת שְׂמִשִּׁים לְמִקְוֶם.

(ז) וְכִהֲתַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהָרֵם הִזָּה עֲלֵיהֶם מִי חֲטָאֹת וְהִעֲבִירוּ תַעַר עַל־כִּלְבִּשְׁתָּם וְכִבְסוּ בְּגָדֵיהֶם וְהִטָּהְרוּ׃

הַבְּכוֹרוֹת שֶׁעָבְדוּ עֲבוֹדַת אֱלִילִים, וְהִיא קְרוּיָה: "זִבְחֵי מֵתִים", וְהַמְצָרָע קְרוּי "מֵת" – הַזִּיקָקִים תְּגַלְחֹת כְּמַצְרָעִים.

כ"י הִזָּה עֲלֵיהֶם מִי חֲטָאֹת • שֶׁל אֶפֶר הַפָּהֳרָה, מִפְּנֵי טְמֵאֵי מֵתִים שֶׁבָּהֶם. וְהִעֲבִירוּ תַעַר • מְצָאֵתִי בְּדָבָרֵי רַבִּי מֹשֶׁה הַדִּרְשָׁן: לְפִי שֶׁנֶּתְנָנוּ כַּפָּרָה עַל

(ח) וְלִקְחוּ פָר בֶּן־בָּקָר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וּפְרִשְׁנֵי בֶן־בָּקָר תִּקַּח לְחֲטָאֹת׃

הַעֹסְקִים בְּחַיֵּי שְׂעֵה הַעֲוִנוֹתִים לְמִיָּמִינִים - בְּאֶמְרָם 'אֶלְמִלִּי עֲלִיָּא, לֹא מִתְקִיָּמִי אֶתְפִּלָּא' (תּוֹלִין צב, א) - תִּהְיֶה לְהַפִּיק רִצּוֹן הָאֵל יִתְבָּרַךְ, בְּאֶפֶן שֶׁיִּשְׁגַּם מִכְּנֹו בֵּין כָּלֶם וִירוּמָמוֹ אֶת שְׁמוֹ יִתְדוֹ כְּמוֹ שֶׁקָּבְלוּ עֲלֵיהֶם, כַּאֲשֶׁר הָעִיד בְּאֶמְרוֹ 'וַיַּעֲנוּ כָל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ: כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה" (שְׁמוֹת יט, ח), כְּלוּמָר בֵּין כָּלֶנוּ נִשְׁלִים כֹּנְתָנוּ. תּוֹרָה ג
 (ד) וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְחָה מִקֻּשָּׁה. "וְזֶה" הַתְּכִלִּית הַמְּכֻבָּר בְּהַחֲלֹקַת הַנִּזְרוֹת "אֵל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְחָה", הִוא בְּעֶצְמוֹ מְכֻבָּר בְּעִנְיָן חַיִּיב הִיּוֹת "הַמִּנְחָה מִקֻּשָּׁה", לְהַזְרוֹת הָאֲחֻדוֹת הַמְּכֻבָּר לְתַכְלִית אֶחָד בְּעֶצְמוֹ. תּוֹרָה ה

ספוט

דברי ר"מ), ובזו יש סמך לדבריו ב'תורת כהנים', ואומר
אני שהוראת שעה היתה, ששעיר היה להם להביא
לחטאת עבודה-זרה עם פר העולה.

כ"י וְלָקְחוּ פֶּרֶךְ בֶּן־בֶּקֶר • והוא עולה, כמו שכתוב
"וַעֲשֵׂה אֶת הָאֶחָד עֲלֶיהָ", והוא קרבן צבור בעבודה-
זרה. ופר שני • (ת"כ) מה תלמוד-לומר "שני"? לומר
לך: מה עולה לא נאכלת, אף חטאת לא נאכלת (ע"כ)

ט ויתקרב ית לואי קדם משכן זמנא ויתכנוש
ית כל כנשתא דבני ישראל:

(ט) וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְהַלְתָּ
אֶת־כָּל־עַדַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"י וְהִקְהַלְתָּ אֶת־כָּל־עַדַּת • לפי שהלויים נתונים קרבן כפרה תחתיהם, יבואו ויעמדו על קרבנם ויסמכו
את ידיהם עליהם.

י ויתקרב ית לואי קדם יי ויסמכו בני
ישראל ית ידיהון על לואי:

(י) וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי יְהוָה וְסִמְכוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הַלְוִיִּם:

יא וירידים אהרן ית לואי ארמא קדם יי מן
בני ישראל ויהון למפלח ית פלחנא דיי:

(יא) וְהִנִּיף אֹהֶרֶן אֶת־הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת יְהוָה:

בס: "תנופה לה", שאף עליהם היתה עבודת הקדש:
יריעות וקרשים (צ"ל: וקרסים, דאלו קרשים ביד
משא בני מררי) הנראות בבית קדש הקדשים,
והשלישית לבני מררי.

כ"י וְהִנִּיף אֹהֶרֶן אֶת־הַלְוִיִּם תְּנוּפָה • כדרך שאשם
מצרע טעון תנופה חי. שלש תנופות נאמרו בפרשה
זו: הראשונה לבני קהת, לכה נאמר בס: "והיו לעבד
את עבדת ה'", לפי שעבודת קדש הקדשים עליהם:
הארון והשלחן וגו'. השנייה לבני גרשון, לכה נאמר

יב ולואי יסמכו ית ידיהון על ריש תוריא
ועבד ית חד חטאתא וית חד עלתא קדם יי
לכפרא על לואי:

(יב) וְהַלְוִיִּם יְסִמְכוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים
וַעֲשֵׂה אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה לַיהוָה
לְכַפֵּר עַל־הַלְוִיִּם:

יג ויתקם ית לואי קדם אהרן וקדם בנויה
ותרם יתהון ארמא קדם יי:

(יג) וְהַעֲמַדְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֹהֶרֶן וּלְפָנֵי בְנָיו
וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לַיהוָה:

יד ותפרש ית לואי מגו בני ישראל ויהון
משמשין קדמי לואי:

(יד) וְהִבְדַּלְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי
הַלְוִיִּם:

~ יום שני ט' סיון ~

טו ובתוך כן יבאו הלויים לעבד את־אהל מועד
זמנא ותדפי יתהון ותרים יתהון ארמא:

(טו) וְאַחֲרֵיכֵן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד
וַיַּהֲרֹת אֹתָם וַיַּהַנֶּפֶת אֹתָם תְּנוּפָה:

טז ארי אפרשא מפרשין אנון קדמי מגו בני
ישראל חלף פתח כל ולדא בוכרא כלל
מבני ישראל קרבית יתהון קדמי:

(טז) כִּי נִתְּנִים נִתְּנִים הָמָּה לִּי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
תַּחַת פְּטֹרַת כָּל־רָחֹם בְּכוֹר כָּל־מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַקָּהָתִי
אַתֶּם לִּי:

נ"ז • נְתֻנִים נְתֻנִים • נְתֻנִים לְמֹשֶׁה, נְתֻנִים לְשִׁיר. פְּטֹרַת • פְּתִיחַת.

~ נקודות משיחות קודש ~

לפרש שהפפל קאי על משה ושיר, שהם חובת הלויים
עצמם. אך כאן נאמר "לי", ולכן אפשר לפרש שהפונה
גם לעבודת הלויים – משה ושיר.

(לקוטי שיחות, כרך יג, עמ' 15)

נְתֻנִים לְמֹשֶׁה, נְתֻנִים לְשִׁיר (רש"י ח, טז)

לא פירש בן בפרשת במדבר (ג, ט) – "ונתתה את הלויים
לאהרן ולבניו, נְתֻנִים נְתֻנִים הָמָּה לִּי". ויש לומר, דהנה
שם נאמר "לו", והפונה לעבודת שמירת המשכן, שבה
הטל על הלויים לסייע לכהנים בעבודה שלהם. אם־כן אין

יז ארי דילי כל בוכרא בבני ישראל באנשא
ובבעריא ביומא דקטלית כל בוכרא
בארעא דמצרים אקדשית יתהון קדמי:

(יז) כִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה
בְּיוֹם הַפִּתִּי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי אֹתָם
לִּי:

נ"ח • כִּי לִי כָל־בְּכוֹר • שְׁלִי הָיוּ הַבְּכוֹרוֹת בְּקוֹ הַדִּין שֶׁהִגַּנְתִּי עֲלֵיהֶם בֵּין בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, וְלִקְחָתִי אוֹתָם לִי
עַד שִׁטְעוּ בַּעֲגָל, וְעָכְשׁוּ "וְאָקַח אֶת־הַלְוִיִּם".

יח וקרבית ית לואי חלף כל בוכרא בבני
ישראל:

(יח) וְאָקַח אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל:

ספורט

עשיתי כדי להצילם בתורת הקדש,
שלא היו ראויים להנצל מנגעי
משלחת מלאכי רעים, בהיות הם
הנכבדים בעם וקולר כלם תלוי בהם.
ואמיתי שיפדו כדי שיצאו לחלין
בזה, שיהיו מתרים בעבודת
הדיוט. תורה יח

(יח) וְאָקַח אֶת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל
בְּכוֹר. באותו הדור בלכד, כמבאר
למעלה (ג, מ"א). תורה יט

העבודה מטלת עליהם. תורה יז
(יז) כִּי לִי כָל בְּכוֹר. שהיתה מקדם
העבודה בבכורות, מפני היותם
הנכבדים בביתם ולקחם משפט
העבודה.
ביום הפתי כל בכור.. הקדשתי.
אבל מה שהצרכתי אותם לפדיון היה
הטעם בשביל ש"ביום הפתי"
הקדשתי לי, שלא יתעסקו בעבודת
הדיוט כלל, כמו שאסרתי גזה
ועבודה בבכור בהמה (דברים טו, טז). וזה

(טו) וְאַחֲרֵי כֵן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם. ההויים
עמה. תורה טז

(טז) כִּי נִתְּנִים נְתֻנִים הָמָּה לִּי.
נְתֻנִים מַעֲצָמָם, שְׁנַתְּנוּ אֶת עֲצָמָם
לַעֲבוֹדָתִי, כְּמוֹ שֶׁהֵעִיד בְּאֶמְרוֹ: "מִי
לֵה' אֵלִי, וַיֹּאסְפוּ אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֵוִי"
(שמות לב, כו), וְנִתְּנִים גַּם כֵּן מִתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל. שִׁיתְּנוּ מִחֵית הַלְוִיִּם בַּמַּעֲשֹׂר
רִאשׁוֹן חֲלָף עֲבוֹדָתָם, לְמַעַן תִּהְיֶה
עֲבוֹדָתִי נַעֲשִׂית בֵּין כָּלָם.
תַּחַת פְּטֹרַת כָּל רָחֹם. שֶׁהִתְּנָה

יט ויהבית ית לנאי מסירין לאהרן ולבנוהי
מגו בני ישראל למפלח ית פלחן בני
ישראל במשכן זמנא ולכפרא על בני
ישראל ולא יהי בבני ישראל מותא במקרב
בני ישראל לקודשא:

(יט) וְאַתָּנָה אֶת־הַלְוִיִּם נְתַנִּים | לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲלֹ
מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל
נֶגֶף בְּגִשֶׁת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ:

כ' במדבר רבה'. ולא יהיה בבני ישראל נגף.
שלא יצטרכו לגשת אל הקדש, שאם יגשו – יהיה
נגף.

כ"י וְאַתָּנָה וְגו' חמש פעמים נאמר "בני ישראל"
במקרא זה - להודיע חבתו, שנכפלו אנכרותיהן
במקרא אחד כמנין חמשה חמשי תורה. וכך ראיתי

כ' עבד משה ואהרן וכל כנשתא דבני
ישראל לנאי ככל די פקיד יי ית משה
לנאי כן עבדו להון בני ישראל:

(כ) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְלוּיִם
כָּכָל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה לְלוּיִם כִּן־עָשׂוּ לָהֶם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"י וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עֲדַת וְגו' משה העמידן, ואהרן הניפם, וישראל סמכו את ידיהם.

כא ואדפינו לנאי וחנונו לבושיהון וארם
אהרן ויהיון ארמא קדם יי וכפר עליהון
אהרן לדכואיהון:

(כא) וַיִּתְּחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיַּכְבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם וַיִּנָּף אֶהֱרֹן
אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וַיַּכְפֵּר עֲלֵיהֶם אֶהֱרֹן
לְטַהָרָם:

כב ובתור כן עלו לנאי למפלח ית פלחנהון
במשכן זמנא קדם אהרן וקדם בנוהי כמא
די פקיד יי ית משה על לנאי כן עבדו
להון:

(כב) וְאַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַתָּם בְּאַהֲלֹ
מוֹעֵד לִפְנֵי אֶהֱרֹן וּלִפְנֵי בָנָיו כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה עַל־הַלְוִיִּם כִּן עָשׂוּ לָהֶם: ס

כ"י כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו' כן עשו. להגיד שבח העושים והנעשה בהם, שאחד מהן לא עכב.

כג ומליל יי עם משה למימר:

(כג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כמו שצוה למשה שיצוה ללוים
שיעשו.

כד פן עשו להם בני ישראל. הודונו
ישראל לעשות בשבילם כדי שיהיה
רצון קונם נעשה. תורה כא

(כב) כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה עַל
הַלְוִיִּם. למעלה, שצוה שיהיה
משמורתם לעבד ולמשא ולשיר על
פי אהרן ובניו.

כז עשו להם. אהרן ובניו לסדרם
במשמורתם. תורה כג

ובשאר ישראל.
בגשת בני ישראל אל הקדש. שבוה
יחטאו הנזרים הנגשים, והלוים
שיניחו את הנזרים לגשת, ויתחייבו
כלם, כענין אמרו: "ולא ימותו גם הם
גם אתם" (לחן יח א).

(כ) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל עֲדַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְלוּיִם. עשו בשביל הלוים
ולעזרתם ענין הגלות וכבוס הבגדים
והקרבן.

ככל אשר צוה ה' את משה ללוים.

(יט) וְאַתָּנָה אֶת הַלְוִיִּם. ומאחר שהם
"נתונים" מעצמם לעבודתי, נתתים
לעבודתי לאהרן ולבניו.
לעבד את עבדת בני ישראל באהל
מועד. לעבד אותה העבודה שהיתה
ראויה לכבדניהם.

ולכפר על בני ישראל. בקבלם את
המעשרות מישראל כדי שיוכלו
לעבד את האל ותברך. וכפרו על
ישראל שגרמו כלם בעגל שאמאס
את בכוריהם.

ולא יהיה בבני ישראל נגף. בלוים

(כד) זאת אשר ללויים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא צבא בעבדת אהל מועד:

חמש שנים, ובן שלשים עובד. מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו בחמש שנים, ששוב אינו רואה.

כ"ה זאת אשר ללויים. שנים פוסלין בהם, ואין המומין פוסלין בהם. מבן חמש ועשרים. ובמקום אחר אומר (במדבר ד): "מבן שלשים שנה". הא ביצד? (חולין כז) מבן כ"ה פא ללמד הלכות עבודה ולומד

(כה) ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד:

כ"ו ולא יעבד עוד. עבודת משא בכתף, אבל חוזר הוא לנעילת שפירים ולשיר ולטעון עגלות. וזהו "ושרת את-אחיו" – "עם אחיהי", בתרגומו.

(כו) ושרת את-אחיו באהל מועד לשמור משמרת ועבדה לא יעבד ככה תעשה ללויים במשמרתם: פ

כ"ז לשמור משמרת. לחנות סביב לאהל, ולהקים ולהוריד בשעת המסעות.

~ יום שלישי י' סיון ~

א ומליל י' עם משה במדברא דסיני בשמא תניתא למפקהון מארעא דמצרים בירחא קדמאא למימר:

ט (א) וידבר יהוה אל-משה במדבר-סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחודש הראשון לאמר:

גנותן של ישראל, שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא הקריבו אלא פסח זה בלבד.

כ"א בחודש הראשון. פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד איר, למדת (פסחים פ"ק. ספרי) שאין סדר מקדמם ומאחר בתורה. ולמה לא פתח בזו? מפני שהוא

ספורנו

כל אלה, ספר אותם כפי מדרגת היותם לרצון לפניו, לא לפי הזמן שהיו בו.

ולכן ספר בכאן ענין חנפת המזבח והלויים והפסח שהיו בחודש הראשון, והיתה תחלת הספר בחודש השני, והיה ענין חנייתם ונסיעתם על פי ה' מיום צאתם ממצרים. ועל כמו זה אמרו 'אין מקדם ומאחר בתורה', ולזה פאשר תכונ תכלית מה - זולתי הזמן - בפסד המספר. תורה ב

באמרו לחובב "נסעים אנחנו אל המקום" (לחלן י. כט).

ראשונה: ספר חנפת המזבח. שנית: זריזותם בענין חנוך הלויים. שלישית: זריזותם בקרבן הפסח.

רביעית: לכתם אחרי האל יתברך במדבר (על פי ירמיהו ב, ב), אף על פי שהיה העלות הענין בזמנים בלתי נודעים, פעמים ארבים ופעמים קצרים, באפן שהיה ראוי שתקשה עליהם מאד חנניה והמסע. ולהודיע

ט (א) בחודש הראשון. אחר שפקד אנשי הצבא (פרק א) וסדר הדגלים (פרק ב) ונושאי המשכן (פרק ד) להכניסם לארץ, וטהר מחניהם מן השמאים (פרק ה) באמרו "והיה מחניף קדוש" (דברים כג, טו), ומן הממזרים בענין סוטה, למען תהיה השכינה ביניהם במחנה צבאותם, ספר הכתוב ארבעה מעשים טובים שעשו ישראל, שבהם זכו לכנס לארץ מיד בלתי מלחמה וללא המרגלים, כמו שהעיד משה רבינו

ב וַיַּעֲבֹדוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל זֶת פֶּסַח בְּזִמְנָה :

(ב) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ:

כ"י • בְּמוֹעֲדוֹ • (ש) אף בְּשַׁבָּת, "בְּמוֹעֲדוֹ" – אף בְּטַמְאָה.

~ נקודות משיחות קודש ~

הקרבנות הפסח במדבר

ויש לומר בזה באפן חדש. דהנה בפ"ש ז' מדבר אודות ה"טמאים לנפש אדם", דכשלא יכלו להקריב את קרבן הפסח, תבעו מהקדוש-ברוך-הוא "למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה'", והסכים להם הקדוש-ברוך-הוא ונתן להם מצות פסח שני.

ואם-כן הרי הדברים קל-וחומר, ומה אם מספר מועט מבני ישראל, כשבקשו מאת הקדוש-ברוך-הוא להקריב הפסח, נתן להם פסח שני, הרי אם כלל ישראל פלו היו מבקשים מהשם-יתברך שרוצים הם להקריב את הפסח גם בשאר השנים ששהו במדבר, פל-שכן וקל-וחומר שהיה מסכים עמהם, ונותן להם להקריב את הפסח! וזהו "גנותן של ישראל" שלא בקשו להקריב את קרבן הפסח בשאר השנים.

(על-פי לקו"ש חכ"ג עמ' 65 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

וידבר ה' . . בשנה השנית . . בחדש הראשון . . ויעשו בני-ישראל את-הפסח פ"ש שבראש הספר לא נאמרה עד איר . . ולמה לא פתח בזו, מפני שהוא גנותן של ישראל, שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד (ט, א-ב. ובפרש"י)

כבר הקשו מפרשים (ראה רא"ם ושפ"ח כאן. ועוד), הרי זה ש"לא הקריבו אלא פסח זה", הוא מפני שבשאר השנים לא נתחייבו כלל להקריב את הפסח במדבר, וכמו שכתב רש"י (בא יב, כה) "תלה הכתוב מצוה זו [קרבן פסח] בביאתם לארץ, ולא נתחייבו במדבר אלא פסח אחד שיעשו בשנה השנית על-פי הדבור", ואם-כן מהי גנותן של ישראל בזה שלא הקריבו אז את הפסח? ונדחקו לכאר באופנים שונים.

ג בארבעה עשר יום בחדש הזה בין הערבים תעשו אותו במועדו בכל-חקתיו וככל-משפטו תעשו אותו:

(ג) בארבעה עשר יום בחדש הזה בין הערבים תעשו אותו במועדו בכל-חקתיו וככל-משפטו תעשו אותו:

חמץ. (ספרים אחרים: מצות שבגופו: ש, תמים, זכר, בן שנה. שעל גופו: צלי-אש, ראשו על כרעיו ועל קרבו; שחויץ לגופו: מצה ובעור חמץ).

כ"י • כָּל־חֻקְתּוֹ • אלו מצות שבגופו: ש, תמים, זכר, בן שנה. וככל-משפטו • אלו מצות שעל גופו ממקום אחר, כגון שבעת ימים למצה ולבעור

ד ומיליל משה עם בני ישראל למעבד פסחא:

(ד) וידבר משה אל-בני ישראל לעשות הפסח:

א לא כששמע פרשת מועדים מסיני - אמר להם, וחרו וזהו ירם בשעת מעשה.

כ"י • וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְגו' • (ספרי) מה תלמוד-לומר? והלא כבר נאמר (ויקרא כג): וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה'?

(ב) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח. מלבד מה שעשו בשמיני למלוואים וחסכת הנשיאים יעשו גם כן את הפסח, שלא יפטר ממו בשביל שמחת המצות שקימו, כמו שקרה בבנין בית ראשון שספרו רבותינו ז"ל שבטל שלמה את יום הפורים בשמחת חסכת חבית. תורה ג

הוֹעֲבֹדוּ יָת פֶּסַחָא בְּנִיסָן בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרָא
יּוֹמָא לְיִרְחָא בֵּין שְׁמִשָּׁא בְּמִדְבָּרָא דְּסִינִי
כָּל דִּי פִקִּיד יְיָ יָת מִשָּׁה בֶּן עֲבָדוּ בְּנִי
יִשְׂרָאֵל:

(ה) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּרֹאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי יוֹם
לְחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבִים בְּמִדְבַּר סִינִי כָּל אִשֶּׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וְהָיוּ גְבֵרִיא דִּי הָיוּ מְסַאֲבִין לְטָמִי נִפְשָׁא
דְּאִנְשָׁא וְלֹא יָכִילוּ לְמַעַבְדַּ פֶּסַחָא בְּיוֹמָא
הַהוּא וּקְרִיבוּ קָדָם מִשָּׁה וְקָדָם אֶהְרֹן בְּיוֹמָא
הַהוּא:

(ו) וַיְהִי אֲנָשִׁים אִשֶּׁר הָיוּ טָמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם
וְלֹא־יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת־הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי
מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֶהְרֹן בַּיּוֹם הַהוּא:

זֶה אַחֵר זֶה, שָׁאם מִשָּׁה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, אֶהְרֹן מִנִּין
לוֹ?.

כ"י* לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֶהְרֹן • (ספרי) כְּשִׁשְׁנִיָּהם
יוֹשְׁבִין בְּבֵית הַמִּדְבָּר, בָּאוּ וּשְׂאֵלוֹם; וְלֹא יִתְּנֹן לֹמֵר

וַיֹּאמְרוּ גְבֵרִיא הָאֲנָוִין לֵה אֲנִתְנָא מְסַאֲבִין
לְטָמִי נִפְשָׁא דְּאִנְשָׁא לְמָא נְתַמְנַע בְּדִיל
דְּלֹא לְקַרְבָּא יָת קַרְבָּנָא דִּי בְּזִמְנָה בְּגוּ בְּנִי
יִשְׂרָאֵל:

(ז) וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טָמְאִים
לְנֶפֶשׁ אָדָם לָמָּה נִגָּרַע לְבַלְתִּי הַקָּרִיב אֶת־קֶרְבָּן
יְהוָה בְּמַעַדּוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

הָיָה מִדְּבַר עִם הַשְׂכִּינָה (סנהדרין פ"ק). וְהָאִיָּה הִיָּתָה
פְּרָשָׁה זוֹ לְהֹאמֵר עַל־יְדֵי מֹשֶׁה כְּשֶׁאֵר כָּל הַתּוֹרָה
כְּלָה, אֲלֹא שֶׁזָּכוּ אֵלָיו שֶׁתֹּאמַר עַל־יְדִיהוֹן, שְׁמַגְלִילִין
זְכוּת עַל־יְדֵי זָכָאִי.

כ"י* לָמָּה נִגָּרַע • (שם) אָמַר לָהֶם: אֵין קְדָשִׁים קְרָבִים
בְּטַמְאָה. אָמְרוּ לוֹ: יִזְרַק הַדָּם עָלֵינוּ בְּכַהֲנִים טְהוֹרִים,
וַיֵּאכַל הַבָּשָׂר לְטָמְאִים* (ס"א: לטהורים. כ"ג ראם). אָמַר לָהֶם:
עַמְדוּ וְאַשְׁמְעוּ, כְּתַלְמִיד הַמִּבְטָח לְשִׁמְעַם מִפִּי רַבּוֹ.
אֲשֶׁרִי יְלוּד אִשָּׁה שֶׁכָּךְ מְבַטֵּחַ, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָיָה רוֹצֵה

ח וַיֹּאמֶר לְהוֹן מֹשֶׁה אֹרִיכוּ עַד דְּאַשְׁמַע מַה
דְּאַתְפַּקֵּד קָדָם יְיָ עַל דִּי לְכוּן:

(ח) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים מֹשֶׁה עַמְדוּ וְאַשְׁמְעוּ מַה־יִּצְוֶה
יְהוָה לָכֶם: פ

ט וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

(ט) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

י מִלַּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימָר גְּבֵר גְּבֵר אֲרִי
יְהִי מְסַאֲב לְטָמִי נִפְשָׁא דְּאִנְשָׁא אוּ בְּאַרְחָא
רַחֲקָא לְכוּן אוּ לְדִרְכוּן וַיַּעַבְדַּ פֶּסַחָא קָדָם
יְיָ:

(י) דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ בִּי־יְהוּה
טָמֵא לְנֶפֶשׁ אוּ בְּדֶרֶךְ רַחֲקָה לָכֶם אוּ לְדֶרֶתִיכֶם
וַעֲשׂוּ פֶסַח לַיהוָה:

זְמַן שְׁחִיטָה. פֶּסַח שְׁנִי – מִצָּה וְחִמָּץ עִמּוֹ בְּבֵית וְאִין
שָׁם יוֹם־טוֹב, וְאִין אֲסוּר חִמָּץ אֲלֵא עִמּוֹ בְּאַכִּילָתוֹ.

כ"י* אוּ בְּדֶרֶךְ רַחֲקָה • נָקוּד עָלָיו, לֹמֵר: לֹא
שְׁרַחֲקָה וְדָאִי, אֲלֵא שְׁהָיָה חוּץ לְאַסְקַפַּת הָעֲצוּרָה כָּל

יא בְּיִרְחָא תְּנִינָא בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרָא יּוֹמָא בֵּין
שְׁמִשָּׁא וַיַּעַבְדוּ יְתָה עַל פִּטְוִיר וּמִרְרִין
יִיכְלָנָה:

(יא) בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי יוֹם בֵּין הָעַרְבִים
יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל־מִצּוֹת וּמִרְרִים יֹאכְלֶהוּ:

(י) אֲנַחְנוּ טָמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם, לָמָּה נִגָּרַע. מֵאַחַר שֶׁהָיָה טָמְאָתָנוּ לְדַבַּר מִצְוָה, לָמָּה תְּהִיָּה גּוֹרֶרֶת עֲבָרָה. בְּמַעַדּוֹ. שׂוֹ
מִצְוָה עוֹבְרָת. תוֹרָה ח

יב לא יִשְׁאֲרוּ מִמֶּנּוּ עַד-צֶפְרָא וְגִרְמָא לֹא יִתְבְּרוּן בֵּהּ כָּכָל גְּזֵרַת פִּסְחָא יַעֲבִדוּן יְתָה:

(יב) לֹא-יִשְׁאֲרוּ מִמֶּנּוּ עַד-צֶפְרָא וְעַצֵּם לֹא יִשְׁבְּרוּּ בְּכָל-חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ:

יג וְגִבְרָא דְהוּא דְכִי וּבִאֲרַח לֹא הָוָה וַיִּתְמַנֵּעַ לְמַעַבְדַּ פִּסְחָא וַיִּשְׁתַּצֵּי אִנְשָׁא הָהִיא מַעֲמָה אֲרִי קִרְבָּנָא דִּי לֹא קָרִיב בְּזִמְנָה חוּבָה יִקְבַּל גִּבְרָא הַהוּא:

(יג) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר-הוּא טָהוֹר וּבְדֻרְךָ לֹא-הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וּנְכִרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ כִּי קִרְבָּן יִהְיֶה לֹא הִקְרִיב בְּמַעֲדוֹ חֲטָאוֹ יֵשָׂא הָאִישׁ הַהוּא:

יד וְאֲרִי יִתְגַּבֵּר עִמְכוּן גִּיּוֹרָא וַיַּעֲבֵד פִּסְחָא קִדְּם יִי כְּגִזְרַת פִּסְחָא וְכִדְחִזִּי לֵהּ בֵּן יַעֲבֵד קִנְיָא חַד יְהִי לְכוּן וּלְגִיּוֹרָא וּלְיִצְיָקָא דְאַרְעָא:

(יד) וְכִי-יִגְוֹר אֶתְכֶם גֵּר וַעֲשֵׂה פֶסַח לִיהוָה בְּחֻקָּה הַפֶּסַח וּכְמִשְׁפָּטוֹ כֵּן יַעֲשֵׂה חֻקָּה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר וּלְאֲזִרַת הָאָרֶץ: ׀

אחת וגו', אלא כִּף מִשְׁמְעו: וכי-יגור אתכם גר ובא עת לעשות פסח עם חֲבֵרָיו, כחֻקָּה וכמִשְׁפָּט יַעֲשֵׂה.

כש"י • וכי-יגור אתכם גר וַעֲשֵׂה פֶסַח • (פסחים צג. ספרי) יכול כל המתגבר יַעֲשֵׂה פסח מיד? תלמוד לומר "חֻקָּה

~ יום רביעי י"א סיון ~

טו וְכִיּוֹמָא דְאַתְקִים יֵת מִשְׁכָּנָא חֲפָא עֲנָנָא יֵת מִשְׁכָּנָא לְמִשְׁכָּנָא דְסִהְדוּתָא וּבִרְמִשָּׁא הָוָה עַל מִשְׁכָּנָא כְּחוּזוֹ אֲשַׁתָּא עַד צֶפְרָא:

(טו) וּבְיוֹם הַקִּים אֶת-הַמִּשְׁכָּן בִּסְפָה הָעֲנַן אֶת-הַמִּשְׁכָּן לְאַהֲל הָעֵדֻת וּבְעָרֵב יִהְיֶה עַל-הַמִּשְׁכָּן כְּמִרְאֵה-אִישׁ עַד-בֶּקֶר:

כש"י • הַמִּשְׁכָּן לְאַהֲל הָעֵדֻת • הַמִּשְׁכָּן הַעֲשׂוֹי לְהִיּוֹת אֹהֶל לְלוּחֹת הָעֵדוּת. יִהְיֶה עַל-הַמִּשְׁכָּן • כְּמוֹ "הָהָה עַל הַמִּשְׁכָּן", וְכֵן כָּל לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה.

טז בֵּן הָוָה תִּדְרִיא עֲנָנָא חֲפִי לֵהּ וְחוּזוֹ אֲשַׁתָּא בְּלִילִיא:

(טז) בֵּן יִהְיֶה תְמוֹד הָעֲנַן וּכְסֹנּוֹ וּמִרְאֵה-אִשׁ לִילָה:

יז וּלְפָנִים אִסְתַּלְקוּת עֲנָנָא מַעֲלִי מִשְׁכָּנָא וּבִתֵּר בֵּן נְטִלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִאֲתָרָא דְשָׂרִי תִמָּן עֲנָנָא תִמָּן שָׂרִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(יז) וּלְפִי הָעֲלֹת הָעֲנַן מַעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְמִקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן-שֵׁם הָעֲנַן שָׁם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

יח וְעִלְיָהּ, כְּמוֹ (מלכים א יח): "הִנֵּה-עָב קָטָנָה כְּכַף-אִישׁ עָלָה מֵיָם".

כש"י • הָעֲלֹת הָעֲנַן • כְּתִרְגוּמוֹ: "אִסְתַּלְקוּת", וְכֵן "וְנִעְלָה הָעֲנַן". וְלֹא יִתְכַּן לְכַתֵּב "וּלְפִי עֲלֹת הָעֲנַן" וְעָלָה הָעֲנַן, שְׂאִין זֶה לְשׁוֹן סְלוּק אֲלֵא צְמוּחַ

לְכַתֵּם אַחֲרָיו בְּמִדְבָּר: רִאשׁוֹנָה שְׁהִי חוֹנִים בְּמִקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן שֵׁם הָעֲנַן, אַף עַל פִּי שְׁהִי מִקוֹם "תֵּהוּ יִלֵּל יְשִׁימָן" (על פי דברים לב, י). תורה יח

הָיוּ נוֹסְעִים אֶל אוֹתוֹ הַצֵּד שְׁהִי הָעֲנַן פּוֹנָה. וּבְמִקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן שֵׁם הָעֲנַן שָׁם יַחֲנוּ. סֵפֶר זְכוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַל

(יד) חֻקָּה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם. פֶּה בְּמִדְבָּר. וְלַגֵּר וּלְאֲזִרַת הָאָרֶץ. בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. תורה טו (יז) וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ. אַחֲרֵי הָעֲלֹתוֹ

(יח) **עַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל־פִּי יְהוָה יִחַנוּ כָּל־יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכֵּן הָעָם עַל־הַמִּשְׁכָּן יַחְנוּ:**

יח על מימרא דיי נטלין בני ישראל ועל מימרא דיי שרון כל יומי די שרי עננא על משכנא שרון:

ז"ש: **עַל־פִּי ה' יִסְעוּ • שְׁנִינוּ ב"מְלָאכַת הַמִּשְׁכָּן:**
 ביון שהיו ישראל נוסעים, היה עמוד הענן מתקפל ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה; תקעו והריעו ותקעו, ולא היה מהלך עד שמשא אומר: "קומה ה'" ונסע דגל מחנה יהודה. זו ב'ספרי'.

ועל-פי ה' יחנו • כיון שהיו ישראל חונים, עמוד הענן מתמר ועולה ונמשך על גבי בני יהודה כמין ספה, ולא היה נפרש עד שמשא אומר: "שוכה ה' רבבות אלפי ישראל", הוי אומר: "על-פי ה' ובניד-משה".

(יט) **וּבַהָאָרֶץ הָעָנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וַיִּשְׁמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא יִסְעוּ:**

יט ובאורכות עננא על משכנא יומין סגיאין ויטרוין בני ישראל ית מטרת מימרא דיי ולא נטלין:

(כ) **וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יְהִי הָעָנָן יָמִים מִסְפָּר עַל־הַמִּשְׁכָּן עַל־פִּי יְהוָה יַחְנוּ וְעַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ:**
 ז"ש: **וַיֵּשׁ • כְּלוֹמַר: וּפְעָמִים. יָמִים מִסְפָּר • יָמִים מְצֻטָּים.**

כ ואית די הוה עננא יומי דמנן על משכנא על מימרא דיי שרון ועל מימרא דיי נטלין:

~ נקודות משיחות קודש ~

כל הזמן קימו מצות ה', בהנחתם או בנסיעתם. ועוד זאת, כדאיתא בגמרא דכיון כתיב בהו על-פי ה' יחנו ועל-פי ה' יסעו, כמאן דקביע להו דמי. (וידוע גם פתגם כבוד קדושת מורי-וחמי אדמו"ר לגבי אופן העבודה בזמן הזה, אף שהנה בא משיח, שהוא בדוגמת הקמת המשכן שהיתה לפעמים ליום אחד, ובלשון הכתוב "וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יְהִי הָעָנָן מְעַרְבַּ עַד בּוֹקֵר וְנִעְלָה הָעָנָן וְנִסְעוּ", דגם אז

היתה ההקמה בתכלית השלימות ובתכלית הקביעות, כמו שהיתה כאשר חנו בקדש ברגע י"ט שנה). ונמצא שבהיותם במדבר, היו בקביעות במצב של "על-פי ה'". ועוד זאת, שלא היה זה רק באופן של קביעות וצמיחה במקום אחד, אלא שבנה גופא עלו מחיל אל חיל, שהרי זה ציווי מפורש בתורה להעלות בקודש.

(מאמר ד"ה להבין ענין פרשת נסכים, ש"פ שלח, מבה"ח תמוז ה'תשנ"ו)

(כא) **וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יְהִי הָעָנָן מְעַרְבַּ עַד־בֹּקֶר וְנִעְלָה הָעָנָן בִּבְקֹר וְנִסְעוּ או יוֹמָם וְלַיְלָה וְנִעְלָה הָעָנָן וְנִסְעוּ:**

כא ואית די הוה עננא מרמשא עד צפרא ומסתלק עננא בצפרא ונטלין או יומם וליל ומסתלק עננא ונטלין:

ספורט

(יט) **וַיִּשְׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מִשְׁמֶרֶת ה'.** ספר שנית, שהיו ממתנינים את המתנות זמן ארוך, אף על פי שהיה המקום רע מאד. ולא יסעו. לתור להם מקום לחנותם טוב מנגו. תורה כ

(כ) **וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יְהִי הָעָנָן יָמִים מִסְפָּר.** ספר שלישית, שלפעמים

היתה חנייתם במקום נאות להם ולמקניהם, ושם היה שוכן הענן "ימים מספר", מפל מקום - על פי ה' יחנו. לא מאהבת אותו המקום. ועל פי ה' יסעו. אף על פי שהיו נוסעים מאותו המקום הטוב. תורה כא

(כא) **וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יְהִי הָעָנָן מְעַרְבַּ עַד־בֹּקֶר וְנִעְלָה הָעָנָן בִּבְקֹר וְנִסְעוּ.** ספר רביעית, שהיתה חניית הענן לפעמים זמן בלתי משער, באופן שהיה לילה בלבד, שהוא זמן בלתי מוכן ומספיק לצרכי חניה ולצרכי המסע. אמנם עם זה ספר שלא היתה תחלת שום מסע בלילה. תורה כב

כב או תרין יומין או ירחא או עדן בעדן
באורכות עננא על משכנא למשרי עלוהי
שרן בגי ישראל ולא נטלין ובאסתלקוהה
נטלין:

(כב) אוֹיָמִים אוֹתֶיךָ אוֹיָמִים בְּהָאֲרִיךְ הָעֲנָן
עַל־הַמִּשְׁכָּן לִשְׁכֹּן עָלָיו יַחֲנוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְעוּ
וּבַהֲעֹלְתוֹ יִסְעוּ:

כ"י אֹי־יָמִים • שָׁנָה, כְּמוֹ (ויקרא כה) "יָמִים תִּהְיֶה גָּאֻלְתּוֹ".

כג על מימרא דיי שרן ועל מימרא דיי
נטלין ית משרת מימרא דיי נטלין על
מימרא דיי בידא דמשה:

(כג) עַל־פִּי יְהוָה יַחֲנוּ וְעַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ אֶת־
מִשְׁמַרְתּוֹ יְהוָה שָׁמְרוּ עַל־פִּי יְהוָה בִּיד־מֹשֶׁה: פ

א ומליל יי עם משה למימר:

י (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

כ בעד לך תרתין חצוצרן דכסף נגיד תעבד
יתהו ויהיו לך לערעא כנשתא ולאטלא ית
משריתא:

(כ) עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה
אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הַעֲדָה וּלְמִסַּע אֶת־הַמַּחֲנֹת:

את־המחנות • בשעת סלוק מסעות, תתקעו בהם
לסימן; נמצאת אתה אומר: על־פי שלשה היו
נוסעים: על־פי הקדוש־ברוך־הוא ועל־פי משה
ועל־פי חצוצרות. מקשה • מהעשת תעשה בהקשת
הקרנס.

כ"י אֲעֲשֶׂה־לָּךְ • (שיהיו תוקעין לפניך כמלך, ויִּהְיֶה
בישרין מלך"). עֲשֵׂה לָּךְ • משלך (עשה לך – אתה
עושה ומשפמש בהם, ולא אחר). לְמִקְרָא הַעֲדָה •
בשתרצה לדבר עם הסנהדרין ושאר העם ותקראם
לאסוף אליך, תקראם על־ידי חצוצרות. וּלְמִסַּע

ג ויתקעו בהן וינועדו אליך כל־העדה אל־פתח
אהל מועד:

(ג) וְתִקְעוּ בָהֶן וְנוֹעְדוּ אֵלַי כָּל־הָעֲדָה אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד:

כ"י אֲתִקְעוּ בָהֶן • בשתיקה, והוא סימן למקרא העדה, שנגמר: "ונועדו אליך כל־העדה אל־פתח אהל
מועד".

ד ואם בפתח יתקעו וינועדו אליך הנשיאים ראשי
רבבכיא רישי אלפיא דישראל:

(ד) וְאִם־בְּאַחַת יִתְקַעוּ וְנוֹעְדוּ אֵלַי הַנְּשִׂאִים רָאשֵׁי
אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"י אִם־בְּאַחַת יִתְקַעוּ • הוא סימן למקרא
הנשיאים, שנגמר: "ונועדו אליך הנשיאים". ואף

כאמר "וכי תבאו מלחמה בארצכם
על הצר הצר אתכם, והרעתם
בחצוצרות" (להלן פסוק ט).

והיו לך למקרא העדה. מפני שהיה
מקרא העדה והנשיאים "אל פתח
אהל מועד" (פסוק א) "לפני ה'", רצה
שתהיה קריאתה בחצוצרות לכבוד
המלך. תורה ג

ועל פי ה' יסעו. בהעלות הענן, גם
אחר הזמן האריך ששכר סדרו שם כל
עניניהם. תורה א
י (ב) עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת
כֶּסֶף. בהיות הפונה עתה לנסע
להכניסם לארץ מיד, צוה בחצוצרות
לתרועת מלך בם, בנסע המשכן
ובנסע המקדש, ובצאתם להלחם,

(כב) או ימים או חדש או
ימים. חמישית ספר, שבקצת אלה
הזמנים לא היה להם פנאי לסדר
ענינם ועניני מקניהם, ובקצתם כבר
הכינו וסדרו, וכמו רגע היו מסתלקין
תכף והורסים כל תכונותיהם. תורה כג
(כג) עַל פִּי ה' יַחֲנוּ. גם בזמן הקצר,
בלתי השגת סדור עניניהם.

(ו) וַתִּקְעֵתֶם תְּרוּעָה שְׁנִית וַנִּסְעוּ הַמַּחֲנֹת הָאֵלֶּים׃
 תִּימְנָה תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְמַסְעֵיהֶם׃

מִקְרָא הָעֵדָה לְמַסַּע אֶת הַמַּחְנוֹת? תִּלְמוּד-לוֹמֵר
 "וּבִהְקֵהִיל אֶת-הַקֹּהֵל וְגו'...", לומר שֶׁאֵין תְּרוּעָה
 לְמִקְרָא הָעֵדָה, וְהוּא-הַדִּין לְנִשְׂאִים, הֵרִי סִמָּן
 לְשִׁלְשֶׁתָם: מִקְרָא הָעֵדָה בְּשִׁתִּים וְשֶׁל נִשְׂאִים בְּאַחַת,
 וְזוֹ וְזוֹ אֵין בָּהֶם תְּרוּעָה, וּמַסַּע הַמַּחְנוֹת בְּשִׁתִּים —
 עַל-יְדֵי תְּרוּעָה וּתְקִיעָה.

כ"י • ובני אהרן יתקעו • במקראות ובמסעות הללו.

(י) וְיָדִים שְׂמַחְתֶּם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי חֳדָשְׁכֶם
וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרוֹת עַל עַלְתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלֵמֵיכֶם
וְהָיוּ לָכֶם לְזָכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: פ

וְעַל עֲלֵיתֵיכֶם • (ספרי: ערכין יא) בְּקֶרֶבן צָבוּר, הִפְתּוּב
מִדְבָּר. אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • מִפְּאֵן לְמַדְנוּ מַלְכוּת עִם
זִכְרֹנוֹת וּשְׁפוּרוֹת, שְׁנֵאמַר: "וַתִּקְעֵתֶם" – הָרִי

~ יום חמישי י"ב סיון ~

(יא) וַיְהִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַעֲשָׂרִים בַּחֹדֶשׁ
נִעְלָה הָעֶזְרָא מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת:
יֵא וְהוּהוּ בִשְׁמָא תַנִּיתָא בִּירְחָא תַנִּינָא
בַּעֲשָׂרִין לִירְחָא אִסְתַּלַּק עֲנָנָא מֵעֶלְיוֹ
מִשְׁכַּנָּא דְסִהְדוּתָא:

כ"י - בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי • נִמְצְאָתָא אִתָּהּ אוֹמֵר: שְׁנִים עָשָׂר
חֹדֶשׁ חֲסֵר עָשָׂרָה יָמִים עָשׂוּ בַחֲזָרָב, שֶׁהָיָה בְּרֹאשׁ-
חֹדֶשׁ הַשְּׁנִי חָנוּךְ שָׁם, וְלֹא נִסְעוּ עַד עָשָׂרִים בְּאֵיר לְשָׁנָה
הַבָּאָה.

(יב) וַיִּסְעוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְמַסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינִי וַיִּשְׁכְּנוּ
הָעֶזְרָא בַּמִּדְבַּר פָּאָרָן:
יב וְנִטְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִסְלָגְהוֹן מִמִּדְבָּרָא
דְּסִינִי וּשְׂרָא עֲנָנָא בַּמִּדְבָּרָא דְפָאָרָן:

כ"י - לְמַסְעֵיהֶם • כַּמִּשְׁפָּט הַמִּכְרָשׁ לְמִסְעַ דְּגָלְיָהֶם, מִי רֹאשׁוֹן וְיָמֵי אַחֲרוֹן. בַּמִּדְבַּר פָּאָרָן • קְבֻרוֹת הַתַּנָּאִים
בַּמִּדְבַּר פָּאָרָן הָיָה, וְשָׁם חָנוּ מִמְּסַע זֶה.

(יג) וַיִּסְעוּ בְּרֹאשְׁנָה עַל-פִּי יְהוָה בִּיד־מִשָּׁה:
יג וְנִטְלוּ בְּקַדְמִיתָא עַל מִימְרָא דִּי בִידָא
דְּמִשָּׁה:

(יד) וַיִּסְעוּ דָּגֵל מַחֲנֶה בְּנֵי-יְהוּדָה בְּרֹאשְׁנָה לְצִבְאָתָם
וְעַל-צִבְאֹת נַחֲשׁוֹן בִּן-עֲמִינָדָב:
יד וְנִטְלָ טַקִּס מִשְׁרִית בְּנֵי יְהוּדָה בְּקַדְמִיתָא
לְחִילְיָהוֹן וְעַל חִילָה נַחֲשׁוֹן בֶּר עַמִּינָדָב:

(טו) וְעַל-צִבְאֹת מִטָּה בְּנֵי יִשָּׁשְׁכָר נִתְנָאֵל בֶּן-צִוְעָר:
טו וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי יִשָּׁשְׁכָר נִתְנָאֵל בֶּן צִוְעָר:

(טז) וְעַל-צִבְאֹת מִטָּה בְּנֵי זְבוּלֹן אֱלִיאָב בֶּן-חֵלֹן:
טז וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי זְבוּלֹן אֱלִיאָב בֶּר
חֵלֹן:

(יז) וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וַיִּסְעוּ בְּנֵי-גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מֵרָרִי נִשְׂאֵי
הַמִּשְׁכָּן:
יז וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וַיִּסְעוּ בְּנֵי-גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מֵרָרִי נִשְׂאֵי
הַמִּשְׁכָּן:

כ"י - וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן • בֵּינוֹן שְׁנוּסַע דְּגָל יְהוּדָה, נִכְנָסוּ
אַהֲרֹן וּבְנָיו וּפָרְקוּ אֶת הַפָּרֻכַּת וְכִסּוּ בָהּ אֶת הָאֹרֹן,
שְׁנֵאמֹר (בַּמִּדְבָּר ד'): "וְכָא אַהֲרֹן וּבְנָיו בְּנִסְעַ הַמַּחֲנֶה",
וּבְנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מֵרָרִי פּוֹרְקִין הַמִּשְׁכָּן וְטוֹעֲנִין אוֹתוֹ

(יח) וַיִּסְעוּ דָּגֵל מַחֲנֶה רְאוּבֵן לְצִבְאָתָם וְעַל-צִבְאֹת
אֱלִיָּצוּר בֶּן-שִׁדְיָאוֹר:
יח וְנִטְלָ טַקִּס מִשְׁרִית רְאוּבֵן לְחִילְיָהוֹן וְעַל
חִילָה אֱלִיָּצוּר בֶּר שִׁדְיָאוֹר:

ספורט

(יא) בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּעֲשָׂרִים
בַּחֹדֶשׁ. אַחֲרָ שְׁעָשׂוּ הַטְּמָאִים פֶּסַח
שְׁנִי בִי"ד בַּחֹדֶשׁ נַעֲשׂוּ חֲצוּצֹרוֹת,
וּבְהֶם נוֹעֲדוּ הָעֵדָה וְהַנְּשִׂאִים לְמִשָּׁה,
וְהוֹדִיעֲנוּ סֹדֵר מִסְעָם עַל יְדֵי
חֲצוּצֹרוֹת, וְסֹדֵר חֲצוּצֹרוֹת בְּמִקְדָּשׁ
וּבְמִלְחָמָה (פסוק ט), וּבְכֵן "נִעְלָה הָעֶזְרָא"
לְלֶכֶת אֶל קֹדֶשׁ בְּרָגַע, שֶׁהָיָה הָעִיר
הָרִאשׁוֹנָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה פּוֹגְעִים
בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ, שֶׁהָיָה דֶּרֶךְ "הַמִּדְבָּר"
הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, כְּאֵמֶר "וַיִּסְעוּ מִחֲרֵב
וַיִּלָּךְ אֶת כָּל הַמִּדְבָּר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא..
וְנָבֵא עַד קֹדֶשׁ בְּרָגַע" (דברים א,
ט). תורה יב

(יט) וְעַל־צָבָא מִטָּה בְּנִי שִׁמְעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן־
צוּרִישָׁדִי:

(כ) וְעַל־צָבָא מִטָּה בְּנִי־גֵד אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל:
דְּעוּאֵל:

(כא) וְנָסְעוּ הַקְּהָלִים וְנָשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וַהֲקִימוּ אֶת־
הַמִּשְׁכָּן עַד־בָּאָם:

יט"י ◀ נָשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ • נושאי דברים המקדשים. וַהֲקִימוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן • בני גרשון ובני מררי, שֶׁהָיוּ קוֹדְמִים לָהֶם מִסַּע שְׁנֵי דְגָלִים, הָיוּ מְקִימֵין אֶת הַמִּשְׁכָּן כְּשֶׁהָיָה הַעֲנָן שׁוֹכֵן, וְסִימָן הַחֲנִיָּה נִרְאָה בְּדָגֶל מַחֲנֶה יְהוּדָה. וְהֵם חֹנִיָּם, וְעִדִּין בְּנֵי קָהָת בָּאִים מֵאַחֲרֵיהֶם עִם שְׁנֵי דְגָלִים הָאַחֲרוֹנִים, הָיוּ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן

(כב) וְנָסְעוּ דְגָל מַחֲנֶה בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְצָבָאתָם וְעַל־
צָבָאוֹ אֶלְיָשָׁמַע בֶּן־עֲמִיהוּד:

(כג) וְעַל־צָבָא מִטָּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה גְּמַלְיָאֵל בֶּן־פִּדְהָצוֹר:
פִּדְהָצוֹר:

(כד) וְעַל־צָבָא מִטָּה בְּנֵי בְנִימִן אֲבִידֹן בֶּן־גִּדְעוֹנִי:
גִּדְעוֹנִי:

(כה) וְנָסְעוּ דְגָל מַחֲנֶה בְּנֵי־דָן מְאֶסָּף לְכָל־הַמַּחֲנֶה לְצָבָאתָם וְעַל־צָבָאוֹ אַחִיעֶזֶר בֶּן־עֲמִישָׁדִי:

יט"י ◀ מְאֶסָּף לְכָל־הַמַּחֲנֶה • תלמוד ירושלמי: לְפִי שֶׁהָיָה שָׁבֵטוֹ שֶׁל דָּן מְרַבָּה בְּאוֹכְלוֹסִיָּן, הָיָה נֹסֵעַ בְּאַחֲרוֹנָה, וְכָל מִי שֶׁהָיָה מְאָבֵד דָּבָר הָיָה מְחִזְרֹו לוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~

למשכן, עלול להיות אבוד ה"מה"; אף במחנה דן, שצעד בסוף, בחינת רגל – ה"מה" שלם. ולא זו בלבד, אלא שמשיבים אותו לכל בני ישראל.

(לקוטי שיחות, כרך א, עמ' 103)

וכל מי שהיה מאבד דבר, היה מחזירו לו (רש"י י, כה) אמרו רז"ל "אינהו שוטתה, זה המאבד כל מה שנותנים לו". פלומר: לכל יהודי נתן מלמעלה "מה", בטול לאלקות, אף בגלל הציור הרע, ה"מלך זקן וכסיל" (שוטה), עלול הוא לאבד אותו. במחנות שצעדו בראש, קרובים

(כו) וְעַל־צָבָא מִטָּה בְּנֵי אֲשֶׁר פִּגְעִיאֵל בֶּן־עֶכְרֹן:
בֶּן עֶכְרֹן:

(כז) וְעַל־צָבָא מִטָּה בְּנֵי נַפְתָּלִי אַחִירָע בֶּן־עֵינָן:
בֶּן עֵינָן:

כח אֵלֶיךָ מִשְׁלָלִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְחִילֵיהֶן
וְנָטְלוּ:

(כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבֶב בֶּן־רְעֻוָּאל הַמִּדְיָנִי חֵתַן מֹשֶׁה גַּם־עַיִם אֲנִיחֵנוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אֲתוּ אִתָּנוּ לָכֶם לָכֶה אִתָּנוּ וְהַטָּבְנוּ לָךְ בְּיַהֲוֹה דַּבְּר־טוֹב עַל־יִשְׂרָאֵל:

רש"י • חֹבֵב • (ספרי) הוּא יִתְרוֹ, שְׁנֹאֲמַר (שופטים ד): "מִבְּנֵי חֹבֵב חֹתֵן מֹשֶׁה". וְמָה תִּלְמוּד-לוֹמַר (שמות ב): "וּתְבִאֲנָה אֶל-רְעוּאֵל אֲבִיהֶן"? מִלְּמַד, שֶׁהִתִּינִקוּת קוֹרִין לְאָבִי אֲבִיהֶן "אָבָא", וְשִׁמּוֹת הִרְבֵּה הָיוּ לוֹ: יִתֵּר — עַל שֵׁם שִׁיתָר פֶּרֶשֶׁה אַחַת בַּתִּזְרָה, חֹבֵב — עַל שֶׁחִבֵּב אֶת הַתּוֹרָה וְכו'. נִסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל-

(ו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ לֹא אֱלֹהִים כִּי אִם-אֱלֹהֵי-אַרְצֵנוּ וְאֵל-
מוֹלְדֵתִי אֱלֹהִים:

רַחֵם יי' אֶל-אַרְצֵי וְאֶל-מְוֹלָדֹתָי • (ספרי) אִם בְּשִׁבִּיל נִכְסִי, אִם בְּשִׁבִּיל מִשְׁפַּחָתִי.

(לֹא) וַיֹּאמֶר אֶל־נָא תַעֲזֹב אֶתְּנוּ כִּי ׀ עַל־כֵּן יִדְעַת
חֲנֻתְנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִית לָנוּ לְעֵינִים:

ט"ז **אל-נא תעזב** • אין "נא" אַלאַ לשון בקשה, שלא יאמרו: לא נתגזיר יתרו מבכה; סביר היה שיש לגורים חלק בארץ, עכשו שראה שאין להם חלק, הניחם והלך לו. **כי על-כן ידעת חנתנו במדבר** • **כי נאה לך לעשות זאת על אשר ידעת חנותנו במדבר**, וראית נסים וגבורות שנעשו לנו. **כי על-כן ידעת** • כמו: על אשר ידעת, כמו (בראשית לח): "כי

על-כן לא-נתתיה לשלה בני" (שם יח): "כי-על-כן עברתם" (שם ט): "כי על-כן באו" (שם לג): "כי על-כן ראיתי פניך". והיית לנו לעינים • לשון עבר, כתרגומו. דבר אחר, לשון עתיד: כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו, תהיה מאיר עינינו. דבר אחר: שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו, שגאמר (דברים י'): "ואהבתם את-הגור".

(לִב) וְהָיָה כִּי־תִלְךָ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יִיטִיב יְהוָה עִמָּנוּ וְהַטְּבִינוּ לָךְ:

(ל) **כִּי אִם אֶל אֶרֶצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי**
אֵלַי. שְׁלֹא תִסָּבֵל וְקִנְיִנִי אֲוִיר אֶרֶץ
אֲחֵרֶת וּמִזֹּנוֹתֶיהָ. תוֹרָה לֹא
(לא) אֶל נָא תַעֲזֹב אֶתְנִי. יִלְכוּ כְּנִיד
לְפָחוֹת עִמָּנוּ.
כִּי עַל כֵּן יִדְעַת חֲנֻנִי בַּמִּדְבָּר. וְאִם

המקדש בחלקו הוא יטלנו, ובין כך ובין כך נתנוהו
לכני יתרו, ליונדב בן רכב, שנאמר: "ובני קיני חתן
משה, עלו מעיר התמרים וגו'" (שופטים א).

כ"י וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא וגו'. מה טובה הטיבו
לו? אמרו: בשהיו ישראל מחלקין את הארץ, היה
דשנה של יריחו חמש מאות אמה על חמש מאות
אמה, והניחוהו מלחלק; אמרו: מי שיבנה בית

לג ונטלו מטורא דאתגלי עלוהי יקרא דיי
מהלך תלתא יומין וארון קימא דיי נטל
קדמיהון מהלך תלתא יומין לאתקנא
להון אתר בית מישרי:

(לג) וַיִּסְעוּ מֵהַר יְהוָה דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַאֲרוֹן
בְּרִית־יְהוָה נִסַּע לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר
לָהֶם מְנוּחָה:

שְׁלֹשֶׁת יָמִים • (ספרי ב"ב יד) זֶה הָאָרוֹן הַיּוֹצֵא עִמָּהֶם
לְמַחֲמָה וְבוֹ שְׂבָרֵי לִוְחֹת מִנְּחִים, וּמַקְדִּים לִפְנֵיהֶם
דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתַנּוּן לָהֶם מְקוֹם חֲנִיָּה.

כ"י דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים • מהלך שלשת ימים הלכו
ביום אחד, שהיה הקדוש-ברוך-הוא חפץ להכניסם
לארץ מיד. וארון ברית-ה' נסע לפניהם דרך

לד וַעֲנַן יְהוָה עָלֵיהֶם יוֹמָם בְּנִסְעָם מִן־הַמִּחֲנֶה: ׀
מן משריתא:

(לד) וַעֲנַן יְהוָה עָלֵיהֶם יוֹמָם בְּנִסְעָם מִן־הַמִּחֲנֶה: ׀

את הנמוך, והורג נחשים ועקרבים. מן המחנה •
ממקום חנייתו.

כ"י וַעֲנַן ה' עָלֵיהֶם יוֹמָם • שבועה עננים כתובים
במסעיהם: ארבעה מארבע רוחות, ואחד למעלה
ואחד למטה ואחד לפניהם, ממניף את הגבה ומגביה

~ יום שישי י"ג סיון ~

לה וְהָיָה בְּמַטְל אֲרוֹנָא וְאָמַר מֹשֶׁה אֶתְגַּלִּי יי
וַיַּתְּבִּירוּן סִנְאִיף וַיַּעֲרִקוּן בְּעָלִי דְבָבּוּ מִן
קדמך:

ז נ הפוסה (לה) וַיְהִי בְּנִסְעַ הָאָרוֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוֹמָה ׀
יְהוָה וַיַּפְּצוּ אֹיְבָיָד וַיִּנָּסוּ מִשְׁנֵאוֹיָד מִפְּנֵיָד:

כדי להפסיק בין פרענות לפרענות וכו', כדאיתא
ב'כל כתבי הקדש' (שבת קטז). קומה ה' • לפי שהיה

כ"י וַיְהִי בְּנִסְעַ הָאָרוֹן • עשה לו סימניות מלפניו
ומלאחריו, לומר שאין זה מקומו; ולמה נכתב כאן?

ספורט

לְתוֹר לָהֶם מְנוּחָה. חֲנִיָּה בְּטוּחָה
ב"מדבר הנורא". תורה לד
(לד) וַעֲנַן ה' עָלֵיהֶם יוֹמָם. לא היה
הולך לפניהם כמו בשאר המסעות, כי
היה אז הארון מספיק לנחותם הדרך
בהיותו נוסע לפניהם, אבל היה עומד
עליהם ביום בעת נסעם. תורה לה
(לה) וַיְהִי בְּנִסְעַ הָאָרוֹן. ללכת
ולהכנס לארץ ישראל.
קומה ה' וַיַּפְּצוּ אֹיְבָיָד. כי אמנם
לולא שלחו מרגלים היו נכנסים
בזולת מלחמה, שהיו האמות בורחים
"כעובת חורש והאמיר אשר עזבו
מפני בני ישראל" (יעשעיה יז ט).

לג, יח, וְשֵׁם הַזִּכִּיר ג' מסעות ממדבר
סיני עד שם, והם: קברות התאנה
(פסוק טז), וּמַחֲצוֹת (יז) וְרַתְמָה (יח). כי
ענין תבצרה היה בדרך, לא בעת
חנייתם.
וארון ברית ה' נסע לפניהם דרך
שְׁלֹשֶׁת יָמִים. באותם הג' ימים
שהלכו באותן ג' מסעות דרך
"המדבר הגדול והנורא" (דברים א, יט),
היה הארון "נסע לפניהם", להבטיח
הדרך מן הנחשים והעקרבים וזולתם.
אבל בשאר המסעות היה הארון נוסע
"בתוך המחנות" (לעיל ב, יח), כשאר משא
בני קהת.

(לג) דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים. עד ארץ
ישראל. כי אמנם בשלש מסעות באו
עד נוכח קדש ברנע במדבר פארן,
שממש שלחו המרגלים, כמו שבאר
משה רבינו באמרו "ותקרבון אלי
כלכם ותאמרו, נשלחה אנשים" (דברים
א, כב), והוא מקום חנייתם במדבר
פארן שהזכיר כאן באמרו "ואחר
נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר
פארן" (להלן יב, טז), ששם באו המרגלים
בשובם, באמרו "וישובו.. ויבאו.. אל
מדבר פארן קדשה" (להלן יג, כה-כז),
והוא המקום שקראו "רתמה", באמרו
"ויסעו מחצרות, ויחנו ברתמה" (להלן

את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם, שנאמר (תהילים פג) : "ומשנאך נשאו ראש", ומי הם ? "על-עמך יערימו סוד".

מקדים לפנייהם מהלך שלשת ימים, היה משה אומר : צמד והמתן לנו ואל תתרחק יותר. (תנחומא בריקהל) • ויפצו איביך • המכנסין • וינסו משנאך • אלו הרודפים • משנאך, אלו שונאי ישראל, שכל השונא

~ נקודות משיחות קודש ~

שונאי ישראל - שונאי הקב"ה

חס-ושלום, הרי אם מאמין הוא בקב"ה, ויב"מי שאמר והיה העולם, יודע ממילא שכל חיותו וקיומו מגיעים מהקב"ה, ואיך שיש שתהיה לו שגאה חס-ושלום להשם-יתברך ?

ולכן מפרש רש"י שאכן לא מדבר כאן על שונאי הקב"ה בעצמו, דהו דבר שאי-אפשר להיות כלל, כ"א על שונאי ישראל, וכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם. וכן"ל.

(ועין במקור הדברים ב'לקוטי שיחות', שבאר מדוע לא פירש בן רש"י גם על "ויפצו איביך" שלפני זה).

(על-פי לקוטי-שיחות כרך כג, עמוד 73 ואילך - מותר 'לקראת שבת')

וינסו משנאך מפניך :

אלו שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם (י, לה. ובפרש"י)

יש לעין, מדוע הוציא רש"י את הכתוב מפשוטו, ופירש "משנאך" על שונאי ישראל, הרי יש לומר בפשטות דקאי על שונאי הקדוש-ברוך-הוא ?

וגש לבאר בזה, דהנה פשוט שלא מדבר כאן על מי שאינו מאמין בקדוש-ברוך-הוא, כי אם אינו מאמין כלל בקדוש-ברוך-הוא, איך אפשר שישנא אותו ? ועל-כרחך שמאמין הוא בקדוש-ברוך-הוא.

אף אם כן, איך יתכן כלל מציאות של "שונאי ה'"

לו ובמשרוהי אמר טוב יי שרי ביקרך בגו רבות אלפיא דישאל :

(לו) ובגדה יאמר שובה יהיה רבבות אלפי ישראל : 2 הנפוכה פ

מגיד, שאין השכינה שורה בישראל פחותים משני אלפים ושתי רבבות.

כ"י • שובה ה' • מנחם תרגמו לשון מרגוע, וכן (ישעיה ב) : "בשובה ננחת תושעון". רבבות אלפי ישראל.

א והנה עמא בד מסתקפין ביש קדם יי ושמיע קדם יי ותקף רגזה ודלקת בהון אשתא מן קדם יי ושציאת בסנפי משריתא :

יא (א) ויהי העם כמתאננים רע באזני יהוה וישמע יהוה ויחר אפו ותבער-בם אש יהוה ותאכל בקצה המחנה :

עמי" (מכה ו) : "עמי מה-עשיתי לך". כמתאננים • אין 'מתאננים' אלא לשון עלילה, מבקשים עלילה האף לפרש מאחרי המקום, וכן הוא אומר בשמשון (שופטים יד) : "כי תאנה הוא-מבקש". רע באזני ה'.

כ"י • ויהי העם כמתאננים • (ספרי) אין "העם" אלא רשעים, וכן הוא אומר (שמות יז) : "מה אעשה לעם הזה". ואומר (ירמיה יג) : "העם הרע הזה". ובקשהם בשרים, קרואים : "עמי", שנאמר (שמות ה) : "שלח את

ספורט

וטף. תורה א יא (א) כמתאננים. על טרח הדרך, לא מתאננים בלבם באמת, כי לא היתה אצלם שום סבה ראויה לזה שיתאננו, אכל היו מתאננים בדבריהם לנסות. תורה ב

ה' רבבות אלפי ישראל. כמו ה' צבאות אלפי ישראל, כאמרם ז"ל : לא נקרא "צבאות" אלא על שם צבאות ישראל. ואומר "רבבות אלפי" דענין "רבתיים אלפי שנאן" (תהלים סח, יח), כי אולי היו ישראל אז מגיעים לאותו מנין בין אנשים ונשים

וינסו משנאך מפניך. פן יבאו ישראל להחרימם. תורה לו) שובה. תהי מנוחתך פה עמנו, דענין "זאת מנוחתי עדי עד" (תהלים קלב, יד). ואף על פי שתגלה שכינתך לפני ישראל לגוש את איביהם, תהי מנוחת שכינתך בתוכנו.

מיד. בקצה המחנה. במקצין שבהם לשפלות, אלו ערב רב. רבי שמעון בן מנסיא אומר: בקצינים שבהם ובגדולים.

תואנה שהיא רעה באנני ה', שמתכוננים שתבוא באנני ויקניט. אמרו: "אוי לנו, כמה לבטנו בדרך הזה שלשה ימים, שלא נחנו מענוי הדרך". ויחר אפו. אני הייתי מתכונן לטובתכם, שתכנסו לארץ

בוצח צמא על משה וצלי משה קדם יי ואשתקעת אשתא:

(ב) ויצעק העם אל-משה ויתפלל משה אל-יהוה ותשקע האש:

האש. (שם) שקעה במקומה בארץ, שאלו חזרה לאחת הרוחות – היתה מקפלת והולכת כל אותו היום.

כ"י ויצעק העם אל-משה. (ספרי) משל למלך בשר-ודם שפעס על בנו, והלך הבן אצל אוהבו של אביו ואמר לו: צא ובקש עלי מאבא. ותשקע

גויקרא שמא דאתרא ההוא דלקתא ארי דלקת בהון אשתא מן קדם יי:

(ג) ויקרא שם-המקום ההוא תבערה פי-בערה בם אש יהוה:

דועברבין די ביניהון שאילו שאלתא ותבו ויכו אף בני ישראל ואמרו מן ייקלנא בסרא:

(ד) והאספסוף אשר בקרבם התאוה תאוה וישבו ויכבו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר:

וצאן ובקר וגו'. ואם תאמר: אכלום, והלא בכניסתם לארץ נאמר (במדבר לב): "ומקנה רב היה לבני ראובן וגו'", אלא שמבקשים עליה.

כ"י וְהַאֲסַפְּסוּף. אלו ערב רב שגאספו עליהם בצאתם ממצרים. וישבו. (שם) גם בני ישראל ויכבו עמיהם. מי יאכלנו בשר. וכי לא היה להם בשר? והלא כבר נאמר (שמות יב): "וגם-ערב רב עלה אתם,

הדכירן אנהא ית נוינא דהוינא אכלין במצרים מגן ית בוצינא וית אבטיחא ויכרתי ובוצלי ותומי:

(ה) וזכרנו את-הדגה אשר-נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטיחים ואת-החציר ואת הבצלים ואת-השומים:

חוץ מאלו? מפני שהם קשים למניקות. אומרים לאשה: אל תאכלי שום ובצל מפני התינוק. משל למלך כו' פדאיתא ב'ספרי'. הקשאים. הם קוקומברו"ש (גורקען) בלעז. אבטיחים. בורק"ש. החציר. פרישין פוריל"ש (לויך), ותרגומו "ית בוצינא" וכו'.

כ"י וְאֶשֶׁר-נֹאכַל בַּמִּצְרַיִם חֲנָם. אם תאמר שמצריים נותנים להם דגים חנם, והלא כבר נאמר (שמות ה): "ותבן לא-ינתן לכם". אם תבן לא היו נותנים להם חנם, דגים היו נותנים להם חנם? ומהו אומר "חנם"? חנם מן המצות (ספרי). את הקשאים. אמר רבי שמעון: מפני מה המן משתנה לכל דבר,

ויקען נפשא תאיבא לית כל מדעם אלהן למנא עינא:

(ו) ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל-המן עינינו: כ"י וְאֶל-הֶמָּן עֵינֵינוּ. מן בשחר, מן בערב.

מי יאכלנו בשר. לנסות "אם יכין שאר לעמו" (תהלים ח, ב), באשר העיד המשורר באמרו "וינסו אל בלבכם לשאל אכל לנפשם" (שם פסוק יח). תורה ה

שיצאו מצרים, במואסים מעלת היות השכינה ביניהם, באשר העיד באמרו "יען כי מאסתם את ה' אשר בקרבכם, ותכבו לפניו לאמר, למה זה יצאנו ממצרים" (פסוק ב).

(ב) ותשקע האש. נגד טבע האש, למען יפירו שהיה פלא בלתי טבעי, ולא היה אש טבעי שקרה אז באיזו סבה טבעית. תורה ג
(ד) וישבו ויכבו. חזרו להיות כמתאוננים לנסות, ויכבו עתה על

(ד) וְהָמָן כִּזְעָדָה הוּא וְעֵינָיו כְּעֵין הַבְּדֹלָח: וּמִמָּנָה כָּבֵד זָרַע גִּדָּא הוּא וְחִזּוּהָ כְּחִזּוּ כְּדֹלָחָא:

כ"י: וְהָמָן כִּזְעָדָה • מִי שֶׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה, יִשְׁדָּאֵל אוֹמְרִים: "בְּלִיתִי אֶל-הָמָן עֵינֵינוּ", וְהַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ-הוּא הִכְתִּיב בַּתּוֹרָה: "וְהָמָן כִּזְעָדָה וְגו'".

(ה) שְׂטוּ הָעַם וְלִקְטוּ וּמִחֲנוּ בְּרָחִים אֹרְכוּ בְּמִדְכָּה וּבִשְׁלֹו בְּפִרְיָה וְעֵשׂוּ אֶתָּה עֲגוּת וְהִיָּה טַעְמָו כְּטַעַם לֶשֶׁךְ הַשָּׁמַן:

כ"י: שְׂטוּ • אֵין "שִׁט" אֶלָּא לְשׁוֹן טִיּוֹל אִישְׁבֻנִּי, בְּלֹא עֲמָל. וּמִחֲנוּ בְּרִיחִים וְגו' • לֹא יָרַד בְּרִיחִים וְלֹא בְּקִדְרָה וְלֹא בְּמִדְכָּה, אֶלָּא מִשְׁתַּנָּה הִיָּה טַעְמָו לְנִטְחָנִין וְלִנְדוּכִין וְלִמְבַשְׁלִין. בְּפִרְיָה • קִדְרָה. לֶשֶׁךְ הַשָּׁמָן • לְחִלּוּת שֶׁל שָׁמֶן, כִּד פִּרְשׁוּ דוֹנָשׁ. וְדוֹמָה לוֹ: (תְּהִלִּים לב): "נִהַפֵּךְ לִשְׂדֵי בְּחֶרְבְּנִי קִיץ", וְהַלְמָ"ד יִסוֹד — נִהַפֵּךְ לְחִלּוּתֵי בְּחֶרְבּוֹנֵי קִיץ. וְרִבּוּתֵינוּ פִּרְשׁוּהוּ (ספרי) לְשׁוֹן שְׂדִים, אִף אֵין עֲנָן שְׂדִים אֶצֶל שָׁמֶן. וְאִי אֶפְשָׁר לומר "לֶשֶׁךְ הַשָּׁמָן", לְשׁוֹן (דְּבָרִים לב).

(ו) וּבִרְדַּת הַטֵּל עַל-הַמִּחְנָה לִילָה יִרַד הָמָן עֲלָיו: ט וְכֵד נָחַת טֵלָא עַל מִשְׁרִיתָא לִילָא נָחַת מִנָּה עֲלֵוְהִי:

(ז) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת-הָעָם בִּכְהָ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ לִפְתָּח אֹהֶלוֹ וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה מְאֹד וּבְעֵינָיו מֹשֶׁה רָע:

כ"י: בִּכְהָ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ • מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת נֶאֱסָפִים וּבּוֹכִים, לְפָרֶסֶם תִּרְעָמֶתָן בְּגִלּוּי. וְרִבּוּתֵינוּ אָמְרוּ

(ח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה לְמָה הִרְעַתָּ לַעֲבָדְךָ וְלָמָּה לֹא-מִצַּתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם אֶת-מִשְׁחָא כְּלִהָעָם הַזֶּה עָלַי:

(ט) הָאֲנֹכִי הָרִיתִי אֶת כָּל-הָעָם הַזֶּה אִם-אֲנֹכִי יִלְדֵתִיהוּ בִּירֵתָאמֶר אֵלַי שְׂאֵהוּ בְּחִיקָךְ בְּאֶשֶׁר יִשְׂאֵהוּ אֶת-הַיֵּנֶק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּיו:

(יא) לְמָה הִרְעַתָּ לַעֲבָדְךָ. לְשַׁלְּחָנִי בְּעֵינֶיךָ. בְּשִׁאמְרָתִי "שִׁלַּח נָא בְּיָד בָּעַל כְּרָחִי לְהוֹצִיא הָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם. לְמָה לֹא מִצַּתִּי חֵן עָלַי. וְזֶה עֲשִׂיתָ בְּיָדִי לְשִׁים אֶת מִשְׁחָא (יב) הָאֲנֹכִי הָרִיתִי. הִנֵּה הָאֵב וְיִכַּל

יב הָאֵב אֵנָּה לְכָל עַמָּא הָדִין אִם בְּנֵי אֲנֹן דְּאִמְרַת לִי טוֹבִירָה בְּתַקְפָּךְ כְּמָא דְּמִסּוּבְרָ תִּרְבִּנָּה זֵת נִקְרָא עַל אֲרַעָא דִּי קִנְיָמָתָא לְאַבְתָּוְהִי:

על-מנת שיהיו סוקלים אתכם ומחרפים אתכם.
על-האדמה אשר נשבעת לאבותי • אתה אומר לי
לשאתם בחיכי.

כ"י • כִּי-תֹאמַר אֲלִי • שְׁאֵתָה אֹמֵר אֲלִי "שְׁאֵהוּ
בְחִיקְךָ". וְהִכֵּן אָמַר לוֹ בֶּן? (שמות לב): "לֹךְ נָחָה
אֶת-הָעָם", וְאֹמֵר (שמות ו): "וַיִּצְוֶם אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"

יג מִנֵּן לִי בְּשָׂרָא לְמִיּהִב לְכָל עָמָא הָדִין אַרִי
בְּכֵן עָלִי לְמִימֵר חֵב לָנָא בְּסָרָא וְנִיכּוּל:

(יג) מִנֵּן לִי בְּשָׂרָא לְתַת לְכָל-הָעָם הִיָּה בְּיִיכְכּוּ עָלִי
לְאֹמֵר תְּנֶה-לָּנוּ בְּשָׂרָא וְנִאכְלָה:

יד לִית אָנָּא וְכִיל בְּלַחוּדִי לְסוּכְרָא יֵת כָּל
עָמָא הָדִין אַרִי וְקִיר מְנִי:

(יד) לֹא-אוּכַל אֲנִכִּי לְבִדִּי לְשֹׂאת אֶת-כָּל-הָעָם הִיָּה
כִּי כָבֵד מִמֶּנִּי:

טו וְאִם בְּדִין אֶת עָבֵד לִי קִטְלָנִי כְעַן קִטּוּל
אִם אֲשַׁכַּחֲתִי רַחֲמִין קְדָמָךְ וְלֹא אֲחַזִּי
בְּכִישְׁתִּי:

(טו) וְאִם-כָּכָה | אֶת-עֲשֵׂה לִי הֲרַגְנִי נָא הֲרֹג אִם-
מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ וְאֶל-אַרְאֶה בְּרַעְתִּי: פ

אם בן, הרגני תחלה. ואל-אַרְאֶה בְּרַעְתִּי • "ברַעַתְם"
הִיָּה לוֹ לְכַתֵּב, אֲלֵא שְׁכָנָה הַכְּתוּב. וְזֶה אֶחָד מִתְקוּנֵי
סופרים בתורה, לכנוי ולתקון לשון.

כ"י • וְאִם-כָּכָה אֶת-עֲשֵׂה לִי • תִּשָּׂש כַּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה
כְּנֻקָּה. כְּשֶׁהֲרָאָהוּ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַפְּרַעְנוּת
שֶׁהוּא עֲתִיד לְהִבְיֵא עֲלֵיהֶם עַל זֹאת, אָמַר לְפָנָיו:

טז וְאֹמֵר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּנוֹשׁ קְדָמִי שְׁבָעִין גְּבָרָא
מִסְבֵּי יִשְׂרָאֵל דִּי יֵדְעַת אַרִי אֲנֹנן סְבִי עָמָא
וְסִכְרֹהִי וְתִדְבֵּר יִתְהוֹן לְמִשְׁפָּן זְמָנָא
וְיִתְעַדְדִין תַּמָּן עַמָּךְ:

(טז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה אֶסְפֶּה-לִּי שְׁבָעִים אִישׁ
מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵדְעֵת בֵּינֵהֶם זְקֵנֵי הָעָם וְשִׁטְרֵי
וְלִקְחָתָם אִתָּם אֶל-אַהֵל מוֹעֵד וְהִתִּיצְבוּ שָׁם עִמָּךְ:

מפיר שנתמנו עליהם שוטרים במצרים בעבודת פָּרֹךְ,
וְהָיוּ מְרַחֲמִים עֲלֵיהֶם וּמִכִּים עַל יָדָם, שְׁנֹאֲמַר (שמות
ה): "וַיִּכּוּ שֹׁטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" — עֵתָה יִתְמַנּוּ בַּגְדֻלְתָּן,
כְּדֶרֶךְ שְׁנִצְטָעְרוּ בְּצִרְתָּן. וְלִקְחָתָם אִתָּם • קָחֵם
בְּדָבָרִים: "אֲשִׁירִכֶם שְׁנַתְמַנִּיתֶם פְּרָנְסִים עַל בְּנֵי שֶׁל
מְקוֹם!". וְהִתִּיצְבוּ שָׁם עִמָּךְ • כְּדִי שִׁירָאוּ יִשְׂרָאֵל
וְיִנְהָגוּ בָּהֶם גְּדֻלָּה וְכִבּוּד, וַיֹּאמְרוּ: חֲבִיבִין אֱלוֹ
שְׁנִכְנָסוּ עִם מֹשֶׁה לְשֹׁמַע דְּבוּר מִפִּי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא

כ"י • אֶסְפֶּה-לִּי • הָרִי תְּשׁוּבָה לְתַלּוּנְתְךָ שְׁאִמְרָת:
"לֹא-אוּכַל אֲנִכִּי לְבִדִּי". וְהַזְקֵנִים הָרָאשׁוֹנִים הִכֵּן
הָיוּ? וְחֵלָא אִף בְּמִצְרַיִם יֵשְׁבוּ עִמָּהֶם, שְׁנֹאֲמַר (שמות
א): "לֹךְ וְאֶסְפַּת אֶת-זְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל"? אֲלֵא בְּאֵשׁ תִּבְעֶרָה
מֵתוֹ, וְרִאשׁוֹנֵי הָיוּ מְסִינֵי לָךְ, דְּכָתִיב (שמות כד): "וַיִּחַזּוּ
אֶת-הָאֱלֹהִים", שְׁנִינְהוּ קִלּוֹת רֹאשׁ, כְּנוֹשֶׁף פֶּתוֹ וּמִדְבַּר
בְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ. וְזֶהוּ (שם): "וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ". וְלֹא רָצָה
הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לִתֵּן אֲבִלוֹת בְּמִתְן-תּוֹרָה וּפְרַע
לָהֶם כָּאֵן. אֲשֶׁר יֵדְעַת בֵּי-הֶם וְגו' • אוֹתָן שְׁאֵתָה

• (ספרי)

ספורט

שלא לפגם כבודי.
הֲרַגְנִי נָא הֲרֹג אִם מִצָּאתִי חַן
בְּעֵינֶיךָ. כְּדִי שֶׁתּוּכַל לְמַנּוֹת אַחֲרֵיהֶם,
שְׁעַל יָדָם תִּהְיֶה הַנְּהִגַת הָעָם שְׁלָמָה,
כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ ז"ל עַל שְׁמוּאֵל שְׁמַת
קָדָם יָמִיו כְּדִי שֶׁתַּעֲמֹד מַלְכוּת בֵּית
דָּוִד.

וְאֵל אַרְאֶה בְּרַעְתִּי. בְּרַעַת חֲסִרוֹן
הַנְּהִגָה הַמְּסַכֶּכֶת בְּגִלְלִי, כִּי זֶה יִהְיֶה
קִשָּׁה עָלִי מִן הַמִּנּוֹת. תורה טו

לְנִסּוֹת אִם הַנְּהִגָתִי בְּמִצְוֹתֶיךָ, וְכֵּן
אֲשִׁיג מֵאִתְךָ בְּעֵדָם. תורה יד
(יד) לֹא אוּכַל אֲנִכִּי לְבִדִּי. וְצִרְיָךְ
שֶׁתִּשְׁתַּף עִמִּי אַחֲרֵים שִׁיכְטֹח הָעָם
הַזֶּה בָּהֶם. תורה טו

(טו) וְאִם כָּכָה אֶת עֲשֵׂה לִי. וְאִם
אֶתָּה הַשָּׁלֵם נִמְנָע מִשְׁלֵמוֹת הַנְּהִגָה
הָרְאוּיָה מִמָּךְ וְתִנְהִיגֶם "כָּכָה" בְּאִפְּן
חֲסִר, כְּהַנְהִיגַת הַנְּקֻבָּה, בְּשִׁבְלִי
וְלִכְבוּדִי, וְלֹא תִשְׁתַּף אַחֲרֵים עִמִּי כְּדִי

לְהַנְהִיג אֶת בְּנֵי אִף עַל פִּי שְׁהֶם
חֲלוּקֵי הַדַּעוֹת, וְזֶה כִּי כָּלֶם חוֹשְׁבִים
אוֹתוֹ כְּאוֹהֵב שִׁישְׁתַּדֵּל בְּכָל כַּחוֹ
לְהַטִּיב לָהֶם, אֲבָל אֵלֶּה אֵינֶם בּוֹטְחִים
בִּי כָּלֵל, וְחוֹשְׁדִים וּמְנַסִּים לְרֹאוֹת מָה
אֲעֲשֶׂה בְּעֵדָם. תורה יג

(יג) מִנֵּן לִי בְּשָׂרָא. הִנֵּה אֵין סִפְק
אֲעֲלֵם שְׁאֵין לִי בְּשָׂרָא לְתַת לָהֶם, וְאִם
כֵּן, כְּשֶׁהֶם בּוֹכִים עָלִי וְאֹמְרִים "תְּנֶה
לָנוּ בְּשָׂרָא" כְּאֵלוֹ יֵשׁ לֹאֵל יְדִי, וְשְׁעַל
יְדִי בְּכִיתֶם אֲעֲשֶׂה רְצוֹנָם, אֵין זֶה אֲלֵא

יו ואֶת־גְּלִי וְאֶמְלֵל עִמָּךְ תָּמָן וְאַרְבֵּי מִן רוּחָא
דְּעָלָךְ וְאַשְׁוִי עֲלֵיהוֹן וְיִסְכְּרוּן עִמָּךְ בְּמִטְוֵל
עֲמָא וְלֹא תִסְכֹּר אֶת בְּלֻחֲדָךְ :

(י) וַיְרִדְתִּי וּדְבַרְתִּי עִמָּךְ שֵׁם וְאַצְלֹתִי מִן־הָרוּחַ
אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשִׁמְתִּי עֲלֵיהֶם וְנִשְׂאוּ אִתָּךְ בְּמִשְׁאֵה
הָעָם וְלֹא־תִשָּׂא אֶתָּה לְבַדָּךְ:

מְדַלִּיקִין הֵימְנוּ וְאֵין אֹרֵרו חֶסֶר בָּלוּם. וְנִשְׂאוּ
אִתָּךְ. הַתְּנָה עִמָּהֶם עַל־מִנַּת שְׂיִקְבְּלוּ עֲלֵיהֶם טֶרַח
בְּנִי, שֶׁהֶם טֶרַחֲנִים וְסֶרְכָּנִים. וְלֹא־תִשָּׂא אֶתָּה
לְבַדָּךְ. (ספרי) הָרִי תִשׁוּבָה לְמָה שְׂאֻמְרָת: "לֹא־אוּכַל
אֲנֹכִי לְבַדִּי".

כ"י וַיְרִדְתִּי. זוֹ אַחַת מֵעֲשֶׂר יְרִידוֹת הַכְּתוּבוֹת
בַּתּוֹרָה. וּדְבַרְתִּי עִמָּךְ. וְלֹא עִמָּהֶם. וְאַצְלֹתִי.
כְּתוּבָמוֹ "וְאַרְבֵּי", כְּמוֹ (שְׁמוֹת כד): "וְאַל־אֲצִילִי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל". וְשִׁמְתִּי עֲלֵיהֶם. לְמָה מִשָּׁה דוּמָה
בְּאוֹתָהּ שָׁעָה? לְנֹר שְׁמִנַּת עַל גְּבִי מִנּוּרָה וְהַפֵּל

יח וְלַעֲמָא תִימַר אֲזַדְמַנּוּ לְמַחֵר וְתִיכְלוּן
בְּסָרָא אַרְי בְּכִיתוֹן קָדָם יִי לְמִימַר מִן
יְכַלְנָא בְּסָרָא אַרְי טַב לָנָא בְּמַצְרִים וְיִתֵּן יִי
לְכוּן בְּסָרָא וְתִיכְלוּן:

(יח) וְאַל־הָעָם תֹּאמְרוּ הִתְקַדְּשׁוּ לְמַחֵר וְאַכְלֹתֶם בָּשָׂר
כִּי בְּכִיתֶם בְּאֻזֵּי יְהוָה לֵאמֹר מִי יִאֲכַלְנוּ בָּשָׂר
כִּי־טוֹב לָנוּ בְּמַצְרִים וְנִתֵּן יְהוָה לָכֶם בָּשָׂר וְאַכְלֹתֶם:

כ"י וַיְהִי כִּי־הִתְקַדְּשׁוּ. הִזְמִינוּ עֲצֻמְכֶם לְפָרְעָנוּת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (דְּרִמָּה יב): "וְהִתְקַדְּשׁ לְיוֹם הַרְגָּה".

יט לֹא יוֹמָא חַד תִּיכְלוּן וְלֹא תִרְיִן יוֹמִין וְלֹא
חֲמִשָּׁא יוֹמִין וְלֹא עֶשְׂרָא יוֹמִין וְלֹא עֶשְׂרִין
יוֹמִין:

(יט) לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּן וְלֹא יוֹמִים וְלֹא חֲמִשָּׁה
יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם:

כ עד יִרַח יוֹמִין עַד דִּי תִקְוֻצוֹן בִּיה וְיִהִי לְכוּן
לְתַקְלָא חֲלָף דְּקַצְתוֹן יֵת מִימְרָא דִּי
דְּשִׁכְנָתָהּ שְׂרִית בִּינִיכוּן וּבְכִיתוֹן קְדוּמָהּ
לְמִימַר לְמָא דָּנָן נִפְקָנָא מִמַּצְרִים:

(כ) עַד חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר־יֵצֵא מֵאַפְכָם וְיִהְיֶה
לָכֶם לְזָרָא יַעֲזֹב כִּי־מֵאִסְתֶּם אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם
וְתִבְבּוּ לִפְנֵי לֵאמֹר לְמָה זֶה יֵצְאוּ מִמַּצְרִים:

אֲכַלְתֶּם מִמֶּנּוּ יוֹתֵר מִדָּא, עַד שְׂיֻצָּא וְנִגְעַל לַחוּץ
דְּרָךְ הָאֵף. וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא. (ספרי) שְׂתִּהְיוּ מִרְחֻקִּין
אוֹתוֹ יוֹתֵר מִמָּה שְׂקִרְבְּתֶם. וּבְדַבְרֵי רַבִּי מִשָּׁה הַדְּרָשׁן
רְאִיתִי שֵׁשׁ מְקוֹם שְׁקוּרִין לְחֶרֶב "זָרָא". אֶת־הַ'
אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם. אִם לֹא שְׂנִטְעִיתִי שְׂכִינִיתִי בִּינִיכֶם,
לֹא גָבַהּ לְבַבְכֶם לִפְנֵס לְכָל הַדְּבָרִים הַלְלוּ.

כ"י עַד חֹדֶשׁ יָמִים. זוֹ בְּפִשְׁרִים, שְׂמֵתִמְצִין עַל
מִטּוֹתֵיהֶן וְאַחֲרֵיכֶן נִשְׁמָתוֹן יוֹצָאָה. וּבִרְשָׁעִים הוּא
אוֹמֵר: "הַבָּשָׂר עוֹדְנָה בֵּין שְׁנֵיהֶם" – כִּף הִיא שְׁנוּיָה
בִּסְפָּרִי, אֲכַל בִּמְכִילְתָּא שְׁנוּיָה חֲלוּף: הִרְשָׁעִים
אוֹכְלִין וּמַצְטַעְרִין שְׁלִשִּׁים יוֹם, וְהַכְּשָׁרִים "הַבָּשָׂר
עוֹדְנָה בֵּין שְׁנֵיהֶם". עַד אֲשֶׁר־יֵצֵא מֵאַפְכָם.
כְּתוּבָמוֹ: "דִּי תִקְוֻצוֹן בִּיה". יְהִי דוּמָה לָכֶם כְּאִלוּ

כא וְאָמַר מִשָּׁה שִׁית מָאָה אֲלִפִּין גַּבְרָא
רְגֵלָאָה עֲמָא דִּי אָנָּא בִּינִיהוֹן וְאֵת אֻמְרָתָהּ
בְּסָרָא אֲתֵן לְהוֹן וְיִיכְלוּן יִרַח יוֹמִין:

(כא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שְׁש־מֵאוֹת אֶלְף רִגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר
אֲנֹכִי בְּקִרְבּוֹ וְאַתָּה אֻמְרָת בָּשָׂר אֲתֵן לָהֶם וְאֲכָלוּ
חֹדֶשׁ יָמִים:

ספורט

- (יז) וְנִשְׂאוּ אִתָּךְ. אַחֵר שְׂיִהְיוּ מִתְּזָקִים
גַּם הֵם לְנִבְיָאִים יִבְטְחוּ הָעָם
בְּהַנְהַגְתָּךְ, בְּרֹאוֹתֶם הַזְקָנִים עִמָּךְ
וּמִסְכִּימִים בְּמַעֲשֶׂיךָ. תּוֹרָה יח
(כ) וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא. שְׂתֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ
עַד שְׂיולִיד בְּכֶם מוֹתֵר מִחֲלִיא, כְּמוֹ
שֶׁהָעִיד בְּאֻמְרוֹ "וּבַחֲרוּרִי יִשְׂרָאֵל
הַכְרִיעַ" (תּוֹחִלִים עח, לא).
לְמָה זֶה יֵצְאוּ מִמַּצְרִים. שְׂהִיו לָנוּ
שֵׁם מִיָּגִי מֵאֲכָל רַבִּים, לֹא מִן
שֶׁשׁ מֵאוֹת אֶלְף רִגְלֵי. וַיִּצְטַרֵּף
רַב בָּשָׂר לְהַשְׁבִּיעַם.
וְאַתָּה אֻמְרָת בָּשָׂר אֲתֵן לָהֶם וְאֲכָלוּ
חֹדֶשׁ יָמִים. וְאִם כֵּן יִהְיֶה הַבָּשָׂר

כ"י"א שש-מאות אֶלֶף רגלי • לא חש למנות את הפֶּרֶט, שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים הִיתָרִים. וְרַבִּי מֹשֶׁה הִדְרִשָּׁן פִּירֵשׁ: שֶׁלֹּא בָכוּ אֶלָּא אוֹתָן שֶׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם.

(כב) הֵצֵאן וּבִקֵּר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם אֵם
אֶת-כָּל-דִּגְי הַיָּם יֵאָסֶף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם: פ

(שם יב): "בְּכָל-בֵּיתִי נֶאֱמַן הוּא", יֹאמֶר: אֵין הַמָּקוֹם מִסְפִּיק לָנוּ? אֶלָּא כִּף אָמַר: "שֶׁש־מֵּאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי וְגו', וְאַתָּה אִמְרַת בְּשׂוֹר אֶתָּן" לְחֹדֶשׁ יָמִים, וְאַחֲרֵי-כֵן תִּהְיֶה אִמָּה גְדוֹלָה כְּזוֹ! "הֵצֵאן וּבִקֵּר יִשְׁחַט לָהֶם" כִּדִּי שֶׁיִּהְיֶה, וְתִהְיֶה אֲכִילָה זֶה מִסְפָּקָתָן עַד עוֹלָם? וְכִי שֶׁבִּחָךְ הוּא זֶה? אֹמְרִים לוֹ לְחֹמֹר: "טַל כּוֹר שְׁעוֹרִים וְנִחְתָּךְ רֹאשְׁךָ"? הֲשִׁיבוּ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: "וְאִם לֹא אֶתָּן, יֹאמְרוּ שֶׁקֶצֶרָה יָדִי. הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ שֶׁיָּד ה' תִּקְצֹר בְּעֵינֶיךָ? יֹאבְדוּ הֵם וּמֵאָה כִּי־יֵצֵא בָּהֶם, וְאֵל תִּהְיֶה יָדִי קֹצֶרֶת לִפְנֵיהֶם אֶפְלוּ שְׁעָה אַחַת".

כ"י"א הֵצֵאן וּבִקֵּר יִשְׁחַט • (ספרי) זֶה אֶחָד מֵאַרְבָּעָה דְּבָרִים שֶׁהָיָה רַבִּי עֲקִיבָא דּוֹרֵשׁ, וְאֵין רַבִּי שֶׁמַּעוֹן דּוֹרֵשׁ כְּמוֹתוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: "שֶׁש־מֵּאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי... וְאַתָּה אִמְרַת: בְּשׂוֹר אֶתָּן לָהֶם וְאֶכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים הֵצֵאן וּבִקֵּר וְגו'" – הַכֹּל כְּמִשְׁמַעוֹ: מִי יִסְפִּיק לָהֶם? כְּעֵנֶן שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כח): "וּמִצָּא כִּדִּי גִּאֲלָתוֹ". וְאִיזוֹ קֶשֶׁה: זֶה, אוֹ (במדבר כ): "שֶׁמַּעוֹנָא הַמִּרְיָם"? אֶלָּא לִפִּי שֶׁלֹּא אָמַר בְּרַבִּים, חֶסֶד לוֹ הַכְּתוּב וְלֹא נִפְרַע מִמֶּנּוּ, וְזוֹ שֶׁל מְרִיבָה הִיָּתָה בְּגִלּוּי, לִפְיָךְ לֹא חֶסֶד לוֹ הַכְּתוּב. רַבִּי שֶׁמַּעוֹן אָמַר: חֶסֶד-וְשָׁלוֹם, לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צָדִיק כִּף! מִי שֶׁכְּתוּב בּוֹ

(כג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה הִיד יְהוָה תִּקְצֹר עֲתָה
תִּרְאֶה הַיִּקְרֹךְ דְּבָרִי אִם-לֹא:

תִּרְאֶה הַיִּקְרֹךְ דְּבָרִי – שֶׁלֹּא יִשְׁמַעוּ לָךְ. הֵלֶךְ מֹשֶׁה לִּפְיָסָן (זֶה קָאִי גַם לְרִשׁ"י לְעִיל). אָמַר לָהֶם: הִיד ה' תִּקְצֹר? (תהלים עח) "הֵן הִכָּה-צוֹר וַיִּזְוְבוּ מִיָּם וְגו' הַגִּם-לָחֶם יוֹכֵל-תָּת". אָמְרוּ: פִּשְׁרָה הִיא זֶה, אֵין בּוֹ כֹּחַ לְמַלְאוֹת שֶׁאֲלָתָנוּ. וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל-הָעָם", כִּיֵּן שֶׁלֹּא שֶׁמַּעוֹ לוֹ: וַיֵּאָסֶף שְׁבָעִים אִישׁ וְגו'.

כ"י"א עֲתָה תִרְאֶה הַיִּקְרֹךְ דְּבָרִי • רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אָמַר: אִי אֶפְשָׁר לַעֲמֹד עַל הַטָּפֵל, מֵאַחֲרֵי שֶׁאֵינָן מִבְּקָשִׁים אֶלָּא עֲלִילָה לֹא תִסְפִּיק לָהֶם, סוֹפֵן לָדוֹן אַחֲרֶיךָ; אִם אֶתָּה נוֹתֵן לָהֶם בְּשׂוֹר בְּהִמָּה גִּסָּה, יֹאמְרוּ: דָּקָה בְּקִשְׁנוּ. וְאִם אֶתָּה נוֹתֵן לָהֶם דָּקָה, יֹאמְרוּ: גִּסָּה בְּקִשְׁנוּ, חִיָּה וְעוֹף בְּקִשְׁנוּ, דָּגִים וְחִגְבִּים בְּקִשְׁנוּ! אָמַר לוֹ: אִם-כֵּן יֹאמְרוּ שֶׁקֶצֶרָה יָדִי. אָמַר לִפְנֵינוּ: הִרְגִּי הוֹלֵךְ וּמִפִּיָּסָן. אָמַר לוֹ: "עֲתָה

(כד) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל-הָעָם אֶת דְּבָרֵי יְהוָה
וַיֵּאָסֶף שְׁבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבֹת
הָאֹהֶל:

עֲתָה תִרְאֶה הַיִּקְרֹךְ דְּבָרִי. תִּרְאֶה שֶׁיִּקְרָה זֶה שִׁיאֲכָלוּ מִן הַבְּשָׂר בְּהַמְשָׁכָם אַחֵר הַתַּעֲנוּג, עַד שֶׁיֵּצֵא מֵאֶפֶס וַיִּמָּאֲסוּ בּוֹ, מִבְּלִי שֶׁאֲסִיר בְּחִירָתָם כִּלְלִי. כִּי אִמָּנָם יוֹכֵלוּ לְשׁוּב בְּתַשׁוּבָה מֵאַהֲבָה וּמִיִּרְאָה אִם יִרְצוּ, כְּאָמְרוּ "יִדְעָתִי כִי כָל תּוֹכֵל, וְלֹא יִבְצֹר מִמֶּךָ מִזְמָה" (איוב מב, ב). תוֹרָה כִּד

שֶׁנֶּסּוּ בָּזָה יִנְסוּ בְּמֵאכָלִים זוֹלָת זֶה לֹאִין תִּכְלִית. וְאַתָּה לֹא תִסִּיר אֶת בְּחִירָתָם, כְּאָמְרָם ז"ל: הַכֹּל בִּידֵי שְׁמַיִם, חוּץ מִיִּרְאָת שְׁמַיִם (ברכות לג, ב). תוֹרָה כִּג
(כג) הִיד ה' תִּקְצֹר. מִלְמַצוֹא דְרָךְ שִׁימָאֲסוּ כָּל מֵאכֵל תִּפְאָה, כְּאָמְרוּ "עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאֶפֶסָם" (פסוק ב).

שֶׁתָּתֵן לָהֶם רַב מְאֹד, כְּאָמְרוּ "וַיִּמָּטֵר עֲלֵיהֶם כַּעֲפָר שָׁאֵר, וַיַּחֲזוּ יָמִים עוֹף כְּנָף" (תהלים עח, כז), מִכָּל מָקוֹם. תוֹרָה כב
(כב) הֵצֵאן וּבִקֵּר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם: אֵיךְ יִסְפִּיק זֶה לְהַסִּיר תְּלוּנֹתָם, מֵאַחֲרֵי שֶׁאֵינָם שׂוֹאֲלִים בְּשׂוֹר אֶלָּא כִּדִּי לְנִסּוֹת, כְּאָמְרוּ "וַיִּנְסוּ אֶל בִּלְבָבָם" (תהלים עח, יח). הֵלֵא אֵין סָפֵק שֶׁכְּמוֹ

ספורט

(כה) וַיִּירָד יְהוָה בַּעֲנַן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאמֶר מִן־הָרֹחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־שִׁבְעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי כֵּן וְעָלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסֻפוּ:

כה וַאֲתַגְּלִי יְיָ בַּעֲנָנָא וּמִלִּיל עֶמְהָ וּרְכִי מִן רוּחָא דִּי עֲלוּהִי וַיְהִיב עַל שִׁבְעִין גְּבֵרָא סְבִיא וְהָרָה כַּד שָׂרַת עֲלֵיהוֹן רוּחָא דְנִבּוּאָה וּמִתְנַבְּאִין וְלֹא פִסְקִין:

כז"י וְלֹא יָסֻפוּ. לֹא נִתְנַבְּאוּ אֶלָּא אוֹתוֹ הַיּוֹם לְבַדּוֹ, כִּךְ מִפְּרֵשׁ בַּסְּפָרִי. וְאוֹנֶקְלוֹס תַּרְגָּם: "וְלֹא פִסְקִין", שֶׁלֹּא פִסְקָה נְבוּאָה מֵהֶם.

(כו) וַיִּשְׁאַרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִידָד וַתֵּנַח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַהֲמָה בִּפְתָּיִם וְלֹא יָצְאוּ הָאֹהֳלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה:

כו וַיִּשְׁאַרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִידָד וַתֵּנַח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַהֲמָה בִּפְתָּיִם לְמַשְׁכְּנָא וַאֲתַנְבְּאִין בַּמַּחֲנֶה:

כז"י וַיִּשְׁאַרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים • (ספרי) מֵאוֹתָן שֶׁנִּבְחָרוּ. אָמְרוּ: אֵין אֲנֹן כְּדִאִין לְגַדְלָה זֹו. וְהָמָּה בִּפְתָּיִם • בַּמִּבְרָרִים שֶׁבָּהֶם לְסִנְהֶדְרִין. וְנִכְתְּבוּ כָלֶם נְקוּבִים בְּשִׁמוֹת וְעַל־יְדֵי גּוֹרֵל; לְפִי שֶׁהַחֲשׁוֹבֹן עוֹלָה לְשָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבָטִים, שֶׁשָּׁה שָׁשָׁה לְכָל שְׁבָט וְשְׁבָט, חוּץ מִשְׁנֵי שְׁבָטִים שֶׁאֵין מְגִיעַ אֲלֵיהֶם אֶלָּא חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה.

אָמַר מֹשֶׁה: אֵין שְׁבָט שׁוֹמֵעַ לִי לְפָחוֹת מִשְׁבָּטוֹ זָקֵן אֶחָד. מָה עֲשֵׂה? נִטַּל שְׁבָעִים וּשְׁתֵּים פְּתָקִין וְכָתַב עַל שְׁבָעִים "זָקֵן", וְעַל שְׁנַיִם חֶלֶק. וַיְבַרֵּר מִכָּל שְׁבָט וְשְׁבָט שִׁשָּׁה, וְהָיוּ שְׁבָעִים וּשְׁתֵּים. אָמַר לָהֶם: טָלוּ פְתָקֵיכֶם מִתּוֹךְ קַלְפִּי. מִי שֶׁעָלָה בְּיָדוֹ "זָקֵן" נִתְקַדֵּשׁ, וּמִי שֶׁעָלָה בְּיָדוֹ חֶלֶק, אָמַר לוֹ: הִמְקוֹם לֹא חֲפֵץ בְּךְ.

(כו) וַיִּרְץ הַנָּעַר וַיַּגִּיד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִידָד מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה:

כו וַיִּרְץ הַנָּעַר וַיַּגִּיד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִידָד מִתְנַבְּאִין בַּמַּחֲנֶה:

כז"י וַיִּרְץ הַנָּעַר • יֵשׁ אוֹמְרִים: גִּרְשׁוֹם בֶּן מֹשֶׁה הִיָּה.

(כח) וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוּן מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּחָרָיו וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי מֹשֶׁה כָּלָאם:

כח וַאֲתַב יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נּוּן מִשְׁמַשְׁנָה דְּמֹשֶׁה מַעֲוִלְמוֹתָה וַאֲמַר רַבּוּנִי מֹשֶׁה אֶסְרִנּוּן:

כז"י כָּלָאם • (סנהדרין ו) הִטַּל עֲלֵיהֶם צִרְכֵי צְבוּר, וְהֵם כָּלִים מֵאֲלֵיהֶם. דְּבָר אַחֵר: תָּגַם אֶל בֵּית הַכֹּלֵא,

לְפִי שֶׁהָיוּ מִתְנַבְּאִים: מֹשֶׁה מֵת, וַיְהוֹשֻׁעַ מְכַנֵּס אֶת יִשְׂרָאֵל לְאַרְץ.

(כט) וַיֹּאמֶר לוֹ מֹשֶׁה הִמְקַנָּא אֶתְּהָ לִּי וּמִי יִתֵּן כָּל־עַם יְהוָה נְבִיאִים כִּי־יִתֵּן יְהוָה אֶת־רוּחוֹ עֲלֵיהֶם:

כט וַאֲמַר לֵיה מֹשֶׁה הִקְנֵנָא אֶתְּ אֶת מִקְנִי לִי רַעֲיָנָא פּוֹן וַיְהוֹן כָּל עֲמָא דִּי נְבִיאָן אָרִי יִתֵּן יְיָ יֵת רוּחָא דְנִבּוּאָתָה עֲלֵיהוֹן:

כז"י הִמְקַנָּא אֶתְּהָ לִּי • הִקְנֵנָא אֶתְּהָ מְקַנָּא? • לִי • כְּמוֹ "בְּשִׁבְלִי". כָּל לְשׁוֹן "קִנְיָה" – אָדָם הַנּוֹתֵן לֵב

עַל הַדְּבָר, אוֹ לְנֶקֶם אוֹ לְעֹזֵר אֲנַפְרַמְנָט בְּלִעֻז, אוֹחֵז בְּעֵבִי הַמִּשָּׂא.

~ שבת קודש י"ד סיון ~

(ו) וַיֹּאסֹף מֹשֶׁה אֶל־הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: לְוַתְּכַנֵּשׂ מֹשֶׁה לְמִשְׁרֵיתָא הוּא וְסָבִי יִשְׂרָאֵל:

כ"י - וַיֹּאסֹף מֹשֶׁה • מִפְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. אֶל־ הַמַּחֲנֶה • נִכְנסוּ אִישׁ לְאֹהֶלוֹ. וַיֹּאסֹף • לְשׁוֹן כְּנִסָּה אֶל הַבֵּית, כְּמוֹ (דְּבָרִים כב): "וַיֹּאסִפְתּוּ אֶל־תּוֹךְ בֵּיתְךָ".

(לא) וְרוּחַ נֹסַע • מֵאֵת יְהוָה וַיִּגְזוּ שָׁלוּיִם מִן־הָהֶם וַיִּשָּׁטַע עַל־הַמַּחֲנֶה כָּדָרְךָ יוֹם כֹּה וּכְדָרְךָ יוֹם כֹּה סָבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה וּכְאֻמָּתָיִם עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ:

כ"י - וַיִּגְזוּ • וַיִּפְּרִיחַ, וְכֵן (תְּהִלִּים ז): "כִּי גַז חִישׁ". וְכֵן (נחום א): "נִגְזְרוּ וַעֲבָר". וַיִּשָּׁטַע • וַיִּפְשַׁט, כְּמוֹ (שְׁמוּאֵל א ז): "וַהֲגִיגָה נְטָשִׁים עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ", (יחזקאל כט):

(לב) וַיִּקָּם הָעָם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה וְכָל יוֹם הַמַּחֲרָת וַיֹּאסֹפוּ אֶת־כְּתִיב הַשְּׁלֹוֹ הַמִּמַּעֲיִט אֶסְף עֲשָׂרָה חֲמֻרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שְׁטוֹחַ סָבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה:

כ"י - הַמִּמַּעֲיִט • מִי שֶׁאֶסְף פָּחוֹת מִכָּלם, הֶעֱצָלִים וְהַחֲגִרִים, אֶסְף עֲשָׂרָה חֲמֻרִים. וַיִּשְׁטְחוּ • עָשׂוּ אוֹתָם מִשְׁטִיחִין מִשְׁטִיחִין.

(לג) הַבֶּשֶׂר עוֹדְנוֹ בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרֵם יִפְרֹת וְאֵף יְהוָה חָרָה בָּעָם וַיִּדַּע יְהוָה בָּעָם מִכָּה רַבָּה מְאֹד:

כ"י - טָרֵם יִפְרֹת • כְּתִירוֹמוֹ: "עַד לֹא פִסַּק". דָּבָר אַחֵר: אֵינוֹ מִסְפִּיק לְפִסְקוֹ בְּשָׁנָיו, עַד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ יוֹצֵאָה.

(לד) וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא קְבֵרוֹת הַתְּאוּהָ בִּי־שֵׁם קְבָרוֹ אֶת־הָעָם הַמִּתְאוּיִם:

(לה) מִקְבֵּרוֹת הַתְּאוּהָ נִסְעוּ הָעָם חֲצֵרוֹת וַיְהִיו בְּחֲצֵרוֹת: פ

(לא) מִן הַיָּם. מִיָּם סוּף שֶׁהִנֵּה דְרוּמִי לָהֶם, וְזֶה כִּי עָבְרוּ הַשְּׁלֹוִים אֶת הַיָּם מִקְצוֹת הַדְּרוֹם. תּוֹרָה לֵב (לב) הַמִּמַּעֲיִט אֶסְף עֲשָׂרָה חֲמֻרִים. כִּי כָלם הָיוּ תְּאֻבִּים לְאֹכֶל מִקֵּם הַרְבֵּה מְאֹד. תּוֹרָה לֵב (לג) הַבֶּשֶׂר עוֹדְנוֹ בֵּין שְׁנֵיהֶם. שְׁלֹא הִגִּיעַ עֲדִין לְגִבּוֹל שִׁמְאֹסוֹ בּוֹ. טָרֵם יִפְרֹת. שְׁלֹא הִגִּיעַ עֲדִין זְמַן חֲדָשׁ יָמִים שֶׁהִגְבִּיל לוֹ. וַיִּפֶּה ה' בָּעָם. בְּמִתְאוּיִם מִקֵּם שֶׁשְּׁאֵלוּ הַבֶּשֶׂר לְנִסּוֹת, וְלָקוּ בְּנִסְיוֹנָם. כִּי לֹא

אָמַר "וְאָכְלוּ חֲדָשׁ יָמִים" (פסוק כא) אֶלָּא עַל הַבּוֹכִים בְּלִחֵי מִתְאוּיִם, שֶׁאָמְרוּ "לָמָּה זֶה יֵצְאֵנוּ מִמִּצְרַיִם" (פסוק ב) וְהֵם כָּכֹו בְּחִלְיָהֶם, כְּאָמְרוּ "וַהֲיָה לָכֶם לְזִרָא" (שם). תּוֹרָה לֵב (לה) וַיְהִיו בְּחֲצֵרוֹת. שֶׁהוּא שֵׁם אֵינָה

יב (א) וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחַת עַל-אַדֹּת הָאִשָּׁה הַכֹּשִׁית אֲשֶׁר לָקַח פִּי-אִשָּׁה כֹּשִׁית לָקַח:
 א ומלללל מרים ואהרן במשח על עסק
 אתמא שפרתא די נסיב ארי אתמא שפרתא
 דנסיב רחיק:

פורשין מנשותיהן כדרך שפרש בעלי ממני! ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתפונה לגנותו, כך נענשה, קל-יחמר למספר בגנותו של חברו. האשה הכשית • (שם) מגיד, שהכל מודים בפיסה, כשם שהכל מודים בשחרותו של כושי. כשית • בגימטריא: יפת מראה. על-אדות האשה • על אודות גרושיה. פי-אשה כשית לקח • מה תלמוד-לומר? אלא יש לה אשה נאה בפיסה ואינה נאה במעשיה, במעשיה ולא בפיסה, אבל זאת נאה בכל. האשה הכשית • על שם נזיה נקראת "כושית", כָּאֵדָם הַקּוֹרָא אֶת בְּנוֹ נָאָה: "כושי", כדי שלא תשלט בו עין רעה. פי-אשה כשית לקח • ועתה גרשה.

כ"י • וַתְּדַבֵּר • (ספרי) אין "דבור" בכל מקום אלא לשון קשה. וכן הוא אומר (בראשית מב): "דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות". ואין "אמירה" בכל מקום אלא לשון תחנונים. וכן הוא אומר (בראשית יט): "ולאמר אל-נא אחי תרעו", (במדבר יב): "ולאמר שמעו-נא דברי". כל "נא" לשון בקשה. וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן • (ספרי) היא פתחה בדבור תחלה, לפיכך הקדימה הכתוב תחלה. ומזין היתה יודעת מרים שפירש משה מן האשה? רבי נתן אומר: מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה: "אלדד ומידד מתנבאים במחנה", כיון ששמעה צפורה, אמרה: "אוי לגשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה, שיהיו

(ב) וַיֹּאמְרוּ הָרֹק אֶד-בְּמִשְׁחַת דִּבֶּר יְהוָה הֲלֹא גַם-בָּנֵינוּ דִּבֶּר וַיִּשְׁמַע יְהוָה:
 ב ואמרו הלא הלא גם-בנו
 אף עמנא מליל ושמיע קדם יי:

כ"י • הָרֹק אֶד • עמו לבדו דבר ה'. הלא גם-בנו דבר • ולא פירשנו מדרך ארץ.

(ג) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנִיו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה: ׀
 ג וגברא משה ענותן לחדא מכל אנשא די
 על אפי ארעא:

כ"י • עָנִיו • שפל וסבלן.

~ נקודות משיחות קודש ~

מעלת הענוה דמשה רבנו

ממצרים, ובכל עת שרצה דבר עם השכינה, ועוד מעלות רבות, ואיך שיך שיהיה "עניו מכל האדם"? ומבאר בזה דעם היות שמשה הכיר במעלתו וידע שהוא גבוה במעלה מכל אדם, מכל-מקום היה עניו, מפני שידע שכל מעלותיו נתנו לו מלמעלה, וחשב שאם

והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על-פני האדמה: (במדבר יב, ג)

ולקאורה אינו מוכן כלל: הרי משה הוא שקבל תורה מסיני והקדוש-ברוך-הוא למדו תורה ארבעים יום ונתנה לו התורה במתנה, ולפניה הוציא את בני ישראל

ספורנו

זמן, כמו "ויהיו שם.. כעשר שנים" (רות א, ב), "ויהיו שם כעשר צנני ה'" (דברים י, ה). אמר, כי באותו הזמן שהתעקבו שם קרה שדברה מרים במשה (פרק יב), ובהיות אז אהל מועד מוקם, הזמין האל יתברך אותם לציאת מאהליהם אל אהל מועד. תורה א
יב (ב) הָרֹק אֶד בְּמִשְׁחַת דִּבֶּר ה'. האמנם משה לבדו זכה לזה שיהיה דבר ה' מיוחד אליו לבדו, מלבד מה שזכה עם כל המון ישראל במתן תורה.
 וישמע ה'. כאמרם ז"ל: שאני צורבא דרבנן קידושא ברין הוא תבע ביקריה (ברכות יט, א). תורה ג

הכחות האלו היו אצל יהודי אחר, היה גם-כן במעלה ומדרגה זו, ויכול להיות שהיה מגלה את הכחות יותר, ומפני זה היה עניו בפני כל אחד ואחד.

אף עדין צריך באור: הניחא לגבי כחות הנפש, אף לגבי מעלתו העקרית של משה לגבי "כל האדם אשר על פני האדמה" שהיא הנבואה ש"לא קם נביא עוד בישראל כמשה", לא שיך לומר שאדם אחר היה מגלה כחות אלו יותר מבמשה, כי נבואה לא שייכת לעבודת האדם, אלא היא מעלה ומדרגה נגלית הנתנת מלמעלה, ומפני מה היה משה עניו מאד (שפירושו הכנעה) לגבי כל האדם? ויש לומר שיש ב' סוגי ענוה, יש ענוה על-פי חשבון טעם ודעת (ויקמו שנתבאר לעיל במשה) ויש ענוה

עצמית שלמעלה מחשבונות שכליים, על-דרך מה שנאמר על הקדוש-ברוך-הוא "במקום גדלתו של הקדוש-ברוך-הוא שם אמה מוצא ענותנותו" – והרי על הקדוש-ברוך-הוא לא שיך לומר שזוהי ענוה על פי חשבון (חס ושלום), אלא היא ענוה עצמית, וענוה זו היתה למשה רבנו, ודנוסף על זה שהיה לו את מעלת הענוה על-פי חשבון, היה לו אף את מעלת הענוה בעצם, דגם באשר מצד השכל אין נתינת מקום כלל לענוה – וקמו בענין הנבואה שבו – מפל-מקום היה בטל לגבי כל אדם, "עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה".

(ע"פ לקו"ש ח"ג עמ' 30-38 - מתוך 'לקראת שבת')

(ד) וַיֹּאמֶר יְהוָה פֶּתָאֵם אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־מִרְיָם צֵאוּ שְׁלֹשְׁתֵּכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּצִאוּ שְׁלֹשְׁתֵּם:

וַיֹּאמֶר יי בתקף למשה ולאֲהֲרֹן ולמִרְיָם פוקו תלתיכוֹן למוֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְנִפְקוּ תלתיהוֹן:

תדיר ואין עת קבועה לדבור. צאו שלשתכם. מגיד, ששלשתן נקראו בדבור אחד, מה שאי־אפשר לפה לומר ולאֲזֶן לשמע.

כ"י פתאום. נגלה עליהם פתאום והם טמאים בדרך ארץ, והיו צועקים: מים, מים, להודיעם שיפה עשה משה שפירש מן האשה, מאחר שנגלית עליו שכניה

הואתגלי יי בעמודא דענא וקם בתרע משבנא וקרא אהרן ומרים ונפקו תרויהוֹן:

(ה) וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וּמִרְיָם וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם:

החצר לקראת הדבור. ויצאו שניהם. ומפני מה משכן והפרידן משה? לפי שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו, וכלו שלא בפניו. וכן מצאו בנח: שלא בפניו, נאמר (בראשית 1): "איש צדיק תמים". ובפניו, נאמר (שם): "כי אתה ראיתי צדיק לפני". דבר אחר: שלא ישמע בגזיפתו של אהרן.

כ"י פעמוד ענן. (שם) יצא יחיד, שלא כמדת בשר-וודם: מלך בשר-וודם כשיצא למלחמה, יוצא באוכלוסין. וכשיצא לשלום יוצא במעטים. ומדת הקדוש-ברוך-הוא יוצא למלחמה יחיד, שנאמר (שמות טו): "ה' איש מלחמה". ויוצא לשלום באוכלוסין, שנאמר (תהילים סח): "רכב אלהים רבתיים אלפי שגאן". ויקרא אהרן ומרים. שהיה נמשכין ויוצאין מן

וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּנָא דְּבִרֵי אִם־יְהִיֶּה נְבִיאְכֶם יְהוָה בְּמִרְאָה אֱלֹו אֲתוּדַע בְּחָלוֹם אֲדַבְּרִיבֹו:

(ו) וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּנָא דְּבִרֵי אִם־יְהִיֶּה נְבִיאְכֶם יְהוָה בְּמִרְאָה אֱלֹו אֲתוּדַע בְּחָלוֹם אֲדַבְּרִיבֹו:

"ראיתי את ה' ישב על כסאו" (מלכים א כב, יט). וכל זה במראה הנבואה בלי ספק, לא בהקיצו. וגם בלעם, אף על פי שהיה הדבור אליו בהקיצו, לא היה לו בשם המיוחד, כאשר חשב הוא באמרו "אולי יקרה ה' לקראתי"

ה' במראה אלו אתודע. לא הייתי נודע לו ונגלה עליו בזה השם אלא במראה, לשון נבכה, ולא בהקיצו, כמו שהיה הענין בישעיהו באמרו "ואראה את ה' ישב על כסא רם ונשא" (ישעיהו 6, א), וכן במיכיהו

(ד) צאו שלשתכם. רצה שידע משה טוב האל יתברך המקפיד על כבודו. תורה

(ו) אם יהיה נביאכם. אם היה משה נביא באותה המדרגה שחשבתם באמרוכם "הלא גם בנו דבר ה'" (פסוק ב).

כ"י. שְׁמַעו־נָא דְבָרַי. אין "נא" אלא לשון בקשה. בְּמִרְאָה אֵלָיו אֲתוּדַע. שְׂכִינַת שְׁמִי אֵין נִגְלִית עָלָיו אִם־יִהְיֶה נְבִיאָכֶם. אִם יִהְיֶה לָכֶם נְבִיאִים. ה' ז

(ז) לֹא־כֵן עֲבַדִּי מֹשֶׁה בְּכָל־בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא: ז לא כן עבדי משה בכל ביתי מהימן הוא:

(ח) פֶּה אֶל־פֶּה אֲדַבֵּר־בּוֹ וּמִרְאָה וְלֹא בְּחִידָת וּתְמִנָּה יִהְיֶה יְבִיט וּמִדּוּעַ לֹא יִרְאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה: ח ממלל עם ממלל מללנא עמה בחזו ולא בחדון ודמות יקרא דיי מסתכל ומא דין לא דחלתון למללא בעבדי במשה:

כ"י. פֶּה אֶל־פֶּה. (ספרי) אֲמַרְתִּי לוֹ (הִכְרַח לְפָרֹשׁ כֶּךָ, דָּאֵלוּ כְּפִשּׁוּטוֹ שִׁפְהָ אֶל פֶּה" הִזְכַּר לְשִׁבְחָ, אִם־כֵּן הָיָה אִז "פֶּה אֶל־פֶּה" מִמֶּשׁ כְּפִשּׁוּטוֹ. וְזֶה אִי אֶפְשָׁר, דְּהָא כְּתִיב בְּסוֹף נִשְׂא: "מִדְּבַר אֱלֹהִי", וְעֵינִי שֶׁם בְּרִשׁ", אֵלָּא "פֶּה אֶל־פֶּה" פְּרוּשׁוֹ: אֲמַרְתִּי לוֹ לְפָרֹשׁ כו'. ו"פֶּה אֶל־פֶּה" לֹא דוּקָא אֵלָּא רָצָה לוֹמַר בְּהִדְיָא, וְדוּק) לְפָרֹשׁ מִן הָאִשָּׁה. וְהִיכֵן אֲמַרְתִּי לוֹ? בְּסִינִי (דְּבָרִים ה'): "לֵךְ אֲמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם, וְאַתָּה פֶּה עֲמַד עִמָּדִי". וּמִרְאָה וְלֹא בְּחִידָת. ו"מִרְאָה" זֶה מִרְאָה דְּבוּר, שְׁאֵנִי מְפָרֵשׁ לוֹ דְּבוּרֵי בְּמִרְאִית פָּנִים שָׁבוּ וְאֵינִי סוֹתֵמוּ לוֹ בְּחִדּוֹת, כְּעֵנִין ז

(ט) וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה בָּם וַיִּלְךְ: ט ותקירף יגזא דיי בהון ואסתלק:

כ"י. וַיַּחֲרֹאֲף ה' בָּם וַיִּלְךְ. מאחר שהודיעם סרחונם, גזר עליהם נדוי, קל-וחומר לבשר-וודם, שלא יכעס על חברו עד שיודיענו סרחונו.

(י) וַיַּעֲזֹן סָר מַעַל הָאֱהָל וְהִנֵּה מֵרִים מִצִּרְעַת בְּשָׁלָן וַיִּפֹּן אַהֲרֹן אֶל־מֵרִים וְהִנֵּה מִצִּרְעַת: י ויעזן סר מעל האהל והנה מרים מצרעת בשלן ויפון אהרן אל-מרים והנה מצרעת:

י ויענא אסתלק מעלוי משכנא והא מרים חורא פתלאא ואתפני אהרן לות מרים והא סגירת:

(להלן בג, א). כִּי זֶה אֲמַנִם לֹא עָלָה לִידּוֹ, אֲבָל נֶאֱמַר בּוֹ "וַיִּקַּר אֱלֹהִים אֶל בְּלָעֶם" (שם ד). תורה ז

(ז) לֹא כֵן עֲבַדִּי מֹשֶׁה. שהדבור עמו בשם המיוחד הוא בהקצין, וזה באר באמר, תורה ח

(ח) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ. שהנבואה אליו היא בלתי תדמית חושיו. ומיראה. לשון זכר, הנקרא "אספקלריא המאירה" אצל רז"ל.

וְלֹא בְּחִידָת. דבור מבאר בלי חידה, לא כענין בזכריה וזולתו שראה חידות ומשלים, ואמר לו המלאך "הלווא ידעת מה המה אלה, ואמר: לא אדני" (זכריה ה, ח), והמלאך פרש לו

אֵת הַמִּשָּׁל. ומהם היו שראו את המשלים והבינו אותם, כענין: "הִיטַבְתָּ לְרֵאוֹת" (ירמיהו א, יב), וכענין בלעם באמר: "וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ" (להלן בג, ז), כִּי בַתחִלָּה הִגִּיד הַמִּשָּׁל שֶׁרָאָה וְאַחֵר כֶּךָ בְּאֵר אוֹתוֹ.

וּתְמִנָּה ה' יְבִיט. וכל זה הוא משיג עם ההגלות אליו בשם המיוחד, לא כבלעם שעם זה שלא השיג אלא דרך משל היתה השגתו בשם "אלהים" בלבד, לא בשם המיוחד.

וּמִדּוּעַ לֹא יִרְאֶתֶם. לא ימלט שאין זה כי אם רע לב. שאם חשבתם שאני מכיר במעשיו, אם בן חשבתם עלי תועה שאני חפץ ברשעים, הפך מה

שְׁהָיָה לָכֶם לְחֹשֶׁב, שְׁלֹא הָיִיתִי מִזְכָּה אוֹתוֹ לִזְמַת הַמַּעֲלָה אֵלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָאוִי לָכֶךָ. ויבן היתה לָכֶם לִירָא מִלְּדַבֵּר בְּאִישׁ כְּזֶה. ואם אולי חשבתם שאני מכיר במעשיו, ושאתם מכירים בו יותר ממני, שחשבתיו שהוא ראוי לָכֶךָ, וְאֵינִי כֵן, הִנֵּנִי יוֹתֵר חוֹשְׁבִים אֵל ה' תּוֹעָה, כְּאַמְרֵם ז': זֶה קִשָּׁה מִן הָרָאוּשׁוֹנָה (ספרי). תורה ט

(ט) וַיַּחֲרֹאֲף ה' בָּם. שלא נכנעו תכף כמו שעשה דוד באמר אל נתן "חטאתי" (שמואל ב יב, יא), "וַיִּלְךְ". תורה י

(י) וַיַּעֲזֹן סָר. כמרחיק המצרעת כדי שישלחוה אל מחוץ למחנה לבישה. תורה יא

כ"י וְהָעֵנָן סָר • וְאַחֲרֵי־כֵן: "וְהָנָה מְרִים מִצְרַעַת פֶּשֶׁלֶג". מָשַׁל לְמַלְךְ שְׂאֵמֶר לִפְדָּגוֹג: רָדָה אֶת בְּנִי, אָכַל לא תִרְדְּנִי עַד שְׂאֵלָךְ מֵאֲצִלְךָ, שְׂרַחֲמִי עָלָיו.

(יא) וַיֹּאמֶר אֶהְרֹן אֶל־מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנָי אֶל־נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ חֲטָאת אֲשֶׁר נִוְאלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטָאנוּ:

כ"י וְנִוְאלְנוּ • כִּתְרוֹנוֹמוֹ, לְשׁוֹן אֵוִיל.

(יב) אֶל־נָא תְהִי כַּמֶּת אֲשֶׁר בָּצַאתוּ מֵרַחֵם אֲמֹו וַיֵּאכֹל חֲצִי בִשְׂרוֹ:

כ"י אֶל־נָא תְהִי • אַחֲוֹתָיו זו. כַּמֶּת • שְׁהִמְצָרַע חָשׁוּב כַּמֶּת: מֵה מֵת מְטֵמָא בְּבִיאַה, אִף מְצָרַע מְטֵמָא בְּבִיאַה. אֲשֶׁר בָּצַאתוּ מֵרַחֵם אֲמֹו • "אֲמֹנוּ" הִיָּה לוֹ לומר, אֵלָא שְׁכָנָה הַכְּתוּב. וְכֵן "חֲצִי בִשְׂרוֹ", "חֲצִי בִשְׂרָנוּ" הִיָּה לוֹ לומר, אֵלָא שְׁכָנָה הַכְּתוּב. מֵאַחֵר שְׁיַצָּא מֵרַחֵם אֲמֹנוּ, הִיא לָנוּ כְּאֵלֹו נֶאֱכַל חֲצִי בִשְׂרָנוּ, כְּעִנְיָן שְׁנֵאֲמֵר (בְּרֵאשִׁית לו): "כִּי אֲחִינוּ בִשְׂרָנוּ הוּא". וּלְפִי מִשְׁמַעוֹ אִף הוּא נִרְאָה כֵּן; אֵין רְאוּי לֵאחַ לְהַנִּיחַ

(יג) וַיַּעֲקֹק מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ:

כ"י אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ • כָּא הַכְּתוּב לְלִמְדֹךְ הִרְךָ אֶרֶץ, שְׁהִשְׁוֹאֵל דְּבַר מִתְּכַרְו צִרִיךְ לומר שְׁנִים אוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִי תַּחֲנוּנִים, וְאַחֲרֵי־כֵן יִבְקֹשׁ שְׁאֵלוֹתָיו. לֵאמֹר • מֵה תִּלְמוּד־לומר? אָמַר לוֹ: הִשְׁיבֵנִי אִם אַתָּה מְרַפָּא אוֹתָהּ אִם לֹאוּ? עַד שְׁהִשְׁיבֹו: "וְאַבִּיָּה יִרַק יִרַק וְגו'". רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: בְּאַרְבַּעַה מְקוֹמוֹת בִּקְשָׁה מֹשֶׁה מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לְהִשְׁיבֹו אִם יַעֲשֶׂה שְׁאֵלוֹתָיו אִם לֹאוּ. כִּי־צָא בּוֹ (שְׁמוֹת י): "וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה לִּפְנֵי ה' לֵאמֹר וְגו'" (ספרי), מֵה תִּלְמוּד־לומר "לֵאמֹר"? הִשְׁיבֵנִי אִם גּוֹאֲלִים אַתָּה אִם

לאו. עַד שְׁהִשְׁיבֹו: עַתָּה תִּרְאָה וְגו'. כִּי־צָא בּוֹ (בְּמִדְבָּר כז): "וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הַרְוּחַת לְכָל־בִּשְׂרָ", הִשְׁיבֹו: "קַח לָךְ". כִּי־צָא בּוֹ (דְּבָרִים א): "וְאַתְחַנֵּן אֶל ה' בָּעֵת הַהוּא לֵאמֹר", הִשְׁיבֹו: "רַב־לָךְ". רַפָּא נָא לָהּ • מִפְּנֵי מֵה לֹא הִעָרִיף מֹשֶׁה בַּתְּפִלָּה? שְׁלֹא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: אַחֲוֹתָיו עוֹמְדִת בְּצָרָה וְהוּא עוֹמֵד וּמִרְבָּה בַּתְּפִלָּה! (דְּבָרִי אַחֵר: שְׁלֹא יֵאמְרוּ יִשְׂרָאֵל: בְּשִׁבִּיל אַחֲוֹתָיו הוּא מֵאֲרִיף בַּתְּפִלָּה, אָכַל בְּשִׁבִּילָנוּ אֵינוֹ מֵאֲרִיף בַּתְּפִלָּה).

ספורט

שְׁתַּנִּים חֲצִי בִשְׂרָךְ בְּמִדְבָּר. תוֹרָה יג (יג) אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ. בְּבִקְשָׁה אֲנִי שׂוֹאֵל שְׁתִּרְפָּא עַתָּה לָהּ, וְלֹא נִצְטָרֶךְ לְבִישָׁה לְהוֹצִיאָה חוּץ לְמִחְנָה. תוֹרָה יד

בְּכַטָּן אֲמֹו, בָּצַאתוּ מִשֶּׁם אֵל מְקוֹם הַחַיִּים הַשְּׁלָמִים, הוּא אֲמַנָּם מוֹסִיף גִּרְעוֹן בְּהִיּוֹת נֶאֱכַל חֲצִי בִשְׂרוֹ בְּאוֹתָהּ הַלְדָּה. כֵּן אַתָּה הִיוֹצָא מִן הַמִּדְבָּר וְנִכְנָס לָאֶרֶץ הַנִּבְחָרָה, וּבָזָה תִּיטִּיב מְכוֹן לְשִׁכְתְּךָ, אֵל נָא תְהִי כְּאוֹתוֹ הַמֵּת

(יב) אֵל נָא תְהִי כַּמֶּת אֲשֶׁר בָּצַאתוּ מֵרַחֵם אֲמֹו וַיֵּאכֹל חֲצִי בִשְׂרוֹ. הִנֵּה הָעֵבֶר שֶׁהוּא מֵת בְּאֶפֶן זֶה שֶׁבָּצַאתוּ מֵרַחֵם אֲמֹו נֶאֱכַל וְנִתְקַלְקַל חֲצִי בִשְׂרוֹ, אִף עַל פִּי שְׁנִירָאָה שֶׁהוּא מוֹסִיף שְׁלָמוֹת בְּלָדָה עַל מֵה שֶׁהִיָּה לוֹ

(יד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַבְיָה יָרֵק יָרֵק בְּפָנֶיהָ
הֵלֵא תִפְלֹם שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגֹּר שְׁבַעַת יָמִים מַחוּץ
לַמַּחֲנֶה וְאַחֵר תֵּאָסֶף:

שְׁבַעַת יָמִים. וְאַחֵר תֵּאָסֶף. אוֹמֵר אֲנִי: כָּל
הַ"אֲסִיפּוֹת" הָאֲמִירוֹת בְּמִצְרַעִים, עַל שֵׁם שֶׁהָיָה
מְשַׁלֵּחַ מַחוּץ לַמַּחֲנֶה, וְכִשְׁהָיָה נִרְפָּא – נֶאֱסָף אֶל
הַמַּחֲנֶה, כְּתוּב בּוֹ "אֲסִיפָה" לְשׁוֹן הַכְּנָסָה.

כִּי"ו וְאַבְיָה יָרֵק יָרֵק בְּפָנֶיהָ. וְאִם אֲבִיָּה הִרְאָה לָהּ
פָּנִים זֹעֲפּוֹת, הֵלֵא תִפְלֹם שְׁבַעַת יָמִים, (ב"ק כ"ה)
קִלְ-וַחֲמֹר לְשִׁכְנָה אֲרֻבָּה-עֶשֶׂר יוֹם; אֲלֹא דִּיּו לָבֹא
מִן הַדִּין לִהְיוֹת כְּגִדּוֹן, לְפִיכָן אֵף בְּנִזְיָפְתִּי "תִּסְגֹּר

(טו) וְתִסְגֹּר מִרְיָם מַחוּץ לַמַּחֲנֶה שְׁבַעַת יָמִים וְהָעַם
לֹא נָסַע עַד־הָאָסֶף מִרְיָם:

כִּשְׁהִשְׁלַף לִיאֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ב): "וַתִּתְצַב אַחֲתוֹ
מִרְחָק וְגו'".

כִּי"ז וְהָעַם לֹא נָסַע. (סוּטָה ט) זֶה הַכְּבוֹד חֵלֶק לָהּ
הַמָּקוֹם, בְּשִׁבְלִי שָׁעָה אַחַת שְׁנֹחֲעֶכֶּה לְמֹשֶׁה

~ נקודות משיחות קודש ~

הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהַטּוֹת לֵב בְּנֵי אָדָם לְטוֹכָה. וְהַ'בְּחִי"
כְּתִב, שֶׁהִתְעוּרוֹת זֶה בָּאָה מִדְּרוּגָה שְׁנַעֲלִית יוֹתֵר מִ"יָּדִי
שְׁמִים" (רֹאה לְקוּטֵי תוֹרָה, בְּמַדְבָּר טו, א).

(לְקוּטֵי שִׁיחוֹת, כִּרְך יח, עמ' 139)

זֶה הַכְּבוֹד חֵלֶק לָהּ הַמָּקוֹם (רש"י יב, טו)
בְּכַתוּב נֶאֱמַר "וְהָעַם לֹא נָסַע", אֵף רש"י מְדַיֵּק "הַמָּקוֹם".
רָמְזוּ יֵשׁ כָּאֵן, שֶׁרְצוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְכַבֵּד אֶת מִרְיָם כֹּא
מִהִתְעוּרוֹת מִלְּמַעְלָה. וְאֵף שֶׁ"הַכֹּל בְּיָדֵי שְׁמִים חוּץ מִיִּרְאֵת
שְׁמִים", הָרִי כְּתִב הַמַּהְרֵשׁ"א: מְכַל־מָקוֹם פְּשִׁטָּא דְּכִיד

(טז) וְאַחֵר נָסְעוּ הָעָם מִחֲצֵרוֹת וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר פָּאָרָן:
טז וַיִּבְתְּרוּ כֵּן נָטְלוּ עִמָּא מִחֲצֵרוֹת וַיִּשְׁרוּ
בְּמִדְבָּרָא דְּפָאָרָן: פ פ פ

חסלת פרשת בהעלותך קל"ו פסוקים, מהלל"ל סימן.

ההפטרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רמוח - רנא

ספורטו

בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ, כְּמוֹ שֶׁהֵעִיד בְּאֶמְרוֹ
"וַיָּבֹא עַד קֹדֶשׁ בְּרִנֵּעַ, וַאֲמַר אֲלֵכֶם
בְּאַתֶּם עַד הֵר הָאֲמַרִי אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵינוּ
נָתַן לָנוּ.. עֲלָה רֵשׁ וְכו'" (דְּבָרִים א, ט"בא),
וְקָרָא אוֹתוֹ הַמָּקוֹם "רִתְמָה", כְּמִבְּאֵר
בְּאֵלֶּה מִסְעֵי (לְהֵלֶךְ לֵג, יח).

נִעְלָה אֲזַ אֲלֹא לְהִרְחִיק
הַמִּצְרָעִת. תוֹרָה טז
(טז) וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר פָּאָרָן. בְּמָקוֹם מִן
הַמִּדְבָּר שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ שֵׁם כָּלֵל, אֲבָל
הָיָה מוֹל קֹדֶשׁ בְּרִנֵּעַ וְקָרֹב אֵלָיו, כְּדִי
לְסַדֵּר עֲנִיָּוִיהֶם וּלְהַכְנִס שָׁם, שֶׁהָיָה
הָעִיר הָרִאשׁוֹנָה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁפָּגְעוּ

(יד) הֵלֵא תִפְלֹם. רְאוּיָה הִיא לְזֹאת
הַבּוֹשָׁה. תוֹרָה טו
(טו) וְהָעַם לֹא נָסַע. אֵף עַל פִּי
שֶׁהָעָנָן סָר מֵעַל הָאֹהֶל, וְכִתִּיב
"וּבִהֲעֵלוֹת הָעָנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ
בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּלִל מִסְעִיָּהֶם" (שְׁמוֹת מ, לו),
מְכַל מָקוֹם לֹא נָסְעוּ, שֶׁהִכִּירוּ שֶׁלֹּא

לוח תהלים

יום ראשון, ח' סיון > פרק כ. מפרק מד עד סוף פרק מח

יום שני, ט' סיון > פרק כ. מפרק מט עד סוף פרק נד

יום שלישי, י' סיון > פרק כ. מפרק נה עד סוף פרק נט

יום רביעי, י"א סיון > פרק כ. מפרק ס עד סוף פרק סה

יום חמישי, י"ב סיון > פרק כ. מפרק סו עד סוף פרק סח

יום שישי, י"ג סיון > מפרק סט עד סוף פרק עא

שבת קודש, י"ד סיון > פרק כ. מפרק עב עד סוף פרק עז

ממכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם
היה המנהג שכל אחד היה
אומר בכל יום את הקאפיטל
[פרק] תהילים לפי שנות חייו.
למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס
לשנת הכ"א היה אומר פרק
כ"א בתהילים וכן היו אומרים
גם את התהילים לפי שנות בניו
ובנותיו שזוהי סגולה שלא ייצאו
לתרבות רעה....

(תמוז תרס"ו)

...בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה
לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-
הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין
מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו
שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש
כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות
הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת,
כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו
בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממוקור הברכות
בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר...

(ט"ו סיון, תרפ"ח)

לימוד תניא בכל יום

"המנהג הטוב שנהגו חסידים
(בדורות שלפני זה, וגם בדורנו) -
ללמוד פרק תניא בכל יום (לפני
תפלת הבוקר). וכדאי לפרסם
ולחזק מנהג זה"

(משיחת ש"פ אחרי, מבה"ח אייר תשמ"ט
- התנועות תשמ"ט ח"ג עמ' 68)

"כיון שלימוד התניא הוא אחד מהשיעורים
ששמענו כמה פעמים אודותיו מכ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע שהוא
מסוגל לכמה ענינים, מהנכון שנוסף על
לימודו תניא כפי שכותב, ילמוד גם כן כפי
שנחלק התניא לימות השנה".

(אגרות קודש, כרך י"ד, אגרת ה'רלט)

תניא יומי

~ יום ראשון ח' סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 152, ואף שלא הוזכר שם... עד עמ' עז, כולא חד:

שבה נברא העולם - והשמות בלשון הקודש של הדברים
קשורים למהותם - שלא כמו בשפות אחרות, שהן שפות
הסכמה בלבד, שבני אדם החליטו לקרוא לדבר מסויים בשם
מסויים - הרי השמות בהם נקראים הנבראים בלשון הקודש

— הן הן אותיות
הדבור, המשתלשלות

מדרגה מדרגה

מעשרה מאמרות

שבתורה, על-ידי

חלופים ותמורות

האותיות ברל"א

שערים, עד שמגיעות

ומתלבשות באותו

נברא להחיות. לפי

שאיין פרטי הנבראים -

(לא הנבראים הכלליים

כמו שמים, ארץ, או שמש

וירח, אלא) הנבראים

הפרטיים, אינם יכולים

לקבל חיותם מעשרה

מאמרות עצמן שבתורה, שהחיות הנמשך מהן -

מ"עשרה מאמרות עצמן - גדול מאד מכתנת הנבראים

פרטיים, - מלהיות החיות של הנבראים, ואין בהם -

בנבראים הפרטיים, לקבל חיות, אלא על-ידי שיעור

ואף שלא הוזכר שם "אבן" מעשרה מאמרות שבתורה,
— כיצד, איפוא, אנו אומרים שב"אבן" נמצאות האותיות של
"עשרה מאמרות" שבתורה? אף-על-פי-כן נמשך חיות
לאבן - מ"עשרה מאמרות", על-ידי ציורים וחלופי

אותיות, - אות אחת

מחליפה את השניה,

לדוגמה: האות אל"ף

מתחלפת באות ה"א, כי

שתיהן הן ממוצא אחד,

וכדומה, המתנגלות

ברל"א שערים פנים

ואחור, - המתנגלות

ומתחלפות לפי מאתים

שלושים ואחד אופנים,

באופן של "פנים

ואחור", כמו שכתוב

ב"ספר יצירה", עד

שמשתלשל מעשרה

מאמרות ונמשך מהן

צירוף - האותיות

המהות שם "אבן", והוא - צירוף האותיות המשתלשלות
מ"עשרה מאמרות" ומצטרפות למלה "אבן", הן חיותו של
האבן. וכן בכל הנבראים שבעולם, השמות שנקראים
בהם - הנבראים, בלשון תפלה - לשון הקודש היא הלשון

7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אויסגערעכנט בפרטיות בס' הפרדס ש' הצירוף פ"ה" - מפורטים בפרוטרוט בספר הפרדס שער
הצירוף פרק ה.

החיות ומשתלשל ממדרגה – שלה, למדרגה פחותה ממנה, – וירידה זו נעשית על ידי חלופים ותמורות האותיות, וגימטריאות שהן חשבון האותיות, – החיות היא לא רק על ידי חילוף אות אחת בשניה, אלא גם על ידי חישוב חשבון האות, עד שיוכל – שתוכל החיות, להתצמצם ולהתלבש ולהתהוות ממנו – מהחיות, נברא פרטי. וזה שמו אשר יקרא לו – השם שקוראים לנברא, בלשון הקדש, הוא כלי

לחיות המצמצם באותיות שם זה, שנשתלשל מעשרה מאמרות שבתורה, שיש בהם – ב"עשרה מאמרות", ב"ח וחיות לברא יש מאין, ולהחיותו – את ה"יש" הנברא, לעולם, – מדוע יש בהם כח זה? – הרי זה מפני דאורייתא וקדשא-ברידהו – התורה והקדוש-ברוך – הוא בלא חד – הם כולם אחד. וכשם שיש בכוחו של הקב"ה לברוא יש מאין, כך יש ל"עשרה מאמרות" שבתורה הכוח והחיות לברוא "יש" מ"אין".

שער היחוד והאמונה

שיוור החיות ומשתלשל ממדרגה למדרגה פחותה ממנה ע"י חלופים ותמורות האותיות וגימטריאות שהן חשבון האותיות עד שיוכל להתצמצם ולהתלבש ולהתהוות ממנו נברא פרטי וזה שמו אשר יקרא לו בלה"ק הוא כלי לחיות המצומצם באותיות שם זה שנשתלשל מעשרה מאמרות שבתורה שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם דאורייתא וקב"ה כולא חד:

~ יום שני ט' סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עז, פרק ב והנה מכאן... עד עמ' 154, הבראה:

שמים וארץ" למעשה אנוש ותחבולותיו, כי כאשר יצא לצורה כלי – כשכלי יוצא מתחת ידי האומן, שוב אין הכלי צריך לידו הצורה, כי – שהרי, אף שידיו – של האומן, מסלקות הימנו – מהכלי, והולך לו בשוק – הכלי קיים בתבניתו וצלמו ממש כאשר יצא מידו הצורה, כך מדמין – משווים, הסכלים האלו מעשה שמים וארץ. – שאחרי שהקב"ה ברא שמים וארץ, אין הם צריכים להזדקק יותר, חלילה, להקב"ה, בוראם, ולכן הם כופרים בהשגחה פרטית ובאותות ובמופתים שבתורה המראים שהקב"ה משגיח על הנבראים ולפעמים גם משנה, על ידי נסים ומופתים, את טבע הנבראים. אך טח מראות עיניהם, – את, ההכדל הגדול שבין מעשה אנוש ותחבולותיו, שהוא – מעשה האנוש, יש מיש, – מדבר שכבר קיים יוצר האדם יצירה נוספת, כפי המשל המוכא להלן, על כלי הנוצר מחתיכת כסף, שהכסף הוא דבר שכבר קיים, רק שמשנה – האומן את הצורה והתמונה – של החומר: מתמונת חתיכת כסף לתמונת כלי, – הרי כיוון שלא יצר כאן מציאות חדשה, שהרי המציאות, החומר של הכלי, היתה קיימת גם לפני עשיית הכלי; וגם הצורה והתבנית של הכלי

פרק ב. בפרק הקודם, פרק א', הסביר רבנו הזקן, שהכוח האלקי שברא כל נברא, חייב להתקיים תמיד בנברא, לברוא אותו ולהחיותו מחדש. שכן, אם הכוח האלקי שברא את הנברא היה חוזר למקורו, היה הופך הנברא ל"אין ואפס", הוא היה מתבטל ממציאותו, כפי שהיה לפני שנברא. והנה, מכאן – ממה שהוסבר עד עתה, שהכוח האלקי שברא את הנברא חייב להתקיים תמיד בנברא, לבראו ולהחיותו מחדש, תשובת המינים – התשובה למינים, וגלוי שרש טעותם, – של המינים. הכוונה ב"מינים" כאן, היא לא לאלה שכופרים בחידוש העולם, שהעולם נברא על ידי

הבורא – בכך הם מודים, אלא הכופרים בהשגחה פרטית ובאותות ומופתים תתורה, – הם כופרים בכך שהקב"ה משגיח בהשגחה "פרטית" על כל נברא ויצור, וכופרים גם באותות ובמופתים הכתובים בתורה; מדוע הם אכן כופרים בכך, למרות שהם מודים שהקב"ה ברא את העולם? הרי זה מפני שטועים בדמיונם הבזבז, – הם טועים בהשוואתם הכוזבת והם טועים גם בנוסף לכך. שכן, גם לפי השוואתם הכוזבת צריך להיות אחת מכפי שהם חושבים, כפי שמוכן מההסבר הבא: שמדמין – שהם משווים מעשה ה' "עשה

שדובר שטבע המים להיות ניגרים הוא בריאה "יש מיש" ולא ענין עצמי במים – כלומר, שנאמר, שאם נוצרת מציאות של מים, מן ההכרח שעליהם להיות ממילא דבר שניגר מלמעלה למטה (כמו למשל, הענין מה שנברא תופס מקום, הרי זה ענין עצמי בנברא, באופן שעל

תפיסת המקום שלו אין בריאה מיוחדת "יש מאין", אלא עם יצירת נברא הוא ממילא באופן שהוא תופס מקום, ואילו מה שהמים ניגרים אינו (כך), אלא טבע זה עצמו הוא בריאה "יש מאין" – על כך מביא רבנו הזקן מיד להלן ראייה ממה שישנם נבראים, כמו קיר, חומה, העומדים מעצמם

מבלי להזדקק לכוח אחר שיחזיק אותם – **שְׁתַּחֲרִי חֻמַּת אֲבָנִים נִצָּבֶת מֵעַצְמָה בְּלִי רוּחַ** – שיחזיק אותה, **רַק שֶׁטֶבַע הַמַּיִם אֵינוֹ בֵּן**; – ואם למים יש טבע לא להיות עומדים, אלא להיות ניגרים מלמעלה למטה, הרי שטבע זה הוא בריאה "יש מאין" במים עצמם, הרי שהכוח האלקי שברוח, לא היה צריך ליצור מציאות חדשה "יש מאין", דבר חדש שלא היה לפני כן בנבראים, אלא רק שינוי "יש" אחד ל"יש" שני – מן הטבע להיות ניגרים, לטבע של עמידה כחומה – ואף-על-פי-כן יש בכך משום פלא-חידוש גדול, עד שלשם כך מוכרח הכוח מחדש לברוא תמיד את החידוש (ובאם לאו – מתבטל החידוש מיד), הרי מכל-שכן וקל-וחומר שבחידוש של "יש מאין", שזה התהוותם של כל הנבראים, על הכוח האלקי שברא אותם, לברוא את החידוש תמיד ובלי הפסק, שיהיו "יש" ולא יחזרו ל"אין" כלפני בריאתם – הרי שגם לפי ההשוואה הכוזבת, מה שהמינים מדמים מעשה שמים וארץ ("יש מאין") ליצירתו של אדם שהיא רק "יש מיש", צריכים לומר שגם בשינוי מ"יש" אחד ל"יש" שני ובאופן של חידוש (כמו מטבע המים להיות ניגרים, לטבע של עמידה כחומה) מוכרח הכוח לחדש זאת באופן תמידי; דבר זה עצמו כבר מחייב, שהכוח האלקי שברא את הנברא חייב לעמוד תמיד בנברא ולברוא אותו תמיד בלי הפסק. כך, שנוסף על הכוב שבהשוואתם, הם גם טועים, בחשבם שהכוח המחדש אינו מוכרח לעמוד תמיד בחידוש – ואם בקריעת ים סוף, שינוי "יש" אחד לשני בלבד, מן ההכרח שהכוח המחדש יברא את החידוש תמיד ובלי הפסק –

וְכָל-שֶׁבֶן וְקַל-וְחֹמֶר בְּבְרִיאת – הנבראים, יֵשׁ מֵאֵין, שֶׁהָיָה לְמַעַלָּה מִהַטֶּבַע, וְהַפְּלֵא וְפִלֵּא יוֹתֵר מִקְרִיעַת יָם סוּף, עַל-אֲחַת-כֶּמֶת-וְכִמְהָ שֶׁבְּהַסְתַּלְקוֹת כַּח הַבּוֹרֵא מִן הַנִּבְרָא חֵסֶד-וְשִׁלּוּם – יֵשׁוּב הַנִּבְרָא לְאֵין וְאִפְסָם מִמֶּשׁ. אֵלֶּא צָרִיד לְהוֹיֵת כַּח תַּפּוּעַל – המהווה את הנברא,

שיצר האומן מחתיכת הכסף, אין בהם באמת משום חידוש בכסף, כי מציאות הכסף נבראה כך, שהיא ניתנת לעיצוב בכל מיני צורות ותבניות של כלים – הרי שהאדם לא חידש חידוש מהותי במציאות הכסף, ולכן אין הכלי, אחרי יצירתו, צריך

להזדקק לידי האדם שיצר אותו – ואילו ה"מינים" אינם רואים כיצד אי אפשר להשוות יצירת כלי – **לְמַעַשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁהוּא יֵשׁ מֵאֵין**. – לפני שנבראו השמים והארץ, הם היו אין ואפס, הם לא היו קיימים כלל, ועם התהוותם הם נעשו בבחינת "יש" דבר ממשי – הרי שנתחדש כאן דבר חדש שלא היה קיים

מקודם כלל. ומכיוון שנוצרת כאן יצירה מהותית חדשה – יסביר להלן – מן ההכרח, איפוא, שהכוח שיצר חידוש זה יהווה תמיד את החידוש, שאם לא כן – יתבטל הדבר ממצאותו. **וְהוּא – בהתהוותם של שמים וארץ "יש מאין", פִּלֵּא גְדוֹל יוֹתֵר מִקְרִיעַת יָם סוּף עַל-דֶּרֶךְ-מֶשֶׁל, – שהיתה על-ידי שְׁתַּחֲרִי ה' אֵת הָיִם בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה כָּל הַלֵּילָה – כלומר, הכוח שבקע את הים התלבש ברוח הקדים ויִבְקָעוּ הַמַּיִם, וְנִצְבּוּ כְּמוֹ נֵד וּכְחוּמָה, – שלא זו בלבד שהמים לא המשיכו בזרימתם הטבעית, אלא גם עמדו כחומה בצורה. וְאֵלֹ הַפְּסִיק ה' אֵת הָרוּחַ כִּרְנֵעַ – הָיִ הַמַּיִם חוּזְרִים וְנִיגְרִים בְּמוֹרֵד דְּרָכָם וּטְבָעָם, וְלֹא קָמוּ בְּחוּמָה בְּלִי סִפָּק, – כלומר, אין מקום לחשוב כלל, שהמים היו נשאים עומדים כחומה אחרי שהרוח היתה מפסיקה לנשוב עליהם בחזקה, אלא בודאי היו המים חוזרים לטבעם וניגרים מלמעלה למטה. אֵף שֶׁהַטֶּבַע הָיָה בְּמִים גַּם כֵּן נִבְרָא וּמִחֲדָשׁ יֵשׁ מֵאֵין, – שבמקום שמקודם היה "אין", שלא היה טבע כזה – נעשה "יש", נתהווה טבע כזה. כלומר, כפי שמפרש הרבי שליט"א – שטבע זה במים, הניגרים תמיד ואינם עומדים כחומה, גם הוא נברא "יש מאין": לא רק מציאות המים נבראה "יש מאין", אלא שגם נברא במים הטבע להיות ניגרים ולא לעמוד כחומה. הרי כשהרוח החזקה משפיעה על המים שיעמדו כחומה, אין זה באופן שנוצר דבר חדש לגמרי, "יש מאין", אלא רק שינוי "יש" אחד (טבע המים להיות ניגרים) ל"יש" שני (לעמוד כחומה); ואף על פי כן, כדי שהמים יעמדו באופן של חידוש, מן ההכרח שעל הכוח הפועל חידוש זה, לברוא את החידוש בלי הפסק – הרוח מוכרחה תמיד ובאופן סדיר לעשות את המים עומדים כחומה – וכשכוח זה מפסיק לרגע פעילותו זו, מתבטל החידוש. אם כן מוכיח הדבר שגם בחידוש של "יש" מ"יש", מן ההכרח שהכוח המחדש לא יפסיק מלברוא את החידוש. וכלפי מה**

בנפעל – בנברא, תמיד, להחיותו ולקיימו. והן הן בחינת אותיות הדבור מעשרה מאמרות שבהם נבראו – הנבראים. לכן אומר הפסוק: "לעולם הוי' דבור נצב בשמים" – הדיבור, שהוא הכוח האלקי שברא את הנברא, מוכרח

לעמוד תמיד בנברא לברוא אותו ולהחיותו מחדש* ועל זה נאמר: – על מה שדובר לעיל, שהחיות האלקית שבראה את הנברא מוכרחת לעמוד תמיד בנברא לבראו ולהחיותו מחדש, אומר הפסוק: "ואתה מחיה את כלם" – אתה מחיה את השמים ואת הארץ ואת כל הנבראים שבתוכם – הנזכרים בתחילת הפסוק, אל תקרי "מחיה" אלא "מתנה", – כך נאמר ב"ראשית חכמה" ובשל"ה (מח, ב. ע, א)

שלמרות שנאמר "מחיה", אין הכוונה שהקב"ה מחיה בלבד את הנבראים, שבתחילה ברא אותם ועתה הוא רק נותן להם חיים בלבד, כמו מה שהנשמה נותנת לגוף, אלא הכוונה היא שהחיות גם מחדשת את קיומו של הנברא, דהיינו יש מאין, – דבר קיים מדבר שלא היה קיים, ובלעדי החיות האלקית לא היה הדבר נמצא כלל, ועלידי החיות הדבר הוא "יש", דבר קיים. ו"אתה" – המלה "אתה", הן בחינת האותיות מאל"ף – האות הראשונה באותיות – ועד תי"ו, – האות האחרונה באותיות – זהו הא' והת' שבמלה "אתה", והת"א שבמלת "אתה", היא – רומזת על ה' מוצאות הפה, – חמשת המוצאות של הדיבור, מקור האותיות. – זהו פירוש "ואתה מחיה את כולם", ש"אתה" – האותיות שלמעלה, הבאות מה' המוצאות שלמעלה, מקור האותיות, הן מחיות כל הנבראים באופן של התהוות "יש מאין", שהתהוות "יש מאין"

שער היחוד והאמונה

להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו והן הן בחי' אותיות הדבור מעשרה מאמרות שבהם נבראו וע"ז נאמר ואתה מחיה את כולם אל תקרי מחיה אלא מהוה דהיינו יש מאין ואתה הן בחי' האותיות מאל"ף ועד תי"ו והה"א היא ה' מוצאות הפה מקור האותיות ואף שאין לו דמות הגוף הרי מקרא מלא דבר הכתוב וידבר ה' ויאמר ה' והיא בחי' התגלות הכ"ב אותיות עליונות לנביאי' ומתלבשות בשכלם והשגתם במראה הנבואה וגם במחשבתם ודיבורם כמ"ש רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני וכמ"ש האר"י ז"ל [בשער הנבואה] וכעין זה היא התלבשות האותיות בברואים כדכתיב בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם רק שהיא ע"י השתלשלות רבות ועצומות עד שיודרות לעשיה גופנית משא"כ השגת הנביאי' היא באצילו' המתלבשת בעולם הבריאה:

באה בעיקר מצד האותיות, ולא מצד האור המאיר על-ידי האותיות. ואף שאין לו – להקב"ה, דמות הגוף – כיצד, איפוא, אומרים אנו שקיים ענין האותיות למעלה, ואשר מהן דוקא באה ההתהוות "יש מאין"? – הרי מקרא מלא דבר הכתוב: "וידבר ה'", – "ויאמר ה'", – ענין של דיבור ושל אותיות, והיא – מה שכתוב "וידבר ה'", ויאמר ה'", הכוונה לבחינת התגלות הכ"ב אותיות עליונות לנביאים, ומתלבשות – האותיות העליונות, בשכלם והשגתם – של הנביאים, כמראה הנבואה, – ולא רק בשכלם ובהשגתם, אלא וגם כמחשבתם ודיבורם, כמו שכתוב: "רוח ה' דבר בי, ומלתו על לשוני", וכמו שכתב האר"י ז"ל

[בשער הנבואה]. – הרי, שקיים למעלה ענין של אותיות, השייכות להתלבש עד במחשבתם ודיבורם של הנביאים. וכעין זה – דומה לכך, היא התלבשות האותיות – שלמעלה, בברואים, כדכתיב: – כמו שכתוב: "בדבר ה' שמים נעשו, וברוח פיו – נבראו, כל צבאם", – הרי זה ענין של "דיבור" ו"רוח פה", כמו שבנבואה הוא ענין של "דיבור" ו"רוח ה'" רק שהיא – מה שהדיבור מתלבש בנבראים, הוא על-ידי השתלשלות רבות ועצומות, עד שיודרות לעשיה גופנית, – בעולם העשיה, שהוא עולם גופני בעל נבראים גופניים מהשאין-בן השגת הנביאים היא – בעולם באצילות המתלבשת בעולם הבריאה: – וממדיגה עליונה זו, מאיר ומתגלה לנביאים. ברם, על כל פנים, מדובר כאן על האותיות שלמעלה המתלבשות בנבראים להחיותם באופן של התהוות יש מאין.

(* על השאלה, כיצד אפשר לשכנע את ה"מינים" הכופרים במופת התורה וגם בקריעת ים סוף, על ידי השתמשות בדוגמה של קריעת ים סוף? – ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אין זה מכוון אליהם – שהרי אומרים להד"ם – כ"א זהו מעין מאמר המוסגר, המבאר אליבא דאמת – איך שזהו פלא גדול וכו' [כן בזה מסולקת קושיא עצומה לכאורה ודוקא אצל המאמינים דאין לדמות מעשה ה' עושה שו"א למעשה כו' ולכן מעשיו עצמאים לגמרי אחרי שבראם – אלא שקרי"ס שהולך ה' מוכיח שאינן"].

~ יום שלישי י' סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עה, פרק ג והנה אחרי... עד עמ' עה, בלעדו באמת.

שֵׁאִין אֲנוּ מְשִׁיגִים וְרוֹאִים בְּעֵינֵי בָּשָׂר אֶת כַּח ה' וְרוּחַ פִּי שֶׁבִּנְבְּרָא, אָבֵל אֵלֹו נִתְּנָה רְשׁוּת לְעֵין לְרֹאֹת וּלְהִשִּׁיג אֶת הַחַיּוֹת וְרוּחָנִיּוֹת שֶׁבְּכָל נִבְרָא, הַשּׁוֹפֵעַ בּוֹ מְמוֹצָא פִּי ה' וְרוּחַ פִּי – אֵילֹו הֵינּוּ רוֹאִים בְּעֵינֵי בָּשָׂר

ומבחינים באותו כוח אלקי רוחני השופע בכל נברא, האותיות מ"מוצא פי ה'". לא היה גשמייות הנברא וחמרו וממשו נראה כלל לעינינו, כי הוא – החומר והממשות של הנברא, כמל במציאות ממש – נחשב כאפס, לגבי החיות והרוחניות שבו, מאחר – שבלעדו הרוחניות – שבנברא, היה – הנברא, אין ואפס ממש, כמו קדם ששת ימי בראשית ממש, – שאז היה "אין ואפס" ממש;

והרוחניות השופע עליו – על הנברא, ממוצא פי ה' ורוח פיו, הוא לבדו המוציא תמיד מאפס ואין ליש, והנהו אותו – החיות האלקית מקיימת את הנברא ועושה אותו לדבר ממשי, אס-כפן אפס בלעדו באמת. – אין הוא באמת כלום, מלבד החיות הרוחנית המקיימת אותו, כיון שרק היא, היא המציאות האמיתית; ואילו הנברא, הנברא ללא הרף מן החיות הרוחנית, אין מציאותו אמיתית. שכן, כל מציאותו באה רק ממה שהחיות הרוחנית "עומדת" בו תמיד ומעניקה לו את מציאותו.

פרק ג. לעיל הסביר רבנו הזקן, שהכוח האלקי שברא את הנברא, חייב להתקיים תמיד בנברא לבראו ולהחיותו מחדש, ושאלה הן האותיות שלמעלה, הבאות מ"מוצא פי ה'", המתלבשות בנברא ומחיות אותו באופן של התהוות "יש מאין".

והנה, אחרי הדברים והאמת האלה, – שהסברו לעיל, שהכוח האלקי מוכרח "לעמוד" תמיד בנברא ולברוא אותו בלי הפסק מ"אין ליש". כל משכיל על דבר יבין לאשורו, איך שכל נברא ויש – למרות שהנברא נראה ל"מציאות", ל"יש", הרי הוא באמת נחשב לאין ואפס ממש לגבי כח השופע ורוח פיו – של הקב"ה, שבנפעל, – בדבר הנברא, המהוה אותו תמיד ומוציאו – בלי הפסק, מאין ממש ליש. – שבמקום שיהיה "אין" – דבר שאינו בנמצא – כפי שהיה לפני שנברא – יהיה "יש", דבר קיים. – כיוון שהכוח האלקי צריך תמיד לברוא את הנברא מ"אין" ל"יש", ובלעדי כוח זה, היה הנברא הופך ל"אין ואפס", הרי שהכוח האלקי הוא כל מציאותו של הנברא, וממילא הנברא הוא כלא כלום לגבי הכוח האלקי הממציא בלי הפסק את מציאותו של הנברא. ומה שכל נברא ונפעל נראה לנו ליש וממשות, – כדבר מציאותי וממשי, ולא ככוח אלקי רוחני בלבד, והו' מחמת – מפני,

~ יום רביעי י"א סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עה, והמשל לזה הוא... עד עמ' 156, להקדים:

שער היחוד והאמונה

לכך הוא, אור השמש המאיר לארץ ולדברים עליה, כלומר, קרני השמש, שהוא זיו ואור המתפשט מגוף השמש ונראה לעין כל מאיר על הארץ ובחלל העולם והנה זה

והמשל לזה הוא אור השמש המאיר לארץ ולדברים שהוא זיו ואור המתפשט מגוף השמש ונראה לעין כל מאיר על הארץ ובחלל העולם והנה זה בל, – כפי שהוא מאיר על הארץ ובחלל העולם. והנה

והמשל לזה – שאנו אומרים, שהנבראים, למרות שהם נראים בעינינו כ"יש" ו"מציאות", אין הם לאמיתות של דבר, מציאות אמיתית, כיוון שכל מציאותם הוא הכוח האלקי שבהם, המשל

נמצא שם במציאות – הרי זה רק על השמש עצמה ולא על האור והזיו.

וּבְדִבְרֵי הָאֵלֶּה מִמֶּשֶׁה בְּדֻמוּתוֹ כְּצִלָּמֹה, הֵם כֵּל הַכְּרִיאִים לְגַבֵּי שַׁעַת הָאֱלֹהִי מִרְחַ פִּי, הַשּׁוֹפֵעַ עֲלֵיהֶם וּמִתְחַה אֹתָם, וְהוּא – “רוּחַ פִּי” שֶׁל הַקִּבֹּה.

מְקוֹרֶם, וְהֵם עֲצָמִם –
הַנִּבְרָאִים, אֵינֶם רַק כְּמוֹ
אוֹר וְיוֹ מִתְפַּשֵּׁט מִן
הַשֹּׁפֵעַ רוּחַ ה' הַשּׁוֹפֵעַ
וּמִתְלַבֵּשׁ בְּתוֹכָם –
בְּתוֹךְ הַנִּבְרָאִים, וּמוֹצִיאֵם
מֵאִזֵּן לַיֵּשׁ, וְלִכְן הֵם –
הַנִּבְרָאִים, בְּמִלִּים
בְּמִצִּיאוֹת לְגַמִּי מְקוֹרֶם,
כְּמוֹ אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁבְּמִל
בְּמִצִּיאוֹת וְנִתְשַׁב לְאֵין
וְאִתָּם מִמֶּשׁ, וְאִינוּ
נִקְרָא בְּשֵׁם "יֵשׁ" כִּלְל
כִּשְׁהוּא בְּמִקְוֹרוֹ, – גּוֹף
כְּדוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, רַק תַּחַת
הַשָּׁמַיִם שְׁאֵין שֵׁם
מְקוֹרוֹ, – שֶׁם נִקְרָא הָאוֹר
וְהַזֵּיו בְּשֵׁם "יֵשׁ", וְאִילוּ
בְּתוֹךְ גּוֹף כְּדוֹר הַשֶּׁמֶשׁ,
אֵין הוּא נִקְרָא בְּשֵׁם "יֵשׁ"
כִּלְל. כִּךָּ כָּל הַנִּבְרָאִים
אֵין נוֹפֵל עֲלֵיהֶם שֵׁם
"יֵשׁ" כִּלְל, אֲלָא לְעֵינֵי
בְּשֵׁר שְׁלֵנוּ, – נִרְאִים
הַנִּבְרָאִים כִּ"שֵׁ". מִדּוּעַ?
מִפְּנֵי שְׁאֵין אָנוּ רֹאִים
וּמִשְׁנִיִּים כִּלְל אֶת
הַמְּקוֹר, – שֶׁל הַנִּבְרָאִים
שֶׁהוּא רוּחַ ה' הַמְתִּיחָה

בלבד, נראה כאן האור והיו חיה – של השמש, ליש ממש לעין בל, ונופל עליו כאן שם "יש" באמת. – מתאים באמת לומר, שהזיו הוא כאן דבר ממש, שהרי השמש עצמה איננה נמצאת כאן, רק אורה וזיוה. מה שאין בן בשהוא – הזיו, במקורו בגוף השמש – אין נופל עליו שם – אינו מוגדר בתואר "יש" כלל, רק שם של "אין" ו"אפס", כי באמת הוא – הזיו, שם – בתוך גוף כדור השמש, לאין ואפס ממש, שאין מאיר שם רק מקורו לבדו, שהוא גוף השמש המאיר, ואפס בלעדו. – הרי, למרות שהוא המתפשט מהשמש נמצא בודאי בשמש עצמה, אף על פי כן, אין הוא יכול להיחשב כ"יש". אך באיזה אופן הוא נמצא שם? – באופן שהוא בטל במציאות, וכשאנו רוצים להגדיר מי

– השמש, נמצא במציאות כלל בחלל העולם ועל הארץ שגוראה שם אורו ליש גמור, – הרי כיוון שהשמש המקור, איננה נמצאת שם כלל, לכן אור השמש הוא שם בבחינת מציאות, ומובן מדוע הוא נראה כמציאות. מה שאין כן כל הברואים הם במקורם תמיד, – שהרי המקור, הכוח האלקי, נמצא תמיד בתוך הנברא ובורא אותו תמיד מחדש מ"אין" ל"יש", רק שאין המקור נראה לעיני בשר. אך, באמת הם נמצאים תמיד במקורם, ואם כך – ולמה אינן בטלים

שער היחוד והאמונה

שבמשל אין המקור במציאות כלל בחלל העולם ועל הארץ שגוראה שם אורו ליש גמור משא"כ כל הברואים הם במקורם תמיד רק שאין המקור נראה לעיני בשר ולמה אינן בטלים במציאות למקורם אך להבין זה צריך להקדים:

על האור ועל החיות האלקית ו"פועל" שהנבראים יוכלו להיראות כ"יש" וכ"מציאות", למרות שבאמת הם בטלים במציאות.

~ יום חמישי י"ב סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 156, פרק ד כי הנה... עד עמ' עט, לחטיב.

פ'ק ד. בפרק הקודם, פרק ג', הסביר רבנו הזקן, שכיוון שהכוח האלקי, שברא את הנברא, "עומד" תמיד בנברא לבראו מחדש – ובאם לאו, היה הנברא חוזר ל"אין" ו"אפס" כמו לפני שנברא – פירוש הדבר, שהנברא אינו מציאות כלל והוא בטל לגמרי למקורו, דבר ה', הבורא אותו תמיד מ"אין" ל"יש"; ומה שהנברא נראה לעינינו כ"יש" וממשהו, הרי זה מפני שבעיני הבשר שלנו אין אנו רואים ואין אנו משיגים את מקורו, את דבר ה' – כבמשל של אור השמש, כשהוא מחוץ למקורו, בגוף כדור השמש, אלא בחלל העולם או על הארץ, הוא נראה אז כ"יש". על כך שאל: אמנם במשל, כיוון שאור השמש אכן אינו נמצא במקורו בשעה שהוא מאיר על הארץ – מובן מדוע הוא נראה כ"יש"; אך, כבמשל, הרי הנברא נמצא תמיד במקורו, שהוא דבר ה', העומד תמיד בתוך הנברא – מדוע, איפוא, אין הנבראים בטלים במציאות למקורם, באופן שלא יהיה מקום לחשוב אותם כ"יש" וכ"מציאות"? – כדי להבין זאת, אמר רבנו הזקן שיש להקדים מה שיוסבר בפרק הנוכחי, שהסיבה לכך היא הכוח האלקי של צמצום.

שער היחוד והאמונה

פרק ד כי הנה כתיב כי שמש ומגן ה' אלהים פ' מגן הוא נרתק לשמש להגן שיוכלו הבריות לסבלו כמאדו"ל לעתיד לבא הקב"ה מוציא חמה מנרתקה רשעים נידונים בה כו' וכמו שהנרתק מגין בעד השמש כך שם אלהים מגין לשם הוי"ה ב"ה

את מקורו, את דבר ה' – כבמשל של אור השמש, כשהוא מחוץ למקורו, בגוף כדור השמש, אלא בחלל העולם או על הארץ, הוא נראה אז כ"יש". על כך שאל: אמנם במשל, כיוון שאור השמש אכן אינו נמצא במקורו בשעה שהוא מאיר על הארץ – מובן מדוע הוא נראה כ"יש"; אך, כבמשל, הרי הנברא נמצא תמיד במקורו, שהוא דבר ה', העומד תמיד בתוך הנברא – מדוע, איפוא, אין הנבראים בטלים במציאות למקורם, באופן שלא יהיה מקום לחשוב אותם כ"יש" וכ"מציאות"? – כדי להבין זאת, אמר רבנו הזקן שיש להקדים מה שיוסבר בפרק הנוכחי, שהסיבה לכך היא הכוח האלקי של צמצום.

כי הנה כתיב: – כתוב בפסוק: "כי שמש ומגן ה' אלהים", – כמו שהשמש מאירה, כך מאיר לנו הקב"ה בשם

הו"ה – מלשון מהוה, פירושו שמהוה את הכל מאין ליש, הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זהו האותיות – תיבת הוה" – אלו הן שלש האותיות "הוה" משם "הוי" המרכיבות את המלה "הוה" מלשון מהוה, וְהו"ד – שבשם הוי, מְשַׁמֶּשֶׁת

– מורה על הפעלה
שְׁהִיא בְּלִשׁוֹן הוֹה
וְתַמִּיד, – כשרוצים
לומר, שהפעולה לא היתה
רק אי פעם, אלא נמשכת
תמיד, מוסיפים את האות
יו"ד למלת-הפעולה, דבר
המראה על תמידיות
הפעולה. בְּפִרְשׁ רִש"י
– כמו שמפרש רש"י, עַל
פְּסוּקִי: "כָּכָה יַעֲשֶׂה
אִיּוֹב בְּלִי יָמִים", – לא
כתוב "עשה" אלא
"יעשה", ביו"ד, להורות
שתמיד היה עושה כך. כך
גם היא משמעות הו"ד

שער היחוד והאמונה

דשם הו"ה פירושו שמהוה את הכל מאין ליש והו"ד משמשת על הפעולה שהיא בלשון הוה ותמיד כדפרש"י ע"פ ככה יעשה איוב כל הימים והיינו החיות הנשפע בכל רגע ממש בכל הברואים ממוצא פי ה' ורוחו ומהוה אותם מאין ליש בכל רגע כי לא די להם כמה שנבראו בששת ימי בראשית להיות קיימים בזה כמ"ש לעיל. והנה בסידור שבחיו של הקב"ה כתיב הגדול הגבור כו' ופי' הגדול היא מדת חסד והתפשטות החיות בכל העולמות וברואים לאין קץ ותכלית להיות ברואים מאין ליש וקיימים בחסד חנם ונקראת גדולה כי באה מגדולתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו כי גדול ה' ולגדולתו אין חקר ולכן משפיע ג"כ חיות והתהוות מאין ליש לעולמות וברואים אין קץ שטבע הטוב להטיב

בטלים במציאות לגמרי ולא היתה נראית שום מציאות של נברא. שהרי, כשהחיות האלקית המהווה את הנברא מתגלה, לא נראית אז מציאותו של הנברא. לשם כך נדרש ה"מגן" של שם אלקים, המסתיר על האור של שם הוי, שלא יהיה גלוי לנברא, וכך מתאפשר לנברא להרגיש את עצמו כאילו הוא דבר נפרד ועצמאי, ואז נחשב הנברא ל"מציאות" ול"יש", כפי שיוסבר להלן. וְהֵנָּה, בְּסִדּוֹר שִׁבְחֵהוּ שֶׁל הַקְדוּשָׁה בְּרִוְדֵהוּא בְּתִיבָה: "הַגְדוֹל הַגְבוֹר כּו'", וּפְרִוּשׁ "הַגְדוֹל" הִיא מִדַּת חֶסֶד וְהַתְפַּשְׁטוּת הַחַיּוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וּבְרִוּאִים לְאִין קֵץ וְתַכְלִית, לְחַיּוֹת בְּרִוּאִים – כדי שיתהוו

מֵאֵין לִישׁ וְקִיּוּמִים בְּחֶסֶד חָנָם, – של הקב"ה – בין אם הם ראויים לכך ובין אם לאו, הם קיימים מחסדו של הקב"ה בלבד. וְנִקְרָאת – מדת החסד, "גְּדוֹלָה", בִּי – מפני, שְׂבָחָהּ מְגִדְלָתוֹ שֶׁל הַקְדוּשָׁה בְּרִוְדֵהוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ, בִּי גְדוֹל ה' וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר, – מפני שאין לה גבול, וְלִכֵּן מְשַׁפֵּעַ גַּם־כֵּן חַיּוֹת וְהַתְהַוּוֹת מֵאֵין לִישׁ לְעוֹלָמוֹת וּבְרִוּאִים אֵין קֵץ, – מפני שטבע הטוב – זה שטוב בעצם, לְהַטִּיב – עם אחרים, כך גם למעלה: מבחינת מדת החסד והטוב של הקב"ה נדרש שיתהוו נבראים, להם תושפע חסדו וחיותו.

של שם הוי, שהפעולה של "הוי", בריאת הכל "מאין ליש", היא תמידית, שתמיד בורא הקב"ה את הכל "יש מאין"; וְהֵנָּה הַחַיּוֹת הַנִּשְׁפָּע בְּכָל רֵגַע מִמֶּשׁ בְּכָל הַבְּרִוּאִים מִמּוֹצֵא פִי ה' וְרוּחוֹ, וְהֵנָּה אוֹתָם מֵאֵין לִישׁ בְּכָל רֵגַע, בִּי לֹא דִי לָהֶם – לברואים, כִּמָּה שֶׁנִּבְרְאוּ בְּשֵׁשֶׁת יָמִי בְּרִאשִׁית לְחַיּוֹת קִיּוּמִים בָּזֶה, – אלא מוכרחים הם להיברא תמיד מחדש מ"אין" ל"יש", כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרַר לְעִיל. – זהו ה"שמש" של שם הוי, שאורה מאיר לנבראים, וממנו הם נוצרים כל רגע "מאין ליש". ברם, מבחינת אור הוי המאיר באופן גלוי, היו הנבראים

~ יום שישי י"ג סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עט, והנה כמו שמדה זו... עד עמ' 158, מאין ליש.

באפשרותם לברוא גם לא כנף של "יתוש" ולהכניס בו נשמה; שכן, דבר זה הוא רק בחיק הבורא לברוא "יש" מ"אין". מדה זו היא למעלה לא רק מכוח הנבראים, אלא גם למעלה משכל הנבראים, להבין ולהשיג מדה זו – כפי שמוסבר להלן: וְגַם מִדָּה זֹאת – של חסד, לברוא "יש" מ"אין", הִיא לְמַעַלָּה מֵהַשְׁכָּלָת כָּל הַבְּרִוּאִים וְהַשְּׁגָתָם, שֶׁאֵין בָּהּ בְּשִׁכּוֹל שׁוֹם נִבְרָא לְהַשְׁכִּיל – בכוח

וְהֵנָּה, כְּמוֹ שֶׁמֻּדָּה זֹאת – מדת "הגדול", של חסד, היינו התפשטות חיותו בכל העולמות והנבראים, להוותם מ"אין" ל"יש", הִיא שִׁבְחֵהוּ – ומעלתו, שֶׁל הַקְדוּשָׁה בְּרִוְדֵהוּא לְבָדוֹ, – שרק בו יתברך בלבד קיימת מעלה זו וכוח זה, שֶׁאֵין

בִּיכָלֶת שׁוֹם נִבְרָא לְבָרָא יֵשׁ מֵאֵין וְלִהְיוֹתוֹ, – כפי המובא במדרש⁵, שאילו היו מתקבצים כל ברואי העולם, לא היה

שער היחוד והאמונה

והנה כמו שמדה זו היא שבחו של הקב"ה לכדו שאין ביכולת שום נברא לברוא יש מאין ולהחיותו וגם מדה זו היא למעלה מהשכלת כל הברואים והשגתם שאין כח בשכל שום נברא להשכיל ולהשיג מדה זו ויכלתה

3. איוב א, ה. וראה רש"י חיי שרה כד, מה. בשלח טו, א. 4. בתפילת שמונה עשרה. ראה יומא סט, ב. 5. ראה ירושלמי סנהדרין

עצמו, – וכאילו ואינו התפשטות החיות והרוחניות – של הכוח האלקי המהווה אותו, כהתפשטות הווי והאור מהשמש, אלא הוא – נראה כדבר בפני עצמו. ואף שבאמת אינו – הנברא, דבר בפני עצמו, אלא – הוא, כמו התפשטות האור מהשמש, – כך הנברא

הוא התפשטות ממקורו, ה"אין" האלקי; וכיוון שהנברא כלול במקורו, בכוח האלקי, כמו האור בשעה שהוא נמצא בתוך מקורו, היה דבר זה צריך להשפיע שהנברא יהיה בטל במציאות, באותה מדה שאור השמש בטל במציאות במקורו, אך הסיבה לאי ביטולו במציאות היא מפני – מפל"מקום – למרות שהנברא הוא התפשטות אור ממקורו בלבד, הן הן גבורותיו של הקדוש ברוך הוא, – כביכול, אשר "כל יכול", – שהוא לא רק בעל היכולת שיתפשט ויומשך ממנו אור וחיות, אלא הוא גם בעל היכולת לצמצם ולהעלים את האור

והחיות – לצמצם החיות והרוחניות הנשפע מרוח פיו ולהסתיר, שלא יבטל גוף הנברא במציאות – כך שלמרות שהנברא הוא לא יותר מאשר התפשטות האור ממקורו, לא יתבטל בכל זאת במציאות, אלא ייראה כ"מציאות", כ"יש". וזה אין בשכל שום נברא להשיג מהות הצמצום והסתתר, ושיהיה אף על פי כן – למרות הצמצום והסתתר, גוף הנברא נברא מאין ליש, – שלכאורה, כדי להוות מ"אין" ל"יש" צריך הרי להיות להיפך: ההתגלות של הכוח האלקי, שהרי התהוות היא התגלות ולא הסתרה – כיצד, איפוא, הם שני הדברים יחד: מצד אחד – התגלות הכוח האלקי להוות את הנברא, ומצד שני – צמצומו והסתרו של הכוח האלקי? – מפני שאילו לא יסתתר היה הרי הנברא בטל במציאות, ואם כן הרי זה ענין ששום שכל של נברא אינו יכול להשיג, כמו שאין יכולת בשכל שום נברא להשיג מהות הבריאה מאין ליש. – כך אין הוא יכול להשיג את הצמצום המסתיר ופועל שהנברא יוכל להיראות

החכמה, ולהשיג – בכוח הבינה, מדה זו ויכלתה לברא יש מאין ולהחיותו, כי הבריאה יש מאין הוא דבר שלמעלה משכל הנבראים, כי היא – ההתהוות "יש" מ"אין", ממדת גדולתו של הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא ומדותיו – אחדות

פשוט, בדיאטא – כפי שכתוב בזהר הקדוש: ד"איהו וגרמוהי חד", – שהוא יתברך וכליו וכוחותיו (כלומר, מדותיו) הם דבר אחד; ובשם שאין ביכלת שום שכל נברא להשיג בוראו – כלומר, את הקב"ה, כך אינו יכול – שכלו של הנברא אינו מסוגל, להשיג מדותיו. – של הקב"ה. שכן, כאמור, מדותיו הן דבר אחד אתו יתברך, וכשם שאי אפשר להשיג אותו יתברך, כך אי אפשר להשיג את מדותיו וכוחותיו. – כל זה באשר למדת החסד – התגלות והתפשטות הכוח האלקי לברוא "יש" מ"אין" – וכך הדבר גם באשר למדת הגבורה והצמצום,

המשפיעה להסתיר על הכוח האלקי שלא יתגלה בנברא, שהרי לולא זאת היה הנברא, כלומר ישותו וממשותו, מתבטל במציאות; ומן ההכרח שיהיה הצמצום והכיסוי, שהכוח האלקי יהיה מוחבא מהנברא, שגם כוח אלקי זה של צמצום והעלם הוא למעלה משכל הנבראים – וכפי שיוסבר להלן: וכמו שאין ביכלת שום שכל נברא להשיג מדת גדולתו, – של הקב"ה, שהיא היכולת לברא יש מאין ולהחיותו, – הבאה ממדת הגדולה, מדת החסד, בדיכתיב: – כמו שכתוב: "עולם חסד יבנה" – כך ממש אין ביכלתו – של הנברא, להשיג מדת גבורתו של הקדוש ברוך הוא, שהיא מדת – וכוח, הצמצום ומניעת התפשטות החיות מגדולתו, – יתברך, מליד ולתגלות על הנבראים להחיותם ולקייםם בגלוי – מדת הגבורה והצמצום של הקב"ה פועלת שהחיות האלקית (המחיה ומקיימת את הנברא) לא תהיה גלויה לנברא, בראם – שהחיות תהיה בהסתר פנים, שהחיות מסתתרת בגוף הנברא, ובאלו גוף הנברא הוא – נראה כדבר בפני

שער היחוד והאמונה

לברוא יש מאין ולהחיותו כי הבריאה יש מאין הוא דבר שלמעלה משכל הנבראים כי היא ממדת גדולתו של הקב"ה והקב"ה ומדותיו אחדות פשוט בדיאטא בזה"ק דאיהו וגרמוהי חד וכשם שאין ביכולת שום שכל נברא להשיג בוראו כך אינו יכול להשיג מדותיו וכמו שאין ביכולת שום שכל נברא להשיג מדת גדולתו שהיא היכולת לברוא יש מאין ולהחיותו כדכתיב עולם חסד יבנה כך ממש אין ביכלתו להשיג מדת גבורתו של הקב"ה שהיא מדת הצמצום ומניעת התפשטות החיות מגדולתו מליד ולתגלות על הנבראים להחיותם ולקייםם בגלוי כ"א בהסתר פנים שהחיות מסתתרת בגוף הנברא וכאילו גוף הנברא הוא דבר בפני עצמו ואינו התפשטות החיות והרוחניות כהתפשטות הווי והאור מהשמש אלא הוא דבר בפני עצמו ואף שבאמת אינו דבר בפני עצמו אלא כמו התפשטות האור מהשמש מכל מקום הן הן גבורותיו של הקדוש ברוך הוא אשר כל יכול לצמצם החיות והרוחניות הנשפע מרוח פיו ולהסתירו שלא יבטל גוף הנברא במציאות וזה אין בשכל שום נברא להשיג מהות הצמצום והסתתר ושיהיה אעפ"כ גוף הנברא נברא מאין ליש כמו שאין יכולת בשכל שום נברא להשיג מהות הבריאה מאין ליש.

הצמצום להסתיר את האור והחיות, הם שניהם באמת דבר אחד – שכן, זהו הענין של אור וכלי, המאחדים בתכלית ובשרשם הם ענין אחד לגמרי – וקיים הרי כלל ש"אין עצם מסתיר על עצם"; וכפי שמוכח ב'שולחן ערוך' אורח-חיים הראיה לגבי כיסוי הראש, שאין זה נקרא כיסוי כשאדם מניח את ידו על ראשו, מפני שראשו וידו הם אותו "עצם", כך גם בענינו: כיוון שכוח הגילוי וכוח הצמצום הם שניהם דבר אחד, אין זה הסתר והעלם אמיתי; ההסתר הוא רק לגבי הנבראים, להסתיר כדי שהנבראים יראו ל"ש" ו"מציאות", אבל לא לגבי למעלה.

כ"מציאות". לפי מה שהוסבר, שדבר זה שהנברא נראה כ"יש" ו"מציאות", בא מסיבת כח הגבורה והצמצום שלמעלה – משום שכשם שיש לו היכולת להאיר ולגלות אור וחיות, כך יש לו גם היכולת לצמצם ולהסתיר את האור והחיות – אפשר לכאורה לחשוב שהצמצום וההעלם הוא אמיתי; כלומר, אפשר לחשוב שלא רק הנבראים רואים עצמם ל"יש" ו"מציאות", אלא שגם לגבי הקב"ה, הנברא הוא "יש" ו"מציאות", מכיוון שהוא בא על-ידי כוח הצמצום המסתיר, וביחס לנברא, הוא כמו שהוא מחוץ למקורו – מציין מיד רבנו הזקן להלן ומסביר, ששניהם, כוח הגילוי וגלות את האור והחיות, וכוח

~ שבת קודש י"ד סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 158, [והנה בחי' הצמצום... עד עמ' 158, ל"ח:

– כך גם ברוחניות למעלה, שישנן ה' גבורות למעלה, היוצרות ענין כ"ב אותיות עלינות, וְשָׂרָשׁ הַ' גְּבוּרוֹת הוּא – הבחינה הנקראת ב"קבלה" "בּוֹצִינָא דְקַרְדּוֹנִיתָא", – פירוש המלה "קַרְדּוֹנִיתָא" בארמית, הוא חושך והעלם, והיינו שזו בחינה של העלם וחושך שלמעלה מאור, שְׂהִיא – בחינת גְּבוּרָה עֲלֵאָה דְ"עֲתִיק יוֹמִין", – בפנימיות הכתר, וְשָׂרָשׁ הַחֲסָדִים הוּא גַם-כֵּן – בחינת חֲסֵד דְ"עֲתִיק יוֹמִין", פְּיֻדָּע לְיֻדָּעִי חֵן: – כפי שהדבר ידוע ללומדי החכמה הנסתרה, תורת הקבלה. וכיון שגם הצמצום של אותיות וגם

[וְהֵנָּה, בְּחִינַת הַצְמָצוּם וְהַסְתֵּר הַחַיּוּת נִקְרָא – בלשון תורת הקבלה, בְּשֵׁם "כְּלִים", וְהַחַיּוּת עֲצָמוֹ – התגלות החיות, נִקְרָא בְּשֵׁם "אִוֵּר", – שהיא ענין של אור וגילוי; שְׂכָמוֹ שְׂהַכְלִי מְכַסֶּה עַל מַה שְּׂכָתוֹכוֹ – כִּף בְּחִינַת

שער היחוד והאמונה

[והנה בחי' הצמצום

והסתיר החיות נקרא בשם כלים והחיות עצמו נקרא בשם אור שכומו שהכלי מכסה על מה שבתוכו כך בחי' הצמצום מכסה ומסתיר האור והחיות השופע והכלים הן הן האותיות ששרשן ה' אותיות מנצפ"ך שהן ה' גבורות המחלקות ומפרידות ההבל והקול בה' מוצאות הפה להתהוות כ"ב אותיות ושרש הה' גבורות הוא בוצינא דקרדוניתא שהיא גבורה עילאה דעתיק יומין ושרש החסדים הוא ג"כ חסד דעתיק יומין כידוע ל"ח:

הַצְמָצוּם מְכַסֶּה וּמְסַתֵּר הָאִוֵּר וְהַחַיּוּת הַשּׁוֹפֵעַ; – הצמצום מכסה ומסתיר על האור והחיות האלקית השופע לנבראים, שהאלקות לא תיראה, וְהַ"כְּלִים" הֵן הֵן הָאוֹתִיּוֹת, – של "עשרה מאמרות", או חילופיהן (כפי שאותיות מתחלפות באותיות אחרות) ו"עשרה מאמרות" הם החיות המהווה ומחיה

את הנבראים, שְׂשָׂרָשָׁן – של האותיות, הן ה' אוֹתִיּוֹת מְנַצֵּפִי, – שהן "כפולות", ישנו כ' וישנו ך' סופית, וכך בשאר ארבע האותיות, וכפי שמוסבר ב"קבלה" אותיות כפולות אלו הן שורש האותיות, כי – שְׂהֵן ה' גְּבוּרוֹת – אלו הן חמש בחינות הגבורה, הַמְחַלְקוֹת וּמְפָרִידוֹת הַהֶבֶל וְהַקּוֹל בְּה' מוֹצְאוֹת הַפֶּה לְהַתְהוּוֹת כ"ב אוֹתִיּוֹת, – כפי שהרבה לדוגמה בגשמיות, שעל-ידי ה' מוצאות הפה מתחלק ונבדל הבל הקול להברות נפרדות של אותיות ומילים

הגילוי של אור וחיות אלקי, שרשם אחד ב"עתיק יומין", מוכן הדבר שהצמצום וההסתור אינם הסתרה אמיתית. שכן, כאמור, "אין עצם מסתיר על עצם", אם הם "עצם" אחד, אין זו הסתרה. ממילא יוצא שהצמצום וההסתור, המסתירים כדי שהכוח האלקי המהווה את הנברא לא ייראה, אין בהם משום הסתרה כלל לגבי למעלה ח"ו, אלא רק לגבי הנבראים בלבד, שהם יראו את הבריא כ"יש" ו"מציאות", ואילו לאמיתו של דבר, כל נברא בטל במציאות לגבי מקורו.

לוח היום יום...

יום
ראשון

יום ששי

ח סיון, אסרו חה"ש [בחו"ל]

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: נשא, ששי.

תהלים: מד-מח.

תניא: פרק ב. והנה . . . "154" אינו כן.

דער עולם הזה הגשמי איז א געמיש פון גיננאי של הקב"ה (א צוזאמענקונפט פלאץ, וואו השי"ת כביכול קומט זיך צוזאמען מיט דעם אדם בחיר הנבראים) און גנת אגוז (בגימטריא חטא). און השי"ת גיט א בחירה חפשית צום מענשען, אז דער מענש קען זיך אליין אויסקלייבן א וועג אין לעבען.

תרגום

העולם הזה הגשמי הוא תערובת של "גיננאי" של הקדוש-ברוך-הוא (מקום מפגש, שבו ה' יתברך כביכול מזדמן עם האדם בחיר הנבראים) ו"גנת אגוז" [=המלה 'אגוז' עם הכולל] (בגימטריא חטא). והשם יתברך מעניק בחירה חפשית לאדם, שהאדם יכול לבחור בעצמו דרך בחיים.

יום
שני

שבת

ט סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: נשא, שביעי עם פירש"י.

תהלים: מט-נד.

תניא: וכ"ש . . . "154" הבריאה.

די וועלט דארף האבען טהרת האויר. טהרת האויר איז נאך דורך אותיות התורה. די אותיות שבתורה זיינען א שמירה כללית און א שמירה פרטית. חלוקת השתא סדרי משנה (בעל-פה) איז א "ובלכתך בדרך" דיקער. די משנה משניות וואס מען וועט חזר'ן וואו מען וועט זיין, אין וואס פאר א פלאץ מען וועט זיין, וועט באלייכטען די פארבינדונג פון ישראל מיט קוב"ה. משנה איז אותיות נשמה. עס איז זייער שווער צו געפינען די ווערטער אויסצודריקען דעם גרעסטען תועלת בעזה"י אין דער שמירה כללית און דער שמירה פרטית, וואס דער כסדר'דיגער חזר'ן משניות וועט בעזה"י בריינגען. און עס פעלען אויס די ווערטער צו באשרייבען דעם גרויסען נחת רוח, וואס מען וועט פארשאפען דעם בורא עולם ב"ה.

תרגום

העולם זקוק לטהרת האויר. טהרת האויר היא רק על ידי אותיות התורה. האותיות שבתורה הן שמירה כללית ושמירה פרטית. חלקת הששה סדרי משנה (בעל פה) היא "ובלכתך בדרך". המשנה-משניות שישננו אותם היכן שימצאו, באיזה מקום שימצאו – יאירו את הקשר של ישראל עם קודשא-ברוך-הוא. משנה היא אותיות נשמה. קשה מאד למצא את המלים להביע את התועלת הגדולה ביותר, בעזרת ה' יתברך, בשמירה הכללית ובשמירה הפרטית, שהתורה

הסדירה של משניות תביא, בעזרת ה' יתברך, וחסרות המלים לתאר את גדל נחת הרוח שיגרמו לבורא עולם ברוך-הוא.

ה'תש"ג

י סיון

יום ראשון

יום
שלישי

שיעורים. חומש: בהעלותך, פ' ראשונה עם פירש"י.
תהלים: נה"נט.
תניא: פרק ג. והנה . . . אפס בלעדו.

רבינו הזקן ענה לאחד בהכנסו ליחידות: ...בני ישראל ווערען אָנגערופען נרות. א נר איז כלול פון כלי פתילה שמן ואש. מען מוז אבער אָנצינדען דעם אש און דעמאלט איז דאָס מאיר. בא דיר איז א גוטער נר, אָבער עס פעלט דיר דער אָנצינדער. דורך הכאה בכח אין דעם אבן של נפש הבהמית, געהט ארויס א ניצוץ אש, וועלכער צינדט אָן דעם אש אלקי.

תרגום

רבינו הזקן ענה לאחד בהכנסו ליחידות: ...בני ישראל קרויים נרות. נר כלול מכלי, פתילה, שמן ואש. אך חייבים להצית את האש, ואז הוא מאיר. הנר שבוך הוא טוב, אך חסר לך המדליק; על-ידי הכאה בכח באבן של נפש הבהמית, נתז ניצוץ אש, שמצית את האש האלקי.

ה'תש"ג

יא סיון

יום שני

יום
רביעי

שיעורים. חומש: בהעלותך, שני עם פירש"י.
תהלים: ס"סה.
תניא: והמשל . . . "156" ואפס בלעדו.

משיחות אאמו"ר: אין דער עבודה פון עבודת ה' ע"ד החסידות, זיינען פאראן אלע מדריגות ... די דרגא פון מת באדארף קיין סך הסבר ניט האָבען. עס איז אבער אויך פאראן – ת"ל – תחית המתים אין עבודה רוחנית. א מת איז קאלט, עס איז ניטאָ אזא קאלטע זאך ווי שכל הטבעי און שכל אנושי, און ווען דער שכל הטבעי פארשטעהט א השגה אלקית און די מדות שבשכל ווערען נתפעל און גערירט פון דעם געשמאק שכלי, איז דאָס דער אמת'ער תחית המתים.

תרגום

משיחות אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: בסדר העבודה של עבודת ה' על דרך החסידות, נמצאות כל הדרגות. דרגת מת אינה זקוקה להסבר רב. אך קיימת גם – תורה לה' – תחית המתים בעבודה רוחנית. מת הוא קר, אין דבר כל-כך קר כמו השכל הטבעי ושכל אנושי, וכאשר השכל הטבעי מבין השגה אלקית, והמדות שבשכל מתפעלות ומגיבות מהערבות השכלית – הרי זו תחית המתים האמתית.

יום חמישי	יום שלישי	יב סיון	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: בהעלותך, שלישי עם פירש"י. תהלים: סרסח. תניא: וכדברים . . . -156 להקדים. בברכת "שהכל נהיה בדברו": נהיה - היו"ד בקמץ ולא בסגול. אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] כותב באחד ממכתביו: אהוב את הבקרת, כי היא תעמידך על הגבה האמתי.		

יום שישי	יום רביעי	יג סיון	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: בהעלותך, רביעי עם פירש"י. תהלים: סט-עא. תניא: פרק ד. כי . . . -עט להטיב. ה"צמח צדק" חבר כמה נגונים. למודו היה בקול ונגון, ולפעמים היה מפסיק באמצע למודו, או כתיבתו דא"ח [=חסידות, דברי אלוקים חיים] או שו"ת [=שאלות ותשובות], ומנגן איזה נגון. אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] ספר, אשר מקול נגונו של ה"צמח צדק" היה יודע כמה הוא עסוק באותה שעה.		

שבת קודש	יום חמישי	יד סיון	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: בהעלותך, חמישי עם פירש"י. תהלים: עב-עו. תניא: והנה כמו . . . -158 ליש. בלבישת טלית קטן בבקר בידים נקיות ובמקום שמתר לבקר, מברכים "על מצות ציצית" - כיון שאין בטלית קטן שלנו שעור עטוף. אם אסור לבקר, אזי קדם התפלה - אם אינו לובש טלית גדול - ימשמש בד' ציציותיו ויברך אן.		

המשך ביאור למס' חולין ליום רביעי עמ' א

- 14 מפרידה את הראש מהגוף.
15 אגב הזכרת הברייא, מפרשת הגמרא את כל דבריה. מקשה
16 הגמרא: ותנא פתח ב'ראש ופדר' האמור בעולת בקר, ומפסיק
17 ב'ראשו ופדרו' האמור בעולת הצאן.
18 מתרצת הגמרא: יש חסרון בדברי הברייא, והכי קאמר. מנין
19 לרבות את הראש לעריכה על גבי המזבח, אף שכתב הוית, תלמוד
20 לומר 'את הראש ואת הפדר'. ו'ראשו ופדרו' האמור בעולת צאן
21 למה לי, מיבעי ליה לכדתניא בברייא, מנין לראש ופדר שקודמין
22 בעריכה על גבי המזבח לכל שאר הנתחים, תלמוד לומר 'ונתח
23 אתו לנתחיו, ואת ראשו ואת פדרו וצנד' וגו'. שמכך שהוסיף
24 הכתוב 'ראשו ופדרו' לאחר שכבר נכתב 'נתחיו' למדנו שצריך
25 להקדים את עריכתם לעריכת שאר הנתחים.
- 1 שאין תלמוד לומר 'את הראש ואת הפדר', מה תלמוד לומר 'את
2 הראש ואת הפדר' (ו-החלבו). ולא ראש ופדר בכלל עריכת כל
3 הנתחים היו, ולמה יצאו להכתב בפני עצמם. אלא לפי שנאמר (שם
4 א) 'והפשיט את העולה ונתח אתה לנתחיה', משמע שרק האברים
5 המחויבים בהפשט קרויים 'נתחים'. ואם כן אין לי אלא שאר
6 הנתחים שהם נערכים על גבי המזבח, משום שישנן בכלל הפשטה,
7 אך מנין לרבות גם את הראש לעריכה על המזבח, והרי אינו קרוי
8 נתח, משום שאינו בכלל הפשטה, לפי שכתב הוית ונפרד מגוף
9 הקרבן על ידי השחיטה. תלמוד לומר (שם א ב) 'ונתח אתו לנתחיו',
10 ואת ראשו ואת פדרו, וצנד הכהן אתם, ומכאן שגם הראש נערך
11 על המזבח.
12 ומדרשה זו יש להוכיח ששחיטה היא מן הצואר, שכן מדקאמר
13 'את הראש שכתב הויתו, מכלל דשחיטה היא מן הצואר, והיא

הלכה לעיון

~ יום ראשון ח' סיון ~

מי נקרא 'מעולי ירושלים'?

בפירושו "שלא נתכוון אלא למי שמצווה ועולה" כי מלשון זו ניתן להבין שכל מי שאינו עולה בפועל, מכל סיבה שהיא, אינו בכלל הנדר. ולפי זה, בזמנינו שאין עלייה לרגל אין משמעות לנדר זה שהרי כל ישראל אינם בגדר 'עולי ירושלים'. ואת זאת כוונת הרמב"ם לשלול, כי מי שמצווה ואינו מקיים את המצוה מחמת אונס הוא עדיין בכלל 'עולי ירושלים', ולא יצאו אלא הכותים שאינם מקיימים את המצוה אף כשאפשר לקיימה (בזמן המקדש) ולכן אינם בכלל עולי ירושלים (ענינים למשפט, נדרים שם).

ויש אומרים כי הנודר 'מעולי ירושלים' אף בזמן הזה נדרו חל, כי גם בימינו מצוה לעלות לירושלים (בכל השנה) כנאמר במשנה (כתובות ק', ב) "הכל מעלין לירושלים". ויתירה מזו מצאנו במדרש גם לגבי עלייה לרגל (מד"ר שיר השירים ח) "אע"פ שחורב בית המקדש לא בטלו ישראל פעמי רגלים שלהם שלוש פעמים בשנה", הרי שגם בימינו מצוה לעלות לרגל (שלמי נדרים – נדרים שם).

הלכות נדרים פרק ט, הלכה כ: נדר מעולי ירושלים – אסור בישראל, ומתיר בכותיים; שלא נתפנו זה אלא למי שמצווה עליו לעלות לירושלים.

הרמב"ם מבאר שבנדר 'מעולי ירושלים' אין הכותים בכלל, "שלא נתכוון זה אלא למי שמצווה עליו לעלות לירושלים". ותמה ה'בית יוסף' (י"ד סי' ריו) שדבריו מחוסרי ביאור, שהרי גם הכותים מצווים על העלייה לרגל ככל ישראל, והיה לו לפרש כי הנודר התכוון רק למי שמצווה ועולה בפועל, ואילו הכותים מצווים ואינם מקיימים.

ויש שביארו כי לשיטת הרמב"ם הכותים אמנם אינם מצווים על העלייה לרגל, כי יש אומרים שאדם שאין לו קרקע פטור מעלייה לרגל (שנאמר "ולא יחמוד איש את ארצו בעלותו לראות את פני ה' אלוהיו"), ולכותים שהיו גרים לא היתה קרקע משלהם שהרי אבותיהם הנכרים לא השתתפו בחלוקת הארץ (קין אורה, נדרים לא, א).

ויש אומרים כי גם כוונת הרמב"ם היא כדברי ה'בית יוסף' שהנודר התכוון למי שמצווה ועולה בפועל. ולא כתב

~ יום שני ט' סיון ~

מחשבת איסור – מתי חייבים עליה?

העובר על השבועה ולאחר מכן נשאל עליה לחכם, הרי הוא מתקן את האיסור שהרי הוא עצמו מביא לעקירת השבועה למפרע, ומאחר שתיקן את האיסור אינו מתחייב מלקות, אך כאן האשה מצידה לא עשתה דבר לתקן את האיסור, ולכן אע"פ שמתברר שהפעולה לא היתה אסורה, מכל-מקום לוקה מחמת המחשבה הרעה.

דיון דומה מצאנו בגמרא (מנחות סד, א) בפורש מצודה בשבת כדי לדוג דגים, וכשהעלה את המצודה מהים נמצא בה תינוק ונמצא שעשה מצוה של הצלת נפשות אך כוונתו היתה לאיסור. יש אומרים שחייב קרבן מחמת מחשבת האיסור, ויש אומרים שפטור כי בפועל נעשתה מצוה.

ולדעת הפוסטים שם, יש לחלק בין דין זה לאשה שנדרה שחייבת מלקות מדרבנן, כי לא רק שלא נעשתה עבירה אלא למעשה התקיימה מצוה (הצלת התינוק), אך כאשר התכוונה לדבר עבירה ועשתה דבר הרשות, חייבת מכת מרדות.

הלכות נדרים פרק יב, הלכה יח: נדרה, והפר לה האב או הפעל, והיא לא ידעה שחפר, ועברה על נדרה או על שבועתה בידון... מבין אותה מכת מרדות, מפני שנתכונה לאסור.

בהלכות שבועות (פ"ו ה"ח) פסק הרמב"ם שהנשבע שלא לאכול פת ואכלה, אם נשאל לחכם והתיר לו את השבועה, פטור מעונש כי החכם עוקר את השבועה למפרע ונמצא שלא עבר איסור.

ולכאורה הדברים סותרים לדבריו בהלכה זו שאשה שאכלה דבר שסברה שאסור עליה בנדר, אע"פ שהתברר שבעת האכילה כבר הותר הנדר, לוקה מכת מרדות מפני שנכתונה לאיסור, הרי שעצם הכוונה לאיסור מחייבת מלקות אע"פ שבפועל לא היה מעשה אסור, ומדוע לא יתחייב הנשאל על השבועה מטעם זה? והביאור:

חייב על מחשבתו הרעה אף שלמעשה לא נעשה איסור? אך לפי האמור מובן, כי כאשר לפועל יצא דבר טוב בעקבות המעשה, הרי הוא זכאי לגמרי.

שו"ת בית יצחק יו"ד ח"א סי' ת, דח

וכן מצאנו שיוסף הצדיק פייס את אחיו: "אתם חשבתם עלי רעה ואלוקים חשבה לטובה...". ופירש ה'אור החיים' כי מאחר ולא נתקיימה מחשבתם הרעה, הרי הם זכאים לגמרי גם בידי שמים. ולכאורה הדברים נסתרים מהלכה זו שאדם

~ יום שלישי י' סיון ~

אב ובנו בנזירות

נזירות...?"

מבאר הגרי"ז (בחדושי, נזיר כח, ב):

א. האב חייב לוודא שהבן ינהג בנזירות, אך אם הוא עובר – זו חובת הבן ולא האב (וכיוון שהוא קטן ואינו באזהרה, בכל מקרה לא ייענש).

ב. בניגוד לנזירות שאותה האב מחיל על הבן, איסור 'לא יחל דברו' נותר איסור של האב – כיוון ש'דברו' של האב נשאר.

וכן משמע מדברי הרמב"ם בהלכות נדרים: "ראובן שאמר לשמעון: 'הריני עליך חרם...' – נאסר על שמעון שיהנה לראובן. ואם עבר ונהנה – אינו לוקה". כלומר, אדם יכול לאסור דבר על חברו, אך אינו יכול לחייבו במלקות (משום 'לא יחל דברו'). וכך גם באב המדיר בנו בנזיר: ביכולתו להחיל על בנו את חיובי הנזירות (איסור יין, טומאה ותגלחת), אך אינו יכול לחייבו משום 'לא יחל'.

הלכות נזירות פרק ב, הלכה יד: **הָאֵב שְׁאָמַר לְבְנוֹ הַקָּטָן: 'הָרִי אֶתְּהָ נָזִיר, אוֹ שְׁאָמַר: 'בְּנִי פְלוֹנִי נָזִיר, אוֹ 'הָרִי זֶה נָזִיר, וְשָׁתַק תֵּבֶן – הָרִי זֶה נָזִיר, וְחֵיב הָאֵב לְנַהֵג בּוֹ כָּל דְּקָדוּקֵי נְזִירוֹת.** הנודר נדר, מחיל על עצמו איסור על חפץ או מעשה מסוים ואם דבריו לא נתקיימו – והוא סייע לאי קיום הנדר – נתחייב מלקות משום 'לא יחל דברו'.

בנזיר, לעומת זאת, האדם מחיל על עצמו (או על בנו) 'שם נזיר', והתורה מחייבת אותו באיסורים השונים (ראה מהרי"ט המובא ב'שמן למנחה' על המנ"ח מצוה שסח) ולפי זה 'לא יחל' הוא איסור כללי לאדם לפעול בניגוד 'שם הנזיר' שעליו, ולפיכך המדיר את בנו בנזיר ובנו עובר על אחד מן האיסורים – גם לפי הרמב"ם אין האב מתחייב במלקות משום 'לא יחל' אלא הבן.

ברם, יש להבין מה משמיענו הרמב"ם בדבריו כאן בדין אב המדיר את בנו בנזיר – "וחייב האב לנהוג בו כל דקדוקי

~ יום רביעי י"א סיון ~

לפני עיור לא תיתן מכשול

בגמרא מדובר שמושיט את היין לנזיר, ונמצא שהמושיט עצמו אינו עושה איסור אלא רק גורם לשני לעשות, ובוהו יש חילוק בין אם הנזיר היה יכול לעשות את האיסור בעצמו או רק בסיוע המושיט, אך כאן מדובר באופן שהמטמא עצמו עושה את האיסור (כדיוק לשון הרמב"ם 'המטמא את הנזיר', ולא שגורם לנזיר להיטמא בעצמו), ובוהו חל איסור על המטמא גם אם היה הנזיר נטמא אף בלעדיו.

ועוד תירוצו:

בגמרא מדובר במקרה שהנזיר ביקש מחברו להושיט לו את היין, ומאחר והיזומה הגיעה מצד הנזיר, אין המושיט עובר על 'לפני עיור' אלא כאשר הנזיר לא היה יכול להגיע לאיסור בלעדיו. אך כאן מדובר באופן שמטמא את הנזיר ביוזמתו, לא בעקבות בקשה של הנזיר, ולכן עובר על 'לפני עיור' בכל האופנים.

הלכות נזירות פרק ה, הלכה כ: **הַמְטַמֵּא אֶת הַנָּזִיר... עוֹבֵר מִשּׁוּם 'לִפְנֵי עֵיּוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל'.**

בגמרא (עבודה זרה ו, ב) נאמר שאסור להושיט כוס יין לנזיר, שמה ישתה הנזיר את היין ונמצא שהמושיט הכשילו באיסור ועבר על 'לפני עיור לא תיתן מכשול'. ואולם הדברים אמורים רק כאשר הנזיר אינו יכול להגיע ליין בכוחות עצמו, כגון שעומד מצידו האחד של הנהר והיין נמצא בצידו השני ואין הנזיר יכול לחצות את הנהר, אך אם הנזיר יכול להגיע ליין בעצמו אין המושיט עובר על איסור 'לפני עיור'.

אך בהלכה זו סותם הרמב"ם וכותב שהמטמא את הנזיר עובר על 'לפני עיור', ולא חילק בין אם יכול הנזיר להיטמא בכוח עצמו או לא, ונראה מדבריו שבכל אופן עובר המטמא על 'לפני עיור'.

וטעם הדבר:

~ יום חמישי י"ב סיון ~

שער תגלחת נזיר טמא – מה דינו?

ומבאר ה'קרן אורה':

נזיר טמא אכן אינו צריך להשליך את שערו לאש שתחת דוד האשם, כי רק בנזיר טהור נאמר "ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים", אבל שער נזיר שנטמא שהוא אסור בהנאה, חלה עליו חובת קבורה (הל' פסולי המוקדשין פ"ט הי"א), וההלכה היא (שם הי"ד) שכל הנקברים שאפרם אסור, לא ישרפו. וזהו שכתב כאן הרמב"ם (ומקורו בברייתא נזיר שם) שאם במקום לקבור את שערו, השליך אותו הנזיר תחת דוד האשם – יצא ידי חובה.

והוסיף הנצי"ב (העמק דבר, במדבר ו, יח):

כיון ששער הנזיר אסור בהנאה, היה מקום לומר שאסור לשורפו תחת דוד האשם שהרי נהנים בבישולו. ועל כך כתב הרמב"ם "אם השליך תחת דוד האשם – יצא", ואינו עובר על איסור הנאה.

הלכות נזירות פרק ו, הלכה יד: כְּשֶׁמִגַּלַּח הַנְּזִיר תִּגְלַחַת טָמֵאָה – אֵינוֹ צָרִיךְ... לְהַשְׁלִיךְ שְׁעָרוֹ עַל הָאֵשׁ. וּבִזְנֵן שְׁגַלַּח בְּמִדְיָנָה אִוְּ בְּמִקְדָּשׁ, שְׁעָרוֹ אֲסוּר בְּהִנָּה וּמַעֲזוֹן קְבִירָה; וְאַפְרֵי אֲסוּר, כְּאַפְרֵי כָּל הַנִּקְבְּרִין. וְהַמִּגַּלַּח בְּמִקְדָּשׁ – אִם הִשְׁלִיכוֹ תַּחַת דּוֹד הָאֵשׁ, יֵצֵא.

נזיר טהור מגלח את שער ראשו בסוף נזירותו ומשליכו לאש שתחת הדוד שבו מתבשל בשר השלמים (להלן פ"ח ה"ב). אך נזיר שנטמא, לאחר שהזו עליו ביום השלישי וביום השביעי לטהרתו וחייב להתגלח – לדעת ת"ק (נזיר מה, ב), וכן כתב הרמב"ם כאן, לא היה משליך את שערו תחת דוד קרבן האשם שהביא.

והקשו אחרונים (מנחת חינוך מ' שעו. קרן אורה, נזיר שם):

לפי"ז צריך להבין את המשך דברי הרמב"ם "והמגלח במקדש, אם השליך תחת דוד האשם, יצא" – והרי נזיר שנטמא אינו צריך כלל להשליך את שערו לאש?

~ יום שישי י"ג סיון ~

הבאת קרבן נזירות לאחר הפרת הבעל

הימים שכבר מנתה כי הם 'חצי נזירות'. וכן פסק הרמב"ם (לעיל ה"ט) באשה שנדרה בנזיר והפרישה קרבנותיה (שעליה להביא בגמר ימי נזירותה), ואחר כך הפר לה בעלה – "החטאת תמות" ואין להקריבה כי אין קרבן לחצי נזירות. ואם כן, מדוע כשנטמאת בתוך ימי הנזירות ואחר כך הפר לה בעלה "מביאה קרבן טומאה", ואמנם הפרת הבעל אינה עוקרת את הנזירות למפרע, אבל הרי "אין נזירות לחצאין"? וביארו:

לדעת הרמב"ם, אכן אין מביאים קרבן לחצי נזירות, והאשה שהפרישה חטאת ואחר כך הפר לה בעלה אינה יכולה להקריבה (כ"ל מה"ט) כי בימים שנותרו אין עליה חיוב להביא את הקרבן. מה שאין כן האשה שנטמאה בתוך ימי נזירותה ואחר כך הפר לה בעלה – אף שמכאן ולהבא בטלה חובת הנזירות (והבאת קרבן טהרה), עדיין חייבת להביא את 'קרבן הטומאה' (כשנטהרת מטומאה) כיון שהתחייבה בקרבן הבא לכפרה על הטומאה שנטמאה לפני שנזירותה התבטלה.

הלכות נזירות פרק ט, הלכה יא: הָאִשָּׁה שֶׁנִּדְרָה בְּנִזְיֹר, וְנִטְמָאת בְּתוֹךְ יְמֵי נִזְיֹרָתָהּ, וְאַחֵר כִּךְ שָׁמַע בְּעָלָהּ וְהִפָּרָה לָהּ – הָרִי זֶה מְבִיאָה קָרְבָּן טָמֵאָה. הקשה ה'משנה למלך':

לכאורה דברי הרמב"ם הם בניגוד לדברי הגמרא (נזיר כב, א) שאשה שנדרה בנזיר ונטמאת, ואחר כך הפר לה בעלה את נדר הנזירות, אינה מביאה את עולת העוף (שעל הנזיר שנטמא להביא כאשר נטהר מטומאתו)!

ותירץ, שדברי הגמרא אמורים לדעה הסוברת שהבעל עוקר את נדרה למפרע ומתברר שלא היתה נזירה מעולם, אבל הרמב"ם נוקט להלכה כדעה הסוברת שהבעל 'גוזז' את הנדר מכאן ולהבא ("מיגו גיד") ואינו עוקר אותו למפרע, ולכן עליה להביא את הקרבן שנזיר שנטמא צריך להביא.

והקשו אחרונים (ברכת ראש נזיר שם. אחיעזר ח"ב סי' כא):

מבואר בגמרא (נדרים פג, א) ש"אין נזירות לחצאין" ואם הבעל הפר לאשתו בתוך ימי נזירותה אינה מביאה קרבן עבור

~ שבת קודש י"ד סיון ~

איסור או ממונ?

משום שהוא המוחזק, ומדוע אין הדין כבהלכה זו שמתייחסים לכך כספק איסור ומחמירים מספק? והביאור:

איסור מעילה בהקדש נידון כדיני ממונות, כי מהות האיסור היא נטילת ממון שלא כדין, וכשם שאסור ליטול ממונו של חברו כך אסור ליטול ממון של הקדש, ולכן במקום ספק יש לנהוג על פי כללי דיני ממונות, ושכיב מרע שהקדיש נכסיו מספק אינו חייב לתת אותם להקדש. אך לגבי ערכין, מי שנדר להביא את ערכו להקדש ואינו מקיים עובר גם על 'לא יחל דברו' (לעיל פ"א ה"א) שהוא איסור כללי על אי קיום כל נדר, וגם בהקדש הלאו אינו שייך לנטילת ממון הקדש שלא כדין אלא לעצם אי העמידה בדיבורו, וכשם שבנדר רגיל ספקו לחומרא כמו כל ספק איסור, כך גם בספק נדר הקדש.

(עולת שלמה ערכין יט, א)

הלכות ערכים וחרמים פרק ב, הלכה ח: האומר: 'עמדי עלי', 'שיבתי עלי'... כל אלו ספק, ומביא לפי ממונו; עד שיאמר: 'לא כך נתכוננתי'. ואם מת, יתנו תיורשין פחות שבלשונות.

טעם החילוק בין הנדר עצמו ליורשים הוא כי אם הנדר עצמו אינו מקיים את נדרו בשלימות, הרי הוא עובר על 'לא יחל דברו' ולכן עליו להחמיר מספק, אך לגבי היורשים אין איסור 'לא יחל' שהרי לא נדרו, וחיובם נובע רק מדיני ממונות, מאחר שירשו את הנכסים שהשתעבדו להקדש, ובדיני ממונות אין מוציאים מהמוחזק מספק (לחם משנה).

מאידך, הגמרא (ב"ב קמח, ב) מסתפקת בגוסס שהקדיש את כל נכסיו ולאחר מכן קם מחוליו – האם יכול לחזור בו מההקדש בטענת טעות כי חשב שימות או שאינו יכול לחזור בו. בגמרא הספק לא הוכרע, ופסק הרמב"ם (הל' זכיה ומתנה פ"ט הי"ט) שיכול לחזור בו. ונמצא שגם ביחס למקדיש עצמו מתייחסים לספק הקדש כאל ספק ממוני ואין מוציאים ממנו

אגרות קודש

ב"ה, י"ח סיון, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

בנועם קבלתי פ"ש ממנו ע"י האברך הו"ח אי"א מו"ה... שי אשר ת"ל הוטב מצב בריאותו וראיית עיניו. ובטח גם על להבא ישמור את העניינים שכתבתי לו ואודותם. ומה טוב שיוסיף ללמוד בכל יום או שילמדו לפניו איזה שורות בספר הזהר הקדוש ואיזה שורות בספר התניא הק' אשר בהם מורגל הלשון תא חזי שזהו ציווי תורתנו הק' שיראו אלקות במוחש שזהו גם כן סגולה ותרופה למאור העינים הגשמיים כדבעי ולראות איך שנתהוו ומתקיימים על ידי דבר ה' כח הפועל בנפעל.

בברכה לרפואה ולאריכות ימים ושנים טובות בגשמיות וברוחניות.

שיעורי רמב"ם - ג' פרקים ליום

~ יום ראשון ח' סיון ~

הלכות נדרים

פרק ז

דינים שונים במדיר הנאה

א. שנים שנאסרה הנאת כל אחד מהן על חברו, בין בנדר בין בשבועה - הרי אלו מתירין להחזיר אבדה זה לזה, מפני שהיא מצוה. ובמקום שדרכן שנוטל שכן המחזיר את האבדה, ופל השקר להקדש - שאם יטל שקר, נמצא נהנה^א; ואם לא יטל שקר, נמצא מהנה^ב.

(א) זה שמקבל שכן. (ב) את מקבל האבדה, שמקבל ללא תשלום.

ב. ומתירין בדברים שהן בשתפות כל ישראל, כגון הר הבית והעזרות והבאר שבאמצע הדרך^א; ואסורין בדברים שהן בשתפות כל אנשי העיר^ב, כגון הרחבה שבעיר (השוק) והמרחץ ובית הכנסת והתבאי והספרים^ג.

(ג) הואיל ויד כל ישראל שווה בהם, הרי הם כהפקר ולא כדבר שהוא של שותפים. (ד) שכולם שותפים ממנה. (ה) שהם דרים בה, מפני שאין לאנשי עיר אחרת חלק בהם, הרי הם כשותפים האוסרים זה על זה. (ו) שמניחים עליה ספר תורה לקרות. (ז) שקונים בני העיר ללמוד בהם.

ג. וכיצד יעשו, כדי שיהיו מתירין בדברים אלו? כל אחד משניהן כותב חלקו לנשיא, או לאחד משאר העם, ומזכה לו בחלקו על ידי אחר^א. ונמצא כל אחד מהן פשיפנס למרחץ שהוא לכל אנשי העיר, או לבית הכנסת - אינו נכנס לרשות חברו, אלא לרשות אחרים; שהרי כל אחד מהן נסתלק מחלקו במקום זה, ונתנו במתנה.

(ח) ולא יצטרכו לעבור לדור בעיר אחרת. (ט) שאומר לו "זכה בשטר מתנה זה לטובת הנשיא או פלוני" כדיני זכייה המבוארים בהלכות זכייה ומתנה. שהדין שאפשר לזכות עבור אדם אחר שלא בפניו ואותו "אחר" נעשה כשלוחו של הנשיא הזוכה.

ד. היו שניהן שתפין בחצרי - אם יש בה דין

חלקה^א, הרי אלו אסורין להכנס לה, עד שיחלקו ויפנס כל אחד ואחד לחלקו; ואם אין בה דין חלקה^ב - כל אחד ואחד נכנס לביתו, והוא אומר בתוך שלו נכנס. ובין כך ובין כך, שניהן אסורין להעמיד רחים ונתנור ולגדל תרנגולין בחצר זו^א.

(י) שיש לכל אחד מהם בית בחצר, והם שותפים בחצר שלפני הבתים. (יא) שיש לכל אחד בפתח היבט ארבע אמות בנפרד. (יב) שאי אפשר לתת לכל אחד מהם ארבע אמות בפתח הבית, וחצר פחות מארבע אמות אינה נחשבת חצר. (יג) בין שיש בה כדי חלוקה, בין שאין בה. (יד) כי בכל אלה שותפים יכולים לעכב אחד את השני להניח אותם בחצר משותפת, ואם הם לא מעכבים, הם גורמים לשני הנאה בזה.

ה. שנים • שהיו

שתפין בחצר, ונדר אחד מהן שלא ינהג בו השני - כופין את הנדר למכור חלקו^א. נדר שלא ינהג הוא בשניטו - הרי זה מתר להכנס לביתו, מפני שברשותו^ב הוא נכנס; אבל אינו יכול להשתמש בחצרי^א, כמו שבאנוי^ב.

(טו) היות והוא גרם מכשול לשני אם הוא ישתמש בחצר, הדין נותן שאפשר לכפות אותו למכור את חלקו, כדי שלא ייכשל חברו. אבל את הנאסר אי אפשר לכפות. (טז) מן השני. (יז) שאין בה כדי חלוקה. (יח) להעמיד ריחיים ותנור וכדומה. (יט) אבל אין לכופו אותו למכור את חלקו, כי לא נתן מכשול אלא לעצמו, והוא אומר שהוא נזהר שלא להיכשל.

ו. היה אחד מן השוק אסור בהנית אחד משניהן, הרי זה מתר להכנס לחצר זו - מפני שהוא אומר לו: 'לתוך של חברך אני נכנס, ואיני נכנס לתוך שלך'.

ז. מי שאסר הנית אמה מן האמות על עצמו - הרי זה מתר לקח מהן ביותר^א, ולמכור להן בפחות^ב. אסר הנית עליהן - אם שומעין לו שיקח מהן בפחות^ב וימכור ביותר, מתר; ואין

קג מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

והיות וכל אלו הם הפקר, מותר לו ליהנות מהם, שאינם של הבריות. (לו) כלומר, מעשר עני שמתחלק בתוך הבית, יש בו הנאה לבעל הבית, כי יכול לתת את המעשר עני, לעני שהוא רוצה (בשונה ממעשר עני שמתחלק בגרנות, שכל עני יכול לקחת).

יא. מי שאסר הנתנו על הפהנים ועל הלויים - הרי אלו פאין¹⁰ ונוטלין מתנותיהן על פרחו; ואם אמר: 'פהנים אלו ולויים אלו' - הרי אלו אסורין¹¹, ויתן תרומותיו ומעשרותיו לכהנים ולויים אחרים. והוא הדין במתנות עניים, עם העניים.

(ז) שולחים אחרים ליטול בשבילים, כי הם בעצמם אסורים להיכנס לביתו או לשדהו. (ח) הואיל ויכול לתת אותם לכהנים ולויים אחרים.

יב. מי שהיתנה הנתנו אסורה על חברו, ואין לחברו מה יאכל - הולך אצל החנוני ואומר: 'איש פלוני אסור בהנתי ואיני יודע מה אעשה'; אם הלך החנוני ונתן לו, ובא ונטל מזה¹² - הרי זה מתר¹³.

(ט) אבל אסור לו לומר בפירוש, תן לו ואני אפרע, שאם כן נעשה החנוני שלוחו, ושלוחו של אדם כמותו. (מ) מהמדיר, ששילם לחנוני מרצונו, אבל החנוני אינו יכול לכפות אותו לשלם, שהרי לא אמר לחנוני: תן לו ואני אפרע. (מא) ואין המדיר עובר על נדרו, שאינו אלא פורע חובו של המודר ומותר.

יג. היתה ביתו לבנות¹⁴, גדרו לגדר, שדהו לקצר, והלך אצל הפועלים ואמר: 'איש פלוני אסור בהנתי ואיני יודע מה אעשה', והלכו הן ועשו עמו, ובאו לזה ונתן להן שקרן - הרי זה מתר¹⁵; שנמצא זה שפרע לו חובו, וכבר בארנו¹⁶ שזה מתר לפרע חובו.

(מב) היה צריך לבנות את ביתו של המודר. (מג) אף על פי שאין זה לצרכי מזונות אלא לצרכי בניין בלבד.

יד. היו מהלכין בדרך, ואין לו מה יאכל - נתן לאחר משהו מתנה, והלה מתר בה; ואם אין עמהן אחר, מניח על הסלע ואומר: 'הרי הן מפקרין לכל מי שיחפץ', והלה נוטל ואוכל.

טו. נתן לאחד מתנה ואמר לו: 'הרי הסעודה

גוזרין פאין¹⁷ שלא ימכר, גזרה שמא יקח¹⁸ - שהרי לא נדר מאיש אחד פרי שגזרו עליו, אלא מאמה בלה, שאם אי אפשר לו לשא ולתן עם זה, ישא ויתן עם אחר¹⁹.

(כ) לקנות מהם במחיר גבוה מהרגיל. (כא) מהמחיר המקובל, כדי שלא ייחנה מהם. (כב) כדי שהם לא ייחנו ממנו. (כג) כשאסר הנייתם עליו. (כד) אין גוזרין כאן שאסור לו למכור להם במחיר נמוך, גזירה שמא יקנה מהם במחיר נמוך (כמו שגזרו על כל מודר הנאה מחברו שלא ימכור לו בשום פנים, שמא יקח ממנו במחיר זול, ונמצא שנהנה ממנו). (כה) כי באדם יחיד, אנחנו יכולים לאסור עליו שלא לשאת ולתת איתו, ושיילך לשאת ולתת עם אדם אחר. אבל באומה שלימה לא גזרו כך.

לפיכך²⁰, אם אסר הנתנו עליו - הרי זה משאילין²¹ ומלוה אותן; אבל לא ישאל מהן, ולא ילוה מהן²².

(כו) הואיל ולא גזרו כאן. (כז) כלים, שאין הוא נהנה אלא מהנה, בניגוד למודר הנאה מאיש אחד, שגזרו עליו לא להשאיל, שמא ישאל ממנו. (כח) שהרי אסור לו ליהנות מהם.

ח. אסר הנתנו עליהן והנתינן עליו - לא ישא ויתן עמהן; וכן הם לא ישאו ולא יתנו עמו²³, ולא ישאל ולא ישאיל להן, ולא ילוה מהן, ולא ילוה אותן.

(כט) שבכל צד שהוא, נמצא אחד מהם נהנה.

ט. אסר על עצמו הנתינן בני העיר - אסור להשאיל על נדרו לחכם מבני אותה העיר ההיא²⁴; ואם נשאל והתיר לו, הרי נדרו מתר, כמו שבארנו²⁵.

(ל) שהרי הוא נהנה מהתרתו.

י. מי שאסר הנתינן הבריות לא עליו - הרי זה מתר להנות בלקט²⁶ שכחה²⁷ ופאה²⁸ ומעשר עני²⁹ המתחלק בגרנות, אבל לא שבתוף הפית³⁰.

(לא) מה ששייך לאנשים בכלל. (לב) שבלים הנופלות בשעת הקצירה, והם שייכים לעניים. (לג) עומר תבואה ששכח בעל השדה בשעת הקציר, ואסור לו לשוב לקחתו, אלא משאיר אותו לעניים. (לד) אדם חייב להניח תבואה בסוף שדהו לעניים. (לה) החלק העשירי שכתבואה, בשנת השלישית ובשנה השישית, אדם חייב לתת אותו לעניים.

14. לעיל ד, יג. 15. לעיל ו, ד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אָבֵל • אִם נָתַן לָהּ מִתְּנָה
וְאָמַר לָהּ: 'עַל מִנְתָּ
שְׂאִין לְבַעֲלִיךָ בִּהְיוֹת
רְשׁוּת', וְלֹא פָּרַשׁ
שְׁתִּיהָ הַמִּתְּנָה הַזֹּאת
לְכָךְ וּלְכָךְ, אוֹ לְמָה
שֶׁתִּרְצֶה תַּעֲשֶׂה בָּהּ -
הֲרִי קָנָה אוֹתָהּ הַבַּעַל
לְאֹכֵל פְּרוּתֶיהָ; וְדָבָר
זֶה אֲסוּר, שֶׁהֲרִי הוּא
אֲסוּר בִּהְיוֹת חוֹתֵנוּ.

ואמרין דמתני' לאו מדיוקא נקטו אלא למה שאת נושאת וכו' והיינו דאמרין מכדי רב כמאן אמרה לשמעיה כר"מ אלמא רב הוא דאמר כר"מ ושמואל דאמר כרבנן.

נה) שכל דבר ששייך לאישה, יש בזה רשות לבעלה.

פֶּרֶק ח

נדר התלוי בסיבה, נדר שהותר מקצתו, והשפעת כוונת הנודר.

א. מִי שֶׁנָּדָר אוֹ נִשְׁבַּע, וּפָרַשׁ בַּשְּׁעָת נִדְרוֹ דָּבָר
שֶׁנָּדָר אוֹ נִשְׁבַּע בְּגִלְלוֹ - הֲרִי זֶה כְּמִי שֶׁתִּלָּה [התנה]
נִדְרוֹ אוֹ שְׁבוּעָתוֹ בְּאוֹתוֹ דָּבָר; וְאִם לֹא נִתְקַיֵּם אוֹתוֹ
דָּבָר שֶׁנִּשְׁבַּע בְּגִלְלוֹ, הֲרִי זֶה מִתְּרֵי.

א) הסיבה שבגללה נדר מה שנדר. ב) אפילו בלא שאלה לחכם - שהרי זה כתנאי גמור, ואם לא נתקיים התנאי בטל הדבר.

ב. בִּיצֵד? נָדָר אוֹ נִשְׁבַּע שְׂאִינוּ נוֹשֵׂא אִשָּׁה
פְּלוּגִית שְׂאִבְיָה רַע, שְׂאִינוּ נִכְנָס לְבֵית זֶה שְׁפָלָב רַע
בְּתוֹכוֹ - מֵתוֹ, אוֹ שַׁעֲשֶׂה הָאֵב תְּשׁוּבָה - הֲרִי זֶה
מִתְּרֵי; שְׂזֵה כְּמִי שֶׁנָּדָר אוֹ נִשְׁבַּע וְאָמַר: 'שְׁלֹא אֶשָּׂא
פְּלוּגִית וְלֹא אֶפְגֵּס לְבֵית זֶה, אֲלֹא אִם פֶּן נִסְתַּלַּק
הַהוּק'. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֵה.

ג) וכשנסתלק ההיזק - אין מקום עוד לנדרו.

ג. אָבֵל הַנּוֹדֵר אוֹ הַנִּשְׁבַּע שְׂאִינוּ נוֹשֵׂא פְּלוּגִית
הַפְּעוּרָה, וְנִמְצְאת נֶאֱהָי, שֶׁחֲרָה וְנִמְצְאת לְבָנָה,
קָצְרָה [=נמוכה] וְנִמְצְאת אֶרְכָּה [=גבוהה], 'שְׂאִין אֶשְׁתִּי
נְהִיגִית לִי' שֶׁנִּגְבָּה אֶת פִּיּוּסִי וְשֶׁהִפַּת אֶת בְּנִי וְנִוְדַע
שְׁלֹא גִבָּה וְלֹא הִפַּת - הֲרִי זֶה מִתְּרֵי; מִפְּנֵי שֶׁהוּא

הַזֶּה נִתְּנָה לָךְ מִתְּנָה, וְיָבֹא פְּלוּגִי שֶׁהוּא אֲסוּר
 בִּהְיוֹתִי, וְיֹאכֵל עִמָּנוּ - הֲרִי זֶה אֲסוּרִי. וְלֹא עוֹד,
 אֲלֹא אִם נָתַן לוֹ סֵתֶם, וְחָזַר וְאָמַר לוֹ: 'רְצוֹנְךָ
 שְׂיָבֹא פְּלוּגִי וְיֹאכֵל עִמָּנוּ' - אִם הוֹכִיחַ סוּפוֹ עַל
 תַּחֲלָתוֹ, שְׁלֹא נָתַן לוֹ אֲלֹא עַל מִנְתָּ שְׂיָבֹא פְּלוּגִי
 וְיֹאכֵל - הֲרִי זֶה אֲסוּר; כְּגוֹן שֶׁהִיטָה סְעוּדָה
 גְּדוֹלָה מְּ, וְהוּא רוֹצֶה שְׂיָבֹא אִבּוֹ אוֹ רַבּוֹ וְכִיּוּצָא
 בָּהֶם לְאֹכֵל מִסְּעוּדָה זֹמִי, שֶׁהֲרִי סְעוּדָתוֹ מוֹכַחַת
 עָלָיו שְׁלֹא גָמַר לְהִקְנוֹת לוֹ מִי. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֵה.

מד) כי דבריו המפורשים מוכיחים שלא נתן מתנה גמורה, אלא רוצה להערים, כדי שהמודר ייהנה עמו בסעודה. מה) סעודת נישואין וכדומה. מו) ואביו או רבו מודרים ממנו, אך הוא רוצה שהם יבואו להשתתף בסעודה. מז) אם נתן את הסעודה במתנה לאדם אחר, כדי שהמודר יוכל להשתתף, אין אומרים שנתן במתנה גמורה, כי אדם לא טורח בסעודת נישואין כדי לתת לאחר, ואין כאן אלא הערמה.

טז. כָּל מִתְּנָה שֶׁאֵם הִקְדִּישָׁה לֹא תִהְיֶה מִקְדָּשֶׁתִּי
- אֵינָה מִתְּנָה. וְכָל הַנּוֹתֵן לְזֵה מִתְּנָה עַל מִנְתָּ
לְהִקְנוֹתָהּ לְאַחֲרִיט, הֲרִי זֶה הָאֲחֵר קָנָה בְּעַת שִׁיקָנָה
לוֹ הָרֵאשׁוֹן; וְאִם לֹא הִקְנָה לוֹ הָרֵאשׁוֹן לְאוֹתוֹ
הָאֲחֵר, לֹא קָנָה לֹא רֵאשׁוֹן וְלֹא שְׁנִיט.

מח) כל מתנה שאם מקבל המתנה ירצה להקדיש אותה, לא תהיה מוקדשת בגלל תנאי שנותן המתנה התנה - אין זה נקרא מתנה. מט) לאחר זמן. נ) אף על פי שהראשון לא קנה את המתנה מעולם, כי התנאי חל רק בשעה שהוא כבר מוכר אותה לאחר. נא) הדבר ברור, שכל הנותן מתנה על תנאי, אם לא נתקיים התנאי בטלה המתנה.

יז. מִי שֶׁנֶּאֱסָרָה הִנֵּיתוֹ עַל פֶּעַל בֵּתוֹ, וְהוּא רוֹצֶה
לָתֵת לְבֵתוֹ מְעוֹת, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה נְהִיגִית מֵהֵן וּמוֹצִיאָהּ
אוֹתָן בַּחֲפָצֶיהָ - הֲרִי זֶה נוֹתֵן לָהּ וְאָמַר לָהּ: 'הֲרִי
הַמְּעוֹת הָאֵלּוּ נְתוּנִין לָךְ בְּמִתְּנָה, וּבְלִבְדִּי שְׁלֹא יִהְיֶה
לְבַעֲלִיךָ בִּהְיוֹת רְשׁוּת, אֲלֹא יִהְיֶה לְמָה שֶׁאֵת נוֹתֵנָת
לְפִיךָ, אוֹ 'לְמָה שֶׁתִּלְבְּשִׁי', וְכִיּוּצָא בְּזֵה. וְאִפְלוֹ
אָמַר לָהּ: 'עַל מִנְתָּ שְׂאִין לְבַעֲלִיךָ בִּהְיוֹת רְשׁוּת, אֲלֹא
מָה שֶׁתִּרְצִי עֲשִׂי בִּהְיוֹת - לֹא קָנָם הַבַּעַל, וּמָה
שֶׁתִּרְצֶה תַּעֲשֶׂה בָּהֶן.

נב) ולבעל יש זכות בחפציה, נמצא שהוא נהנה ממנו. נג) שלא הקנה את המעות לאשה אלא לאותו דבר בלבד, והיות שאין זו מתנה לכל דבר, אין לבעל חלק בה. נד) ולא פירש לה, לאיזה דבר הקנה לה המעות.

פרותיו, ואמר: 'הרי הן עליכם קרבן', וכשהגיע אליהם, והנה הם אביו ואנשים זרים - הואיל ואביו מתר, כלן מתרין; ואפלו אומר: 'אלו הייתי יודע, הייתי אומר: פלוני ופלוני אסורין ואביו מתר' - הרי כלן מתרין.^ט

(יב) למדו מהפסוק "ככל היוצא מפיו יעשה" - כולו ולא מקצתו, מכאן לנדר שבטל מקצתו - בטל כולו. (יג) שרצה לאסור רק אנשים זרים, ולא את אביו. (יד) שמתחילה נדר על דעת שיתקיים כל הנדר. (טו) היות ובהתחלה השתמש בלשון "כולם", ועכשיו החליף את דבריו - הורע כוח הנדר, וכאילו נעקר והותר מקצתו, ולפיכך הותר כולו.

אבל אם אומר כשהגיע אליהם: 'אלו הייתי יודע שאביו ביניכם, הייתי אומר: כלכם אסורין חוץ מאביו' - הרי כלן אסורין חוץ מאביו; שהרי גלה דעתו שלא התיר מקצת הנדר, אלא כמו שנדר הנה נודר ומתנה על אביו.

(טז) כיון שבשעת הנדר אמר: כולכם אסורים, עכשיו הוא לא חוזר בו מהנדר או משנה אותו, אלא מסביר אותו - "כולכם אסורים חוץ מאביו", נמצא שהנדר כולו קיים, ואביו לא כלול בנדר.

ז. וכן האומר: 'היין קרבן עלי, מפני שהיין רע למעים', אמרו לו: 'והרי המיין יפה למעים' - אם אומר: 'אלו הייתי יודע, לא הייתי נודר', ואפלו אומר: 'אלו הייתי יודע, הייתי אומר: החדש אסור והיין מתר' - מתר ביין ובהחדש; אבל אם אומר: 'אלו הייתי יודע, הייתי אומר: כל היינות אסורות עלי חוץ מן המיין' - הרי זה מתר במיין בלבד.^י וכן כל פיוצא בזה.

(יז) שהרי החליף דבריו, ועקר מקצת נדרו, וממילא הותר כולו. (יח) היות והוא הסביר את דבריו הראשונים - לא הורע נדרו, והוא כמתנה על יין המיושן, שלא היה בכלל הנדר, אילו ידע שהוא יפה למעים.

ח. כל הנודר או הנשבע, רואין דברים שבגללן נשבע או נדר, ולומדין מהן לאיזה דבר נתפס; והולכין אחר הענין. [הנסיבות], לא אחר כל משמע הדבורי.^{יט}

(יט) ההבנה המילולית שבדיבור.

השנת הראב"ד
והוא... מותרין א"א אין כאן מקום למה שכתב ואין זה כתולה וכו'.

נדר טעות, והוא • בכלל נדרי שגגות שהן מתרין; ואין זה כתולה נדרו בדבר ולא נתקיים הדבר - שהרי הסבה שבגללה נדר לא היתה מצויה, וטעות היתה.

(ד) שמתחילה הייתה נאה ויפה, ונמצא שנדר בטעות. (ה) הנאתה ממני תהא אסורה עליה. (ו) מתחילה בשעת נדרו.

ד. ולא עוד, אלא מי שראה אנשים מרחוק אוכלים תאנים שלו, אמר להם: 'הרי הן עליכם קרבן', בין שקרב אליהם והביט, והרי הם אביו ואחיו - הרי אלו מתרין; אף על פי שלא פרש הסבה שהדיין בגללה, הרי זה כמי שפרש - שהדבר [הנסיבות] מוכיח שלא אסר עליהן, אלא שהיה בדעתו שהן זרים.^ט וכן כל פיוצא בזה.

(ז) לא רק כשפירש בשפתו ונמצא שטעה הרי זה מותר, אלא אפילו כשלא פירש כלל. (ח) אסורים בהנאה כקרבן. (ט) נמצא שהוא מוטעה בעיקר נדרו, שמעולם לא היתה דעתו עליהם, ובטל מאילו.

ה. מי שנדר או נשבע, ונולד לו [נתיחד אצלו] דבר שלא היה בלבו בשעת השבועה או בשעת הנדר - הרי זה אסור, עד שישאל לחכם ויתיר את נדרו. פיצד? אסר את עצמו בהנחת פלוני, או שלא יכנס למקום פלוני, ונעשה אותו האיש סופר, ואותו מקום בית הכנסת - אף על פי שהוא אומר: 'אלו הייתי יודע שזה נעשה סופר ומקום זה יעשה בית הכנסת, לא הייתי נודר או נשבע' - הרי זה אסור להנחת וילהכנס, עד שיתיר נדרו.^י כמו שבארנו.^{יב} וכן כל פיוצא בזה.

השנת הראב"ד
ולחכמים... בזה א"א אין כאן מקום למה שכתב למעלה (ה"ג) ואין זה כתולה וכו'.

(י) תלמיד חכם, וכולם צריכים את שירותיו. (יא) שיבא לפני חכם מובהק או לפני שלשה הדיוטות ויאמר: אני נדרתי כך וכך והתחרטתי, ואילו הייתי יודע שיהיה כך וכך, לא הייתי נודר.

ו. כל נדר שהתיר מקצתו, התיר כלו; והוא הדין בשבועה. פיצד? ראה אנשים מרחוק אוכלין

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

רצה להשאיל את פרתו. (כט) שהוא עצמו היה חורש, ולא ששכר פועלים. (ל) כי אנחנו אומרים שהוא התכוון לאסור את החרישה שלו עם הפרה. (לא) כיון שאין דרכו לחרוש בידו, הוא התכוון השדה שלו לא תחרש בפרה, בין אם הוא חורש בין אם אחרים.

יג. מי שנשבע או נדר שישא אשה, או שיקנה בית, או שייצא בשירה ^[לדרך ארוכה], או יפרש ^[=יפליג] בים - אין מחייבין אותו לשא או לקנות או לצאת מיד, אלא עד שימצא דבר ההגון ^[=מתאים] לו. ומעשה באשה שנדרה שכל מי שיתבע אותה תנשא לו, וקפצו עליה בני אדם שאינן הגונים לה; ואמרו חכמים: 'לא נתפונה זו אלא לכל מי שיתבע אותה מן ההגונים לה'. וכן כל פיוצא בזה.

יד. המדיר את חברו, או שנשבע, ואמר לו: 'שתבוא ותטל לבגדי כר אחד חטים, או שתי חביות של זין' ^{לב} - הרי זה ^{לג} יכול להתיר נדרו בלא שאלה לחכם, ויאמר לו: 'כלום' ^[=הרי לא] נתפונה אלא לכבודני, כבודי שלא אטלה, וכבר הגיע אלי כבוד שנדרת בשבילי'.

(לב) שאמר לו: "אם אתה לא תיטול ממני מתנה לבניך, יאסר עלי ליהנות ממך". (לג) חברו, שנדרש ליתול ממנו. (לד) שיראו שאני חשוב בעיניך, שאתה רוצה לתת לי מתנה. (לה) אני אהיה יותר מכובד כשיראו שאיני רוצה לקבל את המתנה.

וכן הנודר או הנשבע 'שאין אתה נהנה לי, אם אין אתה נותן לבני כור של חטים ושתי חביות של זין' - הרי זה יכולי להתיר נדרו שלא בשאלת חכם, ויאמר: 'הריני פאלו נתקבלתי והגיעו לידי'. וכן כל פיוצא בזה.

(לו) אותו אחד שנדר.

פרק ט

הכלל שבנדר הולכים אחר לשון בני אדם.

א. בנדרים - הלוח אחר לשון בני אדם באותו מקום, ובאותה לשון, ובאותו זמן שנדר או נשבע בו. פיצד? נדר או נשבע מן המבשל - אם דרך אותו מקום באותה לשון באותו זמן שקוראין 'מבשל' אפלו לצלי ולשלוק, הרי זה אסור בכל; ואם אין דרך לקרות 'מבשל' אלא לבשר שנתבשל במים ובתבלין, הרי זה מתר בצידי ובשלוק. וכן

פיצד? היה טעון משא של צמר או של פשתים, והזיע והיה ריחו קשה, ונשבע או נדר שלא יעלה עליו צמר ופשתים לעולם - הרי זה מתר ללבש בגדי צמר או פשתים ולכסותו ^[להתכסות בהם], ואינו אסור אלא להפשילן לאחריו ^{כא}. היה לבוש בגד צמר ונצטער בלבישתו ^{כב}, ונשבע או נדר שלא יעלה עליו צמר לעולם - אסור ללבש, ומתר לטען עליו; ומתר להתפסות בגדי צמר ^{כג}, שלא נתפון זה אלא לבגד צמר. וכן כל פיוצא בזה.

(כ) מכובד המשא. (כא) לסחוב אותם כמשא. (כב) מחמת ריחם או מחמת כובדם. (כג) צמר שנגזז ועדיין לא נטווה.

ט. היו מבקשין ממנו שישא קרובתו, והוא ממאן, ופצרו ^[=הפצירין] בו, ונדר או נשבע שלא תהנה בו לעולם, וכן המגרש את אשתו, ונשבע או נדר שלא תהנה בו לעולם - הרי אלו מתרות להנות לו, שאין פונתו אלא לשם אישות ^{כד}.

(כד) לשם נישואין, אבל שאר הדברים לא אסר עליהם.

י. וכן הקורא לחברו שישעך אצלו, ומאן, ונשבע או נדר שלא יכנס לביתו, ולא ישתה לו טפת צונן - הרי זה מתר להכנס לביתו ולשתות לו צונן; שלא נתפון זה אלא שלא יאכל וישתה עמו בסעודה זו. וכן כל פיוצא בזה.

יא. האומר לחברו: 'לביתך איני נכנס, ושרך איני לוקח', בין בנדר בין בשבועה, ומת ^{כה} או מקרן לאחר - הרי זה מתר להכנס לבית, ולקח השדה מן היורש או מן הלוקח; שלא נתפון זה, אלא כל זמן שהן ברשותו. אבל אם אמר: 'לבית הזה איני נכנס, ושרך זה איני לוקח', ומת או מקרן לאחר - הרי זה אסורי.

(כה) בעל הבית והשדה. (כו) כיון שאמר "בית זה", עשה אותו עליו כחתיכת איסור.

יב. אומר לחברו: 'השאילני פרתך', אומר לו: 'אינה פנויה', נשבע או נדר ואמר: 'שדי איני חורש בה ^{כז} לעולם' ^{כח} - אם היה דרכו לחרש בידו ^{כט}, הוא אסור וכל אדם מתיר לחרש לו בה; ואם אין דרכו לחרש בידו, הוא וכל אדם אסורין ^{לא}. וכן כל פיוצא בדברים אלו.

(כז) בפרה זו. (כח) מתוך כעס אמר השואל למשאל שלא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ח) לשאול ולהתייעץ עם שולחו. ט) והשליח שואל אם הוא רוצה לקנות לו דגים במקום בשר, אבל השליח אינו אומר לו "לא מצאתי אלא ירקות", מכאן משמע, שדגים בכלל מין בשר הם.

ובכל מקום - הנודר מן הבשר אסור בבשר עופות ובקרבנים, ומתיר בחגבים^א. ואם מראין הדברים [=הנסיבות] בעת שנדר שלא נתפנו זה אלא לבשר בהמה בלבד, או לבשר עוף ובהמה בלבד^ב - הרי זה מתיר בבשר דגים, ואפילו במקום שהשליח נמלך עליהן^ג.

י) האיבריים הפנימיים. יא) שהם אינם מין בשר. יב) ולא לדגים, כגון שכאבו לו עיניו, וידוע שהדגים קשים לכאבי עיניים. יג) הואיל ובין כה אסור לו לאכול דגים מחמת כאב עיניו, ודאי לא התכווין בנדרו לאסור עליו בשר דגים, שממילא לא יאכלם.

ז. הנודר מן המבשל - מתיר בביצה שלא נתבשלה עד שקפתה^ד, אלא נתגלגלה בלבד^{טו}. הנודר ממעשה קדרה [=סיר] - אינו אסור אלא מדברים שמרתיחין אותן בקדרה^{טז}, כגון ירפות^ז ולביבות^ח וכיוצא בהן; אסר עצמו מכל היודר לקדרה, הרי זה אסור בכל המתבשלין בקדרה^ט.

יד) הוקפאה ונקרשה. טו) שרק התחממה במים ולא הוקרשה. טז) שצריכים בישול רב, עד שירתחו. יז) מיני חיטה כתושים לגריסים. יח) עוגה מטוגנת עשויה מקמח. יט) אפילו אם לא צריכים בישול רב.

ח. הנודר מן הדגים, מתיר בציר [=רוטב] ובמרס הנודר . . בקום א"א אנו מפרשים חלב הקפוי. של דגים. הנודר . מן החלב - מתיר בקום, והוא המים הנבדלין מן החלב^כ; נדר מן הקום, מתיר בחלב. נדר מן הגבינה, אסור בה בין מליחה בין תפלה.

כ) כאשר מכינים מהחלב גבינה, יוצאים מים של מתגבשים בגבינה.

ט. הנודר מן החטים, אסור בהן בין חיין בין מבשלים^{כא}. 'חטה חטים שאיני טועם'^{כב}, אסור בהן בין קמח בין פת^{כג}; 'חטה שאיני טועם', אסור בה תבואה ומתיר לכס^{כד}; 'חטים שאיני טועם', מתיר באפוייה ואסור לכס^{כה}; 'חטה חטים שאיני טועם', אסור בין באפוי בין לכס^{כו}. והנודר מן הדגן או מן התבואה, אינו אסור אלא מחמשת המינין^{כז}.

המעשין, והמבשל בחמי טבריה, וכיוצא בהן - הולכין בו אחר הלשון של בני העיר.

א) שנתבשל יותר מבישולו הראוי. ב) ולא נתבשל כלל. ג) שאין חומם מגיע מאש.

ב. נדר • או נשבע מן המליחי - אם דרפן לקרות 'מליחי' לכל המלוחין, הרי זה אסור בכל המלוחין; ואם דרפן שאין קוראין 'מליחי' אלא לדג מליח בלבד, אינו אסור אלא בדג מליח.

ד) מיני מזון שמתובלים הרבה במלח וחרפים מאד.

ג. נדר או נשבע מן הפבוש^א - אם דרפן לקרות 'פבוש' לכל הפבושין, הרי זה אסור בכל; ואם אין דרפן לקרות 'פבוש' אלא לירק פבוש בלבד, אינו אסור אלא בפבוש של ירק. וכן כל פיוצא בזה.

ה) מזון שיושב בתוך ציר (שמן, חומץ וכדומה) הרבה ימים. ו) כל דברי מאכל למיניהם שנכבשו בחומץ וכדומה.

ד. היו מקצת בני המקום קורין לו כך, ומקצתן אין קורין - אין הולכין אחר הרב; אלא הרי זה ספק נדרים, וכל ספק נדרים להתחמיר. ואם עבר, אינו לוקה.

ז) שאין לוקים על הספק.

ה. פיצד? נדר מן השמן במקום שמסתפקין בשמן זית ובשמן שמשמן, ורב אנשי המקום אין קורין 'שמן' סתם אלא לשמן זית, וקורין לשמן שמשמן 'שמן שמשמן', ומעוטין קורין אף לשמן שמשמן 'שמן' סתם - הרי זה אסור בשניהם; ואינו לוקה על שמן שמשמן. וכן כל פיוצא בזה.

ו. כל דבר שדרד השליח באותו מקום להמלך עליו^א, הרי הוא בכלל המין שנאמר לשליח סתם. פיצד? מקום שדרפן אם ישלח אדם שליח לקנות לו בשר סתם, ואמר: 'לא מצאתי אלא דגים' - אם נשבע במקום זה או נדר מן הבשר, נאסר אף בבשר דגים. וכן כל פיוצא בזה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מִן הַיָּמִים, מִתֵּר בְּשִׁמּוֹן; מִן הַתְּמָרִים, מִתֵּר בְּדָבֶשׁ
תְּמָרִים; מִן הַסְּתוֹנִיּוֹת^{מא}, מִתֵּר בְּחֹמֶץ סְתוֹנִיּוֹת. מִן
הַיֵּין, מִתֵּר בֵּיין תְּפוּחִים^{מב}; מִן הַשֶּׁמֶן, מִתֵּר בְּשִׁמּוֹן
שְׁמִשְׁמִין^{מג}; מִן הַדָּבֶשׁ, מִתֵּר בְּדָבֶשׁ תְּמָרִים^{מד}; מִן
הַחֹמֶץ, מִתֵּר בְּחֹמֶץ סְתוֹנִיּוֹת^{מה}; מִן הַיֶּרֶק, מִתֵּר
בִּירְקוֹת שְׂדֵה^{מו} - מִפְּנֵי שֶׁכָּל אֶלּוּ, שֵׁם לְוֵי הֵם^{מז}, וְהוּא
לֹא נִדָּר אֲלָא מִשֵּׁם שְׁאִינוּ לְוֵי בְּאוֹתוֹ מְקוֹם. וְכֵן כָּל
פְּיוּצָא בְּזָה.

(מ) שטעמו כטעם הענבים, כי אין אנו הולכים אחר הטעם
אלא אחר השם. (מא) ענבים לא טובים שנשארים בגפנים
בימות הסתיו, ועושים מהם חומץ. (מב) שסתם יין, משמע
יין ענבים. (מג) שסתם שמן, משמעו שמן זית.
(מד) שסתם דבש, משמעו דבש דבורים. (מה) שלא נתכוין
אלא ליין טוב שהחמיץ, ולא יין גרוע. (מו) וסתם ירק,
משמעו ירק גינה, ולא ירק שדה שצומח מאליו ללא זריעה.
(מז) שמילת האיסור בשמם היא מצטרפת כנספח לשמם
העיקרי כמו "ירקות" ל"ירקות השדה".

טו. הנודר מן הפסות [=בגד], מִתֵּר בְּשִׁקִּי^{מח}
ובִּירִיעָה^{מט} ובִּחְמִילָה^{נא}. הנודר מן הבית - אָסוּר
בְּעֵלְיָה, שֶׁהֶעֱלִיָּה בְּכָלל הַבַּיִת; נִדָּר מִן הָעֲלִיָּה, מִתֵּר
בְּבֵיתָא^{נב}. הנודר מן המטה - אָסוּר בְּדִרְגָּשִׁי, שֶׁהוּא
כְּמוֹ מִטָּה קְטָנָה; נִדָּר מִן הַדִּרְגָּשׁ, מִתֵּר בְּמִטָּה. וְכֵן
כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

(מח) ארוג משיער. (מט) בגד גס ועבה שאינו תפור.
(נ) יריעה עבה מאד להגנה מהגשם, וכל אלו אינם ראויים
לבגד. (נא) שאין הבית בכלל העליה. (נב) מיטה קטנה
שמניחים אותה לפני מיטה גדולה, וממנה עולים למיטה
הגדולה.

טז. הנודר שלא יכנס לבית זה, הרי זה אסור מן
האגף ולפנים^{נא}; נִדָּר שֶׁלֹּא יִכְנֵס לְעִיר זֹה - מִתֵּר
לְהַכְנֵס לְתַחוּמָהּ^{נב}, וְאָסוּר לְהַכְנֵס לְעִבְרָהּ^{נג}.

(נג) ממקום סגירת הדלת ולבפנים. (נד) תחום העיר לעניין
שבת, שהוא אלפיים אמה לכל כיוון. (נה) שטח שהוא
מחוץ לבתי העיר, אך הוא עדיין בריבוע של בתי העיר,
ואנשים קוראים לו עדיין עיר.

יז. הנודר הנזה מבני העיר, ובא אדם ונשתהה
שם שנים עשר חדש - הרי זה אסור להנות ממנו;
פְּחוֹת מִכָּאן, מִתֵּר^{נד}. נִדָּר מִיּוֹשְׁבֵי הָעִיר - כָּל שֶׁשָּׁהָה
שָׁם שְׁלֹשִׁים יוֹם, אָסוּר לְהֵנוֹת מִמֶּנּוּ; פְּחוֹת מִכָּאן,
מִתֵּר.

(נו) שאינו נחשב עדיין כבן העיר.

(כא) כי גם כאשר הם מתבשלים, הם לא הופכים להיות גוש
אחד, ולכן הם עדיין נקראים "חיטים". (כב) שאמר
בפירוש שהוא נודר משתיהן. (כג) "חיטה" בלשון יחיד,
משמע פת. (כד) חיטים חיים או קמח. (כה) שלשון
חיטים: משמעה חיטים חלוקות שאדם כוססן כמו שהן,
אבל לא פת אפוייה, שהיא גוש אחד. (כו) כי חיטה
משמעה פת אפוייה, וחיטים - משמען כסית החיטים או
הקמח, נמצא שנדר משניהם. (כז) חמשת מידי דגן: חיטה,
שעורה, כוסמת, שובלת שועל ושיפון.

י. הנודר מן הירק, מִתֵּר בְּדִלְוִעִין^{נח}. מן הפרישין
[=כרת], מִתֵּר בְּקַלּוּטוֹת [=מין כרת]. הנודר מן הפרוב
- אָסוּר בְּמִים שְׁנִתְבַּשְׁל בּוֹ הַפְּרוּב, שֶׁהָרִי מִי
הַשְּׁלֵקוֹת^{נח} בְּשִׁלְקוֹת. נִדָּר מִמֵּי הַשְּׁלֵקוֹת, מִתֵּר
בְּשִׁלְקוֹת עֶצְמוֹן. הנודר מן הרטב, מִתֵּר בְּתַבְלִין
שָׁבוּ; מִן הַתַּבְלִין, מִתֵּר בְּרִטָּב. הנודר מן
הַגְּרִיסִין^{נא}, אָסוּר בְּמִקְפָּה [=מרק סמין] שֶׁל גְּרִיסִין^{נב}.

(נח) יקר נאכל חי, ודלעת צריכה בישול. (נט) מים שירקות
התבשלו בהם. (ל) כמו הירקות עצמם שהתבשלו.
(לא) פולים טחונים. (לב) כי עדיין שם גריסים עליהם.

יא. הנודר מפרות הארץ - אסור בפרות הארץ,
ומִתֵּר בְּכִמְהִין וּפְטִירִיּוֹת^{נא}; וְאִם אָמַר: 'כָּל גְּדוּלֵי
קֶרֶקַע עָלִי' - אָסוּר אֶף בְּכִמְהִין וּפְטִירִיּוֹת; אֶף עַל
פִּי שְׁאִינָן יוֹנְקִין מִן הַקֶּרֶקַע^{נב}, גְּדִלִין הֵן בְּקֶרֶקַע^{נג}.

(נא) שאינם יונקים מן הארץ אלא מן האויר. (נב) ואין להם
שרשים בה. (נא) מלחלוחית הארץ הם גדלים אע"פ
שאינם נוגעים בקרקע.

יב. הנודר מפרות שנה - אסור בכל פרות
השנה^{נא}, ומִתֵּר בְּגִדִּים וּטְלָאִים וּבַחֲלָב וּבִבְיָצִים
וּבְגוֹזְלוֹת^{נב}; וְאִם אָמַר: 'גְּדוּלֵי שָׁנָה עָלִי', אָסוּר
בְּכָלֵל^{נא}. הנודר מפרות הקיץ, אין אסור אלא
בְּתָאֲנִים^{נב}.

(נא) בין של אילן, בין פרי האדמה, עד תשרי של השנה
הבאה. (נב) כל אלה אינם נקראים פירות. (נא) כי כולם
נקראים גידולים. (נא) תאנים נקצצות ביד, לכן נקראת
"פירות קיץ".

יג. ובכל הדברים האלו וּפְיוּצָא בָהֶן - הִזָּהָר בְּעֶקֶר
הַגְּדוּל, שֶׁהוּא: בְּנִדְרִים - הָלוֹךְ אַחֵר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם
שֶׁבְּאוֹתוֹ מְקוֹם, בְּאוֹתָהּ לְשׁוֹן, וּבְאוֹתוֹ זְמַן. וְעַל פִּי
הָעֶקֶר זֶה תוֹרָה וְתֹאמַר: 'זֶה הַנּוֹדֵר אָסוּר בְּדָבָר
פְּלוּגִי, וּמִתֵּר בְּדָבָר פְּלוּגִי^{נא}.

יד. הנודר מן הענבים, מִתֵּר בֵּיין וְאֶפְלוֹ הַחֹדֶשׁ^{נא};

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עא) מאותם ששומרים את השבת. עב) גויים שהביא מלך אשור מכותה, והושיב אותם בערי שומרון והתגייירו בארץ, ואחר כך חזרו והשתחוו לאלילים בהר גריזים. והכותים מצווים על שמירת שבת, ושומרים אותה כישראל. עג) והכותים אף על פי שמצווים לעלות לירושלים בשעת הרגל, אינם מקיימים מצוה זו, ששונאים את ירושלים ובחרו בהר גריזים.

הנדר מבני נח - מתר בישראל; שאין נקראין 'בני נח' אלא שאר האומות.^ע

(עד) אע"פ שכל האומות לרבות ישראל יצאו מנח לאחר המבול.

כא. נדר מזרע אברהם - מתר בבני ישמעאל ובבני עשו, ואינו אסור אלא בישראל^ע, שנאמר¹⁷: "כי ביצחק יקרא לך זרע"^{טו}, ויהי יצחק אמר ליצחק¹⁸: "ויתן לך את ברכת אברהם"^{טז}.

(עה) בני יעקב. עו) ולא בישמעאל. עז) לכן יעקב ממשיך את זרעו של אברהם, ולא עשיו.

כב. נדר מן הערלים - מתר בערלי ישראל, ואסור במולי אמות העולם; נדר מן המולים - אסור בערלי ישראל, ומתחיל אמות העולם; שאין הערלה קרויה אלא לשם גויים, שנאמר¹⁹: "כי כל הגוים ערלים"; ואין פונתו של זה אלא למי שהוא מצוה על המילה, ולמי שאינו מצוה עליה.

כג. הנדר מישראל, אסור בגרים; מן הגרים, מתר בישראל. הנדר מישראל, אסור בכהנים ובלוויים; מן הכהנים ומן הלוויים, מתר בישראל. הנדר מן הכהנים, מתר בלוויים; מן הלוויים, מתר בכהנים^ע. הנדר מבניו, מתר בבני בניו. ובכל הדברים האלו וכיוצא בהן, דין הנדר והנשבע אחר הוא.

(עח) אף על פי שמצינו בהרבה מקומות שהכהנים נקראו לויים - בלשון בני אדם, אין הכהנים נקראים לויים.

השנת הראב"ד

הנדר . . פלוני א"א עיקרא דהא מלתא בסוף מסכת בכורות בפרק מעשר בהמה דאמר' לשם המעין נדר.

יח. הנדר • מן המים

הנמשכין ממעין פלוני -

אסור בכל הנהרות

היונקות ממנו^א, ואין

צריך לומר הנמשכות^ב; אף על פי שנשתנה שמם, ואין קוראין אותם אלא 'נהר פלוני' ו'באר פלונית', ואין מלויין אותן לשם המעין הנדור^ט - הואיל והוא עקרון^ס, אסור בכל. אבל אם נדר מנהר פלוני או ממעין פלוני^{סא} - אינו אסור אלא בכל הנהרות הנקראות על שמו^{סב}.

(נז) שהם גבוהים מהמעין, ומקבלים ממנו מין. נח) שנמוכות מהמעין, ואנו רואים שהמים שלהם מגיע מהמעין. נט) לא מחברים לשמם את שמו של המעין הנדור. ס) מקור נביעתם. סא) ולא נדר מהמים הבאים ממנו. סב) כי אין דעתו לנדור, אלא על השם שהוא רגיל לקרוא לאותו מקור.

יט. הנדר מירדי המים^{סג} - מתר ביושבי

היבשה^{סד}; מיושבי היבשה - אסור בירדי המים, אף

על פי שהם מפרשים [=מפליגים] באמצע המים הגדול;

שירדי המים בכלל יושבי היבשה^{סה}.

(סג) שלא יהנה מהם. סד) שאין יושבי היבשה בכלל יורדי המים. סה) שסופם לעלות ליבשה.

הנדר מרואי החמה - אסור בסומין^{סז}, שלא נתפון

אלא ממי שהחמה רואה אותן^{סח}. נדר משחורי

הראש - אסור בקרחים^{סח} ובבעלי שיבות^{סט}, ומתחיל

בנשים ובקטנים^ע; ואם ירפן לקרות שהרי הראש

לכל, אסור בכל.

(סז) עוורים, ואף על פי שאינם רואים את החמה. סח) ולא ממי שרואה את החמה, והוא מותר רק בדגים ועוברים במעי אמם, שהחמה לא זורחת עליהם. סח) שהרי לא אמר: מבעלי שיער. סט) אף על פי ששערם לבן, הם היו שחורי ראש. ע) שרק אנשים נקראים "שחורי הראש".

כ. נדר משובתי שבת^{עא} - אסור בישראל

ובכותיים^{עב}. נדר מעולי ירושלים - אסור בישראל,

ומתחיל בכותיים; שלא נתפון זה אלא למי שמצוה

עליו לעלות לירושלים^{עג}.

17. בראשית-וירא, כא, יב. 18. בראשית-תולדות, כח, ד. 19. ירמיהו, ט, כה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

~ יום שני ט' סיון ~

פָּרָק י

נדרים התלויים בזמנים שונים - עד מתי נמשך זמן האיסור.

א. הנודר או הנשבע 'שאיני טועם היום', אינו אסור אלא עד שתחשף; 'שאיני טועם יום אחד', אסור מעת לעת משעת נדרו. לפיכך, הנודר 'שאיני טועם היום' - אף על פי שהוא מתיר משתחשף, לא יאכלה משתחשף עד שישאל לחכם; גזרה שמא ישבע פעם אחרת 'יום אחד' ויאכל משתחשף, שהרי אין כל העם יודעין הפרש שבין זה לזה.

(א) שאז נגמר היום. (ב) ואם בשעת הנדר היה בחצי היום, אסור לטעום עד למחר בחצי היום. (ג) הואיל ואם נדר "יום אחד" אסור מעת לעת. (ד) מדין תורה. (ה) מדברי חכמים. (ו) להתיר לו נדרו. (ז) בעוד שאסור לו לאכול מצד הדין יום שלם מעת לעת.

ב. נדר 'שאיני טועם יום' - הרי זה ספק, ואסור מעת לעת כאומר 'יום אחד'; ואם אכל אחר שחשכה, אינו לוקה.

(ח) ולא אמר "היום". (ט) אם דינו "כהיום" ואינו אסור אלא עד שתחשך או דינו כ"יום אחד" ואסור מעת לעת. (י) כי אין לוקים על ספק.

'שאיני טועם שבת' [=שבע] זו' - הרי זה אסור בשאר ימי השבת וביום השבת, והרי הוא מתיר מאחד בשבת; 'שאיני טועם שבת אחת' - הרי זה אסור שבועת ימים, מעת לעת. אמר 'שבת' סתם, ולא פירש לא אחת ולא זו - הרי זה ספק, ואסור שבועת ימים מעת לעת; ואם אכל אחר השבת - אינו לוקה, כמו שבארנו.

(יא) שהוא סיום השבוע. (יב) אף על פי שלא עברו עדיין שבעה ימים מעת לעת. (יג) טעימת שבת אחת תיאסר עלי, (ומדובר שאסור על עצמו רק ממין אחד, כי אם אסר על עצמו טעימת כל המינים שבעולם, אין נדרו חל, שאי אפשר להתקיים שבעה ימים ללא טעימה כל שהיא, והרי זה נדר שווא שאינו חל).

ג. 'שאיני שותה חדש זה' - אסור בשאר החדש; אבל ביום ראש חדש יהיה מתיר, אף על

פי שהיה^{טו} חדש חסרי. 'שאיני טועם חדש אחד' - אסור לשלשים יום גמורים, מעת לעת. נדר 'חדש' סתם - אסור לשלשים יום מעת לעת, מספק.

(יד) של החודש השוטף. (טו) שהוא נמנה עם ימי החודש הבא. (טז) אותו חודש שנדר. (יז) של עשרים ותשע יום, ולא של שלושים יום.

ד. 'שאיני אוכל בשר שנה זו' - אפלו לא נשאר מן השנה אלא יום אחד, אין אסור אלא אותו היום; וביום ראש השנה, מתיר. וראש השנה לנדרים, הוא יום ראש חדש תשרי. 'שאיני אוכל שנה אחת' - הרי זה אסור שנה תמימה, מיום ליום; ואם נתעברה^{יב} השנה, אסור בה ובעברה^{יג}. 'שאיני אוכל שנה' - הרי זה אסור מיום ליום מספק, כמו שבארנו.

(יח) כגון שעמד בכ"ט באלול. (יט) שדרך בני אדם לקרוא לתשרי ראש השנה. (כ) עד שנה אחרת באותו יום שנדר. (כא) שהוסיפו לה אדר שני. (כב) נמצא שאסור בבשר שלושה עשר חודש. ואין אומרים לא הייתה דעתו אלא על שנה פשוטה שהיא י"ב חודש, כי בנדרים הולכים אחר לשון בני אדם, ובלשונם בין שנה פשוטה ובין מעוברת נקראת שנה. (כג) ולא פירש, לא אחת ולא זו.

ה. 'שאיני שותה יין שבוע' זה' - אסור בשאר שני השבוע, ובשנת השמטה^{יד}; ואינו מתיר אלא מראש השנה של מוצאי שביעית. 'שאיני שותה יין שבוע אחד' - אסור שבוע שנים גמורות, מיום ליום. אמר 'יובל זה' - אסור בשאר שני היובל, ובשנת החמישים עצמה^{יז}.

(כד) מחזור של שמיטה, שהוא שבע שנים. (כה) שהיא שייכת למחזור הנוכחי. (כו) שהוא מחזור של חמישים שנה. (כז) ששנת החמישים נמנית ליובל שעבר ולא לשבוע הבא.

ו. 'שאיני • שותה יין

עד ראש חדש אדר' - אם היתה שנה מעוברת, ולא ידע שהיא מעוברת, כשנדר - אינו אסור אלא עד ראש חדש אדר ראשון^{יח}; ואם נדר עד סוף אדר, הרי זה אסור

השנת הראב"ד

שאיני • שני א"א הגרסאות מתחלפות במלה זו שמצאתי שתי נוסחאות שאין בהם אלא עד סוף אדר (שני) [ראשון] ובנוס' ירושלמית מצאתי [ג"כ] אדר הראשון, וזו הנוסחה ערבה עלי כי איני יודע מה בין ראש אדר לסוף אדר מעתה אי לא ידע דמיעבר הא ראש אדר וסוף אדר דראשון קאמר לדברי הכל ואי ידע דמיעבר הא קי"ל כר' יהודה דאמר סתם הראשון קאמר בין ראש אדר בין סוף אדר.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לט) מקום מיוחד בחצר מאחורי הבית שבו שומרים את פירות. (מ) תאנים יבשות. (מא) ענבים מיובשות. ואחרי שמכניסים את הפירות מקפלים את המחצלות לשמן לשנה הבאה.

עד סוף אדר שניכט. ואם ידע שהשנה מעברת, ונדר עד ראש חדש אדר - אסור עד ראש חדש אדר שני.

י. פיצד? הרי שנדר בבקעה ואסר עצמו בדבר עד הקיץ, ועלה להריב - אינו מסתפל בקיץ של מקום שהוא בו עתה, אם הגיע אם לא הגיע, אלא בקיץ של מקום שנדר בו, ועליו הוא סומך. וכן כל פיצא בזה.

(כח) כי אומרים שהתכוון לאדר הסמוך לשבט. (כט) כי התכוון עד סוף כל החודש שנקרא אדר, וזהו סוף אדר שני. (ל) כי בשנה מעוברת, סתם חודש אדר זה אדר שני.

ז. האוסר עצמו בדבר עד הפסח - בין שאמר 'עד לפני הפסח', בין שאמר 'עד הפסח' - אינו אסור אלא עד שגיע בלבד^א; ואם אמר: 'עד שיהיה הפסח' לב - הרי זה אסור עד שיצא הפסח. אמר 'עד הקציר' או 'עד הבציר', או שאמר 'עד שיהיה הקציר' או 'הבציר' - אינו אסור אלא עד שגיע.

(מב) בזמן קציצת תאנים. והדבר ידוע, שהקיץ בבקעה מקדים להגיע.

(לא) לפני הפסח. (לב) משמע: כל זמן שהוא הורה.

יא. האוסר • עצמו

השנת הראב"ד

האוסר... כסלו א"א יראה לי כי יש כאן שבוש והיה לו לומר עד הגשם זמן הגשם שהוא י"ז במרחשון כ"י יוסי בין ירדו בין לא ירדו ואי אמר עד הגשמים אסורין עד שירדו גשמים מזמן רביעה שנייה שהיא מכ"ג במרחשון.

בדבר עד הגשם - הרי זה אסור עד זמן הגשמים, שהוא בארץ ישראל ראש חדש

ח. זה הפלל: כל שזמנו קבוע^ב ונדר עדיו אלית, **אינו אסור אלא עד שגיע; ואם נדר עד שיהיה, הרי זה אסור עד שיצא. וכל שאין לו זמן קבוע^ג, כגון זמן הקציר והבציר - בין שנדר עדיו, בין שנדר עד שיהיה, אינו אסור אלא עד שגיע^ה.**

(ג) שהוא נמשך זמן קבוע, כגון פסח שקבעה בו התורה שבעה ימים. (ד) שאין לו זמן קבוע, כגון קציר או בציר שאין זמן קבוע למשך ימי הקציר והבציר, שלפעמים ימי הקציר קצרים ולפעמים מרובים - לפי טיב השנה. (ה) כי אין בדעת הנודר להכניס את עצמו באיסור לזמן בלתי ידוע, ובוודאי כוונתו עד שיגיע ולא יותר.

כסלו. הגיע זמן הגשמים - הרי זה מתר, בין ירדו גשמים בין לא ירדו; ואם ירדו גשמים משכעה עשר במרחשון, הרי זה מתר^ב. ואם אמר 'עד הגשמים'^ב - הרי זה אסור עד שירדו הגשמים; והוא, שירדו מזמן רביעה שניה^ב, שהוא בארץ ישראל ומקומות הסמוכין לה, משלשה ועשרים במרחשון ואילף^ב. ואם פרש ואמר: 'עד שיפסקו הגשמים' - הרי זה אסור עד שיעבר הפסח, בארץ ישראל^ב ובמקומות שהן כמותה^ב.

ט. האוסר עצמו בדבר עד הקיץ - הרי זה אסור עד שיתחילו אנשי המקום שנדר בו להכניס פלפלות^[ס=] תאנים^ל; 'עד הקציר' - עד שיתחילו העם לקצר קציר חטים, אבל לא קציר שעורים^{לח}.

(לו) זמן לקיטת תאנים, ונקרא קיץ, על שם שקוצצים (קוצרים) אותן ביד. (לז) ואפילו אמר: עד שיהיה הקיץ, אינו אסור אלא עד שיתחילו להכניס מן השדה. (לח) אף על פי שקציר שעורים הוא קודם לקציר חטים, קציר סתם הכוונה לקציר חטים.

(מג) היות וכבר ירדו בפועל, בוודאי עדיף משהגיע זמן הגשמים בר"ח כסלו ועדיין לא ירדו שמותר. (מד) כוונתו לירידת גשמים ממש. (מה) ישנם שלושה זמנים שבהם הגשם מתחיל להגיע, והם נקראים רביעה: רביעה בכירה - שבאותה שנה הגשם מגיע מוקדם - ב"ז חשון; הבינונית - בכ"ג חשון; והאפילה (המאוחרת) בר"ח כסלו. (מו) אבל אם ירדו גשמים ב"ז במרחשון עדיין אסור, הואיל ואמר: "עד הגשמים" כוונתו לרביעה שנייה. (מז) שאז מפסיקים הגשמים כליל. (מח) שצריכים לגשמים כמו ארץ ישראל, והנודר בהם פירש כנ"ל, הרי זה אסור עד שיעבור הפסח.

פרש ואמר: 'עד שיעבר הקיץ' - הרי זה אסור עד שיכפלו^[=יקפלו] העם רב המחצלות שבמקעה^{לט}, שמניבשין עליהן תאנים וענבים לעשותן גרוגרות^ל וצמוקים^מ; הפל לפי מקום נדרו של נדר.

יב. מי שהדיר את אשתו במרחשון ואמר לה: 'שאיני את נהנית לי מכאן ועד הפסח, אם תלכי לבית אביך מהיום ועד סכות' - הרי זו אסורה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

להנות לו מידט, גזרה שמא תלך. ואם הלכה לפני הפסח, והרי הוא מהנה אותה לפני הפסח - הרי זה לוקה.^{נא}

(ט) אף על פי שעדיין לא הלכה. (נ) ונמצא בעלה עובר למפרע משום: לא יחל. (נא) בעלה לוקה שהרי הדירה ועובר על נדרו אם מהנה אותה, אבל היא אינה לוקה שהרי לא נדרה כלל.

השנת הראב"ד

עבר... איסור א"א חיי ראשי צורת ההלכה אינה כן דאפילו רב יהודה דמחמיר ועליה מקשינן אמתני' מתוך להאי כל יחל דאי אתהני קודם הפסח קאמר אבל לאסור בהנאתו בדלא הלכה לפני לא אמר אלא ודאי אי נהנית לו קודם הפסח חייב למנעה מלילך לבית אביה עד החג כדי שלא יחול עליו כל יחל למפרע.

עבר • הפסח, אף על פי שהלך התנאי - הרי זה אסור לנהוג חלין בנדרו, ולהניחה שתלך ותהנה; אלא נוהג בה אסור עד החג [סוכות] כמו שגזר, ואף על פי שתלה הנדר באסור זמן שעבר. וכן כל פיוצא בזה. ואם הלכה אחר הפסח, אינה אסורה מלהנות ליה.

(נב) העונש שהטיל עליה שלא תהנה ממנו לפני הפסח, כי התנה שרק עד הפסח לא תהנה ממנו. (נג) כי הוא הדיר אותה שלא תלך לבית אביה עד הסוכות. (נד) איסור הנאה מסתיים לפני הפסח, אין זה פוסט את נדרו, ועדיין עליו לנהוג איסור בנדרו. (נה) כי כבר עבר הזמן שהדיר אותה מלהנות ממנו.

יג. אמר להי: 'שאין את נהנית לי עד החג, אם תלכי לבית אביך עד הפסח' - אסורה להנות מיד. ואם הלכה לפני הפסח, ונמצא מהנה אותה - הרי זה לוקה; ואסורה בהנחתו עד החג, ומתרת לילך לבית אביה משהגיע הפסח.^{סא}

(נו) לפני הפסח. (נז) חג סוכות. (נח) גזירה שמא תלך לפני הפסח ונמצא עובר למפרע משום לא יחל. (נט) בידי ובהסכמתו. (ס) שהרי עברה על תנאי. (סא) אף על פי שעברה על תנאו והלכה לפני הפסח, אינה אסורה ללכת אחרי הפסח, כי לא הדירה ללכת אלא עד הפסח, ומשהגיע הפסח עבר זמן נדרו ואין מקום למנעה מללכת.

פרק יא

נדרים קטן שיודע למי נדר, עד מתי אב מפר נדרים בתו, והפרת נדרים נערה מאורסה.

א. קטן בן שתים עשרה שנה ויום אחד, וקטנה

בת אחת עשרה שנה ויום, שנשבעו או שגזרו, בין נדרים אסרי בין נדרים הקדשי - בודקין אותן ושואלין אותן: אם ידעו לשם מי נדרו ולשם מי הקדשו ונשבעו - נדריהן קנימין והקדשן הקדש; ואם לא ידעו - אין דבריהם כלום. וצריכין בדיקה כל השנה בלה - שהיא שנת שתים עשרה לקטנה, ושנת שלש עשרה לקטן.

(א) שאסרו על עצמם לאכול דברים המותרים להם. (ב) שחייבו עצמם בקרבן שאינם חייבים בו. (ג) שהנודר צריך לידור לשם שמים. (ד) שהרי קטנים הם.

ב. כיצד? הרי שגזרו או שהקדישו בתחלת שנה זו, ושאלו אותם ונמצאו יודעין, ונתקנים נדרם, ונדרו נדר אחר, אפלו בסוף שנה זו - צריכין בדיקה, ואחר כך יתקנים; ואין אומרים: 'הואיל ונמצאו יודעין בתחלת השנה, אין צריכין בדיקה', אלא בודקין כל השנה הוא בלה.

(ה) שתיים-עשרה לקטן, ואחת-עשרה לקטנה. (ו) אם ידעו לשם מי נדרו.

ג. קדם הזמן הזה - אף על פי שאמרו: 'יודעין אנו לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו' - אין נדריהם נדרים, ואין הקדשן הקדש. ואחר הזמן הזה, שנמצא הפן בן שלש עשרה שנה ויום אחד, והבת בת שתים עשרה שנה ויום אחד - אף על פי שאמרו: 'אין אנו יודעין לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו' - דבריהן קנימין, והקדשן הקדש ונדריהם נדרים, אף על פי שלא הביאו שתי שערות. וזו היא 'עונת הנדרים' האמורה בכל מקום.

(ז) שהרי קטנים הם. (ח) שכבר גדולים הם ואינם נחשבים כשויים (שאינן נדרם נדר). (ט) במקומות הערוה, שהם סימני גדלות, והם אינם נחשבים גדולים לכל הדינים בתורה. (י) קטן בן שתיים-עשרה, וקטנה בת אחת-עשרה.

ד. הואיל והגיעו לשני הגדולים - נדריהם קנימין, אף על פי שלא הביאו סימנים, ועדין לא נעשו גדולים לכל דבר; ודבר זה מדברי תורה, שהמפלאה הסמוך לאישי - הקדשו הקדש ונדריו נדרים.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וכן מי ששומע שמת בעלה, ונשאת, והרי בעלה קיים^כ, וכל פיוצא בה - אין הבעל הראשון ולא האחרון מפרין נדריה^כ; היתה מחיבי לאויזיה^כ, ואין צריך לומר מחיבי עשהי^כ - והפר נדריה - הרי אלו מופרין.

(כג) שבעלה הראשון בא חי ונמצא לפנינו, ודינה שצריכה להתגרש מזה ומזה. (כד) כי כל עיקר סיבת הפרת נדרים על ידי הבעל, היא כדי שלא תתגנה על בעלה, ובמקרים אלו זה לא קיים. (כה) שאיסור הנישואין נלמד מאיסורי לא תעשה. (כו) שאיסור הנישואין נלמד ממצוות עשה (והדין שקידושין תופסים בהם מהתורה).

ט. נערה מארשה^כ - אין מפר נדריה, אלא האב עם הבעל כאחד; ואם הפר האחד לבדו, אינו מופר. הפר הבעל לבדו, ועברה על נדרה קדם שפר האב - אינה לוקה.

(כז) שנתקדשה ועדיין לא נכנסה לחופה.

י. מת הארוס - חזרה לרשות אביה, וכל שתדריכה - האב מפר, כשהיה קדם שתארוס. מת האב אחר שנארוסה, ונדרה אחר מותו - אין הבעל מפר; שאין הבעל מפר נדרי אשתו עד שתפגס לחפה.

(כח) לאחר מות הארוס.

יא. נערה ארוסה שנדרה, ושמע אביה ולא שמע ארוסה, ונתגרשה בו ביום, ונתארשה לאחר בו ביום^{כט}, אפלו למאה - אביה ובעלה האחרון מפרין נדריה שנדרה בפני ארוס ראשון; מפני שלא יצאת לרשות עצמה שעה אחת, שעדיין היא ברשות האב מפני שהיא נערה.

(כט) הדגש שהתארוסה בו ביום, כי האב יכול להפר רק ביום ששמע את הנדר.

יב. אכל האשה הנשואה שנדרה, ולא הפר לה בעלה, וגרשה בו ביום, והחזירה בו ביום - אינו יכול להפר; שהרי יצאת לרשות עצמה אחר שנדרה. אף על פי שנדרה ברשותו, והיא עתה ברשותו - הואיל ויצאת לרשות עצמה ביינותים, נתקיימו נדריה^{לא}.

(ל) ובאותו הזמן גם אביה אינו יכול להפר לה, כי מרגע

(יא) מי שהגיע לפרק זמן שהוא ראוי להפלות ולפרש לשם מי נודרים, וזה במלאות י"ג לבן וי"ב לבת, אף על פי שאינו יודע עדיין להפלות. (יב) סמוך לכלל גדול, ואינו גדול כי הוא עדיין לא הביא שתי שערות.

אף על פי שנדריהם קיימין, אם חללו נדרן, או נשבעו והחליפו - אינן לוקין, עד שיגדילו ויביאו שתי שערות^א.

(יג) כי אינם נעשים גדולים לענין עונשים עד שיגדלו ויביאו שתי שערות.

ה. הקדישו, ובא הגדול ונהנה מן ההקדש שהקדישו - לוקה^ב; מפני שנדריהן נדרים מן התורה, כמו שבארנו^ב.

(יד) כדין כל הנהנה מהקדש. (טו) בהלכה הקודמת, שהמפלא הסמוך לאיש הקדישו הקדש מדין תורה.

ו. כמה דברים אומרים, שבת שמים עשרה שנה ויום אחד נדריה קיימין? בשלא היתה ברשות האב^{טז} או ברשות הבעל; אבל אם היתה ברשות האב - אפלו הגדילה, והרי היא נערה^{יז} - אביה מפר כל נדריה וכל שבועות שתשבע ביום שמעו, שנאמר²⁰: "כל נדריה ואסריה וגו' פי הניא אביה אתה".

(טז) כגון שבגרה או שנשאת ונתגרשה. (יז) נערה נקראת מיום שהגיעה לגיל שנים עשרה ויום אחד והביאה שתי שערות, עד שש חודשים מיום זה, שאז נקראת בוגרת.

ז. ועד מתי האב מפר? עד שתבגר. בגרה - אינו מפר לה, והרי כל נדריה ושבועותיה פגור אלמנה וגרושה, שנאמר ביה²¹: "כל אשר אסרה על נפשה, יקום עליה".

ח. ומאימתי מפר הבעל נדרי אשתו ושבועותיה? משתפגס לחפה^{יח}. והוא מפר לעולם, עד שיגרשנה ויגיע הגט לידה. היתה מגרשת מספק^{יט}, לא יפר לה; נתן לה גט על תנאי או לאחר זמן^{כא}, לא יפר ביימים שבינתיים^{כב}.

(יח) משיביא אותה לתוך ביתו, ויטיח עמה. (יט) כגון שזרק לה גט ברשות הרבים, ספק קרוב לו ספק קרוב לה. (כ) כשיתקיים התנאי תהיה מגורשת, ועדיין לא התקיים התנאי. (כא) שאמר לה: הרי זה גיטך, ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום. (כב) שבין נתינת הגט לתחולתו הסופית.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

האב^מ, לא נתרוקנה רשות לבעל, ואינו יכול להפר לעולם אחר מות האב; שאין הארוס מפר אלא בשתפות^מ.

(מב) בהיותה ארוסה. (מג) ולא הספיק להפר, למרות שהיה ראוי להפר באותה שעה. (מד) עם האב ובחייו, ומכיון שמת האב בטלה הפרתו.

יט. שמע ארוס והפר לה ומת, ואחר כך שמע האב, או ששמע האב והפר לה, ומת הבעל קדם שישמע - אין האב לבדו יכול להפר נדרים אלו שגראו לארוס ראשון, אלא בשתפות ארוס אחרון, אם נתארסה בו ביום, כמו שבארנו.

כ. נדרה והפר לה אביה לבדו, ולא שמע הארוס עד שגננסה לרשות^מ - אינו יכול להפר; שאין הבעל מפר נדרי ארוסתו אחר שנשאת; אלא קדם שתפנס לרשותו, הוא שמפר בשתפות האב^מ.

(מה) לחופה ונשאת לו. (מו) ומשנשאת כבר יצאה מרשות אביה, ומאותו רגע בעלה יכול להפר לה רק מה שנדרת משעת הנישואין והלאה.

לפיכך^מ היה דרך תלמידי חכמים - עד שלא תצא בתו מרשותו, אומר לה: 'כל נדרים^מ שגננת בתוך ביתי, הרי הן מופרין'.

(מז) הואיל ולא תועיל לה הפרה לאחר נשואיה. (מח) אפילו אלה שלא שמעתי עליהם כלל.

כא. וכן הבעל^מ - עד שלא תפנס לרשותו, אומר לה: 'כל נדרים שגננת משארסתיך עד שלא תפנס בתוך ביתי, הרי הן מופרין'; שהבעל מפר נדרי אשתו, אף על פי שלא שמע אותם.

(מט) כשהוא תלמיד חכם. (נ) וכן האב.

כב. הלך האב עם שלוחי הבעל^מ, או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל - עדין אביה ובעלה מפרין נדריה^מ. מסר האב לשלוחי הבעל^מ, או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל - אין האב יכול להפר, שהרי יצאת מרשותו^מ, ולא הבעל יכול להפר^מ, שאין הבעל מפר בקודמין^מ, כמו שבארנו.

(נא) שבאו להביאה לבית בעלה. (נב) שכל עוד שהאב או שלוחי עמה, עדיין לא יצאה מרשותו. (נג) ולא הלך עמה. (נד) כשמסרה לשלוחי, ושוב אין לו זכות בה. (נה) נדריה שנדרה לפני מסירתה. (נו) מה שנדרה קודם נישואיה.

שנישאה בפעם הראשונה יצאה מרשותו. (לא) ואין הבעל יכול להפר נדריה שקדמו לנישואים.

יג. נערה מארשה שגנדה, ולא שמע אביה ולא בעלה, ונתגרשה ונתארסה לאחרים, אפילו לאחר כמה ימים - כשישמע האב והארוס האחרון - מפרין נדריה שגנדה בפני ארוס הראשון, הואיל ולא שמע אותם הארוס הראשון.

יד. נערה מארשה שגנדה, ושמע אביה לבדו והפר לה, ומת הארוס קדם שישמע, ונתארסה בו ביום, אפילו למאה - אביה וארוסה האחרון מפרין נדריה שגנדה בפני ארוס ראשון שמת קדם שישמע.

טו. שמע ארוס ראשון, והפר ומת^ל, ואחר כך שמע האב, ונתארסה לאחר בו ביום - אביה עם הארוס האחרון מפרין נדריה.

(לב) כיון שלא נגמרה כל ההפרה, ביחד עם האב, והארוס מת - התבטלה ההפרה שלו.

טז. שמע אביה ולא שמע הארוס, ומת בו ביום הארוס, או ששמע גם הארוס והפר^ל או שתק^ל, ומת בו ביום^ל - נתרוקנה [עברה] רשות לאב, והאב יכול להפרי^ל; שמע הארוס וקיים^ל, ומת בו ביום, או ששמע ושתק, ומת ביום שלאחריו^ל - אין האב יכול להפרי^ל.

(לג) בו ביום. (לד) לא היפר ולא קיים. (לה) ולא הספיק לגלות דעתו עד שמת. ויתכן, אילו היה כאן מפר לה באותו יום, אלא שמיתתו גרמה לו. (לו) הרשות להפר עברה כולה לאב. (לז) אישר את הנדר. (לח) שאז גילה דעתו שאינו רוצה בהפרת הנדר, ונוח לו בנדרה. (לט) שהרי קיימו הארוס, ואין הפרת האב מועילה במקום הארוס.

יז. גרשה הארוס אחר ששמע - הרי זה ספק, אם הגרושין פשתיקה, ויפר האב עם הבעל האחרון שיארוס בו ביום, או הגרושין כמו שקיים ארוס ראשון^מ, שפבר נתקדמו הנדרים^מ.

(מ) מכיון שידוע הארוס שלא יוכל להפר לה את הנדר אחר הגירושין, הרי זה כאילו קיים את הנדר. (מא) ואין הפרת האב מועילה כאשר הארוס מקיים את הנדר.

יח. שמע^מ האב והפר לה ומת האב, ואחר כך שמע הבעל - אפילו שמע הבעל קדם שימות

כג. שומרת יבם^י - אפלו עשה בה יבמה מאמריה, ואפלו יבם אחד ליבמה אחת^ט - אינו מפר נדרי יבמתו, עד שייבא עליה.

נז) אשה שמת בעלה בלא בנים, והיא זקוקה לאחיו להתייבם. (נח) חכמים תיקנו שלפני שייבם אותה, צריך לקדש אותה. (נט) שאין שם אחים אחרים אלא יבם זה, וכן אין שם נשים אחרות להתייבם אלא זו, באופן שהיא זקוקה בהחלט ליבם זה.

כד. היתה יבמתו נערה מארשה לאחיו, ואביה קיים - אין היבם עם האב מפרין נדריה פאחת^א, אלא האב לבדו הוא שמפר כל שתדרי^ב; ואפלו עשה בה היבם מאמר, אינה פנערה מארשה - שאין המאמר קונה ביבמה קנן גמור, כמו שפארנו²².

כה. נערה שהשיאה אביה^א, ונתאלמנה או נתגרשה מן הנשואין - הרי זו פיתומה בחיי האב^ב, ואין האב מפר נדריה, ואף על פי שעדין היא נערה.

כו. נערה מארשה שנדרה, ולא שמעו נדרה אביה ובעלה עד שפגרה^א, או עד שנעשית ותומה בחיי האב^ב - הרי נדריה^ט קיימין; ואין הבעל יכול להפר - שהרי יצאת מרשות אביה^ט שהוא מפר עמו בשתפות^ט, ועדין לא נכנסה לרשות הבעל.

כז. נערה מוציאה אותה מרשות אביה. (ס) במקרה שנשאה בעבר והתגרשה ועכשיו שוב התקדשה, וכרגע היא ארוסה. (סז) שנדרה בהיותה נערה, ועכשיו בגרה, או נדרה לפני שנעשתה יתומה בחיי אביה. (סח) עם התבגרותה או נישואיה. (סט) ואין כח ביד הארוס להפר לבדו. (ע) בשעה שנדרה. ואפילו כשנכנסה עכשיו לרשות הבעל, אין הבעל מפר נדרי ארוסתו אחר שנשאת, כפי שאמרנו לעיל.

כח. נערה מוציאה אותה מרשות אביה לגמרי. (סד) ואינה חוזרת לרשות אביה להפרת נדריה.

כט. נערה מארשה שנדרה, ולא שמעו נדרה אביה ובעלה עד שפגרה^א, או עד שנעשית ותומה בחיי האב^ב - הרי נדריה^ט קיימין; ואין הבעל יכול להפר - שהרי יצאת מרשות אביה^ט שהוא מפר עמו בשתפות^ט, ועדין לא נכנסה לרשות הבעל.

ל. נערה מארשה שנדרה, ולא שמעו נדרה אביה ובעלה עד שפגרה^א, או עד שנעשית ותומה בחיי האב^ב - הרי נדריה^ט קיימין; ואין הבעל יכול להפר - שהרי יצאת מרשות אביה^ט שהוא מפר עמו בשתפות^ט, ועדין לא נכנסה לרשות הבעל.

פרק יב

דיני הפרת האב והבעל.

א. כל הנדרים והשבועות - האב מפר ביום

(א) כגון נדרה שלא תאכל היום וכדומה. (ב) דברים הגורמים איבה בינו לביתה. (ג) שלא תצבע את עיניה בצבע כחול. (ד) ובעלה מקפיד שלא תיראה מנוולת. (ה) פסוק זה נאמר בסוף פרשת נדרים, מכאן למדו שהבעל מפר נדרים שבינו לבין אשתו.

ב. ומה בין נדרים שיש בהן ענוי נפש, לדברים שבינו לביתה? שהנדרים שיש בהם ענוי נפש - מפר לעצמו ולאחרים; ושבינו לביתה - לעצמו מפר, לאחרים אינו מפר.

(ו) הנדר מופר לגמרי, בין אם זה נדר שנוגע לבעל, ובין אם זה נדר שנוגע לאחרים. (ז) הנדר מופר רק כלפי הבעל, אך כלפי אחרים הנדר קיים, כפי שמסביר להלן.

ג. כיצד? נדרה שלא לאכל בשר^א, מפר לה ותהיה מתרת לאכל עם כל אדם לעולם^ט. אסרה עליה תשמיש^ב כל איש שבעולם, יפר חלקו ותהיה משמשתו; וכשנימות או יגרשנה, הרי היא אסורה בתשמיש כל אדם^א. וכן כל פיוצא בזה.

(ח) הרי זה נדר שיש בו ענוי נפש. (ט) אפילו לאחר שתתגרש או תתאלמן מבעלה זה. (י) חיי אישות, והרי זה דבר שבינו לביתה. (יא) כי בדברים שבינו לביתה אינו מפר לאחרים.

ד. אחד ענוי גדול^א, ואחד ענוי קטן^ב, ואחד ענוי שהוא לזמן מרבה, או לפי שעה - הפל מפר הבעל.

(יב) כגון רחיצה או שתיה. (יג) כגון כיחול וקישוט.

ה. כיצד? נדרה או נשבועה שלא תרחץ היום, או שלא תשתה יין היום, או שלא תאכל דבש היום^א, וכן אם נדרה שלא תכחל היום, או שלא תלבש רקמה היום^ב - מפר. וכן כל פיוצא באלו.

(יד) כל אלה נחשבים עינוי גדול. (טו) אריג צבעוני.

אפלו נדרה ממאכל רע^א, או ממין שלא טעמה אותו מיקמה - הרי זה יפר.

22. יבום וחליצה, ב, א. 23. במדבר-מטות, ל, ו. 24. שם, פסוק יז.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

י. אַמְרָה: 'יִקְדְּשׁוּ יָדֵי לַעֲשִׂיהֶן' כו [לה-], או שְׁנִדְרָה שְׁלֹא יִהְיֶה בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ - אֵינוֹ נֶאֱסָר בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, מִפְּנֵי שְׂדִידָהּ מְשַׁעֲבֵדִין לָהּ; אֵף עַל פִּי שְׁאֵמְרוּ: 'הַשְׁחִירוּכֶסֶת וְהַחֲמִיץ וְהִתְקַדְּשׁ לֹא מִפְּקִיעִין הַשְׁעָבוֹד', חֲכָמִים עָשׂוּ חֲזוֹק לְשַׁעֲבֹד הַבְּעַלִּי, שְׁאִינָה יְכוּלָה לְהַפְקִיעוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְדַבְּרֵיהֶם לִי. אֲבָל צָרִיף הוּא לְהַפֵּר, שְׁמָא יִגְרַשְׁנָה לִי וְתִהְיֶה אֲסוּרָה לְחֹזֵר לָלֶיֶת.

(כז) שהתכוונה להקדיש את מעשי ידיה להקדש, וממילא אסור לבעלה ליהנות מהם. (כח) מעשה ידיה של האישה שייכים לבעל. (כט) לוזה ששיעבד את עבדו הכנעני למלוה תמורת חובו, וחזר הלוה ושחרר את העבד, הרי נפקע השיעבוד והעבד משוחרר, והמלוה גובה את חובו ממקום אחר. (ל) ישראל ששיעבד את החמץ שלו לבעל חוב, והגיע פסח, איסור חמץ בפסח מפקיע מהשעבוד ואי אפשר לגבות ממנו את החוב. (לא) לוזה ששיעבד את שורו למלוה לגבות את חובו מהשור, והקדיש אותו לקורבן — הרי זה קדוש, והמלוה גובה את חובו ממקום אחר — אם כן במקרה שלנו, ההקדש צריך להפקיע את שיעבוד מעשי האישה מהבעל. (לב) על מעשה ידי אשתו. (לג) מדברי חכמים. (לד) ואז יחול נדרה, כי מרגע שגירשה מעשה ידיה אינם משועבדים לו. (לה) אם ירצה להחזיר את גרושתו, הוא לא יוכל להחזירה, כי כל מעשה ידיה הקדש, ואין אפשרות שהוא לא ייהנה ממעשה ידיה.

יא. נִשְׁפָּעָה או נִדְרָה שְׁלֹא יִהְיֶה בָּהֵּי לֹא אָבִי בַּעֲלָהּ וְלֹא אָחִיו וְשָׂאָר קְרוֹבָיו - אֵינוֹ יְכוּל לְהַפֵּר; וְכֵן אִם נִדְרָה 'שְׁלֹא אֶתֵּן מִים לִפְנֵי בַּהֲמָתָךְ, וְתִבֶּן לִפְנֵי בְּקָרְךְ', וְכִיּוֹצֵא בְּדָבָרִים אֵלּוּ שְׁאִין בָּהֶן עֲנוּי, וְאֵינָן מְדַבְּרִים שְׁבִינוּ לְבִינָה, וְאֵינָן מְמַלְאֲכוֹת שֶׁהִיא חֵיבָת בָּהֶן לִי - הֲרִי זֶה אֵינוֹ יְכוּל לְהַפֵּר.

(לו) ממנה, או ממעשה ידיה. (לז) כי על מלאכה שהיא חייבת בה, אין נדרה חל, הואיל והיא משועבדת לו.

יב. יֵשׁ לַבְּעַל וְלָאֵב לְהַפֵּר נְדָרִים שְׁעִדִין לֹא חָלוּ, וְלֹא נֶאֱסָרָה בָּהֶן. פִּיּוּצָד? בְּגוֹן שְׁאֵמְרָה: 'הִינִי אֲסוּר עָלֶי, אִם אֵלֶּךְ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי' - הֲרִי זֶה מִפֵּר, אֵף עַל פִּי שְׁעִדִין לֹא הִלְכָה וְלֹא נֶאֱסָרָה. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָד בָּזֶה.

יג. הָאֵב או הַבְּעַל שְׁאֵינָן שׁוֹמְעִין לָהּ - אֵינָן מִפְּרִין, אֵף עַל פִּי שֶׁהַבְּעַל מִפֵּר נְדָרִים שְׁלֹא שְׁמַעְנָלִט; הֲרָאִי לְשִׁמְעָה, אֵין הַשְׁמִיעָה מַעֲכָבֶת בּוֹ. (לח) שהם חרשים שמדברים ואינם שומעים. (לט) שאומר:

(טז) שהוא רע ומזיק לבריא, אבל הוא טוב ובריא לאחרים, והיא משתוקקת לאכול אותו, ולכן נדרה כדי למנוע מעצמה לאכול — ולכאורה אין זה עינוי כלל.

ו. נִדְרָה מִשְׁתִּי כִפְרוֹת, בְּאַחַת יֵשׁ לָהּ עֲנוּי, וּבְאַחַת אֵין לָהּ בָּהּ עֲנוּי - מִפֵּר לָזוֹ שְׁמַתְעֵנָה בָּהּ, וְאֵינוֹ מִפֵּר לָזוֹ שְׁאִין בָּהּ עֲנוּי.

(יז) כגון שאחת היתה פת נקיה, ואם לא תאכל ממנה תתענה, ואחת היתה פת סובין שאפילו אם לא תאכלנה לא תתענה.

ז. נִדְרָה שְׁלֹא תֹאכַל תֶּאֱנִים שֶׁל מְדִינָה זֹה, יִפֵּר מִשּׁוּם דְּבָרִים שְׁבִינוּ לְבִינָה - שְׁעָסֵק [=שִׁירָחָה] גְּדוֹל הוּא לוֹ לְהַטְפֵּל וּלְהַבִּיא לָהּ מִמְּדִינָה אַחֶרֶת. לְפִיכָף יֵאָמַר מֵת או גֶּרֶשָׁה, או שֶׁהִבִּיא לָהּ אִישׁ אַחֵר מִפְּרוֹת אוֹתָהּ מְדִינָה - הֲרִי אֵלּוּ אֲסוּרִין עָלֶיהָ; שְׁאֵינוֹ מִפֵּר לְאַחֵרִים בְּדָבָרִים שְׁבִינוּ לְבִינָה.

(יח) אבל אין זה עינוי נפש, שהרי יכולה לאכול מפירות מדינה אחרת. (יט) הואיל ואין זה עינוי נפש אלא דבר שבינו לבינה.

ח. וְכֵן אִם נִדְרָה שְׁלֹא לְהִנּוֹת לְבָרִיּוֹת יֵאָמַר עַל פִּי שְׁאִין הַבְּעַל בְּכָלִי, יֵשׁ לוֹ לְהַפֵּר מִשּׁוּם דְּבָרִים שְׁבִינוּ לְבִינָה, שְׁלֹא יִהְיֶה זָקוֹק לְהַאֲכִילָהּ מִשְׁלוֹ בְּלֶבֶד. וְכֵן אִם אֲסָרָה הִנֵּיתָה עַל אִמָּה בָּלָה, בְּגוֹן כָּל הַיְּהוּדִים או כָּל הַיִּשְׁמַעְאֵלִים - הֲרִי זֶה יִפֵּר.

(כ) מן הבריות. (כא) שלא התכוונה לאסור הנאתה ממנו, וגם אם לא יפר — הרי היא מותרת ליהנות ממנו.

ט. הָאִשָּׁה שְׁאֵמְרָה לַבְּעַלָּהּ: 'הִנָּאת תִּשְׁמִישִׁי אֲסוּרָה עָלֶיךָ' - אֵינוֹ צָרִיף לְהַפֵּר; הֵא לָמָּה זֶה דּוּמָה? לְאוֹסֵר פְּרוֹת חֲבָרוֹ עַל בְּעַל הַפְּרוֹת י. וְכֵן הוּא שְׁאֵמֵר לָהּ: 'הִנָּאת תִּשְׁמִישִׁי אֲסוּרָה עָלֶיךָ' - לֹא אָמַר כָּלוּם; מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁעֲבֵד לָהּ בְּשָׂאָרֵי כֶסֶת וְעוֹנָה כִּי, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת אִישׁוֹת.

(כב) שמשועבדת היא לו להנאתו. (כג) שאין הנדר חל, כי אין אדם אסור חברו בדבר שאינו שלו. (כד) מזונותיה. (כה) חיי אישות.

אֲבָל אִם אָמְרָה לוֹ: 'הִנָּאת תִּשְׁמִישְׁךָ אֲסוּרָה עָלֶי' - צָרִיף לְהַפֵּר; וְאִם לֹא הִפֵּר - הֲרִי זֶה אֲסוּר לְשִׁמְשָׁה, שְׁאִין מְאֻכִּילִין אֶת הָאָדָם דְּבַר הָאֲסוּר לּוֹ כִּי.

(כו) כי יש לה רשות לאסור הנאת תשמישה על עצמה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כל נדרים שנדרה אשתי (אפילו לא שמעתים), יהיו מופרים. וכמו כן האב. (מ) אבל זה שהוא חרש ואינו ראוי לשמוע – אינו מפר.

עליה וגו', ושמע אישה ביום שמעו וגו' - הא למדת, שאחר שהפר האב ושמע הארוס, הרי זה מפר ביום שמוע האב. והוא הדין אם שמע ארוס והפר, ואחר כמה ימים שמע האב והפר ביום שמעו - שאינו מפר.

(נב) הכוונה ששמיעת הארוס צריכה להיות ביום ששמע האב.

ומניין שבנערה מארשה הפתוב מדבר? שהרי הוא אומר למטה [=בהמשך הכתוב]: "ואם בית אישה נדרה וגו' ושמע אישה והחריש לה" וגו' 28 - מקלל, ש"אישה" האמור למעלה [=לפני כן] - ארוס, כמו שבארנו.

(נג) אולי משמעות הכתוב: "ואם היו תהיה לאיש" לנשואה גמורה. (נד) ופסוק זה בנשואה מדבר, שבעלה מפר לה לבדו.

יח. שמע האב או הבעל, ושתק כדי לצערה - אף על פי שלא היה בלבו לקיים נדרה - הואיל ועבר היום ולא הפר ולא בטל, נתקזמו נדריה.

(נה) שתהא סבורה, שדעתו לקיים נדרה, והוא אינו מתכוון לכך, אלא שיפר לה לאחר מכאן.

נדרה, והפר לה האב או הבעל, והיא לא ידעה שהפר, ועברה על נדרה או על שבועתה בזדון - הרי זו פטורה. ואף על פי שנתפונה לאסור, הואיל ונעשה ההתיר - פטורה; ועל זה נאמר 29: "וה' יסלח לה, כי הניא אביה אתה". ומכין אותה מפת מרדותה, מפני שנתפונה לאסור.

~ נקודות משיחות קודש ~

"נדרה, והפר לה האב... ועברה על נדרה או על שבועתה בזדון - הרי זו פטורה".

ויש לומר הלימוד בזה: מצד גודל אהבתו של הקב"ה (האב) לכנסת ישראל (בתו) הרי בוודאי ש"הניא אבי" אותה והיינו שגם כאשר יהודי נכשל בענין לא רצוי ואפילו בזדון ח"ו - מפורש בתורה ש"ה' יסלח לה כי הניא אבי" אותה ובמילא "הרי זו פטורה".

ומה שכתב בהמשך ההלכה ש"מכין אותה מכת מרדות

יד. השוטה אינו מפר^{מא}, בין אב בין בעל. הקטן אין לו אישות^{מב}, לפיכך אינו מפר. והבעל מפר נדרי שתי נשיו פאחת^{מג}; וכן האב מפר נדרי שתי בנותיו פאחת.

(מא) כיון שאין לו דעת, אין מעשיו כלום. (מב) חכמים לא תיקנו נישואין בקטן. (מג) שאומר לשתייה: מופר לכן.

טו. הפרת נדרים כל היום, ואינה מעת לעת^{מד}. כיצד? נדרה בתחלת ליל שני, הרי זה מפר אותו הלילה, וכל יום שנימה; נדרה ביום שני בתחלת היום, מפר כל אותו היום^{מו}.

(מד) משעת שמיעה ביום זה עד למחר באותה שעה, שהן עשרים וארבע שעות. (מה) שהיום הולך אחר הלילה שקדם לו. (מו) אבל לא בלילה שלאחריו.

נדרה בסוף היום עם חשכה^{מז} - אם הפר לה עד שלא תחשך, מופר; ואם לא הפר לה עד שחשכה, אינו יכול להפר^{מח}.

(מז) סמוך לחשיכה. (מח) שהלילה שלאחריו נחשב ליום הבא, ואין זה "ביום שמעו".

טז. ומה הוא זה שפתוב בתורה, "מיום אל יום" 25 מט? ללמד שמיפר בלילה, אם נדרה בלילה; וכן מפר כל היום^{נא}, כמו שבארנו.

(מט) שמשמעו לכאורה "מעת לעת". (נ) שמשמעו יום שלם אפילו בלילה, ולא כמשמעות הפשוטה של "ביום שמעו" ביום ולא בלילה. (נא) שאפילו נדרה בתחילת הלילה, יכול הוא להפר עד סוף היום שלאחריו.

נדרה ושהת כמה ימים, ואחר כך שמע האב או הבעל - הרי זה מפר ביום שמעו, וכאלו נדרה בעת ששמע, שנאמר 26: "ביום שמעו", לא ביום נדרה בלבד.

יז. נערה מארשה שנדרה, ושמע אביה והפר לה, ולאחר ימים שמע הארוס, והפר ביום שמעו - אין זה מופר, שנאמר 27: "ואם הניא אביה אתה ביום שמעו וגו', ואם היו תהיה לאיש, ונדריה

25. במדבר-מטות, ל, טו. 26. במדבר-מטות, ל, ו; ל, יג. 27. במדבר-מטות, ל, רח. 28. במדבר-מטות, ל, יא-יב. 29. במדבר-מטות ל, ה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

על דעת שהיא בתו; וכן אם נדרה בנזירי, וסבור שנדרה בקרבן¹⁰ והפר לה על דעת שנדרה קרבן; אסרה עצמה בתאנים, וסבור שבפנכים, והפר לה על דעת שהנדר לאסר הענבים - צריך לחזור ולהפר כשידע הנדר והנדרת, לשם הנדרת הזאת ולשם הנדר הזה, שנאמר³⁰: "לא הניא אתה", לנדרת עצמה; ואומר³¹: "ושמע אביה את נדרה", עד שידע איזה נדר נדרה. ויש לו להפר אותו כל יום הידיעה³².

סה) שאמרו לו: בתו נדרה. סו) להיות נזירה. סז) שאסרה על עצמה יין זה, ואמרה שיהיה עליה כקרבן. סח) שיום ידיעתו כיום שמועתו.

~ יום שלישי י' סיון ~

פרק יג

כיצד מפירים, מבטלים ומקיימים נדר.

א. מפר אדם או מקים נדרי אשתו או בתו בכל לשון, ואף על פי שאינה מפרת - שאין האשה צריכה לשמע ההפדה או הקיום¹.

א) מביע הסכמתו. ב) שאפילו אם קיימו בלב הרי זה קיום. והיות ומועיל קיום במחשבה בלבד, אין להקפיד על לשון הקיום.

ב. וכיצד מפר? אומר: 'מופר', או 'בטל', או 'אין נדר זה כלום', וכיוצא בדברים שענינם עקירת הנדר מעקרו - בין בפניה, בין שלא בפניה.

אבל אם אמר לה: 'אי אפשי שתדירי', או 'אין כאן נדר' - הרי זה לא הפר; וכן האומר לאשתו או לבתו: 'מחול לך', או 'מתר לך', או 'שרוי לך', וכל כיוצא בענין זה - לא אמר כלום; שאין האב והבעל מתירי פמו החכם, אלא עוקר הנדר מתחלתו ומפרו².

ג) אין רצוני שתנדרי (וכוונתו על נדרים שכבר נדרה). ד) שאין זו לשון הפרה ברורה. ה) לשונות של התרת נדר

מפני שנתכוונה לאיסור³ הנה מכת מרדות האמורה בכל מקום היא כפי ראות עיני הדין ולפי צורך השעה. ולכן, אחרי שהדין יודע ש"ה' יסלח לה" סליחה גמורה מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה - הרי אף שנפסק "מכין אותה מכת מרדות" בוודאי יראה הדיין שאפשר להסתפק בדבר הכי קטן כו'.

ועל אחת כמה וכמה אחרי שיעשה החשבון של "צורך השעה" שנמצאים בחושך כפול ומכופל של זמן הגלות ואעפ"כ עוסקים בתורה ובמצוות מאמירת "מודה אני" ובמשך כל היום כולו, גם אם נכשל בענין מסויים הרי זה רק מצד דוחק השעה כו'.

ובפרט לפי פסק הרמב"ם שמבלי הבט על מעמדו ומצבו הגלוי של יהודי הרי רצונו האמיתי והפנימי של כל אחד ואחד מישראל "לעשות כל המצוות" אפילו כשיש צורך לכופ אותו שיאמר רוצה אני כי "יצרו הוא שתקפו" ובזה מקרא מלא דיבר הכתוב "ולנערה לא תעשה דבר גו" כי בשדה מצאה גו" המקום שבו נמצא "עשו גו" איש שדה" ומה יעשה הבן ולא יחטא - עכ"פ חטא מלשון חסרון.

יין מלכות, ספר הפלאה, סימן ח
מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

נו) ממלקות. נז) לפני שעברה. נח) מכות מדרבנן, כדי להוכיחה שלא תהא מזידה.

יט). נדרה ועברה על נדרה קדם שיפר לה אביה או בעלה - אף על פי ששמע בו פיום והפר לה, הרי זו חיבת על דבר שעברה בו⁴, אם מלקות⁵ - מלקות, ואם קרבן⁶ - קרבן.

נט) שבהפרת הבעל לא נעקר הנדר מעיקרו אלא הותר מכאן ולהבא, נמצא שעברה על נדרה באיסור. ס) שעברה על נדרה. סא) כגון שנשבעה שבועת ביטוי.

כ). שמע נדרה, ושתק מפני שלא היה יודע שיש לאב או לבעל להפר⁷, או שידע שיש להן להפר, אבל לא ידע שנדר זה צריך הפרה⁸, ולאחר זמן ידע⁹ - הרי זה יפר; ושעת ידיעתו - כאלו היא שעת הנדר או שעת שמיעתו, ויפר כל היום.

סב) שום נדר, לא של עינוי נפש ולא של בינו לבינה. סג) שהוא נדר גמור וזקוק להפרתו. סד) אפילו לאחר כמה ימים לנדרה.

כא). נדרה אשתו, וסבור שהיא בתו¹⁰ והפר לה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ח. מִפְּרִין הַנְּדָרִים בְּשֶׁבֶת, בֵּין לְצֶרֶף הַשְּׁבִתָּה בֵּין שְׁלֹא לְצֶרֶף הַשְּׁבִתָּה; וְלֹא יֹאמַר לָהּ בְּשֶׁבֶת: 'מוֹפֵר לִי', כְּדֶרֶךְ שִׁיאֲמַר בְּחֻלִּי - אֶלָּא מִבְּטֵל בְּלָבוֹ, וְאוֹמֵר לָהּ: 'טָלִי אֲכָלִי', 'טָלִי שְׁתִּי', וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה. (טו) כגון שנדרה מאכילה או מתכשיטים. (טז) שאם לא יפר לה היום ביום שמעו, שוב לא יוכל להפר לה במוצאי שבת. (יז) כי צריך לשנות בשבת מדרכו בחול.

ט. הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ אוֹ לְבִתּוֹ: 'כָּל נְדָרִים שֶׁתִּדְרִי מִכָּאן י"י וְעַד שֶׁאֲבֹא מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי, הֲרִי הֵן קִימִין', אוֹ 'הֲרִי הֵן מוֹפְרִין' - לֹא אָמַר כָּלוּם ט. עֲשֵׂה שְׁלִיחַ לְהִפָּר לָהּ, אוֹ לְהִקִּים לָהּ - אִינוֹ כָּלוּם, שֶׁנֶּאֱמַר³²: "אִישָׁה יְקִימְנוּ, וְאִישָׁה יִפְרְנוּ"^{כא}; וְכֵן הָאֵב - בְּעֶצְמוֹ, לֹא בְּשִׁלּוּחַ^{כב}.

(יח) מאותה שעה שאצא מכאן. (יט) כי נדרים שעדיין לא באו לעולם, אינו יכול לקיימם. (כ) נדרים שכבר נדרה, ואמר לו: "אם תראה שלא כראוי לי נדרה, הפר לה". (כא) אף על פי שבכל התורה, שלוחו של אדם כמותו, כאן גילה הכתוב באמרו פעם שניה "ואישה יפרנו", שדווקא הבעל ולא השליח. (כב) "כי הניא אביה אותה" אביה ולא השליח.

י. אֶסְרָה עֲצֻמָּה בְּתֹאנִים וְעֲנָבִים, בֵּין בְּנֶדֶר בֵּין בְּשִׁבּוּעָה, בֵּין שֶׁאֶסְרָה עֲצֻמָּה בְּכָל הַמִּין, בֵּין שֶׁאֶמְרָה 'תֹּאנִים וְעֲנָבִים אֵלַי', וְקִיֵּם לְתֹאנִים וְהִפָּר לְעֲנָבִים, אוֹ שֶׁקִּיֵּם לְעֲנָבִים וְהִפָּר לְתֹאנִים - מֵה שֶׁקִּיֵּם קִיֵּם, וְיִמָּה שֶׁהִפָּר מוֹפֵר; וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בָּזֶה. וְאִין אוֹמְרִין בְּהִפָּרָה, 'נֶדֶר שֶׁהוֹפֵר מִקְצָתוֹ הוֹפֵר כָּלוּ', כְּדֶרֶךְ שֶׁאוֹמְרִין בְּהִתְרָה^{כג}.

(כג) כי כשהחכם מתיר את הנדר, נעשה הנדר טעות מעיקרו, והואיל והותר מקצתו, הותר ממילא כולו, כי בדעתו של הנודר בשעה שנדר היה לקיים את הנדר כולו. אבל הפרת הבעל היא רק מכאן ולהבא, מה שהופר - הופר, והשאר עומד באיסורו.

יא. מִי שֶׁנֶּדְרָה אִשְׁתּוֹ, וְשָׁמַע וְהִתְפִּיס עֲצֻמוֹ בְּנִדְרָה^{כד} - אִינוֹ יָכוֹל לְהִפָּר, שֶׁהֲרִי קִיֵּם לָהּ^{כה}; נֶדֶר הוּא, וְהִתְפִּיסָה עֲצֻמָּה בְּנִדְרוֹ - מִפָּר אֶת שְׁלֵהָ^{כו}, וְשָׁלוּ קִיֵּם^{כז}.

(כד) שאמר: גם אני כמותך. (כה) גילה רצונו שמסכים לנדרה. (כו) שאמרה בתוך כדי דיבור לנדרו: "ואני".

על ידי חכם. (ו) את הנדר על ידי טעם ונימוק. (ז) בלא טעם.

ג. וְכִיצַד מְקִיֵּם? כְּגוֹן שִׁיאֲמַר לָהּ: 'קִיֵּם לִיכִי וְלִךְ', אוֹ 'יָפָה נְדָרְךָ', אוֹ 'אִין כְּמוֹתְךָ', אוֹ 'אֵלַי לֹא נְדָרְךָ, הֵייתִי מְדִירָךְ', וְכָל פִּיּוּצָא בְּדָבָרִים שֶׁמִּשְׁמָעָן שְׂרָצָה בְּנֶדֶר זֶה.

ד. הַמִּבְטֵל נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ אוֹ בִּתּוֹ - אִינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר כָּלוּם^ח, וְנִתְבַּטְּלוּ כָּל הַנְּדָרִים.

(ח) בניגוד למפר, שצריך להוציא בשפתיו ואם הפר בליבו אינו מופר.

ה. וְיִמָּה הוּא הַבְּטוּל? שִׁיכֵף אוֹתָהּ לַעֲשׂוֹת דָּבָר שֶׁאֶסְרָה אוֹתוֹ ט. אֲבָל הִתְפָּרָה, אִינוֹ כּוֹפֶה אוֹתָהּ, אֶלָּא מִפָּר לָהּ וּמְנִיחָה - אִם רָצָת עוֹשָׂה, וְאִם רָצָת אִינָה עוֹשָׂה.

(ט) שנותן לה לאכול דבר שנדרה ממנו, ואינו אומר לה כלום. (י) שאומר לה: מופר לך.

ו. כִּיצַד? נְדָרָה אוֹ נִשְׁבָּעָה שְׁלֹא תֹאכַל אוֹ שְׁלֹא תִשְׁתֶּה, וְאָמַר לָהּ: 'מוֹפֵר לִיךְ' י"א - הֲרִי זֶה הִפָּר, וּמִתְרַת לְאֲכַל וְלִשְׁתּוֹת; נָטַל וְנָתַן לָהּ וְאָמַר לָהּ: 'טָלִי אֲכָלִי', 'טָלִי שְׁתִּי' - הֲרִי זֶה אוֹכֵלֶת וְשׁוֹתָהּ, וְהַנְּדָר בָּטֵל מֵאִלּוּי^{יב}.

(יא) או שאמר לה: בטל, או אין נדר זה כלום. (יב) אף על פי שלא אמר לה שום לשון הפרה.

השנת הראב"ד

וכופה . . הנדר א"א חיי ראשי המחבר הזה שנה עלינו את סדרינו וכל התפוש בידנו שהרי שנינו בניירות חומר בנשים מבעבדים שהוא כופה את עבדו ואינו כופה את אשתו חומר בעבדים שהוא מפר נדרי אשתו ואינו מפר נדרי עבדו ולעולם אין כח לא לאב ולא לבעל לכופ אלא מדעתן ודרך הפרה שהוא בטול הנדר וכשאמר שיאמר לה טלי ואכלי טלי ושתי ודיה לא נאמרו אלא בשבת ואפילו בשבת צריך שיבטל בלבו דרך הפרה, ובכל זמן אם רצתה אוכלת ואם לאו אינה אוכלת אבל לעבדו אינו אומר לו דרך הפרה לפי שאינו מופר אלא כל זמן שהוא שלו ואף שיאמר טול ואכול אינו צריך שאינו יכול לנדור להרע לרבו ואינו צריך לכופ אלא לנזירות.

ז. הַמִּפָּר נְדָרֵי בִּתּוֹ אוֹ אִשְׁתּוֹ, צָרִיךְ לְהוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו^{יג}; וְאִם הִפָּר בְּלָבוֹ, אִינוֹ מוֹפֵר. אֲבָל הַמִּבְטֵל, אִינוֹ צָרִיךְ לְהוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו, אֶלָּא מִבְּטֵל בְּלָבוֹ בְּלָבָד, וְכּוֹפֶה • אוֹתָהּ לַעֲשׂוֹת י"ד - בֵּין עֲשֵׂת בֵּין לֹא עֲשֵׂת, בָּטֵל הַנְּדָר.

(יג) לומר לה: מופר לך. (יד) שמניח לפניו לאכול דבר שנדרה ממנו. ומעשה זה מוציא אותו מידי שתירה, וזה כמו הפרה בדיבור.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בנדרה נדרו קיים (בשונה מחכם שמתיר את הנדר, שהוא עוקר אותו מעיקרו, וכשהותר הראשון, ממילא כל הנתפסים בנדר הזה מותרים).

(כז) שהרי לא גילה דעתו שרוצה לקיים נדרה. (כח) שאין נדרו תלוי בנדרה.

יב. פיצד? שָׁמַע אֲשֶׁתוֹ אוֹ בְּתוֹ אוֹמֶרֶת: 'הֲרִינִי נְזִירָה', וְאָמַר: 'וְאֲנִי כֵס' - אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפֵּר, וּשְׁנִיָּהֶם נְזִירִים; אָמַר הוּא: 'הֲרִינִי נְזִיר', וּשְׁמָעָה הִיא וְאָמְרָה: 'וְאֲנִי' - מִפֶּר לָהּ, וְשָׁלוּ קָנָם. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

(כט) כיוון שאמר: "ואני" הרי זה כקיום.

יג. נָדַר לַעֲצֹמוֹ, וְהִדְיָה כְּמוֹתַי, וְגָמַר בְּלִבּוֹ לֹא לְהִדְיָה, וְאָמְרָה 'אֲמֵן' לֵב - הָרִי זֶה אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפֵּר לֵי; וְאִם נָדַר וְהִדְיָה דִּרְךָ שְׁאֵלָה, לִידַע מַה בְּלִבָּהּ, כְּמִי שְׁאָמַר לָהּ: 'הִתְרַצִּי בְּנֶדֶר זֶה לְהִיּוֹת כְּמוֹתִי אוֹ לֹא'? וְאָמְרָה 'אֲמֵן' - הָרִי זֶה מִפֶּר לָהּ לֵי.

(ל) שאמר: הריני נזיר ואת כמוני. (לא) בצורה ודאית ומוחלטת. (לב) ובזה הביעה את הסכמתה לקבלת הנדר (אבל אם לא אמרה אמן, אינו יכול להדירה בעל כורחה). (לג) מפני שתלה נדרו בנדרה, ואם יפר חלק האשה גם חלקו יופר, ונמצא עובר על "לא יחל דברו". (לד) כי כאן לא תלה נדרו בנדרה, וגם אם יופר נדרה לא יתבטל נדרו, ולא יעבור על "לא יחל דברו".

יד. פיצד? אָמַר לָהּ: 'הֲרִינִי נְזִיר, וְאַתָּה, כְּלוֹמַר: 'וְאַתָּה נְזִירָה כְּמוֹתִי', וְאָמְרָה 'אֲמֵן' - אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפֵּר לָהּ לֵי; אָמַר לָהּ: 'הֲרִינִי נְזִיר; וְמָה תֹּאמְרִי, הֲאַתָּה נְזִירָה כְּמוֹתִי? וְאָמְרָה 'אֲמֵן' - הָרִי זֶה יִפְרֵלִי. וְאִם הִפֵּר לָהּ לֵי - שָׁלוּ בְּטָל, שְׁזָה כְּמִי שְׁתָּלָה נִדְרוֹ בְּנִדְרָה. אָמְרָה לוֹ: 'הֲרִינִי נְזִירָה, וְאַתָּה', וְאָמַר 'אֲמֵן' - אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפֵּר לֵי. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

(לה) שאם יפר את נדרה נמצא גם חלקו בטל, והוא אינו רשאי לגרום לשום דבר שיבטל את נדרו. (לו) שלא תלה נדרו בנדרה, שאפילו לא תקבל נזירות, עדיין יישאר הוא נזיר. (לז) דבר זה חוזר אל התחלת ההלכה, שתלה את נדרה בנדרו, ואם יפר לה נדרו יתבטל. (לח) שהרי קיים לה.

טו. הָאִשָּׁה שֶׁנִּדְרָהּ, וּשְׁמַע אַחֵר וְהִתְפִּיס עֲצֹמוֹ בְּנִדְרָה לֵט וְאָמַר: 'וְאֲנִי', וּשְׁמַע אֲבִיָּה אוֹ בַּעֲלָהּ וְהִפֵּר לָהּ - שְׁלָהּ מוֹפֵר, וְזֶה שֶׁהִתְפִּיס עֲצֹמוֹ - חֵיבִיב.

(לט) בתוך כדי דיבורה. (מ) כי ההפירה אינה עוקרת את הנדר מעיקרו אלא רק מכאן ולהבא, לכן זה שהתפיס עצמו

טז. הָאִשָּׁה שְׁאֵין לָהּ בַּעַל וְאֵינָה בְּרִשּׁוֹת אָב, וְאָמְרָה: 'הָרִי הַבֶּשֶׂר אֲסוּר עָלַי לְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם', וְנִשְׁאֵת בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם - אֵף עַל פִּי שְׁבִשְׁעָה שֶׁחָל הַנֶּדֶר הָרִי הִיא בְּרִשּׁוֹת הַבַּעַל, אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפֵּר, שְׁבִשְׁעַת הַנֶּדֶר לֹא הִיָּתָה בְּרִשּׁוֹתוֹ; וְעַל זֶה נֶאֱמַר³³: "וְנָדַר אֶלְמָנָה וּגְרוּשָׁה" וְגוֹ'^{מא}; וְאֶפְלוּ הִיָּתָה מְאֻרָּסֶת לוֹ בְּשַׁעַת הַנֶּדֶר^{מב} - שְׁאֵין הַבַּעַל מִפֶּר בְּקוֹדֶמִיּוֹ^{מג}, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(מא) המשך הפסוק "כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה" מלמד שגם אם נישאת אחר כך - נדרה קיים. כי אילו היה מדובר באשה שלא נישאת, לא היה צורך לכתוב "יקום עליה", שהרי אין מי שיפר את נדרה, ומה החידוש? אלא ללמדנו שאפילו אם נישאת אחרי שנדרה בהיותה אלמנה או גרושה - הנדר עומד, והבעל אינו יכול להפר אותו. (מב) שאין הבעל מפר לבדו עד שתיכנס לרשותו. (מג) מה שנדרה קודם נישואיה.

יז. נָדָרָה תַּחַת בַּעֲלָהּ שִׁיחִיָּה הַבֶּשֶׂר אֲסוּר עָלֶיהָ לְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם, אוֹ שֶׁתִּהְיֶה נְזִירָה לְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְהִפֵּר לָהּ בַּעֲלָהּ, וְמָת אוֹ גִּרְשָׁה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם - אֵף עַל פִּי שְׁבִשְׁעָה שֶׁהִיא לְנָדַר לְחֹל, הָרִי הִיא גְרוּשָׁה אוֹ אֶלְמָנָה - הָרִי זֶה מִתְּרַת, שֶׁכָּבַד הִפֵּר לָהּ נֶדֶר זֶה^{מד}.

(מד) שהכל הולך אחרי שעת אמירת הנדר ולא אחר שעת תחולתו.

יח. אֶלְמָנָה וּגְרוּשָׁה שְׁאָמְרָה: 'הֲרִינִי אֲסוּרָה בֵּינִי כְּשֶׁאֲנִשָּׂא'^{מה}, וְנִשְׁאֵת - אֵין הַבַּעַל יָכוֹל לְהַפֵּר מִי; אָמְרָה וְהִיא תַּחַת בַּעֲלָהּ: 'הֲרִינִי אֲסוּרָה בְּבֶשֶׂר כְּשֶׁאֲתַגַּרְשׁ'^{מו} - הָרִי הַבַּעַל מִפֶּר, וְכִשְׁתַּגַּרְשׁ תִּהְיֶה מִתְּרַת.

(מה) אעפ"י שאי אפשר שיחול הנדר אלא בשעת נישואיה, ואז הרי בעלה יוכל להפר לה. (מו) כי בשעת ביטוי הנדר וקבלתו לא הייתה ברשותו. (מז) אף על פי שאי אפשר לנדר לחול אלא בשעה שתתגרש, ואז הרי היא פנויה.

יט. הַמִּקְנִים בְּלִבּוֹמָה^{מז} - הָרִי זֶה קָנִים^{מט}. וְהַמִּפֵּר בְּלִבּוֹ - אֵינוֹ מוֹפֵר, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. לְפִיכָךְ: אִם הִפֵּר

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אמר לה: 'מופר לך למחר' - אינו מופר; שהרי קיומו היום, ולמחר אינו יכול להפרי.

(נח) אף על פי אפשר לדקדק בדבריו: היום יהיה קיים, ומחר יהיה מופר, ותתחיל ההפרה מהיום. (נט) שסוף סוף לא הוציא הפרה בשפתיו, ונשאר מקריים. (ס) בזה שאמר: מופר לך למחר, גילה דעתו, שקיימו להיום, וקיום במחשבה הרי הוא קיום, ומחר אינו זמן הפרה.

אמר לה: 'קנים לך שעה אחת', ועבר היום ולא הפרי לה - הרי זה קנים; ואין אומרים שעה כמי שאמר לה 'הרי מופר לך לאחר שעה', שהרי לא הוציא הפרה מפיו.

אמר לה: 'קנים לך שעה אחת', וישעברה השעה אמר לה 'מופר לך' - הרי זה ספק^{סא}, ולפיכך אסורה בנדרה, ואם עברה על נדרה - אינה לזקה^{סב}.

(סא) אם קיום לשעה הוא קיום לעולם, או אולי, מכיוון שכל היום ראוי להקמה ולהפרה, כל היום ברשותו הוא לקיים ולהפר. (סב) מפני שאין לוקין על הספק.

כג. מי שנדר נדרים כדי לכוונן דעותיו^{סג} - פיצד? כגון ולתקן מעשיו - הרי זה נאה ומשבח. פיצד? כגון מי שהיה זולל, ואסר בפשר עליו שנה או שנים, או מי שהיה שוגה ביין^{סד}, ואסר היין על עצמו זמן מרבה, או שאסר השכרות לעולם; וכן מי שהיה רודף שלמונים^{סה} ונבהל להזון^{סו}, ואסר על עצמו המתנות, או הנת אנשי מדינה זו^{סז}; וכן מי שהיה מתגאה בפיפו, ונדר בנזיר, וכיצא בנדרים אלו^{סח} - כלן דרך עבודה לשם הן; ובנדרים אלו וכיצא בהן, אמרו חכמים: 'סיגסג לפרישות, נדרים'.

(סג) להוט ונמשך אחריו עד כדי שכחת עצמו. (סד) ממון לא כשר, כגון שוחד. (סה) אף להעשיר את עצמו. (סו) כדי שלא להיכשל בשוחד. (סז) כגון שמפחד שיצרו הרע יתקוף אותו, ויתרשל בקיום מצוות עשה. (סח) גדר וחזוק.

כד. ואף על פי שהן עבודה - לא ירבה אדם בנדרים אסורים, ולא ירגיל עצמו בהן^{סט}; אלא יפרש מדברים שארזי לפרש מהן, בלא נדר.

(סט) שמא ייכשל ולא יוכל לעמוד בהם.

בלבו - הרי זה יכול לחזור ולקנים; ואם קנים בלבו - אינו יכול לחזור ולהפר, אלא אם חזר בתוך כדי דבור; שלא יהא פת דברים שבלבו גדול מפני מוציא בשפתיו.

(מח) שלא הוציאו בשפתיו. (מט) כיוון שגם בשתיקה ביום שמעו מתקיים הנדר, קל וחומר שכשחשב בליבו שרוצה לקיימו - נחשב שגילה דעתו ואינו יכול להפר. (נ) שצריך להוציא בשפתיו. (נא) שאפילו קיים בשפתיו וחזר בו תוך כדי דיבורו והפר הרי זה מופר, שהרי זה כטועה.

כז. המקנים נדרי בתו או אשתו, ונחם [=התחרט] - הרי זה נשאל לחכם ומתיר לו הקמתו, וחוזר ומפר לה בו פיו^{נב}; אבל אם הפר לה, ונחם - אינו יכול להשאל לחכם כדי שיחזור ויקנים.

(נב) ביום שאלתו, שהוא נחשב אצלו כיום השמיעה.

כא. נערה מארשה שנדרה, וקנים לה אביה לבדו או בעלה לבדו, והפר לה האחר - אף על פי שנשאל לחכם והתיר לו הקמתו, אינו חוזר^{נא} ומפר לה עם האחר שפבר הפר לה^{נב}; שאין להם להפר אלא שניהם באחד.

(נא) המקיים. (נב) ואפילו אם יפר הראשון עמו פעם שניה אינו מועיל.

כב. אמר לבתו או לאשתו: 'קנים לך, קנים לך', ונשאל על הקמה ראשונה - הרי השניה חלה עליה^{נא}. אמר לה: 'קנים לך ומופר לך, ולא תחול הקמה אלא אם פן חלה הפרה' - הרי זה מופר; שאין ההקמה מועלת אחר ההפרה^{נב}. אמר לה: 'קנים ומופר, בבת אחת' - הרי זה קנים^{נא}.

(נא) אף על פי שבשעה שקיים לה פעם שניה לא היה לקיום על מה לחול, שהרי הנדר כבר מקיים מהקמתו הראשונה, בכל זאת הקיום השני תלוי ועומד, וכשיש אפשרות לחול (כמו במקרה כאן כשנשאל על הקיום הראשון) אז חל הקיום השני. (נא) נמצא גילה דעתו שרוצה יותר בהפרה מבקיום. (נב) יש כלל, כל שני דברים שאינם יכולים לחול אחד אחרי השני, גם בבת אחת הם לא יכולים לחול, והיות והפרה לא יכולה להיות אחרי מקיים את הנדר, גם כאן אין הפרה ביחד עם הקיום, ולכן הנדר קיים.

אמר לה: 'קנים לך היום' - הרי זה קנים לעולם^{נט}.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כָּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאֲמַר: "תַּעֲרֵל לֹא יַעֲבֹר עַל רֹאשׁוֹ".
וְכֵן אֲסוּר לְהַטְמִיא לְמַתִּים^ג אוּ לְאֹכֵל דְּבָרִים שְׁאֲסָרָן
הַכֶּתוּב עָלָיו מִגֶּפֶן הַיֵּיזֵר, כָּל יְמֵי נְזָרוֹ.

(א) שאוסר על עצמו בדרך נדר דבר שמותר לו. (ב) כל ימי
נזרו. (ג) לנגוע במת, או להיכנס לאהל שהמת נמצא בו.
(ד) ויבוארו בהמשך.

כֹּה. אָמְרוּ חֲכָמִים: כָּל הַנּוֹדֵר, כְּאִלּוּ בָּנָה בְּמָה^א;
וְאִם עָבַר וְנָדַר - מַצָּוָה לְהַשְׁאִיל^ב עַל נְדָרוֹ, כִּדְרִי
שְׁלֹא יִהְיֶה מְכֻשׁוֹל לְפָנָיו. בְּמָה דְּבָרִים אָמְרוּ?
בְּנְדָרֵי אֶסְרָב. אֲבָל נְדָרֵי הַקֹּדֶשׁ^ג - מַצָּוָה לְקַיְּמָן,
וְלֹא יִשְׁאֵל עָלֵיהֶן אֵלָא מִדְּחַק^ד, שְׁנֵאֲמַר^ה: "נְדָרֵי
לֹה' אֲשִׁלֵּם".

(ע) בשעת איסור הבמות, שאף על פי שהתורה כברה ציוותה
להקריב קורבנות רק במקדש, היא הזהירה שלא יוסיף
לבנות במה ולהקריב בחוץ. וגם הנודר רוצה לאסור על
עצמו דברים אסורים נוסף על מה שהתורה אסרה אותו,
ומשום שבדרך כלל הנודר רגיל להתפייס את הנדבר בקרבן,
אומרים לו שאין קרבנו רצוי, והריהו כבונה במה ומקריב
בחוץ. (עא) על ידי חכם שיתירו. (עב) שאוסר על עצמו
דברים המותרים. (עג) שנודר לטובת ההקדש או לצדקה.
(עד) בקושי, כשרואה שאינו יכול לקיימם.

בְּרִיף רַחֲמָנָא דְסִיעֵן

הַלְכוֹת נְזִירוֹת

מצות נזיר, ולשונות שמחייבים נזירות.

יֵשׁ בְּכָלֵל עֶשֶׂר מַצְוֹת - שְׁתֵּי מַצְוֹת עֲשֶׂה,
וְשְׁמוֹנֶה מַצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן:
(א) שִׁיגְדֵל הַנְּזִיר פָּרַע [=שער ארץ]; (ב) שְׁלֹא יִגְלַח
שְׁעָרוֹ כָּל יְמֵי נְזָרוֹ; (ג) שְׁלֹא יִשְׁתֶּה הַנְּזִיר יַיִן וְלֹא
תַעֲרֹבֶת יַיִן, וְאִפְלוּ חֲמִץ שְׁלֵהָן; (ד) שְׁלֹא יֹאכֵל
עֲנָבִים לְחִים; (ה) שְׁלֹא יֹאכֵל צְמוּקִין; (ו) שְׁלֹא
יֹאכֵל חֲרָצִיִּים; (ז) שְׁלֹא יֹאכֵל זִגְגִין [=קליפת ענבים];
(ח) שְׁלֹא יִכְנֹס לְאֹהֶל הַמֵּת; (ט) שְׁלֹא יִטְמָא
לְמַתִּים; (י) שִׁיגְלַח עַל הַקְּרָבָנוֹת, כְּשִׁישְׁלִים
נְזִירוֹתוֹ אוּ כְּשִׁיטְמָא. וּבִאֹר מַצְוֹת אֵלּוּ - בְּפָרָקִים
אֵלּוּ.

פָּרָק א

א. הַנְּזִירוֹת - הֵיא נְדָר מִכָּלֵל נְדָרֵי אֶסְרָא,
שְׁנֵאֲמַר: "כִּי יִפְלִיא לְנָדַר נְזִיר לְהַזִּיר לֹה'".
וּמַצְוֹת עֲשֶׂה שִׁיגְדֵל הַנְּזִיר שְׁעָרֵי רֹאשׁוֹ^א, שְׁנֵאֲמַר^ב:
"גִּדֵּל פָּרַע שְׁעָרֵי רֹאשׁוֹ"; וְאִם גִּלַּח בְּיָמֵי נְזָרוֹ - עָבַר

~ נקודות משיחות קודש ~

"הַנְּזִירוֹת - הֵיא נְדָר מִכָּלֵל נְדָרֵי אֶסְרָא כו'".

בנדר בכלל מתבטא הכח שנתן הקב"ה ליהודי לקחת
דבר חולין ולפעול בו קדושה - חיבור והתקשרות עם
הקב"ה בדוגמת קרבן, ויש בזה הוראה לעבודת ה':
שאל ליהודי להתיירא ולפחד מהתחייבות ללימוד תורה
וקיום מצוות ואל לו לחשוש שאין לו כח או ממון לכך
ושזוהי עבודה קשה וכו' - טעמים נוספים של "היצר
הטיפש". על כך באה ההוראה מענין הנדרים והנזירות
עד כמה פשוט וקל הדבר, ובכחו של כל יהודי לפעול
קדושה בדברי החולין ללא מאמץ וקושי מיוחד אלא
רק על ידי דיבורו בלבד, ומיד כשאומר שדבר זה יהי
קרבן חלה עליו קדושה מיוחדת.

ועד^א בניזירות: כאשר יהודי לוקח על עצמו התחייבות
ומקיימה לכבודו של הקב"ה לדוגמא שלא יגלח שערות
ראשו במשך שלושים יום, אומר על כך הקב"ה שהואיל
וכוונתו לשם שמים - לשם נדר ונזירות, מתווספת עי"ז
קדושה מיוחדת בנוסף על היותו "גוי קדוש".

ואף שמדובר בדבר קל ופשוט ביותר שאינו דורש יגיעה
מיוחדת מ"מ כיון שכוונתו לשם שמים, הרי עובד בכך
את הקב"ה וגורם נחת רוח ותענוג מיוחד.

וכשם שרואים בפועל שכאשר גורמים נחת רוח ותענוג
לאדם שהוא בעל כח ושררה, הרי עצם העובדה שזכה
לגרום נח"ר לאדם חשוב ונעלה כל כך, נחשבת לכבוד
עבורו, ובנוסף לכך משתדלים בשכר זה לעזור לו בכל
הזדמנות.

על אחת כמה וכמה ובכפלי כפלים לאין קץ בנוגע
לקב"ה שהזכות לגרום לו נח"ר נחשבת לכבוד הכי
גדול לאדם. ובנוסף, נותן לו הקב"ה שפע ברכות
והצלחות בכל המצטרך לו.

יין מלכות, ספר הפלאה, סימן יא מתוך רמב"ם "פרס המלך"

34. תהלים, קטז, יד. 1. במדבר-נשא, ו, ב. 2. שם, פסוק ה. 3. שם.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ב. עבר וגלח, או נטמא, או אכל מגפן היין - הרי זה לוקה שמים: אחת משום "לא יחל דברו"⁴, שכולל כל הנדרים, ואחת משום דבר שעבר עליו מדברים שאסורן אסור מיוחד על הנזירי.

(ה) שתי פעמים, שבכל אחת מהן שלשים ותשע מלקות. (ו) כמו כל נדר. (ז) שכל העובר עבירה שיש בה כמה עבירות "לא תעשה", לוקה כמניין העבירות שעבר. ומובן, שאם גילח, ונטמא ושתה יין - לוקה ארבע.

ג. נדר בנזיר, וקנים נדרו כמצותו - הרי זה עשה שלש מצות עשה: האחת - "ככל היצא מפיו יעשה"⁵, והרי עשה; והשניה - "גדל פרע שער ראשו"⁶, והרי גדל; והשלישית - תגלחתו עם הבאת קרבנותיו, שנאמר: "וגלח הנזיר פתח אהל מועד".

(ח) כאשר משלים את ימי נזרו, צריך לגלח שערותיו ומביא קורבן.

ד. האומר: 'לא אפטרט מן העולם, עד שאהיה נזיר' - הרי זה נזיר מיד, שמא ימות עתה⁷. ואם אחר נזירותו, הרי זה עובר ב"לא תאחר לשלמו"⁸; ואין לוקין על לאו זה⁹.

(ט) לא אצא. (י) חייב לקבל עליו נזירות מיד. (יא) ונמצא שלא קיים את נדרו. (יב) שאין לוקים על לאו שאין בו מעשה, ואיחור נזירות אין בו מעשה.

ה. אין אומרין בנזירות: 'עד שיזאיא בשפתיו דבר שמשמעו אצל כל העם כענין שבלבו'; אלא כיון שגמר בלבו¹⁰, והזאיא בשפתיו דברים שענינם [=משמעותם] שיהיה נזיר - אף על פי שהן ענינות רחוקות, ואף על פי שאין במשמען [הפשוט] לשון נזירות - הרי זה נזיר.

(יג) לקבל עליו נזירות.

ו. כיצד? הרי שיהיה נזיר עובר לפניו, ואמר: 'אהיה' - הרי זה נזיר, הואיל ובלבו היה שיהיה כמו זה, ואף על פי שלא פרש ואמר 'אהיה' כמו זה. וכן אם אחז בשערו, ואמר: 'אהא נהי', או 'אהא מכלכלי'¹¹, או 'אהא מסלסל', או שאמר:

ז. אומר: 'הרי עלי צפרים'¹² - אף על פי שהיה נזיר עובר לפניו, ואף על פי שהיה בלבו להזיר - אינו נזיר, והרי זה כמי שלא הזאיא בשפתיו בלום¹³.

(יח) שתי תורים או שני בני יונה, והן קרבן נזיר שנטמא. (יט) כי אומרים שמא התכוון להביא ציפורים, כקרבן נדבה, וספק נזירות להקל.

ח. כל פנויי נזירות, בנזירות. כיצד? מקומות [של] העלגים שמשנין את הדבור, ואמר שם: 'הריני נזיק', 'נזיח', 'פזיח' - הרי זה נזיר.

ט. האומר: 'הריני נזיר מן התרצנים בלבד', או 'מן הזוגין בלבד', או 'הריני נזיר מן התגלחת', או 'הריני נזיר מן הטמאה בלבד' - הרי זה נזיר גמור, וכל דקדוקי נזירות עליו¹⁴; אף על פי שלא היה בלבו להזיר אלא מדבר זה בלבד, הואיל ודבר שגמר ממנו אסור על הנזיר, הרי זה נזיר גמור¹⁵.

(כ) הגרענים הפנימיים מהענבים, שזורעים אותם. (כא) הקליפה החיצונה של הענבים. (כב) שלא להיטמא למתים. (כג) וחייב להתנהג בכל דיני נזירות, כאילו אמר הריני נזיר סתם. (כד) שנאמר בתורה "מיין ושכר יזיר" - לומדים חכמים שאפילו לא נדר אלא מיין בלבד, הרי זה נזיר מכולם.

י. אכל השנת הראב"ד
אבל... נזיר א"א זה אינו מחזור
דסתם מתני' דלא כרבי נתן דקאמר
לביית הלל נדור ואינו נזיר.
האומר: 'הריני נזיר מן הגרורות', או 'מן הדבלה', וכיוצא בהן¹⁶ - הרי זה אסור בהן¹⁷, ואינו נזיר¹⁸.

(כה) תאנים מיובשות, ונזיר מותר בהן, שאינן פירות הגפן. (כו) תאנים מיובשות שדוחסים ביחד עד שנעשו לגוש אחד. (כז) מפירות שאינם פרי הגפן, ומותרים לנזיר. (כח) כאילו נדר אותם עליו. (כט) שלא נדר כדרך הנזירים, כי אין נזירות מן הגרורות ומן הדבלה.

4. במדבר-מטות, ל, ג. 5. במדבר-מטות, ל, ג. 6. במדבר-נשא, ו, ה. 7. שם, פסוק יח. 8. דברים-כיתצא, כג, כב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

השנת הראב"ד
מפני . . . שבארנו א"א בגמרא
אמרו שהן נדרי אונסין וכן עיקר.
יא. מִזְגוּ לוֹ כּוֹס שֶׁל יַיִן, וְנִתְּנוּ לוֹ לְשִׁתּוֹת,
וְאָמַר: 'הֲרִינִי נָזִיר מִמָּוֶה' - הֲרִי זֶה נָזִיר גָּמוּר. וְאִם
הָיָה מֵרַגֶּל נֶפֶשׁ [עצוב], או כּוֹעֵס, או מִתְאַבֵּל, וְהָיָה
מִבִּקְשִׁין מִמָּוֶה שִׁישְׁתָּה כְּדִי לְשַׁכַּח עֲמָלוֹ [=צער],
וְאָמַר: 'הֲרִינִי נָזִיר מִמָּוֶה' - הֲרִי זֶה אָסוּר בְּאוֹתוֹ
הַכּוֹס בְּלִבָּד, וְאִינוּ נָזִיר; שֶׁלֹּא נִתְּפֵן זֶה, אֲלֵא שֶׁלֹּא
יִשְׁתָּה כּוֹס זֶה.

(ל) מן היין שבכוס.
(לז) כי צריך לשתות יין לרפואתו. (לו) ואין אחר שיכול
לעשות זאת. (לז) ומותר בכל. (לח) שהיה סבור,
שחכמים יתירו לו לשתות או להיטמא.

טז. הָאוֹמֵר: 'הֲרִי יָדִי נָזִירָה', 'הֲרִי רַגְלִי נָזִירָה'
- לֹא אָמַר כָּלוּם; 'הֲרִי רֹאשִׁי נָזִיר', 'כְּבָדִי נָזִירָה'
- הֲרִי זֶה נָזִיר. זֶה הַפֶּלֶל: כָּל אֶבֶר שֶׁאִם יִנָּטֵל מִן
הַחִי, יָמוּת - אִם אָמַר 'הֲרִי הוּא נָזִיר', הֲרִי זֶה נָזִיר.
יז. הָאוֹמֵר: 'הֲרִינִי נָזִיר כְּשִׁיהִיָּה לִי בֵּן' - אִם
נולד לוֹ בֵּן זָכָר, הֲרִי זֶה נָזִיר; אֲבָל אִם נולדה לוֹ
בֵּת, או טְמֵטוּם לֵט, או אֶנְדְּרוּגִינוּס - אֵין זֶה נָזִיר.^{מא}
אָמַר: 'הֲרִינִי נָזִיר כְּשִׁיהִיָּה לִי וָלֶדֶד' - אֲפֹלוּ נולד לוֹ
בֵּת, או טְמֵטוּם, או אֶנְדְּרוּגִינוּס - הֲרִי זֶה נָזִיר.^{מב}
הַפִּילָה אֶשְׁתּוֹ, אִינוּ נָזִיר;^{מג} חֲזָרָה וְנִתְּעַבְּרָה וְיִלְדָּה,
הֲרִי זֶה נָזִיר.

(לט) שאיברי המין שלו אטומים, ולא ניתן לזהות אם הוא
זכר או נקבה. (מ) שיש לו גם איברי הזכר וגם איברי
נקבה. (מא) שבלשון בני אדם "בן" הוא רק זכר, ולא נקיבה
או ספק זכר. (מב) כי כולם נקראים ולד. (מג) שמא לא
היה ולד של קיימא, והוא לא נקרא ולד. וספק נזירות להקל.

פֶּרֶק ב

דינים שונים בקבלת נזירות.

א. הַנּוֹדֵר בְּנָזִיר כְּשׁוֹגֵג^א או כְּאִנְסִי, או שְׁנֵדֵר
לְזִדּוֹ חֲבֵרִי, או דֶּרֶךְ חֲבֵאִי - הֲרִי זֶה פְּטוּר, כְּשֶׁאִר
נְדָרִים;^ב וְכִי שְׁנֵדֵר בְּנָזִיר, וְנָחַם [התחרט] עַל נְדָרוֹ -
הֲרִי זֶה נִשְׁאָל לְחֻכָּם, וּמִתִּיר לוֹ נִזְיוֹתוֹ כְּדֶרֶךְ
שְׁמִיתִין שָׁאֵר הַנְּדָרִים.

(א) כגון שאמר: הריני נזיר אם אכלתי היום, ובשעת נדרו
היה בטוח שלא אכל, ונזכר אחר כך שאכל היום.
(ב) שהכריחו אותו לקבל נזירות. (ג) שלא יעמוד בדעתו,
כגון שאמר לו הריני נזיר אם לא תבוא לסעוד אצלי.
(ד) גוזמה והפלה, כגון שאמר: הריני נזיר, אם לא ראיתי
חומת עיר פלונית גבוהה עד לרקיע, שהוא לא התכוון
להיות נזיר, אלא לספר כמה גבוהה החומה. (ה) כשם
שפטור בשאר נדרים, כי הנזירות בכלל נדרים היא.

יב. וְכֵן שְׁפֹר שְׁנִתְּנוּ לוֹ כּוֹס כְּדִי לְרוֹנוֹת, [לשכרות],
וְאָמַר: 'הֲרִינִי נָזִיר מִמָּוֶה' - הֲרִי זֶה אָסוּר בְּאוֹתוֹ
הַכּוֹס בְּלִבָּד, וְאִינוּ חַיֵּב בְּנִזְיוֹת; שֶׁלֹּא נִתְּפֵן זֶה,
אֲלֵא שֶׁלֹּא יִשְׁכְּרוּ אוֹתוֹ יוֹתֵר מִדִּי. וְאִם הִגִּיעַ
לְשִׁכְרוֹתוֹ שֶׁל לוֹטִיָּא - אֵין דְּבָרָיו כָּלוּם לֵב, וְאִינוּ חַיֵּב
עַל כָּל עֲבָרָה שִׁיעֵשָׂה; שֶׁמִּשְׁהִגִּיעַ לְשִׁכְרוֹתוֹ שֶׁל
לוֹט, אִינוּ בֵּן חַיֵּיב.

(לא) אבדה דעתו לגמרי. (לב) אין נדרו נדר, ואפילו באותו
כוס מותר.

יג. הָאוֹמֵר: 'הֲרִינִי נָזִיר עַל מִנַּת שְׁאֵהִיָּה שׁוֹתָה
יַיִן', או 'מִטְּמֵא לְמַתִּים', או 'מִגְּלַח שְׁעָרוֹ' - הֲרִי
זֶה נָזִיר, וְאָסוּר בְּכָל; מִפְּנֵי שֶׁהִתְנָה [לשנות] עַל מֵה
שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה לֵי, וְכָל הַמִּתְנָה עַל הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה -
תִּנָּא בְּטַל.

(לג) וקיבל עליו רק חלק מן הנזירות. (לד) כשאמר הריני
נזיר, נאסר בכולם, וכשהוא מטיל תנאי בדיני נזירותו, הרי
זה מתנגד לדיני התורה, ואין בדבריו כלום.

יד. נָזִיר בְּנָזִיר, וְאָמַר: 'לֹא הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁהִנְזִיר
אָסוּר בַּיַּיִן, או בְּטְמֵאָה, או בַּתְּגַלְחָת, וְאֵלּוֹ הָיִיתִי
יוֹדֵעַ כֵּן, לֹא הָיִיתִי נוֹדֵר' - הֲרִי זֶה נָזִיר, וְחַיֵּב
בְּכָל; שֶׁהֲרִי הוּא הָיָה
יוֹדֵעַ שֶׁאָסוּר עֲצָמוֹ בְּאַחַד
מִשְׁלֹשָׁה מִיָּנִין; וּכְבָּר •
בְּאַרְנוֹ, שֶׁאֲפֹלוּ לֹא נָזִיר
אֲלֵא מֵאַחַד מֵהֶן, אָסוּר
בְּכָלֵן.

טו. אָמַר: 'יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהִנְזִיר אָסוּר בְּכָל אֵלּוֹ,
אֲבָל הָיָה בְּדַעְתִּי שֶׁמִּתֵּר לִי אֲנִי לְשִׁתּוֹת הַיַּיִן', מִפְּנֵי
שֶׁאִינוּ יָכוֹל לְחַיּוֹת בְּלֹא יַיִן, או מִפְּנֵי שֶׁאֵין קוֹבֵר

קכה מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שכשהתפס את עצמו, התכוון לדבריו העיקריים של הראשון, שאמר: הריני נזיר, ובוזה התפס נזירותו.

ו. האומר לחברו: 'הריני נזיר כשיהיה לך בן', ושמע חברו ואמר: 'ואני' - אין זה נזיר; שלא נתפס זה האחרון^ט, אלא לומר לו 'שאני אוהב שיהיה לך בן כמו זה', שהרי הוא בש ממנו^י.

יז. להיות נזיר. יח. שלא להביע בפניו את רגשי חיבתו אליו, כדרך שהביע זה הראשון.

ז. האומר: 'הריני נזיר כשיהיה לפלוני בן', ושמע חברו ואמר: 'ואני' - הרי זה ספק; שמא לא נתפס אלא להיות נזיר פמות^י, או לומר 'שאני אוהב אותו פמותך'^כ; וספק נזירות, להקל.

יט. ואותו פלוני לא היה במעמד זה. כ. כי אותו פלוני לא נמצא לפניו, ואין לו במה להתבייש ממנו, ולכן יש לומר שהתכוון לקבל עליו נזירות. כא. כשם שאתה רוצה שיהיה לו בן, כך גם אני רוצה, אבל לא התכוון לקבל עליו נזירות כלל.

ח. שנים שהיו מהלכין בדרך, וראו אחד בן פגודן, ואמר אחד מן השנים: 'זה ההולך לקראתנו שמעון הוא', ואמר חברו: 'ראובן הוא', ואמר זה^{כב}: 'הריני נזיר אם יהיה ראובן', ואמר האחר: 'הריני נזיר אם יהיה שמעון' - הגיע אליהם והרי הוא ראובן, הרי זה נזיר; ואם היה שמעון, הרי חברו נזיר; כמו שפירשו. וכן כל פיוצא בזה.

כב. שאמר: ראובן הוא.

לא הגיע אליהם, אלא חזר לאחוריו ונעלם מעיניהם, ולא ידעו מי הוא - אין אחד מהן נזירי.

כג. היות ולא התברר דברי מי התקיימו, הרי זו ספק נזירות - וספק נזירות להקל.

ט. וכן האומר: 'הריני נזיר אם היה בכרי' [=ערימת תבואה] זה מאה פור' [=שם מידה], והלך למדדו, מצאו שנגב או אבד - אינו נזירי, וכן כל פיוצא בזה, שספק נזירות להקל.

כד. שלא גמר בדעתו להיות נזיר עד שיתברר הדבר כמו שאמר.

י. היו מהלכין בדרך, וראו את הפויכה מרחוק,

ב. מי שנדר בנזיר, והלך להביא קרבנותיו שנדר על דעת שייביאם במלאת ימי נזרו, מצאן שנגב, או נגב בהמה מהן - אם עד שלא נגב בהמה נדר - הרי זה נזירי; ואם אחר שנגב או אבדה או שמתה נזר - אינו נזיר, שזה נזר בטעות.

ו. כבש לעולה, כבשה לחטאת, ואיל לשלמים. ז. ואין אומרים: אילו היית יודע שתיגב בהמתך - לא היית נודר להיות נזיר. כי אין פותחים פתח לחרטה בדבר שהתחדש אחרי שנדר. ח. כי דעתו היה להיות נזיר, על סמך שיודע שיש לו בהמה להביא קורבן.

ג. המתפס בנזירות - הרי זה נזיר, כמו שבארנו בדין כל המתפס בנדר.

ט. שהתפס נזירותו בנזירות חברו, כפי שיסביר להלן.

ד. היה נזיר עובר לפניו, ואמר: 'הריני בזה' - הרי זה נזיר. נדר חברו בנזיר, ואמר הוא: 'פי בפיו מיין', או שאמר: 'שערי כשערו מלהגזז' - הרי זה נזיר. וכן אם שמע^י ואמר 'ואני' בתוך פדי דבורי, ושמע שלישי בתוך פדי דבור של שני, ואמר 'ואני', ואפלו הן מאה^י - כל נזירים^{יד}.

י. מלשנות יין. יא. את חבירו אומר 'הריני נזיר'. יב. משך זמן שלוקח לומר: "שלום עליך רבי". יג. כל אחד בתוך כדי דיבור של קודמו. יד. שכל אחד התפס בקודמו.

ה. האומר: • 'הריני נזיר כשיהיה לי בן', ושמע חברו ואמר 'ואני' - הרי חברו נזיר מיד טו.

השנת הראב"ד האומר... מיד א"א תמה אני מאין הוציא זה כי מלשון הגמ' או כשיהיה לו בן למתפס או כשיהיה לו בן לנדר הראשון אבל נזירות מיד ליכא למתפס, תו אמרין בגמרא את"ל אגופיה משמע כלומר גם אני כשיהיה לו בן אהיה נזיר קאמר אבל לא על הכן הנודר הראשון אמר לחבירו הריני נזיר כשיהיה לך בן ואמר לו חבירו ואני מהו אנפשיה קאמר כלומר גם אני כשיהיה לי בן אהיה נזיר או דילמא על הכן של אותו חבר קאמר שיהא גם הוא נזיר דאמר רחימנא לך כותך, ואת"ל כל באפי דההוא חבירו כסיפא ליה מילתא ואההוא חבר קאמר לומר דרחים ליה כוותיה, ועל הכן של אותו חבר יהיה נזיר, אלא אם אמר שלא בפני חבירו הריני נזיר שיהיה לפלוני בן ואמר זה ואני מי אמרין הואיל ושלא בפניו אנפשיה קאמר כלומר כשיהיה לי בן או דילמא שלא בפניו נמי רחימנא ליה כותך קאמר ועל בנו של אותו פלוני קאמר וסליקו ליה כולהו בתיקן, וכיון דלא פליט מחד נזירות לית ליה תקנתא עד דמני שתי נזירות חד לבן חבירו וחד לבן עצמו כן השכל מורה.

טו. אע"פ שיש להסתפק בכוונת דבריו, ולומר שהתכוון להיות נזיר כשיוולד גם לו בן. טז. כי משערים

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

[מסוגלים לראות] ומהן סומין [=עיורים] - אָמַר אֶחָד:
'הַרְיֵנִי נָזִיר שְׁאֵלוּ פְּקָחִין' ^ל, וְאָמַר אַחֵר: 'הַרְיֵנִי
נָזִיר שְׁאֵין אֵלָיו פְּקָחִין', אָמַר אַחֵר: 'הַרְיֵנִי נָזִיר
שְׁאֵלוּ סוּמִין', וְאָמַר אַחֵר: 'הַרְיֵנִי נָזִיר שְׁאֵין אֵלָיו
סוּמִין', וְאָמַר אַחֵר: 'הַרְיֵנִי נָזִיר שְׁאֵלוּ פְּקָחִין
וּסוּמִין', וְאָמַר אַחֵר: 'הַרְיֵנִי נָזִיר שְׁאֵין אֵלָיו לֹא
פְּקָחִין וְלֹא סוּמִין' ^{לח} - הָרִי פֶלֶם נְזִירִים. וְכֵן כָּל
פִּיּוּצָא בְּזָה.

(לז) ודבריו אמת, שיש ביניהם פקחים. (לח) כי הפקחים
שבהם אינם סומים, והסומים שביניהם אינם פקחים,
ונתקיימו דבריו.

יג. קָטָן • שְׁהִיגִיעַ

השנת הראב"ד קטן . . קרבנותיו א"א דבר זה אינו
מחזור למ"ד מופלא סמוך לאיש
דרבנן היכי מייתי חטאת שהיא
חולין לעזרה ואפשר להלכתא
כמ"ד דאורייתא דרב כהנא ור'
יוחנן ורשב"ל פליגי ור' יוחנן
ורשב"ל סבירא להו דאורייתא פ'
יוצא דופן.
לְעֹנֶת נְדָרִים ^{לט}, וְנָדַר
בְּנָזִיר - הָרִי זֶה נָזִיר,
וּמֵבִיא קִרְבָּנוֹתָיו, וְאִף
עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא הֵבִיא
שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹתַי, כְּשֶׁאָר
הַנְּדָרִים ^{מא}. וְהָאִישׁ מְדִיר אֶת בְּנוֹ הַקָּטָן ^{מב} בְּנָזִיר, אִף
עַל פִּי שְׁלֹא בָּא לְעֹנֶת הַנְּדָרִים; וְאִין הָאִשָּׁה מְדִירָה
אֶת בְּנָהּ בְּנָזִיר. וְדָבָר זֶה - הִלָּכָה מִפִּי הַקְּבֵלָה
הוּא ^{מג}, וְאִינוּ נוֹהֵג בְּשָׂאָר נְדָרִים.

(לט) שהוא בן שתים-עשרה שנה ויום אחד, ויודע לשם מי
נדר. (מ) שאפילו מלאו לו שלש-עשרה שנה ויום אחד,
אלא שלא הביא שתי שערות, ועדיין לא נעשה גדול לשאר
דברים. (מא) שנדרו קיים. (מב) כשהוא פחות מבן שתים-
עשרה שנה ויום אחד. (מג) שעבר במסורת ממש שקיבל
מסיני.

יד. פִּיצָד? הָאֵב שְׁאָמַר לְבָנוֹ הַקָּטָן: 'הָרִי אִתָּה
נָזִיר', או שְׁאָמַר: 'בְּנִי פְּלוֹנִי נָזִיר', או 'הָרִי זֶה
נָזִיר', וְשִׁתַּק הֵבֵן - הָרִי זֶה נָזִיר, וְחִיָּב הָאֵב לְנַהֵג
בּוֹ כָּל דְּקִדּוּקֵי נְזִירוֹת, וְאִם נִטְמָא - מֵבִיא ^{מד} קִרְבָּן
טְמֵאָה ^{מה}, וּכְשִׁישְׁלִים נְזִירוֹתוֹ - מֵבִיא קִרְבָּן טְהוֹרָה,
כְּשֶׁאָר הַנְּזִירִים הַגְּדוּלִּים.

(מד) האב בשביל בנו. (מה) כדין נזיר גדול.

טו. לֹא רָצָה הֵבֵן וּמָחָה בְּדָבָר זֶה, או שְׁמַחוּ
קְרוֹבָיו, או שְׁגָלַח שְׁעָרוֹ, או שְׁגָלַחוּהוּ קְרוֹבָיו -
שֶׁהָרִי נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה שְׁגָלָה דַּעְתָּן, שְׁלֹא רָצָה הוּא
או קְרוֹבָיו בְּנְזִירוֹת זֶה - הָרִי זֶה אִינוּ נָזִיר. וְעַד
מָתִי יֵשׁ לוֹ לְהַדִּירוֹ? עַד שִׁיִּגְדִּיל וְיַעֲשֶׂה אִישׁ ^{מו}.

וְאָמַר אֶחָד מֵהֵן: 'הַרְיֵנִי נָזִיר שְׁזֶה חֵיה', וְאָמַר אֶחָד:
'הַרְיֵנִי נָזִיר שְׁזֶה בְּהֵמָה', וְאָמַר אַחֵר: 'הַרְיֵנִי נָזִיר
שְׁאֵין זֶה חֵיה', וְאָמַר אַחֵר: 'הַרְיֵנִי נָזִיר שְׁאֵין זֶה
בְּהֵמָה', וְאָמַר אַחֵר: 'הַרְיֵנִי נָזִיר שְׁאֵין זֶה לֹא חֵיה
וְלֹא בְּהֵמָה', וְאָמַר אַחֵר: 'הַרְיֵנִי נָזִיר שְׁזֶה חֵיה
וּבְהֵמָה' - הָרִי כָּלֶם נְזִירִים ^{מי}; מִפְּנֵי שֶׁהִכּוּ - יֵשׁ בּוֹ
דְּרָכִים שְׁזֶה בִּהְיוֹת לְחֵיה, וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁזֶה בִּהְיוֹת
לְבְּהֵמָה, וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁזֶה לְחֵיה וּלְבְּהֵמָה, וְיֵשׁ
בּוֹ דְּרָכִים שְׁאֵינוּ שְׁזֶה בִּהְיוֹת לֹא לְחֵיה וְלֹא לְבְּהֵמָה ^{מז}.

(כה) מין בעל חיים שהוא ספק חיה ספק בהמה, ולא הכריעו
בזה. (כו) ששה אנשים אלו. (כז) נמצא שכולם אמרו
אמת.

והוא הדין אם ראו אנדרוגינוס, ונחלקו בו אם הוא
איש או אשה, ונדרו על דרך שְׁנִדְרוּ אֵלָיו כְּכּוֹי -
הָרִי כָּלֶן נְזִירִים; שֶׁהָאֲנִדְרוֹגִינוֹס - יֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים
שְׁזֶה בִּהְיוֹת לְאִישׁ, וּדְרָכִים שְׁזֶה בִּהְיוֹת לְאִשָּׁה, וּדְרָכִים
שְׁאֵינוּ שְׁזֶה בִּהְיוֹת לֹא לְאִישׁ וְלֹא לְאִשָּׁה, וּדְרָכִים
שֶׁהוּא שְׁזֶה בִּהְיוֹת לְאִישׁ וּלְאִשָּׁה.

יא. וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלּוּכָּה בְּעִנְיַי הַמְצָוָה ^{מכ}, לֹא
בְּטָבְעוֹ וְתוֹלְדוֹתוֹ.

(כח) של הכוי. (כט) בדינים ההלכתיים שבו.

פִּיצָד? דָּמוֹ טָעוֹן כְּסוּי בְּחֵיהָ, וְחִלָּבוֹ אֶסוּר
בְּבְהֵמָה ^{לז}; וְהָרִי הוּא כְּלָאִים עִם הַבְּהֵמָה וְכֵן עִם
הַחֵיהָ, כְּאֵלּוֹ אִינוּ חֵיהָ וְאִינוּ בְּהֵמָה ^{לח}; וְטָעוֹן
שְׁחִיטָה, בְּחֵיהָ וּבְבְהֵמָה. וְיֵשׁ בּוֹ דִּינִים אַחֵרִים, וְכָל
אֶחָד מֵהֵן יִתְבָּאָר בְּמִקּוּמוֹ.

(ל) שצריך לכסות את דם שחיטתו. (לא) אבל חלב חיה
מותר. (לב) ואסור להרביע אותו לא על חיה ולא על בהמה,
אלא רק עם מינו.

וכן האנדרוגינוס מטמא בלֵבָן כְּאֵנָשִׁים ^{לג}, וּמִטְמָא
בְּאֵדָם כְּאֵנָשִׁים ^{לד}; וְאִינוּ נִמְכָּר בְּעֶבֶד עֲבָרִי, לֹא
כְּאֵנָשִׁים וְלֹא כְּאֵנָשִׁים ^{לה}; וְהַהוֹרְגוֹ לֹי נִהָרַג עָלָיו,
כְּאֵנָשִׁים וּכְאֵנָשִׁים. וְיֵשׁ בּוֹ דִּינִים אַחֵרִים, וְכָל אֶחָד
מֵהֵן יִתְבָּאָר בְּמִקּוּמוֹ.

(לג) זבים ובעלי קרי. לובן - כינוי לזרע הזכר. (לד) שדם
זיבתו נודתן טמא. (לה) אם כן אינו דומה לשניהם.
(לו) במזיד.

יב. וְכֵן אִם רָאוּ אֲנָשִׁים בָּאוּ בְּנִגְדָן, מֵהֵן פְּקָחִין

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(מו) שיהיה בן שלש-עשרה שנה ויום אחד, ויביא שתי שערות, כי עד אז הוא עדיין קטן לכל המצוות שבתורה.

טז. הגויים - אין להם נזירות, שנאמר¹⁰: "דבר אל בני ישראל".

יז. נשים ועבדים - יש להם נזירות¹¹. והאב או הבעל מפר נזירות האשה, אם רצה, בפשאר הנדרים. אבל העבד - יש לרבו לכף אותו לשנות, ולהטמא למתים; ואם לא כפה אותו, נוהג בנזירות¹².

(מז) שבפירוש נאמר "איש או אשה כי יפליא לנדור נדר נזיר", ועבדים - אף על פי שהם לא קנויים לעצמם, יש להם נזירות, שנאמר "ואמרת אליהם" - למדו חכמים, לרבות את העבדים. (מח) למחות בידו כל זמן שירצה. (מט) העבד חייב לנהוג בעצמו נזירות.

יח. נדר העבד שאר נדרים שיש בהן ענוי נפשי, או שמעכבין [=מגבילים] את המלאכה, או שהעריץ¹³ - אין רבו צריך לכפו¹⁴; מפני שאין נפשו קנויה לו¹⁵, לא יחול עליו נדר; למה הדבר דומה? לאוסר פרות [של] אחרים עליהם¹⁶. אבל אם אין שם ענוי, ולא דבר שמעכב מלאכה - אינו יכול לכפותו¹⁷.

נדר • עבדו בנזירות, ואמר לו: 'מופר לך' - יצא לחרות¹⁸, וחיב להשלים נזירותו; שהעבד פופין אותו, ואין מפרין לו; ואם הפר, יצא לחרות.

כלום אבל אם כפאו א"פ שלא שתה כשיצא לחירות אינו משלים שכבר בטלו, ולא נהירא אלא אפי' בשכפאו משלים לפי שהוא כמי שאמר הריני נזיר לכשאצא לחירות שחלה עליו נזירות כשיצא.

(נ) ומכחישים את גופו. (נא) שאמר: ערכי עלי, או ערך פלוני עלי, ואז צריך לתת ממון להקדש כפי גילו. (נב) לבטל את נדרו. (נג) והתורה אמרה "לאסור אסר על נפשו", חוץ ממי שאין נפשו קנויה לו, אלא משועבד הוא לאדונו. (נד) שאין האיסור חל, כי אדם לא יכול לאסור חפץ של אחרים עליהם. (נה) לבטל נדרו, שהרי אין רבו מפקיד כלום, ונדרו חל. (נו) כי לשון "מופר לך" אומרים רק לבני חורין (כך הבעל מפר לאישתו).

יט. עבד • שגנדר

בנזירות ובכר, או

שהלה רבו - הרי זה

אסור לשנות יינו, כדי שיעצער ויחזור לרשות

רבו¹⁹. נזר והשלים נזירותו, וגלח²⁰ ולא ידע רבו,

ואחר כך יצא לחרות -

הרי זה יצא ידי נדרו²¹;

אבל • אם נדר, ולא

גלח, ויצא לחרות - לא

יצא ידי נדרו²². נטמא,

ואחר כך יצא לחרות -

מונה משעה שנטמא.

השגת הראב"ד

אבל . . יצא א"א אין לזה שרש אלא בשכפאו רבו עד שלא גלח, לומר שמביא קרבנותיו ומגלח, ובנטמא ויצא לחירות מפרש בירושלמי אפילו בשכפאו רבו, ונראה לי בשכפאו כשנטמא אבל בשכפאו עד שלא נטמא הרי רבו כופהו שיטמא ולמה סותר והכי איתא בירושלמי.

(נז) למרות שאם הוא היה אצל רבו, רבו היה כופה אותו, והיה מותר לו לשנות יין. (נח) ורבו יכפה אותו ויתיר לו לשנות. (נט) כדין כל נזיר במלאת ימי נדרו. (ס) אף על פי שאילו רובו היה יודע, יתכן והיה כופה ונזירותו היתה מתבטלת. (סא) היות שהסתיימה נזירותו, ורבו לא הספיק לכוף אותו. (סב) היות ולא נשלמה נזירותו, כי לא גלח, לא יצא ידי נדרו וחייב לנהוג שוב נזירות. וטעם הדבר, כיוון שנזירות שעבד נודר בלי רשות רבו נחשבת "נזירות מספק" - שמא רבו ישמע ויבטל - לכן כל זמן שלא סיים את נזירותו בעבדות ויצא לחירות, אין ימי הנזירות שמנה עולים לו. כי מניין ימי הנזירות מספק אינם מצטרפים לנזירות ודאית שחלה עליו לאחר השחרור.

כ. נזירות נוהגת בפני הבית²³ ושלל בפני

הבית²⁴; לפיכך, מי שגנדר בנזיר בזמן הזה - הרי

זה נזיר לעולם, שאין לנו בית כדי שביא קרבנותיו

במלאת ימי נדרו.

(סג) בזמן שבית המקדש קיים. (סד) שהרי היא נדר כשאר נדרי איסור הנוהגים גם שבית המקדש אינו קיים.

כא. אין הנזירות נוהגת, אלא בארץ ישראל²⁵;

ומי שגנדר בחוצה לארץ - קונסין אותו ומחיבין

אותו לעלות לארץ ישראל, ולהיות נזיר בארץ

ישראל במנזן הקמים שגנדר.

(סה) כי חכמים גזרו טומאה על כל הארצות, נמצא שאינו יכול למנות נזירות בטהרה חוץ לארץ, והרי זה כאילו הוא נדר ונמצא כל הזמן בבית הקברות.

10. במדבר-נשא, ו, ב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אחת' - הרי זה נזיר אחד ושלושים יום, שאין נזירין שעות.

(ב) כיוון שאין נודרים שעות, שנאמר "ימי נזרו" - שסופרים ימים ולא שעות.

ה. האומר: 'הריני נזיר מכאן ועד מקום פלוני' - אם לא החזיק בדרך, הרי זה נזיר שלושים יום בלבד; שלא נתבנן זה אלא לנזירות גדולה, והרי לא פרש זמן. ואם החזיק בדרך - אם היה מהלך פחות משלושים יום, הרי זה נזיר שלושים יום; ואם היה יותר משלושים יום, הרי זה נזיר נזירות אחת כמנין הימים.

(ג) שלא התחיל כלל ללכת לשם. (ד) והרי זה כאילו אמר הנזירות שלי ארוכה, כמו מכאן ועד מקום פלוני. (ה) שהתחיל ללכת בדרך המוליכה לאותו מקום. (ו) כי אין נזירות פחותה משלושים יום. (ז) כמנין הימים שלוקח ללכת ממקומו ועד לאותו מקום שאמר.

ו. מי • שאמר: 'הריני נזיר שתי נזירות', או 'שלוש' או 'ארבע' - הרי זה נזיר כמנין שאמר, כל נזירות מהן שלושים יום; ובסוף כל שלושים ושלושים - מגלח ומביא קרבנותיו, ומתחיל למנות נזירות שניה. אפלו אמר: 'הריני נזיר מאה אלה נזירות', שאי אפשר שיחיה בזמן הזה - הרי זה מונה אחת אחת עד שימות, או עד שישלם מנין נזירותיו.

(ח) ביום שלושים ואחד. (ט) וכל שלושים יום צריך לגלח ולהביא קורבנות כנ"ל.

ז. האומר: 'הריני נזיר כמנין ימות השנה' - מונה נזירותיו כמנין ימות השנה: אם פרש שנת החמה - מונה שלש מאות וחמש וששים נזירות, כל אחת מהן שלושים יום; ואם פרש שנת הלכנה - מונה שלש מאות וארבע וחמשים נזירות; ואם סתם - מונה שלש מאות וארבע וחמשים נזירות. (י) נזירות של שלושים יום כנגד כל יום מימי השנה. (יא) נמצא שהוא נוהג נזירות שלושים שנה.

שהרי בארנו, שבכל הנדרים הולכין אחר לשון בני אדם, ורב שני החמה שלש מאות חמשה וששים יום מונין לה, ורב שני לכנה שלש מאות ארבע

השנת הראב"ד

לפיכך. . . ישראל א"א למה כופין אותו לעלות ולמנות וכי יש שם טהרה והלא כלנו טמאין טומאת מת ואין כאן הפרש בין א"י לח"ל ואסור להזיר בכל מקום.

לפיכך • מי שנדר בזמן הזה בחוזה לארץ - כופין אותו לעלות לארץ ישראל, ויהיה

נוהג נזירות שם עד שימות, או עד שיבנה המקדש, ויקריב קרבנותיו במלאת ימי נזרו.

(סו) היות ואסור לו לשהות בחוץ לארץ מפני טומאתה.

כב. וכל זמן שהוא בחוזה לארץ, הרי זה אסור לשטות זין ולהשמא למתים ולגלח, וכל דקדוקי נזירות עליו - ואף על פי שאין ימים אלו עולין לו; ואם עבר ושטה, או גלח, או נגע במת וכיוצא בנגיעה - לוקה.

(סז) כדין אדם שנדר נזירות בזמן שהוא טמא מת, שחלה עליו נזירות, אף על פי שימי טומאתו אינם עולים לו לימי הנזירות. (סח) שנשא את המת או האהיל עליו, כפי שיבואר בהמשך.

~ יום רביעי י"א סיון ~

פרק ג

זמן נזירות, ההבדל בין נזיר עולם לנזיר לזמן קצור.

א. סתם נזירות, שלושים יום. כיצד? מי שאמר: 'הריני נזיר', אין פחות משלושים יום; ואפלו אמר: 'הריני נזיר נזירות גדולה עד מאד הרבה הרבה' - הרי זה נזיר שלושים יום, שהרי לא פרש זמן. ב. פרש זמן פחות משלושים, כגון שאמר: 'הריני נזיר יום אחד', או 'עשרה ימים', או 'עשרים' - הרי זה נזיר שלושים יום, שאין נזירות פחותה משלושים יום; ודבר זה, הלכה מפני הקבלה.

(א) מסורת ממש רבינו.

ג. פרש זמן יותר משלושים יום - כגון שאמר: 'אחד ושלושים', או 'ארבעים', או 'מאה יום', או 'מאה שנה' - הרי זה נזיר כמנין שפרש, לא פחות ולא יותר.

ד. האומר: 'הריני נזיר שעה אחת', הרי זה נזיר שלושים יום; אמר: 'הריני נזיר שלושים יום ושעה'

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְחַמְשִׁים יוֹם מוֹנִין לָהּ, וְאֵין קוֹרִין כָּל הַעַם שְׁנָה' סָתָם, אֶלָּא לְשַׁנַּת הַלְבָּנָה.^{יב}
וְרֵאשׁוֹנָה בְּשָׁנֶיהָ, שְׁהָרִי אֵין הַשְּׁנִיָּה חֹלָה אֶלָּא אַחֵר הָרֵאשׁוֹנָה^{יג}, וְהָרֵאשׁוֹנָה אֵינָה; בֵּין שְׁהִתִּירָהּ, בְּאֵלוֹ אֵינָה מַעֲקָרָהּ.^{יד}

ח. הָאוֹמֵר: 'הָרִינִי נָזִיר אַחַת וּמַחֲצָה', הָרִי זֶה נָזִיר שְׁתֵּי נְזִירוֹת^{טז}; אָמַר: 'הָרִינִי נָזִיר יוֹם אֶחָד', אוֹ 'הָרִינִי נָזִיר וְשְׁעָה אַחַת' - הָרִי זֶה נָזִיר שְׁתֵּים י^{טז}; אָמַר: 'הָרִינִי נָזִיר, וְאַחַת' - הָרִי זֶה נָזִיר שְׁתֵּים י^{טז}; 'הָרִינִי נָזִיר, וְאַחַת, וְעוֹד' - הָרִי זֶה נָזִיר שְׁלֹשׁ נְזִירוֹת^{יז}; 'הָרִינִי נָזִיר, וְעוֹד, וְשׁוּב' - הָרִי זֶה נָזִיר אַרְבַּע נְזִירוֹת^{יח}; 'הָרִינִי נָזִיר שְׁלֹשִׁים יוֹם וְאֶחָד' - הָרִי זֶה נָזִיר נְזִירוֹת אַחַת שָׁל שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד יוֹם^{יט}.

(יב) ולפיכך אם נדר כמניין ימות השנה סתם, הרי זה מונה נזירותו כמניין ימי שנת הלבנה.

(יח) שאמר: הרי עלי שתי נזירות. (יט) שמביא כאשר מגלח את שערו. (כ) לחכם, שיתיר לו את נדר נזירותו. (כא) המניין שמנה לראשונה יעלו לשם הנזירות השנייה, ולא יצטרך לשמור עוד נזירות שנייה. (כב) כבר הקריב את הקורבן. (כג) על הנזירות הראשונה. (כד) הנזירות השנייה התעכבה מלחול רק בגלל הנזירות הראשונה. (כה) החכם עוקר את הנדר מעיקרו, ונמצא שמלכתחילה הימים שהוא מנה לנזירות, היו לנזירות השנייה.

י. מִי • שְׁאָמַר: 'הָרִינִי נָזִיר לְעוֹלָם', אוֹ 'הָרִינִי נָזִיר כָּל יְמֵי חַיִּי' - הָרִי זֶה נָזִיר עוֹלָם; וְאִם אָמַר: 'הָרִינִי נָזִיר אֶלֶף שָׁנָה' - הָרִי זֶה נָזִיר לְזֶמֶן קָצוּב, וְאִם עַל פִּי שְׂאִי אֶפְשָׁר שִׁיחִיָּה הָאָדָם אֶלֶף שָׁנָה.

יב. וְמֵה בֵּין נָזִיר עוֹלָם לְנָזִיר זֶמֶן קָצוּב? שְׁהַנָּזִיר לְזֶמֶן קָצוּב - אֲסוּר לְגַלֵּחַ עַד סוֹף יְמֵי נָזְרוֹ, שְׁנֵאמַר^{יז}: "כָּל יְמֵי נְדָר נָזִיר, תַּעֲרֵר לֹא יַעֲבֹר עַל רֵאשׁוֹ, עַד מְלֹאת הַיָּמִם".

יג. וְנָזִיר עוֹלָם - אִם הִכְפִּיד שְׁעָרוֹ, מִקָּל בְּתַעַר מְשָׁנִים עֶשֶׂר חֲדָשׁ לְשָׁנִים עֶשֶׂר חֲדָשׁ, וּמִבִּיא קִרְבָּנוֹתָיו שְׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת כְּשִׁיגֻלָּה^{יח}, שְׁנֵאמַר^{יט}: "וְהָיָה מִקֵּץ יָמִים לַיָּמִים אֲשֶׁר יִגְלַח, פִּי כְבֹד עָלָיו וְגִלְחוֹ"^כ, וְאִבְשָׁלוּם נָזִיר עוֹלָם הָיָה^{כא}. וְדָבָר זֶה, הַלָּכָה מִפִּי הַקַּבָּלָה^{כב}. וְנָזִיר עוֹלָם שְׁנֵטְמָא - הָרִי זֶה מִבִּיא קִרְבָּן טְמֵאָה וּמִגִּלְחַת תְּגִלְחַת טְמֵאָה, כְּמוֹ נָזִיר לְזֶמֶן קָצוּב.

(כ) מסתפר פעם אחת בכל שנים עשר חודשים. (כז) לעולה ולחטאת ולשלמים, כדין תגלחת הטהרה. (כח) פסוק זה נאמר לגבי אבשלום, ששערו היה כבד עליו, וגלחו. (כט) שקיבל עליו להיות נזיר כל ימי חייו. (ל) שנזיר עולם יכול לגלח את שערו פעם בשנים עשר חודשים. (לא) הלכה למשה מסיני, והלימוד מאבשלום הוא רק אסמכתא לזה.

יד. שְׁמִשּׁוֹן^{כג} לֹא הָיָה נָזִיר גָּמוּר, שְׁהָרִי לֹא נָזִיר בְּנִזְיָר^{כד}, אֶלָּא הַמְּלֵאךְ הַפְּרִישׁוֹ מִן הַטְּמֵאָה; וְכִיצַד^{כה}

(יג) כיוון שאמר: הריני נזיר, חלה עליו נזירות אחת. וכשהוסיף ואמר: ומחצה, קיבל עליו נזירות שנייה, כאילו אמר: ועוד מחצה, והיות ואין נזירות פחותה משלושים יום, הרי זה נזיר שתי נזירות. (יד) כי כשאמר "הריני נזיר" – קיבל על עצמו נזירות אחת, וכהוסיף "ושעה אחת" – קיבל על עצמו נזירות נוספת. (טז) כי כשאמר: ואחת, התכוון להוסיף נזירות שנייה. (טז) כאן המניין "שלושים" בא כהמשך ל"הריני נזיר", שהוא מסביר כמה מניין הנזירות, והמניין של "יום אחד" מתחבר למניין שלשים, ולכן אנו מתייחסים לזה כאילו כל המניין בא להסביר לכמה ימי נזירות הוא התכוון.

טז. מִי שְׁהָיוּ שְׁתֵּי כַּתִּי [זוגות] עֲדִים מְעִידִין אוֹתוֹ, אֵלוֹ מְעִידִין שְׁנֵי שְׁתֵּים, וְאֵלוֹ מְעִידִין שְׁנֵי חֲמִשִּׁי - הָרִי זֶה נָזִיר שְׁתֵּים; שֶׁבְּכָלֵל חֲמִשׁ שְׁתֵּים, וְהָרִי בְּלֵן הַעִידוֹ בְּשְׁתֵּים.

(יז) והוא אומר שלא נדר כלל, או שאומר איני יודע.

י. מִי שְׁנֵי שְׁתֵּי נְזִירוֹת, בֵּין שְׁנֵי שְׁתֵּיהֶן בְּבַת אַחַת^{יח}, בֵּין שְׁנֵי זָוֹ אַחֵר זָוֹ, כְּגוֹן שְׁאָמַר: 'הָרִינִי נָזִיר הַיּוֹם, הָרִינִי נָזִיר הַיּוֹם', וּמָנָה אֶת הָרֵאשׁוֹנָה וְהַפְּרִישׁ קִרְבָּן^{יט}, וְאַחֵר כֶּן נִשְׁאָל עַל זֹאת הָרֵאשׁוֹנָה וְהִתִּיר נָדָרוֹ - עָלְתָה לוֹ רֵאשׁוֹנָה בְּשָׁנֶיהָ^{כא}, וּמִבִּיא זֶה הַקִּרְבָּן וְנִפְטָר. וְאִפְלוּ הִבִּיא בְּפִרְתוֹ^{כב}, וְאִפְלוּ גִלַּח שְׁעָרוֹ^{כג} וְאַחֵר כֶּן נִשְׁאָל עָלֶיהָ - עָלְתָה לוֹ

11. במדבר-נשא, ו, ה. 12. שמואל-ב, יד, כו.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׁמִשּׁוֹן, אָף עַל פִּי שְׁאִפְשָׁר שְׁנַעֲשׂוּ מַעֲשִׂים אֵלּוּ
לְאִישׁ אַחֵר.

הֲיָה דִּינוֹ? הֲיָה אֲסוּר בִּינֵן וְאֲסוּר בְּתַגְלִיחַת, וּמִתָּר
הֲיָה לְהַטְמִיא לְמֵתִים. וְדָבָר זֶה, הִלָּכָה מִפִּי הַקְּבֵלָה.

(לב) שמשון השופט, שעליו נאמר: "כי נזיר אלוקים יהיה הנער". (לג) הוא עצמו לא נדר וגם אביו מנוח לא הדירו, אלא המלאך אמר לאימו.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... שְׁהָרִי הַמִּלְאָף הַפְּרִישׁוֹ מִן הַטְּמֵאָה."

דייק לכתוב הפרישו ולא הזירו וכד', כיון שקדושת נזיר יכול רק הנזיר לקבל על עצמו. ואם היה קטן, יכול אביו להדירו בנזיר.

פעולת ציווי המלאך היתה רק על הנהגה טובה של נזירות ולא קדושת נזירות, אלא ש(לדעת רב נהוראי) כשהגדיל ולא מיחה גילה דעתו שמסכים להנהגת אביו וקיבל על עצמו ממילא גם קדושת נזיר.

על-דרך הדין בגר קטן שמטבילין אותו על דעת בית-דין שאם יגדיל וירצה למחות הרשות בידו למחות ו"הגדילו יכולין למחות", אבל כיון שהגדילו ולא מיחו אפילו שעה אחת שוב אין יכולין למחות. (ועיין אריכות הביאור ב'פרס המלך' להלן סימן ז').

לקוטי שיחות, חלק לח, עמוד 32

מתוך רמב"ם "פרס המלך"

יֵז. הָאוֹמֵר: 'הֲרִינִי נָזִיר מִלֵּא הַבֵּית', או 'מִלֵּא הַקֶּפֶה' [לו] - בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ: אִם אָמַר 'לֹא הֲיָה בְּדַעְתִּי שְׂאֵהִיָּה נָזִיר כָּל יָמִי, וְלֹא נִתְּפֹנְתִי אֶלָּא לְהָאֲרִיף זָמָן הַנְּזִירוֹת זָמָן מִרְפָּה' - הָרִי זֶה נָזִיר שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּלִבְדָּמָה. וְאִם אָמַר: 'סִתָּם נִדְרֹתֵי' מִג - רוֹאִין אֶת הַקֶּפֶה בְּאֵלּוּ הֵיא מִלֵּאָה חֲרָדְלָמִי, וְיִהְיֶה נָזִיר כָּל יָמִיו^מ; וְיֵשׁ לוֹ לְגַלֵּחַ מִשְׁנַיִם עֶשֶׂר חֳדָשׁ לְשָׁנִים עֶשֶׂר חֳדָשׁ, וְיִבְיֵא קָרְבָּנוֹתָיו כְּשֶׁאֵר נָזִיר עוֹלָם.

(מב) כי כל זמן שלא פירש זמן, סתם נזירות לשלושים יום. (מג) ותפרשו את דבר כמו שהם. (מד) גרעני זרע חרדל, שהם קטנים מאוד. (מה) נזירות אחת ארוכה עד סוף ימיו.

יח. הָאוֹמֵר: 'הֲרִינִי נָזִיר כְּשֶׁעֵר רֹאשִׁי', או 'כְּעֶפֶר הָאֲרִץ', או 'כְּחוֹל הַיָּם' - הָרִי זֶה כְּמִי שְׁאִמַּר: 'הָרִי עָלֵי נְזִירוֹת כְּמִנְיֵן שְׁעֵר רֹאשִׁי', או 'כְּמִנְיֵן עֶפֶר הָאֲרִץ', או 'כְּמִנְיֵן חוֹל הַיָּם'. לְפִיכָה^מ, יִגַּלֵּחַ כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְיִתְחִיל לְמִנּוֹת נְזִירוֹת שְׁנֵי שְׁלֹשִׁים יוֹם וְיִגַּלֵּחַ; וְכֵן עַד שְׁמִימוֹת.

(מו) היות והוא קיבל על עצמו הרבה נזירות נפרדות זו מזו.

ובְּכָל תַּגְלִיחַת וְתַגְלִיחַת - אֵינּוּ שׁוֹתֶה בִּינֵן, וְלֹא מַטְמֵא לְמֵתִים^מ; וְאִם שָׁתָה אוּ נִטְמָא, אֶפְלוּ בְּיוֹם הַתַּגְלִיחַת - הָרִי זֶה לֹקָה^מ.

(מז) שהרי עם גמר הנזירות הראשונה מתחילה מיד הנזירות השנייה. (מח) משום חילול הנזירות החדשה שהוא התחיל.

יט. הָאוֹמֵר: 'הֲרִינִי נָזִיר אִם אֶכֶּל כֶּכָּר זֶה, הֲרִינִי נָזִיר אִם אֶכְלָנָה, הֲרִינִי נָזִיר אִם אֶכְלָנָה, וְאֶכְלָה -

יד. לְפִיכָה, מִי שְׁאִמַּר: 'הֲרִינִי נָזִיר כְּשֶׁמִּשּׁוֹן' - הָרִי זֶה נָזִיר מִן הַיֵּין וּמִן הַתַּגְלִיחַת לְעוֹלָם, וְאֵינּוּ מְגַלֵּחַ כָּל שָׁנִים עֶשֶׂר חֳדָשׁ כְּשֶׁאֵר נָזִיר עוֹלָם^ל, וּמִתָּר לְהַטְמִיא לְמֵתִים^ל. וְאִם אָמַר: 'לֹא נִתְּפֹנְתִי אֶלָּא לְאִישׁ אַחֵר שְׁשִׁמּוֹ שְׁמִשּׁוֹן^ל, אֵינּוּ נָזִיר. וּמִי שְׁנָדָר נָזִיר כְּשֶׁמִּשּׁוֹן - אֵינּוּ יָכוֹל לְהַשְׁאֵל עַל נִדְרוֹ^ל, שְׁנִזְרִירוֹת שְׁמִשּׁוֹן לְעוֹלָם הֵיתָה^ל.

(לד) שלא מצינו בשמשון שיגלח שערו בכל שנים עשר חודש כאבשלום, אלא מצינו שאמר "מורה לא עלה על ראשי, כי נזיר אלקים אני מבטן אמי, אם גילחתי וסר ממני כוחי" - משמע שלעולם לא גילח. (לה) כשמשון. (לו) והוא לא היה נזיר כלל. (לז) להתיר אצל חכם את נדרו. (לח) שהרי המלאך הדירו, ואי אפשר "להתחרט" על ציווי מלמעלה.

טו. הָאוֹמֵר: 'הֲרִינִי נָזִיר כְּשֶׁמִּשּׁוֹן בֶּן מְנוּחָ', 'כְּבַעַל דָּלִילָה', 'כְּמִי שְׁעָקָר דִּלְתוֹת עֲזָה', 'כְּמִי שְׁנָקְרוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת עֵינָיו' - הָרִי זֶה נָזִיר בְּנִזְרִירוֹת

אחת י. לפיכך י, אם

נטמא בתוך נזירות של

בנו, סותר הפלי;

נטמא • אחר נזירות בנו

כשהתחיל להשלים

נזירותו, אינו סותר אלא

עד נזירות בנו י.

השנת הראב"ד

נממא . . . בנו א"א אינו מחזור
דל"פ ר"י ור"ל בשנטמא בימי בנו
אם סותר אם לא אלא אם יסתר
את שלו בשביל טומאה שנטמא
בימי בנו דר' יוחנן אמר סותר את
הכל ורשב"ל אמר אינו סותר אבל
טומאת נזירות שלו לנזירות שלו
בין בתחלה בין בסוף לדברי הכל
סותר את נזירותו.

הרי זה חייב בנזירות כמנזן שאמרט; ומונה אחת

אחר אחת, כל אחת מהן שלשים יום, ומגלח בסוף

כל שלשים, ומביא קרבנותיו.

(ט) כמספר הפעמים שנדר נזירות, כי נזירות יכולה לחול

על נזירות (בניגוד לשבועה שלא יכולה לחול על שבועה).

פרק ד

זמן תגלחת הטהרה וסיום הנזירות.

א. האומר: 'הריני נזיר' - הרי זה מגלח תגלחת

טהרה יום אחד ושלשים; ואם גלח ביום

שלשים, יצא. אמר: 'הריני נזיר שלשים יום',

אינו מגלח אלא ביום אחד ושלשים.

(א) תגלחת טהרה עושים כשהשלים את ימי נזרו, בנגוד

לנזיר שנטמא, שצריך לספור מחדש את ימי הנזירות, ומגלח

תגלחת טומאה ביום השביעי לטומאתו. (ב) שסתם נזירות

שלשים יום, והוא מתגלח לאחר מלאת ימי נזרו. (ג) כי

הדין שמקצת היום ככולו, ולכן כאילו השלים שלושים יום

שלמים. (ד) היות והוא אמר: "שלשים יום", הרי זה כאילו

הוא אמר שלשים יום שלמים, ואין אומרים בו מקצת היום

ככולו.

ב. מי שנדר שתי נזירות - מגלח את הראשונה

ביום שלשים ואחד, ואת השנייה ביום ששים

ואחד. ואם גלח את הראשונה ביום שלשים,

מגלח את השנייה ביום ששים; ואם גלח ביום

תשעה וחסמים - יצא; שיום שלשים עולה לו

אף למנזן נזירות שנייה.

(ה) שכשגילה את הראשונה ביום שלשים ואחד נגמרה

הנזירות, ומתחילה הנזירות השנייה בו ביום, כמו אדם

שמקבל נזירות באמצע היום, שמתחיל מיד את הנזירות,

וחצי היום נחשב לו לספירה כיום שלם, יוצא שביום ששים

הסתיימה הנזירות השנייה, ומגלח למחרתו כדן. (ו) שהוא

יום שלשים ואחד לנזירותו השנייה. (ז) כי שלשים יום של

הנזירות השנייה, הסתיימו ביום חמשים ותשע, ואם גילה

ביו השלושים לנזירות - יצא.

ג. האומר: 'הריני נזיר, ונזיר כשהיה לי בן',

והתחיל בנזירות שלו, ואחר כך נולד לו בן -

משלים את שלו, ואחר כך מונה של בנו. אמר:

'הריני נזיר כשהיה לי בן, והריני נזיר כך וכך

יום', והתחיל בנזירות שלו, ואחר כך נולד לו בן י

- פוסק נזירות שלו, ומונה את של בנו, ואחר כך

חוזר ומשלים את שלו, והרי שתייהן בנזירות

(ח) שקיבל עליו נזירות נוספת כשיולד לו בן. (ט) את

הנזירות הראשונה, מגלח ומביא את קרבנותיו. (י) כאן

הקדים את הנזירות של בנו לנזירות שלו. (יא) ולא הספיק

לגמור את שלו. (יב) החלק הראשון של הנזירות שמנה

לעצמו, והחלק השני שהתחיל למנות אחרי הנזירות על בנו,

מצטרפים לנזירות אחת. (יג) היות והן נזירות אחת.

(יד) גם את הנזירות שלו. (טו) הטומאה סותרת רק את

מניין הימים שהתחיל לספור בפעם השניה (והימים שלפני

נזירות של בנו נחשבים).

ובכמה ימים משלים את שלו? אם נשאר מנזירותו

כשנולד הבן שלשים יום או יותר י - מונה נזירות

בנו, ומשלים הימים שנשארו מנזירותו; ואם נשאר

מנזירותו פחות משלשים יום - מונה שלשים אחר

נזירות בנו, שאין בין תגלחת לתגלחת פחות

משלשים יום י.

(טז) שהנזירות שלו הייתה ליותר משלושים יום, וכאשר הבן

נולד נשאר עדיין שלושים יום או יותר לסיום ימי הנזירות.

(יז) שכאשר נולד לו בנו, נותרו לו פחות משלושים יום

לסיים את ימי הנזירות. (יח) אין גידול שיער נחשב פחות

משלשים יום, ולכן בין התגלחת על נזירות בנו, לתגלחת

שיעשה על הנזירות שלו - צריך לפחות שלושים יום.

ד. כיצד? האומר: 'הריני נזיר כשהיה לי בן,

והריני נזיר מאה יום', והתחיל בנזירות שלו, ונולד

לו בן - אם נשאר מן המאה שנדר שלשים יום י

או יותר כשנולד הבן, לא הפסיד כלום; שהרי

פוסק נזירות שלו, ומונה של בנו, ומגלח ומביא

קרבנותיו, ומשלים השלשים או יתר שנשארו

מנזירותו, ומגלח לנזירותו. ואם נשאר מן המאה

פחות משלשים, סותר עד שבעים י.

(יט) כגון שנולד הבן ביום השבעים למניין הנזירות שלו.

(כ) הכוונה שמפחית מהמניין שספר לפני הנזירות על בנו,

עד לשבעים ימים, ואז צריך להוסיף עוד שלושים כדי

להגיע למאה ימים.

ה. כיצד? נולד הבן ביום שמונים - מונה של

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לא השלים את הנזירות הראשונה של שלושים יום לעולם, ולכן אינו יכול להתגלח.

י. מי שאמר: 'הרי אני נזיר יום אחד לפני מיתתי' - הרי זה אסור לשנות ביני וילהטמא למתים ולגלח, לעולם כט.

(כט) שמה ימות למחר ונמצא שהוא נזיר היום.

בנו, ומשלים את של בנו ומגלח, ומתחיל למנות מאחר התגלחת שלשים יום. ונמצא מפסיד מקדם הולד עשרה ימים - שהן מיום שבעים עד הולד. וכן כל פיוצא בזה.

ו. האומר: 'הריני נזיר לאחר עשרים יום', ואחר ואמר: 'הריני נזיר מעתה מאה יום' - מונה עשרים יום ופוסק, ומתחיל למנות שלשים יום, שהיא הנזירות שגדר לאחר עשרים, ואחר השלשים מגלח תגלחת טהרה ומביא קרבנותיו, וחוזר ומונה שמונים יום כדי להשלים המאה שגדר בסוף, ומגלח ומביא קרבנותיו.

(כא) סתם נזירות, שהיא שלשים יום. (כב) נמצא שקיבל עליו שתי נזירות, הראשונה היא של שלשים יום, העומדת לחול עליו מיד לאחר עשרים יום. והשנייה של מאה - והיא חלה עליו ראשונה, מעכשיו. (כג) לנזירות המאה.

ז. אומר: 'הריני נזיר לאחר עשרים יום, והריני נזיר מעתה' - מונה שלשים יום^{כא}, ומגלח תגלחת טהרה, וחוזר ומונה שלשים יום אחרים, והיא הנזירות שגדר לאחר עשרים; שאם תאמר: 'מונה עשרים ופוסק, ומונה שלשים ומגלח' - נשארו מנזירות שהתחיל בה עשרה ימים בלבד, ואין בין תגלחת טהרה לתגלחת טהרה לעולם פחות משלשים יום.

(כד) יוצא שקיבל עליו שתי נזירות, כל אחת של שלשים יום. (כה) מעכשיו.

ח. אומר: 'הריני נזיר לאחר עשרים יום', וחוזר ואמר: 'הריני נזיר עולם מעתה' - לא חלה עליו נזירות שגדר בראשונה.

(כו) סתם נזירות, שהיא שלשים יום. (כז) ונזיר עולם אינו מגלח בסוף שלשים, אלא רק אחת לשנים עשר חודשים.

ט. וכן אם אמר: 'הריני נזיר שמשון לאחר עשרים יום', וחוזר ואמר: 'הריני נזיר מעתה' - אינו מגלח לנזירות זאת שגדר באחרונה^{כח}.

(כח) כי הנזירות השניה חלה מיד, ולאחר עשרים יום חלה גם נזירות שמשון שהיא לא מפסיקה לעולם, נמצא שהוא

ל) שמה היום יבוא משיח בן דוד. (לא) משום איסור תחום בשבת. (לב) שהוא שבת או יו"ט. (לג) ואף על פי שגם בימי החול אינו אלא ספק אם יבוא, בכל זאת אין אומרים בזה: ספק נזירות להקל, כי "ביום שבן-דוד בא" - משמעו ביום שהוא ראוי לבוא מצד הדין.

~ נקודות משיחות קודש ~

"האומר: 'הריני נזיר ביום שכן דוד בא בו' - אם בחל נדר ... בו".

בטעם הפנימי לזה שההלכה שמשיח יכול לבא בכל יום נלמדת מענין הנזירות דווקא, יש לומר: כיון שקדושת נזיר בשלימותה תהיה לעתיד-לבוא, שאז יהיו ישראל "פנויין בתורה וחכמתה". ובאותו הזמן לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות שהטובה תהיה משופעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר, ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד" ואז לא יהיה צורך לפרישות מעניני תאוות העולם כי כאו"א מישראל יהי' "קדוש לה' וכ"ש "ואקים מבניכם לנביאים ומבחורכם לנזירים" וכתוב: " . . אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם גו'".

לקוטי שיחות, חלק לח, עמוד 32
מתוך רמב"ם "פרס המלך")

יב. נזיר ששאלמו ימי נזירותו, ולא גלח תגלחת

הלכה יא: תירוצ קושיית הנ"כ - לקו"ש ח"ה ע' 419. הטעם הפנימי בהלכה זו - לקו"ש חל"ח ע' 32. שהדבר . . יבוא: ההתאמה עם נוסח "אני מאמין" - לקו"ש חכ"ג ע' 394.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

את הנדר, במקום להסביר לו את חומרת הנדר. (מו) שפותחים לו פתח להתיר את הנדר. (מו) מנדים את אותו בית דין שנוהג כך, אפילו על ידי בית דין של הדיוטות.

יז. האשה שנדרה בנזיר, ושלמו ימי הנזירות, והביאה קרבנותיה, ונשחטה אחת מן הפהמות^{מח} ונזרק דמה, ואחר כך שמע בעלה - אף על פי שעדיין לא גלחה, אינו יכול להפריט^ט; ואם קדם זריקה, הרי זה יפרי. במה דברים אמורים נא? בתגלחת טהרה^{יב}; אבל בתגלחת טמאה^{יג} - יפר אף על פי שקרבו הקרבנות של תגלחת טמאה, מפני שהיא עדיין צריכה למנות נזירות אחרת^{יד}.

(מח) שעליה להביא שלש בהמות, כפי שיבואר לקמן. (מט) את נדר נזירותה, ועליה להביא את שאר קורבנותיה ולהתגלח כדין. הסיבה לכך, כי בעלה יכול להפר רק נדרים שיש בהם 'עינוי נפש', ובמקרה שלנו, אחרי שהביאה כבר קורבן אחד ונזרק דמו על המזבח, מותר לה כבר לשתות יין, ועכשיו אין כאן 'עינוי נפש'. (נ) כי בשעה זו היא עדיין אסורה בשתיית יין, ולכן בעלה יכול להפר לה משום 'עינוי נפש'. (נא) שאין הבעל יכול להפר אחרי זריקת דם הקורבן. (נב) שהיא מתגלחת אחרי נזירות שמנתה בטהרה. (נג) במקרה שנטמאה וצריכה לספור את ימי נזירותה מחדש, וקודם שתספור מחדש צריכה להתגלח ולהקריב קורבנות. (נד) ובעלה יכול לומר שהוא אינו מעוניין בנדר הזה.

פרק ה

איסורי הנזיר.

א. שלשה מינין [דברים] אסורין לנזיר - הטמאה^א, והתגלחת^ב, והיוצא מן הגפן^ג, בין פרי בין פסלת פרי^ד. אבל השכר של תמרים או של גרוגרות^ה וכיוצא בהן - מתיר לנזיר^ו; ושכר זה שנאסר עליו בתורה^ז, הוא השכר של תערובת היין^ח.

(א) להיטמא למת. (ב) לגלח שער ראשו. (ג) כגון חרצני הענבים וקליפותיהם, וכן ענבים שהתליעו. (ד) תאנים מיובשות. (ה) שאינו יוצא מן הגפן. (ו) מה שכתוב: "מיין ושכר יזיר". (ז) משקה שיין מעורב בו, אבל לא שאר סוגי שכר.

ב. היוצא מן הגפן כיצד? נזיר שאכל פזית מן הפרי - שהוא ענבים לחים או יבשים^ט או בסרט^י, או שאכל פזית מפסלת הפרי - שהן הזוגין, והן הקלפה החיצונה, או התרצנים, והן הפנימיין שזורעין אותן - הרי זה לוקה; וכן אם שתה

טהרה^{יד} - הרי זה אסור לגלח ולשתות יין ולהטמא למתים^ט כשהיה מקדם, וכל דקדוקי נזירות עליו; ואם גלח או שתה או נטמא, לוקה.

(לד) שלא הביא עדיין את קורבנותיו, שעליהם הוא מגלח.

יג. מי שנדר בנזיר, ודמה שאינו נדרה, והיה נוהג הותר בנדרו ושתה יין, ולאחר זמן שאל לחכם, והורהו שהוא נדר, ושהוא חייב בנזירות - הרי זה מונה משעה שנדרה^{לז}; ומדברי סופרים^{לו}, שינהג אסור פימים שנהג בהם הותר.

(לה) שנדמה לו, שאותה לשון שקיבל עליו נזירות - אינה לשון נזירות. (לו) כל הימים שעבר בהם עולים לו לימי נזירותו, שהרי הוא היה אנוס, כי חשב שאינו נזיר. (לז) מדברי חכמים.

יד. כיצד? הרי שנדר שלשים יום, ונהג הותר בנדרו עשרה ימים, ונהג אסור עשרים יום, ולאחר השלשים שאל לחכם ואסר לו - הרי זה מונה עשרה ימים מיום ששאל, כנגד העשרה שנהג בהם הותר; ואם שתה או גלח או נטמא בעשרת ימים האלו, מכין אותו מפת מרדות^{לח}.

(לח) על שמרד ועבר על דברי חכמים, אבל אינו לוקה מהתורה, כי מהתורה אינו צריך להשלים עוד עשרה ימים.

טו. במה דברים אמורים לט? בנזירות מעוטה^ט. אבל בנזירות מרבה - דיו שינהג שלשים יום בנזירות, אף על פי שעבר על נזירותו המרבה כל ימיה^{מא}; ואם לא נהג אסור בעצמו, אין נזקקין^{מב} לו בקלסב.

(לט) שינהג איסור כמניין הימים שנהג בהם היתר. (מ) שהיא בת שלשים יום. (מא) כגון שנזר מאה יום, וזלזל בכולם, מספיק שינהג איסור שלשים יום בלבד. (מב) חכמים לא מתירים לו את נדרו, אפילו אם מצא פתח חרטה להתיר לו.

טז. כל בית דין שנזקקין לזה^{מג} וכיוצא בו, ומודיעין לאלו שמזלזלין בנדרים שאינן חייבין מן התורה^{מד}, או שזירו להן להקלם^{מה}, או שיפתחו להן פתח^{מו} - מנדין את אותו בית דין ההדיוט^{מז}.

(מג) להתיר את הנדר למי שלא השלים את ימי נזירותו באונס (שצריך להשלים מדבר חכמים). (מד) שאומרים לו שהנדר לא חמור, ואינו אלא מדברי חכמים. (מה) ומתירים

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

דְּבַר שְׁנֵתֶּעֶרַב בּוֹ הֵיִן, וְטַעְמוֹ קְטַעַם הֵיִן; וְהוּא שְׂיֵהִיָּה טַעְמוֹ וּמִמְשׁוֹי^כ, כְּשֶׁאֵר אֲסוּרֵי מֵאֲכָלוֹת.

(כא) שיעור של כשלוש ביצים מהיכור. (כב) שיהיה מן היין שנבלע בלחם, שיעור רביעית בכדי אכילת פרס.

ו. נִתְעַרַב • יֵין וְכִיּוֹצֵא בּוֹ בְּדָבָשׁ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְאֵין שָׁם טַעַם יֵין - הֵרִי זֶה מִתֵּר לְנִזִּיר; לֹא יִהְיֶה זֶה חֲמוֹר מִחֻלָּב וְדָם^{כג}.

(כג) שהם בעונש כרת, ואם נתערבו בתבשיל ולא נמצא בו טעם האיסור - הרי התבשיל מותר.

ז. הִיָּה בּוֹ טַעַם יֵין, וְאֵין שָׁם רְבִיעִית בְּכָדִי פָּרֶס - הֵרִי זֶה אֲסוּר מִדְּבַרֵי סוּפְרִים^{כד}, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ פְּאֲסוּרֵי מֵאֲכָלוֹת^{כה}; וּמִפֶּיִן אוֹתוֹ אִם אָכַל, מִפֶּת מִרְדּוֹת^{כו}.

(כד) מדברי חכמים. (כה) שמרד ועבר על דברי חכמים.

ח. נִזִּיר • שֶׁאֲכַל פְּזִית עֲנָבִים, וְכִזִּית חֶרֶץ, וְכִזִּית זֵג, וְכִזִּית צְמוּקִים, וְשִׁתָּה רְבִיעִית יֵין, וְאָפְלוֹ סָחַט אֶשְׁפּוֹל וְשִׁתָּה מִמֶּנּוּ^{כז} רְבִיעִית - הֵרִי זֶה לִזְקָה חֲמֵשׁ מְלָקִיּוֹת^{כח}; שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן בְּלֹא אֶחָד הוּא. וְלִזְקָה מְלָקוֹת שְׁשִׁית מִשּׁוּם "לֹא יִחַל דְּבָרוֹ"^{כט}, שֶׁהוּא שְׁוֶה בְּכָל הַנִּדְרִים^ל.

(כו) שאין לו עדיין טעם יין. (כז) כי התורה אמרה: "וענבים לחים ויבשים (= צמוקים) לא יאכל" - לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו, ומכאן אתה דן לכל איסורי נזיר, כל שהוא מין אחד והם נקראים שני שמות - חייב על כל אחד בפני עצמו. (כח) כמו בכל הנדרים, כי נזירות זה גם נדר.

וְכֵן אִם אָכַל פְּזִית זֵג, אוֹ פְּזִית עֲנָבִים - לִזְקָה שְׁתֵּים; אֶחָת מִשּׁוּם זֵג אוֹ מִשּׁוּם עֲנָבִים, וְאֶחָת מִשּׁוּם "לֹא יִחַל דְּבָרוֹ". וְהוּא הִדִּין לְנִזִּיר שֶׁגִּלַּח אוֹ נִטְמָא, שֶׁהוּא לִזְקָה שְׁתֵּים; אֶחָת עַל הָאֲסוּר הַמִּיחָד בּוֹ, וְאֶחָת עַל הָאֲסוּר הַשְּׁוֶה בְּכָל הַנִּדְרִים שֶׁהוּא "לֹא יִחַל דְּבָרוֹ".

רְבִיעִית יֵין, אוֹ אָכַל פְּזִית מִיֵּין קָרוֹשׁ שֶׁהוּא הַפְּרִי, אוֹ שִׁתָּה רְבִיעִית חֶמֶץ שֶׁהוּא י"א פְּסָלֶת הַפְּרִי^{יב} - הֵרִי זֶה לִזְקָה.

(ח) צמוקים. (ט) ענבים שלא התבשלו כל צרכם. (י) שנחשב כאוכל, ולכן שיעורו בכזית. (יא) בניגוד לחומץ, שהוא פסולת הפרי. (יב) שהיין מתקלקל והופך לחומץ.

אָכַל הָעֵלִין, וְהִלּוּלֵינִי^{יג}, וּמִי גִפְנִים^{יד}, וְהַסְמָדֵר^{טו} - הֵרִי אֵלּוֹ מִתֵּרִין לְנִזִּיר; שֶׁאֵינֶן לֹא פְּרִי וְלֹא פְּסָלֶת פְּרִי, אֲלֵא מִן הָעֵץ הֵן נִחְשָׁבִין.

(יג) ענפי הגפן בעודם ירוקים ורכים. (יד) מים שיוצאים מהגפנים, כשפוצעים וחותכים את הגפן. (טו) התחלת הפרי, מיד אחרי שנשרו הפרחים מהעץ.

ג. כָּל אֲסוּרֵי הַגֶּפֶן, מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. פִּיּוֹד? הֵרִי שֶׁצָּרַף עֲנָבִים לַחִים עִם יִבְשִׁים עִם בָּסֶר וְחִרְצָנִים וְזֵג, וְאָכַל מִן הַתְּעַרְבָת פְּזִית - לִזְקָה; וְכֵן אִם אָכַל זֶה אַחֵר זֶה, עַד שֶׁאָכַל מִן הַכָּל פְּזִית - לִזְקָה^{טז}. וְכֵן אִם שִׁתָּה רְבִיעִית מִן הַתְּעַרְבָת יֵין וְחֶמֶץ, לִזְקָה.

(טז) בתנאי שמתחילת האכילה ועד סיומה, לא יעבור זמן "כדי אכילת פרס" - שזה זמן אכילת שלוש ביצים.

ד. דְּבַר הַמֶּתֶר, אֵינוֹ מִצְטָרֵף לְדְבַר הָאֲסוּר בְּנִזְיָר^{יז}. פִּיּוֹד? יֵין שְׁנֵתֶּעֶרַב בְּדָבָשׁ, אֵף עַל פִּי שְׁטַעַם הַכָּל טַעַם יֵין, וְשִׁתָּה מִן הַתְּעַרְבָת, וְכֵן הַצְמוּקִין^{יח} שֶׁדָּרְכָן עִם הַגְּרוּגְרוֹת, וְטַעַם הַכָּל טַעַם צְמוּקִין, וְאָכַל מִן הַתְּעַרְבָת - אֵינוֹ לִזְקָה; עַד שְׂיֵהִיָּה מִדְּבַר הָאֲסוּר בַּתְּעַרְבָת פְּזִית בְּכָדִי שְׁלֹשׁ בִּיצִים^{יט}, וְאָכַל כְּשִׁלֹשׁ בִּיצִים^כ - כְּשֶׁאֵר הָאֲסוּרִין הַשּׁוֹיִן בְּכָל אָדָם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת^{כא}.

(יז) להשלים לשיעור כזית או רביעית. (יח) ענבים מיובשות. (יט) שאם יאכל מהתערובת שיעור של שלש ביצים, בוודאי שיאכל בזה כזית איסור ממש. (כ) נמצא שאכל את כזית איסור, בזמן של אכילת שלש ביצים.

ה. וְכֵן אִם שָׁרָה פֶּתוֹ בַּיֵּין, וְהִיתָה רְבִיעִית יֵין בְּכָדִי פָּרֶס מִן הַפֶּתִי^{כב}, וְאָכַל כְּדִי פָּרֶס, שְׁנִמְצָא שֶׁאָכַל רְבִיעִית יֵין - הֵרִי זֶה לִזְקָה; וְעַל זֶה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ נֶאֱמָר בַּתּוֹרָה^{כג}: "וְכָל מִשְׁרֵת עֲנָבִים" - לְאֲסוּר

13. יד, ח. 14. במדבר-נשא, ו, ג. 15. טו, ב. 16. במדבר-מטות, ל, ג.

תעורלו. וכן אם תלששה בידו, לוקה. ואחד המגלח ואחד המתגלח, שנאמר¹⁹: "תער לא יעבר על ראשו"²⁰; ואם הניח ממנה כדי לכף את ראשה לעקרה לט - אינו לוקה, שאין זה כעין תער.

(לו) סמוך לשרשה. (לו) תער מגלח מעיקרו. (לח) קרא בו: "לא יעבור", התער לא יעבור ולא משנה מי מעביר אותו. (לט) אם השאיר מהשערה, אורך שאפשר לכופף את השערה שראשה גייעה עד לתחילתה.

יב. העביר על ראשו סם [=תכשיר] שמשיר את השער, והשיר שער - אינו לוקה; אבל בטל מצות עשה, שנאמר²⁰: "גדל פער שער ראשו".

יג. נזיר שגלח כל שער, אינו לוקה משום התגלחת אלא אחת; ואם התרו בו על כל שיערה ושיערה, ואמר לו: 'אל תגלח', 'אל תגלח', והוא מגלח - לוקה על כל אחת ואחת.

יד. נזיר חופף על שער בידיו, וחוכף בצפרניו - ואם נפל שער, אינו חושש; שהרי אין פונתו להשיר, ואפשר שלא ישיר. אבל לא יסרק במסרק, ולא יחף באדמה²¹ - מפני שמשיר את השער ודאימא; ואם עשה כן, אינו לוקה²².

(מ) מין אדמה שמשיר את השיער. (מא) ולמרות שאינו מתכוון להשיר את השיער, היות וידוע שאי אפשר לחוף באדמה ולא ישיר השיער - אסור. (מב) שהרי זה כמו העביר סם על ראשו, שאינו לוקה.

טו. נזיר • שנטמא

למת טמאת שבעה מג - בין בטמאות שהוא מגלח עליהן²³ כמו שיתבאר, בין בטמאות שאינו מגלח עליהן²⁴ - הרי זה לוקה.

אחת חייב שמים וטומאה וביאה אפילו בחיבורין חייב שמים ודוקא בבת אחת כגון שנכנס לבית שיש בו גוסס ושהה שם עד שמת הואיל והם שני מיני שמות ובאין בבת אחת חייב שמים ורבה פליג עליה בכל טומאה וטומאה אפילו שלא בחיבורין אינו חייב אלא אחת הואיל וטמא הוא ומתניתא דקתני אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחת ואחת מוקים לה בטומאה ובביאה והא דאמר רב הונא נזיר שהיה בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחד ונגע בו חייב ליתא דהא בחיבורין הוא וכיון דק"ל רבה ורב יוסף הלכתא כרבה מעתה טומאה וטומאה אפילו פירש וחזר ונגע פטור והכהנים בזמן הזה טמאי מת הן ועוד אין עליהן חיוב טומאה והמחייב אותם עליו להביא ראיה.

(מג) שבעה ימים. (מד) שמחוייב להתגלח עליהן תגלחת

השנת הראב"ד

נזיר . . חומץ א"א זה אינו מחזור והלא שני שמות הם ולמדו לכל איסורי נזיר מלחים ויבשים מה הללו שהן מין אחד והן שני שמות וחייבין על זה בעצמו ועל זה בעצמו אף כל וכו' ויין וחומץ שני שמות ושני מינים הם כדאיתא בבבא בתרא אבל חומץ יין וחומץ שכר מין אחד ושם אחד הן תרומיהו חלא מיקרו והכי איתא בע"ז.

טז. נזיר • ששתה

רביעית יין ורביעית חמץ כט - אינו לוקה אלא אחת, שאינו חייב על היין בפני עצמו ועל החמץ בפני עצמו; שאין כתוב יין לא

ישתה וחמץ לא ישתה, אלא כך כתוב: "חמץ יין וחמץ שכר לא ישתה"¹⁷ - פלוגר: לא ישתה יין ולא דבר שנתערב בו היין והוא השכר, ואפילו התמיצו; והואיל ולא כפל אלא החמץ, שהוא שם אחד - אינו לוקה על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו¹⁸.

(כט) שהוא יין שהחמץ. (ל) בין שהוא חומץ יין, בין שהוא חומץ שכר, נקרא: חומץ סתם, ומין אחד ושם אחד הם. (לא) וכשם שאינו חייב שתיים על חומץ יין וחומץ שכר, שהוא שם אחד ומין אחד, כך אינו חייב שתיים על היין והחומץ אע"פ שהם שני שמות, כי התורה מלמד אותנו שלא מדובר על שני משקאות שונים, אלא על יין במצבים שונים.

יז. נזיר שהיה שותה יין כל היום כלו - אף על פי שהוא חייב לשמים¹⁹ על כל רביעית ורביעית, אינו לוקה אלא אחת משום יין²⁰; ואחת ד"ל לא יחל דברו", כמו שבארנו; ואם התרו בו על כל רביעית ורביעית, ואמר לו: 'אל תשתה', 'אל תשתה', והוא שותה - חייב על כל אחת ואחת.

(לב) שהקב"ה מעניש אותו על כל רביעית ורביעית, שהיא עבירה בפני עצמה. (לג) כי חיוב מלקות מגיע רק אחרי התראה.

מדברי סופרים, שאסור לנזיר לעמוד במושב [לשהות בסביבת] שותי יין, ויתרחק ממנו הרבה - שהרי מכשול לפניו²¹; אמרו חכמים¹⁸: 'סביב לפנים לא יקרב'.

(לד) שמא ימשך אחריהם וישתה עמהם. (לה) שמא יאכל שם ענבים.

יח. נזיר שגלח שיערה אחת - לוקה, בין בתער בין בזוג [=מספרים]; והוא שקצצה מעקרה²² לו, כעין

17. במדבר-נשא, ו, ג. 18. עבודה זרה, נח, ב. 19. במדבר-נשא, ו, ה. 20. במדבר-נשא, ו, ה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

טומאה. (מה) כגון שנגע ברביעית דם מן המת, כפי שיתבאר להלן. שם, ונשאר שם פרק זמן שמספיק להשתחויה - חייב.

כ. המטמא את הנזיר^{סא} - אם היה הנזיר מזיד^{סב}, הנזיר לוקה, וזה שטמאו עובר משום "ולפני עור לא תתן מכשול"²³. ואם היה הנזיר שוגג וזה שטמאו מזיד, אין אחד מהן לוקה^{סג}; ולמה לא ילקה המטמא את הנזיר^{סד}? לפי שנאמר²⁴: "וטמא ראש נזרו"^{סה}, ואינו לוקה עד שיתמא עצמו מדעתו.

(סא) באחת מטומאות המת המנויות לקמן. (סב) שהנזיר מעוניין להיטמא, אבל לא יכול ללא העזרה של השני. (סג) ואין לוקים על "לפני עיור לא תתן מכשול". (סד) כמו שהמגלה את הנזיר לוקה. (סה) ולא כתוב: וטמא לו ראש נזרו.

כא. נזיר טהור שטמא עצמו, לוקה אף משום "לא תאחר לשלמו"²⁵ - שהרי אחר נזירות טהרה^{סו}, ועשה מעשה^{סז}; וכן אם נזר בבית הקברות, לוקה אף משום "לא תאחר"^{סח}. הא למדת, שהנזיר שטמא עצמו לוקה ארבע מלקיות: משום "לא יטמא"²⁶, ומשום "לא יחל דברו"²⁷, ומשום "לא תאחר לשלמו"²⁸, ומשום "לא יבא"²⁹ - אם היה ביה וטמא פאחת, כמו שבארנו.

(סו) בגלל טומאתו, הוא אינו יכול למנות ימי נזירות טהרה עד אשר יטהר, נמצא שהוא מאחר 'להביא' את הנזירות שהתחייב. (סז) שטימא את עצמו. (סח) שהרי הוא מאחר את נזירותו עד אשר אחרי שיטהר. (סט) כמו בכל הנדרים.

~ יום חמישי י"ב סיון ~

פרק ו

דיני נזיר ששטה יין, גילח או נטמא.

א. נזיר ששטה יין, ואכל יוצא מן הגפן - אפלו ימים רבים - אינו סותר [=מבטל] מימי נזירותו, אפלו יום אחד³⁰; וכן אם גלח מעוט שער ראשו, בין בשגגה בין בודון. נתגלח רב ראשו - בין בתער,

טז. נטמא למת פעמים הרבה - אף על פי שהוא חייב מלקות על כל אחת ואחת לשמים, אין בית דין מלקין אותו אלא אחת³¹; ואם התרו בו על כל פעם ופעם, והוא מטמא - לוקה על כל אחת ואחת.

(מו) שאין מלקות בית-דין בלי התראה על כל פעם ופעם.

יז. כמה דברים אמורים³²? בשנטמא ופרש, וחרז ונגע או נשא או האהיל^[עליו]; ואכל אם היה נוגע במת ועדין המת בידו, ונגע במת אחר - אינו חייב אלא אחת, אף על פי שהתרו בו על כל נגיעה ונגיעה; שהרי מחלל ועומד³³.

(מז) שאם התרו בו, לוקה על כל אחת. (מח) מנגיעתו הראשונה.

יח. נזיר שנכנס לבית, ושהה שם עד שמת שם מת, או שנכנס לאהל המת בשדה³⁴ תבה ומגדלי, ובא חברו ופרע גג התבה מעליו מדעתו³⁵ - הרי זה לוקה שתיים: אחת משום "לא יבא"³⁶, ואחת משום "לא יטמא"³⁷ - שהרי טמאה וביאה באין פאחת³⁸. אבל אם נכנס בדרכו, טמאתו קודמת לביאתו - שמעת שייכנס חטמו או אצבעות רגליו, נטמא³⁹, ואינו חייב משום ביאה, עד שייבוא כליו⁴⁰.

(מט) מין ארון. (נ) שכולם סגורים מסביב, ומפסיקים בינו ובין הטומאה. (נא) מרצונו ובהסכמתו, כי שלא מדעתו, הרי הוא אנוס ופטור. (נב) "על נפש מת לא יבוא". (נג) "לא יטמא להם במותם". (נד) ונתחלל בשתייהן כאחת. (נה) שאהל המת נחשב כאילו כולו מלא טומאה, ולכן כאילו חוטמו או אצבעותיו נגעו בטומאה. (נו) וכאשר הוא נכנס הוא כבר מחולל, ואין איסור "לא יבוא" חל עליו.

יט. נכנס לאהל המת או לבית הקברות בשגגה⁴¹, ואחר שנודע לו התרו בו⁴², ולא קפץ ויצא אלא עמד שם - הרי זה לוקה⁴³; והוא שיששה שם פדי השתחויה, כמו טמא שנכנס למקדש⁴⁴.

(נז) שלא ידע שמת נמצא באהל, או לא ידע שזהו בית הקברות. (נח) שיצא, ולא יטמא נזרו. (נט) אף על פי

21. במדבר-נשא, ו, ו. 22. שם, פסוק ז. 23. ויקרא-קדושים, יט, יד. 24. במדבר-נשא, ו, ט. 25. דברים-כ"ח, כג, כב. 26. במדבר-נשא, ו, ז. 27. במדבר-מטות, ל, ג. 28. דברים-כ"ח, כג, כב. 29. במדבר-נשא, ו, ו. 30. דברים-כ"ח, כג, כב.

לְגַדֵּל שְׁעָרָא אֱלֹו גִּלְחָא אַחֲרֵי מְלֵאתָ - הָרִי זֶה אֵינוֹ
סוֹתֵר כָּלוּם, וְאָף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא גִלְחָ; שְׁהָרִי
שְׁלֵמָה הַנְּזִירוֹת וְכָל הַנְּטָפָל לָהּ^{טו}.

(יד) אחרי יום הבאת קורבנותיו, כגון ביום שלושים ושניים
בנזירות סתם. (טו) הוא יום הבאת קורבנותיו, שהוא יום
אחרי מלאת.

ו. נְטָמָא בְּיוֹם שְׁנָדָר, אוּ בְּשָׁנִי - אֵינוֹ סוֹתֵר, אֶלָּא
מְשַׁלֵּם עֲלֵיהֶם אַחֲרֵי שִׁבְיָא קִרְבָּנוֹ^{טז}, שְׁנָאמְר^{יז}:
”וְהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים יִפְּלוּ”, עַד שִׁיְהִיו שָׁם יָמִים
רִאשׁוֹנִים^{יח}. לְפִיכָךְ^{יט}, אִם נְטָמָא מְשַׁלֵּשִׁי וְהִלָּאָה -
סוֹתֵר כָּל הַקּוֹדֶמִין^כ.

(טז) כשיטהר מטומאתו. (יז) וכאן עדיין אין לו "ימים
ראשונים" (ומיעוט רבים - שניים). (יח) היות ולא הקפיד
הכתוב אלא על שני ימים הראשונים. (יט) ואחרי שיטהר
מטומאתו מתחיל למנות מניין חדש מהתחלה.

ז. נָדָר בְּנִזְיָר, וְהוּא טָמֵא מֵתִי - חָלָה עָלָיו
נְזִירוֹתָ^{כא}; וְאִם נְטָמָא פַּעַם אַחֲרָתָ^{כב}, אוּ שְׁתָּה יֵין,
אוּ גִלְחָ כִּי - לֹוְקָה^{כג}. וְאִם שְׁתָּה בְּטָמְאָתוֹ פַּמָּה יָמִים
- אֵין עוֹלִין לוֹ^{כד}, עַד שִׁיְהִי שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי,
וְיִטְבֹּל בְּשִׁבְעֵי^{כה}. וְיוֹם שְׁבִיעִי שָׁלוּ, עוֹלָה לוֹ מִמָּנִין
יָמֵי נְזִירוֹת, לָזֶה שְׁנָדָר וְהוּא טָמֵא^{כו}; אֲבָל נִזְיָר
טָהוֹר שְׁנִטְמָא^{כז}, אֵינוֹ מִתְחִיל לְמִנּוֹת אֶלָּא מִיוֹם
הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה^{כח}.

(כ) לפני קבלת נזירותו. (כא) וכשיטהר מטומאתו עליו
לנהוג נזירות בטהרה, ללא קבלת נזירות פעם שנייה.
(כב) נטמא שוב כאשר היה כבר טמא. (כג) בתוך ימי
טומאתו. (כד) היות וחלה עליו נזירות. (כה) למניין
נזירות טהרה שיתחיל אחר כך. (כו) במי אפר פרה אדומה.
(כז) לטומאתו, כדין כל טמא מת שצריך הזאה וטבילה.
(כח) שמתחיל למנות נזירותו מיום שביעי אחרי שהיזה
וטבל, היות שהוא לא צריך להביא קרבן על טומאתו (כמו
נזיר שנטמא), אין צורך לחכות ליום השמיני. (כט) אחרי
שמנה שני ימים לנזירותו. (ל) נזירות הטהרה. (לא) כי רק
ביום השמיני, הא מביא את קורבנותיו.

ח. מִי • שְׁנָדָר וְהוּא
בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, נְזִירוֹת
חָלָה עָלָיו^{לב}; וְאֶפְלוּ
שְׁתָּה שָׁם פַּמָּה יָמִים - אֵין עוֹלִין לוֹ^{לד}, וְלֹוְקָה עַל
שְׁתָּה^{לה} שָׁם. וְאִם הִתְרִי בּוֹ שְׁלֹא יִזְיָר שָׁם, אֵינוֹ

השגת הראב"ד
מי... שער א"א ואם התרו שלא
יזיר א"צ שהייה.

בֵּין כְּעֵין תַּעֲרִיב וְלֹא נִשְׁאָר מִן הַשְּׁעָרוֹת כְּדִי לְכַף
רֹאשׁוֹ לַעֲקָרָן^א, בֵּין בְּזִדּוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה, אֶפְלוּ גִלְחוּהוּ
לְסֻטִּים [=שוודים] בְּאַנְס - הָרִי זֶה סוֹתֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם,
עַד שִׁיְהִי לוֹ פָּרַע^ב; וְאַחֲרֵי כֵךְ מִתְחִיל לְמִנּוֹת^ג.

(א) שנאמר "והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו" - רק
טומאה סותרת ואין היין סותר. (ב) כגון מספריים שגוזזים
את השיער סמוך לעיקרו. (ג) כי אם נשאר מהם כדי לכוף
ראשם לעיקרם, אינו סותר. (ד) גידול שיער בן שלושים
יום. (ה) ממקום שפסק.

ב. כִּיצַד? נָדָר נְזִירוֹת מָאָה יוֹם, וְלֹאֲחֵר עֶשְׂרִים
יוֹם נִתְגַּלַּח רַב רֹאשׁוֹ - הָרִי זֶה שׁוֹהָה שְׁלֹשִׁים יוֹם,
עַד שִׁיְרַפֶּה שְׁעָרָא רֹאשׁוֹ, וְאַחֲרֵי הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם, מוֹנֶה
שְׁמוֹנִים יוֹם תְּשַׁלּוּם יָמֵי נְזִירוֹתוֹ; וְכָל אוֹתָם
הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם - כָּל דְּקִדּוּקָי [=מנהגין] נְזִירוֹת עָלָיו,
אֶלָּא שְׁאִין עוֹלִין לוֹ מִן הַמָּנִין.

(ו) שאסור לו לשנות יין ולהיטמא למת. (ז) ועליו להשלים
נזירותו ממקום שפסק.

ג. נִזְיָר שְׁנִטְמָא - בֵּין בְּזִדּוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה, וְאֶפְלוּ
טָמְאוּהוּ גּוּיִים בְּאַנְס - סוֹתֵר הַכֹּל^א, וּמִגִּלְחָ תְּגַלְּחַת
טָמְאָה^ב, וּמִבִּיא קִרְבָּנוֹת טָמְאָה, וּמִתְחִיל לְמִנּוֹת
יָמֵי נְזִירוֹת, שְׁנָאמְר^כ: "וְהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים יִפְּלוּ".
וְאֶפְלוּ נְטָמָא בְּיוֹם מְלֵאתָ [=סיום] יָמֵי נָדָר בְּסוֹף
הַיּוֹם, סוֹתֵר הַכֹּל.

(ח) ואפילו מה שמנה קודם שנטמא - בטל. (ט) אחרי
שיטהר מהטומאה. (י) ביום השמיני לטומאתו.

ד. נְטָמָא אַחֲרֵי יוֹם מְלֵאתָ^א, שְׁהוּא יוֹם הַבָּאָת
קִרְבָּנוֹת טְהָרָה אֱלֹו לֹא נְטָמָא - סוֹתֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם
בְּלִבָּד. וְכִיצַד יַעֲשֶׂה? מִבִּיא קִרְבָּנוֹת טָמְאָה
בְּשִׁיטָה^ב, וּמִגִּלְחָ תְּגַלְּחַת טָמְאָה; וּמִתְחִיל לְמִנּוֹת
נְזִירוֹת שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּמִגִּלְחָ תְּגַלְּחַת טְהָרָה, וּמִבִּיא
קִרְבָּנוֹת טְהָרָה. וְאִם נְטָמָא אַחֲרֵי שְׁנִזְרָק עָלָיו אַחַד
מִן הַדָּמִים^ג - אֵינוֹ סוֹתֵר כָּלוּם, אֶלָּא מִבִּיא שְׁאָר
קִרְבָּנוֹת טְהָרָה שָׁלוּ בְּשִׁיטָה^ד.

(א) ביום הראשון לאחר מלאת ימי נזרו. (ב) של
הקורבנות שמביא. (ג) ואת אותו קרבן שהביא בטהרה,
לא צריך להביא שוב.

ה. נְטָמָא בְּיוֹם שְׁלֹאֲחִירָיו^א, שְׁהוּא יוֹם שְׁרֹאִי

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עשרים ותשעה יום, נוסף על יום השביעי, שנחשב כיום אחד למניינו. (מז) כפי שיפרט בהמשך מהם טומאות אלה.

מגלח שערולד כשיצא משם; ואם נטמא שם בבית הקברות באחת מן הטמאות שהנזיר מגלח עליהן^ל, אינו מגלח ואינו מביא קרבן טמאה^ל.

(לב) אף על פי שהוא טמא. (לג) למניין נזירותו. (לד) תגלחת טומאה, היות ואינו מביא קרבן טומאה. (לה) אבל על טומאת בית הקברות אינו מגלח. (לו) היות והוא נטמא טרם שנזר, הוא אינו צריך להביא קרבן טומאה, וכל שאינו מביא קרבן טומאה אינו מגלח תגלחת טומאה.

ט. נכנס לשם בשדה תבה ומגדל^ל, ובא חברו ופרע עליו את המעזיבה^ל ונטמא - אף על פי שששה שם, אינו לוקה; אבל מפין אותו מפת מדרות^ל, אם ששה.

השנת הראב"ד
אף . . . מדרות א"א אין דרך הסוגיא כן אלא הבעיא כך היא נכנס בשדה תבה ומגדל ונזר שם ובא חברו ופרע עליו את התקרה ונטמא מי בעינן שהיה או לא וכו' אלמא היכא דשהה לית בה ספקא דחייב מלקות ואם לא ששה הוי ספיקא.

(מח) שטעונים טבילה לאחר ההזאה. (מט) אחרי הטבילה, שטבילתו היא לפני שקיעת החמה. (נ) מיום השמיני והלאה.

~ נקודות משיחות קודש ~

תגלחת טמאה פיצר היא? כו."

יש שהעירו על דברי הרמב"ם בפיה"מ לנזיר פ"ח משנה ו' (בעיקר השני) שכתב שתגלחת מצורע אחר טבילה, וזהו נגד הכתוב בתורה. ויש להעיר גם מנגעים פ"ד מ"ב ונזיר פ"ו מ"ב (והרי ילפינן תגלחת א' מהשני) שמשמע שם שאם טבל ואח"כ גילח, לא עלתה לו טבילה.

והנה צריך לומר שהרמב"ם כתב בפירוש המשניות, תגלחת "אחר" הטבילה" היינו אחריה הטבילה וכשנגרר או נשמט התג הקטן שע"ג תיבת אחר לא שמו לבם המדפיסים שלאחרי זה לתקן הדבר.

או שצ"ל "אחר הכביסה" וכלשון הכתוב. ועיין בתפארת ישראל ובמשנה האחרונה (נגעים פ"ד מ"ב). ובמנ"ח מצוה קעג סק"ז.

אלא שעדיין לא מתורץ בזה תמי' פנימית יותר מהי בכלל כוונת הרמב"ם בזה שהזכיר כאן הטבילה, והרי אינו נוגע כלל לעניינינו, וכשם שלא הביא גם ענין ההזי' והצפרים וכו'.

לכן נראה שטעות הדפוס יש כאן וצ"ל "אחר ההחלט" או "אחר ההחלטה" והבחור שעל הדפוס שלא הבין פירושו וראה בכתוב וטבל - "תיקן".

ואם באנו לכאן, יש להעיר שבנזיר צ"ל כנראה תגלחת

(זו) והם מפסיקים בינו לבין הטומאה, ונזר שם. (לח) פתח את הגג, ושלא מדעתו. (לט) שאפילו אם מלקות מן התורה אין כאן, אבל איסור מדרבנן יש כאן, ששהה בטומאה, ולוקה על שמרד בדברי חכמים.

י. יצא^מ • מבית הקברות, וששה ימים^{מא} וחזר ונכנס - אין אותן הימים עולין לו^{מב}. יצא והזה וטבל וטהר, ומנה ימים מנזירותו^{מג}, וחזר לבית הקברות - הרי אותן הימים שמה עולין לו^{מד}; ואפלו נכנס ביום שמיני שלו^{מה}, הרי שביעי שלו עולה לו מן המנזן^{מו}. ואם נטמא שם אחר שנקנס, באחת מן הטמאות שהנזיר מגלח עליהן^{מי} - מביא קרבן טמאה, וסותר הימים הקודמין, ומגלח תגלחת טמאה.

(מ) זה שנזר בנזיר בהיותו בבית הקברות. (מא) ולא היזה וטבל. (מב) כיוון שלא טהר ביתיים הכול טומאה אחת היא, ואפילו יטמא אחרי כן בטומאה שהנזיר מגלח עליה, אינו מגלח ואינו מביא קרבן היות והוא ולא נטהר ביתיים. (מג) לשם נזירות טהרה, לקיים נדרו שנזר בבית הקברות. (מד) כי טומאת בית הקברות אף על פי שהיא מטמאה את הנזיר שבעה ימים, אין היא סותרת את הימים הקודמים, והם עולים לו מן המניין, וכשיצא מבית הקברות ויטהר משלים את ימי נזירותו. (מה) לצאתו מבית הקברות והתחיל להיטהר. (מו) וכשיטהר לא יצטרך להשלים אלא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

נח) שהם חטאת ועולה ואשם. (נט) שהוא ביום השמיני.
(ס) טרם שהביא חטאתו. (סא) שכל עוד שלא הביא חטאתו אינו מתחיל למנות נזירות טהרה. נמצא שכל טומאותיו כאילו הן טומאה אחת ארוכה.

אָבֵל אִם נָטָמָא וְטָהַר וְהִבִּיא חֲטָאתוֹ, וְנָטָמָא פְּעַם שְׁנִיָּה אַחֵר שֶׁהִבִּיא חֲטָאתוֹ - אָף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא הִבִּיא אֲשָׁמוֹ וְעוֹלָתוֹ, חִיב בְּקִרְבָּנוֹת אַחֲרוֹת^{כב}.

(סב) שמששהביא חטאתו, חלה עליו נזירות טהרה, וכשנטמא אז הרי היא טומאה חדשה אחרי שנטהר.

טז. נְזִיר שֶׁגִּלַּח תְּגִלַּחַת טָהָרָה, וְאַחֵר כָּף נֹדַע שֶׁטָּמָא הָיָה בְּתוֹךְ יָמֵי נְזָרוֹ - אִם בְּטָמְאָה יְדוּעָה^{כג} נָטָמָא - סוֹתֵר הַפֶּל, וּמִבִּיא קִרְבָּנוֹת טָמְאָה, וּמְגַלַּח תְּגִלַּחַת טָמְאָה, וּמוֹנֵה נְזִירוֹת אַחֲרָת, וּמִבִּיא קִרְבָּנוֹת טָהָרָה.

(סג) שיכול להיות שאדם ידע מהטומאה הזאת קודם.

ואם בְּטָמְאָה הִתְהוּם^{כד} נָטָמָא, אֵינּוּ סוֹתֵר; וְדָבָר זֶה, הִלְכָה מִפִּי הַקֶּבֱלָה^{כה}.

(סד) שבמקום שעבר היה קבר התהום, ואף אחד מעולם לא ידע שמקום זה טמא. (סה) אין זה לקוח מסברא, ואין לו ראייה. אלא הלכה למשה מסיני.

יז. וְאִם עַד שֶׁלֹּא נִזְרַק עָלָיו אֶחָד מִן הַדָּמִים^{כו}, נֹדַע שֶׁהוּא טָמֵא - בֵּין בְּטָמְאָה יְדוּעָה, בֵּין בְּטָמְאָה הִתְהוּם - סוֹתֵר הַפֶּל^{כז}; נֹדַע לוֹ אַחֵר שֶׁנִּזְרַק אֶחָד מִן הַדָּמִים^{כח} - אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא גִלַּח, הוּאִיל וְטָמְאָה שְׁאִינָה יְדוּעָה הִיא, אֵינּוּ סוֹתֵר.

(סו) קודם שזרקו דם מאחד הקורבנות שהביא. (סז) כי כל זמן שלא זרקו דמים, כל דיני נזירות חלים עליו, וכאילו נטמא בתוך ימי נזרו. (סח) ואז הותר לשתות ביין ולהיטמא למתים ואפילו אם עדיין לא גילח.

יח. אִיזוֹ • הִיא טָמְאָה

הִתְהוּם? פֶּל שְׁאִין אָדָם מִכִּירָה, אֶפְלוּ בְּסוֹף הָעוֹלָם. וְלֹא אָמְרוּ טָמְאָה הִתְהוּם אֲלֵא לְמַת

השנת הראב"ד
איוז . . לא א"א בחיי ראשי אומר
אני שלא עלה על דעת למעוטי
הרוג שכבר אמרו אי זו היא
טומאת התהום כל שאין מכירה
אחד בסוף העולם אלא אעושה
פסח קאי למעוטי טומאת התהום
דויבה.

[שלא נרצח] **בְּלֶבֶד^{כט}; אָבֵל הָרוּג - לֹא, שֶׁהָיָה יָדַע בּוֹ זֶה שֶׁהָרְגוֹע.**

(סט) שנמצא טמון בקרקע, ואפשר שאף אחד לא הרגיש במותו, או שנפל לקבר ומת, ואף אחד לא יודע. (ע) אם רואים שהוא נרצח בידי אדם, זה לא נחשב קבר תהום, כי הרוצח יודע שהרג אותו.

טומאה דווקא אחר הטבילה. וטעם החילוק בין נזיר למצורע כיון שמצורע טהרתו בתגלחתו אבל נזיר טהרתו תלוי בימיו. וכיון שע"י הנ"ל יכול לגלח לאחר זמן, צריך לגלח דווקא לאחר הטבילה. שהרי ילפינן תגלחת טומאה מתגלחת טהרה לכמה ענינים, ותגלחת טהרה צ"ל בטהרה דווקא. ועוד - בתגלחת טומאה נתן השערות תחת הדוד יצא, היינו שהתגלחת צ"ל דווקא אחרי הטבילה, ומה שלא הביא הרמב"ם דין זה בפירוש, יש לומר שהוא על פי הידוע בכללי הרמב"ם שאינו מביא אלא הדינים המפורשים להדיא ולא שיש ללמדם.

לקוטי שיחות, חלק לב, עמוד 234
מתוך רמב"ם "פרס המלך"

יב. מֵאִמְתִּי מִתְחִיל לְמִנּוֹת? מְשִׁיבֵיא חֲטָאתוֹ; אָבֵל עוֹלָתוֹ וְאֲשָׁמוֹ, אֵין מַעֲפִבִּין אוֹתוֹ מִלְּמִנּוֹת. יג. הָרִי שֶׁהָיָה בְּשָׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי וְלֹא טָבֵל^ל, וְנִתְאַחַר בְּמָה יָמִים - בְּשִׁטְבֵּל, יַעֲרִיב שְׁמִשׁוֹ, וְיָבִיא קִרְבָּנוֹתָיו לְמַחֵר.

(נא) אחר ההזאה.

טבל וְהָעֲרִיב שְׁמִשׁוֹ, וְאַחֵר קִרְבָּנוֹתָיו - אֵינּוּ מִתְחִיל לְמִנּוֹת עַד שֶׁיָּבִיא חֲטָאתוֹ; אָבֵל עוֹלָתוֹ וְאֲשָׁמוֹ אֵין מַעֲפִבִּין אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

יד. כְּשֶׁמְגַלַּח הַנְּזִיר תְּגִלַּחַת טָמְאָה - אֵינּוּ צָרִיךְ לְגַלַּח פֶּתַח הַמִּקְדָּשׁ^י, וְלֹא לְהַשְׁלִיךְ שְׁעָרוֹ עַל הָאֵשׁ^י. וְכֵן שֶׁגִּלַּח בְּמִדְיָה^{יב} אוּ בְּמִקְדָּשׁ, שְׁעָרוֹ אָסוּר בְּהִנְהִיגָה^{יג} וְטָעוֹן קִבְיָה^{יד}; וְאֶפְרוּיִי אָסוּר, כְּאֶפֶר פֶּל הַנִּקְבְּרִין. וְהִמְגַּלַּח בְּמִקְדָּשׁ - אִם הִשְׁלִיכוֹ תַּחַת דֹּד הָאֵשׁ, יֵצֵא.

(נב) כמו שנזיר טהור מגלח. (נג) מחוץ להר הבית. (נד) תחת סיר הבישול שמבשלים את האשם (שבתגלחת הטהרה צריך להשליך שם את השיער). (נה) שנאמר "וקידש את ראשו" - הרי הוא כקודש ואסור בהנאה. (נו) שלא ייהנו ממנו. (נז) אם שרפו אותו.

טו. נְזִיר שֶׁנָּטָמָא טָמְאוֹת הִרְבָּה - בֵּין שֶׁלֹּא הִתְרוּ בּוֹ עַל פֶּל אַחַת, בֵּין שֶׁהִתְרוּ בּוֹ עַל פֶּל אַחַת וְאַחַת - אֵינּוּ מִבִּיא עַל טָמְאוֹתָיו אֲלֵא קִרְבָּן אֶחָד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שְׁנֹטָמָא פְּעַם שְׁנִיָּה קָדָם שֶׁיָּבִיא קִרְבָּנוֹת טָמְאָה הָרִאוּנָה^{יז}; וְאָף עַל פִּי שְׁנִיתָאחֵר בְּמָה יָמִים אַחֵר טָהָרְתוֹ קָדָם הִבָּאת חֲטָאתוֹ^{יח}, וְנָטָמָא בְּאוֹתָן הַיָּמִים^{יט} - אֵינּוּ מִבִּיא אֲלֵא קִרְבָּן אֶחָד^כ.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יט. נמצא המת גלוי^{עא}, אין זו טמאת התהום^{עב}. נמצא משקע בקרקעית מערה והמים על גביו^{עג}, הרי זו טמאת התהום שאינה ידועה^{עד}; היה טמון בתבן או בצרורות^{עה [=אבנים]}, הרי זו טמאת התהום שאינה ידועה; היה טמון במים^{עו} באפלה^{עז} ובנקיקי הסלעים, אינה טמאת התהום^{עח}.

(א) שבעה ימים. (ב) כגון בשור או עצמותיו של המת, ולא דברים אחרים כפי שיביא להלן. (ג) כלומר, רק במקרה כזה.

ב. ואלו טמאות מן המת שהנזיר מגלח עליהן: על הגפל, ואפילו לא נתקשרו אבריו בגדיד^{עא}; ועל פזית מבשר המת; ועל פזית נצל^{עב}; ועל עצמות שהן רב מנן העצמות^{עג}, אף על פי שאין בהן רבע הקב^{עד}; ועל עצמות שהן רב בנינו של מת^{עה}, ואף על פי שאין בהן רבע הקב^{עו}; ועל חצי קב עצמות^{עז}, אף על פי שאין בהן לא רב בנינו ולא רב מנינו, וכל העצמות יהיו משל מת אחד, לא משני מתים; ועל השדרה הפאה ממת אחד; ועל הגלגל של מת אחד; ועל אבר מן המת הפא ממת אחד^{עח}, ועל אבר מן החי מאדם אחד - שיש עליהן פשר הראוי לעלות בו ארוכה פחית^{עט}; ועל חצי לגי^{עו} דם הפא ממת אחד; ועל מלא חפנים רקב המת^{עז}.

(ד) אפילו שלא נוצרו כל איבריו. (ה) ליחה סרוחה היוצאת מבשר המת שנרקב, כפי שיסביר בהמשך. (ו) של אברי האדם. (ז) שהעצמות קטנות ולא הגיעו לשיעור של רובע הקב (מידה מסוימת). (ח) שהעצמות את רוב משלד המת, אפילו שהם פחותות במניין מרוב העצמות. (ט) עצמות במידה של חצי קב, אפילו שהם לא רוב מניין או גודל במת. (י) השדרה שהולכת לאורך הגב. (יא) איבר אחד שלם שהגיע ממת אחד. (יב) אילו היה האבר מחובר באדם חי, היה יכול להתרפא על ידי אותו בשר. (יג) מידה של שתי רביעיות. (יד) שכל הגוף נרקב, והופך להיות עפר.

איזה הוא נצל? זה פשר המת שנמוח ונעשה לחה סרוחה.

ג. ואין רקב המת מטמא, עד שיקבר ערם בארון של שיש^{עא} ויהיה פלו שלם. חסר מנינו אבר, או שנקבר בכסותו^{עב}, או בארון של עץ^{עג} או של מתכת^{עד} - אין לו רקב. ולא אמרו רקב אלא למת בלבד - להוציא הרוג, שהרי חסר דמו^{עה}.

(טו) כי השיש לא נשחק ונרקב, וכל הרקב שיש בארון הוא רק מגופו של המת. (טז) לפי שהכסות נרקבת עם עמת, והרקב נעשה תערוכת. והלכה למשה מסיני, שרקב המת מטמא רק אם כולו הגיע מהמת, ללא שום תערוכת.

(עא) שהוא לא טמון, אלא אפשר לראות אותו. (עב) היות והוא נמצא במקום, שבני אדם רואים אותו. (עג) באופן שאי אפשר לראות את המת. (עד) אף על פי שבוודאי נטמא, לא הייתה הטומאה ידועה לשום אדם. (עה) כי יכול להיות שהוא מת, והתבן והצרורות התגלגלו עליו וכיסו אותו, ואף אחד לא ידע עליו מעולם. (עו) תחת המים, ואם מתבוננים במים רואים אותו. (עז) במקום חשוך, שאם מתאמצים אפשר לראות אותו. (עח) היות שאם מתאמצים אפשר לראות אותו, יכול להיות שמישהו כבר ראה אותו.

כ. נזיר שנטמא במת, וירד וטבל^{עא} במערה, והביא קרבנות טמאה, ומנה נזירות וגלח תגלחת טהרה, ואחר כך נודע שמת היה משקע בקרקעית המערה כשירד לטבל - אף על פי שהיא טמאה שאינה ידועה - סתר הפל, מפני שהחזק לטמאה^{עב}, וחזקת הטמא טמא, עד שיטהר ודאי^{עג}. ירד להקריב - הרי זה טהור, עד שידע שנגע^{עד}; נמצא המת צף על פני המים^{עה} - הרי זה בחזקת טמא, שחזקתו שנגע בזה שהוא צף.

(עט) ביום השביעי לטומאתו. (פ) כשירד למערה היה טמא וודאי. (פא) ולא אמרו טומאת התהום טהורה בנזיר, אלא כשהיה הנזיר בחזקת טהור. (פב) שלא היה טמא למת כלל אלא ירד להצטנן מחומו. (פג) ואם נודע שנגע, הרי זה טמא מת, אלא שאינו סותר ימי נזירותו הואיל ונודע לו רק לאחר שנזרק אחד מן הדמים, וזה טומאת התהום. (פד) וספק נטמא בו ספק לא נטמא.

פרק ז

על אלו טומאות נזיר מתגלח.

א. יש טמאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהן, ולא סותר את הקודמין, ואף על פי שנטמא בהן טמאת שבעה^{עא}; לפי שלא נאמר בו "וכי יטמא לנפש", אלא "וכי ימות מת עליו"^{עב} - עד שיטמא בטמאות שהן מעצמו של מת^{עג}, ואחר כך^{עד} יביא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אָבֵל אַם נִטְמָא בְּגוֹשׁ אֶרֶץ הָעַמִּים לֹא אוֹ בְּשָׂדֶה שְׁנִחְרַשׁ קָבֵר בְּתוֹכָהּ לִב שֶׁהֵן מְטַמְּאִין בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׁא, אוֹ שֶׁהָאֵהִיל עָלָיו וְעַל אַחַת מִשְׁתִּים עֲשָׂרָה הַשְּׂרִיגִים הַיּוֹצֵאִים מִן הָאֵילָנוֹת^ל, אוֹ הַפְּרָעוֹת הַיּוֹצֵאוֹת מִן הַגְּדֵרִי, אוֹ מִטָּה אוֹ גְּמֻלָּה וּכְיוֹצֵא בּוֹ, אוֹ שֶׁנִּטְמָא בְּאֵהֶל רַבַּע עֲצָמוֹת שְׁאִין בָּהֶן לֹא רַב בְּנִין וְלֹא רַב מְנִין, אוֹ שֶׁנִּטְמָא בְּרִבְעִיעִית דָּם מִן הַמֵּת שֶׁהִיא מְטַמָּא בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׁא וּבְאֵהֶל^ל, אוֹ שֶׁנִּטְמָא בְּגוֹלָל^ל אוֹ בְּדוֹפְקָ^ל שֶׁהֵן מְטַמְּאִין בְּמַגֵּעַ וּבְאֵהֶל, אוֹ שֶׁנִּטְמָא בְּאֵבֶר מִן הַחַי אוֹ בְּאֵבֶר מִן הַמֵּת שְׁאִין עָלֵיהֶן בְּשָׂר בְּרִאוּלִיט - הֲרִי זֶה אֵינוֹ סוֹתֵר.

(לא) חכמים גזרו טומאה על עפר הבא מחוץ לארץ, שהוא מטמא במגע ובמשא. (לב) ונשברו עצמות המת והתפזרו בכל השדה עד מאה אמה. (לג) ענפים שיוצאים מאילן, אבל הם רחוקים אחד מהשני, ואין בכל אחד מהם שיעור טפח, כדי להיקרא אוהל, ומהתורה טהור, אך חכמים גזרו טומאה בהולך תחתיהם. (לד) אבנים או עצים בולטים ממנו, וגם הם לא רחבים טפח, ולכן מהתורה לא מטמאים. (לה) שמתחת למיטה או הגמל, נמצא הנזיר וכזית מהמת. (לו) אבל אין הנזיר מגלח עליה, הלכה למשה מסיני. (לז) כיסוי ארון המת. (לח) צדי הארון, שהכיסוי דופק עליו. (לט) כדי שנאמר שאילו האיבר היה מחובר לאדם חי – הבשר היה יכול להתרפא.

ז. אֵף עַל פִּי שֶׁבָּכַל אֵלֶּי הוּא טְמֵא טְמֵאת שְׂבָעָה, וּמִזֶּה בְּשָׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי - אֵינוֹ מְגַלֵּחַ תְּגַלַּחַת טְמֵאָה, וְלֹא מְבִיא קֶרְבָּנוֹת, וְלֹא סוֹתֵר אֶת הַקּוֹדֶמִין; אָבֵל כָּל יָמֵי הַטְּמֵאָה אֵין עוֹלִין לוֹ מִמֶּנֶּן יָמֵי נְזִירוֹתָו.
ח. נִגַּע • בְּאֵהֶל הַמֵּת,

או בְּפָלִים הַנוֹגְעִים בְּמֵת^מ - אֵינוֹ מִזֶּה בְּשָׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי^{מא}. וִירָאָה לִי, שֶׁזֶּה דִּין הַמֵּיחָד בְּנִזִּיר; אָבֵל כָּל

השגת הראב"ד
נגע... נזירותו א"א כל זה אינו כלום אלא מה שאמרו שהאדם מיטמא בכלים הנוגעים במת לטומאת שבעה לא אמרו אלא בחיבורין חיבורי אדם בכלים וכלים במת אבל שלא בחבורין טומאת ערב.

אָדָם שֶׁנִּטְמָא בְּכָלִים^{מב} טְמֵאת שְׂבָעָה, יִזָּה בְּשָׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי, כְּמוֹ שֶׁתִּבְאָר בְּהִלְכוֹת טְמֵאת מֵת. וְכֵן יִרָאָה לִי, שֶׁזֶּה שְׁאֵינוֹ מִזֶּה בְּשָׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי אִם נִגַּע בְּכָלִים, כְּדִי שֶׁיַּעֲלוּ לוֹ יָמֵי טְמֵאוֹת בְּפָלִים מִמֶּנֶּן יָמֵי נְזִירוֹתוֹ^{מג}.

(יז) שהעץ נרקב. (יח) שהיא מעלה חלודה, ואז יתערב החלודה עם הרקב. (יט) ואין כאן מת שלם, ולא הרקב לא מטמא.

ד. קָבְרוּ שְׁנֵי מֵתִים בְּאֶחָד, אוֹ שֶׁנִּזְזוּ שְׁעָרוֹ אוֹ צִפְרָנָיו וּקְבָרוֹם עִמּוּ^כ, אוֹ אִשָּׁה עֲבָרָה שְׁמֵתָהּ וְנִקְבְּרָה וְעֲבָרָה בְּמַעֲיָה - אֵין הָרֶקֶב שֶׁלָּהֶן מְטַמָּא^{כא}; וְכֵן אִם טָחַן הַמֵּת עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה רֶקֶב, אֵינוֹ מְטַמָּא - עַד שֶׁיִּרְקֵב מֵאֲלִיו.

(כ) והרי זה כמי שנקבר בכסותו, כיוון שהרקב נעשה עם תערובת של שער וציפורניים. (כא) כי זה לא רקב של גוף אחד.

טחן אֶת הַמֵּת, וְהֵנִיחַ עֲפָרוֹ עַד שֶׁהָרֶקֶב פְּלוּי^{כב}, אוֹ שֶׁהָרֶקֶב כְּשֶׁהוּא חַי, וּמֵת וְהָרֶקֶב הַפֶּל - הֲרִי זֶה סִפְקָ^{כג}; וְאִם נִטְמָא לְרֶקֶב זֶה, הוּא סִפְקָ טְמָא. וְכֵן אִם נִטְמָא בְּרִבְעִי עֲצָמוֹת הַבָּאוֹת מִשְׁדָּרָה, אוֹ מִן הַגְּלָגֶלֶת בְּאֵהֶל^{כד} - הֲרִי זֶה סִפְקָ טְמָא^{כז}.

(כב) שמא צריך שיירקב כברייתו, בלי להתערב ולעשות שינוי בגוף המת. (כג) האם צריך שהוא יירקב רק כשהוא מת ולכן כשנרקב מחיים זה לא נחשב, או שאנחנו צריכים שיירקב מגוף שלם, וזה ישנו כאן. (כד) מידת רובע הקב. (כה) שהנזיר אהיל עליהם, או שהיו שניהם תחת אותו אוהל. (כו) בדרך כלל נזיר נטמא בטומאת אוהל רק בחצי קב, אבל אולי בשדרה וגולגולת נחמיר גם ברובע הקב, היות שהם חמורות יותר משאר האברים.

ה. כָּל אֵלֶּי הַשְּׂתִים עֲשָׂרָה טְמֵאוֹת שְׁמִנִּינוּ - אִם נִגַּע נְזִיר בְּאַחַת מֵהֶן, אוֹ נִשָּׂאָה, אוֹ הָאֵהִיל הַנְּזִיר עָלֶיהָ^{כה}, אוֹ הָאֵהִילָה הַטְּמֵאָה עַל הַנְּזִיר^{כז}, אוֹ הִיָּה הַנְּזִיר וְאַחַת מִן הַטְּמֵאוֹת הָאֵלֶּי בְּאֵהֶל אֶחָד^{כט} - הֲרִי זֶה מְגַלֵּחַ תְּגַלַּחַת טְמֵאָה, וּמְבִיא קֶרְבֵּן טְמֵאָה, וְסוֹתֵר אֶת הַפֶּל; חוּץ מִן הָרֶקֶב, שְׁאֵינוֹ מְטַמָּא בְּמַגֵּעַ - שְׁאִי אֶפְשָׁר שִׁיגַע בְּכָלוֹ, שֶׁהֲרִי אֵינוֹ גּוֹף אֶחָד^ל; אָבֵל אִם נִשָּׂא, אוֹ נִטְמָא בְּאֵהֶל^ל - מְגַלֵּחַ.

(כו) סיכך בגופו עליה. (כז) שהטומאה סיככה על הנזיר, כשהוא עמד תחתיה. (כט) והגג מאהיל על שניהם. (ל) גוש אחד.

ו. וְכֵן נְזִיר שֶׁנִּגַּע בְּעֶצֶם הַמֵּת, אֶפְלוּ עֶצֶם בְּשִׁעוּרָה, אוֹ נִשָּׂא - הֲרִי זֶה מְגַלֵּחַ עָלָיו, וּמְבִיא קֶרְבָּנוֹת טְמֵאָה, וְסוֹתֵר אֶת הַקּוֹדֶמִין; וְאֵין עֶצֶם אֶחָד מְטַמָּא בְּאֵהֶל.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הרי זה מטמא^{נח} לו, וקוברו. ודברים אלו, דברי קבלה [ממשה] **הן.**

(נח) מותר לו להיטמא, אבל בכל זאת הוא סותר נזירותו ומביא קרבן טומאה.

יג. נזיר וכהן שפגעו במת מצוה - יטמא נזיר, אף על פי שהוא סותר הימים הראשונים ומביא קרבן טמאה, ואל יטמא כהן; שעה^{נט} - קדשתו קדשת שעה^ס, ואפלו היה נזיר עולם^{סא}; והכהן - קדשתו קדשת עולם.

(נט) הנזיר. (ס) למשך ימי נזירותו בלבד. (סא) כי הנזיר נזר בחייו אחרי שנולד, ואין קדושתו קדושת עולם - בעוד שהכהן קדושתו מיום שנולד.

יד. פגעו בו שני נזירים, אחד נזיר שלשים יום, ואחד נזיר מאה יום - יטמא נזיר שלשים יום^{סב}. היה אחד נזיר עולם, והשני נזיר לזמן קצוב - יטמא הנזיר לזמן קצוב; ששני נזיר עולם, קדשתו חמורה מזה.

(סב) שקדושתו מועטת מקדושת נזיר של מאה.

טו. וכיצד הוא מתר בתגלחת מצוה? הרי זה שנצטרע ונרפא מצרעתו בתוך ימי נזירות - הרי זה מגלח כל שערו; שהרי תגלחתו^{סג} מצות עשה, שנאמר במצרע^{סד}: "וגלח את כל שערו" וגו', וכל מקום שאמה מוצא עשה ולא תעשה^{סה} - אם יכול אמה לקיים את שניהם^{סו}, מוטב; ואם לאו^{סא}, יבוא עשה וידחה את לא תעשה.

(סג) שהוא צריך לעשות לצרעתו. (סד) שסותרים אחד את השני, כגון לעשות ציצית מחוטי צמר בטלית של פשתן, שהציצית מצות עשה, והשעטנז הוא איסור לא-תעשה. (סה) כגון חוטי צמר בטלית של צמר, הרי הוא יכול לקיים את שתיהן. (סו) כגון בגד מפשתן שחייבים להטיל של פתיל תכלת והוא עושי מצמר.

והלא נזיר שגלח בימי נזרו עובר על לא תעשה ועשה, שנאמר^{סז}: "קדוש יהיה, גדל פרע שער ראשו"^{סח} - ובכל מקום אין עשה דוחה את לא תעשה ועשה שפמותו; ולמה דוחה עשה של תגלחת הנגע לנזירותו? מפני שפכר נטמא הנזיר בצרעת, וימי חלוטו אין עולין לו, כמו שבארנו,

(מ) שהם מטמאים כמת עצמו, והנוגע בהם טמא טומאת שבעה. (מא) אבל הוא טמא שבעה ימים. (מב) שנגעו במת. (מג) שאילו היה צריך הזאה, לא היו ימי טומאתו עולים לו למניין נזירותו.

טז. נזיר שנצטרע והחלט^{מד} - כל ימי חלוטו^{מה} ושבעת ימי סופרו שסופר אחר שיטהר מצרעתו^{מו} בין תגלחת ראשונה^{מז} לשניה^{מח}, אין עולין לו מימי נזירותו^{מט}; אבל ימי הסגרי, עולין לו^{נא}. וכן אם זב בשורו, בין איש בין אשה - כל ימי זיבתו^{נב} עולין להן, אף על פי שהן טמאין. ודבר זה, הלכה למשה מסיני הוא.

(מד) שנגמר דינו שהוא טמא. (מה) שהוא טמא בוודאות. (מו) כשנרפא נגע הצרעת. (מז) שהיא ביום טהרתו. (מח) שהיא ביום השביעי לטהרתו. (מט) כל אותם ימים לא נחשבים כחלק מימי הנזירות, וכשנטהר, חוזר וממשיך לספור ממתי שנטמא בצרעת. (נ) בהתחלה, כאשר הכהן רואה את הנגע, ועדיין לא החליט אם זה טמא, והוא מסגיר אותו לשבעת ימים שבסופם יראה האם הנגע החלים או לא. (נא) למנין נזירותו. (נב) שהם טמאים.

יז. אין צריך לומר, שאם נטמא הנזיר בשאר טמאות^{מב} - שימי טמאתו עולין לו, ואינו סותר פלוס^{מג}; נטמא במת בתוך ימי צרעתו^{מח} - סותר את כל הקודמין, שהרי בנזירותו הוא עומד, ואף על פי שהוא טמא.

(נג) כגון נבילה או שרץ, שהן קלות יותר מטומאת זיבה, ואין טומאתו שבעה ימים אלא טומאה עד הערב בלבד. (נד) שאין איסור לנזיר להיטמא אלא למת בלבד. (נה) היה נזיר ונצטרע, ובימי צרעתו נטמא למת.

יח. הנזיר מתר בטמאת מת מצוה, ובתגלחת מצוה^{מב}; ואסור בין מצוה, בין הרשות. כיצד? מי ששפגע שישתה היום יין, שהרי מצוה עליו לשותות^{מג}, ואחר כך נדר בנזיר - חלה נזירות על השבועה, ואסור בין; ואין צריך לומר שהוא אסור בין קדוש והבדלה, שאינו אלא מדברי סופרים.

(נו) יבאר להלן. (נז) מחמת השבועה.

יט. וכיצד הוא מתר בטמאת מת מצוה? היה מהלך בדרך, ופגע במת שאין שם מי שיקברנו -

33. ויקרא-מצורע, יד, ח. 34. במדבר-נשא, ו, ה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

גלח במדינה^{יא}, יצא. ובין שגלח במדינה, בין שגלח במקדש - הוא משליך שערות הדוד; ואינו מגלח עד שיהיה פתח העזרה פתוח, שנאמר³⁶: "פתח אהל מועד" - לא שגלח כנגד הפתח, שזה בזיון מקדש הוא^{יב}.

(י) שנמצאת בחצר בית המקדש. (יא) בכל ערי ישראל - מחוץ להר הבית. (יב) לא הכוונה שיגלח מול פתח המקדש, אלא בזמן שפתח המקדש פתוח.

ד. ואחר כך נוטל הפהן את הזרוע בשלה מן האיל, וחתל מזה אחת מן הסל, ורקיק אחד, ונותן על פפי הנזיר או הנזירה, ומניפן. ואחר כך התר הנזיר לשותות יין ולהטמא למתים.

ה. נזיר ממרט [=קרח], אינו צריך להעביר תער; ואף על פי שאין לו שער, או שאין לו פפים^{יג} - הרי זה מקריב קרבנותיו, וישתה ויטמא^{יד}. ואם הביא קרבנותיו, ולא גלח ראשו - אין התגלחת מעכבת, אלא שותה ומטמא לערב^{טו}; שמשזרק עליו אחד מן הדמים^{טז} - התר, אף על פי שלא נתן על פפיו ולא הניף; שכל דברים אלו, למצוה ולא לעכב.

(יג) והוא לא יכול להניף. (יד) מותר לו להיטמא למתים. (טו) אחרי מלאות לו שלשים יום, כי ביום שלשים עצמו, אסור לו עדיין לשותות יין. (טז) של קרבנותיו.

ו. אף על פי שאין התגלחת מעכבת עליו, מצוה לגלח אפלו לאחר זמן מרבה; ונזיר שגלח שלא בתער, או שגלח ושייר שתי שערות - לא עשה כלום, ולא קנים מצות גלוח, בין נזיר טהור, בין נזיר טמא.

ז. גלח והניח שתי שערות, וצמח ראשו כלו, וחזר וגלחו כלו עם אותן שתי השערות, [וא] שגלח אחת^{יז} ונשארה אחת - הרי זה קנים מצות גלוח^{יח}; נשרה אחת וגלח אחת - אין כאן מצות גלוח^{יט}.

(יז) כשגלח והשאיר שתי שערות, ועדיין לא צמחו לו עוד שערות. (יח) הואיל ובשעה שגלח היו שתיים, שהן שיעור גלוח. (יט) כי בשעה שעמד לגלח, לא היו שתי שערות, ואין גלוח בפחות משתי שערות.

ח. גלח על השלמים^כ, ונמצא פסול^{כא} - תגלחתו פסולה^{כב}, וזבחו לא עלו לו; גלח על החטאת,

והרי אינו קדוש בהן, ובטל העשה מאליו, ולא נשאר אלא לא תעשה, שהוא "תער לא יעבר על ראשו"³⁵; ולפיכך • בא
השנת הראב"ד
ולפיכך • . אותו א"א אני שונה
בראש מס' יבמות משום דהוה ליה
לאו ועשה שישנו בשאלה והיינו
דקילי.
עשה של תגלחת
הצרעת, ודחה אותו.
35. אם כן לנזיר יש גם עשה וגם לא תעשה.

פרק ח

תגלחת טהרה וסדר הבאת קורבנות הנזיר.

א. תגלחת טהרה כיצד היא? כשיגמר הנזיר ימי נזירותו, מביא שלש בהמות - כבש לעולה, וכבשה לחטאת, ואיל לשלמים; הביא שלשתן ולא פירש - הראויה לחטאת^א תקרב חטאת, והראויה לשלמים^ב שלמים, והראויה לעולה^ג עולה.

(א) איזו לחטאת ואיזו לעולה, אף על פי שבכל הקורבנות הבעלים צריך לקרוא להם בשם. (ב) הכבשה. (ג) האיל. (ד) הכבש. והסיבה לכך, היות והוא אמר: "הרי אלו לנזירותי", הרי זה כאילו קרא שם לכל אחד ואחד.

ומביא עם איל השלמים, ששה עשרונות^ד ושני שלישי עשרון סלת - אופה מהן עשרים חלה, עשר חלות^ה ועשרה רקיקי מצות^ו; ומושח העשרים ברביעית שמן. ושעור זה^ז, הלכה למשה מסיני. ומביא העשרים בכלי אחד^ח.

(ה) שישה עשרונות מאיפה - שם מידה מסויימת. (ו) שהם בלולות בשמן לפני אפייטם. (ז) הרקיק משוח בשמן אחרי אפיתו. (ח) כל חלה כדינה: חלת מצה - בלולה בשמן, והרקיק - משוח. (ט) של רביעית הלוג שמן.

ב. ושוחט החטאת תחלה, ואחר כך העולה, ואחר כך השלמים, ואחר כך מגלח; ואם גלח אחר ששחט החטאת או העולה, יצא. ומבשל השלמים, או שולקן [=בישול ממושך]. ולוקח מן הרטב של זבחי השלמים, ונותן על השער, ואחר כך משליכו לאש תחת דוד [=סיר] השלמים; ואם השליכו תחת החטאת, יצא.

ג. והיכן מגלח שעריו? בעזרת הנשים, בלשפת הנזירים שהיתה שם בקרן מזרחית דרומית; ושם מבשלין את שלמיהן, ומשליכין שערן לאש. ואם

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הכל מן החליץ^ל, פשאר נדרי הקדש, כמו שיתפאר במקומו.

(לז) ולא ממעות מעשר שני.

יד. האומר: 'הריני נזיר, על מנת שאגלח^ל ממעות מעשר שני' - הרי זה נזיר, ואינו מביא קרבנותיו מן המעשר, אלא מן החליץ^ל.

(לח) קורבנות שעליו להביא לצרכי תגלחתו. (לט) מכיון שאמר: הריני נזיר - נתחייב, וכשחזר ואמר: "על-מנת שאגלח ממעות מעשר שני" אינו יכול לשנות ולפטור את עצמו ממעות מעשר שני.

טו. האיש שנדר בנזיר - יש לו להביא קרבנות אביו לעצמו^מ, ומגלח עליהן; ואין האשה מגלחת על קרבנות אביה^מ; ודבר זה, הלכה מפי הקבלה הוא. כיצד? מי שהיה אביו נזיר, והפריש מעות לקנות בהן קרבנותיו, ומת והניח המעות הסתומין^מ, ואמר אחר מות אביו: 'הריני נזיר על מנת שאביא קרבנותי במעות שהפריש אבי לקרבנותיו' - הרי זה מביא מהן קרבנותיו.

(מ) אם אביו הפריש מעות לנזירות שלו (של האב), רשאי הבן - לאחר שהפך לנזיר בעצמו - להשתמש בהם לצורך הנזירות שלו. (מא) אפילו כשאין בנים, והיא הירושת היחידה. (מב) שלא אמר מה לחטאת, מה לשלמים וכו'.

וכן אם היה הוא ואביו נזירים, והפריש אביו מעות סתומין, ומת האב, ואמר הבן אחר מות אביו: 'הריני מגלח על מעות אבי' - הרי זה מביא קרבנותיו מהן; אבל אם לא אמר^מ, יפלו המעות לנדבה^מ.

(מג) אף על פי שבשעה שנזר לא היה בדעתו להביא מהמעות של אביו. (מד) הבן לא אמר שהוא רוצה לגלח על מעות אביו. (מה) לקופות שבמקדש, שמשליכים בהן שאר מעות נדבה, לקנות מהן קורבנות ציבור.

מת האב והניח בנים רבים^מ - חולקין המעות הסתומין, מפני שהיא ירשה להן; ויש לכל אחד מהן לגלח על חלקו^מ. והבכור נוטל בהן פי שנים^מ.

(מו) וכולם נדרו בנזירות בחייו, או לאחר מותו. (מז) ואת היתר ישרומו מכיסם. (מח) כשאר הירושות, שנוטל בהן חלק כפול.

טז. בין שהיה האב נזיר עולם והבן נזיר זמן

ונמצאת שנשחטה שלא לשם חטאתי, ואחר כך הביא השלמים והעולה, וקרבו כמצותן - תגלחתו פסולה, וזבחיו לא עלו לו.

(כ) אחרי עשיית השלמים בלבד. (כא) כגון שנשחך הדם או שנשטמא. (כב) הואיל ועדיין לא נזרק אפילו אחד מדמי הקורבנות בצורה כשרה, והרי זה כגילחיהו לסטים לאחר מלואת, וסותר שלשים יום, כפי שמבואר לעיל. (כג) והרי היא פסולה, כי חייבים להקריב חטאת לשם חטאת.

טז. גלח על העולה ועל השלמים, ונשחטו שלא לשמן^מ, ואחר כך הביא קרבנות אחרות להקריבן לשמן - תגלחתו פסולה^מ, וזבחיו לא עלו לו^מ.

(כד) ודינם שהם קורבנות כשרים, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, נמצא שלא גילח על שלמי נזיר ועולתו, אלא על עולת נדבה או שלמי נדבה, שהביא סתם, ולא לשם חובתו. (כה) שנזיר שגילח על שלמי נדבה - לא יצא, נמצא כאילו התגלח בתוך זמן נזירותו, וסותר שלשים. (כו) לשם נזירות.

יז. גלח על שלשתן^מ, ונמצא אחד מהן פשר - תגלחתו פשרה, וביא שאר הזבחים^מ ויקרבו בהלכתן^מ.

(כז) אחרי שהוקרבו כולם: החטאת והעולה והשלמים. (כח) תמורת אלה שנמצאו פסולים. (כט) הואיל ותגלחתו כשרה, לא סתר כלום, והוא צריך רק להשלים את קורבנותיו.

יח. כל מקום שאמרנו 'תגלחתו פסולה' - הרי הוא כמי שנתגלח בתוך זמנו, שהיה סותר שלשים יום כמו שפארנו^ל; ונמצא מונה שלשים יום אחר התגלחת הפסולה, ומביא קרבנותיו^ל.

(ל) שאין גידול שיער פחות משלשים יום. (לא) ויגלח עליהם שנית תגלחת כשרה.

יט. שלמי נזיר ששחטן שלא כמצותן^ל - פשרין^ל, ואין עולין לבעלים לשם חובה; ונאכלין ליום אחד^ל, ואין טעונין להם^ל, ולא מתנות, ולא זרוע^ל.

(לב) כגון שלא לשמן, או שהביא איל בן שנה ומצוותו שיהיה בן שנתיים. (לג) הרי הם כשלמי נדבה. (לד) כמו שלמי נזיר, בניגוד לשלמי נדבה, הנאכלים לשני ימים ולילה אחד. (לה) חלות נזיר הבאות עם שלמי נזיר. (לו) אינו צריך להניף את המתנות לכהן (החזה והשוק) ואת הזרוע.

יג. שלש בהמות האלו, והלחם הבא עמהן -

חֲבֵרוֹ וְאָמַר: 'וְאֲנִי, וְעָלִי לְגִלְחַת חֲצִי נְזִיר' - זֶה מְבִיא חֲצִי קְרֻבָּנָתוֹ שֶׁל זֶה, וְזֶה מְבִיא חֲצִי קְרֻבָּנָתוֹ שֶׁל זֶה, וְכָל אֶחָד מֵהֶן מְשַׁלֵּם קְרֻבָּנָתוֹ, אִם הָיוּ פְּקֻחִין; וְאִם לֹא, זֶה מְבִיא חֲצִי קְרֻבָּנֹת לְאִיזָה נְזִיר שְׂרִירָצָה, וְזֶה מְבִיא חֲצִי קְרֻבָּנֹת לְאִיזָה נְזִיר שְׂרִירָצָה.

(נח) לכאורה צריך להיות כתוב: "הריני נזיר ועלי לגלח חצי נזיר", (כך תיקנו כמה ממפרשי הרמב"ם).

קָצוּב, בֵּין שֶׁהָיָה הָאֵב נְזִיר זְמַן קָצוּב וְהָבֵן נְזִיר עוֹלָם - הָרִי זֶה מְגַלַּח וּמְבִיא קְרֻבָּנָתוֹ מִמַּעוֹת נְזִירוֹת אָבִיו.

יז. הַפְּרִישׁ אָבִיו מַעוֹת לְהִבִּיא בֶּהֶן קְרֻבָּנֹת טְמֵאָה מִטְּמֵאָה, אֵין הָבֵן מְבִיא בֶּהֶן קְרֻבֵּן טְהוֹרָה; וְכֵן אִם הַפְּרִישׁן הָאֵב לְקְרֻבֵּן טְהוֹרָה, אֵין הָבֵן מְגַלַּח עָלֶיהֶן תְּגִלְחַת טְמֵאָה; שְׂדֵבְרִים אֵלֵּי סֶפֶק הֵן. וְאִם הִבִּיא זְבָחִיו, לֹא עָלוּ לוֹ.

(ט) שנטמא בתוך ימי נזרו, והפריש מעות לציפורים וקרבן אשם. (ז) אם נטמא הבן.

השנת הראב"ד

אמר . . . נזיר א"א אינו מחזור זה ואין זה לשון הגמ' ומה בין זה לאומר הרי עלי לגלח וכו' אבל לשון הגמרא שאם אמר קרבנות חצי נזיר עלי מביא קרבנות נזיר שלם שאין לנו חצי נזיר אבל כשאמר הרי עלי לגלח חצי נזיר או חצי נזיר עלי קרבנות חצי נזיר הנזיר נזיר שלם אבל הוא לא חייב עצמו אלא בחצי קרבנותיו שהחצי שאמר לחייב עצמו אמר שבו פתח תחלה אבל כשאמר תחלה קרבנות כל קרבנות קאמר וכשאמר חצי נזיר לא כלום קאמר שאין לנו חצי נזיר ואין קרבנות לחצי נזיר ואפשר לבעל הגמרא שכן כיון.

יח. האומר: 'הרי עלי לגלח נזיר' - חֲבֵרוֹ לְהִבִּיא קְרֻבָּנֹת תְּגִלְחַת טְהוֹרָה, וּמִקְרִיבֵן עַל יְדֵי אִיזָה נְזִיר שְׂרִירָצָה. אָמַר: • 'הָרִי עָלִי חֲצִי קְרֻבָּנֹת נְזִיר', או אִם אָמַר: 'הָרִי עָלִי לְגִלְחַת חֲצִי נְזִיר' - הָרִי זֶה מְבִיא חֲצִי הַקְּרֻבָּנֹת לְאִיזָה נְזִיר שְׂרִירָצָה, וְאוֹתוֹ נְזִיר מְשַׁלֵּם קְרֻבָּנָתוֹ מְשַׁלֵּם; אָבֵל אִם אָמַר: 'הָרִי עָלִי קְרֻבָּנֹת חֲצִי נְזִיר' - הָרִי זֶה מְבִיא קְרֻבָּנֹת נְזִיר שְׁלֵם, שְׁאֵין לָנוּ חֲצִי נְזִירוֹת.

נא) כוונתו לחצי קרבנות נזיר שלם. (נב) משמעו, כאילו יש קרבנות לחצי נזירות.

יט. האומר: 'הריני נזיר, ועלי לגלח נזיר', וְשִׁמַּע חֲבֵרוֹ וְאָמַר: 'וְאֲנִי' - הָרִי חֲבֵרוֹ נְזִיר, וְאִינוֹ חֲבֵב לְגִלְחַת נְזִיר אַחֵר; שֶׁהָרִי לֹא הִתְפַּסַּע עֲצָמוֹ אֶלֶּא בַּנְּזִירוֹת. וְאִם אָמַר: 'וְאֲנִי, וְעָלִי לְגִלְחַת נְזִיר', הָרִי זֶה חֲבִיבִי. אִם הָיוּ פְּקֻחִין, כָּל אֶחָד מֵהֶן מְבִיא קְרֻבָּנָתוֹ עַל יְדֵי חֲבֵרוֹ; וְאִם לֹא עָשׂוּ כֵּן, חֲבִיבֵן לְגִלְחַת נְזִירִים אַחֲרֵיהֶם.

נג) התחייב בשני נדרים, להיות נזיר, ולהביא קרבנות תגלחת של נזיר אחר. (נד) בשניהם. (נה) כל אחד מביא את הקרבנות לחברו, וכך הם נפטרים משני הנדרים ביחד. (נו) אלא כל אחד הביא את קרבנותיו משלו. (נז) כדי לקיים את נדרם השני.

כ. האומר: 'הרי עלי לגלח חצי נזיר', וְשִׁמַּע חֲבֵרוֹ וְאָמַר: 'וְאֲנִי' - הָרִי חֲבֵרוֹ נְזִיר, וְאִינוֹ חֲבֵב לְגִלְחַת נְזִיר אַחֵר; שֶׁהָרִי לֹא הִתְפַּסַּע עֲצָמוֹ אֶלֶּא בַּנְּזִירוֹת. וְאִם אָמַר: 'וְאֲנִי, וְעָלִי לְגִלְחַת נְזִיר', הָרִי זֶה חֲבִיבִי. אִם הָיוּ פְּקֻחִין, כָּל אֶחָד מֵהֶן מְבִיא קְרֻבָּנָתוֹ עַל יְדֵי חֲבֵרוֹ; וְאִם לֹא עָשׂוּ כֵּן, חֲבִיבֵן לְגִלְחַת נְזִירִים אַחֲרֵיהֶם.

כז. האומר: 'הרי עלי לגלח חצי נזיר', וְשִׁמַּע חֲבֵרוֹ וְאָמַר: 'וְאֲנִי' - הָרִי חֲבֵרוֹ נְזִיר, וְאִינוֹ חֲבֵב לְגִלְחַת נְזִיר אַחֵר; שֶׁהָרִי לֹא הִתְפַּסַּע עֲצָמוֹ אֶלֶּא בַּנְּזִירוֹת. וְאִם אָמַר: 'וְאֲנִי, וְעָלִי לְגִלְחַת נְזִיר', הָרִי זֶה חֲבִיבִי. אִם הָיוּ פְּקֻחִין, כָּל אֶחָד מֵהֶן מְבִיא קְרֻבָּנָתוֹ עַל יְדֵי חֲבֵרוֹ; וְאִם לֹא עָשׂוּ כֵּן, חֲבִיבֵן לְגִלְחַת נְזִירִים אַחֲרֵיהֶם.

~ יום שישי י"ג סיון ~

פרק ט

מה עושים עם מעות הקורבנות, נזיר שספק נטמא.

א. המפריש מעות שיקריב מהן קרבנות נזירים, וְהַקְרִיב מֵהֶן וְהוֹתִירָו - זָבִיא בְּמוֹתָרָן קְרֻבָּנֹת נְזִירִים אַחֲרֵיהֶם; שְׁמוֹתָר נְזִירִים, לְנְזִירִים. הַפְּרִישׁ מַעוֹת סְתוּמִין לְנְזִירוֹתָיו, וְהוֹתִירָו - יִפְּלוּ הַמּוֹתָרִין לְנִדְבָהָ.

א) לנזירים אחרים, שהם עניים. (ב) ואפילו אם לא יהיה במותר כדי שיעזר קרבן, יצרפו את המעות למעות נזירים אחרים, ולא יעבירו את המעות לעולת נדבה. (ג) שהפריש מעות לקורבנות נזירות עצמו, ולא אמר כלום. (ד) אחרי שקנה מהן כל קורבנותיו, נשאר לו עודף. (ה) לקופות נדבה שבמקדש, להקריב מהן עולות נדבה לצבור.

ב. הפריש מעות מפרשיו לנזירותו, וְהוֹתִירָו - מוֹתָר מַעוֹת הָעוֹלָה יָבֹאוּ עוֹלָה, וּמוֹתָר הַחֲטָאֹת יִלְכּוּ לָיִם הַמִּלְחִי, וּמוֹתָר דְּמֵי הַשְּׁלָמִים יָבֹאוּ שְׁלָמִים; וְאֵין טְעוּנִין לָחֶם, וְנִאֲכָלִין לְיוֹם אֶחָד.

(ו) כגון שפירש ממש: "אלו לחטאתי ואלו לעולתי ואלו לשלמי". (ז) שאף אחד לא יוכל להנות מהמעות האלה, כי דמי חטאת אלו אסורים בהנאה, כדין כל חטאת שנתכפרו בעליה, שהקורבן דינו למיתה. (ח) חלות נזיר. (ט) לא כשלמי נדבה הנאכלים לשני ימים ולילה אחד, אלא חמורים כשלמי נזיר.

ג. המפריש מעות לנזירותו, וְמָת - אִם הָיוּ סְתוּמִין, יִפְּלוּ לְנִדְבָהָ. הָיוּ מְפֻרָּשִׁין - דְּמֵי עוֹלָה עוֹלָה, דְּמֵי חֲטָאֹת יִלְכּוּ לָיִם הַמִּלְחִי, דְּמֵי שְׁלָמִים יָבֹאוּ שְׁלָמִים, וְנִאֲכָלִין לְיוֹם אֶחָד וְאֵין טְעוּנִין לָחֶם.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

דבר שאינו שלום. ואם היו הקרבנות משלה ואין לבעלה בהן כלום, בגזן שנתנו לה מתנה על מנת שלא יהיה לבעל בהן רשות^כ, אלא מה שתראה תעשה בהן - החטאת תמות, והעולה תקרב עולה, והשלמים יקרבו שלמים, ונאכלין ליום אחד ואינן טעונים לחם.

(כא) שהקנה לה את בהמתו לפני שהיא נדרה נזירות, ואמר לה: "אם תצטרכי לקרבנות קחי מבהמותי". (כב) ובעלה הקנה לה את זה רק לצורך דבר שהיא צריכה. (כג) כי אם לא התנו כן, כל מה שקנתה אשה, קנה בעלה.

י. הפריש מעות סתומין לקרבנותיה, ופלו לנדבה. היו מפרשין - דמי חטאת ילכו לים המלח, ודמי עולה יבואו עולה, ודמי שלמים יבואו שלמים, ונאכלין ליום אחד ואינן טעונים לחם.

יא. האשה שנדרה בנזיר, ונטמאת [למח] בתוך ימי נזירות, ואחר כך שמע בעלה והפר לה - הרי זו מביאה קרבן טמאה^{כד}.

(כד) כי הבעל עוקר הנדר מעיקרו מכאן ולהבא, והיות והיא התחייבה כבר להביא קורבן חטאת כשנטמאה - לכן חייבת להביא.

יב. האיש שהדיר את בנו^{כה} בנזיר, והפריש עליו קרבנותיו, ולא רצה בהן בנזירות זו, ומחה הוא או קרוביו, או שגלח הוא, או שגלחוהו קרוביו - החטאת תמות^{כו}, והעולה תקרב עולה, והשלמים יקרבו שלמים, ונאכלין ליום אחד ואינן טעונים לחם.

(כה) בנו הקטן שהגיע לעונת נדרים. (כו) הרי זו כחטאת שמתו בעליה, שהיא למיתה.

הפריש לו מעות סתומים, הרי אלו יפלו לנדבה. היו מעות מפרשין - דמי חטאת ילכו לים המלח, ודמי עולה יבואו עולה, דמי שלמים יבואו שלמים, ואינן טעונים לחם ונאכלין ליום אחד.

יג. האומר: 'הריני נזיר פשיה^{כז} לי בן', והפריש קרבניו, והפילה אשתו^{כח}, וחזרה וילדה כס - הרי הקרבנות ספק^{כט}, ואסורין בגזה ועבודה^ל.

(כז) כשאשתו הייתה מעוברת. (כח) ואינו נזיר, כי שמא לא היה וולד של קיימא. (כט) וולד של קיימא, והרי זה נזיר, שהרי נולד לו בן. (ל) אם הם קדושים בהפרשתו זו. וטעם הספק הוא, הואיל והפרישם קודם שהפילה, מן הסתם הייתה דעתו כשתלד בן זה שהיא מעוברת בו, והואיל והפילה, מהריון זה לא נתקיים תנאו, ואם כן הוא הקדיש

(י) ואף על פי שדמי חטאת מעורבים בהן, יפלו לנדבה, כי כך נתקבלה ההלכה בנזיר.

ד. כיצד הם המעות הסתומין? בגזן שהפריש מעות להביא מהן קרבנותיו, ולא אמר כלום; אבל אם אמר: 'אלו לחובתי', הרי אלו מפרשין; ואין צריך לומר, אם אמר 'אלו לעולתי ולחטאתי ולשלמי', שהן מפרשין^א.

(יא) כאילו אמר: אלו לחטאתי, ואלו לעולתי, ואלו לשלמי.

ה. המפריש בהמה בעלת מום^ב, הרי היא פמעות סתומין; וכן המפריש לשון [=חתיכה] של כסף וזהב, או פלי^ג - אף על פי שאמר 'שזו לחטאתי ולעולתי ולשלמי', הרי הוא פמעות סתומין^ד.

(יב) שאינה ראוייה לעלות על המזבח, אלא להימכר, ודמיה קדושים לקרבנות נזירות. (יג) היות והם סחירים דינם כמו מעות. (יד) אין זה דומה ממש למעות, כי המעות מחולקים, ויכול להפריש מהן דמי חטאת, ודמי עולה, הכול בפני עצמו. אבל לשון של כסף או כלי הם גוף אחד, ואפילו אמר עליו: הרי זה לחטאתי ולעולתי וכו' אין זה כמפורש.

ו. האומר: 'אלו לחטאתי, והשאיר לנזירותי, ומת, או שהיתה אשה^ה, והפר לה בעלה^ו - דמי חטאת ילכו לים המלח, והשאיר - יביא בחצין עולה ובחצין שלמים^ז.

(טו) שנדרה בנזיר. (טז) ודין מעותיה לאחר ההפרה, כדין מפרש מעות לנזירותו ומת. (יז) שדינם כמפורשים. ולא אומרים שהם סתומים ויפלו לנדבה, אלא כשדמי חטאת מעורבים בהם.

ז. אומר: 'אלו לעולתי, והשאיר לנזירותי' - דמי עולה יבואו עולה, והשאיר יפלו לנדבה^ח.

(יח) כי כל שדמי חטאת מעורבים בהם, הרי הם כסתומים.

ח. מי שדמה [=שחב] שהוא חייב בנזירות, והפריש קרבנותיו, ואחר כך שאל לחכם, והורה שאין זה נדר ואינו חייב בנזירות - מה יעשה בקרבנות שהפריש? יצאו וירעו בעדר^ט [בחולין]; שזה הקדש טעות הוא^י, שאינו הקדש, כמו שיתבאר במקומו.

(יט) הרי הם חולין גמורים. (כ) שבתחילה בטעות הקדישן, שחשב שהוא חייב בנזירות.

ט. האשה שנדרה בנזיר, והפרישה קרבנותיה, ואחר כך הפר לה בעלה - אם משלו היתה הבהמה^{יא}, תצא ותרעה בעדר; שאין אדם מקדיש

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לספק טומאתו, וחטאת העוף באה על הספק ואינה נאכלת. (מ) לנזירותו, אם טהור הוא, כדי שיוכל לגלח עליה שער, שאם לא יביא עולה לנזירותו לא יוכל לגלח לטומאתו, כי שמא טהור הוא ונזיר טהור אסור לו לגלח עד שיוזקו עליו אחד מן הדמים. ועדיין אסור לו לשתות יין, כי שמא טמא הוא וסתר נזירותו ועליו למנות נזירות שנייה בטהרה. (מא) שאין נזיר טמא מביא עולת בהמה לטומאתו. (מב) שלוש בהמות: חטאת, עולה ושלמים. (מג) שאין נזיר טמא מביא עולת בהמה. (מד) עולת בהמה. (מה) החטאת והשלמים.

ואין אחד משניהן מגלח תגלחת טמאה^מ, אלא אם כן היו קטנים או נשים^{מז} - נשאין אלו^{מח} מקיפין פאת ראשם מפסק^{מט}.

(מו) במלאת ימי נזירותם הראשונה. (מז) שאינם מוזהרים על איסור הקפת הראש. (מח) האנשים המבוגרים. (מט) כי תגלחת הטומאה היא קודם הקרבת הקורבנות, וגילוח זה אינו מועיל לנזיר טהור, שדינו להתגלח אחרי הבאת קורבנותיו. יוצא שאם הוא נזיר טהור והתגלח לפני הקרבת הקורבנות עבר על: "לא תקיפו פאת ראשכם".

טז. פיצד • יולד להם

ספק זה בטמאה? כגון

שהיו שני הנזירים

עומדין ברשות היחיד,

שספק טמאה שם

טמאי, והיה אחד

מבחוץ רואה אותן

ואומר: 'ראיתי את אחד

מכם שנטמא, ואיני

יודע מי הוא'. אכל אם

היה עד זה עמקו בחדר,

הרי שניהן טהורין - בין שהן שלשה, הרי הן

רבים, ורבים ברשות היחיד, ספקן טהור; כספק

טמאה ברשות הרבים שהוא טהור, כמו שיתבאר

במקומו.

(ג) ברשות היחיד ספק טומאה דינו שטמא.

יז. כמה דברים אמורים^{מא}? בששתקו הנזירים

שניהם, או נסתפק להם הדבר^{מב}. אכל אם אמר

אחד מהם: 'אני לא נטמאתי' - אפלו שני עדים

מעידין עליו שנטמא, אינו מביא קרבן על פיהם;

שזה שאמר 'לא נטמאתי', כאומר 'איני מביא

בטמאה, שפבר נשאלתי על נזירותי^{מג}, ונמצא

קורבנות בטעות והם אינם קדושים. או שנאמר שלא התכוון דווקא לכן זה שמעוברת, אלא שיהיו הקורבנות מוכנים לאחר שיתחייב בנזירות. (לא) כשאר הקדשים שאסורים בגיזה ובעבודה.

יד. שני נזירים שנטמא אחד מהן, ואין ידוע מי

הוא - פיצד מביאין קרבנותיהן^{לב}? מביאין קרבן

טמאה^{לג} וקרבן טהרה^{לד} במלאת ימי נזירותם^{לה},

ואומר אחד מהן: 'אם אני הוא הטמא, קרבן

טמאה שלי וקרבן טהרה שלך; ואם אני הוא

הטהור, קרבן טהרה שלי וקרבן טמאה שלך^{לו}.

וסופרין ימי נזירות אחרת גמורה מאחר קרבנות

אלו.

(לב) שהרי כל אחד ספק טמא ספק טהור הוא, ואם טמא הוא, אינו יכול להביא קרבנות טהרה, שאין חטאת בהמה באה בנדבה, ואם טהור הוא, אינו יכול להביא קרבן אשם טמא, שאין אשם בא בנדבה. (לג) כל שלושת הקורבנות: חטאת ועולה ואשם. (לד) חטאת, עולה ושלמים. (לה) כגון שקיבלו נזירותם ביחד, וזמן הבאת קורבנותיהם שווה. (לו) ועדיין אסורים הם לשתות יין, לפי שכל אחד מהם, שמא טמא הוא, וסתר את מניין נזירותו. ועליו להתחיל נזירות אחרת כדי לקיים את נדרו, ועם מלאת ימי נזירותו השנייה יהא מותר ביין ובגילוח.

והזרין ומביאין^{לז} קרבן טהרה, ואומר אחד מהן:

'אם אני הוא שהייתי טמא - קרבן טמאה שלי

וקרבן טהרה שלך, וזה קרבן טהרתי; ואם אני הוא

הטהור - קרבן טהרה שלי וקרבן טמאה שלך, וזה

קרבן טהרתך^מ. נמצאו שלא הפסידו בקרבנותיהן

כלום^{לח}.

(לז) עם מלאת ימי הנזירות השנייה. (לח) כי סך הכל הם הקריבו שלוש פעמיים, בפעם הראשונה הקריבו קורבן חטאת וקורבן טהרה, ובפעם השנייה הקריבו ביחד קורבן טהרה, יוצא שהם התחלקו בשלוש קורבנות. ואילו לאחד מהם היה ספק לבדו, הוא היה צריך להביא לבד שתי קורבנות מצד הספק, קורבן טומאה ואחר כך קורבן טהרה.

טו. מת אחד מהן - הרי זה מביא חטאת העוף^{לט}

ועולת בהמה^מ, ואומר: 'אם טמא הייתי, החטאת

מחובתי והעולה נדבה^{מב}; ואם טהור הייתי, העולה

מחובתי וחטאת העוף ספק^{מג}; וסופר ימי נזירות

אחרת, ומביא קרבן טהרה^{מד} ואומר: 'אם טמא

הייתי, העולה הראשונה נדבה^{מז} וזו^{מח} חובה; ואם

טהור הייתי, העולה הראשונה חובה וזו נדבה,

וזה^{מה} שאר קרבני^מ.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

סה) שהוא טהור. סו) כי יכול להיות שנטה מן הדרך ולא נגע או האהיל במת. סז) יזיו עצם מן המת וינדנדו, שהמת מטמא בהיסט. סח) שבוודאי בדרך המלך הלך ולא היטה לצדדים.

פרק י

סדר תגלחת והקרבת קורבנות בנויר שיש בו ספק טומאה וספק מצורע.

א. אין אדם מגלח תגלחת אחת, ועולה לו לנזרו ולצרתו^א; ותגלחת הצרעת בזמן שהוא ספק מצרע, אינה דוחה את הנזירות^ב.

א) אם אדם אחד הוא גם נזיר וגם מצורע, וגם נזיר וגם מצורע צריכים לגלח את שערות ראשם – תגלחת אחת לא יכולה להועיל לשניהם, גם כשהם חלים יחד. כי תגלחת נזיר, היא לגלח את השיער, ומרגע זה הוא אינו צריך לגדל שיער לשם מצוה, ותגלחת ראשונה של המצורע, היא לגדל שיער כדי לגלחו שנית ביום השביעי, לפני יום הבאת הקורבנות. וכן תגלחת שניה של מצורע אינה עולה לנזור, שתגלחת מצורע היא לפני זריקת דמים, ואילו הנזיר אינו מגלח אלא לאחר שזרקו עליו אחד מן הדמים. ב) כי שמא אינו מצורע ואסור לו לגלח את שעריו משום נזירות.

לפיכך, מי שנזר שנה אחת, והיה בכל השנה הזאת ספק מצרע וספק טמא מת, או שהיה בה ספק מצרע ובסוף השנה נטמא בספק - הרי זה מונה שבעת ימים^א, ומזהו בשלישי ושביעי, ואינו מגלח בשביעי; ואינו יכול לשנות ביין ולהטמא למת, אלא לאחר ארבע שנים^ב, ואוכל בקדושים^ג לאחר שתי שנים; מפני שהוא צריך לגלח ארבע תגלחות^ד - תגלחת טהרה, ותגלחת טמא מספק, ושתי תגלחות שמגלח המצרע^ה, שהרי הוא ספק מצרע.

ג) שקיבל עליו נזירות לשנה אחת. ד) שבעה ימים לפני גמר שנת נזירותו. ה) לטומאתו, כדין כל טמא מת. ו) מאפר הפרה. ז) כל עוד לא מלאה שנה לנזירותו, כי שמא לא נטמא ולא נצטרע והרי הוא נזיר טהור, ואסור לו לגלח שעריו. ח) שאז יצא מכל ספק, והסתיימה נזירותו, כפי שיבאר מיד. ט) בקורבנות המקדש. י) בגלל צרעתו, שהמצורע אסור לאכול מן הקדשים עד שיביא קרבנותיו לאחר תגלחתו השניה, והוא לא מגלח שוב עד סוף השנה השנייה, כפי שיסביר מיד. יא) עד שיגמור נזירותו בטהרה. יב) הראשונה כשנרפא מצרעתו, והשניה ביום השביעי.

שאינו מכחיש את העדים^א, ואדם נאמן על ידי עצמו^ב. אבל אם שתק או נסתפק לו - הרי זה מביא קרבן, אפילו על פי עד אחד, כמו שבארנו.

נא) שהנזירים מביאים קרבן טומאה על פי דברי עד אחד. נב) אם אחד מהם נטמא או לא. נג) החכם התיר לי את נדר נזירותי. נד) למרות ששני עדים נאמנים יותר מהאדם עצמו, כאן הוא לא מכחיש אותם, אלא אפשר לומר שהוא התכוון: "לא נטמאתי בעודי בנדרי". נה) כל זמן שאין עדים שמכחישים אותו.

וכן עד שאמר לאחד: בפני נדרת בנזירות - אם הכחישו, אינו חייב פלוס^א; ואם לא הכחישו, נוהג נזירות על פיו. אפילו אמר לשנים: ראיני אחד מקם שנזר, ואיני יודע מי הוא - הואיל ואין מכחישין אותו, נוהגין נזירות על פיו^ב. נוהג נזירות על פי עד^ג, ושתה יין או נטמא^ד, והתירו בו - לוקה, אף על פי שעקר הנזירות בעד אחד^ה.

נו) שעד אחד נגד הכחשת הנידון, אינו כלום. נז) מספק. נח) שאמר לו: בפני נדרת בנזירות ולא הכחישו. נט) והוא הדין אם גילח. ס) והטעם, הואיל ונהג זהירות על פי עד זה, משמע שהודה לו, והרי זה כאילו קיבל עליו נזירות מעצמו.

יח. מת • שהיה משכב^א לרחב הדרך - אף על פי שאין שם מקום לעבר אלא עליו^ב או נוגע בצדו, ואף על פי שהיא טמאה ידועה^ג, ועבר משם נזיר - הרי זה טהור, הואיל וספק ברשות הרבים טהור^ד.

השנת הראב"ד
מת . . . הדרך א"א אין זה דרך
הגמרא כלל ורחוקים דבריו מדרך
הגמרא הרבה.

סא) בגלוי, ולא טמון בקרקע. סב) נמצא שהוא מאהיל עליו וטמא. סג) והיא אינה טומאת תהום שאף אחד בעולם לא יודע ממנה. סד) ואפשר לומר שאולי הנזיר נטה מהדרך ולא אהיל על המת ולכן יש לנו כאן ספק, וספק טומאה ברשות הרבים – טהור.

יט. כמה דברים אמורים^א? במהלך ברגליו^ב. אבל אם היה רוכב, או טעון משא - הרי זה טמא; שהמהלך ברגליו, אפשר שלא יגע או שלא יאהיל או שלא יסיט^א; אבל טעון או רוכב - אי אפשר שלא יגע ויאהיל או שלא יסיט^ב, שהרי המת לרחב הדרך.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עוֹלָה לַזֵּית, שֶׁהָיָה הַשְּׁלִישִׁית תְּגַלְחַת טְמֵאָה. לְפִיכָךְ צָרִיךְ לְשַׁהוֹת שָׁנָה רְבִיעִית בְּנִזְיֹרוֹת, וּמְגַלַּח תְּגַלְחַת רְבִיעִיתִי. וְשָׁעָרוֹ בְּכָל תְּגַלְחַת סֶפֶק, אֲסוּר בַּהֲנִיָּה מִסֶּפֶק כֹּא - שֶׁשָּׁעָר נִזִּיר שֶׁנִּצְטָרַע מִתַּר בַּהֲנִיָּה.^{כב}

(יח) שהנזיר מגלח אחרי שהוא טמא, ואותה תגלחת לא יכולה להועיל גם לנזירות וגם לצרעת כפי שכתב בהלכה הקודמת. (יט) למניין נזירותו. (כ) ורק אז יצא מכלל הספקות, ויכול לשתות יין, לגלח ולהיטמא למתים. (כא) שמא נזיר טהור הוא, ושער נזיר טהור אסור בהנאה. (כב) היות שימי שהצרעת לא עולים לנזירות, בטלה קדושת נזיר משערו.

ג. וְכֵן אִם נָדַר עֶשֶׂר שָׁנִים נִזְיֹרוֹת, וְהָיָה בֵּהֶן סֶפֶק מִצָּרַע, וְנוֹלָד לוֹ סֶפֶק טְמֵאָה^{כג} בְּסוּפֵן - הָרִי זֶה אֵינוֹ שׁוֹתֶה בֵּינָן עַד אֲרָבָעִים שָׁנָה^{כד}; וּמְגַלַּח אֲרָבַע תְּגַלְחוֹת, אַחַת בְּסוּף כָּל עֶשֶׂר שָׁנִים - תְּגַלְחַת רִאשׁוֹנָה לְסֶפֶק יָמִי צָרַעְתִּיכִי, וְשָׁנָה לְסֶפֶק יָמִי סוּפְרוֹ שֶׁל מִצָּרַע^{כה}, וְשְׁלִישִׁית לְסֶפֶק טְמֵאָתִי^{כו}, וּרְבִיעִית תְּגַלְחַת טְהָרָה^{כז}.

(כג) טומאת מת. (כד) כי עד אז הוא בספק נזירות. (כה) שאינו יכול לגלח כל עשר שנים, שמא אינו מצורע והוא נזיר ואסור בגילוח. (כו) ואינו יכול לגלח בסוף שבעה ימים לתגלחתו הראשונה, שמא טמא מת הוא, ותגלחתו הראשונה היתה לספק טומאתו, וחלה עליו נזירות טהרה ואסור לגלח כל עשר שנים הבאות. (כז) שמא מצורע היה ושתי תגלחתיו היו אחת לצרעת ואחת לטומאה, ואינו יכול לגלח שבעה ימים אחרי תגלחתו השניה, כי שמא לא נטמא למת, והרי הוא נזיר טהור ואסור בגילוח כל עשר השנים, ועל-כרחו שווה עד גמר שלשים שנה. (כח) שמא טמא מת היה, ותגלחתו השלישית היתה לטומאתו, ולאחריה חלה עליו נזירות טהרה, כפי שהסברנו בהלכה הקודמת.

ד. וְכִיצַד מְבִיא זֶה קְרִבְנוֹתֵיכֶם? אִם הָיָה עֶשְׂרִי, כּוֹתֵב נִכְסֵי לְאַחֲרֵימֶּיךָ; שֶׁמִּצָּרַע עֶשְׂרִי שֶׁהִבִּיא קְרִיבָן עֲנִי, לֹא יֵצֵא^{כח}. וְאַחֵר כִּף מְבִיא חֲטָאת הָעוֹף^{כט} וְעוֹלַת בְּהֵמָה^ל בְּתְּגַלְחַת רִאשׁוֹנָה וְשָׁנָה וְשְׁלִישִׁית - וְכָל חֲטָאת עוֹף מִהֵן, לֹא תֹאכַל מִפְּנֵי שֶׁהִיא סֶפֶק^ל; וּמְבִיא בְּתְּגַלְחַת רְבִיעִית קְרִיבָן נִזִּיר טְהוֹר, שֶׁהוּא שֹׁלֵשׁ בְּהֵמוֹת, כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרָנּוּ.

(כט) כדי להבין את דברי הרמב"ם, צריך להקדים את סדר קורבנות המצורע, נזיר טמא ונזיר טהור: המצורע מביא ביום טהרתו, כשנרפא נגע צרעתו, שתי צפרים, וביום השביעי לימי ספירו מתגלח שנית, ומביא למחרת כבש לאשם, כבשה לחטאת וכבש לעולה, ואם הוא עני - מביא

השנת הראב"ד

תגלחת. . . מת א"א כל זה אינו מספיק שאילו כן לבסוף שבעה לאחר שהוא ושנה היה מגלח ממנו נפשך שאם לא היה מצורע היה מגלח תגלחת טומאה בסוף שבעה אילו נטמא בסוף שבעה ממש ודבריו אינם אלא כשנטמא בתחלת שבעה ימים האחרונים של שנה ראשונה שכבר ספר שבעה ימי טומאה ותגלחת הראשונה שבסוף שנה הראשונה אם לא היה מצורע עלתה לו תגלחת טומאה ומתחיל נזירות טהרה ואינו ראוי לגלח כל אותה שנה שנייה אבל אם היה בסוף שנה ממש לא הצריכו לו ארבע שנים ואפילו נאמר שמא מצורע טמא היה וכיון שהתחיל בנזירות קודם שנצטרע אע"פ שבסוף צרעתו נטמא סותר את הקודמים והנה הוא צריך שתי תגלחות אחת לספירו ואחת לטומאתו ואינה עולה תגלחת אחת לשתיים אפילו כן אינו צריך שנה שנייה כלה לתגלחת שנייה כדי שיכלו שתי תגלחות של מצורע אבל יספיק לו בשלש שנים ושבעה ימים תגלחת ראשונה בסוף שנה תגלחת שנייה בסוף שבעה ימים תגלחת שלישית בסוף שנה שנייה רביעית בסוף שנה שלישית.

ב. תְּגַלְחַת • רִאשׁוֹנָה

- מְגַלַּח אוֹתָהּ אַחֵר שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, וּמְגַלַּח בֶּה רִאשׁוֹ וּזְקָנוֹ וְגִבּוֹת עֵינָיו, וּמִטְהַר בְּעֵץ אֲרָז וְאֶזֶב וְצִפְרִים כְּשֶׁאֵר מִצָּרַעִין; אִם אֵינוֹ טְמֵא מֵת וְלֹא מִצָּרַע, הָרִי הִיא תְּגַלְחַת טְהָרָה שֶׁל נִזְיֹרוֹת; וְאִם הוּא מִצָּרַע וְדַאי בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה, הָרִי הִיא תְּגַלְחַת רִאשׁוֹנָה שֶׁל מִצָּרַע.

וְשׁוֹהָה שָׁנָה אַחֲרֵת בְּמִנְיַן יָמֵי הַנִּזְיֹרוֹת, וְאַחֵר כִּף מְגַלַּח תְּגַלְחַת שָׁנָה שֶׁל מִצָּרַע - שְׁאִינוֹ יָכוֹל לְגַלַּח אַחֵר

שֶׁבָּעָה כְּשֶׁאֵר מִצָּרַעִין, שֶׁמָּא אֵינוֹ מִצָּרַע אֶלָּא טְמֵא מֵת וְדַאי הִיָּה^י; וְשָׁנָה שְׁנִיָּה זֶה, הָרִי הוּא בֶּה נִזְיֹרִי שֶׁאֲסוּר לְגַלַּח^י. וּמֵאַחֵר שְׁגַלַּח שְׁתֵּי תְּגַלְחוֹת אֵלוֹ, שְׁלֹמָה טְהֵרַת הַצָּרַעַת, וּמִתַּר לְאָכַל בְּקָדְשִׁים.

(יג) ואז סתר את כל ימי נזרו הקודמים. (יד) נזיר טהור, שהתחיל למנות מחדש אחרי תגלחת טומאתו. (טו) ועליו לחכות עד סוף השנה השנייה.

וְשׁוֹהָה שָׁנָה שְׁלִישִׁית, וְאַחֵר כִּף מְגַלַּח תְּגַלְחַת שְׁלִישִׁית - שֶׁמָּא מִצָּרַע וְדַאי הִיָּה בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה וְלֹא הִיָּה טְמֵא מֵת, וְשָׁנָה רִאשׁוֹנָה לֹא עָלְתָה לוֹ^{יז} מִפְּנֵי שֶׁהִיא יָמִי חוּלְטוֹ^{יח}, וְשָׁנָה שְׁנִיָּה לֹא עָלְתָה לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא יָמִי סוּפְרוֹ שֶׁל מִצָּרַע שֶׁבֵּין תְּגַלְחַת רִאשׁוֹנָה וְשָׁנָה; לְפִיכָךְ צָרִיךְ לְשַׁהוֹת שָׁנָה שְׁלִישִׁית בְּנִזְיֹרוֹתוֹ, וּמְגַלַּח תְּגַלְחַת שְׁלִישִׁית לְנִזְיֹרוֹתוֹ - וְהִיא תְּגַלְחַת טְהָרָה.

(טז) לנזירותו. (יז) ימי חלוטו, הימים שבהם בוודאות היה טמא, לא עולים לימי נזרו.

או שֶׁמָּא טְמֵא מֵת וְדַאי הִיָּה וּמִצָּרַע וְדַאי, וְאֵין תְּגַלְחַת אַחַת עוֹלָה לְנִזְיֹרוֹתוֹ וּלְצִרְעוֹתוֹ^{יח}; וְנִמְצְאָת תְּגַלְחַת רִאשׁוֹנָה וְשָׁנָה תְּגַלְחַת צָרַעַת, וְתְּגַלְחַת שְׁלִישִׁית תְּגַלְחַת טְמֵאָה, וְאֵין אַחַת מִשְׁלֹשׁ שָׁנִים

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ז. ומביא קרבן טהרה ^{מד} בתגלחת רביעית, ומתנה ואומר: **אם טמא הייתי - עולה ראשונה נדבה** ^{מח}, וזו חובה ^{מז}; **ואם מחולט הייתי - עולה ראשונה חובת מצרע**, וזו חובת נזירות, ושתיים האמצעיות נדבה ^{מח}.

(מד) הכולל עולה, חטאת ושלמים. (מה) שאין נזיר טמא מביא עולת בהמה. (מו) לטהרת הנזירות. (מז) מצורע מוחלט, שבודאי טמא. (מח) כי שמא היה גם טמא למת, נמצא שבתגלחת השניה, היתה עולתו נדבה, שכבר הביא עולה לצרעתו בתגלחתו הראשונה, ותגלחתו השלישית היא לטומאתו, וגם זו נדבה, שאין הטמא מביא עולת בהמה.

ואם טהור מטמאת מת הייתי, ומצרע - עולה הראשונה חובה וכן השנייה, אחת לחובת מצרע ואחת לחובת נזירות ^{מט}, ושלישית ורביעית נדבה, והשאר קרבן טהרה ^{נא}.

(מט) לטהרת הנזירות. (נ) הכבשה לחטאת והאיל לשלמים. (נא) שאני מקריב כעת לתשלום קרבן נזירות.

ואם טמא מת הייתי, ומצרע - עולה ראשונה חובת צרעת, ושנייה ושלישית נדבה ^{נב}, וזה • **קרבן תגלחת טהרה** ^{נז}.
(נב) שהשנייה היא לצרעתו, וכבר הביא עולתו בתגלחת הראשונה, והשלישית היא לטומאתו, ואין נזיר טמא מביא עולת בהמה. (נז) שכך הסדר: שתי תגלחות הראשונות לצרעתו, השלישית לטומאתו והרביעית לנזירותו.

ח. אבל האשם והעולה ^{נח} - **אין מעפבין לא בתגלחת טמאה, ולא בצרעת**.
(נח) שזויר טמא ומצורע מביאים כשהם ודאי.

נמצאת אומר: אם הוא מצרע ודאי, ולא נטמא בַּמַּת - הרי טהור בצפרין, וחטאת העוף היא חטאתו, ולא תאכל מפני שהוא ספק ^{נח}; **ועולת בהמה שעמה, מקרבן תגלחת טהרה, כדי שגלח על הבהמה** ^{נח}. **ואם טמא מת הוא, הרי עולת בהמה נדבה** ^{נח}.

(נח) שמא לא נטמא כלל. (נו) שאם לא יביא קרבן נזירותו, לא יוכל להתגלח כלל, שמא נזיר טהור הוא, ואין נזיר טהור מגלח בלא קרבן. (נז) כי אין נזיר טמא מביא עולת בהמה לחובתו.

כבש לאשם, ושתי תורים או שני בני יונה אחד לחטאת ואחד לעולה. נזיר טמא מביא: שתי תורים או שני בני יונה, אחד לחטאת ואחד לעולה וכבש לאשם. נזיר טהור מביא כבש לעולה, כבשה לחטאת ואיל לשלמים. (ל) וקרבן מצורע עשיר - חטאת העוף על הספק. (לב) ולפיכך אין לו תקנה עד שיהא עני. (לג) יתבאר בהלכה הבא, לשם מה היא באה בכל שלש התגלחות. (לד) לנזירות טהרתו כדי שיוכל לגלח עליה, שמא נזיר טהור הוא. (לה) אם היא לטומאתו או לצרעתו, וחטאת העוף הבאה על הספק אינה ראויה להיאכל, כי שמא נזיר טהור הוא ואינו חייב בה, ונמצא כהן אוכל מליקה שלא במקום מצוה, והיא נבילה גמורה, ודינה להישרף.

ה. שלש חטאת העוף שמביא בשלש התגלחות - חטאת ראשונה, לספק טמאתו ^{לו}; **שנייה לספק צרעתו, שאין המצרע מביא קרבנו אלא לאחר תגלחת שנייה** ^{לי}. **וכן חטאת שלישית לספק טמאתו, שאין תגלחת אחת עולה לנזרו ולצרעתו** ^{לז}; **ושמא מצרע ודאי וטמא מת ודאי היה, שהתגלחת הראשונה והשנייה לצרעתו כמו שבארנו** ^{לח}, **ותגלחת שלישית תגלחת טמאה, ולפיכך צריך להביא קרבן טמאה בשלישית**.

(לו) שמא נזיר טמא הוא וחייב בחטאת. (לז) ולפיכך אין הראשונה אלא לטומאתו, והשנייה אינה אלא לצרעתו, כי אם נזיר טמא היה, כבר הביא חטאתו בתגלחת הראשונה. (לח) לספק טומאתו. (לט) לעיל בהלכה ב.

השנת הראב"ד

ו. שלש • עולות בהמה שמביא עמה - על הראשונה הוא מתנה ואומר: אם טהור אני, זו מחובתי ^{מא}, **ואם טמא אני, הרי היא נדבה** ^{מב}; **וכן הוא אומר בשנייה** ^{מג} **ובשלישית** ^{מד}.

(מ) שנזיר טהור אינו מגלח, עד שיוזקו דם של אחד הקורבנות שמביא. (מא) שנזיר טמא אינו מביא עולת בהמה. (מב) אם נזיר טהור אני שלא נצטרעתי, והייתי נזיר טמא בלבד, וכבר הבאתי קרבן טומאתי בתגלחת הראשונה, הרי זו לחובתי ושאר הקורבנות מביא בתגלחת הרביעית. (מג) שאם נזיר טהור אני עתה, ולא הייתי נזיר טמא כלל, ושתי התגלחות הראשונות היו לצרעת, נמצא שזה לחובת לקורבן טהרה של נזירות. ואף על פי שמאחר את יתר קורבנות הנזירות, אין בכך כלום, שהרי אנוס הוא.

מספק צרעתו - מונה ימי נזירותו שלמה, ואחר כך מגלח תגלחת הנגע^{עב}; שאין תגלחת ספק נגעו דוחה נזירות. ואחר כך מונה שבעת ימים^{עב} שבין תגלחת מצרע הראשונה לתגלחת שנייה, ומגלח ומביא קרבנותיו; ואוכל בקדשים, אם הזה בשלישי ושביעי^{עב}. ואחר כך מונה שבעה אחרים לטמאת מת^{עב}, ומגלח תגלחת טמאה; ואחר כך מונה נזירותו^{עב} בלה^{עב}.

(עב) כי הוא לא יכול למנות שבעה ימים לטומאת מת ולהתגלח תגלחת טומאה, שמא מצורע הוא, ומצורע אינו יכול להביא קורבנות עד שיטהר, וגם לצרעת אסור לו לגלח, שמא אינו מצורע, ונזיר שנטמא אסור לו לגלח גילוח, עד אשר ימנה ימי נזירות כפי שנדר. (עג) כדי להיטהר מצרעתו. (עד) באלה שבעת הימים שבין תגלחת ראשונה לשנייה, כדי שיוכל להביא קורבנות צרעתו, ולא יהיה טמא מת, שטמא מת אין מקריבים עליו קרבן. (עה) אחרי שכבר נטהר מצרעתו יכול הוא להביא קרבן טומאת מת. (עו) אחרי שגילח תגלחת טומאה והביא חטאתו, מיד חלה עליו נזירות טהרה. (עז) נמצא, שאם נזר סתם נזירות שהיא שלשים יום, ונטמא ודאי והוחלט בצרעת מספק, אוכל בקדשים לאחר שלשים ושבעה ימים, ואינו שותה יין עד אחר שבעים וארבעה יום, שהרי מונה תחילה שלושים ימי נזירותו, ושבעה ימים שבין תגלחת לתגלחת, ושוב שבעה ימים לטומאת מת, הרי ארבעים וארבעה, בנוסף שלושים יום שהוא מונה בסוף לנזירותו, הרי שבעים וארבעה ימים.

יב. וכן אם היה טמא ומצרע בודאי - לאחר שייטהר [יתרפא] מצרעתו, מגלח תגלחת צרעת הראשונה, ומזה בשלישי ושביעי^{עב}, ומגלח ראשו וזקנו בשביעי, והיא תגלחת שנייה של צרעת; ומביא קרבנותיו בשמיני, ואוכל בקדשים. וסופר שבעה^{עב}, ומגלח תגלחת טמאה; ואחר כך סופר ימי נזירות שלמה^פ, ומביא קרבן טהרה ושותה ביינו^{פא}.

(עח) לטומאת מת, כדי שיוכל להקריב קורבנות צרעת. (עט) לטומאתו, שאין ימי ספירו לצרעתו עולים לו לימי טומאתו. (פ) נזירות טהרה החלה עליו עם הקרבת קרבן חטאת טומאתו. (פא) נמצא ששותה יין ומיטמא למתים לאחר ארבעים וארבעה יום לקבלת נזירות סתם, שהיא שלושים יום.

יג. ולמה סופר שבעה^{פב}? שאין שבעת ימי הטמאה עולין בשבעת ימי הספירה שבין תגלחת ותגלחת של מצרע^{פב}.

ואם אינו מצרע, וטמא מת הוא - חטאת העוף קרבן נזיר שנטמא, ועולת בהמה נדבה^{נח}, והרי הביא קרבן טהרה באחרונה^{נט}. ואם אינו טמא מת, ולא מצרע - עולת בהמה שהביא בתגלחת ראשונה היא מחובת תגלחת טהרה, וחטאת העוף באה על ספק^ס, והרי לא נאכלת^{סא}.

(נח) ומגלח עליה. (נט) בתגלחת הרביעית שהיא לנזירותו. (ס) שמא טמא למת שחייב חטאת העוף. (סא) שמא היא חולין ונמלקה בעזרה ואסור לאוכלה, כפי שביארנו לעיל בהלכה ד.

ט. במה דברים אמורים שהוא מגלח ארבע תגלחות? בשהיה קטן^{סב} או אשה^{סג}. אבל האיש אינו מגלח מספק^{סד}, לא תגלחת טמאה ולא תגלחת צרעת - שמא טהור הוא, ונמצא מקיף פאת ראשו [ועובר על לאו] שלא במקום מצוה; לפיכך אינו מגלח אלא תגלחת טהרה בלבד^{סה} - שאין ארבע תגלחות אלו לעבב, אלא למצוה^{סו}.

(סב) שהגיע לעונת נדרים, אבל עדיין לא נהיה גדול. (סג) שאינה מזהרת על איסור הקפת הראש. (סד) כל שלש התגלחות הראשונות, שהן ספק. (סה) שהיא האחרונה, וחייב להתגלח בתורת נזיר טהור. (סו) ומצורע שאינו מגלח, אין תגלחתו מעכבת.

י. נזיר שנגצטרע ודאי ונטמא בספק, כיצד הוא עושה? אחר שייטהר^{סז} מצרעתו, מזה בשלישי ושביעי^{סח}, ומגלח תגלחת טמאה; ומתחיל למנות נזירותו בלה^{סט}, שהרי נפלו הימים הראשונים בספק טמאה שנטמא; ומביא קרבנות טהרה, ושותה ביינו^{סז}. ומאחר שביא קרבן צרעת^{עא}, אוכל בקדשים.

(סז) שיתרפא מצרעתו. (סח) להטהר מטומאת מת, כי כל עוד שיהיה טמא מת, לא יוכל להקריב קורבנות מצורע. (סט) נזירות טהרה. (ע) נמצא שאם קיבל עליו נזירות סתם, שהיא שלשים יום, הרי זה שותה יין ומיטמא למתים רק אחרי ששים ושבעה יום לנזירותו. שבעה ימים עלו לו לימי ספירת צרעתו, ושלושים יום לגמר נזירותו (שמא לא נטמא, ואסור לו לגלח עד שישלים נזירות טהרתו), ועוד שלשים יום שהוא מונה אחרי תגלחת טומאתו, שמא נטמא וסתר את כל ימי נזירותו הקודמת. (עא) ביום השמיני לרפואתו מהצרעת, ואחרי שהזו עליו ביום השלישי וביום השביעי.

יא. נטמא ודאי והיה מצרע בספק, וטהר [יתרפא]

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ב. ומצות עשה לרדן בדיני ערכין, כְּאִשֶּׁר מִפְּרֹשׁ בַּתּוֹרָה; וְאֶחָד הָאוֹמֵר: 'עֲרִפִּי עָלַי', אוֹ הָאוֹמֵר: 'עֲרֹךְ זֶה עָלַי', אוֹ 'עֲרֹךְ פְּלוֹנִי עָלַי' - נוֹתֵן הָעֲרֹךְ לְפִי שְׁנֵי הַנְּעֲרָף, וְהוּא הַדָּבָר הַקָּצוּב שֶׁבַּתּוֹרָה³⁷, לֹא פָחוֹת וְלֹא יָתֵר.

(ו) השווי שלי עלי לתת אותו לטובת בית המקדש. (ז) ערך האדם הזה העובר לפני. (ח) נותנים את ערך האדם לפי שנותיו. (ט) שהתורה קבעה מחיר של כל אדם נערך לפי שנותיו (בניגוד לאומר "דמי פלוני עלי", שאז צריך לשלם לפי כמה ששווה אותו אדם, כפי שסיביר להלן).

ג. וכמה הוא הערך? אם היה הנערף בן שלשים יום או פחות - אין לו ערך, והאומר עליו: 'ערך זה עלי' - הרי זה כאומר 'ערך כלי זה', ואינו חייב כלום.

(י) האדם שאותו העריכו. (יא) לכלי אין 'ערך', והאדם שאומר "ערך כלי זה עלי" אינו צריך לתת כלום להקדש, אפילו לא את שווי הכלי.

היה מבין אחד ושלשים יום עד בן חמש שנים גמורות - ערך הזכר חמשה שקלים, והנקבה שלשה שקלים.

משילבנס בשנת שש יום אחד עד ששילשים שנת עשרים - ערך הזכר עשרים שקלים, והנקבה עשרת שקלים.

משילבנס בשנת אחד ועשרים יום אחד עד ששילשים שנת ששים - ערך הזכר חמשים שקלים, והנקבה שלשים שקלים.

ומשילבנס בשנת אחת וששים יום אחד עד יום מותו, אפלו חיה כמה שנים - ערך הזכר חמשה עשר שקלים, והנקבה עשרה שקלים.

ד. כל השנים האלו, מצת לעת מיום הולדה³⁸. וכל השקלים - בשקל הקדש³⁹, והוא משקל שלש מאות ועשרים [גרגרי] שעורה מכסף טהור; וכבר הוסיפו עליו ועשו אותו סלע⁴⁰, כמו שבארנו בהלכות שקלים⁴¹.

(יב) הכוונה שסופרים את שנותיו של האדם מיום שנולד, ולא את מספר השנים שסופרים למניין העולם. כגון, אם

(פב) שבעת ימי טומאה, אחרי שכבר ספר שבעה ימים לתגלחתו. (פג) כי תגלחת צרעת היא לפני טבילת במים, ונזיר שנטמא למת, גילוהו לאחר טהרתו במים, והיות ואין תגלחת צרעת עולה לטומאה, אם כן חייבים למנות שבעה ימים אחרים לטומאתו.

יד. האומר: 'הריני נזיר אם אעשה כך וכך', או 'אם לא אעשה', וכיוצא בזה - הרי זה רשע, ונזירות כזו מנזירות רשעים היא; אבל הנזיר לה' הרף קדשה⁴² - הרי זה נאה ומשבח, והרי נאמר בו⁴³: "נזיר אלהיו על ראשו וגו' קדש הוא לה'"; ושקלו הכתוב בפביא, שנאמר⁴⁴: "ואקים מפניכם לגביאים, ומבחיוריקם לנזירים".

(פד) כגון שהיה מתגאה בפיו ונדר בנזירות, כדי לכוף את יצרו.

ברוך רחמנא דסייען

הלכות ערכים וחרמים

יש בכללן שבע מצוות - חמש מצוות עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא פירטון: (א) לרדן בערכי אדם כְּאִשֶּׁר מִפְּרֹשׁ בַּתּוֹרָה, וזה הוא דין ערכי אדם; (ב) דין ערכי בהמה; (ג) דין ערכי בתים; (ד) דין ערכי שדות; (ה) דין מחירים נכסיו; (ו) שלא ימכר חרם; (ז) שלא יגאל חרם. ובאור מצוות אלו - בפריקים אלו.

פריק א

שיעור 'ערכים', כיצד מעריכים 'דמי אדם', וההבדל בין 'ערך' ל'דמי'.

א. הערכים - הם נדר מפלל נדרי הקדש, שנאמר: "איש פי יפלא נדר, בערפך נפשת לה'"; לפיכך⁴⁵ חייבין עליהן משום "לא יחל דברו"⁴⁶, ו"לא תאחר"⁴⁷, ומשום "ככל היצא מפיו יעשה"⁴⁸.

(א) שאדם נודר ממון לטובת המקדש. (ב) הואיל ויש להם דין נדר. (ג) מצווה לא תעשה, שלא קיים את נדרו. (ד) אם עברו שלושת הרגלים והוא לא נתן את הממון שהתחייב. (ה) מצוות עשה לקיים את הנדר.

37. במדבר-נשא, ו, זח. 38. עמוס, ב, יא. 1. ויקרא-בחוקותי, כז, ב. 2. במדבר-מטות, ל, ג. 3. דברים-כי-תצא, כג, כב. 4. במדבר-מטות, ל, ג. 5. א, ב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עָלִי, או 'דְּמִי זֶה עָלִי', או 'דְּמִי פְּלוֹנִי עָלִי' - אָפֵלוּ
הָיָה אוֹתוֹ פְּלוֹנִי קָטָן בֶּן יוֹמוֹ, או טַמְטוּם או
אֲנֶדְרוֹגִינוֹס, או גוֹי - נוֹתֵן מָה שֶׁהוּא שָׁוָה, דִּינָר
או אֶלֶף, כָּאֵלוֹ הוּא עֶבֶד נִמְכָּר בְּשׁוּקֵי.¹

כב) שאדם מתחייב לשלם דמי אדם להקדש, והם נמכרים
לפי שווי האדם עצמו ולא לפי שנותיו. כג) שווי האדם
נקבע לפי הערכה כמה היו משלמים עליו כעבד הנמכר
בשוק.

י. וְהָעֲרִכִּים פֶּלֶן וְהַדָּמִים - הַכֹּל, סִתְמָן לְבִדָּק
הַבֵּית^{כד}; וְיִפְּלוּ [=ימסרו] הַכֹּל לְלִשְׁכָּה שֶׁהִיָּתָה
בְּמִקְדָּשׁ, מוֹכֶנֶת לְקִדְשֵׁי בֵּדֶק הַבֵּית.

כד) לתיקון בניין בית המקדש.

יא. גוֹי שֶׁאָמַר: 'דְּמִי עָלִי', או 'דְּמִי פְּלוֹנִי' -
נוֹתֵן כְּפִי נִדְרוֹ; וְאִינוֹ נוֹפֵל לְלִשְׁכָּה, שֶׁאֵין מְקַבְּלִין
מִן הַגּוֹיִים נִדְבָּה אוֹ נֶדֶר לְחֹזֶק בֵּדֶק הַבֵּית אוֹ בֵּדֶק
יְרוּשָׁלַיִם^{כה}, שֶׁנֶּאֱמָר: "לֹא לָכֶם וְלָנוּ לִבְנוֹת בֵּית
לְאַלְהֵינוּ"^{כו}, וְנֶאֱמָר: "וְלָכֶם אֵין חֵלֶק וְצִדְקָה
וְזִכְרוֹן בִּירוּשָׁלַיִם"^{כז}.

כה) תיקון חומת ירושלים ומגדליה. כו) כששבו עולי בבל
ורצו לבנות את בית המקדש השני, הצטרפו אליהם גויים
לבנות את בית המקדש, והם השיבו להם שרק הם יבנו,
משמע שגוי אינו יכול להשתתף בבניין המקדש.
כז) כאשר לעגו גויים לנחמיה כשהיה צריך לבנות ולתקן
את חומות ירושלים, השיב להם שהקדוש ברוך הוא יעזור
להם לבנות את החומות, אך לכם "אין חלק וצדקה וזכרון
בירושלים", משמע שלא לוקחים מה גם נדבה לבנות את
ירושלים.

יב. וּמָה יַעֲשֶׂה בֵּהֶן? יִבְדֹּק הַגּוֹי עַל דַּעַת מִי נֶדֶר:
אִם נֶדֶר עַל דַּעַת יִשְׂרָאֵל^{כח} - יוֹצִיאֻהוּ בֵּית דִּין בְּמָה
שֶׁנֶּאֱמָר לְהַזְכִּיר, חוּץ מִבֵּדֶק הַבֵּית וּבִבְדֵק יְרוּשָׁלַיִם^{כט};
וְאִם אָמַר: 'לְשִׁמְיָם' לֹא נִדְרָתִי, יִגְנְזוּלָב.

כח) שיתכוון שיעשו עם הצדקה מה שיהודים עושים עם
הצדקה. כט) בית דין ישתמשו עם הצדקה לצרכי ציבור
כפי דעתם. ל) שאין מקבלים ממנו כדי שלא יהיה לו חלק
וזכרון בהם. לא) לשם הקדש. לב) כי הקדש אסור
בהנאה.

יג. הַגּוֹסָסִיג - אֵין לוֹ לֹא עֶרֶךְ וְלֹא דָמִים; הוֹאִיל
וְרַב הַגּוֹסָסִין לְמִיתָה, הָרִי הוּא כְּמָת. וְכֵן מִי שֶׁנֶּגְמָר

נולד בא' אלול, אין אומרים ששנתו הראשונה מסתיימת
בכ"ט אלול, ומא' תשרי הוא נכנס לשנתו השנייה, אלא רק
בא' אלול בשנה הבאה, נחשב כבן שנה. יג) במשקל
השקל הקצוב לשקול בו שקלי הקודש, והוא עשרים גרה
השקל. יד) מטבע שנקרא 'סלע' בזמן בית שני, ומשקלו
שלש מאות ושמנים וארבע שעורה.

ה. טַמְטוּם^{טו} וְאֲנֶדְרוֹגִינוֹס^{טז} - אֵין לָהֶם עֶרֶךְ, שֶׁלֹּא
קֶצֶבָה תוֹרָה עֶרֶךְ אֶלֶּא לְזָכַר וְדָאִי אוֹ לְנִקְבָּה
וְדָאִית; לְפִיכָּה, טַמְטוּם וְאֲנֶדְרוֹגִינוֹס שֶׁאָמַר: 'עֶרְכִּי
עָלִי, או שֶׁהָעֲרִיכוֹ אַחֵר - אִינוֹ חֵיב כְּלוּם.

טו) שאיברי המין שלו אטומים, ואי אפשר לזהות את מינו.
טז) שיש לו גם איברי הזכר וגם איברי הנקבה, ושניהם ספק
זכר ספק נקבה.

ו. הַגּוֹי • נֶעֱרַךְ, אָבֵל
אִינוֹ מַעֲרִיף^{יז}. פִּיֶּצֶד? גוֹי
שֶׁאָמַר: 'עֶרְכִּי עָלִי', או
'עֶרֶךְ יִשְׂרָאֵלִי זֶה עָלִי' -
לֹא אָמַר כְּלוּם; וְיִשְׂרָאֵל
שֶׁאָמַר: 'עֶרֶךְ גּוֹי זֶה

עָלִי, או 'עֶרֶךְ פְּלוֹנִי הַגּוֹי עָלִי' - נוֹתֵן לְפִי שְׁנֵי
הַגּוֹי הַנֶּעֱרַף^{יח}. וְכֵן הַמַּעֲרִיף אֶת הַחֵרֶשׁ וְאֶת
הַשּׁוֹטָה - חֵיבֵט, וְנוֹתֵן לְפִי שְׁנֵי.

יז) כי דין ערכים נאמר בתורה לישראל בלבד: "דבר אל בני
ישראל ואמרת אליהם" - בני ישראל מעריכים ואין גויים
מעריכים. יח) כי בתורה נאמר: "איש כי יפליא נדר
בערוכך", איש סתם - אפילו גוי. יט) אבל הם אינם
מעריכים, כי אין בהם דעת.

ז. הָעֶבֶד [כנעני] - נֶעֱרַךְ וְעוֹרָף, כְּשֶׁאֵר יִשְׂרָאֵל; וְאִם
יִפְדֶּה וְיִהְיֶה לוֹ^י, יִתֵּן עֶרֶךְ שְׁנֵדֶר.

כ) כלומר, עכשיו הוא עבד, ולכן אין לו ממון משלו כי כל
מה שיש לו שייך לרבו, אבל כשישתחרר ויהיה לו כסף -
חייב לשלם.

ח. אֶחָד הַמַּעֲרִיף אֶת הַיָּפֶה הַבְּרִיא, וְאֶחָד
הַמַּעֲרִיף אֶת הַפְּעוֹר הַחוּלָה, אָפֵלוּ הֵיָה הַנֶּעֱרַף מִכָּה
שְׁחִין אוֹ סוּמָא [=עיוור] או גִּדָּם [=חסר יד] וְיֵשׁ בּוֹ כָּל
מוֹם - נוֹתֵן לְפִי שְׁנֵי, כְּמוֹ שֶׁקָּצוּב בַּתּוֹרָה^{כא}.

כא) מה שאין כן אם אמר "דמיו עלי", כפי שיסביר בהמשך.

ט. הַדָּמִים^{כב} אֵינָן פְּעֻרָכִים. פִּיֶּצֶד? הָאוֹמֵר: 'דְּמִי

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לט) שעמדו לפניו הרבה אנשים והעריך את כולם. מ) והוא אינו יכול לתת ערך מלא של כולם. מא) ערך עני שנדר נקבע לפי הישג ידו, זאת אומרת לפי כמה שהוא יכול לשלם. מב) וצריך לתת עבור כל אחד ואחד, כפי הערך שהתורה קבעה.

יט. האומר: 'ערכי עלי', וחזר ואמר: 'ערכי עלי', וכן פמה פעמים - חייב על כל אחת ואחת. אמר: 'שני ערכי עלי', נותן שני ערכין; וכן אם אמר: 'ארבעה', אפלו 'אלף' - נותן פמנן שנדר. כ. אמר: 'הרי עלי ערך', ולא פרש ערך מי, אלא ערך סתם - נותן פחות שבפערבין, שהוא שלשה שקלים^{מג}.

(מג) שזה ערך נקבה מבית שלושים יום עד חמש שנים.

כא. האומר: • 'ערכי עלי', ומת קדם שיעמד בדין - אין היורשין חייבין לתן, שנאמר^{יד}: 'והעמידו לפני הפהן, והעריך אותו הפהן'^{טו}. עמד בדין ומת, יתנו היורשין מה.

השנת הראב"ד

האומר... בדין א"א עמידה בדין שהזכרה בגמ' על זה לא באו לה מדרך העמדה והערכה האמורה בכאן שהרי ראוי היה בשעת הנדר להעמידה והערכה ולמעוטי גוסס ויוצא ליהרג שאינן ראויין בשעת הנדר והכי איתא בסיפרי אבל הזכרה שם לחיוב היורשים מפני שהוא מלווה על פה והשתא דקיימא לן מלווה על פה גובה מן היורשים דשעבודא דאורייתא לא אצטרבין לעמידה בדין לא לעורך ולא לנערך, מי חכם ויבן אלה.

(מד) גזירת הכתוב שהנערך צריך לעמוד לפני הכהן, והכהן צריך להעריכו כמה שנותיו, ורק אז המעריך מתחייב. מה) ונערך לפני הכהן.

כב. אבל האומר: 'דמי עלי' - אף על פי שעמד בדין, ומת קדם שיקצצו^[יקצבו] דמיו ויאמרו הדינין פמה ישנה - אין היורשין חייבין לתן. ואם קצצו דמיו ואחר כך מת - יתנו היורשין.

כג. ומה בין הערכים לדמים? שהערכין קצובין מן התורה, והדמים אינן קצובין^{טז}.

(מו) שערכין קצובים בתורה - כמה נותנים על כל אחד לפי שנותיו. ודמים אינם קצובים - וצריך להעריך כל אחד כמה הוא שווה.

כד. וכן האומר: 'ערך פלוני עלי', ומת העורך והנערך אחר שעמד הנערך בדין - חייבין היורשין לתן. מת הנערך קדם שיעמד בדין - אף על פי שהמעריך קדם, הרי זה פטור; שאין ערך למת.

דינו בבית דין של ישראל להרגו על עברה שעבר, והעריכו אחר, או שהעריך עצמו, או שאמר: 'דמי עלי', או שאמר אחר: 'דמי זה עלי' - אינו חייב כלום; שזה פמת הוא, והמת אין לו לא ערך ולא דמים; ועל זה נאמר^{טז}: "כל חרם אשר יחרם מן האדם - לא יפדה", כלומר: אין לו^{טז} פדיון, אלא הרי הוא פמת^{טז}.

(לג) אדם שחולוה וקרוב למות. (לד) מי שהוא ראוי להיחרם ולהיהרג, אינו בכלל פדיון. (לה) הואיל ונגמר דינו למות. וכל זה בבית דין של ישראל, אבל כאשר נגמר דינו למות בבית-דין של גוים, הוא אינו נחשב כמת, היות שאפשר בדרכים שונות לשכנע אותם שלא להרוג אותו, ולפעמים מוחלים על עונשו.

יד. זה היוצא להרג שהעריך אחרים, או נדר דמיהן, או הדיק - חייב לשלם, וגובין הכל מנכסיו. טו. פהנים ולוים מעריכין ונערבין, כשאמר ישראל. וקטן שהגיע לעונת נדרים^{טז} והעריך, או נדר דמים - חייב לשלם; שהרי נדריו קיימין, כמו שבארנו בהלכות נדרים^{טז}.

(לו) שהיא בן שתיים-עשרה שנה ויום אחד, ובבת מגיל אחת-עשרה שנה ויום אחד.

טז. הערכין הקצובין לפי השנים - הן שני הנערך, לא שני המעריך. פיצד? בן עשרים שאמר לבן ששים: 'ערךך עלי' - נותן ערך בן ששים; וכן ששים שאמר לבן עשרים: 'ערךך עלי' - נותן ערך בן עשרים. וכן כל פיוצא כזה.

יז. וצריך בערכים שיהיה פיו ולבו שוין^{יז}, כשאמר הנדרים; ונשאלין על הערכין ועל הדמים^{יח}, כדרך שנשאלין על שאר נדרים והקדשות.

(יז) שאם התכוון בליבו להעריך, וטעה והוציא בשפתיו דבר שלא היה בליבו, הרי זה פטור. (יח) אפשר ללכת לחכם שיתיר את ההתחייבות, כאשר החכם שואל וחוקר את הנדר, ומוצא דרך להתיר לו את הנדר.

יח. האומר: 'ערך אלו כלם עלי' - נותן ערך כלם, כל אחד ואחד לפי שניו. ואם היה עני^{יח}, נותן על ידי כלם ערך עני^{יח}; ואם היה עשיר, נותן על ידי כלם ערך עשיר^{יח}.

8. ויקרא-בחוקותי, כז, כט. 9. יא, ג. 10. ויקרא-בחוקותי, כז, ח.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ד סיון - ספר הפלאה - הלכות ערכים וחרימים קנה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הרבה יותר, מעבד ללא מום שרק לאדון אסור לעשות מלאכה עם אותה יד).

ד. האומר: 'דמי ראשי' או 'כבדי עלי', או 'דמי ראשו' או 'לבו של פלוני עלי' - נותן דמי פלו. וכן האומר: 'דמי חצוי עלי', נותן דמי פלו; אבל האומר: 'חצי דמי עלי', נותן חצי דמיו.

ה. האומר: 'משקלי עלי', או 'משקל פלוני' - נותן משקלו: אם פספס, פספס, ואם זהב, זהב - כמו שפירש"י. אומר: 'משקל ידי', או 'רגלי עלי' - רואין [משערים] כמה היא ראוייה לשקל, ונותן ממין שפירש. ועד היכן היא היד לענין זה? עד האציל [=מרפק]; והרגל, עד הארפקה [=ברך]; לפי שבנדרים, הולכין אחר לשון פגי אדם"ב.

ו. כלומר, האדם התחייב לתת להקדש כפי משקל גופו. (יא) צריך לתת כסף או זהב או כל מטבע אחר שנדר, לפי המשקל. (יב) אבל בעניינים אחרים יד נקראת עד הפרק, מקום חיבור כף היד והזרוע.

ז. האומר: 'קומתי' [=גובה] עלי, פספס או זהב - נותן שרביט שאינו נכסף מלא קומתו, ממין שפירש"י; אומר: 'מלא קומתי עלי' - נותן אפלו שרביט הנכסף"ה, ממין שפירש.

יג. נותן מקל כסף או זהב בגובה שלו, ובעובי כזה שלא יהיה אפשר לכופף את המקל. (יד) במקרה שהוסיף את תיבת "מלוא", אנחנו משערים שהוא רצה להדגיש שההתחייבות שלו, נמדדת רק לפי הגובה, ולא לפי שום דבר אחר, וממילא מספיק שהמקל יהיה באורך הגובה שלו, ואין זה משנה כלל עובי המקל, אפילו אם הוא בעובי כזה שלא מצליח להחזיק את עצמו, והוא מתקפל.

ז. האומר: 'משקלי עלי', ולא פירש מאיזה מין - אם היה עשיר ביותר, ונתפסו"י למתנה מרבה - נותן משקלו זהב; והוא הדין באומר 'משקל ידי' או 'רגלי' או 'קומתי עלי', ולא פירש מאיזה מין - נותן זהב. ואם אינו מפלג בעשירות - נותן משקלו או משקל ידו מדברים שדרכן להשקל באותו מקום, אפלו פרות"י; וכן נותן שרביט מלא קומתו, אפלו של עץ"י; הפל לפי ממונו ודעתו"י.

טו. צריך לשער למה הוא התכוון כאשר הוא נדר. טז. שהם שווים הרבה פחות ממטבעות. (יז) מקל עץ בגובה שלו. (יח) לפי רוחב לבו ונדיבותו של הנודר.

ח. האומר: 'עמדי עלי'י, 'ישיבתי עלי', או

והנערך צריך עמידה בדין. אומר: 'דמי פלוני עלי', ועמד בדין ומת"י קדם שיקצצו דמיו - הרי זה מח פטור; שאין דמים למתים"ט.

מז. מי שהתכוון לנודר את דמיו. מח. הנודר החי. מט. כי אי אפשר לקצוב את ערכו של אדם מת.

~ שבת קודש י"ד סיון ~

פרק ב

התחייבות שווי איבר ב"ערכים" וב"דמים", ומה הדין אם לא פירט או שכח מה התחייב.

א. האומר: 'ערף ידי' או 'רגלי' או 'עיני עלי', או 'שאמר: 'ערף יד זה' או 'עיני עלי' - לא אומר כלום"ב. 'ערף לפי' או 'כבדי עלי', או 'ערף לבו' או 'כבדו של פלוני עלי' - נותן ערף פלוני; וכן כל אבר שאם ינטל מן החי, ימות - אם אומר: 'ערכו עלי', נותן ערף פלוני.

(א) של אדם זה. (ב) כיון שדיני ערכין נאמרו בתורה רק לגבי אדם שלם, ולא איברים. (ג) כפי ערך כל האדם. (ד) כיון שאין אדם יכול לחיות ללא איבר זה, הרי זה כאומר "ערכי עלי" וכדומה.

ב. אומר: 'חצי ערפי עלי', נותן חצי ערפו; 'ערף חציי עלי' - נותן ערף פלו, שאי אפשר שישנטל חציו ויחיה"י.

(ה) חצי גופי. (ו) וזה כמו האומר "ערך ליבי עלי".

ג. האומר: 'דמיו ידי עלי', או 'דמי יד פלוני עלי' - שמין אותו כמה הוא שוה ביד, וכמה הוא שוה בלא יד, ונותן להקדש. ביצד? אם נמכר הוא פלו, ישוה חמשים, ואם ימכר חוץ מידו, שתשאר ידו זו לבעליו ולא יהיה ללוקח בה כלום"ה, ישוה ארבעים - נמצא זה יתחייב לשלם להקדש עשרה"ט. וכן כל פיוצא בזה.

ז. "דמים", שמעריכים אותם לפי שווי האדם ולא לפי שנותיו - הם אינם כערכים. ח. שהאדון שקנה אותו, לא יכול לעשות עם אותה יד שום מלאכה. ט. יוצא שדמי היד הם עשרה. (אך אין מעריכים את שווי היד כפי שמעריכים בנוגע לנזיקין, שאז משווים בין עבד ללא מום, לעבד קטוע יד, כי במקרה הזה ערך העבד קטוע יד נמוך

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הפלים: לשפת חשיים -
יראי חטא נותנין לתוכה
בחשאיכו, ועניינים בני
טובים מתפרנסין ממנה
בחשאי. לשפת הפלים -
כל מי שהתנדב כלי
וזרקו לתוכה, ואחת
לשלשים יום הגזפרין
פוחתין אותה: כל כלי
שנמצא בו צרף לבדק
הבית, מניחין אותו;
והשאר נמפרין, ודמיהן
נופלין ללשפת בדיק
הבית.

הראוי להם מקדשי בדיק הבית ואין קדשי בדיק הבית מוציאים את הראוי להם לקדש מזבח כך הוא מתוקן בשקלים ירושלמי ובתוספתא היא להפך ומ"מ אין הסברא נותנת כפירושו ואם כפירושו היה צ"ל קדשי מזבח מוציאים את הצריך להם מקדשי בדיק הבית ועוד תנן אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדיק הבית אין משנין אותן מקדושה לקדושה ואם כפירושו הרי משנין אבל עיקר התוספתא לא דברה אלא על נדבת הכלים המוטלין בלשכה שהלשכה הזו עשויה לצורך זה וזה ואם היה שם כל הראוי למזבח והוצרכו לו מוציאים אותו משם למזבח א"נ להעדרה אבל אין מוציאים מלשכת בדיק הבית למזבח כלי הצריך לו ולשכת בדיק הבית אחרת היתה שם וכן לשכת התרומה וזאת הלשכה היתה היא מיוחדת לכלים וקורא אותה כאן קדשי ברה"ב מפני שרובה היתה לבה"ב.

(כו) נותנים לשם צדקה בסתר.

יג. הצרכו לקדשי מזבחיה, ולא הספיקה להן
תרומת הלשכה כ"ט - מוציאים את הראוי להן מקדשי
בדיק הבית; אבל אם הצרכו לבדק הבית, ולא מצאו
בלשפת בדיק הבית דבר המספק להן - אין מוציאים
את הראוי להן מקדשי המזבח.

(כח) להקריב קורבנות על המזבח. (כט) כסף השקלים שבלשכה שנועד לצורך קניית הקורבנות. (ל) לא מעבירים מתרומת הלשכה שמיעדות לקורבנות לצורך תיקון בדיק הבית.

פרק ג

דינים שונים בנתינת הערך או נדר דמים.

א. המעריך את הפחות מבין עשרים*, ולא עמד
בדין עד שיהיה יתר על עשרים - אינו נותן אלא
ערך פחות מבין עשרים; שאין הערך אלא בזמן
הערך, לא בזמן ההעמדה בדין.

(א) שערכו הוא עשרים שקל. (ב) כפי הדין שכל נערך צריך לעמוד לפני הכהן שיעריך אותו. (ג) וכעת ערכו חמישים שקל.

ב. כל הערכין הקצובין בתורה - הן שנותן
המעריך, אם היה עשיר; אבל אם היה עני, ואין
ידו משגת - נותן כל הנמצא בידו, אפילו סלע

'מקום ושיבתי עלי', 'רחמי עלי', 'עבני עלי',
'הקפי עלי' - כל אלו ספק, ומביא לפי ממונו; עד
שיאמר: 'לא כף נתפונתי'. ואם מת, יתנו היורשין
פחות שבלשונות.

(ט) שמתחייב לתת כפי שיעור שהוא עומד, וכן בשאר הלשונות. (כ) שיהיה כל כך רב עד שידע בוודאות שלא לכך התכוון. (כא) כי ביחס אל הנודר עצמו יש כאן שאלת איסור, שלא יעבור על "לא יחל דברו" ובנדרים נקבע "סתם נדרים להחמיר". אבל לגבי היורשים אין כאן שאלת איסור, שהרי לא הם נדרו, אלא שאלת ממון בלבד, וספק ממון להקל.

ט. האומר: 'הרי עלי מטבע כסף', לא יפחות
מדינר כסף^כ; 'מטבע נחשת', לא יפחות ממעה
כסף^כ. 'הרי עלי ברזל', לא יפחות מאמה על אמה
לכלה עורביו שהיה במקדש למעלה בגג ההיכל,
כמו שיתפאר במקומו.

(כב) ודווקא כשהזכיר את המילה "מטבע". (כג) יביא נחושת בשווי מעה כסף. (כד) צריך להביא לוח ברזל בגודל אמה על אמה, במידה שאפשר להכין ממנו "כלה עורב", שהוא לוח ברזל שעשוי בצורה חדה בגובה אמה, שהיו מניחים אותו לאורך מעקה גג ההיכל בבית המקדש, כדי שהעופות לא ינוחו על קצה הגג ויטנפו את המקדש. והוא נקרא "כלה עורב" - מלשון שמכלה את העורבים משם.

י. האומר: 'הרי עלי כסף או זהב', ולא הזכיר
מטבע - יביא לשון^כ של כסף או של זהב, יהיה
משקלה כדי שיאמר: 'לא עד כף נתפונתי'. וכן אם
פרש המשקל, ושכח כמה פרש - יביא עד שיאמר:
'לא עד כף נתפונתי'.^כ

(כה) רצועה ארוכה בדמות לשון. (כו) יביא כל כך הרבה, עד שיגיע למשקל שהוא יודע בעצמו שבוודאות לא לכך התכוון.

יא. אחד האומר: 'דמי עלי', או 'דמי פלוני
עלי', או האומר: 'הרי עלי מנה', או 'חמשים', או
'כסף', או 'זהב' - הכל הן הנקראין 'חייב דמים';
והדמין והערכין לבדק הבית, כמו שבארנו^כ.

יב. שתי לשכות היו
במקדש - אחת לשפת
חשיים, ואחת לשפת

השנת הראב"ד
שתי . . מזבח א"א לשון התוספתא
חומר בקדשי מזבח מקדשי בדיק
הבית קדשי מזבח מוציאים את

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ד סיון - ספר הפלאה - הלכות ערכים וחרימים קנו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בְּעֶרְךָ עֲשִׂיר - יִשְׂאָר שְׂאָר הָעֶרְךָ חֹב עָלָיו, עַד שְׁנֵיעֲשִׂיר וַיִּשְׁלַם הָעֶרְךָ שְׁעָלָיו.

ט) מה ההבדל אם מחייבים עני בערך עני או מחייבים אותו בערך עשיר, הרי בשני המקרים הוא לא יכול לשלם מעבר למה שיש לו? (י) וברגע שנתן את הסלע, הוא נפטר מהחובה.

ח. [עני] הַמִּפְרֵשׁ אֶת הָעֶרְךָ וְאָמַר: 'עֲרַפִּי עָלִי חֲמִשִּׁים סֵלָעִים', או 'עֶרְךָ פְּלוֹנִית עָלִי שְׁלֹשִׁים סֵלָעִים' - אֵינוֹ נִדּוֹן בְּהֶשֶׁג יָד^ט; אֲלָא לִזְקָחִין כָּל הַנִּמְצָא בְּיָדוֹ, וְהַשְׂאָר עָלָיו חֹב עַד שְׁנֵיעֲשִׂיר וַיִּתֵּן.

(יא) כיון שפירש את הסכום אין זה נחשב 'ערך', והרי כאילו הוא נדר נדר של דמים, שבמקרה זה לא דנים כפי אשר תשיג ידו.

ט. וְכֵן • הָאוֹמֵר:

'דָּמִי עָלַי^{יב}, או 'דָּמִי פְּלוֹנִי עָלִי' - אֵינוֹ נִדּוֹן בְּהֶשֶׁג יָד; שְׁחִיבֵי דָמִים, הָרִי פִּרְשׁוֹ נִדְרָן^{יג}; וְהָרִי

הֵן כָּמִי שְׂאֵמֵר 'מִנָּה עָלִי הֶקְדָּשׁ', שֶׁהוּא חֵיב לָתֵן מִנָּה גָּמוּרִי^{יד}.

(יב) שיווי דמי כפי שאני ראוי להימכר כעבד. (יג) מי שנודר דמים, כאילו שהוא פירש את הסכום שנדר. (יד) ולא אומרים שאם אין לו, יפחיתו מההתחייבות שלו.

י. הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלִי עֶרְךָ' סֶתֶם^{טו}, וְלֹא פִרֵשׁ - אֵינוֹ כִּמְפָרֵשׁ שְׁלֹשָׁה שְׁקָלִים, אֲלָא נִדּוֹן בְּהֶשֶׁג יָד כְּשֶׂאֵר הַמַּעֲרִיכִין.

טו) אף על פי שהדין שהוא צריך לתת פחות שבערכין, שזה שלשת שקלים (כמבואר לעיל פרק א הלכה כ) – הוא אינו נחשב כמו אחד שמפרש הסכום, ואינו נידון בהישג יד.

יא. הָאוֹמֵר: 'עֲרַפִּי עָלִי, וְחִזּוֹר וְאָמַר 'עֲרַפִּי עָלִי, וְהָיוּ בְּיָדוֹ עֶשֶׂר סֵלָעִים, וְנָתַן תִּשְׁעָה לְשֹׁנֵיהֶם^{טז}, וְסָלַע לְרֹאשׁוֹנָה^{יז} - יָצָא יָדֵי שְׁתֵּינֵן; שֶׁהָעֶרְכִּין לֹא כַּחוֹבוֹת הֵן^{יח}, שְׂאָף עַל פִּי שָׁפַל מֶה שֶׁבִּידוֹ מִשְׁעָבֵד לְרֹאשׁוֹנָה - הֶקְדָּשׁ מֵאַחֵר, מֶה שֶׁגָּבַהּ - גָּבַהִי^{יט}.

טז) שהכהן העריך קודם את הערך השני, וזה כל מה שהיה יכול לתת, כי הסלע העשירי שבידו, משעובד לתשלום הערך הראשון שהתחייב. (יז) כי כרגע נשאר בידו רק סלע

אֶחָד, וְנִפְטָר, שְׁנֵאֵמַר^{יב}: "וְאִם מָה הוּא מַעֲרַכְךָ .. עַל פִּי אֲשֶׁר תִּשְׁגִּי יָד הַנֹּדֵר".

ג. וּמִנֵּינִי שֶׁהוּא נֹתֵן אֶפְלוֹ סָלַע אֶחָד, אִם אֵין לוֹ אֲלָא סָלַע? שְׁנֵאֵמַר^{יג}: "וְכָל עֶרְכְּךָ יִהְיֶה בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ" - הָא לְמִדָּת, שְׂאִין בְּעֶרְכִּין פְּחוֹת מִסָּלַע, וְלֹא יוֹתֵר עַל חֲמִשִּׁים.

(ד) משמע שבערכין השווי הכי נמוך הוא שקל הקודש (סלע הוא שקל הקודש, כפי שהסביר הרמב"ם לעיל).

ד. הָרִי שֶׁלֹּא נִמְצָא בְּיָדוֹ אֶפְלוֹ סָלַע - אֵין לִזְקָחִין מִמֶּנּוּ פְּחוֹת מִסָּלַע, אֲלָא יִשְׂאָר הַכֹּל עָלָיו חֹב; וְאִם מִצָּאָה יָדוֹ וְהָעֲשִׂיר - יִתֵּן עֶרְךָ שְׁלֹם הֶקְצוֹב בַּתּוֹרָה. ה. עֲשִׂיר שֶׁהָעֲרִיף וְהָעֲנִי^י, או שֶׁהָעֲרִיף כְּשֶׁהוּא עָנִי וְהָעֲשִׂירִי - הָרִי זֶה חֵיב בְּעֶרְךָ עֲשִׂירִי; אֲבָל אִם הָעֲרִיף כְּשֶׁהוּא עָנִי, וְהָעֲשִׂיר וְחִזּוֹר וְהָעֲנִי - נֹתֵן עֶרְךָ עָנִי.

(ה) קודם שיעריכנו הכהן. (ו) וכעת כשנעמד לפני הכהן להערכה הוא עשיר. (ז) הסיבה לזה שעשיר והעני חייב לתת כמו עשיר, כי כתוב "על פי אשר תשיג יד הנודר" מלשון "הנודר" לומדים שהולכים אחרי שעת הנדר, ובשעה זו היה עשיר. והסיבה שעני שהעשיר חייב לתת כעשיר, כי כתוב "על פי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן", ואם כן בשעה זו כשהכהן מעריך אותו, ידו משגת להביא.

ו. עֲשִׂיר • שְׂאֵמֵר: 'עֲרַפִּי עָלִי, או 'עֶרְךָ פְּלוֹנִי עָלִי, וְשִׁמְעָה הָעֲנִי

וְאָמַר: 'מֶה שְׂאֵמֵר זֶה עָלִי' - הָרִי הָעֲנִי חֵיב בְּעֶרְךָ עֲשִׂיר, שֶׁהוּא עֶרְךָ שְׁלֹם^י; אֲבָל עָנִי שֶׁהָעֲרִיף אֶת הָעֲשִׂיר, וְאָמַר: 'עֶרְךָ זֶה עָלִי' - אֵינוֹ חֵיב אֲלָא בְּעֶרְךָ עָנִי, שֶׁהוּא כָּפִי אֲשֶׁר תִּשְׁגִּי יָדוֹ.

(ח) הדין שעני מביא כפי ידו נאמר רק בדיני ערכין, וגם הנדר שנדר העני הוא לא מדין ערכין, אלא מדין נדר, שמתחייב להביא כמו מה שהתחייב העשיר, וכאן אינו נידון לפי מה שמשגת ידו, אלא לפי הנדר.

ז. מֶה בֵּין הַחֵיב בְּעֶרְךָ עָנִי, לְהַחֲבִיב בְּעֶרְךָ עֲשִׂיר, שֶׁהוּא הָעֶרְךָ הֶקְצוֹב פְּלוֹט^י? שֶׁהַחֵיב בְּעֶרְךָ עָנִי שֶׁלָּקְחוּ מִמֶּנּוּ כָּל מֶה שִׁידוֹ מִשְׁגָּת אֶפְלוֹ סָלַע אֶחָד, וְאַחֵר כֶּן הָעֲשִׂיר - אֵינוֹ חֵיב לְשֹׁלֵם^י; וְאִם הָיָה חֵיב

12. ויקרא-בחוקותי, כז, ח. 13. ויקרא-בחוקותי, כז, כה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְלִיקָחִין מֵהֶן בְּעַל פְּרָהֶן מֵהַשְּׁנֵדְרוּכָּה; וְאֵין חִיבִין לְהַחֲזִיר לָהֶן הַמְשָׁכֹן בַּיּוֹם אוֹ בַּלַּיְלָהִיט. וּמוֹכְרִין כָּל הַנִּמְצָא לָהֶן מִן הַקְּרָקַע, וּמִן הַמְשָׁלְטָלִין, מִפְּסוּת, וּכְלֵי תַשְׁמִישׁ הַבֵּית, וְעִבְדִּים, וּבְהֵמָה; וּנִפְרָעִין מִן הַכֹּל.

(כח) הגזבר יכול להיכנס לבתיהם ולקחת משכון כנגד השווי שהם צריכים לתת, עד שישלמו את מה שהתחייבו. (כט) כדן מלווה הממשכן את הלווה, שאם לקח ממנו בגד ללילה, צריך להשיב לו אותו בלילה, ואם לקח ממנו כלי למלאכתו ביום, צריך להשיב לו אותו ביום.

וְאֵין מוֹכְרִין לֹא כְסוּת אֲשֶׁתוֹ, וְלֹא כְסוּת בְּנוֹ, וְלֹא בְּגָדִים שֶׁצָּבְעָן לְשִׁמּוֹן, וְלֹא סִנְדָּלִים חֲדָשִׁים שֶׁלִּקְחָן לְשִׁמּוֹן; וְכֵן הַמִּקְדִּישׁ כָּל נִכְסָיו, לֹא הַקְדִּישׁ אֶת אֱלֹהֵיכֶם.

(ל) שצבע אותם לשם אשתו או בנו, אפילו שהם עדיין לא לבשו אותם. (לא) למרות שהם עדיין לא לבשו את הסנדלים. (לב) אדם שהקדיש את כל נכסיו לקודש, הבגדים והנעליים של אשתו ובניו לא נכללו בהקדש.

טו. וְנוֹתְנִין לוֹ מִכָּל נִכְסָיו - לְזֶה שֵׁשׁ עָלָיו עֶרְכִּין אוֹ דָּמִים אוֹ שֶׁהַקְדִּישׁ מִנֶּה לְבִדָּק הַבֵּית, וְאֵין לוֹ; נֹתְנִין לוֹ תַּפְלִין שֶׁל רֹאשׁ וְשֶׁל יָד, וְסִנְדָּלִין, וּמִטָּה לִישֹׁב עָלֶיהָ, וּמִטָּה וּמִצְעָדִי הָרְאוּיִין לוֹ לִישֹׁן עָלֶיהָ; וְאִם הָיָה עֲנִיִּי, נֹתְנִין לוֹ מִטָּה וּמִפְצָּלִי לִישֹׁן עָלָיו.

(לג) לכל מי שיש עליו חוב להקדש ואינו משלם אותו, משאירים בידיו את הדברים הבאים. (לד) כלי מיטה, כגון מזון סדין וכו'. (לה) שהוא אינו רגיל לישון על מצעים. (לו) מצע גס, כעין מחצלת של קנים.

וְנוֹתְנִין לוֹ מְזוֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּכְסוּת שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ לוֹ לְבִדּוֹ; אֲבָל לֹא לְאֲשֶׁתוֹ וּבְנוֹיָהּ, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא חֵיב בְּמִזוֹנוֹתֶיהָ וּבְכְסוּתָהּ. וְאֵין נֹתְנִין לוֹ אֲלָא פְסוּת הָרְאוּיָה לוֹ.

(לז) אין צורך להשאיר להם מזונות וכסות.

טז. הָיוּ עָלָיו כָּלִי מָשִׁי וּבְגָדִים מְזֻהָבִין - מַעֲבִירִין אוֹתָן מֵעָלָיו, וְנוֹתְנִין לוֹ כְּסוּת הָרְאוּיָה לְאִישׁ כְּמוֹתוֹ לְחֵלְלִי; אֲבָל לֹא לְשִׁבְתוֹת וְיָמִים טוֹבִים.

(לח) לוקחים ממנו את הבגדים היקרים ומוכרים אותם כדי

בודד. (יח) בחובות הדין שכל חוב שקדם לחוב השני, החוב הראשון קודם לגביה, ואם בעל החוב השני גבה לפני בעל חוב הראשון, יכול בעל החוב הראשון להוציא מהשני. (יט) אף על פי שכל הכסף שבידו משועבד ל'ערך' הראשון, אם נתן את זה עבור ה'ערך' השני, זה שייך לערך השני.

אֲבָל אִם נָתַן תַּשְׁע לְרֹאשׁוֹנָה, וְאַחַת לְשֵׁנִיָּה - יָדִי שֵׁנִיָּה יֵצֵא - שֶׁהָרִי כְּשֶׁנָּתַן הַסֵּלַע, לֹא נִשְׁאַר בְּיָדוֹ כְּלוּם, וְהָרִי אֵין יָדוֹ מִשְׁנָת; וְיָדִי רֹאשׁוֹנָה לֹא יֵצֵא - שֶׁהָרִי כָּל מֵה שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ מִשְׁעָבֵד לְרֹאשׁוֹנָה, וּכְשֶׁנָּתַן הַתַּשְׁע נִשְׁאַר לוֹ סֵלַע וְלֹא נִתְּנוֹ, וְהָרִי לֹא נָתַן כָּל מֵה שֶׁיָּדוֹ מִשְׁנָת. לְפִיכָּךְ, יִשְׁאַר עָלָיו [חוב] שְׁאָר עֶרֶךְ רֹאשׁוֹן, עַד שֶׁיַּעֲשִׂיר וְיִשְׁלִים.

(כ) שהכהן העריך קודם את הערך הראשון.

יב. הָאוֹמֵר: 'שְׁנֵי עֶרְכִּי עָלַי', וְלֹא הָיָה בְּיָדוֹ אֲלָא פְחוֹת מִפְּדֵי שְׁנֵי עֶרְכִּין - הָרִי הַדָּבָר סֶפֶק, אִם נִתְּפַסֵּב לְשֵׁנִיָּה, וְנוֹתֵן חֲצִי מֵה שֵׁשׁ לוֹ לְעֶרֶךְ אֶחָד וְחֲצִי לְעֶרֶךְ הַשְּׁנִי וּפְטָרִי, אוֹ יִתֵּן עֶרֶךְ אֶחָד מֵהֶן שְׁלֹם אוֹ כָּל הַנִּמְצָא בְּיָדוֹ [בשביל] בְּאֶחָד מֵהֶן, וְיִשְׁאַר הָעֶרֶךְ הָאֶחָד עָלָיו חֹב עַד שֶׁיִּתֵּן אוֹתוֹ בְּעֲנִיּוֹת אוֹ בְּעִשְׁרִיתוֹ, כִּפִּי הַשָּׁג יָדוֹ.

(כא) בבת אחת, ודינו לתת פעמיים את ערכיו, כמבואר לעיל. (כב) הכסף שבידו. (כג) בהתאם להישג ידו, ואפילו אם יעשיר אחר-כך, לא יהיה חייב כלום. (כד) אם הסכום שיש בידו לא מגיע לכדי ערך אחד שלם.

יג. הַמִּפְרִישׁ עֶרְפוֹכָה אוֹ דָּמָיו, וְאֶבְדּוֹ אוֹ נִגְנְבוֹ - אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָמַר 'עָלַי חֵיב אֲחִירִיתָן' - חֵיב בְּאֲחִירִיתָן עַד שֶׁיִּגְיֵעוּ לְכַד הַגִּזְבָּרִי, שֶׁנֶּאֱמַר¹⁴: "וְנָתַן אֶת הָעֶרְכָּךְ בַּיּוֹם הַהוּא, קֹדֶשׁ לַה'" - הָרִי הֵן חֲלִין אֵף עַל פִּי שֶׁהִפְרִישָׁן, עַד שֶׁיִּגְיֵעוּ לְכַד הַגִּזְבָּרִי.

(כח) שהפריש את הכסף אחרי שהכהן העריך כמה צריך לתת. (כט) למרות שבשאר הנדרים אינו חייב באחריות הממון אם נגנב או אבד, עד שיאמר: "הרי עלי", כמבואר לעיל בהלכות נדרים. (כו) מובן מהספק שהכסף הופך להיות קדוש רק כאשר הוא נותן אותו לגזבר, וקודם לזה הכסף הוא חולין, ולכן אם לא נתן לגזבר הרי זה כאילו מעולם לא הפריש את ערכו.

יד. חֵיבֵי עֶרְכִּין וְדָמִים - מִמְשָׁכֵנִין אוֹתָן,

14. ויקרא-בחוקותי, כו, כג.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ד סיון - ספר הפלאה - הלכות ערכים וחרימים קנט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

על המקדיש שדהו שצריך לתת מיד. נב) מייפיים ומקשטים. נג) כי הפסוק מדגיש "ונתן את הערך ביום ההוא" - 'ביום ההוא' מיד מוכרים ונותנים להקדש.

כ. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים^{יד}? בַּמַּטְלָטְלִין וְעֲבָדִים^{יז}; אֲבָל הַתְּרַקְעוֹת^{יח} - מְכַרְזִין עֲלֵיהֶן שְׁשִׁים יוֹם רְצוּפִין בַּבֶּקֶר וּבָעֶרֶב, וְאַחֵר כֶּף מוֹכְרִין אוֹתָן^{יט}.

נד) שאין משהים את מכירתם. נה) שיש חשש שהמטלטלין יגנבו והעבדים יברחו, ויהיה הפסד להקדש. נו) שאין בהם חשש של גניבה. נז) הגוזרים מכרזים על מכירת השדה במשך שלושים יום, כדי שיבואו הרבה אנשים שירצו לקנות, וכך ערך השדה תעלה.

פֶּרֶק ד

הקדשת שדה להקדש, ההבדל בפדיון בין "שדה אחוזה" ל"שדה מקנה".

א. שָׂדֶה שִׁירְשָׁה אָדָם מִמּוֹרִישָׁיו, הִיא הַנִּקְרָאת 'שָׂדֶה אֲחֻזָּה'^א; וְשָׂדֶה שֶׁלְקָחָהּ אוֹ זָכָה בָּהּ, הִיא הַנִּקְרָאת 'שָׂדֶה מְקָנָה'^ב. וְהַמְקָדִישׁ שָׂדֶה אֲחֻזָּתוֹ - מוֹדְדִין אוֹתָהּ, וְעֶרְכָּהּ הוּא הָעֶרֶךְ הַקָּצוּב בַּתּוֹרָה.

א) "שדה אחוזה" - היא שדה שקיבל אדם בנחלה בירושה הארץ, והיא חלק מהנחלה המשפחתית הקבועה שניתנה לשבטו בכניסת בני ישראל לארץ. שדה זו נחשבת כקרקע "קבועה" בידו. ב) "שדה מקנה" - היא שדה שאדם קנה מאחר, כלומר, הוא לא קיבל אותה בנחלה ממשפחתו אלא רכש ממשהו אחר. ואינה נחשבת חלק מנחלתו הקבועה, ולכן כאשר מגיע שנת היובל, השדה חוזרת לבעליה המקוריים. ג) אם רוצים לפדות את השדה מידי ההקדש, הסכום שצריך לשלם נמדד לפי גודל שטח השדה בלבד, ללא תלות אם היא אדמה טובה או גרועה. ד) ערך הפדיון שצריך לשלם עבור השדה.

ב. וְכַמָּה הוּא? כָּל מְקוֹם שֶׁרָאוי לְזַרַע בוֹ חֲמֶרֶה שְׁעוֹרִים, יִזְרְעוּ בְּיָדוֹ וְלֹא יִקְרַב זְרִיעָתוֹ וְלֹא יִרְחִיק אוֹתָהּ^ה - עֲרֻכוּ חֲמִשִּׁים שֶׁקֶל לְכָל שָׁנִי יוֹבֵלִט, וְאִין שְׁנַת יוֹבֵל מִן הַמִּנְיָן. וְאַחֵר הַמְקָדִישׁ שָׂדֶה טוֹבָה שְׂאִין בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹתָהּ, אוֹ שָׂדֶה רָעָה שְׂאִין כְּמוֹתָהּ לְרַע - כִּזָּה מְעַרְכִין אוֹתָהּ^ו.

ה) שלשים סאה, סאה היא אחת מהמידות שהיו מודדים בהם יבש ולח, ובמידות זמננו היא בערך 13.3 ליטר. ו) שלא זורעים אותם עם בהמות, אלא ביד בלבד. ז) שלא יצופף יותר מיד את הזרעים אחד לשני. ח) שיפור את הזרעים במרחק גדול אחד מהשני. ט) אם הקדיש את

לשלם בדמיהם את החוב, וקונים לו בגד פשוט שהוא ראוי ללבוש.

יז. אִם הָיָה אָמֵן - נוֹתֵנִין לוֹ שְׁנֵי כָּלִי אֲמָנוֹת מִכָּל מִין וּמִין. פִּיצֵד? אִם הָיָה חָרֵשׁ [=גנן], נוֹתֵנִין לוֹ שְׁנֵי מַעֲצָדִין^ט וְשְׁתֵּי מַגְרוֹת^י. הֵיוּ לוֹ כָּלִים מְרַבִּין מִמִּין אֶחָד וּמוֹעָטִין^{יא} מִמִּין שְׁנֵי - אִין מוֹכְרִין מִן הַמְרַבִּין וְלוֹקְחִין [קונים] לוֹ מִן הַמוֹעָטִין^{יב}, אֲלֹא נוֹתֵנִין לוֹ שְׁנֵי כָּלִים מִן הַמְרַבִּין, וְכָל שְׁשִׁי לוֹ מִן הַמוֹעָטִין^{יג}.

לט) כלים ליישור ולהחליק את העצים. מ) מסור לנסר עצים. מא) רק כלי אחד. מב) להשלים לו שני כלים למין המועט. מג) משאירים בידו את הכלי המועט, ושיסדר כפי שהסדר עד היום.

יח. הָיָה חֲמֶרֶם^{יד} אוֹ אֶפֶר - אִין נוֹתֵנִין לוֹ בְּהֶמְתּוֹ, אֶף עַל פִּי שְׂאִין לוֹ מְזוֹנוֹת אֲלֹא מִמֶּנָּה^{טו}; הֵיָה סֶפֶן - אִין נוֹתֵנִין לוֹ סְפִינָתוֹ, אֲלֹא יִמְכֹּר הַכָּל^{טז}.

מד) שמתפרנס מהובלת משא על גבי חמור. מה) למרות שזה כלי אומנתו היחיד, ובלעדי זה הוא לא יכול להשתכר. מו) והסיבה שבהמה וספינה לא משאירים לו, כי הם לא נחשבים ככלי מלאכה, אלא נכסים.

יט. הָיָה בְּנִכְסִים בְּהֶמָּה וְעֲבָדִים וּמִרְגְּלִיּוֹת, וְאַמְרוּ הַתַּגְּרִים [הסוחרים]: 'אִם יִלְקַח לְעֶבֶד זֶה כְּסוֹת בְּשָׁלְשִׁים, מִשְׁבִּית הוּא מֵאָה^{יז}; וּפְרָה זֹו - אִם תִּמְתִּינוּ בָּהּ לְאֵטֶלס^{יח}, מִשְׁבִּיחַת עֶשְׂרֶה; וּמִרְגְּלִית זֹו - אִם מַעֲלִין אוֹתָהּ לְמָקוֹם פְּלוּנִי, תִּשְׁוֶה מְמוֹן רַב, וְכָאן אֵינָה שְׁוֶה אֲלֹא מַעֲט' - אִין שׁוֹמְעִין לָהֶן^{יט}.

מו) אם יתנו לעבד הזה בגד יפה בשווי שלושים, שווי העבד יעלה בעוד מאה מעבר למה שהוא שווה עכשיו. מח) ליום השוק, שבו מוכרים בשר. מט) לחכות עם מכירתם, ולעלות את שוויים.

אֲלֹא פִיצֵד עוֹשִׁין? מוֹכְרִין הַכָּל בְּמָקוֹמוֹ וּבִשְׁעָתוֹ, כְּמָה שֶׁהוּא, שְׁנַאֲמַר^{יט}: "וְנָתַן אֶת הָעֶרְכָּךְ בְּיוֹם הַהוּא, קֹדֶשׁ לַה'"; לְרִבּוֹת כָּל דְּבָר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ - שְׂאִין מִפְּרָפְסִין^כ אוֹתוֹ, וְאִין מִמְתִּינִין בוֹ לְשׁוּק^{כא}, וְלֹא מוֹלִיכִין אוֹתוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. אִין לְהַקְדִּישׁ, אֲלֹא מְקוֹמוֹ וּשְׁעָתוֹ.

נ) הפסוק מדבר על המקדיש את שדהו, וכתוב שנותן אותו 'ביום ההוא', מיד ללא שהות. נא) היות שבפסוק כתוב לשון 'ערכך' לומדים ממנו על כל דברי ההקדש, ולא רק

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כג) כדי שיהיה בית כור, שהוא פי שלשים מבית סאה.
(כד) בערך (המידה המדויקת 75,076 אמה).

ה. כיצד דרך החשבון בערכי שדות? הרי שהקדיש שדה אחתו, ונשאר ליובל שמונה שנים חוץ משנת היובל שאינה בחשבון, כמו שבארנו - כל הוצאה לפדותה מיד הקדש, נותן לכל "זרע חמר שעורים" ^{כה} שמונה סלעים ושמונה פונדיונות ^{כו}; ואם רצו הבעלים לפדותה, נותנין עשר סלעים ועשרה פונדיונות, לפי שהן מוסיפין חמשי ^{כז}. וכן כל חמש האמור בתורה, צריך שיהיה הקרן עם התוספת חמשה - נמצא שהוסיף רביע הקרן ^{כח}; וכן אם פדת אשתו של מקדיש או אחד מיורשיו ^{כט} - הרי אלו מוסיפין חמש.

(כח) שטח קרקע הראוי לזריעת כור שעורים. כו) סלע ופונדיון לכל שנה. כז) אם הבעלים רוצה לפדות את השדה בחזרה, הוא צריך להוסיף חומש. כח) "חומש" האמור בתורה, אין הכוונה שלוקחים את הקרן ומוסיפים עליה חומש משווי הקרן, אלא כאשר סוכמים יחד את הקרן עם חומש, אז שווי החומש מתוך הסכום הכולל שווה לחומש (יוצא שעל הסכום המקורי, הקרן, הוא צריך להוסיף רבע). כט) לאחר מות המקדיש.

ו. נשאר ליובל ארבע שנים, נותן הפודה ארבע סלעים וארבעה פונדיונות לכל חמר; ואם הבעלים פדו אותה, נותנין חמשי. וכן לפי חשבון זה, סלע ופונדיון לכל שנה ^{לא}. ואינו נותן שנה בשנה, אלא נותן הכל כאחד ^{לב}.

(ל) חמשה סלעים וחמשה פונדיונים. לא) עד שנתיים, אבל אם נשאר עד ליובל פחות משנתיים, יתבאר להלן. לב) הפודה לא נותן בכל שנה ושנה את סכום השנה, אלא צריך לתת את כל הסכום ביחד.

ז. נשאר בינו ובין היובל שנה - אינו יכול לתן סלע ופונדיון לפדותה, שנאמר ^{לד}: "וחשב לו הפהן על פי השנים הנותרות", אינה נפדית בגרעון כסף ^{לז} אלא קדם ליובל בשתי שנים ^{לה} או יתר.

(לג) צורת החישוב שהתורה ציוותה, שגורעים את השנים

השדה בשנה הראשונה לאחר שנת היובל, ורוצה לגאול את השדה מידי ההקדש באותה שנה, עליו לשלם חמישים שקלים עבור ארבעים ותשע שנה שהיתה עתידה להיות ברשות ההקדש עד היובל הבא. (י) כלומר, שעבור ארבעים ותשע שנה הוא משלם חמישים שקלים. (יא) לפי החשבון הזה.

ג. כבר בארנו בהלכות שקלים ^{לז}, שהשקל האמור בתורה, הוא הנקרא 'סלע' בלשון חכמים; והגרה האמורה בתורה ^{לח}, היא המעשה בדברי חכמים. והוסיפו על השקל ^{לח}, ועשו אותו סלע ^{לח}; והסלע [שוה] ארבעה דינרין, והדינר שש מעין, והמעשה שני פונדיונים ^{לח}. נמצא לכל שנה, סלע ופונדיון ^{לח}; שאף על פי שהסלע שמונה וארבעים פונדיונים ^{לח} - פשייתן הפונדיונות לקח סלע מן השלחני [=חלפן] כספים, נותן תשעה וארבעים ^{לח}.

(יב) "עשרים גרה השקל". (יג) שהיה משקלו המקורי 320 שעורה. (יד) במשקל המטבע הנקרא סלע בזמן בית שני - שהוא כסף במשקל 348 שעורה בינונית. טו) יוצא ש-48 פונדיונים שווים סלע. טז) עבור כל השנה מארבעים ותשע שנים (ללא שנת היובל) משלמים סלע ופונדיון, סך הכל יוצא 50 סלעים ופונדיונים. (יז) נמצא שהפונדיון ה-49 הוא מיותר לכאורה. (יח) תוספת הפונדיון זה העמלה שהחלפן לוקח, נמצא שהוא קונה סלע ב-49 פונדיונים במקום ב-48.

ד. החמר - הוא הפר ^{לח}, והוא [שוה] שני לתכין; והלתה, חמש עשרה סאין. נמצא החמר שלשים סאה, שהן עשר איפות, כל שלש סאין איפה. וכבר בארנו בהלכות שבת, שהמקום שיש בשבורי ^{לח} חמשים אמה על חמשים אמה, הוא בית סאה ^{לח}, והוא מזרע סאה ^{לח}.

(ט) כור זה מידה של שלשים סאה. כ) בשטח המרובע שבו. כא) סך הכל שטח של 2500 אמה. כב) מקום הראוי לזרוע סאה.

נמצאת למד, שהמקום שיש בשבורי חמשה ושבעים אלף אמה ^{לח}, שהוא ברבוע מאתיים ארבע ושבעים אמות על מאתיים ארבע ושבעים אמות בקרוב ^{לח} - הוא בית כר, והוא "זרע חמר שעורים" ^{לח}.

16. א, ב"ג. 17. ויקרא-בחוקותי, כז, טז. 18. ויקרא-בחוקותי, כז, יח.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ד סיון - ספר הפלאה - הלכות ערכים וחרימים קסא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הנותרות עד שנת היובל, והוא פודה את זה בכסף. (לד) כי התורה אמרה "שנים" ומיעוט שנים - שנים.

השנת הראב"ד

נשאר . . . החדשים א"א אמת הוא שכן כתוב בספרים ומניין שאם רצה ההקדש לעשות חדשים שנה עושה והיכי דמי כגון דאקדשה בפלגו דארבעין ותמני ת"ל וחשב לו מכל מקום, ואומר אני שזה הפירוש לא היה מעיקר הגמרא דאי אקדשה בפלגו דארבעין ותמני הלא אין שתי שנים לפני היובל וכבר אמר שאינו גואל בגרעון פחות משנה שנים לפני היובל וא"כ למה יעשה לו הכהן מחדשים שנה ויתן ב' שקלים וב' פונדיונים הלא טוב לו להקדש שלא יעשה ויחשבו לשנה ומחצה ויתן ג' שקל שלמות שהרי אין ב' שנים שלמות לפני היובל והיה לו לומר דאקדשה בפלגו דארבעין ושבע (וישלם ג' סלעים וג' פונדיונים), ונראה לי טעות מפורש היה ואפשר שכן ר"ל שאם רצה הקדש לעשות חדשים משנת מ"ח כאילו חסרה כל שנת מ"ח והרי אין גואלין לפני היובל בגירוע פחות מב' שנים ואין כאן אלא שנה אחת וכן עיקר, ועוד לשון הברייתא עצמה קשה לי ומניין שאם רצה הקדש לעשות חדש שנה עושה וכי ברצון הגובר הדבר תלוי ואולי נאמר כן משום דכתיב וחשב לו הכהן ולא כתוב ונתן על פי השנים אלא בחשבון הכהן הדבר תלוי ולפי מה שיראה שבה ההקדש יעלה (את) פדיונו ובתורת כהנים דורש מדרש זה מדכתיב עד שנת היובל שלא יכנס ביובל כלום.

ח. נשאר • בינו ובין

היובל שנה וחדשים -

אם רצה הגזבר לחשב

החדשים שנה לה ויתן

שני שקלים ושני

פונדיונים לכל זרע

חמר, הרי זה מתר; לפי

שאין מחשבין חדשים

להקדש, שנאמר: "על

פי השנים הנותרות" -

שנים אתה מחשב

להקדש, ואין אתה

מחשב חדשים.

לה) אם נשאר וכמה חודשים, והגזבר רצה לחשב את החודשים כשנה שלימה, וכאילו נשארו למקדיש שתי שנים שלמות עד היובל.

ט. לפיכך לי, אין ראוי לאדם להקדיש שדהו לפני

היובל בפחות משתי שנים, ואם הקדישה - הרי

זו מקדשת, ואינה נפדית בגרעון כסף; אלא אם

רצה הפודה לתן חמשים שקל לכל חמר, פודה

אותה; ואם לא פדה - הרי זו יוצאה לפניהם

ביובל, כמו שיתבאר.

לו) הואיל ואין מחשבים חדשים לשנה. (לז) אם בכל זאת

הוא רוצה לפדות אותה למרות שנשאר פחות משנתיים, הוא

יצטרך לשלם 50 שקלים, כאילו על כל ה-49 שנה (היות

שהחשוב של "גרעון כסף", שמורידים את השנים הנותרות,

עושים רק אם נשארו יותר משנתיים).

י. הקדיש שדהו בשנת היובל עצמה, אינה

מקדשת לה. וכהן ולוי שהקדישו בשנת היובל

עצמה, הרי זו מקדשת;

לח) כי נאמר בתורה: "אם משנת היובל יקדיש שדהו,"

'משנת' - משנה שאחר היובל, ולא נאמר 'בשנת' היובל.

(לט) היות שהם יכולים לגאול את השדה גם אחר היובל,

כפי שממשיך בהלכה הבאה.

מ) כשם שהכהנים והלוויים יכולים תמיד לגאול את השדה, אפילו לאחר שעבר היובל (מה שאין כן הישראל, שיכול לגאול את השדה עד שמגיע היובל, ואחרי שהיובל מגיע השדה עוברת לכהנים).

יב. המקדיש את שדהו אחר היובל - אינה

נפדית בגרעון כסף עד שיגמר שנה אחר

היובל, לפי שאין מחשבין חדשים להקדש;

לפיכך, אם רצה הפודה לתן חמשים שקל לכל זרע

חמר - הרי זה פודה אפילו ביום שאחר היובל,

ואינו גורע כלום מה.

מא) בשנה הראשונה ליובל הבא. (מב) שמפחיתים את

השנה הראשונה משווי חמישים שקל. (מג) רק אחרי

שיעבור שנה שלימה, אז הוא יכול לגרוע את שווי השנה

הזאת משווי החמישים שקל. (מד) לכן צריך לחכות לסוף

השנה, כדי שנוכל לגרוע את הסכום (ואי אפשר לחשב שווי

כל חודש וחודש, ולגרוע את השווי מתוך החמישים שקל).

מה) אם רוצה לגאול את הקרקע בסכום המלא, ללא גריעת

הסכום - יכול מיד לאחר היובל לשלם חמישים שקל,

ולפדות את הקרקע.

יג. כשמודדין, אין מודדין אלא מקומות

הראויין לזריעה. היו שם סלעים גבוהים עשרה

טפחים, או נקעים [שקעים] מלאים מים עמקים

עשרה טפחים - אין נמדדין עמה; פחות מפאן,

נמדדין עמה.

מו) את גודל השדה לראות כמה ראוי לזרוע בו. (מז) כי

הם נחשבים חלק מהשדה.

יד. היו פה מקומות נמוכות עשרה או יותר, ואין

בהם מים - נמדדין •

בפני עצמן, ומחשבין

להן מה שראוי להן.

טו. היתה מלאה אילנות - אף על פי שלא

פרשט, הרי הקדיש גם האילנות; שקל המקדיש,

בעין יפה הוא מקדיש.

ומחשבין • את האילנות

בשווייהן, והקרע -

מודדין אותה, ויהיה

השנת הראב"ד

ומחשבין . . . מודדין א"א אינו כן אלא שהן נפדין על גבי השדה ואע"ג דאמר רב הונא הכי בעריכין שמעתיא דרב פפא דהוא בתרא מחזיא דלא ס"ל הכי דוק ותשכח.

השנת הראב"ד

נמדדין . . . להן א"א איני יודע מה הן בפני עצמן שהרי נמדדין עמה לפי הגמרא.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עֲרָכָה סֵלַע וּפּוֹנְדִין לְכָל שָׁנָה וּלְכָל זֶרַע חֹמֶר, כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרָנוּ.

יח. הַמְקֻדֵּשׁ הָאֵילָנוֹת, וְאַחֵר כִּן הַמְקֻדֵּשׁ אֶת הַקֶּרֶקַע - פּוֹדָה אֶת הָאֵילָנוֹת בְּשׁוּיָהֶן, וְאֶת הַקֶּרֶקַע עַל פִּי מִדְתָּהּ.

(מט) שהוא מקדיש גם את האילנות. (נ) הוא צריך לשלם עבור האילנות בנפרד ועבור הקרקע בנפרד, ולא שיפדה את האילנות אגב קרקע.

יט. הַמְקֻדֵּשׁ שָׂדֶה אֲחֻזָּתוֹ, וְהִגִּיעַ הַיּוֹבֵל וְלֹא נִפְדִּיתָ, אֲלֵא הָרִי הָיָא תַּחַת יַד הַקֹּדֶשׁ - הַכֹּהֲנִים נוֹתְנִין אֶת דְּמֵיהֶ֙ם֙, וְתִהְיֶה אֲחֻזָּה לָהֶן; שְׁאִין הַקֹּדֶשׁ יוֹצֵא בְּלֹא פְדִיּוֹן֙; וְאוֹתָן הַדָּמִים יַפְלוּ לְהַקְדֵּשׁ בְּדֶק הַבֵּית.

טז. הַמְקֻדֵּשׁ שָׂדֶה שְׁאִינָה רְאוּיָה לְזִרְעָה, וְהָיָא הַנִּקְרָאת 'טְרַשִׁין' - פּוֹדִין אוֹתָהּ בְּשׁוּיָהֶ֙ן֙; וְכֵן הַמְקֻדֵּשׁ אֶת הָאֵילָנוֹת בְּלִבְדִּי, פּוֹדִין אוֹתָן בְּשׁוּיָהֶ֙ן֙.

(סא) לפי שווי הקרקע, ולא לפי הסכום הקצוב של חמישים שקל. (סב) ולכן הכהנים חייבים לשלם עבורה.

כ. גִּאָּלָהּ • הַמְקֻדֵּשׁ קֹדֶם שְׁנִיַּע הַיּוֹבֵל - הָרִי זֶה חוֹזֶרֶת לְבַעֲלֶיהָ֙,

השגת הרמב"ד

גאָלָהּ . . לְבַעֲלֶיהָ א"א לא ידעתי מאי חוזרת והרי היא תחת ידו.

וְהַעֲרֹךְ שְׁנָתוֹ יַפֵּל לְבֶדֶק הַבֵּית כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרָנוּ; וְכֵן אִם גִּאָּלָהּ בְּנוֹ שֶׁל מְקֻדֵּשׁ, הָרִי זֶה חוֹזֶרֶת לְאָבִיו בַּיּוֹבֵל. אֲבָל אִם גִּאָּלָהּ אוֹתָהּ בֵּיתוֹ, אוֹ שְׁאָר קְרוֹבָיו, אוֹ נֶכְרִי מִיַּד הַהֶקְדֵּשׁ - אִם חֹזֶר הַמְקֻדֵּשׁ •

השגת הרמב"ד

המקדיש . . לעולם א"א תמה אני על זה והרי המשנה אמרה גאולה אחר או אחד מן הקרובים וגאולה מידו יוצאה לכהנים ביובל הנה שאפילו גאולה הבעלים מיד האחר קודם שיגיע היובל כשיגיע היובל יוצאה לכהנים, אחר כן בדיקתי בנוסחאות ומצאתים מתחלפות ומצאתי נוסחא כדבריו.

וְגִאָּלָהּ מִיָּדוֹ, חוֹזֶרֶת לוֹ לְעוֹלָם; וְאִם לֹא גִאָּלָהּ מִיָּדוֹ, אֲלֵא הִגִּיעַ הַיּוֹבֵל וְהָיָא תַּחַת יַד הַבֵּית אוֹ שְׁאָר קְרוֹבִים אוֹ נֶכְרִי -

יז. הָיוּ הָאֵילָנוֹת שְׁלֹשָׁה אֵילָנוֹת לְתוֹךְ בֵּית סָאָה֙, וְלֹא פָּרַשׁ שְׁהָאֵילָנוֹת בְּלִבְדִּי הוּא שְׁהַמְקֻדֵּשׁ - הָרִי זֶה הַקֹּדֶשׁ אֶת הַקֶּרֶקַע וְאֶת הָאֵילָנוֹת שֶׁבִּינֵיהֶ֙ן֙.

(נה) מפוזרים בשדה בצורה מסודרת, כל שלושה אילנות נטועים בשטח של בית סאה, שזה שטח שמתאים לשלושה אילנות. (נו) בנוסף לאילנות, אנחנו אומרים שהוא התכוון להקדיש גם את הקרקע, ואילנות קטנים שנמצאים בין האילנות הגדולים – מכיוון את הקרקע לצורך האילנות, הקרקע נגזרת אחריהם וגם היא מוקדשת.

אָבֵל • אִם הָיוּ הָאֵילָנוֹת נְטוּעִין כָּל שְׁלֹשָׁה אֵילָנוֹת בֵּיתֵר מִבֵּית סָאָה, אוֹ בְּפָחוֹתֶ֙יהָ֙, אוֹ שְׁהַמְקֻדֵּשׁ זֶה אַחֵר זֶה֙ - הָרִי זֶה לֹא הַקֹּדֶשׁ אֶת הַקֶּרֶקַע֙, וְלֹא אֶת הָאֵילָנוֹת שֶׁבִּינֵיהֶ֙ן֙.

השגת הרמב"ד

אבל . . בפחות א"א זה אינו מחזור.

הָרִי זֶה יוֹצֵאָה לְהַקְדֵּשׁ, וְאִינָה חוֹזֶרֶת לְבַעֲלֶיהָ לְעוֹלָם, אֲלֵא תִהְיֶה אֲחֻזָּה לַכֹּהֲנִים, שְׁנֵאמַר֙: "וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בִּיבֹל . . לַכֹּהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ"֙.

(סג) אם המקדיש פדה את הקרקע לפני שנת היובל, כאשר מגיע היובל הקרקע נשארת אצלו, ואין היא חוזרת להקדש. (סד) ובפסוק לפני זה כתוב: "ואם לא יגאל את השדה" – למדו חז"ל שהכוונה אם "לא יגאל" – זה לבעלים, ואז השדה ביובל הולכת לכהנים.

וְאִין כֹּהֲנִים צְרִיכִין לָתֵן דָּמִים, שֶׁכֶּכֶר נִפְדִּית מִיַּד הַהֶקְדֵּשׁ וְלִקַּח עֲרָכָה מֵאַחֲרָיָ֙הּ֙; אֲלֵא תַּחֲזוֹר לַכֹּהֲנִים, כְּאֵלוֹ הֵן בְּעֻלָּהּ.

(סה) במקרה זה הכהנים לא צריכים לשלם שום דבר להקדש, מאחר וכבר אדם אחר פדה את השדה לפני היובל, ולכן אין כאן מקרה של "הקדש היוצא ללא פדיון".

(זז) ובצורה זו לא נטועים אילנות. (נח) לא הקדיש את כל האילנות בשדה יחד, אלא פירט אחד אחרי שני. (נט) הקרקע נמשכת אחרי האילנות, רק כשמידת הקרקע מתאימה לאילנות שנטועים בה, מה שאין כן כאן, שאין קשר בין מידת הקרקע לאילנות שיש בה, ולכן אם הקדיש את האילנות אנחנו לא אומרים שהקרקע נגזרת אחריה. כמו כן, כאשר מקדיש כל אילן ואילן בפני עצמו, גם כאשר הם נטועים שלושה בכל בית סאה, אנחנו אומרים שהתכוון להקדיש רק את האילנות, ולא את הקרקע. (ס) גם האילנות הקטנים שמפוזרים בין האילנות הגדולים שהקדיש, הם נחשבים כקרקע ולא מוקדשים.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כה. המקדיש • את

האילנות, והגיע היובל

ולא פדו אותן^ע - אינן

יוצאין לפניהם,

שנאמר^{כז}: "והיה השדה

בצאתו ביכל", ואין לי

אלא שדה. אבל המקדיש את הטרשין^ע, והגיע

היובל ולא פדו אותן הבעלים - הרי אלו יוצאין

לפניהם, שנאמר: "והיה השדה", וזו 'שדה'

נקראת.

(ע) הבעלים מידי ההקדש או מידי האחרים שפדו אותם מהגזבר. (עו) שדה שאינה ראויה לזריעה.

כו. כיצד דין מקדיש שדה מקנתו? שמיין אותה

בדמיה^{כח}, ורואין במה היא שדה עד היובל^{עט},

ופודה אותה כל מי שירצה; ואם פדה אותה

המקדיש, אינו מוסיף חמשי^פ. ופדיונה לבדק הפית,

פשאָר ערכים ודמים.

(עז) שדה שקנה או קיבל אותה מתנה מאחרים, ולא שירש אותה דור אחר דור. (עח) לפי איכות הקרקע ושוויה, ולא כשדה אחוזה שערך השדה קצוב בתורה חמישים שקל לבית כור. (עט) כי הדין שבשנת היובל השדה תחזור לבעליה המקוריים של הקרקע, שמהם המקדיש קנה או קיבל במתנה. (פ) כמו שצריך להוסיף אם הקדיש "שדה אחוזה".

וכשיגיע היובל, תחזור לפעלים הראשונים שנקדשה. בין שנפדית מיד הגזבר, והרי היא יוצאה מיד אחר, בין שלא נפדית, והרי היא יוצאה מיד ההקדש - הרי זו חוזרת למוכר, ואינה יוצאה לפניהם; שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו^{פא}.

(פא) וקרקע זו מלכתחילה לא הייתה ברשות המקדיש, אלא הייתה אצלו עד היובל בלבד.

כז. כל שדה שמיין אותה להקדש למכר אותה בדמיה^{כח}, מכריזין עליה ששים יום רצופין, בפקר בשעת הוצאת פועליה^{כט}, ובערב בשעת הכנסת פועליה^ד; ומסימין מצריה^{פב}, ואומרים: 'כף היא יפה' ובכף היא שומה^{פג}, כל הרוצה לקח יבוא ויקח^{פד}.

השנת הראב"ד

המקדיש . . היובל א"א וזו היא שמעתא דרב פפא שכתבתי למעלה ומתחזי בגמרא דבחד אילן קאמר דמסתמא לית ליה קרקע אלא אם כן בא מחמת טענה (והחזיק) ומשום הכי פודה אותה בשויה הא אית ליה ארעא פודהו אגב ארעא והכי איתא בגמרא התם.

כא. במה דברים אמורים^{סו}? בישראל. אבל אם

היה המקדיש פהן או לוי, הרי זה גואל לעולם;

ואפלו עבר עליה היובל ולא נפדית מן ההקדש -

פודה אותה אחר היובל, שנאמר^{סא}: "גאלת עולם

תהיה ללויים".

(סו) שאם לא גאלה המקדיש לפני היובל, היא עוברת לכהנים.

כב. האשה • שהקדישה שדה אחוזה, וגאלה

בעלה^{סב} מיד ההקדש,

והגיע היובל והיא תחת

ידי הבעל - הרי הדבר

ספק, אם תחזור לאשה^{סג}

או תצא לפניהם^{סד}.

לפיקדו, אם קדמה האשה והחזיקה בה אחר היובל,

אין הפניהם יכולין להוציא מידה; ואם קדמו

הפניהם והחזיקו, אינה יכולה להוציא מידם^{סה}.

(סז) לעצמו, כשאר הגואלים. (סח) שהבעל נחשב כמו

האשה, ולכן הקרקע תחזור לאישה. (סט) או שנאמר

שהבעל נחשב לעניין זה אדם זר לאישה, ולכן זה יעבוד

לכוהנים. (ע) כדין כל ספק שבממון, שכל הקודם וזכה -

אין מוציאים אותו מידו.

כג. המקדיש שדהו, ופדה אותה פהן מיד

ההקדש, והגיע היובל והיא תחת יד הפהן - לא

יאמר: 'הואיל והרי היא יוצאה לפניהם, הרי היא

תחת ידי וזכיתי בה'; אלא יוצאה לכל אחיו

הפניהם^{סז}.

(עא) והיא מתחלקת בשווה בין כל הכהנים שנמצאים באותו

משמר כפי שמסביר בהלכה הבאה.

כד. כשתצא השדה לפניהם ביובל, תנתן לפניהם

שפמִשְׁמֵר^{סח} שפגע בו היובל; ואם היה ראש השנה

של יובל בשבת, שהרי משמר יוצא ומשמר נכנס^{סח}

- תנתן למשמר היוצא^{סח}.

(עב) דוד המלך חילק את כל הכהנים לעשרים וארבעה

משמרות (קבוצות), בכל שבוע משמר אחר עובד בבית

המקדש. (עג) בשבת משרתים שני המשמרות, גם המשמר

שסיים את עבודתו בשבוע שעבר, וגם המשמר שנכנס

לעבודה בשבוע הקרוב. (עד) משום שהיובל התחיל

בכניסת השבת, ואז זה זמן המשמר היוצא.

20. ויקרא-בהר, כה, לב. 21. ויקרא-בחוקותי, כז, כא.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְׁדֵּה אֲחֻזָּתוֹ^{צא}, שְׁדֵּה שְׁאִינָה
רְאוּיָה לְהִיּוֹת שְׁדֵּה אֲחֻזָּה^{צב} - יֵצֵאת זֶה שְׁרָאוּיָה לֹא
לִירֶשֶׁה^{צג}.**

פח) שבשעת ההקדשה השדה כבר הייתה ברשותו.
פט) ואם כן בשעת ההקדשה השדה נחשבת "שדה מקנה"
(כי היא צריכה לחזור לאביו או למוריש האחר). צ) שהיא
נפדת בחמישים שקל לכל בית כור, ואם לא נגאלה על ידו
עד היוכל - יוצאת לכהנים. צא) ותיבת "משדה" היא
מיותרת, כי אפשר היה לכתוב: אשר לא אחוזתו.
צב) שלא לקחה ממורישיו. צג) ובפועל הוא ירש אותה,
למרות שבשעה ההקדשה היא הייתה "שדה מקנה".

פב) כגון פדיון שדה מקנה - בניגוד לשדה אחוזה שהיא
אינה צריכה שומה, כי סכום פדיונה קצוב בתורה.
פג) למלאכתם, כי אז נזכר בעל הבית, וישאל את הפועלים
אם ביקרו באותה שדה ויודעים לומר מה שוויה.
פד) ממלאכתם, שאז אומר להם בעל הבית שילכו ויבקרו
באותה שדה, ולמחרת יגידו לו כמה היא שווה.
פה) מסמנים את גבול השדה, ובשעת ההכרזה הוא מזכירם.
פו) מתארים כמה תבואה היא יכולה לגדל. פז) בית דין
העריכו אותה בסכום מסויים.

**כח. הַלֹּקֶחַ [=קונה] שְׁדֵּה מֵאָבִיו אוּ מִשְׁאָר
הַמּוֹרִישִׁין אוֹתוֹ, וְהַקְדִּישָׁה, בֵּין שְׁהַקְדִּישָׁה אַחֵר
מוֹת אָבִיו אוּ מוֹרִישָׁיו^{פח}, בֵּין שְׁהַקְדִּישָׁה בְּחַיֵּי אָבִיו
אוּ שְׁאֵר מוֹרִישָׁיו^{פט}, וְאַחֵר כֶּךָ מֵת אָבִיו אוּ מוֹרִישָׁיו
- הָרִי זֶה כְּשֶׁדֵּה אֲחֻזָּה^צ, שְׁנֶאֱמַר^{צג}: "וְאִם אֶת שְׁדֵּה**

22. ויקרא-בחוקות, כז, כב.

אגרות קודש

בי"ה, כ"ח סיון תשכ"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ו סיון, בו שואל ע"ד בן אחיו שי' הרוצה ללמוד שנים אחדות בישיבה,
והשאלה אם יכנס אחרי כן בקבוץ דתי וכו'.

ולדעתי כיון שהענין נוגע לאחרי שילמוד משך זמן בישיבה, לימוד תורתנו הק' תורת חיים,
אשר כדברי רבנו הזקן בספר תניא קדישא שלו, שהתורה נקראת בשם לחם ומזון הנפש, וע"י
הלימוד כדבעי, מתאחדת עם נפש הלומד והיו לאחדים, ונעשה מזון לנפש וחיים בקרבה מחיי
החיים אין סוף ברוך הוא וכו' (תניא פרק ה'),

הרי עפ"י אין כדאי להחליט עתה מה שיעשה אחרי לימוד האמור, שהרי התקוה ע"פ
האמור שיתעלה ע"י לימוד זה, ויחליט בהתאם למצבו אז.

התקוה חזקה אשר ידוע לכ' פרשת ימי י"ב וי"ג תמוז גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא
דורנו.

ויהי רצון שיתעורר ויוסיף כאו"א בעיני תורה ומצות ובהפצת היהדות ועניני' לקרוב
ולרחוק ומתוך שמחה וטוב לבב.

בברכה לבשו"ט.

שיעורי רמב"ם - פרק אחד ליום

~ יום ראשון ח' סיון ~

הלכות שבת

פרק ג

מלאכות המותרות והאסורות בערב שבת.

א. מִתֵּר לְהַתְחִיל בַּמְלָאכָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת, אִף עַל פִּי שֶׁהִיא נִגְמֶרֶת מֵאֲלֶיהָ בַּשַּׁבָּת; שְׁלֹא נֶאֱסָר עָלֵינוּ, אֲלָא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּעֶצְמוֹ שֶׁל יוֹם; אֲבָל שְׂתַעֲשֶׂה הַמְּלָאכָה מֵעֶצְמָהּ בַּשַּׁבָּת, מִתֵּר לָנוּ לַהֲנוֹת בָּמָה שְׂנַעֲשֶׂה בַּשַּׁבָּת מֵאֲלֵיו.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מִתֵּר לְהַתְחִיל מְלָאכָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת אֶת־עַל־פִּי שֶׁהִיא נִגְמֶרֶת מֵאֲלֶיהָ בַּשַּׁבָּת כו'".

וכבר למדנו בתחילת הלכות שבת (פ"א ה"ד) שכל מקום שנאמר "מותר לעשות", הרי זה מותר לכתחילה. ויש לבאר הלכה זו בעבודה הרוחנית, שעניין המלאכה בכלל, היינו מעשינו ועבודתנו במשך זמן הגלות, שתוכנה לעשות מענייני החולין (ימי החול) קדושה (שבת), ותכלית השלמות בעבודה זו יהיה ביום השבת "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים", שאז יתקיים "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת".

וזהו תוכנה של הלכה זו, שאף אם יש עבודה שלא תיגמר בזמן הגלות אלא שהיא תהיה נגמרת מאליה בשבת, בכל זאת יש להתחיל אותה, ובהכרח שגמר המלאכה יהיה על-ידי הקב"ה כאשר יוציא את כל בני ישראל מהגלות באופן של "אתם תלוּקטוּ לאחד אחד בני ישראל".

(על-פי י"ן מלכות' ספר זמנים, סימן ד מתוך רמב"ם "פרדס המלך")

ב. פִּיצֵד? פּוֹתֵקִין [-פותחים צינור] מֵיִם לְגִנָּה עֶרֶב שַׁבָּת עִם [=לפני] חֲשֶׁכָה, וְהִיא מִתְמַלֵּאָה וְהוֹלֶכֶת כָּל הַיּוֹם כָּלָּו. וּמִנִּיחִין מִגִּמְרָא תַּחַת הַפְּלִים [-בגדים], וְהֵן מִתְגַּמְרִין [-מתבשמים] וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כָּלָה. וּמִנִּיחִים קִילוֹר [-משחה] עַל גְּבִי הָעֵין, וְאַסְפְּלָגִית

[=תחבושת] עַל גְּבִי הַמִּכָּה, וּמִתְרַפִּין [-מתרפאים] וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כָּלָה. וְשׂוֹרִין דִּיּוּ וְסַמְמָנִין [=צבע] עִם חֲשֶׁכָה, וְהֵן נִשְׂרִין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כָּלָה. וְנוֹתְנִין צֶמֶר לִיֹּרֶה^ב, וְאוֹנִין [-אגודות] שֶׁל פֶּשֶׁתַּן לַתְּנּוּרָה, וְהֵם מִשְׁתַּנִּין וְהוֹלְכִין [-מלבינים] כָּל הַשַּׁבָּת כָּלָה. וּפּוֹרְשִׁין מְצוּדוֹת לַחֲזֵה וּלְעוֹפּוֹת וּלְדָגִים עִם חֲשֶׁכָה, וְהֵן צָדִין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כָּלָה. וְטוֹעֲנִין [משאות] בְּקוֹרֶת בֵּית הַבַּיִת וּבַעֲגוּלֵי הַגֶּת^ה עִם חֲשֶׁכָה, וְהַמְשָׁקִין זִבִּין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כָּלָה. וּמְדַלִּיקִין אֶת הַנֵּר אוֹ אֶת הַמְדוּרָה מִבְּעֶרְבִי, וְהִיא דוֹלֶקֶת וְהוֹלֶכֶת כָּל הַשַּׁבָּת כָּלָה.

(א) בשמים המיוצרים בשריפה על גבי גחלים. (ב) דוד עם מים וצבע, כדי לצבוע את הצמר. (ג) כדי להלבין את הפשתן. (ד) קורה הנמצאת במקום הכנת השמן, ובאמצעותה מכבידים על הזיתים ומפיקים מהם את השמן. (ה) אבנים הנמצאים במקום הכנת היין, ובאמצעותן מכבידים על הענבים ומפיקים מהם את היין. (ו) לפני כניסת השבת.

ג. מִנִּיחִין קְדָרָה עַל גְּבִי הָאֵשׁ, אוֹ בֶּשֶׂר בַּתְּנּוּר אוֹ עַל גְּבִי גָחִלִים, וְהֵן מִתְבַּשְּׁלִין וְהוֹלְכִין כָּל הַשַּׁבָּת כָּלָה, וְאוֹכְלִין אוֹתָן בַּשַּׁבָּת. וְיֵשׁ בְּדָבָר זֶה דְּרָכִים שֶׁהֵן אֲסוּרִין - גִּזְרָה, שְׁמָא יַחְתָּה בְּגָחִלִים בַּשַּׁבָּת^ה.

(ז) כמבואר בהלכה הבאה. (ח) יגרוף את הגחלים בשבת על מנת להגדיל את האש, ויעבור על איסור מבעיר ואיסור מבשל בשבת.

ד. פִּיצֵד? תִּבְשִׁיל שְׁלֹא בָשָׁל כָּל צֶרֶפוֹ, וְחַמִּין [-מים חמים] שְׁלֹא הוֹחֲמוּ כָּל צֶרֶפֶן, אוֹ תִּבְשִׁיל שְׁבִשָּׁל כָּל צֶרֶפוֹ וְכָל זֶמֶן שְׁמִצְטָמָק הוּא יָפָה [-השהייה על האש מיטיבה] לוֹ - אֵין מְשַׁהִין אוֹתוֹ עַל גְּבִי הָאֵשׁ בַּשַּׁבָּת, אִף עַל פִּי שֶׁהֵנָּח מִבְּעוֹד יוֹם; גִּזְרָה, שְׁמָא יַחְתָּה בְּגָחִלִים כְּדִי לְהַשְׁלִים בְּשׂוּלוֹ, אוֹ כְּדִי לְצַמְקוֹ. לְפִיכָךְ, אִם גָּרַף הָאֵשׁ, אוֹ שִׁכְסָה אֵשׁ הַכִּירָה בְּאֶפֶר אוֹ בְּנִעֲרַת פֶּשֶׁתַּן הַדֶּקָּה^ט, אוֹ שְׁעָמְמוּ [-נחלשו] הַגָּחִלִים שֶׁהִרִי הֵן פִּמְכָּסוֹת בְּאֶפֶר, אוֹ שֶׁהִסְקִיָּה [-את הכירה] בְּקֶשׁ אוֹ בְּגִבְבָּה [-תבן] אוֹ בְּגִלְלִי [-צואה] בְּהִמָּה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ח. תבשיל חי שלא בשל כלל, או שבשל כל צרכו ומצטמק ורע לו - מתר לשהותו על גבי האש, בין בכירה וכפח בין בתנור. וכן תבשיל שבשל ולא בשל כל צרכו, או בשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו - אם השליף לתוכו אבר חי סמוך לבין השמשות, נעשה הכל כתבשיל חי, ומתר לשהותו על האש אף על פי שלא גרף ולא פסה; מפני שבכר הסיח דעתו ממונו^י, ואינו בא לחתות בגחלים.

(יז) שאסור להשהותו על כירה שאינה גרופה או על תנור, כמבואר בהלכות ד-ה. (יח) הוא כבר לא יתעסק בתבשיל הזה, מכיוון שאי אפשר למהר את בישול הבשר החי, אלא צריך לחכות זמן ארוך כדי שיתבשל. ובתבשיל שמצטמק ורע לו ודאי שהוא לא יחתה, כדי לא להרוס את התבשיל.

ט. כל • תבשיל

ושאסור לשהותו^י - אם עבר ושהה אותו [במדין] - אסור לאכלו עד מוצאי שבת, וימתין [אחרי שבת] בכרי שיעשה^כ. ואם שפחו [בשוגג] - אם תבשיל שלא בשל כל צרכו הוא, אסור עד מוצאי שבת; ואם תבשיל שבשל כל צרכו הוא ומצטמק ויפה לו, מתר לאכלו בשבת.

(יט) על גבי כירה, תנור או כופח, כמבואר בהלכות הקודמות. (כ) משך הזמן שנדרש לבשל את התבשיל, כי אם הוא לא יצטרך להמתין כלל, הוא ירוויח מכך שעבר על איסור וירצה לעשות כך פעם נוספת. (כא) והוא התבשל בשבת.

י. כל • שמתר

לשהותו על גבי האש כב כשנוטלין אותו בשבת^כ, אסור להחזירו למקומו. ואין מחזירין לעולם, אלא על גבי פירה גרופה או מכסה^כ, או בכירה וכפח שהסקו בקש וגבבה^כ; והוא, שלא הניח הקדרה על גבי קרקע [לאחר נטילתה]; אבל

השנת הראב"ד

כל... בשל א"א בחי ראשי סוגיא דשמעתא לא מסתגי הכי, דהוא מפרש לבעיא דגמ' (שבת לח) עבר ושהה מאי אשוכח ומצטמק ויפה לו וסבר בעיא ולא איפשיטא ולקולא, ולא היא דפלוגתא דר"מ ור' יהודה היא וקיימא לן (חולין טו) כר' יהודה בפרקא, ובתר גזירתא אפילו לר"מ שוכח נמי אסור, וכי איבעיא להו בששהה בשוגג מצטמק ויפה לו מאי אדרב יהודה דדילמא בשוכח הוא דמחמיר אבל בשוגג מצטמק ויפה לו לא מחמיר ולא קניס שוגג אטו שוגגין או דילמא לא שגא ולא איפשיטא ולקולא תדע דהכי הוא דהא ב' ר' יוסי מצא ביצים מצומקות ואסר להם הא ודאי או שוגגין או שוכחין היו, ואי אמרינן שוכחין היו היכי אמרינן בגמרא דאסר להו שבת אחרת ומאי שגא שכחת אותה שבת משכחת שבת אחרת, אלא על כרחיך שוגגין היו והודיע אותן שהוא אסור ולא יעשו עוד.

השנת הראב"ד

כל... האש א"א כמדומה לי שבוש הוא זה וצריך להיות כל שאסור.

דקה שהרי אין שם גחלים בוערות - הרי זה מתר לשהות עליה; שהרי הסיח דעתו מזה התבשיל, ואין גוזרין שמה יחתה באש.

(ט) החוטאים הדקים הנושרים מהפשתן כאשר חובטים אותו. (י) ולא מתכוון לזרוז את בישולו.

ה. במה דברים אמורים? בכירה^י, שהכלה [החום שלה] מועט. אבל התנורי - אף על פי שגרף האש, או חפה [כיסה אותה] באפר, או שהסיקהו בקש או בגבבה - אין משהין בתוכו, ולא על גביו, ולא סומכין לו [בצדו] תבשיל שלא בשל כל צרכו, או שבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו; והאיל והבלו [של התנור] חם ביותר, אינו מסיח דעתו [מהתבשיל], וחוששים שמה יחתה בזו האש המעוטה, אף על פי שהיא אש קש וגבבה או מכסה.

(יא) שמותר להשהות קדירה בתנאים המבוארים בהלכה הקודמת. (יב) כלי המיועד לבישול שני סירים, ובתחתיתו מניחים את הגחלים. (יג) בימיהם, היו התנורים בנויים בצורת קונוס - עם תחתית עגולה רחבה והולכת ומצטמצמת לגובה. בתחתית התנור היו מונחים הגחלים, ובראשו היה פתח צר שמעליו היה מונח התבשיל. בעקבות צורתו המיוחדת, חום התנור היה חזק ועוצמתי יותר מכירה.

ו. ולמה אסרו לשהות בתנור, אף על פי שגרף? מפני שהגורף אינו גורף אלא רב האש ועצמה [כחותה], ואי אפשר לגרף כל האש עד שלא תשאיר ניצוצה אחת [אף לאחר גריפתו]; ומפני שהכלו [נשאר] חם, [חוששים] שמה יחתה פדי לנער [ולהבעיר] הניצוצות הנשארות.

ז. הפפח [כירה קטנה] - הכלו רב מהכל הפירה, ומועט מהכל התנור. לפיכך, אם הסיקו בגפת [פסולת זיתים] או בעצים^י - הרי הוא כתנור, ואין משהין [קדרה] בתוכו ולא על גביו, ולא סומכין לו תבשיל שלא בשל כל צרכו, או מצטמק ויפה לו, אף על פי שגרף או פסה באפר. ואם הסיקהו בקש או בגבבה^י - הרי הוא בכירה שהסקה בקש ובגבבה, ומשהין עליו. ומתר לסמך לפירה מבפערב, אף על פי שאינה גרופה. ואיזו היא פירה, ואיזה הוא פפח? פירה, מקום שפיתת [הנחת] שתי קדרות; וכפח, מקום שפיתת קדרה אחת^י.

(יד) שחום בעירתם גדול. (טו) שחום בעירתם מועט. (טז) ולכן החום שלו גדול יותר מחום הכירה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שָׁאֵם יַחְתָּה בְּגָחִים, יַתְחַרְךָ [יִישׁוּרָף] הַבָּשָׂר, [משום]
שְׂאִינוּ צָרִיךְ אֶלָּא חֲמִימוֹת הָאֵשׁ בְּלִבָּד; וְאִם בָּשָׂר
עַז או שׁוֹר הוּא^ל, אָסוּר, שְׂמָא יַחְתָּה בְּגָחִים
לְבָשָׁלוּ. וְאִם טַח [שֶׁמֶס] פִּי הַתְּנֹור בְּטִיטִיל - מִתָּר,
שָׁאֵם בָּא לִפְתַּח הַתְּנֹור וְלַחְתּוֹת [בגחלים], תִּכְנַס הָרוּחַ
לַתְּנֹור^ל, וַיִּתְקַשֶּׁה הַבָּשָׂר וַיִּפְסַד, וַיִּצְטַג הַתְּנֹור לֵה.

(לב) שהוא בשר רך ומתבשל במהירות. (לג) שמתבשלים באיטיות. (לד) כדי לשמור על חום התנור, שלא יכנס אוויר קר מבחוץ. (לה) ולכן אין חשש שמא הוא יפתח את התנור ויחתה בגחלים.

יד. וְכֵן כָּל דְּבַר שֶׁהָרוּחַ מִפְסַדֵּת אוֹתוֹ, אֵין גּוֹזְרִין
עָלָיו שְׂמָא יִגְלָהוּ וַיַּחְתָּה; וּמִפְּנֵי זֶה נּוֹתְנִין אוֹיָן
שֶׁל פִּשְׁתָּן לַתּוֹךְ הַתְּנֹור עִם חֲשֻׁכָה, שָׁאֵם גְּלָהוּ -
יִפְסַד לֵה.

(לו) דין זה של נתינת הפשתן נאמר כבר בהלכה ב, אך שם התבאר שנתנת הפשתן אינה נחשבת מלאכה הנעשית בשבת, ובהלכה זו מבואר שאין לחשוש שמא יבוא האדם לחתות בגחלים כי הוא יגרום לאיבוד הפשתן.

טו. נִתֵּן גְּדֵי שְׁלֵם לַתּוֹךְ הַתְּנֹור - הָרִי הוּא כְּבָשָׂר
הָעִז או בָּשָׂר שׁוֹרִי^ל, וְאָסוּר לְשִׁהוֹתוֹ, שְׂמָא יַחְתָּה
בְּגָחִים, אֶלָּא אִם בֶּן טַח [את התנור] הַתְּנֹור. וּמִתָּר
לְשַׁלֵּשׁ כְּבֶשׂ הַפֶּסַח לַתְּנֹור [לצלול אותו בשלמותו] עִם
[לפני] חֲשֻׁכָה^ל, אָף עַל פִּי שְׂאִינוּ טַח, מִפְּנֵי שְׂבָנֵי
חֲבֹנֶה זְרִיזִין הֵן לֵט.

(לז) שמתבשלים באיטיות. (לח) כאשר ערב פסח חל בערב שבת. ואף שהכנת קרבן הפסח מותרת בשבת, אך כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת, כמו צליית הכבש לאחר שחיטתו, אסור לעשותה בשבת. (לט) האנשים המתאספים לאכול יחד את קרבן הפסח, כפי המבואר בהלכות קרבן פסח, נזהרים היטב ואין לחשוש שהם יחתו בגחלים.

טז. אֵין צוֹלִין^מ בָּשָׂר^{מא} בְּצֹל וּבִיצָה עַל גְּפֵי הָאֵשׁ,
אֶלָּא כְּדֵי שְׂיִצְלוּ^{מב} מִבְּעוֹד יוֹם [לפני שבת], וַיְהִי
רְאוּיָן לְאֲכִילָה. וְאִם נִשְׁאָרוּ אַחֵר בֶּן עַל הָאֵשׁ
בְּשֶׁבֶת עַד שְׂיִצְלוּ הִרְבֵּה - מִתָּר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן
כְּמִצְטַמֵּק וְרַע לוֹ; [משום] שָׁאֵם חֲתָה - יַחְרֹךְ אוֹתָן,
[מכיוון] שְׁעַל גּוֹף הָאֵשׁ הֵם^{מג}. וּמִפְּנֵי זֶה מְנִיחִין
הַמְּגִמָּר תַּחַת הַפִּלִּים עִם חֲשֻׁכָה, [משום] שָׁאֵם חֲתָה
בְּגָחִים - יִשְׂרָף הַמְּגִמָּר וַיִּעֲשֶׂן [יסריח בעשן את]
הַפִּלִּים^{מד}.

מִשְׁהִנִּיחָה עַל גְּפֵי הַקֶּקֶז, אֵין מְחַזְרִין אוֹתָהּ,
וְאֶפְלוּ עַל גְּפֵי [כירה] גְּרוּפָה, או מְכַסְּהָ^נ. וְאֵין
מְחַזְרִין [קדרה בשבת] לַתְּנֹור וְלֹא לְכַפָּח שֶׁהִסְקוּ בְּגַפָּת
או בְּעֵצִים, אָף עַל פִּי שְׁגִרָף או כֶּסֶה [אותם], מִפְּנֵי
שֶׁהִבְלָן חֵם בִּיתָר. וְכֵל שְׂאִין מְחַזְרִין עָלָיו, אֵין
סוֹמְכִין לוֹ [בציוד קדרה] בְּשֶׁבֶת.

(כב) כאשר הכירה גרופה, וכן כאשר הכופח הוסק בקש וגבבה, או כאשר השליך אבר חי לתבשיל כמבואר בהלכות הקודמות. (כג) מהמקום שבו היה הסיר מונח. (כד) שהסיקו אותה בגפת או בעצים. (כה) אך אסור להחזיר את הסיר לתוך הכירה או הכופח, משום שזו דרך הבישול הרגילה והאדם נראה כמבשל בשבת. (כו) כי השהייה הקודמת התבטלה, ובהחזרתו הוא נחשב כמניח סיר על הכירה בשבת ואסור לעשות כן.

יז. אָסוּר • לְהַכְנִיס
מִגְרָפָה [כף] לְקִדְרָה^נ, אָסוּר • . מְנַחֵת א"א הַפְּרִי עַל
מְדוּתוֹ שֶׁאָסוּר אִפִּי לְהוֹצִיא מִן
הַקִּדְרָה בְּמִגְרָפָה.
וְהִיא עַל הָאֵשׁ, לְהוֹצִיא

מִמֶּנָּה [חלק מהתבשיל] בְּשֶׁבֶת^{כז}; מִפְּנֵי שְׂמָגִים [מערבב]
בָּהּ, וְזֶה [הערכוב] מִצְרָכֵי הַבִּשּׁוּל הוּא, וְנִמְצָא
כְּמִבְשָׁל בְּשֶׁבֶת. וּמִתָּר לְהַחֲזִיר [להעביר] מִכִּירָה
לְכִירָה, אֶפְלוּ מִכִּירָה שֶׁהִבְלָה מוּעָט לְכִירָה שֶׁהִבְלָה
מְרֵבָה; אֲבָל לֹא מִכִּירָה לְטְמִינָה [כיסוי בדבר השומר חום],
וְלֹא מִטְמִינָה לְכִירָה.

(כז) שיש בה תבשיל שלא התבשל כל צרכו. (כח) ואף אם הקדרה אינה מונחת על האש, אסור לעשות כן כשהיא עדיין רותחת.

יח. לֹא יִמְלֹא אָדָם קִדְרָה עֲסָסִיּוֹת וְתַרְמוּסִין [סוגי
קטניות], או חֲבִית שֶׁל מִים, וַיִּתֵּן לַתּוֹךְ הַתְּנֹור עֶרֶב
שֶׁבֶת עִם חֲשֻׁכָה, וַיִּשְׁהָה אוֹתָן^{כט} - שְׂאָלוּ [מאכלים אלו]
וְכֹל פִּיּוּצָא בָּהֶן, אָף עַל פִּי שְׂאֵל בָּשָׁלוּ כָּל עֶקֶר
[בכלל], כְּתִבְשִׁיל שְׂאֵל בָּשָׁל כָּל צָרְכּוֹ הֵן, מִפְּנֵי
שְׂאִינָן צְרִיכִין בִּשּׁוּל הִרְבֵּה, וְדַעַתּוֹ עָלֶיהֶן לְאֲכָלָן
לְאַתָּר [מיד], וּלְפִיכָף אָסוּר לְשִׁהוֹתָן בְּתִנּוּרִי. וְאִם
עֶבֶר וְשִׁהָה - אָסוּרִין עַד מוּצָאֵי שֶׁבֶת, וַיִּמְתִּין בְּכַדִּי
שְׂיַעֲשׂוּ^ל.

(כט) ואף בתוך כירה וכופח אסור להשהות אותם. (ל) כי יש לחשוש שמא יבוא לחתות בגחלים. (לא) כמבואר בהלכה ט.

יט. תְּנֹור שֶׁנָּתַן לְתוֹכּוֹ בָּשָׂר מִבְּעוֹד יוֹם, וְשִׁהָה
אוֹתוֹ בְּשֶׁבֶת - אִם בָּשָׂר גְּדִי הוּא^{לב} וְכִיּוּצָא בּוֹ, מִתָּר;

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מח) אף מדברים שאסור להדליק בהם נרות שבת שמא יבעיר את הנר, כי במדורה גדולה אין לחשוש לכך. מט) למרות שבמדורה רגילים להדליק נרות קטנים המותרים בשבת רק מדברים מסוימים, מותר להדליק בה מדורה גדולה מכל דבר.

כ. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בַּגְּבוּלִין [בשאר מקומות]; אֲבָל בַּמִּקְדָּשׁ, מֵאַחֲזִיזִין [מדליקים] אֶת הָאוּר [אש] בַּעֲצִים בַּמְדוּרָה בֵּית הַמִּזְבֵּחַ [מקום לינת הכהנים במקדש] עִם חֲשֵׁכָה, וְאֵין חוֹשֵׁשִׁין שְׁמָא יַחֲתָה, שֶׁהַכֹּהֲנִים זְרִיזִין הֵן נָא.

נ) שצריך להדליק את רוב המדורה לפני שבת. נא) הכהנים זהירים ולא יבואו לחתות בגחלים.

כא. הִיתָה מְדוּרָה שֶׁל קָנִים או שֶׁל גִּרְעִינִים - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהִדְלִיק הָרֹב; אֲלָא בֵּינָן שֶׁהַתַּחֲחִיל [להידלק] בָּהּ הָאֵשׁ קֹדֶם הַשְּׁבִתָּה, מִתֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ, מִפְּנֵי שֶׁהָאֵשׁ נִתְּלִית [נתפסת] בָּהֶן בְּמַהֲרָה, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲתוֹת. לְפִיכָךְ, אִם אֶגֶד קָנִים, או הִנִּיחַ הַגִּרְעִינִין בַּחֲתוּלוֹת [=סלים] - הֲרִי הֵן בַּעֲצִים^{נב}, וְצָרִיךְ שֶׁתַּעֲלֶה בָּהֶן הַשְּׁלֵהֶבֶת מֵאֲלִיָּה קֹדֶם הַשְּׁבִתָּה.

נב) שלוקח זמן רב עד שהאש נתפסת בהם.

כב. מְדוּרָה שֶׁל זֶפֶת, או שֶׁל גִּפְרִית, או שֶׁל רֶכֶב [=שומן], או שֶׁל קִירָה [=שעווה], או שֶׁל קֶשׁ, או שֶׁל גִּבְבָּה - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהִדְלִיק רַבָּה קֹדֶם הַשְּׁבִתָּה, מִפְּנֵי שֶׁהָאֵשׁ מְדַלֶּקֶת אוֹתָם בְּמַהֲרָה.

~ יום שני ט' סיון ~

פֶּרֶק ד

הטמנת תבשילים בערב שבת ובשבת.

א. יֵשׁ דְּבָרִים, שָׂאֵם טָמֵן בָּהֶן הַתַּבְשִׁילִּיא - הוּא מִתַּחֲמָם, וּמוֹסִיפִין בְּכִשּׁוּלֹא בְּעֵיִן הָאֵשׁ, כְּגוֹן: גֶּפֶת [-פסולת הוייתים], וְזָבֵל [-צואת בעלי חיים], וּמִלַּח, וְסִיד, וְחֹל, או זֹגִינָן [=קליפות ענבים] וּמוּכִינָן [-צמר גפן] וְעֹשְׁבִים בְּזִמְן שֶׁשָּׁלְשָׁתָן [האחרונים] לַחֲזִין מִחֲמַת עֲצָמָן [=לחות טבעית]; וְדְבָרִים אֲלוֹ, נִקְרָאִין 'דְּבַר הַמוֹסִיף'. וְיֵשׁ דְּבָרִים, שָׂאֵם טָמֵן בָּהֶן הַתַּבְשִׁיל - יִשְׁאָר בְּחַמִּימוֹתוֹ בְּלֹבֵד, וְאֵינָן מוֹסִיפִין לוֹ בְּשׁוּל, אֲלָא מוֹנְעִין אוֹתוֹ

מ) על האש ללא כלי. מא) הן בשר גדי והן בשר שור ועז. מב) משני הצדדים. מג) ולכן אין הדבר דומה לבישול בכלי על גבי כירה, כופח או תנור, שבו חוששים שמא יחתה האדם בגחלים כמבואר בהלכות הקודמות. מד) דין זה של הנחת המוגמר נאמר כבר בהלכה ב, אך שם התבאר שהנחת המוגמר אינה נחשבת מלאכה הנעשית בשבת, ובהלכה זו מבואר שאין לחשוש שמא יבוא האדם לחתות בגחלים כי הבגדים יסריחו כתוצאה מכך.

יז. הָא לְמִדָּתָּה, שְׁכָל דְּבַר שְׂאֵנוֹ אוֹסְרִין בְּעֵנָן זֶה [הבישול והצלייה], אֵינוֹ אֲסוּר מְשׁוּם שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה בְּשִׁבְתָּה, אֲלָא גִזְרָה - שְׁמָא יַחֲתָה בְּגִחְלִים. לְפִיכָךְ, אֵין נוֹתְנִין צֶמֶר לִיזְרָה, אֲלָא אִם כֵּן הִיתָה עֲקוּרָה [=הוטרף] מֵעַל הָאֵשׁ - שְׁמָא יַחֲתָה בְּגִחְלִים; וְהוּא שִׁיחִיָּה פִּיָּה [-פתח הירורה] טוֹחַ בְּטִיט - שְׁמָא יָגִיס בָּהּ^{מז} מִשְׁחֲשֻׁכָּה^{מו}.

מח) בהלכה ב מבואר שנתנית הצמר אינה נחשבת מלאכה הנעשית בשבת, ובהלכה זו מבואר שההיתר הוא בתנאי שאין חשש שיחתה בגחלים או יערבב את הצמר. מו) ויעבור על איסור בישול ומבעיר בשבת.

יח. אֵין נוֹתְנִין אֶת הַפֶּת בַּתְּנִיר עִם חֲשֵׁכָה, וְלֹא הִרְרָה [=עוגה דקה] עַל גְּבִי הַגִּחְלִים - אֲלָא כְּדִי שִׁיִּקְרָמוּ [-תקשו לפני השבת] פָּנִים שְׂאֵינָן מְדַבְּקִים בַּתְּנִיר או בָּאֵשׁ [-חלקה העליון]. וְאִם נִשְׁאָרוּ אַחֲרֵי כֵן עַד שִׁיִּגְמֹר אַפִּיתָן - מִתֵּר; שָׂאֵם יַחֲתָה, יַפְסִיד אוֹתָן. וְאִם נָתַן [אותם] סָמוּף לַחֲשֵׁכָה, וְחֲשֵׁכָה וְעָדִין לֹא קָרְמוּ פָּנֶיהָ - אִם בְּמִזִּיד - אֲסוּר לְאַכֵּל מֶהֶן עַד מוֹצָאֵי שְׁבִתָּה, וְיִמְתִּין בְּכִדִי שִׁיעֲשׂוּ^{מז}. וְאִם בְּשׁוּגָג - מִתֵּר לוֹ לְרִדּוֹת [=להוציא מן התנור] מִמֶּנָּה מְזוּן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת בְּשִׁבְתָּה; וְכִשְׁהוּא רוּדָה - לֹא יִרְדָּה בְּמִרְדָּה [=כלי מיוחד לכך] כְּדִרְךָ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל, אֲלָא בְּסִסְפִין וְכִיּוּצָא בָּהּ.

מז) כמבואר בהלכה ט.

יט. עוֹשֶׂה אָדָם מְדוּרָה מִכָּל דְּבַר שִׁיִּרְצָה^{מח}, בֵּין עַל גְּבִי קֶרֶק עַל גְּבִי מְנוּרָה^{מט}, וּמִדְּלִיקָה מִבְּעוֹד יוֹם, וּמִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרָה או מִתַּחֲמָם בְּנִגְדָּה בְּשִׁבְתָּה. וְצָרִיךְ שִׁיִּדְלִיק רֹב הַמְדוּרָה קֹדֶם חֲשֵׁכָה, עַד שֶׁתֵּהָא שְׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאֲלִיָּה [-בוערת] קֹדֶם הַשְּׁבִתָּה; וְאִם לֹא הִדְלִיק רַבָּה, אֲסוּר לְהִנּוֹת בָּהּ בְּשִׁבְתָּה - גִּזְרָה, שְׁמָא יַחֲתָה בָּהּ וְיִנִּיד [=ינענע] הָעֲצִים כְּדִי שֶׁתַּעֲלֶה הַשְּׁלֵהֶבֶת. וְאִם הִדְלִיק עַץ יְחִידִי, צָרִיךְ לְהִדְלִיק רֹב עֲבִיו וְרֹב הַקָּפוּ מִבְּעוֹד יוֹם.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ו) כמבואר בהלכה ב. ז) בדבר שאינו מוסיף. ח) בשונה מהמקרה המבואר בהלכה ב שבו הוא מכסה בדבר המוסיף הבל, ולכן אסור לעשות זאת. ט) כסות וכנפי יונה הם דברים שאינם מוסיפים כמבואר בהלכה א.

ה. פנה התבשיל או המים החמים, מקלי לכלי אחר - מתר להטמין הכלי האחר בשבת בדבר שאינו מוסיף, כמו הדבר הצונן; שלא אסור להטמין בשבת [בדבר שאינו מוסיף], אלא דבר חם שהוא בכלי ראשון שנתבשל בו^א; אכל אם פנהו, מתר.

י) אך בדבר המוסיף אסור להטמין אף דבר צונן, כמבואר בהלכה ב. יא) כאשר החום שלו עדיין מעל ארבעים מעלות.

ו. מניחין מחם [=דוד מים] על גבי מחם בשבת, וקדרה על גבי קדרה, וקדרה על גבי מחם, ומחם על גבי קדרה - וטח פיהם בבצק; לא בשביל שיוחמו [-שיתחממו יותר], אלא בשביל שיעמדו על חמם; שלא אסור אלא להטמין בשבת, אבל להניח פלי חם על גבי פלי חם, כדי שיהיו עומדין בחמימות - מתר. אבל אין מניחין פלי שיש בו דבר צונן על גבי פלי חם בשבת, שהרי מוליד בו חם בשבת; ואם הניחו מבפנים [-לפני שבת] - מתר, ואינו בטומן בדבר המוסיף^ב.

יב) שאסור לטמון בתוכו אף מערב שבת, כמבואר בהלכה ב.

מלהצטנן, פגון: זוגין ומוכין ועשבים [שלושתם כאשר הם] יבשים, וכסות [=כנדים], ופרות, וכנפי [=נוצות] יונה, ונערת הפשתן^ג, ונסרת חרשים^ד, ושלחין [=עורות], וגזי צמר; ודברים אלו, נקראין 'דבר שאינו מוסיף'.

א) הטמנה היא כיסוי הסיר כולו לאחר הבישול, במטרה לשמור על חום התבשיל. ב) החוטים הדקים הנושרים מהפשתן כאשר חובטים אותו. ג) הנסורת הנופלת מהמסור של הנגר בשעת הנסירה.

ב. מן הדין היה, השנת הראב"ד שטומנין בדבר המוסיף מן . . תרתח. א"א מעולם לא

מבעוד יום, וישאר התבשיל טמון בשבת, שהרי משהין [תבשיל שהונח מבעוד יום] על גבי האש בשבת; אבל אסרו חכמים להטמין בדבר המוסיף, מבעוד יום, גזרה שמה תרתח הקדרה בשבת, ויצטרף לגלותה עד שתנוח הרתיחה, ויחזיר ויכסה בשבת, ונמצא טומן בדבר המוסיף בשבת, שהוא אסור. לפיכך, מתר להטמין בדבר המוסיף, בין השמשות [=הזמן שבין שקיעת החמה לצאת הכוכבים] - ששטם [-בדרך כלל] קדרות בין השמשות, כבר רתחו ונחו מבעבוען, וכיון שפנה, שוב אינן רותחין.

ד) ולכן אין חשש שיגלה את הקדרה בשבת ויכסה אותה שוב.

ג. וכן מן הדין היה, [שהיה מותר] לטמן התבשיל בדבר שאינו מוסיף, בשבת עצמה; אבל אסרו חכמים דבר זה - גזרה שמה יטמין ברמץ [=אפר חם], ויהיה בו ניצוצות של אש, ונמצא חותה בגחלים; לפיכך, אסרו להטמין דבר חם בשבת^ה, ואפלו בדבר שאינו מוסיף.

ה) אף אם התבשיל התבשל כל צורכו.

ד. ספק חשכה ספק לא חשכה [-בין השמשות], מתר לטמן את דבר חם^ו. ומתר לטמן דבר הצונן בשבת, בדבר שאינו מוסיף, [כדי] שלא יצטנן ביותר, או כדי שתפוג [-תחלש] צנתו. חמין שטמנן מערב שבת^ז, ונתגלו בשבת - מתר לכסותן, שהרי אינו מוסיף^ח; ומתר להחליף הכסוי בשבת. כיצד? נוטל כסות ומניח כנפי יונה^ט, או נוטל כנפי יונה ומניח הכסות.

~ יום שלישי י' סיון ~

פרק ה

דיני הדלקת נרות שבת; תקיעת שופר בערב שבת ובמוצאי שבת.

א. הדלקת נר בשבת [היא] אינה רשות, אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק^א; ולא מצוה שאינו חיב לרדף אחריה עד שיעשנה, פגון ערובי חצרות^ב או נטילת ידים לאכילה^ג; אלא חובה. ואחד [-הן] אנשים ואחד נשים, חיבין להיות בביתיהן נר דלוק בשבת^ד. אפלו אין לו מה יאכל - שואל על

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(י) ולכן, אף אם הבעל רוצה להדליק בעצמו, האישה קודמת לו.

ד. מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה עַד שְׂרָאוּ [ברקיע] שְׁלֹשָׁה פּוֹכְבִּים בִּינּוֹנִיִּים - הוּא הַזְּמַן הַנִּקְרָא 'בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת' בְּכָל מְקוֹם, וְהוּא סֶפֶק מִן הַיּוֹם, סֶפֶק מִן הַלֵּילָה; וְדָנִין בּוֹ לְהַחֲמִיר בְּכָל מְקוֹם [ומתייחסים לזמן זה כשבת]. וְלִפְיָקָהּ אֵין מְדַלִּיקִין בּוֹיָא, וְהַעוֹשֶׂה מְלָאכָה בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת עֲרִב שֶׁבֶת וּבֵין הַשְּׂמֻשׁוֹת בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת [-גם בערב שבת וגם במוצאי שבת], בְּשׁוּגָג - חֵיֵב חֲטָאת מִכָּל מְקוֹם^{יב}. וְכּוֹכְבִּים אֱלוֹ - לֹא גְדוּלִים הַנִּרְאִים בַּיּוֹם, וְלֹא קִטְנִים שְׂאִינָן נִרְאִין אֱלֹא בַּלַּיְלָה; וּמִשְׂרָאוּ שְׁלֹשָׁה פּוֹכְבִּים אֱלוֹ הַבִּינּוֹנִיִּים, הָרִי זֶה לַיְלָה וְדָאִי.

(יא) כי ייתכן שנכנסה כבר השבת. (יב) כי אם בין השמשות נחשב יום, הוא עשה מלאכה בסוף השבת, ואם בין השמשות נחשב לילה, הוא עשה מלאכה בתחילת השבת.

ה. פְּתִילָה שֶׁמְדַלִּיקִין בָּהּ לְשֶׁבֶת, אֵין עוֹשִׂין אוֹתָהּ מְדַבֵּר שְׁהָאוּר [ש=] מְסַכֶּסֶת בּוֹיָא - כְּגוֹן צֶמֶר, וְשֹׁעַר, וּמָשִׁי, וְצֶמֶר הָאֶרֶז, וּפְשִׁתָּן שֶׁלֹא נִפְץ [-מעובר], וְסִיב שֶׁל דְּקָלִי, וּמִיגֵי הָעֵץ הַרְפִּים, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן; אֱלֹא מְדַבֵּר שְׁהָאוּר נְתִילִית [-דולקת כראוי] בּוֹ - כְּגוֹן פִּשְׁתָּה נְפּוּצָה [-פשתן מעובר], וּבִגְדֵי שֵׁשׁ [-פשתן ארוג], וְצֶמֶר גָּפֶן, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן מְדַבֵּר שְׁהָאוּר נְתִילִית בּוֹ. וְהַמְדַלִּיק - צָרִיף שֶׁיְדַלִּיק בָּרֵב הַיּוֹצֵא מִן [-עיקר] הַפְּתִילָה^{טו}.

(יג) מרצדת ולא דולקת כראוי. משום שדבר זה עלול לגרום לאדם להטות את הנר כדי שהפתילה תדלק טוב יותר, ובכך הוא יעבור על איסור מבעיר כמבואר בהלכה ח. (יד) חוטים הגדלים סביב הדקל. (טו) כי אחרת הנר עלול להיכבות, והדבר יגרום לו להטות את הנר ולעבור על איסור הבערה.

ו. הַפּוֹרֵף דְּבַר שֶׁמְדַלִּיקִין בּוֹ עַל דְּבַר שְׂאִין מְדַלִּיקִין בּוֹ - אִם לְהַעֲבֹת הַפְּתִילָה כְּדִי לְהוֹסִיף אוֹרָה, אָסוּר^{טז}; וְאִם לְהַקְשׁוֹת הַפְּתִילָה כְּדִי שֶׁתֵּהָא עוֹמֶדֶת וְלֹא תִשְׁתַּלְשַׁל [-תיסול] לְמָטָה, מִתְּרִי^{יז}.

(טז) כי הוא עלול להדליק רק את הפתילה האסורה בהדלקה, וכך יבוא להטות את הנר בשבת. (יז) כי שתי הפתילות

הַפְּתִילִים [-מקבץ נדבות], וְלֹקַח שְׂמָן וּמְדַלִּיק אֶת הַנֵּר; שֶׁזֶה בְּכָלֵל עֲנָג שֶׁבֶת^{יח}. וְחֵיֵב לְבָרֵף קֹדֶם הַדְּלָקָה: 'בְּרוּף אֶתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מִלֵּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמַצּוּתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שֶׁבֶת' - פְּדָרָף שֶׁמְבָרֵךְ עַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁהוּא חֵיֵב בָּהֶם מְדַבְּרִי סוּפְרִים [-חכמים]^{יט}.

(א) הדבר לא תלוי ברצונו של האדם. (ב) שעל ידי עשייתם מותר לטלטל דברים בחצר בשבת, כמבואר בהלכות עירובין. מצוות עירובין אינה חובה על האדם, כי אם האדם לא רוצה לטלטל בשבת הוא לא חייב לעשות עירוב. (ג) אף מצווה זו היא אינה חובה על האדם, כי אם האדם אינו רוצה לאכול לחם, הוא לא חייב ליטול את ידיו. (ד) מלשון זו משמע, שעיקר המצווה הוא לא שהאדם ידליק נר אלא שיהיה נר דולק. לכן, נר שהדליקו אותו זמן רב לפני השבת ובכניסתה הוא עדיין דולק, אין חובה לכבותו ולהדליקו מחדש לצורך המצווה. בדומה לכך - נר שהדליקו אותו לכבוד שבת וכבה לפני כניסת השבת, חובה להדליקו שוב, כי כאמור, עיקר המצווה הוא שהנר יהיה דולק בשבת. (ה) כי הנר גורם לשלום בית, מכיוון שבלעדיו עשויים להיתקל וליפול מחמת החשיכה השוררת בבית, ולהגיע לידי מריבה. (ו) כמו כל המצוות שמברכים עליהן לפני עשייתן. אמנם, המנהג כיום הוא לברך אחרי ההדלקה, כי על ידי הברכה מקבלים את השבת ובשבת אסור להדליק נר. (ז) וכך הוא פירוש הברכה: ה' קידש אותנו במצוות התורה שבהן נצטוונו לשמוע לדברי חכמים והם ציוו אותנו להדליק נר של שבת.

ב. מִתֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְנֵר הַשֶּׁבֶת^כ, וְהוּא שֶׁלֹא יִהְיֶה הַדְּבַר צָרִיף עֵינֵי הַרְבֵּה; אֲבָל דְּבַר שֶׁצָּרִיף לְדַקְדֵּק בְּרִאיוֹתוֹ, אָסוּר לְהַבְחִינוֹ לְאוֹר הַנֵּר - גְּזֵרָה שְׂמָא יִטָּה^{כא}.

(ח) לאור הנר, בשונה מנר חנוכה שאסור להשתמש בו. (ט) יטה את הנר כדי לקרב את השמן לפתילה על מנת לשפר את איכות אור הנר, ובכך הוא עובר על איסור מבעיר.

ג. הַמְדַלִּיק צָרִיף לְהַדְלִיק [את הנר] מִבְּעוֹד יוֹם, קֹדֶם שֶׁקִּיעַת הַחֲמָה. וְנָשִׁים מַצּוּת עַל דְּבַר זֶה יוֹתֵר מִן הָאֲנָשִׁים, לְפִי שֶׁהֵן מַצּוּת בְּבִתִּים, וְהֵן הַעֲסוּקוֹת בְּמִלְאכַת הַבֵּית; וְאִם עַל פִּי כֶן, צָרִיף הָאִישׁ לְהִזְהָרֵן וּלְבָדֵק אוֹתָן עַל כֶּף, וְלֹאמַר לְאִנְשֵׁי בֵיתוֹ עֲרִב שֶׁבֶת קֹדֶם שֶׁתִּחַשֵּׁף: 'הַדְּלִיקוּ אֶת הַנֵּר'. סֶפֶק חֲשִׁכָה וְנִכְנָס הַשֶּׁבֶת, סֶפֶק לֹא נִכְנָס [-בין השמשות] - אֵין מְדַלִּיקִין.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הגרי; וְעוֹד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָף [=מתוך ניצוצות]. וְלֹא [מדליקים] בְּנֶפֶט לָבֵן [-מוזק], וְאֶפְלוּ בְּחֹל [-ביום חול] - מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָף, וְיִבּוֹא לִידֵי סִכְנָה.

(כו) ויעבור על איסור כיבוי.

יא. מִתֵּר לְהַדְלִיק לְכַתְחָלָה בְּשָׁאָר שְׂמָנִים - כְּגוֹן שֶׁמֶן צִנּוֹן, וְשֶׁמֶן שִׁמְשִׁי, וְלֶפֶת, וְכָל פִּיּוּצָא בִּהְיוֹתָ; אֵין אִסּוּר אֲלֵא אֵלּוּ שְׂמָנֵי חֲכָמִים בְּלָבָד.

יב. לֹא יִתֵּן אָדָם פְּלִי מְגַבֵּב מֵלֹא שְׂמֵן עַל פִּי הַנֶּהַר, בְּשִׁבְלֵי שִׁיָּהָא מְנַטְיָה, וְלֹא יִמְלֹא קַעֲרָה שְׂמֵן וְיִתְּנָהּ בְּצֵד הַנֶּהַר וְיִתֵּן רֹאשׁ הַפִּתְיִלָּה לְתוֹכָהּ, בְּשִׁבְלֵי שִׁתְהָא שׂוֹאֲבָת [שמן מן הקערה] - גְּזָרָה, שְׂמָא יִקַּח מִן הַשְּׂמֵן שֶׁבְּפִלְיָכָה, שְׁהָרִי לֹא נִמְאָס [=מסריח] בְּנֶהַר, וְאִסּוּר לְהַנִּית בְּשִׁבְתָּ מִן הַשְּׂמֵן שֶׁהִדְלִיק בּוֹ, וְאֶפְלוּ בְּכִתְהָ הַנֶּהַר, וְאֶפְלוּ נֶטֶף [שמן] מִן הַנֶּהַר - מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַצֵּה מִחֲמַת אִסּוּרִי. וְאִם חֲבֵר הִפְלִי שִׁישׁ בּוֹ הַשְּׂמֵן אֵל הַנֶּהַר בְּסִיד וּבְחֶרְשִׁית [=חרס] וְכִיּוּצָא בִּהְיוֹתָ - מִתֵּר.

(כו) כלי מעל הנהר, שממנו מטפטף באיטיות טיפות שמן לתוך הנהר. (כז) ויעבור על איסור כיבוי. (כט) השמן היה מיועד למלאכת איסור. בכך יש איסור נוסף בלקיחת השמן מלבד איסור כיבוי. (ל) מכיוון שהכלי מחובר לנהר, הוא ייזהר ולא ישתמש בשמן שבכלי.

יג. אֵין נִתְּנִין פְּלִי תַּחַת הַנֶּהַר לְקַבֵּל בּוֹ שְׂמֵן בְּשִׁבְתָּ, שְׁהָרִי מְבַטֵּל הִפְלִי מִהֲכַנּוּלָא; וְאִם נִתְּנוּ מִבְּעוֹד יוֹם, מִתֵּר. וְנִתְּנִין פְּלִי תַּחַת הַנֶּהַר בְּשִׁבְתָּ לְקַבֵּל נִיצוּצוֹת [=ניצוצים] - מִפְּנֵי שֶׁאֵין בִּהְיוֹתָ מִמּוֹשֵׁל, וְהָרִי לֹא בִטְלוּ מִלְּטָלְטוֹ [-גורם איסור טלטול]; וְאִסּוּר לִיתֵּן לְתוֹכוֹ [-לתוך הנהר] מַיִם, וְאֶפְלוּ מִעֶרֶב שִׁבְתָּ - מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַרֵּב אֶת כַּפּוּי הַנִּיצוּצוֹת לֵי.

(לא) גורם שהכלי ייאסר בשימוש, ונחשב הדבר כשבירת הכלי. (לב) שהרי הם כבים מיד. (לג) אך מותר לתת מים בכלי על מנת להגביה את השמן אם אינו מתכוון לכיבוי.

יד. אֵין פּוֹלִין [-בודקים בגד מכינים] לְאוֹר הַנֶּהַר, וְלֹא קוֹרִין לְאוֹר הַנֶּהַר, וְאֶפְלוּ גְבוּהָ שְׁתֵּי קוֹמוֹת; וְאֶפְלוּ [-אם יש] עֲשָׂרָה בָּתִּים זֶה עַל גֵּב זֶה, וְהַנֶּהַר בְּעִלְיוֹנָה [-מעל כולם] - לֹא יִקְרָא וְלֹא יִפְלֶה לְאוֹרוֹ בְּתַחְתּוֹנָה, שְׂמָא יִשְׁכַּח וְיִטֶּה לָהּ. וְאִם הָיוּ שְׁנַיִם קוֹרִין בְּעִנְיָן אֶחָד -

כרוכות יחד וכך הנהר דולק כראוי, ואין חשש שהוא יטה את הנהר.

ז. נִתְּנִין גְּרָגֵר שֶׁל מֶלַח וְגָרִיס [=גרגר] שֶׁל פּוֹל עַל פִּי הַנֶּהַר בְּעֶרֶב שִׁבְתָּ, כְּדִי שִׁיָּהָא דוֹלֵק [ומן רב] בְּלִילֵי שִׁבְתָּ. וְכָל הַפִּתְיִלוֹת שֶׁאֵין מְדַלִּיקִין בִּהְיוֹתָ, עוֹשִׂין מִהֵן מְדוּרָה - בֵּין לְהַתְחַמֵּם פְּגָגָהּ, בֵּין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ, בֵּין עַל גְּבִי מְנוּרָה יי, בֵּין עַל גְּבִי קְרָקְעִי; וְלֹא אִסּוּר [חכמים] אֲלֵא לַעֲשׂוֹתָן פִּתְיִלָּה לְנֶהַר בְּלָבָד.

(יח) למרות שבמנורה רגילים להדליק נרות קטנים המותרים בשבת רק מדברים מסוימים, מותר להדליק בה מדורה גדולה מכל דבר. (יט) כי אש המדורה גודלת ומתחזקת מעצמה ואין צורך להטות לשם כך את הפתילות.

ח. שְׂמֵן שֶׁמְדַלִּיקִין בּוֹ לְשִׁבְתָּ, צְרִיף שִׁיָּהָא נִמְשָׁף אַחֵר הַפִּתְיִלָּה [-דולק כראוי]; אֲבָל שְׂמָנִין שֶׁאֵין נִמְשָׁכִין אַחֵר הַפִּתְיִלָּה - כְּגוֹן זֶפֶת, וְשִׁעוּרָה, וְשְׂמֵן קִיקִי, וְאֵלֶּיָּהּ כֹּא, וְחֵלֶב [-שומן מן החי] - אֵין מְדַלִּיקִין בִּהְיוֹתָ. וּמִפְּנֵי זֶה אֵין מְדַלִּיקִין בְּפִתְיִלוֹת שֶׁאֵין הָאוֹר נִתְּלִית בִּהְיוֹתָ, וְלֹא בְּשִׂמְנִים שֶׁאֵין נִמְשָׁכִים אַחֵר הַפִּתְיִלָּה - גְּזָרָה, שְׂמָא יִהְיֶה אוֹר הַנֶּהַר אֶפֶל [=חלש], וְיִטֶּה אוֹתָהּ בְּשִׁעוּרָה שִׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ כֵּב.

(כ) שמן שעשוי מפרי עץ הקיקיון. (כא) שמן העשוי מזנב של כבשים שמנים. (כב) ויעבור על איסור מבעיר.

ט. חֵלֶב שֶׁהִתִּיכּוּ [=מומס], וְקֶרֶבִי דָּגִים שֶׁנִּמְוָחוּ [-נמעכו] - נִתֵּן לְתוֹכָן שְׂמֵן כֹּל שֶׁהוּא כֵּב, וּמְדַלִּיק כֵּב; אֲבָל שְׂמָנִין [אחרים] שֶׁאֵין מְדַלִּיקִין בִּהְיוֹתָ כֵּב - אֶפְלוּ עֲרֹב בְּשִׂמְנִים שֶׁמְדַלִּיקִין בִּהְיוֹתָ - לֹא יִדְלִיק, מִפְּנֵי שֶׁאֵין [תערובת השמנים] נִמְשָׁכִין [אחר הפתילה].

(כג) מערבב בהם שמן אחר שמותר להדליק בו נרות שבת. (כד) מעיקר הדין מותר להדליק בחלב מותר וקרבי דגים שנימוחו בפני עצמם, אך חכמים אסרו זאת שמא ידליקו בחלב שאינו מותר וקרבי דגים שלא נימוחו בהם אסור להדליק. אך, כאשר החלב המותר וקרבי הדגים שנימוחו מעורבים עם שמן אחר המותר בהדלקה, הדבר מותר. (כה) מעיקר הדין, כמבואר בהלכה ח.

י. אֵין מְדַלִּיקִין בְּעֶטֶרָן [=פסולת הזפת], מִפְּנֵי שֶׁרִיחוֹ רַע - וְקִיִּים חֲשֵׁשׁ שְׂמָא יִנְיַחְנוּ [-ידליק] וְיִיצָא [מהבית], וְחוֹבָה עָלֵינוּ לִישֵׁב לְאוֹר הַנֶּהַר. וְלֹא [מדליקים] בְּצָרִי [-שרף עץ], מִפְּנֵי שֶׁרִיחוֹ טוֹב - וְקִיִּים חֲשֵׁשׁ שְׂמָא יִקַּח מִמֶּנּוּ מִן

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

האיסור להשתמש באילן בשבת ולאחר שהנר יכבה הוא ייקח אותו מהאילן, מכיוון שאסור לטלטל כל נר שדלק בשבת אף לאחר שהוא נכבה.

יח. כל מדינות ועירות של ישראל, תוקעין בהן בשבת ^[בשופר] שש תקיעות בערב שבת; ובמקום גבוהה היו תוקעין, כדי להשמיע כל אנשי המדינה [=עיר] וכל אנשי המגרש שלה [=סביבותיה].

יט. ^[בעת שמיעת] תקיעה ראשונה - נמנעו העומדים בפסדות מלחרש ומלעדר ומלעשות מלאכה שבשדה; ואין הקורבין ^[לעיר] רשאים לפנס לעיר, עד שיבואו רחוקים ויפנסו כלם בבת אחת^מ; ועדין החניות פתוחות, והתריסין^מ מנחין. התחיל לתקע ^[תקיעה] שניה - נסתלקו ^[מקפלים] התריסין, וננעלו החניות; ועדין החמין^מ והקדרות^מ מנחות על גבי פירה. התחיל לתקע תקיעה שלישית - סלק המסלק ^[את הקדרות מהכירה] והטמין המטמין^מ, והדליקו את הנרות. ושונה ^[זמן הדרוש] כדי לצלות דג, או כדי להדביק ^[להכניס] פת בפנור, ותוקע ומריע ^[=תרועה] ותוקע, ושוכת ^[=מקבל שבת].

(מג) כדי שלא יחשדו באנשים שנכנסו לעיר אחרונים שהם המשיכו בעבודתם לאחר התקיעה. (מד) דלתות מתקפלות המשמשות כדוכנים בפתח החנויות. (מה) מים חמים לצורך השבת. (מו) שיש בהן תבשילים לסעודת שבת. (מז) את הקדרות בדבר שאינו מוסיף הבל, כמבואר בפרק הקודם.

כ. תקיעה ראשונה^מ, תוקע אותה במנחה^מ; והשלישית, ^[תוקע] קדם לשקיעת החמה^מ. וכן תוקעין במוצאי שבת אחר צאת הכוכבים, להתיר העם ^[לשוח] למעשיהן.

(מח) שבה מודיעים לכולם לפרוש ממלאכה. (מט) כשעתיים וחצי לפני השקיעה, משום שהעושה מלאכה בערב שבת מזמן המנחה ואילך אינו רואה סימן ברכה. (נ) שאחריה מקבלים את השבת. (נא) כדי להוסיף מעט מחול על הקודש.

כא. יום הכפורים שחל להיות בערב שבת^מ, לא היו תוקעין^מ; חל להיות במוצאי שבת, לא תוקעין^מ ולא מבדילין^מ. יום טוב שחל להיות בערב שבת, תוקעין^מ ולא מבדילין^מ; חל להיות לאחר השבת, מבדילין^מ ולא תוקעין^מ.

(נב) בזמננו יום הכיפורים לא יכול לחול בערב שבת או במוצאי שבת כמבואר בהלכות קידוש החודש, אך בזמן

מתרין לקרות לפני הנר; שכל אחד מהן מזכיר חברו^מ אם שכח; אבל לא בשני ענינות, שכל אחד מהן טרוד בענינו^מ.

(לד) דברים שצריכים עיון רב. (לה) את הנר על מנת להיטיב את אורו. (לו) שאסור להטות את הנר. (לז) ולא ישים לב למעשי חברו.

טו. התינוקות [=טף] - קורין לפני רבן לאור הנר, מפני שהרב משמר^מ לח; אבל הוא ^[הרב] לא יקרא, מפני שאין אימתו עליו ^[תחת מרותו]. ויש לו לראות בספר לאור הנר, עד שיראה ^[רק את] ראש הפרשה שהוא צריך להקרותו, ואחר כך נותן הספר בידו, והן קוראין לפניו.

(לח) ואינם נוגעים בשום דבר ללא רשות הרב, ולכן לא יבואו להטות את הנר.

טז. פלים • הדומין זה ^[השנת הראב"ד] לזה, ואין נפרין אלא ^[כלים] . קבוע א"א בלבול גדול ^[אני רואה בכאן לפי הגמרא והמבין יעין] בעיון הרבה - אסור

להקריב לאור הנר ולהבחין ^[ולחבול] בניהו; שמה ישפח, ויטה ^[את הנר]. לפיכך, שמש שאינו קבוע ^[=עובר] זמין - אסור לו לבדק כוסות וקערות לאור הנר, מפני שאינו מפיץ, בין בנר של שמן ^[שאורו קטן], בין בנר של נפט שאורו רב; אבל שמש קבוע - מתר לו לבדק לאור הנר כוסות וקערות, מפני שאינו צריך עיון הרבה. ואם היה נר של שמן זית - אין מורין לו לבדק, ואף על פי שהוא מתר; גזרה, שמה יסתפק ^[=יקח] ממנו.

יז. נר שאחורי הדלת ^[בכניסה לבית] - אסור לפתח הדלת ולנעל פדרכו, מפני שהוא מכבה^מ ולט; אלא יזהר בשעה שפותח ובשעה שנועל. ואסור לפתח את הדלת כנגד המדורה בשבת כדי שתהא הרוח מנשבת בה^מ, ואף על פי שאין שם אלא רוח מצויה^מ. ומניחין הנר של שבת על גבי אילן המחבר לקרקע, ואינו חושש^מ.

(לט) ומכיוון שהנר יכבה בוודאות כתוצאה מפתחת ונעילת הדלת, אסור לו לעשות כך למרות שהוא לא מתכוון לכבות את הנר, כמבואר בפרק א הלכה ו. (מ) כי הרוח מבעירה את המדורה בוודאות, ולכן הדבר אסור אף אם אינו מתכוון לכך. (מא) שאינה מבעירה את המדורה, אסור לפתוח את הדלת, כדי שלא יבוא לפתוח את הדלת כאשר תהיה רוח שאינה מצויה. (מב) אין לחשוש שמה הוא ישכח את

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

[גשר] לִירֵד בּוֹ מִן הַסְּפִינָה, יֵרֵד אַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל; וְאִם בְּשָׂבִיל יִשְׂרָאֵל, אָסוּר. מֵלֵא מִיָּם לְהִשְׁקוֹת בְּהֶמְתּוֹ, מִשְׁקָה אַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל; לִקְטַע עֲשָׂבִים לְהַאֲכִיל לְבְּהֶמְתּוֹ, מִיָּנִיחַ יִשְׂרָאֵל בְּהֶמְתּוֹ לֶאֱכֹל מִהֵן; וְהוּא, שֶׁלֹּא יִהְיֶה אוֹתוֹ הַגּוֹי מְפִיר לְאוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל - שֶׁמָּא יִרְבֶּה בְּמִלְאֲכָתוֹ בְּשָׂבִילוֹ, וְנִמְצָא עוֹשֶׂה בְּשָׂבִיל יִשְׂרָאֵל. וְכֵן כָּל דְּבַר שֶׁאֲפָשֶׁר לְהִרְבּוֹת בּוֹ - לֹא יִהְיֶה בּוֹ בְּשֶׁבֶת, אֲלֵא אִם כֵּן אֵינוֹ מְפִירוֹ.

ד. אֲכָל דְּבַר שְׂאִין בּוֹ [אפשרות] לְהִרְבּוֹת וּלְמַעֵט, כְּגוֹן גֵּר וְכֶבֶשׂ - הוֹאִיל וְעִשָּׂה [הגוי] בְּשָׂבִיל עֲצָמוֹ, נִהְיֶה אַחֲרָיו יִשְׂרָאֵל בְּשֶׁבֶת, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְפִירוֹ. גֵּר הַדְּלוּק בְּמִסְכָּה [מקום סעודה] בְּשֶׁבֶת - אִם רַב [הסועדים] יִשְׂרָאֵל, אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָה; [משום] שֶׁהַמְדְּלִיק, עַל דַּעַת הָרַב מְדְּלִיק. וְאִם רַב גּוֹיִם, מִתֵּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָה. מִחֻצָּה [מחציתם יהודים] לְמִחֻצָּה [ומחציתם גויים], אָסוּר^ה. נִפְלָה [פרצה] דְּלָקָה בְּשֶׁבֶת, וְכֹא גוֹי לְכַבּוֹת - אֵין אוֹמְרִין לוֹ 'כְּפִה' וְאֵל תְּכַכְּבֶהּ, מִפְּנֵי שְׂאִין שְׁבִיתָתוֹ [של הגוי] עָלֵינוּ; וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

ד) ולא ידוע עבור מי הדליק את הנר. ה) אך אם ישנה הוכחה שהגוי הדליק את הנר לעצמו, מותר להשתמש בנר אף אם רוב הסועדים יהודים. ו) אין צורך למחות בו על מעשיו. ז) שהרי לא נאמר בתורה שגוי צריך לשבות.

ה. מַת • [יהודין] שֶׁעָשׂוּ חֲשַׁנְת הֶרֶאב"ד
לֹא גּוֹיִם אֶרֶז, וְחִפְרוּ לוֹ מַת. . . שִׁיעֶשֶׂה א"א לֹא הֵכֵל מוֹדִיעַ לֹא שִׁיחַ יִשְׂרָאֵל אַחֵר צָרִיךְ לְהַמְתִּין, וְלִפִּי הַטַּעַם שֶׁהוּא מְפִיר לִפְנֵים (ה"ח) בְּהַמְתָּה זֶה דּוּמָה שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל אַחֵר צָרִיךְ לְהַמְתִּין.
לֹא חֲלִילִין לְסַפֵּד בְּהֵן - אִם [עשו זאת] בְּצִנְעָה -

יִמְתִּין בְּכַדִּי שִׁיעֶשׂוּט לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת, וְיִקְבֵּר בּוֹ. וְאִם הִיָּה הַקָּבֶר בְּסִרְטָא [רחוב] גְּדוֹלָה, וְהָאֶרֶז עַל גִּבּוֹ, וְכָל הָעוֹבְרִין וְהַשָּׂבִין אוֹמְרִים שָׁזָה [הקבר] שְׁתֵּגוּיִם עוֹשִׂין עֲכָשׁ בְּשֶׁבֶת, לְפָלוּנִי הוּא - הֲרִי זֶה לֹא יִקְבֵּר בּוֹ אוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל עוֹלָמִית [לעולם], מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּפִרְהֶסְיָא. וּמִתֵּר לְקַבֵּר בּוֹ יִשְׂרָאֵל אַחֵר - וְהוּא, שִׁימְתִּין בְּכַדִּי שִׁיעֶשֶׂה. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

ח) כפי המנהג שהיה בימיהם. ט) משך הזמן שניתן להביא ולהכין את הדברים שהביאו הגויים.

ו. גוֹי שֶׁהִבִּיא חֲלִילִין בְּשֶׁבֶת לְמַת - אֵף עַל פִּי שֶׁהִבִּיאָן מִצָּד [סמוך] הַחוּמָה - יִמְתִּין [ויהודין] לְמוֹצָאֵי

שהיו מקדשים את החודשים על פי ראיית הלבנה הייתה אפשרות כזאת. נג) לפני שבת, כי תקיעת שופר אסורה ביום הכיפורים, ואף אין צורך להודיע לכולם לפרוש ממלאכה, משום שיום הכיפורים עצמו אסור במלאכה. נד) בצאת השבת, משום שאין צורך להודיע שמותר לעשות מלאכה מכיוון שאף יום הכיפורים אסור במלאכה. נה) בצאת השבת, כי קדושת יום הכיפורים שקולה כקדושת השבת ואין הבדל ביניהן. נו) לפני שבת על מנת להודיע לכולם לפרוש מהמלאכות הנעשות לצורך אכילה ומותרות ביום טוב ואסורות בשבת. נז) לפני שבת, כי קדושת השבת גדולה מקדושת היום טוב. נח) כי קדושת היום טוב פחותה מקדושת השבת. נט) למרות שביום טוב ניתן לעשות מלאכות לצורך אכילה האסורות בשבת, כי תקיעת שופר שאינה מצווה אלא מנהג ואסורה ביום טוב.

~ יום רביעי י"א סיון ~

פֶּרֶק ו

דיני עשיית מלאכה בשבת על ידי גוי ועל ידי יהודי.

א. אָסוּר לָנוּ לִזְמַר לְגוֹי לַעֲשׂוֹת לָנוּ מְלָאכָה בְּשֶׁבֶת - אֵף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מַצִּיחַ עַל [שמירת] הַשֶּׁבֶת, וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵמַר לוֹ [ויהודי לעשות מלאכה] מִקֵּדָם הַשֶּׁבֶת, וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ [ויהודין] לְאוֹתָהּ מְלָאכָה אֲלֵא לְאַחֵר הַשֶּׁבֶת; וְדָבָר זֶה - אָסוּרוֹ מְדַבְּרֵי סוּפְרִים, כְּדִי שֶׁלֹּא תִהְיֶה שֶׁבֶת קִלָּה בְּעֵינֵיהֶן [של האומרים], וְיִבּוֹאוּ לַעֲשׂוֹת [מלאכה] בְּעֲצָמָן.

ב. גוֹי שֶׁעָשָׂה מְלָאכָה מְעַצְמוֹ בְּשֶׁבֶת - אִם בְּשָׂבִיל יִשְׂרָאֵל עָשָׂה אוֹתָהּ - אָסוּר לְהִנּוֹת בְּאוֹתָהּ מְלָאכָה עַד מוֹצָאֵי שֶׁבֶת^א, וְיִמְתִּין בְּכַדִּי שֶׁתַּעֲשֶׂה^ב; וְהוּא [וכלבד] שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַדְּבַר בְּפִרְהֶסְיָא [כרבים], עַד שֶׁיִּדְעוּ בּוֹ רַבִּים שֶׁדָּבָר זֶה בְּשָׂבִיל פְּלוּנִי הוּא נַעֲשֶׂה בְּשֶׁבֶת^ג. וְאִם בְּשָׂבִיל עֲצָמוֹ בְּלִבֵּד עָשָׂה [הגוי], מִתֵּר לְהִנּוֹת בָּהּ בְּשֶׁבֶת. [ליהודין]

א) אף ליהודי אחר שהמלאכה לא נעשתה עבורו. ב) יש להמתין אחר השבת משך זמן שבו ניתן לעשות את אותה מלאכה. ג) אך אם נעשה הדבר בפרהסיא, אסור ליהנות כלל מאותה מלאכה.

ג. בִּיצֵד? גוֹי שֶׁהִדְלִיק אֶת הַנֵּר, מִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרוֹ יִשְׂרָאֵל; וְאִם בְּשָׂבִיל יִשְׂרָאֵל, אָסוּר. עָשָׂה כְּבֶשׂ

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לגוי לעשותו בשבת, והוא שיהיה שם מקצת חלי"י,
או יהיה צריך לדבר צרף הרבה, או מפני מצוה.

(י) אך בחולה ממש מותר לעשות את כל צרכיו על ידי גוי
או אף על ידי יהודי גם אם אין סכנה לחיי החולה, כמבואר
בפרק ב.

י. כיצד? אומר ישראל לגוי לעלות באילן בשבת
או לשוט [לשחות] על פני המים, כדי להביא לו
שופר, או ספין למילה; או מביא לו מחציר לחצר
שאין ביניהן ערוב, מים חמין להרחיץ בהם קטן
או [אדם] מצטער. וכן כל פיוצא בזה.

יא. הלוקח [קונה] בית בארץ ישראל, מתר לו
לומר לגוי לכתב לו השטר בשבת - [מכיוון] שאמירה
לגוי אסורה מדברי סופרים, ומשום ישוב ארץ
ישראל לא גזרו בדבר זה י"ט. וכן הלוקח מהן בית
בסוריא, שסוריא [נחשבת] בארץ ישראל לדבר זה.

(יח) שהיא מצווה ששקולה כנגד כל המצוות. (יט) למרות
שכתיבה היא מלאכה האסורה מהתורה. (כ) הארצות
שכבש דוד לפני שכבש את כל ארץ ישראל.

יב. פוסק [מסכם] אדם עם הגוי על המלאכה
וקוצץ דמים [קובע מחיר], והגוי עושה לעצמו יא;
ואף על פי שהוא עושה בשבת, מתריב. וכן

השוכר את הגוי לימים
הרבה - מתר, אף על פי
שהוא עושה בשבת כג.
כיצד? • כגון ששכר

הגוי לשנה או לשנים, שיתכב לו [ספר] או שיארג
לו [בגד] - תרי זה כותב ואורג בשבת, ומתיר, באלו
קצין עמו שיתכב לו ספר או שיארג לו בגד, שהוא
עושה בכל עת שירצה. והוא שלא יחשב עמו יום
יום י.

(כא) ומותר לו להזדרז להשלים את עבודתו. (כב) ובלבד
שהגוי יעשה זאת בבית שלו ולא בבית היהודי. (כג) משום
שהיהודי לא אומר לגוי לעבוד בשבת ואף אינו מרוויח מכך
שהגוי עובד דווקא בשבת. (כד) שהשכר על העבודה ינתן
לגוי על העבודה כולה ולא לפי ימי העבודה.

יג. במה דברים אמורים כה? בצנעה, שאין הכל
מכירין שזו המלאכה הנעשית בשבת של ישראל
היא כ; אבל אם היתה [המלאכה] ידועה וגלויה
ומפרסמת - אסורה; [מכיוון] שהרואה את הגוי

שבת בכדי שיבואו ממקום קרוב, ואחר כך יספד
בהן; ששא בלילה הביאום ממקום אחר עד
החומה, ובפקר נכנסו בהן י. ואם ידע בודאי
שממקום פלוני הביאום בשבת, ימתין כדי שיבואו
מאותו מקום אחר השבת - והוא שלא יהיה הדבר
בפרהסיא גדולה, כמו שאמרנו י.

(י) ולא נעשה בהם איסור טלטול מחוץ לתחום שבת שהוא
אלפיים אמה. (יא) ואף שמדובר בספק בדיני חכמים שבו
בדרך כלל הולכים להקל. במקרה הזה לא מקילים כיוון
שניתן להמתין עד הערב וליהנות מהמלאכה בהיתר גמור.
(יב) בהלכה הקודמת לגבי ארון וקבר.

ז. עיר ישראל וגוים דרין [גרים] בתוכה, והיתה
בה מרחץ המרחצות [פתוחה] בשבת - אם רב [המתרחצים
באותה תקופה] גוים, מתר לרחץ בה למוצאי שבת
מיד; ואם רב ישראל, ימתין בכדי שיחמו חמין י;
[מכיוון] ששבשכיל הרב הוחמו. מחצה למחצה, ימתין
בכדי שיחמו חמין י. וכן כל פיוצא בזה.

(יג) כי חימום המרחץ נעשה עבורם. (יד) משך זמן בו ניתן
לחמם מים. (טו) כי חימום המרחץ נעשה הן עבור
היהודים והן עבור הגוים.

ח. ישראל שאמר לגוי לעשות לו מלאכה זו
בשבת - אף על פי שעבר [על איסור] ומכין אותו מכת
מרדות [מלקות מדברי חכמים] - מתר לו להנות באותה
מלאכה לערב, אחר שימתין בכדי שתעשה. ולא
אסרו בכל מקום עד שימתין בכדי שיעשו, אלא
מפני דבר זה, שאם תאמר והא מתר מיד - ששא
יאמר לגוי לעשות לו, וימצא הדבר מוכן מיד;
וכיון שאסרו עד שימתין בכדי שיעשו, לא יאמר
לגוי לעשות לו, שהרי אינו משתפר [מריח] כלום,
מפני שהוא מתעבב לערב בכדי שיעשה דבר זה
שנעשה בשבת י.

(טז) על פי זה, ליהודי אחר לכאורה מותר ליהנות מאותה
מלאכה מיד, כי הוא לא הרוויח כלום על ידי אמירת חברו
לנכרי.

ט. דבר • שאינו
מלאכה, ואין אסור
לעשותו בשבת אלא
משום שבות [מדברי חכמים]
- מתר לישראל לומר

השגת הראב"ד

דבר . . חולי א"א אם היה מקצת
חולי הוא עצמו עושה שהרי גונח
יונק חלב בשבת (כתובות ס) וכן
אמרו (שבת קמח) הלכה מחזירין
את השכר וכן אמרו (כתובות שם
דף ס) במקום הפסד כגון צינור
שעלו בו קשקשין ממעכן ברגלו.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי י"א סיון - ספר זמנים - הלכות שבת קעה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יז. המשתתף עם הגוי במלאכה, או בסחורה, או בננות [=עסק משותף] - אם התנו בתחלה שיהיה שִׁכָּר [=רווח] השבת לגוי לבדו אם מעט ואם הרבה, ושכר יום אחר כנגד יום השבת לישראל לבדו - מותר. ואם לא התנו בתחלה - פשיבואו לחלק [את הרווחים], נוטל הגוי שכר השבתות כִּלְנָן לבדו, והשאר חולקין אותו; ואינו [-הגוי] מוציא [=משלם] לו כלום כנגד יום השבת, אלא אם כן התנה בתחלה. וכן אם קבלו שדה בשתפות, דין אחד הוא [-הדין הוא אותו דין].

(לד) ואין עשיית המלאכה של הנכרי בשבת נקראת על שם היהודי.

יח. ואם לא התנו, ובא לחלק השכר, ולא היה שכר שבת ידוע - יראה לי שהגוי נוטל לבדו שביע [=שביעית] השכר, והשאר חולקין. הנותן מעות לגוי להתעסק [=לסחור] בהן - אף על פי שהגוי נושא ונותן בשבת, חולק עמו שכר בשנה^ל; וכן הורו כל הגאונים.

(לה) כי ההתעסקות במעות לא מוטלת על היהודי, ואף לא ניכר שהמלאכה היא עבור היהודי.

יט. לא יתן אדם בערב שבת פלים לאמן גוי לעשותו, אף על פי שפסק עמו [מראש] - אלא בכדי שיצא בהן מביתו [של היהודי] קדם שחשכה^ל; וכן לא ימכר אדם חפצו לגוי, ולא ישאלנו, ולא ילנו, ולא ימשכנו, ולא יתן לו במתנה - אלא בכדי שיצא באותו חפץ מפתח ביתו, קדם השבת; שכל זמן שהוא בביתו, אין אדם יודע אימתי נתן לו, וכשיצא הגוי מביתו בשבת וחפץ ישראל בידו, יראה כמי שהלוהו לגוי או משכנו או פסק עמו או מכר לו בשבת.

(לו) ואז מותר לגוי לעשות את המלאכה אף בשבת, כמבואר בהלכה יב.

כ. הנותן אגרת לגוי להוליכה לעיר אחרת - אם קצץ עמו [מראש] שכר הולכה - מותר, ואפלו נתנה לו ערב שבת עם חשכה; והוא שיצא בה מפתח ביתו קדם השבת. ואם לא קצץ - אם יש במדינה אדם קבוע שהוא מקבץ האגרות ושולח אותן לכל מדינה ומדינה עם שלוהיו, מותר לתן לגוי האגרת; והוא שיהיה שהות [זמן] ביים פדי שיגיע לבית

עושה, אינו יודע שקצץ, ואומר שפלוני שכר הגוי לעשות לו בשבת.

(כה) שמותר לומר לגוי לעשות מלאכה, אף אם יעשה אותה גם בשבת. (כו) אף אם המלאכה הייתה נעשית בפרהסיא. (כז) היהודי קבע לגוי שכר גלובלי על כל העבודה.

יד. לפיכך, הפוסק עם הגוי לבנות לו חצר, או פתלו, או לקצר את שדהו, או ששכרו שנה או שנים לבנות לו חצר, או לטע לו פרם - אם היתה המלאכה במדינה [=עיר], או בתוך התחום [הסמוך לעיר] - אסור לו להניחו לעשות בשבת^כ, מפני [האנשים] הוראים שאינם יודעים שפסק [היהודי שכר לגוי]; ואם היתה המלאכה חוץ לתחום - מותר, [מכיוון] שאין שם ישראל שיראה את הפועליון כשהן עושין בשבת.

(כח) ואם בנה הגוי את החצר בשבת, נכון להחמיר לא להשתמש בה. אך אם היהודי אמר לגוי לא לבנות את החצר בשבת והוא עבר על דבריו ובנה בשבת, מותר להשתמש בחצר.

טו. וכן מותר לאדם להשכיר פרמו או שדהו לגוי, אף על פי שהוא זורען ונוטען בשבת; [משום] שהרואה יודע ששכורין הן^{כט}, או באריסות ירד להן. ודבר ששם ישראל בעליו קרוי עליו [-מפורסם], ואין דרך רב אנשי אותו המקום להשכירו או לתנו באריסות לא - אסור להשכירו לגוי^{לב}; מפני שהגוי עושה באותו המקום מלאכה בשבת, והוא נקרא על שם הישראל בעליו^{לג}.

(כט) לגוי לתקופה ארוכה שלוקח את כל הפירות לעצמו, והיהודי לא נהנה מעבודת הגוי בשבת. (ל) שהגוי מקבל אחוזים מסוימים מהפירות תמורת עבודתו בשדה, והסיבה שהגוי עובד גם בשבת היא על מנת להרבות את חלקו האישי. דין זה הוא דווקא בשדה וכרם אותם היה נהוג להשכיר לגוי לתקופה ארוכה או לתת לו את השדה באריסות. (לא) אלא היהודי משלם לנכרי על עבודתו, והפירות מגיעים לידי היהודי. (לב) אף על ידי שכירות ואריסות. (לג) ודבר זה אסור כמבואר בתחילת הפרק.

טז. מותר • להשאיל פלים ולהשכירן לגוי, ואף על פי שהוא עושה בהן מלאכה בשבת - מפני שאין אנו מצוים על שביתת הפלים; אבל בהמתו ועבדו [של יהודי] - אסור [להשכירם ולהשאילם לגוי], מפני שאנו מצוין על שביתת בהמה ועבד.

השנת הראב"ד

מותר... לגוי א"א לא הכל מודים לו בשכירות הואיל ונהנה כאלו עושה מלאכה לישראל וכל יום ששי אסור שמא יכנס בו שבת.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מא) כקנס על כך שחילל שבת במזיד. (מב) ואין צורך להמתין בכדי שתיעשה המלאכה. (מג) לעולם, ואף הקדרה אסורה לו לעולם.

כד. פרות • שפיצאו

חזין לתחום וחזרומו -

בשוגג, יאכלו בשבת,

שהרי לא נעשה בגופן

מעשה, ולא נשתנו; במזיד, לא יאכלו עד מוצאי

שבת.

השנת הראב"ד

פירות... שבת א"א דוקא שחזרו שלא במקומן אבל חזרו במקומן במזיד נמי יאכלו והכי אסקה רב פפא בעירובין (מב).

מד) אף אם חזרו למקומם.

כה. השוכר את הפועל לשמור לו את הפרה ואת התינוק, לא יתן לו שכר של שבת^{מא} - לפיכך אין אחריות (השמירה על הפרה והתינוק ביום) שבת עליו; ואם היה השכיר שכיר שבת^{מב} - [לכל השבוע] או שכיר שנה, נותן לו שכר משלם^{מג} - לפיכך אחריות שבת עליו. ולא יאמר לו: 'יתן לי שכר של שבת', אלא אומר לו: 'יתן לי שכר של שנה', או 'ישל עשרה ימים'.

מה) למרות שהשמירה עצמה לא אסורה בשבת, כי נטילת שכר על שבת דומה לקניה בשבת. (מו) בשלימות, כי מותר ליטול שכר שבת כאשר הוא מובלע בשכר של ימי חול.

~ יום חמישי י"ב סיון ~

פרק ז

שלושים ותשע אבות המלאכות ותולדותיהן.

א. מלאכות שחייבין עליהן סקילה וקרת^{מא} - [כאשר חוטאים עליהם] במזיד, או קרבן חטאת בשגגה^{מב} - מהן 'אבות' ומהן 'תולדות'^{מג}; ומנזן כל אבות מלאכות - ארבעים חסר^{מד} - אחת. ואלו הן: החרושה, והזריעה, והקצירה, והעמור^{מה} - [איסוף תבואה], והדישה^{מז} - [הפרדת קליפה], והזריה^{מח} - [ניעור הפסולת], והברייה^{מט} - [הפרדה בין האוכל לפסולת], והשחינה, וההרקדה^{מא} - [בנפה], והלישה, והאפיה, והגזיזה, והלבון^{מב} - [ניקוי הצמר], והנפוץ^{מג} - [סירוק הצמר], והצביעה, והטויה, ועשית

הסמוך לחומה^{מא} קדם השבת - שמא זה שמקבץ האגרות ושלחן, ביתו סמוך לחומה הוא. ואם אין שם אדם קבוע לכה, אלא הגוי שנותנין לו האגרת, הוא שמוליכה לעיר אחרת - אסור לשלח ביד גוי האגרת לעולם, אלא אם כן קצץ לו דמים.

(ז) של העיר שאליה נשלח המכתב.

כא. גוי שהביא חפציו בשבת, והכניסן לבית ישראל - מתר; ואפלו אמר לו: 'הניחן בזוית זו', הרי זה מתר^{מא}. ומזמנין^{מב} - [מארחים] את הגוי בשבת, ונותנין לפגיו מזונות לאכלן; ואם נטלן ויצא - אין נזקקין לו^{מג} - [אין מונעים ממנו], מפני שאין שביטתו עלינו^{מד}. וכן נותנין מזונות לפגי הכלב בחצר; ואם נטלן ויצא, אין נזקקין לו.

לח) אך אסור לסייע לו בכך. (לט) אך לא נותנים לו אוכל על מנת שיוציא אותו.

כב. מי שהיה בא בדרך, וקדש עליו היום^{מא} - [נכנסה השבת], והיו עמו מעות - נותן כסו^{מב} - [ארגן] לנכרי להוליכו לו, ולמוצאי שבת לוקחו ממנו. ואף על פי שלא נתן לו שכר על זה, ואף על פי שנתנו לו משחשקה - מתר; מפני שאדם בהול על מזונו, ואי אפשר שישליכו; ואם לא תתיר לו דבר זה שאין אסורו אלא מדברי סופרים - יבוא להביאו בידו, ועובר על מלאכה של תורה. במה דברים אמורים? בכיסו; אבל מציאה, לא יתן לנכרי, אלא מוליכה פחות פחות מארבע אמות^{מג}.

מ) מפסיק את הליכתו כל ארבע אמות, כדי לא לעבור על איסור טלטול חפץ ארבע אמות ברשות הרבים.

כג. ישראל שעשה מלאכה בשבת - אם עבר ועשה בזדון, אסור לו להנות באותה מלאכה לעולם^{מא}; ושאר ישראל, מתר להם להנות בה למוצאי שבת מיד^{מב}, שנאמר: "ושמרתם את השבת, כי קדש הוא"^{מג} - היא קדש, ואין מעשיה קדש^{מד} - [אסורין]. פיצד? ישראל שבשל בשבת במזיד, למוצאי שבת יאכל לאחרים; אבל לו, לא יאכל עולמית^{מה}. ואם בשל בשגגה - למוצאי שבת יאכל בין הוא בין אחרים מיד. וכן כל פיוצא בזה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ו. וכן הלוקח חלב, ונתן בו קבה פדי לחבצו
 [=לעשותו חמאה] - הרי זה חייב משום תולדת בורר, שהרי הפריש הקוס [=מי הגבינה] מן החלב; ואם גבנו ועשהו גבינה, חייב משום בונה - שכל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד שיעשו גוף אחד, הרי זה דומה לבנין. וכן לכל מלאכה ומלאכה מאלו האבות, יש להן תולדות על דרך זו שאמרנו; ומגופי המלאכה הנעשית בשבת, תדע מעין איזה אב היא, ותולדת איזה אב היא.

ז. אחד העושה אב מאבות מלאכות, או תולדה מן התולדות - במזיד, חייב פרת, ואם באו עדים, נסקל; בשוגג, חייב חטאת קבועה [בין עני בין עשיר חייב בקרבן בהמה]. אם כן, מה הפרש יש בין האבות והתולדות? אין ביניהן הפרש, אלא לענין הקרבן בלבד - שהעושה בשוגג - אם עשה אבות הרבה בהעלם [=חוסר ידיעה] אחד, חייב חטאת על כל אב ואב; ואם עשה אב ותולדותיו בהעלם אחד, אינו חייב אלא חטאת אחת.

ח. כיצד? הרי שחרש, וזרע, וקצר בשבת בהעלם אחד - חייב שלש חטאות; ואפלו עשה [כל] הארבעים חסר אחת בשגגה, כגון ששכח שאלו המלאכות אסורות לעשות בשבת - חייב על כל מלאכה ומלאכה חטאת אחת. אבל אם טחן, וחתך הירק, וישף לשון של מתכת בהעלם אחד - אינו חייב אלא חטאת אחת, שהרי לא עשה אלא אב אחד ותולדותיו. וכן כל פיוצא בזה.

ט. העושה [אבות] מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד, אינו חייב אלא חטאת אחת. כיצד? הרי שזרע, ונטע, והבריף, והרפיב, וזמר בהעלם אחד - אינו חייב אלא חטאת אחת, שכלן אב אחד הן. וכן כל פיוצא בזה.

הנירין [=פריסת חוטי השתי], **והנסכת המסכה** [=מתחת החוטים], **והאריגה, והבציעה** [=התרת אריג], **והקשירה, וההתרה, והתפירה, והקריעה, והבגן, והסתירה, וההפיה בפטיש, והצידה, והשחיטה, וההפשטה** [עור מבעל חין], **וההעבדה** [=עיבוד עורות], **ומחיקת** [=החלקת] **העור, וחתוכו, והפתיה, והמחיקה, והשרטוט, וההכערה, והכבוי, וההוצאה מרשות לרשות.**

(א) כמבואר בתחילת פרק א. (ב) המלאכות האסורות בשבת הן המלאכות שהיו במשכן. המלאכות שהיו חשובות במשכן - נקראות אבות, והמלאכות שלא היו חשובות במשכן והן דומות לאבות - נקראות תולדות. (ג) פעולה שעל ידה נשלמת עשיית דבר.

ב. כל אלו המלאכות וכל שהוא מענינן, הן הנקראין 'אבות מלאכות'. כיצד הוא ענינן? אחד החורש, או החופר, או העושה חריץ - הרי זה אב מלאכה; [משום] שכל אחת ואחת מהן - [היא] חפירה פקרקע, וענין אחד הוא.

(ד) כל המלאכות הדומות להן בפעולתן ומטרתן, אף שהן לא היו במשכן.

ג. וכן אחד הזורע זרעים, או הנוטע אילנות, או המבריף אילנות, או המרפיב [אילן באילן], או הזומרי - כל אלו אב אחד הן מאבות מלאכות, וענין אחד הוא; שכל אחת מהן - לצמח דבר הוא מתפון.

(ה) מכופף ענף עץ ומכסהו באדמה, כדי שיגדל ממנו עץ נוסף. (ו) קוצץ ענפים בעצים כדי לשפר את הצמיחה.

ד. וכן אחד הקוצר תבואה או קטנית, או הבוצר ענבים, או הגזר [מלוקט] תמרים, או המוסק זיתים, או האורה [קוטף] תאנים - כל אלו אב מלאכה אחת הן; שכל אחת מהן - לעקר דבר מגדוליו מתפון. ועל דרך זו, שאר האבות.

ה. התולדה, היא המלאכה הדומה לאב מאלו האבות. כיצד? המתחף את הירק מעט מעט [=דק] לבשלו, הרי זה חייב - [משום] שזו המלאכה תולדת טחינה, [מכיוון] שהטוחן לוקח גוף אחד ומחלקו לגופים הרבה; וכל העושה דבר הדומה לזה, הרי זה תולדת טוחן. וכן הלוקח לשון של מתכת, וישף [=משייף] אותו פדי לקח מעפרו פדרף שעושים צורפי הזהב - הרי זה תולדת טחינה.

(ז) בפעולה אך לא במטרה.

~ יום שישי י"ג סיון ~

פרק ח

דיני עשר המלאכות הראשונות מל"ט המלאכות, מחרישה עד לישא.

א. החורש כל שהוא, חייב. המנפש [=עוקר עשבים]

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ה. התולש עלשים [=מין צמח], והמזרד זרדין [=ענפים דקים] - אם לאכילה, שעורו פגרוגרת; ואם לבהמה, שעורו כמלא [=כמות הממלאה] פי גדי; ואם להסקה, שעורו פדי לבשל ביצה.

המעמר [=אוסף] אכלין, שעורו פגרוגרת; ואם עמר לבהמה [=למאכלה], שעורו כמלא פי גדי; ואם להסקה, שעורו פדי לבשל ביצה. וביצה האמורה בכל מקום, היא ביצה בינונית של תרנגולין; וכל מקום שנאמר 'פדי לבשל ביצה', הוא פדי לבשל משלשה בביצה. ואין עמור, אלא בגדולי קרקע.

(ה) מדובר כשעושה זאת בשדה שאינו שלו, אך אם הוא עושה זאת בשדה שלו ומתכוון ליפות את הקרקע חייב בכל שהוא כמבואר בהלכה א.

ו. המקבץ דבלה [=תאנים יבשות] ועשה ממנה עגול [=גוש], או שנוקב תאנים והכניס החבל בהן עד שנתקבצו גוף אחד - הרי זה תולדת מעמר, וחייב. וכן כל פיוצא בזה.

ז. הדש פגרוגרת, חייב; ואין דשה, אלא בגדולי קרקע. והמפרק [דגן משבלין], הרי הוא תולדת הדש. החולב את הבהמה - חייב, מפני שהוא מפרקי. וכן החובל בחי שיש לו עור, חייב משום מפרקי - והוא, שיהיה צריך לדם שיצא מן הבהמה; אכל אם נתפון להזיק בלבד - פטור, מפני שהוא מקלקל. ואינו • חייב, עד שיהיה בדם או בחלב שהוציא [ממקום גידולו], פגרוגרת.

(ו) כי בעלי חיים נחשבים כקרקע משום שהם ניזונים מהצמחים. (ז) כי הדם יוצא ממקומו ומגיע לעור.

ח. כמה דברים אמורים? בחובל בבהמה וחייה וכיוצא בהן. אכל • החובל בחייו - אף על פי שנתפון להזיק - חייב, מפני נחת רוחו; שהרי נתקרה [נתייבחה]

דעתו ושכבה חמתו [=כעסו], והרי הוא כמתקן; ואף על פי שאינו צריך לדם שהוציא ממנו, חייב.

בעקרי [=סמוך לשורש] האילנות, והמקרקס [=תולש] עשבים, או המזרד [=חותך] את השריגים [=זמורות], פדי ליפות הקרקע - הרי זה תולדת חורש; ומשיעשה כל שהוא, חייב. וכן המשוה [=מיישר] פני השדה - כגון שהשפיל התל ורדדו [=שיטח הקרקע], או מלא הגיא [=גומא] - חייב משום חורש; ושעורו, כל שהוא. וכן כל המשוה גמות [בשדה], שעורו כל שהוא. (א) אף כמות קטנה.

ב. הזרע כל שהוא, חייב. הזמר [=קוצץ ענפים] את האילן פדי שיעצמה - הרי זה מעין זרע. אכל המשקה צמחין ואילנות בשבת - הרי זה תולדת זרע, וחייב בכל שהוא; וכן השורה חטין ושעורין וכיוצא בהן במים - הרי זה תולדת זרע, וחייב. (ב) כי הוא לא מתעסק בגרעין או באילן, אלא במים.

ג. הקוצר פגרוגרת [=כשיעור תאנה מיובשת], חייב. והתולש [בדי], תולדת קוצר הוא; וכל העוקר דבר מגדולי, חייב משום קוצר. לפיכך, צרור [=רגב אדמה] שעלו [=צמחו] בו עשבים, וכשנות [=מין עשב] שעלה בסנה [=שיח קוצני], ועשבים שצמחו על גב החבית - התולש מהן, חייב; [משום] שזה הוא מקום גדול. אכל התולש [עשבים] מעציץ שאינו נקוב [בתחתיתו] - פטור, מפני שאין זה מקום גדול. ועציץ נקוב בכדי [=גבורל] שרש קטן, הרי הוא פארץ; והתולש ממנו, חייב.

ד. כל זרע שקצירתו מצמחת אותו ומגדלתו, כגון אספסתא [=חציר] וסלקא [=סלק] - הקוצרו בשגגה, חייב שתי חטאות: אחת מפני שהוא קוצר, ואחת מפני שהוא נוטע. וכן הזומר, והוא צריך לעצים - חייב משום קוצר, ומשום נוטע.

(ג) הקצירה שלו מזרות גם את הצמיחה שלו.

גבשושית [=גוש] של עפר שעלו בה עשבים - הגביהה מעל הארץ והניחה על גבי יתדות [=בארי], חייב משום תולש; היתה על גבי יתדות והניחה על הארץ, חייב משום זרע. תאנים שייבשו באביהן [=בעורן על העץ], וכן אילן שייבשו פרותיו בו - התולש מהן בשבת חייב, אף על פי שהן בעקורין [=תלושים] לענין טמאה.

(ד) ומקבלים טומאה גם כאשר הם על האילן.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי י"ג סיון - ספר זמנים - הלכות שבת

קעט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(ח) שאם התכוון להזיק הוא פטור.

[כלים שאינם מיועדים לברירה], פטור; ואם בירר בידו לאכל לאלתר [מיד], מתיר.

(טז) כל ברירה לצורך הסעודה שאוכל כעת, נקראת ברירה לאלתר.

יג. והבורר פסלת מתוך האכל, אפלו בידיו - חיב. והבורר תורמוסין [=מין קטנית] מתוך פסלת שלהן - חיב, מפני שהפסלת שלהן ממתקת אותן כשישלקן [=יתבשלן] עמה, ונמצא כבורר פסלת מתוך אכל, וחיב.

הבורר אכל מתוך פסלת בידו להניחו [לאחר זמן], אפלו לבו ביום - נעשה כבורר לאוצר [=לאחסון], וחיב. היו לפניו שני מיני אכלין מערבין - בורר אחד מאחד, ומניח לאכל מיד; ואם בירר והניח לאחר זמן, אפלו לבו ביום - כגון שבורר בשחרית לאכל בין הערבים [אחר הצהריים] - חיב.

(יז) המאכל שברצונו לאכול עכשיו נחשב אוכל והמאכל השני נחשב פסולת, ולכן הוא צריך לברור את המאכל שרוצה לאכול עכשיו ולהניח את המאכל השני בקערה.

יד. המשמר [=מסנן] יין או שמן או מים, וכן שאר המשקין, במשמרת [=מסננת] שלהן - חיב; והוא, שישמר כגרוגרת. אבל מסננין יין שאין בו שמרים, או מים צלולין, בסודרין [=בד] ובכפיפה מצרית [=מין סל], כדי שיהא צלול ביותר. ונותנין מים על גבי שמרים כשבייל שיעלו. ונותנין ביצה טרופה [=מעורבת] של למסננת של [גרעין] חרדל כדי שיעל [החרדל]; וחרדל שלשו מערב שבת - למחר ממוחו [=עושהו נזול], בין ביד בין בכלי. וכן יין מגתו, כל זמן שהוא תוסס - טורף חבית בשמריה, ונותן לתוך הסודרין; [מכיוון] שעדין לא נפרשו [הפורדן] השמרים מן היין יפה יפה [בשעת התסיסה], וכל היין כגוף אחד הוא. וכן החרדל, וכל פיוצא בו.

(יח) ואין בכך איסור ברירה, כי גם ללא הסנינון היין והמים היו ראויים לשתייה. (יט) צלולים שאין בהם איסור ברירה. (כ) שהיו בתוך המסננת לפני שבת. (כא) שיהיו השמרים צלולים יותר. ואין בכך איסור בורר כמבואר בהמשך ההלכה. (כב) ולכן אין בכך איסור בורר. (כג) נחשב כגוף אחד.

טו. הטוחן כגרוגרת, חיב. וכל השוחק [=כוחש] תבלין וסמנין [=צמחי מרפא וצבע] כמכתשת - הרי זה

ט. שמונה שרצים האמורים בתורה, הן שיש להן עורות [דיגם] לעננין שבת, כמו חיה ובהמה ועוף. אבל שאר שרצים ורמשים, אין להן עור; לפיכך, החובל בהן - פטור. ואחד החובל בבהמה חיה ועוף, או בשמונה שרצים, ועשה חבורה ויצא דם, או שנצצר [=נאסף] הדם [תחת העור] אף על פי שלא יצא - חיב.

(ט) בפרשת שמיני, והם: החולד, העכבר, הצב, האנקה, הכח, הלטאה, החומט והתנשמת. (י) מכיוון שאין להם עור, הדם חוזר מיד למקומו המקורי ואין זו נחשבת חבלה. (יא) משום מפרק, כמבואר בהלכה ז.

י. הסוחט את הפרות, חיב משום מפרק; ואינו חיב, עד שיהיה במשקין שסחט כגרוגרת. ואין חיבים מן התורה, אלא על דריכת זיתים וענבים בלבדי. ומתר לסחט אשכול של ענבים לתוך האכל, שמשקה הבא לאכל - אכל הוא, ונמצא כמפרק אכל מאכל; אבל אם סחט לכלי שאין בו אכל - הרי זה דורף, וחיב. והחולב לתוך האכל, או היוגק בפיו - פטור, ואינו חיב עד שיחלב לתוך הכלי.

(יב) כי הוא מפרק את המשקה מהפרי. (יג) משום שמי פירות אחרים הראויים לאכילה נחשבים כאוכל, וכאשר הוא סוחט אותם הוא מפריד אוכל מאוכל ואין בכך איסור. אולם, חכמים אסרו לסחוט גם זיתים ורימונים כמבואר בפרק כא. (יד) אולם אסור לסחוט פירות שאינם ראויים לאכילה אף לתוך האוכל, כי מכיוון שהם אינם ראויים לאכילה, הוא סוחט אוכל מתוך פסולת וחיב משום מפרק. (טו) אבל אסור לעשות כך, כי מכיוון שאסור לשחוט את הבהמה בשבת היא נחשבת כפסולת ובהוצאת החלב הוא מוציא אוכל מתוך פסולת.

יא. הזורה או הבורר כגרוגרת, חיב; והמחבץ [=מייצר חמאה], הרי הוא תולדת הבורר. וכן הממחה [מוציא] שמרים מתוך המשקין - הרי זה תולדת בורר או תולדת מרקד, וחיב; שהזורה והבורר והמרקד, דומין עניניהם זה לזה; ומפני מה מנו אותן בשלשה? מפני שכל מלאכה שהיתה במשפן, מונין אותה בפני עצמה.

יב. הבורר אכל מתוך פסלת, או שהיו לפניו שני מיני אכלין וברר מין ממין אחר - בנפה ובכברה [נפה גסה, והם כלים המיועדים לברירה], חיב; כגון ובתמחוי

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

המלאכות בהתאם לסדר הכנת לחם, נאמרה מלאכת אפייה. (ב) ככולם נעשית פעולת ריכוך דבר קשה או התקשות דבר רך באמצעות האש. (ג) כי בדרך כלל מחממים מים לצורך רחיצה. אבר קטן היא האצבע הקטנה ברגל של תינוק בן יומו, כמבואר בפרק יח. (ד) שיעור זה הוא מבחינת איכות בישול הסממנים, וכמות המים הנדרשת לחיוב האדם היא כדי לצבוע בגד קטן של פי סבכה, כמבואר בפרק יח.

ב. הנותן ביצה בצד המחם [=דוד מים] בשביל שתתגלגל [=תחבשל מעט], ונתגלגלה - חיב; שהמבשל בתולדת האור [=האש], כמבשל באור עצמה. וכן המדיח בחמין [דג] מליח הישן [=שנמלח לפני שנה], או קולס האספנון והוא דג דק ורך ביותר - הרי זה חיב; שהדחתו בחמין, זה הוא גמר בשולו. וכן כל פיוצא בהן.

(ה) מכיוון שלא ניתן לאוכלם ללא הדחה במים חמים.

ג. המפקיע [=שובר] את הביצה [ומניחה] בכגד חם, או בחול ובאבק דרכים שהן חמין מפני השמש - אף על פי שנצלת, פטור; שתולדות חמה [=חימום בחפצים שהתחממו בשמש] אינן תולדות האש, אבל גזרו עליהן מפני תולדות האור. וכן המבשל בחמי טבירה וכיוצא בהן, פטורי.

(ו) דברים שהתחממו באש שאסור לבשל בהם מן התורה. (ז) טעם הדבר הוא, משום שבישול בחמה ותולדותיה הוא לא דרך הבישול הרגיל.

המבשל על האור דבר שהיה מבשל כל צרכו, או דבר שאינו צריך בשול כלל - פטורי.

(ח) כי אין בישול אחר בישול, ולכן הבישול השני לא נחשב בישול.

ד. אחד • נתן את האור, ואחד נתן את העצים, ואחד נתן את הקדרה, ואחד נתן את המים, ואחד נתן את הבשר, ואחד נתן את התבלין, ובא אחד והגיס [=ערבב] - כלם חבים משום מבשל; [משום] שכל העושה דבר מצרכי הבשול, הרי זה מבשל. אבל אם שפת [הניתן] אחד את הקדרה תחלה, ובא אחר ונתן את המים, ובא אחר ונתן את הבשר, ובא אחר ונתן את התבלין, ובא אחר ונתן את האור, ובא אחר ונתן עצים על האור, ובא אחר והגיס - שנים האחרונים בלבד חביבין משום מבשל.

השגת הראב"ד

אחד . . הקדרה א"א בגמרא (ביצה לד) מוקים לה בקדרה חדשה ומשום לבון רעפים נגעו בה.

טוחן, וחיב. המתקן ירק [דק דק] תלוש, הרי זה תולדת טוחן. וכן הנוסר עצים להנות בנסרת שלהן, או ששף לשון של מתכת - חיב משושוף כל שהוא; אבל המתקן עצים, אינו חיב עד שידקק [=יחתוך דק] מהן כדי לבשל בגרוגרת מביצה.

(כד) אך מותר לחתוך מאכל סמוך לסעודה ולאוכלו. (כה) שיעור החיוב באוכל הוא כגרוגרת, ושיעור החיוב בעצים ומתכות הוא כל שהוא. (כו) אף אם אינו נהנה מהעצים עצמם.

טז. והמרקד בגרוגרת, חיב. הלש בגרוגרת, חיב. והמגבל [=מערכב במים] את העפר, הרי זה תולדת לש; וכמה שיעורו? כדי לעשות פי כור [=פתח התנור] של

השגת הראב"ד

ואין . . בחול א"א כמדומה אני שטעה בזה שהוא סבור שאם נתן בהם מים וגבלן שאינו חייב משום לישא כמו שהוא חייב בזרע שומשמן זרע פשתן, וזהו שבוש גדול שלא אמרו אפר אינו כר גיבול אלא שאינו מחוסר גיבול ובנתינת מים לבדה חייב.

צורפי זהב. ואין • גבול

באפר, ולא בחול הגס,

ולא במרסן [=קליפות תבואה

עבות], ולא בכיוצא בהן.

והנותן זרע שמשמן או

זרע פשתן וכיוצא בהן

במים - חיב משום לשי, מפני שהן מתערבין ונתלין [=נדבקים] זה בזה.

(כז) מיד כשהוא מניח אותם במים.

~ שבת קודש י"ד סיון ~

פרק ט

דיני עשר המלאכות השניות מל"ט המלאכות, מאפייה עד בציעה.

א. האופה בגרוגרת, חיב. אחד האופה את הפת, או המבשל את המאכל או את הסמנין [=צמחי מרפא וצבע], או המחמם את המים - הכל מעין [=ענין] אחד הוא. שיעור המחמם את המים, כדי לרחץ בהן אבר קטן; ושיעור • מבשל סמנין, כדי שיהיו ראויין לדבר שמבשלין אותן לו.

השגת הראב"ד

ושיעור . . לו א"א כדי לצבוע בהן בגד קטן פי סבכה.

(א) במשכן לא הייתה מלאכת אפייה אלא מלאכת בישול הדומה לה, אולם בפירוט המלאכות במשנה המונה את

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

פפול; וְכִמָּה רָחַב הַסֵּיט? כְּדֵי לְמַתַּח מִן בֶּהֱן
[האגודל] שֶׁל יָד עַד הָאֶצְבָּע הָרִאשׁוֹנָה, כְּשִׁיפְתָּח
בִּיגִיָּהֶן בְּכָל כַּחוֹ, וְהוּא קָרוֹב לְשִׁנֵּי שְׁלִישֵׁי זֶרֶת [כ-16
ס"מ]. הַתּוֹלֵשׁ פָּנָף מִן הָעוֹף, הָרִי זֶה תּוֹלֵדֶת גּוֹזוּ.
הַטּוֹוֶה אֶת הַצֶּמֶר מִן [=על] הַחֵי - פֶּטוּר, [משום] שְׁאִין
דֶּרֶךְ גִּזְיָה בְּכָף טו, וְאִין דֶּרֶךְ נְפוּץ [סירוק] בְּכָף, וְאִין
דֶּרֶךְ טוֹיָה בְּכָף.

(טז) לגוזו את הצמר לאחר הטוויה.

(ט) כי הבישול מתחיל רק לאחר הבאת האש, ולכן במקרה הראשון כולם חייבים ובמקרה השני חייבים רק השניים האחרונים. אולם, במקרה השני המביא את האש חייב משום מבעיר ולא משום מבשל.

ה. הַנִּיחַ בֶּשֶׂר עַל גְּבִי גִחְלִים - אִם נִצְלָה בּוֹ [צליה גמורה] כְּגִרוּגֶרֶת, אֶפְלוּ [נצלה כגרוגרת] בְּשָׁנִים וּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת - חֵיב; לֹא נִצְלָה בּוֹ כְּגִרוּגֶרֶת, אֶבֶל • נִתְבַּשֵּׁל כָּלוּ [כל הבשר] חֲצִי בִשּׁוּל - חֵיב.

נִתְבַּשֵּׁל חֲצִי בִשּׁוּל מֵצַד אֶחָד - פֶּטוּר, עַד שִׁיִּהְפֹּךְ בּוֹ [-אותו] וְיִתְבַּשֵּׁל חֲצִי בִשּׁוּל מִשְׁנֵי צַדִּיִן. שִׁכַּח וְהִדְבִּיק [הניח] פֶּת בְּתַנּוּר בְּשִׁבְתּוֹ, וְנִזְכְּרִי - מִתֵּר לּוֹ לְרִדּוּתָּהּ, קֹדֶם שֶׁתֵּאָפֶה וְיָבֹוא לִידֵי מְלֶאכֶה י.

(י) כי כך היא דרך הצליה. (יא) כי ישנם אנשים הממהרים ואוכלים את המאכלים לאחר שהם מתבשלים חצי בישול. (יב) שהיום שבת, ואם ישאיר את הפת בתנור עד שהיא תיאפה הוא יעשה מלאכה אסורה ויתחייב קרבן חטאת. (יג) מותר לו להוציא את הפת מהתנור למרות שחכמים אסרו לעשות זאת, על מנת שלא יעבור על איסור מהתורה בשוגג. אולם, לאדם אחר אסור להוציא את הפת מהתנור על מנת למנוע מחברו לעבור על איסור מהתורה, כי לא אומרים לאדם לעבור על איסור על מנת להציל את חברו מאיסור אחר, אף אם חברו יעבור על איסור חמור יותר.

ו. הַמֵּתִיף [-ממיס] אֶחָד מִמִּינֵי מִתְכוֹת כָּל שֶׁהוּא, או הַמְחַמֵּם אֶת הַמֵּתִכֶּת" עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה גִחְלֵת - הָרִי זֶה תּוֹלֵדֶת מִבְּשֵׁל. וְכֵן הַמְמַסֵּם אֶת הַדּוֹנֵג, או אֶת הַחֵלֶב, או אֶת הַזֶּפֶת, וְהַכֹּפֶר [-סוג זפת], וְהַגִּפְרִית טו, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם - הָרִי זֶה תּוֹלֵדֶת מִבְּשֵׁל. וְכֵן הַמְבַּשֵּׁל כְּלִי אֲדָמָה עַד שִׁיעֲשׂוּ חֲרָשׁ, חֵיב מִשּׁוּם מִבְּשֵׁל. כָּלֹל שֶׁל דָּבָר: בֵּין שְׂרָפָה [-ריכך] גּוֹף קָשָׁה כָּאֵשׁ, או שֶׁהִקְשֶׁה גּוֹף רַךְ - הָרִי זֶה חֵיב מִשּׁוּם מִבְּשֵׁל.

(יד) על מנת להמיס אותה. (טו) למרות שדברים אלו עתידים להתקשות שוב, ופעולת ההמסה לא תחזיק מעמד.

ז. הַגּוֹזֵז צֶמֶר או שֶׁעַר - בֵּין מִן הַבְּהֵמָה בֵּין מִן הַחֵיה, בֵּין מִן הַחֵי בֵּין מִן הַמֵּת, אֶפְלוּ מִן הַשְּׁלַח שְׁלָהֶן [-עור שנפשט מהם] - חֵיב. כִּמָּה שְׁעוּרוֹ? כְּדֵי לְטוֹת מִמֶּנּוּ חוּט שְׁאָרְכּוֹ כְּרָחֵב הַסֵּיט [-שם מדה]

ח. הַנוֹטֵל [=גזור] צִפְרָנִיו, או שְׁעָרוֹ, או שְׁפָמוֹ, או זָקְנוֹ - הָרִי זֶה תּוֹלֵדֶת גּוֹזוּ, וְחֵיב; וְהוּא, שְׁיִטֵּל כְּכִלִּי; אֶבֶל אִם נָטָל בְּיָדוֹ, בֵּין לוֹ בֵּין לְאַחֵר - פֶּטוּר. וְכֵן הַחוֹתֵף יִבְלֵת מְגוּפוֹ, בֵּין בְּיָד בֵּין בְּכִלִּי - פֶּטוּר, בֵּין לוֹ בֵּין לְאַחֵר". וּמִתֵּר [לכהן] לְחַתֵּף יִבְלֵת בְּמִקְדָּשִׁי בְּיָדִיט, אֶבֶל לֹא בְּכִלִּי; וְאִם הִיָּתָה [חיבלת] יְבִשָּׁה [ונפרכת מעצמה] - חוֹתֵכָה אֶף בְּכִלִּיכָא, וְעוֹבְדֵיכֵי.

(יז) ולא עבר על מלאכת גוזו. אך אם חתך לעצמו את היבלת בכלי עבר על מלאכת מכה בפטיש משום שהוא מתקן את גופו. (יח) כהן שיש לו יבלת נחשב בעל מום ואינו יכול לעסוק בעבודת הקרבנות, וכן בהמה שיש לה יבלת נחשבת בעלת מום ואסורה להקרבה על גבי המזבח. (יט) כי חיתוך ביד אסור בשבת רק מדרבנן, ובבית המקדש מותרים כל האיסורים שאסרו חכמים בשבת. (כ) משום שחיתוך בכלי אסור בשבת מהתורה, ואיסורי התורה חלים אף בבית המקדש. (כא) משום שחיתוך יבלת יבשה אינו אסור מהתורה אף בכלי. (כב) בבית המקדש אף בשבת עצמה, למרות שבכניסת השבת היה בו מום והיה אסור לו לעבוד, משום שהדבר נחשב שהיבלת לא הייתה קיימת כלל בגופו.

ט. הַנוֹטֵל שְׁעָרוֹ בְּכִלִּי, כִּמָּה יֵטֵל וְיִהְיֶה חֵיב? שְׁתֵּי שְׁעוֹת; וְאִם לִקֹּט [שערות] לְבָנוֹת מִתּוֹךְ שְׁחֻרְתֵּיכֵי - אֶפְלוּ אַחֲת, חֵיב.

צִפְרָן שְׁפָרֵשׁ [-ניתק] רִבְּהּ, וְצִיצִין [-חוטים דקים סביב הציפורן] שֶׁל עוֹר שְׁפָרְשׁוֹ רִבְּנִי - אִם פָּרְשׁוֹ כְּלָפִי מַעֲלָה, וּמַצְעֵרוֹת אוֹתוֹ - מִתֵּר לְטֹל אוֹתָן בְּיָדֵיכֵי, אֶבֶל לֹא בְּכִלִּיכֵי; וְאִם נָטָל בְּכִלִּי, פֶּטוּר. וְאִם אֵינָן מַצְעֵרוֹת אוֹתוֹ, אֶפְלוּ בְּיָדוֹ אֲסוּר. וְאִם לֹא פָּרֵשׁ רִבְּנֵי - אֶפְלוּ מַצְעֵרוֹת אוֹתוֹ, אֲסוּר לְטָל בְּיָדוֹ; וְאִם נָטָל בְּכִלִּי, חֵיב.

(כג) על מנת שלא ייראה אדם מבוגר. (כד) הם לא נחשבים

ואין . . בכך: גדר טוויה על גבי בהמה – לקו"ש חט"ז ע' 451 הע' 28 ושו"ג. הרי . . וחיוב: אם דין זה הוא גם במלאכת סותר – לקו"ש חכ"ט ע' 12 הע' 45.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כגון שנתן קללקתו לתוך מי עפצא [מיני דין],
שנעשה הכל שחר; או שנתן איסטס לתוך מי
כרפם [מיני צבעים], שנעשה הכל ירק; וכן כל פיוצא
בזה. וכמה שעורו? כדי לצבע בו חוט שארכו
ארבעה טפחים.

(לג) מערב שני צבעים ויוצר מהם צבע חדש. (לד) אך
צביעת מים לא נחשבת תולדת צביעה.

טו. הטווה [חוט] בארץ ארבעה טפחים מכל דבר
הנטוה, חיב; אחד הטווה את הצמר, או את
הפשתן, או את השער, או את הנוצה, או את
הגידין, וכן כל פיוצא

השנת הראב"ד

העושה . . טווה א"א איני מכיר
טויה בעשיית הלברין לפי שהוא
לוקח הצמר מלובן ומנופץ ושוטחו
על גבי בגד נותן מוך על מוך עד
שנעשה עבה ומטפחו במים
וכורכו עם הבגד ומהדקו עד
שמתחבר ומתקשה ונעשה הלבד
מאיליו, ואם זה החבור קורא לו
טויה איני יודע, ונראה יותר שהוא
כמגבן שהוא תולדת בונה ושיעורו
איני יודע ואולי כרוחב ואורך
קליעות שעושות בנות העניים על
מצחיהם.

העושה • את
הלבר [בגד מצמר רחוס] -
הרי זה תולדת טווה לה,
וחיב; והוא, שילבר
דבר שאפשר לטוות
ממנו ארץ ארבעה
טפחים בעלי בינוני

[ממוצע].

(לה) מכיוון שהוא מקבץ את כל החלקים הנפרדים של הצמר
ומחבר אותם יחד.

טז. העושה שני בתי גירין [=פריסת חוטי השתין], חיב.
העושה נפה, או כברה [נפה גסה], או סל, או סככה
[כיסוי לראש הדומה לרשת], או שפרג מטה בחבלים לו - הרי
זה תולדת עושה גירין לו; ומשעשה שני בתים
שני חוטי שתין באחד מכל אלו, חיב. וכן כל העושה
שני בתים בדבר שעושין אותו בתים בתים [המורכב
מחוטם ארוגים] כגון אלו, חיב.

(לו) ארג סריג שישמש כמזון על גבי המיטה. (לז) כי כל
הדברים האלו מורכבים מחוטי שתי וערב.

יז. דרך האורגין, שמותחין החוטין תחלה בארץ
היריעה ובחברה, ושנים או חזין [אותה] זה מפאן [אחד
מצד אחד] וזה מפאן, ואחר שובט בשבט [מכה במקל] על
החוטין ומתקן [ומסדר] אותן זה בצד זה, עד
שתעשה פלה שתילח בלא ערב. ומתיחת החוטין
בדרך האורגין, היא [נקראת] הנסכת המפסכה; וזה
[האדם] המותח, נקרא 'מספ'. וכשנפלין אותה
ומתחיל להכניס הערב בשתי, נקרא 'אורג'.

כמחוברים לעור ואיסור תלישתם הוא רק מדרבנן, אך יש
הבדל אם הם פירשו כלפי מעלה או כלפי מטה כדלהלן.
(כה) משום שהוא רוצה למנוע את צערו ואינו מתכוון לתקן
את גופו. (כו) כי מתאפשר לתלוש אותם ביד. (כז) הם
נחשבים מחוברים לעור ואיסור תלישתם בכלי הוא מן
התורה.

י. המלבן [=מכבס] את הצמר, או את הפשתן, או את
השני [בד מצבע אדום], וכן כל פיוצא בהן כמה שדרפן
להתלבן - חיב. וכמה שעורו? כדי לטוות ממנו חוט
אחד, ארכו כמלא רחב הסיט כפול, שהוא ארץ
ארבעה טפחים [כ-32 ס"מ].

יא. והמכבס בגדים - הרי הוא תולדת המלבן,
וחיב. והסוחט את הפגד עד שפיוצא המים שבו הרי
זה מכבסו, וחיב; [משום] שהסחיטה מצרכי כבוס
היא, כמו שההגסה מצרכי הבשול. ואין סחיטה
בשעריכ; והוא הדין לעור, שאין חיבין על סחיטה.

(כח) סחיטת הבגדים מסייעת ומביאה לידי כיבוס, וכן גם
ההגסה והערבוב בתבשיל מסייעת ומביאה לידי בישול.
(כט) כי הוא לא סופג מים.

יב. המנפץ [חובט] את הצמר, או את הפשתן, או
את השני, וכיוצא בהן - חיב. וכמה שעורו? כדי
לטוות ממנו חוט אחד, ארכו ארבעה טפחים.
והמנפץ את הגידים עד שיעשו כצמר, כדי לטוות
אותן - הרי זה תולדת מנפץ, וחיב.

יג. הצובע חוט שארכו ארבעה טפחים, או דבר
שאפשר לטוות ממנו חוט [בגודל] כזה [כגון צמר] -
חיב. ואין הצובע חיב, עד שיהיה צבע המתקנים
[=בר קיימא]; אבל צבע שאינו מתקנים כלל, כגון
שהעביר סרקל או ששרלא על גבי ברזל או נחשת
וצבעו - פטור; שהרי אתה מעבירו לשעתו, ואינו
צובע כלום לב; וכל [העושה מלאכה] שאין מלאכתו
מתקימת בשבת, פטור.

(ל) צבע צהוב. (לא) צבע אדום בהיר. שני צבעים אלו אינם
עמידים לאורך זמן. (לב) ניתן להסיר את כל הצבע בקלות
מבלי שישאר אף סימן.

יד. העושה עין
הצבע לג - הרי זה תולדת
צובע, וחיב. כיצד?
ביצד . . שחור א"א קשיא לי בשול
סמנים דגמרינן מיניה מבשל (שבת
עד) תיפוק לי נמי משום צובע המים,
ואני לא הייתי סבור שיתחייב משום
צובע עד שיעצב דבר שנגמרה בו מלאכת הצבע אבל צביעת מים שאינה
לצורך עצמן לא, ושריית דיו וסמנין משום לש באו לה ולא משום צבע המים,
כמו שרית הכרשינין וכעין מים וקמח או מים ועפר.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לח) חוטי האורך שבאריג. (לט) חוטי הרחב שבאריג. (מ) מצמידים שני חוטי שתי ומשחילים ביניהם חוט ערב.

יח. המסך חייב, והיא מלאכה מאבדות מלאכות. והשובט [=מכה] על החוטין עד שיתפרקו [=ייפרדו] ויתקנם, הרי זה תולדת מסך. וכמה שעורן? משיתקן רחב שתי אצבעות. וכן האורג שני חוטין ברחב שתי אצבעות, חייב. בין שארגן בתחלה [בגד חרש], בין שהיה מקצת הפגד ארוג [לפני כן] וארג על האריג [הקיים] - שעורו שני חוטין מא; ואם ארג חוט אחד, והשלים [סיים] בו הפגד - חייב. ארג בשפת היריעה שני חוטין ברחב שלשה בתי גירין - חייב^ב; הא למה זה דומה? לאורג צלצול קטן [חגורה] ברחב שלשה בתי גירין^ג.

הבוצע... האריג א"א זה הפירוש נוטה לקרוע ע"מ לתפור וכבר הוא שנוי במשנה (שבת עג) ואנו מקובלים בוצע כמו פוצע והוא לשון חתוך שחותך שני חוטין, אחר שהשלים אריגתו חותך את הארוג מן המשויר שבמסכת ואפילו לא חתך ממנו אלא שני חוטין חייב בחתיכה זו.

כ. הבוצע • שני חוטין, חייב; ובוצע, הוא המפריד את [שארי] האריג [-שבמכונת האריגה]. בין שהוציא הערב מן השתי, או שהעביר השתי מעל הערב, הרי זה בוצע וחייב; והוא, שלא יהיה מקלקל, אלא יתפון לתקן, פדרף שעושין אלו שמאחין [תופרים] את הפגדים הקלים ביותר - שבוצעין, ואחר כך מאחין, וחוזרין ואורגין חוטין שבצעו, עד שיעשו שני הפגדים או שני הקרעים [בגד] אחד. והסותר את הקליעה [על גנת] לתקן [אותה], הרי זה תולדת בוצע; ושעורו, כשעור הבוצע.

(מא) שהוא שיעור קטן יותר מרחב שתי אצבעות. (מב) כי האריגה בשפת היריעה היא חשובה אף ברחב כזה. (מג) שיש לו חשיבות וחייב על מעשיו.

יט. המדקדק [מסדר] את החוטין והמפרידן בעת האריגה - הרי זה תולדת אורג. וכן הקולע את

המשך ביאור למס' חולין ליום שני עמ' א

- 1 העץ מחוסר חמיטה - שעדיין לא עשו ממנו כלי, הרי הוא טהור,
- 2 כלומר אינו ראוי לקבל טומאה.
- 3 מקשה הגמרא: מה באה הברייתא לחדש בדין 'מחוסר חמיטה' שטהור, פשיטא, שמאחר ולא חקקו בו ואינו כלי, פשוט הדבר שאינו מקבל טומאה. מתרצת הגמרא: לא צריכא אלא באופן דחק קפיוא בקבא - שחקק בית קיבול הראוי ל'קפיוא', שהם שלשה לוגין ודהיינו שלשת רבעי הקב, בעץ שבדעתו לחקוק בו בית

המשך ביאור למס' חולין ליום שבת קודש עמ' ב

- 1 (מלכים א' י טז) 'והב שחוט', שמשמעו 'זהב משוך', שכשהוא רך מושכים ממנו חוטים. ועוד אומר הכתוב, 'חץ שחוט לשונם מרמה דבר'. שואלת הגמרא: מאי 'ואומר', לשם מה הוצרך תנא דבי רבי ישמעאל להביא מקור נוסף. משיבה הגמרא: ובי תיקא ו-אם תאמר] ש'והב שחוט' אין הכרח שהוא מלשון משיכה, שכן יש לפרש ש'שחוט' מלשון 'נמנוה כחוט' הוא, תא שמע - בוא ולמד מ'חץ שחוט לשונם' ששחיטה היא מלשון משיכה.
- 2 רבא הוה בריק ליה גירא - בדק חץ מחשש פגימה לרבי יונה בר תחליפא, וירה רבי יונה חץ זה ושחט בה עופא ביה דפסח - תוך כדי מעופו.
- 3 מקשה הגמרא: ודלמא עביר תלדה, שכן יתכן שחרר החץ תחת הסימנים ושחטם בדרך חלדה שהיא שחיטה פסולה. מתרצת הגמרא: חיוין

שיעורי רמב"ם - ספר המצוות

הקבלה האמתית בלבד. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכתא המיוחדת לכך, כלומר: מסכת נדרים.

~ יום שלישי י' סיון ~

מצות עשה צה. צב.

מצות לא תעשה רט.

המצוה הצ"ה נרפסה ביום הקודם.

המצוה הצ"ב — הצווי שצטווה הנזיר לגדל שערו, והוא אמרו יתעלה: "גדל פרע שער ראשו" (במדבר ו, ה), ולשון המקלטה: "קדוש יהיה — גדול בקדשה, גדל פרע — מצות עשה ומנין בלא תעשה? תלמוד לומר: תער לא יעבר על-ראשו". ושם נאמר: "הא מה שירת מצות עשה (כלומר, כיון שהכל בכלל לאו, מה נשאר כלומר: לצורך מה דרשנו במיוחד מהפסוקים לעבור עליו בעשה?), החופף (ראשו) באדמה (המשירה שער), והנותן סמנין". כלומר: שהנזיר, אם נתן על ראשו סם המשיר את השער, לא יהא עובר על מצות לא תעשה, שהרי לא העביר (כלי, שהוא) כעין תער; אבל יהא עובר על מצות עשה, והוא אמרו: "גדל פרע" — וזה לא גדל; והרי לאו הבא מכלל עשה — עשה הוא, לפי הכללים אצלנו. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במקומם במסכת נזירות (לט).

המצוה הר"ט — האזהרה שהזהיר הנזיר מלגלח, והוא אמרו יתעלה: "תער לא יעבר על-ראשו" (שם). וגם המגלח ראש הנזיר — לוקה, לפי שמגלח ממתגלח. ומשיגלח שערה אחת — לוקה. וכבר נתבאר כל-דיני הנזיר במסכתא שחברה לכך.

~ יום רביעי י"א סיון ~

מצות לא תעשה רב. רג. דה.

המצוה הר"ב — האזהרה שהזהיר הנזיר מלשחות יין או מיני השכר שיש בעקר תערבתם מי ענבים, והוא אמרו יתעלה: "וכל-משרת ענבים לא ישתה" (במדבר ו, א). והפליג באזהרה על כך ואמר שאפלו חמץ היין או השכר שיש בו תערבת יין — אסור לו לשתות, והוא אמרו: "חמץ יין וחמץ שכר לא ישתה" (שם). ואין לאו זה מצוה בפני עצמה, שאלו אמר: יין לא ישתה וחמץ יין לא ישתה — כי אז היו שתי מצות; אלא אמר: חמץ יין לא ישתה — הרחקה מן-היין. ונתבאר בגמרא נזירות (לז), שאמרו "משרת ענבים", לאסור טעם (היין,

~ יום ראשון ח' סיון ~

מצות לא תעשה קנז.

המצוה הקנ"ז — האזהרה שהזהירו מלעבור על מה שחיבנו עצמנו בדבור, אף-על-פי שהוא בלי שבועה — ואלו הם הנדרים, כגון שיאמר אדם: אם יקרה כך וכך, או אם אעשה כך — פרות העולם אסורין עלי או פרות עיר זו; או אינה מאכל מסים, כגון שאמר: יאסר עלי היין או יאסר עלי החלב או הדגים וכיוצא בזה. וכן אם אמר: הנאת אשתי אסורה עלי וכל-הדומה לזה מן החיובים שנתבארו דגמותיהם בנדרים — הרי זה חיב לקיים אותו הנדר. ובאה האזהרה מלעבור על אותו הדבור, והוא אמרו יתעלה: "לא יחל דברו ככל-היצא מפיו יעשה" (במדבר ל, א), ובא הפרוש (בספרי שם): "לא יחל דברו" — לא יעשה דבריו חלין, כלומר שייחב עצמו דבר ולא יקימנו. ולשון גמרא שבועות (כה), אמרו: קונמות (קונם עלי — לשון נדר) — עובר ב"לא יחל דברו". ובספרי (במדבר שם) אמרו: "לא יחל — מגיד שהוא עובר על 'כל יחל' ועל 'כל תאחר'", כלומר: שאם נדר לקרן ולא הקריבו ועברו עליו שלשה רגלים — הרי זה חיב משום "לא תאחר" ומשום לא יעשה דבריו חלין. וכן כל-הדומה לקרן, כגון שגדר לבדק הבית או לצדקה או לבית הכנסת וכיוצא בזה. והעובר ועושה מה-שאסר על עצמו לעשותו — לוקה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בשלמות במסכת נדרים.

~ יום שני ט' סיון ~

מצות עשה צה.

המצוה הצ"ה — הצווי שצטוונו בהפרת נדרים, כלומר: שהורנו שנתן לנו לדון באותם הדינים: אף אין הענין, שעל כל-פנים חובה שנפר. והבן שזה בדיוק הענין בכל-פעם שתשמעני מונה דין מן הדינים (מצוות מסוימות כמו טומאה, שומרים ועוד), שאין זה בהקרת צווי לעשות דבר מסים, אלא המצוה היא שאנו מצוים לדון בענין שהוא פדין הזה. ואמנם שהפעל והאב מפרים, הרי פרשו הכתוב וקבע את-משפטיו. ובקבלה נמסר שגם החכם תתיר הנדר לכל וכן השבועה, והרמז על כך הוא אמרו: "לא יחל דברו" (שם שם) — "הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו". ובכלל אין ראיה על כך מן הכתוב, וכבר אמרו (חגיגה י:). "התר נדרים (מה שאמרו חכמים שהחכם מתיר הנדר) פורחין באויר (אין יותר מאשר מעט רמו במקרא על-כך) ואין להם על מה-שיסמכו", אלא

שנכנס, לאהל שיש שם גוסס וישב שם עד שמת אותו האדם שנמצא שנשטמא וכא באהל המת פאחת. אבל אם נכנס לאהל המת כבר קדמה השטמא לביאה (כי מיד עם הכנס חלק קטן ממנו, טרם שבא כולו — נטמא), כמו שנתבאר שם לפי הפללים המבארים באהלות.

המצוה ה"ז — האזהרה שהזהר הנזיר מלהשטמא למת, והוא אמרו: "לאביו ולאמו וגו' לא-יטמא" (שם, ז). ואם נשטמא בשטמאת מת, בין בשטמאות שמגלח עליהן בין בשטמאות שאינו מגלח עליהן — לוקה.

~ יום שישי י"ג סיון ~

מצות עשה צנ. קיד.

המצוה הצ"ג — הצווי שנצטוו הנזיר בגלות ראשו והבאת קרבנותיו פתם ימי הנזירות. ולשון ספרא (פרשת מצורע, ויקרא ד, ט): "שלושה מגלחין ותגלחתן מצוה: הנזיר והמצרע והלויים". אמנם תגלחת הלויים היתה במדבר ואינה נוהגת לדורות, אף תגלחת נזיר ומצרע נוהגת לדורות. וברור שיש לנזיר שתי תגלחות: תגלחת שטמא, והוא אמרו: "וכי-ימות מת עליו וגו'" (במדבר ו, ט) ותגלחת טהרה, והוא אמרו יתעלה: "ביום מלאות ימי נזרו" (שם), אבל אין למנות שתי תגלחות אלו בשתי מצות, לפי שתגלחת שטמא היא מהלכות מצות נזירות, לפי שמצות עשה שלו היא: שניבך פרע (שיגדל שער) בקדשה, כמו שבארנו. אחר-כך המשיך הכתוב ופרט ואמר: אם נשטמא במת בימי הנזירות, יגלח ויביא קרבן ואחר-כך ישוב לגדל פרע בקדשה מחדש, כנגד תקופת ימי הנזירות שחייב עצמו בה, כמו שיש למצרע שתי תגלחות והן מצוה אחת, כמו שאבאר במקומו (מצות עשה קיא — שיעור ריא). גם אבאר לקמן את-השעם שמנינו תגלחת נזיר וקרבנותיו מצוה אחת, ותגלחת מצרע וקרבנותיו שתי מצות. וכבר נתבאר גם דיני מצוה זו, כלומר: תגלחת נזיר, במקומם במסכת נזירות (מה).

המצוה הקי"ד — הצווי שנצטוינו בדין ערכי אדם, והוא: שהאומר 'ערכי עלי' או 'ערך פלוני עלי' — אם הוא זכר נותן כף; ואם היא נקבה נותן כף; וגם לפי הגיל, כמו שאמר הכתוב, ולפי מצב המצריך (כפי הישג ידו), והוא אמרו יתעלה: "איש פי יפלא נדר בערךך נפשות וגו'" (ויקרא כו, ב). וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת ערכים.

~ שבת קודש י"ד סיון ~

מצות עשה קמו. קמו. קיו.

המצוה הקט"ו — הצווי שנצטוינו בדין ערכי בהמה

שחדר לתערובת — פערק (היין). והראיה שהן מצוה אחת — היא: שאם שתה יין וחמץ — אינו לוקה שמים, כמו שנבאר לקמן (לא תעשה רו — שיעור קטו): וכשישתה הנזיר רביעית יין או חמץ — לוקה.

המצוה ה"ג — האזהרה שהזהר הנזיר מלאכול ענבים, והוא אמרו: "וענבים לחים וכו' לא יאכל" (שם), ואם אכל מהם כזית — לוקה.

המצוה ה"ד — האזהרה שהזהר הנזיר מלאכול צמוקים, והוא אמרו: "ויבשים לא יאכל" (שם), ואם אכל מהם כזית — לוקה.

~ יום חמישי י"ב סיון ~

מצות לא תעשה רה. רז. רח. רז.

המצוה ה"ה — האזהרה שהזהר הנזיר מלאכול זרע ענבים, והוא אמרו: "מתרצנים ועד-זג לא יאכל" (במדבר ו, ג), ואם אכל מהם כזית — לוקה.

המצוה ה"ו — האזהרה שהזהר הנזיר מלאכול קלפי הענבים, והוא אמרו: "ועד-זג לא יאכל", ואם אכל מהם כזית — לוקה. והראיה שחמשה אלו, כלומר: יין וענבים וצמוקים וחרצן וזג כל-אחד מהם מצוה בפני עצמה היא — שהיא לוקה על כל-אחד ואחד מהם מלקות אחת. ולשון המשנה (נזיר לד:): "חב על היין בפני עצמו ועל הענבים בפני עצמן ועל הזגין בפני עצמן ועל החרצנים בפני עצמן". ובפרוש אמרו בגמרא נזירות (לח:): "אכל ענבים לחים ויבשים חרצנים וזגין וסחט אשכול של ענבים ושתה — לוקה חמש". וכאשר חשבו שם (בגמרא) לקבץ שתנא זה תנא ושיר (שהתנא במשנה לא מנה את כל הלאוין שעובר, ושיר עוד) ושהוא חב מחמת שהוא נזיר, יותר מחמש מלקיות אמרו (בגמרא): והא שיר לאו דלא יחל ולא אמרו: והא שיר חמץ? לפי שאינו חב על היין ועל החמץ שמים, פי החמץ לא נאסר אלא מחמת עקרו שהוא היין, כמו שבארנו (לא תעשה צב). וכאלו אמר שעקר אסורו לא נסתלק ממנו בקלקולו. וממה שאמה צריך לדעת, שאסורי נזיר אלו מצטרפין פלן לכזית ולוקה על כזית מפלן.

המצוה ה"ח — האזהרה שהזהר הנזיר מלהשטמא באהל המת, והוא אמרו: "ועל נפש מת לא יבא" (שם, ז). ובפרוש אמרו בגמרא (נזיר מב:): "קרא מלא דבר הכתוב 'לא-יטמא', כשהוא אומר 'לא יבא' להזהיר על השטמא ולהזהיר על הביאה". וישם נתבאר שאם נכנס לאהל המת אחר שנשטמא — אינו לוקה אלא אחת; ושאם ארעו לו שטמא וביאה פאחת — חב שמים, כגון

מתוך מהדורת חזק

ובשדה מקנתו "והשב-לו הפהן את מכסת הערף".
 וכבר נתבאר גם דיני מצנה זו כלם בשלמות במסכת
 ערכים (פרק ופרק ח). ואל יחשוב החושב, שארבעת סוגי
 ערכים אלו יש ביניהם שתוף המציב שימנו כמצנה אחת
 — אלא הן ארבע מצות: לכל-אחת מהן דין שאינו
 באחתה, אבל שם 'ערף' כוללם על דרך שתוף השם. לכן
 אין למנות מיני הערכים כלם כמצנה אחת, כמו שאין
 אנו מונים מיני הקרבנות כלם כמצנה אחת (אף ששם
 "קרבן" משותף לכולם). וזה ברור כשנתבונן.

טמאה, והוא אמרו: "והעמיד את-הבהמה לפני הפהן
 והעריף הפהן אותה" (ויקרא כז, יא-יב). וכבר נתבאר דיני
 מצנה זו בכמה מקומות בתמונה (לב); ומעילה (יב).

המצנה הקט"ז — הצווי ששצטוינו בערכי בתיים.
 והוא אמרו: "ואיש כי-יקדיש את-ביתו קדש לה'
 והעריכו הפהן" (שם, יג). וכבר נתבאר דיני מצנה זו
 במסכת ערכים (לא).

המצנה הקי"ז — הצווי ששצטוינו בערכי שדות,
 והוא אמרו יתעלה: "ואם משדה אחרתו וגו' (שם, טז);
 ואם את-שדה מקנתו אשר לא משדה אחרתו וגו'" (שם,
 כב). ודן בשדה אחרתו "והיה ערף לפי זרעו וגו'".

אגרות קודש

ב"ה, י"ד סיון, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

...ובמענה על שאלתו אם ישתדל לנסוע לכאן ללמוד פה בשיבתינו הנה נכון הדבר וכידוע
 פסק רז"ל הוי גולה למקום תורה. ואם יש קישורים בנסיעה לכאן, יש להשתדל אודות הנסיעה
 לשיבת תומכי תמימים בלוד באה"ק ת"ו. והשי"ת יצליחו בלימוד תורת הנגלה ותורת החסידות
 ולהיות ירא שמים חסיד ולמדן, וכפסק רז"ל גם בתורת הנגלה, שבאיזה אופן יש קיום לאמונת
 עתיך חוסן ישועות חכמה ודעת הוא דוקא עי"ז שיראת ד' היא אוצרו, ארץ מלחה כפירוש רש"י
 וכמבואר בלקוטי תורה סוף פרשה ויקרא ענין המלח בתורתנו הק' שהוא לימוד פנימיות התורה
 אשר בדורנו זה נתגלה בתורת החסידות.

ע"ד סדר לימודו יתעץ עם הר"מ והר"י שלו.

בברכה לת"ת ביראת שמים בהצלחה.

נ"ב: במ"ש בשם האברך... שיי שהוא מ... ורוצה לקרב בחורים ל... ושואל אם נכון הדבר.

הנה בזה נוגע מאיזה "צד" יקח האברכים, שאם הם נמצאים משמאל ל... הרי יישר חילו
 ויוסיף אומץ בזה, ובלבד שלא יבלבלם בעניני פוליטיק, ואם הם מימין ל... היינו שהם דתיים יותר,
 הרי מובן שבתורה ומצוות ובפרט ביראת שמים הרי זה הולך למעלה מעלה עד אין קץ (כיון שזהו
 חכמתו ורצונו של הקב"ה, שהוא אין סוף), ובמילא יש לעלות גם בזה הלך ונסוע הימין הנגבה
 וכפסק רז"ל גם בתורת הנגלה שתלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב.

מוסג"פ קטע משיחת ש"ק מברכים סיון, שכדאי לפרסמו בחוגים היותר רחבים. כיון
 שבכל יום ישנו ענין נתינת התורה ובמילא גם קבלת התורה.

נחום פרק א יא-יד

יא ממך יצא חשב עליה רעה יעץ בליעל: (ס) י כה | אמר יהוה אֱמִשְׁלֵמִים וְכֵן רָבִים וְכֵן נִגְזַר וְעָבַר וְעָנִיתְךָ לֹא אֶעֱנֶךָ עוֹד: יג וְעָתָה אֲשַׁכֵּר מִטְהוֹ מַעְלִיךְ וּמוֹסְרִיךְ אֲנִתְּךָ: יד וְצוּהָ עֲלֶיךָ יְהוָה לֹא-יִזְרַע מִשְׁמֶךָ עוֹד מִבֵּית אֱלֹהֶיךָ אֲכָרִית פֶּסֶל וּמַסַּכָּה אֲשֵׁים קִבְרֶךָ כִּי קָלוֹת:

נחום פרק ב א

א הִנֵּה עַל-הַהָרִים רִגְלֵי מְבַשֵּׁר מִשְׁמִיעַ שְׁלֹם חָגִי יְהוּדָה חֲגִיךָ שְׁלָמִי נִדְרֶיךָ כִּי לֹא יוֹסִיף עוֹד (לעבור) לַעֲבֹרְכֶךָ בְּלִיעֵל פֶּלָה נִכְרָת:

רש"י

כלה ונחרצה ולא אזקוק לך עוד ורבותינו דרשו לענין מעשה הצדקה במסכת גיטין אך אינו על סדר שאר הנבואה: (יג) ועתה אשבור מטהו מעליך. שכינה אומרת כן לנביא שהוא ישראלי אשבור מטהו של אשור מעליך ומעמי: (יד) וצוה עליך ה'. עתה מוסב הדיבור אל מלך אשור: לא יזרע משמך עוד. לא יעמוד ממך מלך: מבית אלהיך אכרית פסל ומסכה. ואשים את בית אלהיך קברך שם תברח להמלט ושם תהרג כמו שכתוב שנהרג אביך בית נסרוך אלהיו: כי קלות. בעיני:

(א) שלמי נדריך. אשר נדרת להקב"ה אם יצילך מכף סנחריב מלך אשור כי עתה נצלת: כי לא יוסיף עוד לעבר בך. אותו הבליעל: כלה נכרת. הוא וזרעו:

(יא) ממך. את נינוה: יצא. סנחריב החושב רעה דימה להחריב דירת מטה ומעלה כתוב אחד אומר (מלכים ב ט) ואבא מלון קיצו וכתוב אחד אומר (ישעיה לז) ואבא מרום קיצו בתחילה אחריב דירה של מטה ולבסוף דירה של מעלה כדאי' בחלק (דף צד): (יב) אם שלמים וכן רבים. יפה תרגום של יונתן מיושב על המקרא אם יהון שלמים בעצה שיהו כולם שוים בהסכמה א' וכן אם יהיו רבי' מאד אנשי נינוה אויביך ירושלים וכן אף אם גזו חדקל ועברו את פרת לצור עליה לא יצליחו שהרי עניתיך ולא אענך עוד, ועוד שמעתי אם שלמים אנשי נינוה בגדולתם וכן אם יהו עוד רבים ונכבדים יותר וכן נגוזו ועברו וכן אגזים ואעבירם הרי זה כמו (שמו' א) וכאשר יענו אותו כן ירבה: ועניתיך לא אענך עוד. אענה אותך בפעם הזאת

מצודת ציון

(יא) בליעל. בלי עול שמים ר"ל רשע: (יב) שלמים. מל' שלום: וכן נגוזו. הוי"ו היא במקום אעפ"כ וכן הנמלים עם לא עז ויכינו בקין לחמם (משלי ל): נגוזו. מל' גזוזה וכריתה: וענתך. מל' עניו וצער: (יג) מטהו. עניו בדי העול כמו מוסרות ומוטות (ירמיה נז): ומוסרותיך. הם קשורי רצועי העול: אנתך. ענין ההעתק ממקומו: (יד) קלות. מל' קל:

אצטרך לענות אותך עוד כי בפעם ההיא תכלה מכל וכל והוא דוגמת אמרו לא תקום פעמים צרה: (יג) ועתה. ר"ל בזמן קרוב אשבור מטהו מעליך ישראל ר"ל עוד לא יצר לך. ומוסרותיך. המוסרות שהייתם קשורים בהם אנתך ממך ר"ל לא תהיה עוד מוכנע לאשור: (יד) וצוה עליך ה'. מול מלך אשור יאמר: לא יזרע משמך עוד. ר"ל לא ימלך מי מזרעך: אכרית פסל ומסכה. כי שממה תהיה: אשים קברך. ר"ל אני אשים לך קבר המיוחד לך כי אני אלחם בך: כי קלות. היית קל בדעתך לשלוח לחרף כלפי מעלה ולכן אקח ממך נקם:

(א) הנה על ההרים. הנה כבר נראה על ההרים ביאת רגלי המבשר המשמיע שלום כי יבשר ויאמר שנפלה אשור ועוד לא יבוא למלחמה על ארץ ישראל: חגי יהודה חגיך. ר"ל שמוחו בחג בשמחת לבב: שלמי נדריך. מה שנדרת לה' אם יצילך מכף מלך אשור כי הנה נצלת ממנו כי לא יוסיף עוד לעבר בך בליעל הוא זרע סנחריב כי נכרת כל הזרע ואין להם שארית:

מצודת דוד

(יא) ממך וגו'. אתה נינוה ממך יצא סנחריב החושב רעה על ה' להחריב את בה"מ ויועץ עצת בליעל לשלוח לחרף כלפי מעלה כמ"ש (במ"ב ובישעיה): (יב) אם שלמים. אם יהיו אנשי נינוה שלמים בדעה אחת ובעצה מוסכמת וכן יהיו רבים במספר שכל זה הוא סבה אל הנצחון: וכן נגוזו. ר"ל אעפ"כ יהיו גוזזים ונכרתים כאשר אמרתי ועבר העם מן העולם: ועניתיך. ר"ל אענה אותך בתכלית העינוי והאכזרין עד שלא

אצטרך לענות אותך עוד כי בפעם ההיא תכלה מכל וכל והוא דוגמת אמרו לא תקום פעמים צרה: (יג) ועתה. ר"ל בזמן קרוב אשבור מטהו מעליך ישראל ר"ל עוד לא יצר לך. ומוסרותיך. המוסרות שהייתם קשורים בהם אנתך ממך ר"ל לא תהיה עוד מוכנע לאשור: (יד) וצוה עליך ה'. מול מלך אשור יאמר: לא יזרע משמך עוד. ר"ל לא ימלך מי מזרעך: אכרית פסל ומסכה. כי שממה תהיה: אשים קברך. ר"ל אני אשים לך קבר המיוחד לך כי אני אלחם בך: כי קלות. היית קל בדעתך לשלוח לחרף כלפי מעלה ולכן אקח ממך נקם:

(א) הנה על ההרים. הנה כבר נראה על ההרים ביאת רגלי המבשר המשמיע שלום כי יבשר ויאמר שנפלה אשור ועוד לא יבוא למלחמה על ארץ ישראל: חגי יהודה חגיך. ר"ל שמוחו בחג בשמחת לבב: שלמי נדריך. מה שנדרת לה' אם יצילך מכף מלך אשור כי הנה נצלת ממנו כי לא יוסיף עוד לעבר בך בליעל הוא זרע סנחריב כי נכרת כל הזרע ואין להם שארית:

כתובים

תהלים פרק לו א"י

א לִמְנַחֲחַ | לַעֲבֹד־יְהוָה לְדֹדִ: ב נָאִם־פֶּשַׁע לַרָשָׁע בִּקְרֹב לִפִּי אִין־פָּחַד אֱלֹהִים לִנְגַד עֵינָיו: ג כִּי־הִחְלִיק אֱלֹוֹ בְּעֵינָיו לִמְצָא עֹוֹנוֹ לְשֹׁנָא: ד דְּבַר־יָפוּי אֹון וּמִרְמָה חֲדָל לְהַשְׁפִּיל לְהִיטִיב: ה אֹון | יחֲשֹׁב עַל־מִשְׁכָּבוֹ יִתְיַצֵּב עַל־דֶּרֶךְ לֹא־טוֹב רָע לֹא יִמָּאֵם: ו יְהוָה בְּהַשְׁמִים חֲסִדְךָ אֱמוּנָתְךָ עַד־שְׁחָקִים: ז צִדְקָתְךָ | כְּהַרְרִי־אֵל מִשְׁפָּטֶיךָ תִּהְיֶה רַבָּה אֲדָם וּבִהְמָה תוֹשִׁיעַ | יְהוָה: ח מִה־יִּקָּר חֲסִדְךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אֲדָם בְּצֹל כְּנָפֶיךָ יַחֲסִיּוּ: ט יְרִוּן מִדֶּשֶׁן בִּיתְךָ וְנַחֵל עֲדִנֶיךָ תִּשְׁקֵם: י כִּי־עֲמִיד מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרֶךְ נִרְאֶה־אֹור: יא מִשְׁךָ חֲסִדְךָ לִידְעֶיךָ וְצִדְקָתְךָ לְיִשְׁרֵי־לֵב: יב אֶל־תְּבוֹאֲנִי רִגְלִי גְאוּהָ וְיִדְרָשְׁעִים אֶל־תִּגְדְּנִי: יג שֵׁם נִפְלֹו פַעְלִי אֹון דּוּחוֹ וְלֹא־יִכְלֹו קוֹם:

רש"י

לשון תוקף כמו (ויחזקאל י"ז) ואת אילי הארץ לקח: משפטיך תהום רבה. מי שאתה רוצה לדון אותו וליקח נקמתך ממנו אתה מורידו עד תהו' רב': משפטיך. יושטיצ"א בלע"ז: אדם ובהמה תושיע ה'. בני אדם שהם ערומים בדעת כאדם הראשון ומשימין עצמן כבהמה בענוה תושיע ה': (ח) מה יקר חסדך. אינו כדאי להמשך על הרשעים הללו אבל בני אדם אשר בצל כנפיך יחסיון הם יריון מדשן ביתך וגו': (יב) אל תבואני רגל גאוה. אל תבוא עמי רגל הרשעים הללו בעת קבול שכר להיות חלקם עם הצדיקים, (ל' חלק אהלא פרט"א"ה בלע"ז ס"א"א): ויד רשעים אל תגדני. ממקומי בבואי לירש משנה חלקי וחלקו (של רשע) בטובה כענין שנאמר (ישעיה ס"א) לכן בארצם משנה יירשו ואז שם נפלו פועלי און שם יבינו במפלתם ושם דוחו ולא יכלו קום:

מצודת ציון

(ב) נאם. ענין מאמר הוא כמו נאם האדון ה' (ישעיה א): פשע. יצה"ר נקרא פשע כמו שנקרא חטאת וכמ"ש לפתח חטאת רובץ (בראשית ד'): (ד) און. עמל ושקר: (ו) בהשמים. ר"ל עד השמים וכן בלא יוכלו יגעו בלבושיהם (איכה ד') ור"ל עד לא יוכלו: (ז) כהררי אל. הרוצה להגדיל דבר מה סומכו למלת אל וכן וענפיה ארוזי אל (לקמן פ'): רבה. גדולה: (ט) יריון. מל' רויה ושביעה: מדשן. ענין שומן: (י) מקור. מעין הנובע: (יג) נפלו. כמו יפלו עבר במקום עתיד:

מצודת דוד

(ב) נאם פשע וגו'. ר"ל חושב אני בקרב לבי שהיצה"ר מסית ואומר לרשע אין מי בעולם שיהיה פחד אלהים לנגד עיניו כי אין המקום משגיח בעולם השפל ולזה עשה מה שלבך חפץ: (ג) כי החליק. כי בפיתוי מחליק ומיפה לו הדבר הזה בעיניו וכל כוונתו למצוא בו עון להשניאו בעיני המקום כי אינו דורש שלום אליו: (ד) דברי פיו. והרשע ניסת לו ובפיו ידבר און ומרמה ומונע עצמו להשכיל בדבר ולחקור על האמת ולהטיב דרכו: (ה) על משכבו. בעת אשר יפנה מן הטרדות: יתיצב. עם כי מתחלה הוא נצב בדרך ובהנהגה אשר איננה

טובה ולא פקד עדיין לעשות הרע אבל סוף הדבר אשר לא ימאס אף ברע כי כן דרך הניסת ליצר הרע: (ו) בהשמים. אבל האמת שחסידי ה' הוא גם בעולם השפל מן הארץ עד השמים ובכל יושגיח: אמונתך. האמנת תשלום גמול: (ז) צדקתך. הצדקות שאתה עושה להצדיקים גבהו ורמו כהררי אל: משפטיך. המשפטים שאתה עושה להרשעים רבו כמו תהום רבה ובכל תשגיח לשלם כפי הגמול: אדם ובהמה. אתה ה' תושיע האדם ואף הבהמה כי על הכל תשגיח: (ח) מה יקר. מה מאד יקר וחשוב החסד שאתה עושה: יחסיון. כי בחסדך תהיה להם למחסה: (ט) יריון. ישבעו מהטוב הבא להם מן השמים: ונחל. ומימי נחל היוצא מהעדר תשקה אותם והוא מדרך משל לרוב הפשע: (י) כי עמך. בידך היא מקור החיים לתת לטוב בעיניך: באורך. בהאורה הבא ממך בה לבד נראה הארה ר"ל מיוחדת וטובה היא מכל אור: (יא) ליודעך. להיודעים אותך להאמין בך: (יב) אל תבואני. אל תבוא אלי רגל אנשי גאוה להצר לי והרשעים לא יגדו אותי ממקומי ביד חזקה: (יג) שם נפלו. מקום אשר יבואו להצר לי שם נפלו ויהיו דחויים מבלי קום:

משניות מסכת כלים

ה מוסף התנור של בעלי בתים – טהור; ושל נחתומין – טמא, מפני שהוא סומך עליו את השפוד. רבי יוחנן הסנדלר אומר: מפני שהוא אופה בו כשהוא נדחק. פייצא בו, מוסף היורה של שולקי ויתים – טמא. ושל צבעים – טהור.

ו תנור שנתן בו עפר עד חציו, מעפר ולמטן – מטמא במגע, מעפר ולמעלן – מטמא באויר. נתנו על פי הבור, או על פי הדות, ונתן שם אפן – רבי יהודה אומר: אם מסיק מלמטן, והוא נפסק מלמעלן – טמא. ויחבמים

פירוש ברטנורא

ה מוסף התנור. תוספתו של תנור שמוסיפין בנבחו כדי לשמור חמו: מפני שהוא סומך עליו את השפוד. של בשר, שרגלים לצלות בו בשר, והיו דבר צורך לתנור. ורחמנא אמר וטמאים יהיו לכם, לכל שבצרכיכם, כדררשין לעיל [במשנה ב']. מפני שהוא אופה בו כשהוא נדחק. כשיש לו אוכלוסין מרובין וצורך לפת מרובה. ור' יוחנן לא סגי ליה בטעמא דתנא קמא מפני שהוא סומך עליו את השפוד, דסבירא ליה דבעינן שיהא תשמיש התוספת כעין תשמיש גופו של תנור: מוסף היורה של שולקי ויתים. דרך שולקי ויתים וצבעים שיש להם יורות גדולות ועושים להם תוספת טיט על שפתם שיעלו בה המים בעת רתיחתם. ושל שולקי ויתים טמא, לפי שאותה תוספת צריכה לכלי ומשתמשים בה: ושל צבעים טהור. דלא משתמש ביה כי היכי דלא לפסיד צבעיה. ואין הלכה כרבי יוחנן הסנדלר:

ו מעפר ולמטן מיטמא במגע. אם נגע שרץ בתנור מתוכו למעלה מן העפר נטמא מה שלמטה מן העפר. אבל אם נתלה השרץ באויר ולא נגע בדופני התנור מתוכו, לא נטמא אלא מה שלמעלה מן העפר: בור. חפירה למטה בארץ: דות. כבור הוא עשוי, אלא שהוא בנוי למעלה מן הקרקע: ונתן שם

משניות מבוארות – קהתי

~ יום ראשון ~

באור משנה ה

מוסף התנור – תוספת שטופלים על שפת התנור מלמעלה, של בעלי בתים, טהור – אינו מקבל טומאה, לפי שבעלי בתים אינם צריכים לו לשום שימוש, ולכן אינו נחשב כחלק של התנור; ושל נחתומין – אבל מוסף התנור של נחתומים, טמא – בטומאת התנור, מפני שהוא סומך עליו את השפוד – שהנחתום סומך את השפוד, שצולה בו בשר, על מוסף התנור, ונמצא שהוא צורך לתנור, הלכך הוא חיבור לו. בעל תפארת ישראל מבאר. שמדובר כאן בנחתומים המוכרים להם אפיו ובשר צלוי, ודרכו של הנחתום להניח על מוסף התנור את השפוד שתחוב עליו הבשר שצלה, כדי שישאר חם עד שיבואו הקונים, ואינו תולה לתוך התנור מחשש שמא יוקדח הצלי בינתיים. רבי יוחנן הסנדלר אומר: מפני שהוא אופה בו כשהוא נדחק – בשעת הדחוק, כשאין לו מקום בתנור כדי לאפיה בו את כל הפת הדרושה לו בשביל לקחותיו המרובים, הוא אופה אף במוסף התנור, הלכך דינו כתנור. רבי יוחנן הסנדלר אינו מקבל את טעמו של תנא קמא, מפני שהוא סומך עליו את השפוד, לפי שהוא סוכר, שטעם זה אינו די לעשות את מוסף התנור כתנור, אלא צריך שיהא תשמישו כעין תשמיש התנור עצמו, היינו שיעשה בו מעשה כמו בגוף התנור, ואילו סמיכת השפוד לא חשוב מעשה (ברטנורא: "משנה אחרונה: עיין "תפארת ישראל"). ברם, תנא קמא סוכר, שאף סמיכת השפוד חשוב מעשה, ואילו מה שאופה בו בשעת הדחוק, כיון שאינו תדיר, אין זה טעם מספיק לעשותו כתנור. פייצא בו, מוסף היורה של שולקי ויתים – שכן שולקי ויתים, שהיו מבשלים שיורי ויתים שלאחר העצירה, וכן הצבעים, שהיו צובעים צמר, היו משתמשים ביורה גדולה (דוד), והיו עושים על שפת היורה למעלה סביב תוספת של טיט, שלא יישפכו המים מן היורה לחוץ בשעת רתיחתם; תוספת זו נקראת "מוסף היורה", ובאה המשנה ללמדנו, שמוסף היורה של שולקי ויתים טמא – מקבל טומאה, לפי שהמוסף משמש לצורך היורה, ושולקי ויתים משתמשים בו כמו

ביורה עצמה, ושל צבעים – אבל מוסף היורה של צבעים, טהור – אינו מקבל טומאה, לפי שהצבעים אינם משתמשים בו, שכן זחירם הם שלא יעלו המים עד למוסף, כדי שלא יתקלקל הצבע מהטיט, ונמצא שלא נעשה המוסף אלא לעכב המים בשעת הרתיחה שלא יצאו, אבל אין משתמשים בו לצביעה, הלכך אינו חיבור ליורה. ויש מפרשים הטעם, לפי שהצמר עולה למעלה ומונע בעד המים להישפך, והרי שאין זקוקים כלל למוסף (הראב"ד: עיין עדיות ז, ח).

באור משנה ו

תנור שנתן בו עפר עד חציו – שנתן עפר לתוך התנור, והגביה שוליו עד חצי גבהו, מעפר ולמטן, מטמא במגע – אם נגע שרץ בדופן התנור מתוכו למעלה מן העפר, נטמא כל התנור, אף מה שלמטה מן העפר; מעפר ולמעלן, מטמא באויר – אבל אם היה השרץ באויר ולא נגע בדופן התנור מתוכו, לא נטמא אלא מה שלמעלה מן העפר (רמב"ם: ברטנורא: עיין "משנה אחרונה" שמבאר טעם הדברים. לפי שלמטה מן העפר בטל מתורת כלי. ובידן הוא שלא יתטמא אף במגע. אלא משום שמחובר לחלק העליון הרי הוא כמוהו לענין טומאת מגע ולא לסומות אוויר. שנעשו חכמים היכר, כדי שלא ישרפו עליו תרומה וקדשים. כסברת רבי מאיר לעיל. משנה ג). ויש מפרשים: מעפר ולמטן מטמא במגע – אם התנור היה טמא, ואוכלים טמונים בעפר, אין האוכלים טמאים אלא אם כן נגעו בתנור, אבל אינם טמאים מחמת האויר, לפי שהעפר ביטלו; וכן אם נמצא שרץ בתוך העפר, הרי הוא מטמא את התנור במגע בלבד, שאם נגע השרץ בדופן התנור, נטמא התנור כולו, אבל אם לא נגע השרץ בדופן התנור, התנור טהור, ואינו נטמא מחמת האויר, מהטעם שבארנו לעיל, שהעפר ביטל את אוויר התנור; מעפר ולמעלן מטמא באויר – אבל אם נתלה שרץ באויר התנור למעלה מהעפר, נטמא כל התנור (רא"ש: ר"ש: אליהו רבא: ועיין "משנה אחרונה", שמבואר שם, כי לשיטה זו אין התנור בטל מתורת כלי. ואפילו מה שלמטה, אלא שהעפר ביטל את האויר; ועיין "תפארת ישראל"). נתנו – נתן את התנור, על פי הבור, או על פי הדות – בור היינו חפירה באדמה בלא היקף בנין; דות

אומרים: הואיל והפס מכל מקום – טמא.

ז תנור שנטמא, כיצד מטהרין אותו? חולקו לשלשה, וגורר את הטפלה עד שיהא בארץ. רבי מאיר אומר: אינו צריך לגרור את הטפלה, ולא עד שיהא בארץ, אלא ממעטו מבפנים ארבעה טפחים. רבי שמעון אומר: וצריך להפיעו. חלקו לשנים, אחד גדול ואחד קטן – הגדול טמא, והקטן טהור. חלקו לשלשה, אחד גדול פשנים – הגדול טמא, ושנים הקטנים טהורין.

פירוש ברטנורא

אבן. בין הבור ובין דופן התנור, להחזיק התנור שלא יפול לתוך הבור: אם מסיק מלמטה. אם כשמיסוק האור מלמטה בתוך הבור, התנור ניסוק מתוכו למעלה דרך שוליו, טמא. ואם לאו, שאינו ניסוק מהיסק האור שלמטה בתוך הבור, טהור. ופלוגתא דר' יהודה ורבנן דוקא בהיסק ראשון שהוא גמר מלאכתו של תנור וע"י אותו היסק הוא מקבל טומאה, ר' יהודה סבר צריך שיהא התנור מחובר לארץ בהיסק ראשון, דכתיב תנור וכירים יותץ, ואין שייך לשון נתיצה אלא במחובר לקרקע, דבמיטלטל נופל לשון שבידה לא לשון נתיצה, הלכך אם התנור ניסוק דרך שוליו מהיסק שבתוך הבור, חשיב כמחובר לבור וקרינן ביה יותץ, ואם אינו ניסוק מהיסק הבור הרי הוא נתון ועומד ואי אפשר לקיים בו תו יותץ: והכמים אומרים הואיל והוא ניסוק מכל מקום טמא. דאמר קרא וטמאים יהיו לכם, מכל מקום, ואפילו אם מסיקו כשהוא תלוי בצואר הגמל היו היסק ונגמרה מלאכתו בכך. והכל מודים בהיסק שני לאחר שנגמרה מלאכתו שהוא מיטמא אפילו בצואר הגמל. והלכה כחכמים:

ז תנור שנטמא. התנור עשוי בקדירה גדולה שאין לה שוליים ומיטלטל, וכשנא לקבעו מחברו בארץ ומדבק טיט מבחוץ ומעבהו כדי שישמור חומו, וקרי לה טפלה שמטפלה ומחברה לו: כיצד מטהרים אותו. כמה תהא שבידתו ותהא מטהרתו: חולקו לשלשה. לכל עצמו מבפנים. דאי לשנים, הגדול טמא, דאיכא רובא: וגורר את הטפלה. שדבק עליו, שגם היא מחברתו: עד שיהא בארץ. כלומר מפילה עד הקרקע. אי נמי, אחולקו קאי, דלא סגי בחלוקה עד רובו, אלא חולק עד שיגיע לקרקע: ולא עד שיהא בארץ. ולא לחלקו עד למטה סמוך לארץ: אלא ממעטו מבפנים. עד שלא ישאר ארבעה טפחים שהוא שיעור תחלתו של תנור. ואין הלכה כר' מאיר: צריך להפיעו. אע"פ שחלקו, לא מחר עד שיפירי החלקים זה מזה. ואין הלכה כר' שמעון: הגדול טמא. משום דאיכא רובו של תנור:

משניות מבאורות – קהתי

רבי יהודה, אף על פי שעומד התנור על האבן, מכל מקום אינו כמחובר, ואם אינו ניסוק מהיסק שלמטה בבור, אינו מקבל טומאה, אלא אם כן חיבר בטיט את התנור לאבן. ואילו לדעת חכמים, אף על פי שנתנו על פי הבור, שהוא תלוי באוויר, ואף אינו ניסוק מהיסק שלמטה, אלא מהיסק שעל האבן, מכל מקום מקבל טומאה, שאין צורך שיהא מחובר (עיין "משנה אחרונה").

~ יום שני ~

באור משנה ז

כבר הזכרנו, שהתנור עשוי בקדירה גדולה שאין לה שוליים, והוא מיטלטל, וכשנא לקבעו, מחברו בטיט על גבי הקרקע, ומעבה בטיט את דפנותיו, כדי שישמור חומו. אותה שכבת הטיט שנתון עליו בחוץ נקראת בלשון המשנה "טפלה".

תנור שנטמא, כיצד מטהרין אותו – כיצד תהא שבידתו המטהרת? חולקו לשלשה – חותכו מלמעלה למטה לשלושה חלקים שלא יישאר רוב בחלק אחד, וגורר – היינו וגורר, את הטפלה – את שכבת הטיט שעליו, עד שיהא בארץ – כלומר חולק את התנור כולו וגורר את הטפלה עד שמגיע לקרקע, ועל ידי כך בטל התנור מלהיות כלי והוא טהור. ויש מפרשים, שגורר את הטיט המחבר את התנור לקרקע, עד שיהא התנור בארץ בלא שום טיט (רש"י; הגר"א). רבי מאיר אומר: אינו צריך לגרור את הטפלה, ולא עד שיהא בארץ – ולא לחלקו עד שיגיע לקרקע, אלא ממעטו מבפנים ארבעה טפחים – חותך את התנור עצמו בפנים מהטפלה, משפטו שלמעלה לצד מטה, עד שלא יישאר בגובהו ארבעה טפחים. רבי מאיר חולק לשיטתו (במשנה א), שתנור תחילתו ארבעה ושייריו ארבעה (עיין באורנו שם). רבי שמעון אומר: וצריך להפיעו – אף לאחר שחילקו איננו טהור עד שינתק את החלקים ממקומם וירחיקם זה מזה. ואין הלכה כרבי שמעון. חלקו לשנים – לשני חלקים, מלמעלה למטה, אחד גדול ואחד קטן – היינו שחלק אחד גדול מהחלק האחר, הגדול טמא – לפי שיש בו רובו של התנור, והקטן טהור – שהוא מיעוטו של התנור. חלקו לשלשה – חלקים, אחד גדול פשנים – חלק אחד גדול כשאר שני החלקים, הגדול טמא, ושנים הקטנים טהורין – שהואיל והגדול הוא חציו של התנור, הריהו טמא; הסיפא באה לפרש את הרישא, שמה ששנינו שם: וחולקו לשלושה. היינו שלא יהא באחד מהם

היינו בור (כעין מרתף) שקירותיו סביב בנויים אבן או מלט (רשב"ם בבא בתרא סד, א); ויש מפרשים: דות – מקום מוקף מחיצות על הקרקע (רש"י; רמב"ם; ברטנורא). ונתן שם אבן – בין התנור לדופן הבור והדות להחזיקו שלא יפול (רש"י; שבת קכה, א; ר"ש; רא"ש; ברטנורא). רבי יהודה אומר: אם מסיק מלמטה – בקרקע הבור, והוא ניסוק מלמטה – והתנור ניסוק מתוכו למעלה, שהאש שבקרקע הבור עולה לתוך התנור דרך שוליו הפתוחים, וכגון ששולי התנור קרובים לשולי הבור, ודופניו מלמעלה סמוכים לדופני הבור, עד שלא הצורך ליתן בינתיים אלא אבן קטנה, ונמצאת חמימות האש שבבור עולה כולה לתוך התנור, והוא ניסוק יפה (רש"י; ר"ש). טמא – התנור מקבל טומאה, שהוא נחשב כמחובר לקרקע; אבל אם אינו ניסוק מהיסק האש שלמטה בתוך הבור, אין התנור נחשב כמחובר לקרקע, ואינו מקבל טומאה. והכמים אומרים: הואיל והפס מכל מקום – באש שבתוך חללו של התנור, אף על פי שאינו מחובר לקרקע, טמא – הריהו מקבל טומאה. בגמרא (שבת קכה, א) מבואר, שמדובר כאן בתנור חדש, שאינו מקבל טומאה עד שיוסק היסק ראשון, שהוא גמר מלאכתו, וטעם מחלוקתם של רבי יהודה וחכמים הוא, שלדעת רבי יהודה צריך שיהא התנור בהיסק ראשון מחובר לקרקע, שנאמר (ויקרא יא, לה): "תנור וכירים יותץ", ואין שייך לשון "נתיצה" אלא במחובר לקרקע, שכן בתלוש נופל לשון "שבידה" ולא לשון "נתיצה", הלכך אם התנור ניסוק דרך שוליו הפתוחים מן ההיסק שבתוך הבור היהיהו כמחובר לקרקע, וקוראים בו: "יותץ", כלומר הואיל והוא מחוסר נתיצה, הריהו מקבל טומאה. ואם אינו ניסוק מהיסק הבור, הריהו נתון ועומד, ושוב אי אפשר לקיים בו "יותץ", הלכך אינו מקבל טומאה. וחכמים סוברים: הואיל והוא ניסוק מכל מקום, טמא – שנאמר (שם): "טמאים יהיו לכם", ודורשים חכמים: "טמאים" מכל מקום, ואפילו מסיקו כשהוא תלוי בצואר הגמל, הרי זה היסק ונגמרה בו מלאכתו. ברם, אם הוסק פעם ראשונה במחובר, אף רבי יהודה מודה, שאפילו כשהוא תלוש הריהו מקבל טומאה.

בארנו את הפיסקה "ונתן שם אבן" לפי רש"י; וכן מבארים רוב מפרשי המשנה. אבל הרמב"ם מפרש, שהניח את האבן על פי הבור, והעמיד עליה את התנור, והרי האבן משמשת שוליים לתנור, ובאה המשנה ללמדנו שלדעת

ח חתכו חליות לרחבו, פחות מארבעה טפחים – טהור. מרחו בטיט – מקבל טמאה משיסיקנו כדי לאפות בו ספגנין. הרחיק ממנו את הטפלה, ונתן חול או צרור בנתיים – בזה אמרו: הנדה והטהורה אופות בו, והוא טהור. ט תנור שפא מחתך מבית האמן, ועשה בו למודין ונותן עליו, והוא טהור. נטמא וסלק את למודיו – טהור. החזיר לו – טהור. מרחו בטיט – מקבל טמאה, ואינו צריך להסיקנו, שכבר הסק. י חתכו חליות ונתן חול בין חליא לחליא – רבי אליעזר מטהר, וחכמים מטמאין. זה תנורו של עבנאי. יורות

פירוש ברטנורא

ח חתכו חליות לרחבו. כמו שחותך שפופרת של קנה: פחות מארבעה טפחים. אם יש בחוליא פחות מארבעה טפחים ובאה מתנור גדול דליכא רובא, טהור. אבל איכא ארבעה טפחים, טמא, אע"ג דהוי מעוט: מרחו בטיט. בעי היסק כתנור חדש: הרחיק ממנו את הטפלה. טפול של טיט שעשה, לא חיברו לתנור אלא רחוק ממנו: ונתן חול או צרור. בין הטפלה לתנור, וע"י כך התנור מקיים חומו ואופים בו: הנדה והטהורה אופות בו. דלא חשיבא הטפלה חיבור לתנור, כיון שהיא מרוחקת ממנו: והוא טהור. שאינו מקבל טמאה:

ט תנור שבא מחתך. שעשאו האומן דפים דפים כדי לחבר יחד ע"י מסגרות, הן זורים שקורין צירקלא"ש, כעין שאנו עושים לחביות שנותנים בהן יין. ולאותן זורים ומסגרות קורא התנא למודין: ונתן עליו והוא טהור נטמא. לאחר שנתן עליו הלמודים והיה התנור טהור מתחלה לפי שהיה דפים דפים ולא היה מחובר, חזר להיות מקבל טמאה ע"י הלמודים הללו שמחברים אותו: סילק את למודיו. ונתפרקו הדפין זה מזה, אין לך נתיצה גדולה מזו, ונטהר התנור. ואע"פ שהחזיר הלמודים פעם שניה שוב אינו מקבל טמאה, שאין הלמודים מביאין לו הטמאה אלא בפעם ראשונה בלבד כשכא מחתך מבית האומן: מרחו בטיט. לתנור זה שאין הלמודים מביאין לו הטמאה, טמא על ידי מריחת הטיט: ואין צריך להסיקו. כשאר כל תנורים שאין מקבלין טמאה עד שישקם, לפי שכבר הוסק בפעם ראשונה כשכא מחתך מבית האומן:

י חתכו חליות. שחתכו לתנור ברחבו לחליות, והניח חוליא על גבי חוליא: ונתן חול בין חוליא לחוליא. וטח אותו בטיט ועשה לו טפילה כדרך שעושין

משניות מבוארות – קהתי

בטהרתו, שהואיל ובטל המירוח, אין הלמודים מביאים לו טמאה. מרחו בטיט – אם לאחר שהחזיר את הלמודים חזר ומירח את התנור בטיט, מקבל טמאה – שהלמודים עם המירוח מביאים לו טמאה, ואינו צריך להסיקנו – אחר המירוח, כשאר כל התנורים, שאין מקבלים טמאה עד שישקם, שכבר הסק – אחר המירוח הראשון, ואף על פי שסילק את הלמודים ובטל המירוח, ההיסק לא בטל.

בארנו משנתנו לפי הר"ש והרא"ש (על פי התוספותא ד, ב). שכן לשון המשנה מתיישב ביותר לפי פירוש זה. אבל הרמב"ם מפרש משנתנו בדרך אחרת, וכן הרב מברטנורא מפרש כשיטת הרמב"ם.

לפי פירושה מוסבה תיבת "נטמא" לפיסקה שלמעלה, וגורסים "סילק" (במקום "סילק"). וכך פירוש המשנה: ונותן עליו והוא טהור, נטמא – כלומר לאחר שנתן עליו הלמודים, והיה התנור טהור בתחילה, לפי שהיה דפים דפים ולא היה מחובר, הרי על ידי הלמודים הללו שמחברים אותו, הוא מקבל טמאה. טילק את לימודיו – ונתפרקו הדפים זה מזה, הריהו טהור – שדינו כתנור נתן. ואף אם החזיר לו – את הלמודים, טהור – שאין הלמודים עושים אותו חיבור לקבל טמאה אלא בפעם הראשונה בלבד כשכא מחתך מבית האומן, אבל לאחר שסילק ממנו את הלמודים, שוב אינו מקבל טמאה על ידי החזרתם. מרחו בטיט – לאותו תנור שאין החזרת הלמודים מביאים לו טמאה, מקבל טמאה, ואינו צריך להסיקו. שכבר הוסק – בפעם הראשונה, כשכא מבית האומן.

טעם שיטתו של הרמב"ם מבואר ב"משנה אחרונה", שכיון שנטהר בסילוק הלמודים וחשוב כנתק, הרי הוא שבר כלי, ואין מועילה לו החזרת הלמודים, כמבואר בריש פרק ד, שכל כלי חרס שטהר שעה אחת, אין לו טמאה לעולם, ובשבר מדובר שם. ולפיכך אין מועיל לו תיקון אלא אם כן מרחו בטיט, שהוא נעשה כחדש. אבל בפעם הראשונה, כשכא מבית האומן, לא היה עליו שם שבר, שהרי עד עכשיו לא היה כלי, והלמודים בהידוק הראשון עשו אותו כלי לקבל טמאה.

באור משנה י

חתכו חליות – חתך את התנור ברחבו לחליות, שכל אחת היתה פחות מארבעה טפחים, ונתן חול בין חליא לחליא – שהניח חוליא על גבי חוליא ונתן חול ביניהן, שלא יתחברו זו לזו, אבל טח על הכל בטיט מבחוץ, כדרך שעושים לתנורים, רבי אליעזר מטהר – את התנור, כלומר שלדעתו אינו מקבל טמאה, הואיל ויש חול בין החליות, ואינו נחשב לתנור שלם אלא לתנור שבור; וחכמים מטמאין – חכמים סוברים, שהתנור מקבל טמאה, משיסיקנו כדי

חציו של תנור, אבל אם אחד גדול כשניים, היינו שיש בו חציו של כל התנור, הרי הוא טמא (הגר"א).

באור משנה ח

חתכו חליות לרחבו – חתך את התנור לרחבו, והוריד ממנו חוליה חוליה, פחות מארבעה טפחים – אם גובהה של כל חוליה פחות מארבעה טפחים, טהור – החוליה טהורה, ואיננה מקבלת טמאה. כפי שבארנו במשנה א את הפיסקה "ושיירי רובר", יש לפרש כאן, שהחוליות הן מתנור גדול, שרוב גובהו הוא למעלה מארבעה טפחים, הלכך אם גובה החוליה פחות מארבעה טפחים, טהורה; ואם הוא ארבעה טפחים, טמאה (עי' ברטנורא; ועי' "תפארת ישראל"). מרחו בטיט – חזר וסידר החוליות זו על גבי זו וטח טיט בין החליות וחיברן, מקבל טמאה משיסיקנו כדי לאפות בו ספגנין – כלומר דינו כתנור חדש, שאינו מקבל טמאה עד שישקנו כדי לאפות בו ספגנין (רמב"ם). הרחיק ממנו את הטפלה – לאחר שחתך את התנור לחליות, השאיר את החוליות זו על גבי זו, והעמיד כעין מחיצה של טיט מסביב לתנור, רחוק ממנו, ונתן חול או צרור בנתיים – בין הטיט ובין החליות, שמילא את הריזוח שבין הטפילה לתנור בחול או בצרורות, ונמצא התנור שומר על ידי כך את חומו, בזה אמרו – בתנור זה אמרו חכמים: הנדה והטהורה אופות בו, והוא טהור – אינו מקבל טמאה, לפי שהתנור הוא של חליות, ואין הטפילה מחברת אותן, מאחר שהיא מרוחקת מן התנור.

~ יום שלישי ~

באור משנה ט

תנור שפא מחתך מבית האמן – שעשאו האומן דפים דפים (כדפי חבית עץ שלנו). ועשה בו למודין – חישוקים שמהדקים ומחברים את הדפים, ונותן עליו – ונותן את הלמודים על התנור, והוא טהור – כלומר אף על פי שנותן על התנור את הלמודים, מכל מקום הוא טהור, שאין חיבור הדפים על ידי הלמודים מביא לו טמאה, אלא אם כן מירחו בטיט. נטמא – התנור, לאחר שהידקו בלימודים ומירחו בטיט, וסלק את למודיו – ממנו, טהור – בטלה ממנו טומאתו, שסילוק הלמודים מבטל אף את המירוח. החזירין לו – החזיר אחר כך את הלמודים על התנור, טהור – נשאר התנור

העֲרֵבִיין, שֶׁהוּא חוֹפֵר בָּאֶרֶץ וְטָח בְּטִיט, אִם יָכוֹל הִטִּיחַ לַעֲמֹד בְּפָנָיו עֲצָמוֹ – טָמֵא; וְאִם לֹא – טָהוֹר. וְזֶה תִּנּוּרָא שֶׁל בֶּן דִּינָא.

יֵא תִנּוּרָא שֶׁל אֶבֶן וְשֶׁל מִתְכָּת – טָהוֹר; וְטָמֵא מִשּׁוּם כְּלֵי מִתְכּוֹת. נִקְב, נִפְגָּם, נִסְדָּק; עֲשֶׂה לוֹ טַפְלָה, אוֹ מוֹסָף שֶׁל טִיט – טָמֵא. כִּמָּה יֵהָא בְּנִקְבָּ? כִּדִּי שְׂיֵצֵא בּוֹ הָאוֹר. וְכֵן בְּכִירָה, בְּיָרֵה שֶׁל אֶבֶן וְשֶׁל מִתְכָּת – טָהוֹרָה; וְטָמֵא מִשּׁוּם כְּלֵי מִתְכּוֹת. נִקְבָּה, נִפְגָּמָה, נִסְדָּקָה; עֲשֶׂה לָּהּ פְּטוּטִין – טָמֵאָה. מִרְחָה בְטִיט, בֵּין מִבְּפָנִים בֵּין מִבְּחוּץ – טָהוֹרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִבְּפָנִים – טָמֵאָה, וּמִבְּחוּץ – טָהוֹרָה.

פ ר ק ש י

א הַעוֹשֶׂה שְׁלִשָּׁה פְּטוּטִים בָּאֶרֶץ, וְחִבְרָן בְּטִיט לְהוֹיֹת שׁוּפֹת עֲלֵיהֶן אֶת הַקֶּדְרָה – טָמֵאָה. קִבַּע שְׁלִשָּׁה מִסְמְרִין פִּירוּשׁ בִּרְטוּרָא

לתנורים: ר' אליעזר מטהר. דכין דיש חול בין הסדקים, כשבור דמי: והכמים מטמאין. שהטפילה עושה את כולו אחד ומחברת את הסדקים, ואע"פ שיש חול בין חוליא לחוליא: וזהו תנורו של עכנאי. לכך נקרא תנורו של עכנאי, שהקיפוהו הלכות כעכנא זו וטמאווה. עכנא, נחש, שדרכו לעשות כענולה לחכנים וזנב לתוך פיו, כך הקיפו בתשובה וראויות ר' אליעזר וחכמים זה את זה, על תנור זה. ולכסוף מפני שהיה ר' אליעזר יחיד כנגד רבים, נפסקה ההלכה כרבים ולא כר' אליעזר. והביאו כל טהרות שטיהר ר' אליעזר ושרפום באש ונמנו וברכוהו, מפני שהיה מחזיק במחלוקת כנגד רבים: יורות הערביין. לאפות פת הן עשוין. כדמפרש ואזיל: של בן דינאי. רבותי פירשו שם אדם שהיה עושה תנורים הללו. ואני שמעתי על שם שדנו בו דנים הרבה: יא של אבן ושל מתכת טהור. של אבן טהור לגמרי. ושל מתכת טהור מדין כלי חרס, שאינו מטמא מאוירו ויש לו טהרה במקוה: וטמא משום כלי מתכות. שמקבל טומאה מגבו ונעשה אב הטומאה. ואם הוא מחובר לקרקע אינו מטמא, דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע, חוץ מתנור וכירים של חרס דכתיב בהו (ויקרא י"א) תנור וכירים יותץ, את שיש בו נתיצה: ניקב נפגם נסדק. ועשה טפול של סיד לסתום הנקב והפגם והסדק. או שעשה על פיו תוספת של טיט, טמא, כדן תנור של חרס: וכן בכירה. וכן שיעור נקב של כירה, כדי שיצא ממנו האור, כשיעור נקב של תנור: ועשה לה פטפוטין. הכא לא תני ועשה לה טפילה [לפי] שאין עושין טפילה לכירה שניקה או נפגמה כמו שנקישין לתנור, אלא כשניקה או נפגמה הכירה במקום מושבה רגליה במקום הנקב לעשות פטפוטין, הן רגלי הכירה כמו טריפ"ד בלע"ז, שהכירה יושבת על אותן פטפוטין: מרחח בטיט. מהורה. שאין מוירח של טיט מועיל אלא בתנור שאופין הלחם בתוכו, אבל לא בכירה, לפי שאין אופין ומבשלין בתוך הכירה עצמה אלא מניחין בתוכה או על גבה הקדרה. ואין הלכה כר' יהודה:

1 א העושה שלשה פטפוטין. שלשה רגלים יושבים בארץ: וחיברם בטיט. למעלה בראשם, כעין כלי ברזל שקורין טריפ"ד: קבע שלשה מסמרים. שנעין

משניות מבוארות – קהתי

משפתו על ידי שכירה, או נסדק; אם עשה לו טפלה – שמירח עליו טיט כדי לסתום את הנקב או כדי לחבר את הסדק, או מוסף של טיט – כדי לתקן את הפגמים, טמא – כדן תנור של חרס, שעל ידי הטפילה או המוסף נעשה כתנור של חרס. כמיה שניקה או נפגמה הכירה במקום מושבה רגליה – שיתבטל ממנו שם כלי, ועל ידי הטפילה יהא נחשב כתנור של חרס? כדי שיצא בו האור – שלהב האש יוצא דרכו. וכן בכירה – כמו שהמשנה מפרשת והולכת: בירה של אבן ושל מתכת, טהורה – של אבן טהורה לגמרי, ושל מתכת טהורה מטומאת כלי חרס; וטמאה משום כלי מתכת – כמו שבארנו בתנור. נקבה – הכירה של אבן או של מתכת, כשיעור ששנינו לעיל בתנור, או נפגמה – בשפתה, או נסדקה – ועשה בטיט, אם עשה לה פטפוטין – רגלים של חרס, ששופת עליהן את הקדרה (ר"ש: "תפארת ישראל"; עיין ברטורא, שמבואר שם, שהפטפוטין הם רגלים לכירה, שעל ידם נסתם הנקב או הפגם. ועיין שאר המפרשים שנדחקים בפירוש ענין זה). טמאה – משום כירה של חרס. מרחח בטיט – מירח כירה שלמה של אבן או של מתכת בטיט, בין מבפנים בין מבחוץ, טהורה – שהואיל והמירוח שלא לצורך הוא, אין זה עושה אותה ככירה של חרס. רבי יהודה אומר: מבפנים, טמאה – אם מירח מבפנים הכירה, הרי היא טמאה משום כירה של חרס, ומבחוץ, טהורה – שהמירוח מבחוץ אינו עושה אותה ככירה של חרס. ובתוספתא (סוף פרק ד) מפורש, שאף בתנור שמירחו בטיט נחלקו חכמים ורבי יהודה (רש"י: "תפארת ישראל"; ועיין ברטורא שמפורש בעקבות הרמב"ם בדרך אחרת). ואין הלכה כרבי יהודה.

באור משנה א

העושה שלשה פטפוטין – רגליים, של טיט, בארץ – שנתנם בארץ, וחברן בטיט – למטה בקרקע, להיות שופת עליהן את הקדרה – ממעל לאש שבין הפטפוטין, טמאה – שעל ידי חיבור

לאפות בו סופגנים (הר"ם), לפי שהטיט מחבר את החוליות לתנור שלם. זה תנורו של עכנאי – יש מפרשים: עכנאי הוא שם אדם שהיה עושה תנורים כאלו (ותוספות: הגר"א: "תפארת ישראל"; אבל בגמרא אמרו (בבא מציעא נט, ב): "מאי עכנאי? שהקיפוהו דברים כעכנא זו (כנחש המתפתל ומונח בצורת עיגול) וטמאווה. תנא: באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו... אמרו: אותו היום הביאו כל טהרות שטיהר רבי אליעזר ושרפום באש, ונימנו עליו וברכוהו" (נידוהו, על שהחזיק במחלוקת נגד הרבים). יורות הערביין – שהערביים אופים בהן את הפת; והרי היורה נעשית בדרך זו, שהוא חופר בארץ – שהערבי חופר בארץ, וטח בטיט – את כותלי הגומא, ומדביק בהם את הפת, אם יכול הטיח לעמוד בפני עצמו – אם הטיח הוא חזק כל כך, שאם יחפרו אחריו, יעמוד כתנור בפני עצמו (הרא"ם), טמא – יורה זו מקבלת טומאה; ואם לא – שאין הטיח יכול לעמוד בפני עצמו, טהור – אין היורה מקבלת טומאה, וזה תנורו של בן דינאי – שהיה גזלן והיה אופה פתו בתנור כזה (הגר"א: עיין משנה סוטה ט, ט); ויש מפרשים, שאף על תנור זה דנו הרבה, ולכן קראו לו "תנורו של בן דינאי" (הרמב"ם).

~ יום רביעי ~

באור משנה יא

תנור של אבן ושל מתכת, טהור – תנור של אבן טהור לגמרי, ככל כלי אבן שאינו מקבל טומאה; ותנור של מתכת טהור מטומאת כלי חרס. שאינו מקבל טומאה מאוירו, ויש לו טהרה במקוה; וטמא משום כלי מתכות – שמקבל טומאה מגבו, כשאינו מחובר לקרקע, כדן כלי מתכות. אבל אם הוא מחובר לקרקע אינו נטמא, שכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע, חוץ מתנור וכירים של חרס, שכתוב בהם (ויקרא יא, לח): "תנור וכירים יותץ" – את שיש בו נתיצה. נקב – התנור של אבן או של מתכת, או נפגם – בשפתו, שנחסר קצת

בְּאַרְץ לְהִיּוֹת שׁוֹפֵת עֲלֵיהֶן אֶת הַקְּדִירָה, אָף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה בְּרֹאשׁוֹן מְקוֹם שֶׁתְּהָא הַקְּדִירָה יוֹשֶׁבֶת – מְהוּרָה. הַעוֹשָׂה שְׁתֵּי אֲבָנִים בִּינָה, וְחִבְרָן בְּטִיט – טִמְאָה. רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר, עַד שֶׁעָשָׂה שְׁלִישִׁית, אוֹ עַד שֶׁיִּסְמָךְ לְכַתֵּל. אַחַת בְּטִיט, וְאַחַת שְׁלֹא בְטִיט – מְהוּרָה.

ב הָאֵבֶן שֶׁהָיָה שׁוֹפֵת עֲלֵיהָ וְעַל הַתְּנֹור, עֲלֵיהָ וְעַל הַפִּירָה, עֲלֵיהָ וְעַל הַכֶּפֶח – טִמְאָה. עֲלֵיהָ וְעַל הָאֵבֶן, עֲלֵיהָ וְעַל הַסֶּלַע, עֲלֵיהָ וְעַל הַכֶּתֶל – מְהוּרָה. וְזוֹ הֵיחָה פִּירַת הַנְּזִירִים שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁנִּגְנָד הַסֶּלַע. פִּירַת הַמְּפָחִים, בְּזִמְן שֶׁהָיָה נֹתֵן אֵבֶן בְּצַד אֵבֶן, נִמְמָאת אַחַת מֵהֶן, לֹא נִמְמָאוּ כָּלָן.

ג שֶׁלֹּשׁ אֲבָנִים שֶׁעָשָׂן שְׁתֵּי כִירִים, נִמְמָאת אַחַת מִן הַחִיצוֹנָה, הָאֲמֻצָּעִית, הַמְשֻׁמָּשֶׁת אֶת הַטִּמְאָה – טִמְאָה;

פירוש ברטנורא

אותם בקרקע: טהורה. הכלי מתכות המחוברים לקרקע כקרקע דמו ואין מקבלים טומאה: וחברם בטיט טמאה. ככירה של חרס, שהטיט שבראשן נותן להן תורת חרס: עד שיעשה שלישית. כעין שלשה פטפוטים: או עד שיסמך לכותל. שהכותל יסמך את הקדירה מצד אחד: אחת בטיט. אחת חיבר לחבירתה בטיט בראשה: ואחת שלא בטיט. שהשלשית לא חיבר. ור' יהודה היא, ואין הלכה כר' יהודה:

ב האבן שהיה שופת עליה ועל התנור. והאבן מחוברת בטיט: עליה ועל האבן. היינו אחת בטיט ואחת שלא בטיט: ועל הסלע. המחובר מששת ימי בראשית: טהורה. דכתיב יותן ממאים הם, את שיש לו נתיצה יש לו טומאה, את שאין לו נתיצה אין לו טומאה. מכאן אמרו, אבן שהיה שופת עליה ועל התנור, עליה ועל הכירה, עליה ועל הכופת, טמאה, מפני שיש להן נתיצה. עליה ועל האבן, עליה ועל הסלע, עליה ועל הכותל, מטהרה, מפני שאין להן נתיצה: פירת הנזירים. לבשל שלמי נזיר שלוקח מהן הכהן הזורע בשלה: פירת טבחים. שמוכרים לרבים, ומסדרים הרבה אבנים זו אחר זו ושופתין עליהן קדירות הרבה, שנמצאת אבן אחת לשתי קדירות, וכשנמצאת האחת האחרות טהורות, מידי דהוה אקלמרין המתאמות דתנן לעיל בפרק ב [משנה ז] שאם נטמאה אחת מהן לא נטמאו כולן:

משניות מבוארות – קהתי

הטיט דינה ככירה של חרס המקבלת טומאה. קִבֵּעַ שְׁלִישָׁה מִסְמְרִין – של מתכת, בְּאַרְץ – שנעץ אותם בקרקע, לְהִיּוֹת שׁוֹפֵת עֲלֵיהֶן אֶת הַקְּדִירָה – ממעל לאש שבינם, אָף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה בְּרֹאשׁוֹן מְקוֹם שֶׁתְּהָא הַקְּדִירָה יוֹשֶׁבֶת – שעשה בראש כל מסמר כעין מושב בטיט, כדי שיהא נוח להושיב עליהם את הקדירה, טְהוּרָה – מטומאת כירת חרס, ודינה ככירה של מתכת. הַעוֹשָׂה שְׁתֵּי אֲבָנִים בִּינָה – שהניח שתי אבנים זו על ידי זו להושיב עליהן קדירה ממעל לאש שבין האבנים, וְחִבְרָן בְּטִיט – בקרקע, טִמְאָה – שעל ידי חיבור הטיט דינה ככירה של חרס המקבלת טומאה; ואין צורך בשלוש אבנים כמו בפטפוטים, לפי שהאבנים רחבות (ר"ש). רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר, עַד שֶׁעָשָׂה שְׁלִישִׁית – רבי יהודה סובר שאין שתי אבנים נקראות כירה לקבל טומאה, אלא אם כן הוסיף להן אבן שלישית, או עַד שֶׁיִּסְמָךְ – שתי האבנים, לְכַתֵּל – והכותל יהא סומך את הקדירה. אַחַת בְּטִיט – חיבר אבן אחת בקרקע בטיט, וְאַחַת שְׁלֹא בְטִיט – ואבן אחת לא חיבר בטיט, טְהוּרָה – אינה מקבלת טומאה אף לדעת חכמים.

בארנו משנתנו לפי המפרשים, שכל חיבור בטיט האמור במשנתנו היינו חיבור למטה בקרקע, שכן לשיטה זו מתיישבת הסיפא לדעת חכמים, כמו שבארנו לעיל.

ויש מבאים: העושה שלושה פטפוטים בארץ וחיברן בטיט – למעלה בראשם, שעשה כעין טבעת של טיט בראשם המחברת את שלשת הפטפוטים; וכן בהמשך המשנה: העושה שתי אבנים כירה וחיברן בטיט – בראשן, טמאה – שהטיט שבראשן נותן להן תורת חרס (ה"ש; ברטנורא). ולפי פירוש זה, מה ששינוי בספיא: אחת בטיט ואחת שלא בטיט – נדחקים לבאר, שזה המשך דברי רבי יהודה, ופירוש הדברים, שעשה שלוש אבנים כירה וחיבר אחת לחברתה בטיט למעלה, והשלשית לא חיבר.

ויש מביאים שני הפירושים (ה"ש; הרא"ש). אבל דעת הגר"א היא, שדווקא החיבור בטיט למטה בקרקע מועיל בפטפוטים ובאבנים לעשותם כירה של חרס, אבל החיבור בטיט למעלה בראשם אינו מועיל כלל. ויש סוברים, שבין חיבור למטה בקרקע ובין חיבור למעלה בראשם מועיל (רמב"ם; עי' "תפארת ישראל").

~ יום חמישי ~

באור משנה ב

הָאֵבֶן – המחוברת בקרקע בטיט, שֶׁהָיָה שׁוֹפֵת – הקדירה, עֲלֵיהָ

באור משנה ג

שֶׁלֹּשׁ אֲבָנִים שֶׁעָשָׂן שְׁתֵּי כִירִים – שחיבר כל אחת מהן בטיט בארץ, או שחיברן זו לזו (רמב"ם), והאבן האמצעית משמשת לשתי

הַמְשַׁמֵּשֶׁת אֶת הַטְּהוֹרָה – מְהוֹרָה. נְטִילָה הַטְּהוֹרָה – הַחֲלִטָה הָאֲמִצְעִית לְטְהוֹרָה. נִטְמָאוּ שְׁתֵּי הַחִיצוֹנוֹת, אִם הָיְתָה הָאֲמִצְעִית גְּדוּלָּה – נוֹתֵן לָזוֹ כְּדִי שְׁפִיתָהּ מִכָּאן, וְלָזוֹ כְּדִי שְׁפִיתָהּ מִכָּאן, וְהִשָּׂאָר טְהוֹר; וְאִם הָיְתָה קְטָנָה – הַכֵּל טָמֵא. נְטִילָה הָאֲמִצְעִית, אִם יָכוֹל לְשַׁפּוֹת עָלֶיהָ יוֹרָה גְּדוּלָּה – טָמְאָה. הַחִיצוּרָה – מִרְחָה בְּטִיט – מִקְבֶּלֶת טָמְאָה מִשִּׁיִּסְקָנָהּ כְּדִי לְבַשֵּׁל עָלֶיהָ אֶת הַבִּיצָה. ד' שְׁתֵּי אֲבָנִים שֶׁעֲשָׂאָן פִּירָה וְנִטְמָאוּ, כִּמְד לָזוֹ אֶבֶן אַחַת מִכָּאן, וְלָזוֹ אֶבֶן אַחַת מִכָּאן – חֲצִיָּה שֶׁל זֶה טָמְאָה וְחֲצִיָּה טְהוֹרָה, וְחֲצִיָּה שֶׁל זֶה טָמְאָה וְחֲצִיָּה טְהוֹרָה. נְטִילוֹ טְהוֹרוֹת – חֲזָרוּ אֵלָיו לְטָמְאָתָן.

פ ר ק ש ב י ע י

א הַקְּלָתוֹת שֶׁל בְּעָלֵי בָתִּים שֶׁנִּפְתְּחָה פָּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה טַפָּחִים – טָמְאָה, שֶׁהוּא מְסִיק מִלְמַטָּן וְקִדְרָה בְּשִׁלָּה מִלְמַעְלָן;

פירוש ברטנורא

ג' שלש אבנים שעשאן שתי כורים. שהאבן האמצעית משמשת לזו ולזו: האמצעית המשמשת לטמאה. חציה של האמצעית המשמשת לחיצונה שהיא טמאה, טמאה. וחציה המשמשת לחיצונה שהיא טהורה, טהורה: נחלטה האמצעית לטמאה. וכולה טמאה: לשפות עליה. על שתי החיצונות: החיצונה לאמצעית: טהורה. שבטלה כירה ראשונה וכאילו נתן כירת היורה הגדולה: מקבלת טמאה משיסיקנה. דבעי היסק ככירה חדשה: ד' סמך לזו אבן אחת מוכאן ולזו אבן אחת מוכאן. ונמצאו עכשיו שלש כירות, האמצעית טמאה והחיצונות טהורות. הלכך שתי אבנים אמצעיות חציה של זו וחציה של זו [של צד הטהור] טהור, שמשמש לטהור: ניטלו החיצונות הטהורות. חזרו אמצעיות לטומאתן כבתחלה, וכולן טמאות, שהרי אין כאן משמש לטהור:

ז' א' הקלות של בעלי בתים. במים העשוי לכירה ומקום מושבה נקרא קלת: שנפתחה. קרקעיתה. והיה עומק הפחת פחות משלשה טפחים, הרי הכירה מקבלת טמאה, שאם יסיק בפחת מלמטה תבשל הקדרה שככירה מלמעלה: יתר מוכאן. אם היה הפחת עמוקה יותר משלשה טפחים: טהורה.

משניות מבוארות – קהתי

לְבַשֵּׁל עָלֶיהָ אֶת הַבִּיצָה – כְּדִין כִּירָה חֲדָשָׁה.

מדרבי הרמב"ם משמע, שהוא מפרש את הפסיקה "החיצוה טהורה". בדרך אחרת, שכן הוא כותב (הל' כלים טו, יז): "ניטלה האמצעית, אם יכול לשפות על שתיים חיצונות יורה גדולה, הרי היא טמאה. והו' מרוחקין יתיר מזה – טהורה. החזיר את האמצעית – הרי הכל טהור כנשית. מירחה בטיט, מקבל טמאה מכאן ולהבא, והוא שסיקנה לכל אחת מהן כדי לבשל עליה הביצה".

~ יום ששי ~

באור משנה ד

שְׁתֵּי אֲבָנִים שֶׁעֲשָׂאָן פִּירָה וְנִטְמָאוּ, כִּמְד לָזוֹ אֶבֶן אַחַת מִכָּאן, וְלָזוֹ אֶבֶן אַחַת מִכָּאן – הֵינִיח אֶבֶן אַחַת בְּקֶצֶה הַכִּירָה מִכָּאן, סִמּוֹךְ לֵאחַת מִשְׁתֵּי הָאֲבָנִים שֶׁנִּטְמָאוּ, וְאֶבֶן אַחַת בְּקֶצֶה הַכִּירָה מִכָּאן, סִמּוֹךְ לֵאחֶרֶת שֶׁנִּטְמָאוּ, וְהִיבָרַן בְּטִיט, וְהוֹסִקוּ כְּדִינָן, וְנַעֲשׂוּ עַכְשֵׁיו שְׁלוֹשׁ כִּירוֹת, שְׁתֵּי אֲבָנִיהָ הָאֲמִצְעִיּוֹת טָמְאוֹת וּשְׁתֵּי הַחִיצוֹנוֹת טְהוֹרוֹת, חֲצִיָּה שֶׁל זֶה טָמְאָה וְחֲצִיָּה טְהוֹרָה, וְחֲצִיָּה שֶׁל זֶה טָמְאָה וְחֲצִיָּה טְהוֹרָה – כֹּל אַחַת מִשְׁתֵּי הָאֲבָנִים הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁנִּטְמָאוּ, הֵינִיחוּ מִשְׁתֵּי הָאֲבָנִים הָאֲמִצְעִיּוֹת, חֲצִיָּה שֶׁלֹּצֵד הָאֶבֶן הַטְּהוֹרָה שֶׁנִּסְמְכָה לָהּ טְהוֹרָה, לְפִי שֶׁהוּא מִשְׁמֵשׁ אֶת הַכִּירָה הַטְּהוֹרָה. נְטִילוֹ טְהוֹרוֹת – שְׁתֵּי הָאֲבָנִים הַטְּהוֹרוֹת שֶׁנִּסְמְכוּ לָהֶן, חֲזָרוּ אֵלָיו – שְׁתֵּי הָאֲבָנִים הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁנִּטְמָאוּ, לְטָמְאָתָן – כַּבְּתַחֲלִילָה, שְׂכוּלֵן טָמְאוֹת, הוֹאִיל וְאִינֵן מִשְׁמֹשֶׁת עוֹד אֶת הַכִּירָה הַטְּהוֹרָה.

באור משנה א

הַקְּלָתוֹת שֶׁל בְּעָלֵי בָתִּים – כַּעֵין כִּירָה קְטָנָה שִׁישׁ לָהּ שׁוּלִיִּים עֲבִים מֵאֵד, וְנוֹתָנִים בָּהּ גָּחִילִים וְשׁוּפְתִים עָלֶיהָ אֶת הַקִּדְרִיה (הר"ם; הור"א; "תפארת ישראל"). שֶׁנִּפְתְּחָה – קִרְקַעֲתָהּ, וְעַל יָדֵי כֵךְ נִתְרַחֲקָה הָאֵשׁ מִשׁוּלֵי הַקִּדְרִיה, פָּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה טַפָּחִים – אִם עוֹמֵק הַפַּחַת פָּחוֹת מִשְׁלוֹשָׁה טַפָּחִים, טָמְאָה – הִיא מִקְבֶּלֶת טוֹמְאָה, לְפִי שְׂרָאוּיָהּ הִיא עֲדִיין לְשִׁימוּשָׁהּ, שֶׁהוּא מְסִיק מִלְמַטָּן – בַּפַּחַת הַקִּרְקַעֲתָהּ, וְקִדְרָה בְּשִׁלָּה מִלְמַעְלָן – שֶׁמִּתְבַּשֶּׁלֶת הִיא עַל אוֹתָהּ הָאֵשׁ שֶׁלֹּמֶטָה. יֵתֵר מִכָּאן – אִם עוֹמֵק הַפַּחַת הוּא יֵתֵר עַל שִׁיעוֹר זֶה, הֵינִיחוּ מִשְׁלוֹשָׁה טַפָּחִים וְלִמְעַלָּה, טְהוֹרָה – אִינִינָה מִקְבֶּלֶת טוֹמְאָה,

האבנים שבצידה, באופן שהן עשויות שתי כירות, נִטְמָאוּ אַחַת מִן הַחִיצוֹנָה – אִם נִטְמָאוּ אַחַת מִן הָאֲבָנִים הַחִיצוֹנוֹת, הָאֲמִצְעִית – דִּין הָאֶבֶן הָאֲמִצְעִית הוּא: הַמְשַׁמֵּשֶׁת אֶת הַטָּמְאָה, טָמְאָה – חֲצִיָּה שֶׁבְּצֵד הָאֶבֶן הַטָּמְאָה, הַמְשַׁמֵּשׁ אוֹתָהּ, טָמָא; הַמְשַׁמֵּשֶׁת אֶת הַטְּהוֹרָה, טְהוֹרָה – וְחֲצִיָּה שֶׁבְּצֵד הַטְּהוֹרָה, הַמְשַׁמֵּשׁ אוֹתָהּ, טְהוֹר, (עֵיין "תוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב"). נְטִילָה הַטְּהוֹרָה – נִיטְלָה הָאֶבֶן הַחִיצוֹנָה הַטְּהוֹרָה, הַחֲלִטָה הָאֲמִצְעִית לְטָמְאָה – כֹּל הָאֶבֶן הָאֲמִצְעִית טָמְאָה (עֵיין "תוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב"; "מִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה"), לְפִי שֶׁנַּעֲשֶׂתָה כּוֹלָה כִּירָה אַחַת עִם הַטָּמְאָה. נְטִילָה הַטָּמְאָה – הָאֶבֶן הַחִיצוֹנָה הַטָּמְאָה, הַחֲלִטָה הָאֲמִצְעִית לְטְהוֹרָה – שֶׁנִּשְׁבַּחַת הַכִּירָה הַטָּמְאָה כְּנִתּוּצָה, הִלְכֵךְ טְהוֹרָה הָאֶבֶן הָאֲמִצְעִית כּוֹלָה (רַמְבַּם; "מִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה"; "תַּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל"). נִטְמָאוּ שְׁתֵּי הַחִיצוֹנוֹת, אִם הָיְתָה הָאֲמִצְעִית – הָאֶבֶן הָאֲמִצְעִית, גְּדוּלָּה – מְכַדִּי שְׁפִיתָהּ שְׁתֵּי קִדְרוֹת; וּמִכּוּאָר בְּתוֹסֵפֶתָא (ה' ג'), שִׁיעוֹר הַמְּקוֹם כְּדִי שְׁפִיתָה קִדְרָה הוּא טַפַּח, נוֹתֵן לָזוֹ כְּדִי שְׁפִיתָהּ מִכָּאן, וְלָזוֹ כְּדִי שְׁפִיתָהּ מִכָּאן – הֵינִיחוּ שְׁתֵּי הַצִּדִּים שֶׁל הָאֶבֶן הָאֲמִצְעִית הַסְּמוּכִים לְשְׁתֵּי הָאֲבָנִים הַחִיצוֹנוֹת, בְּשִׁיעוֹר מְקוֹם שִׁישׁ בּוֹ כְּדִי שְׁפִיתָה קִדְרָה, הֵם טָמְאִים, וְהִשָּׂאָר טְהוֹר – מֵאֲחֵר שֶׁהִשָּׂאָר אִינוּ מִשְׁמֵשׁ אֶת הָאֲבָנִים הַטָּמְאוֹת, וְאִף אִינוּ נִצְרָךְ לְאוֹתָם הַחֲלִיקִים שֶׁל הָאֶבֶן הָאֲמִצְעִית שֶׁנִּטְמָאוּ (עֵיין "תַּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל"). וְאִין זֶה דּוּמָה לְמָה שֶׁנִּינֵנוּ לַעֲלִי: "נִיטְלָה הַטְּהוֹרָה. הוֹחֲלִטָה הָאֲמִצְעִית לְטוֹמְאָה". אִף עַל פִּי שֶׁהִיא יֵתֵר מְכַדִּי שְׁפִיתָהּ, שֶׁשֶּׁם נִוּחַ לוֹ בְּחִיבּוֹר הַשָּׂאָר, שְׂרָאוּיָהּ הוּא לְהַצְטָרֵף שׁוֹב לְכִירָה כְּשִׁיחֲזוֹר וְיִסְמּוֹךְ לוֹ הָאֶבֶן שֶׁנִּיטְלָה, אֲבָל כֵּאֵן הַשָּׂאָר אִינוּ רָאוּי לְכֹלֵם, וְעוֹמֵד לְהִיקָצֵץ, וְכֹל הָעוֹמֵד לְהִיקָצֵץ אִינוּ נִחְשָׁב חִיבּוֹר ("מִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה"). וְאִם הָיְתָה קְטָנָה – אִם הָאֶבֶן הָאֲמִצְעִית הִיָּתָה קְטָנָה, הַכֵּל טָמָא – אִף הָאֲמִצְעִית כּוֹלָה טָמְאָה. נְטִילָה הָאֲמִצְעִית – לֵאחֶר שֶׁנִּטְמָאוּ הַחִיצוֹנוֹת, אִם יָכוֹל לְשַׁפּוֹת עָלֶיהָ – עַל הַכִּירָה, כְּלוֹמֵר עַל שְׁתֵּי הָאֲבָנִים הַחִיצוֹנוֹת, יוֹרָה גְּדוּלָּה – דּוֹר גְּדוֹל, טָמְאָה – כִּירָה זֶה שֶׁל שְׁתֵּי הָאֲבָנִים הַחִיצוֹנוֹת נִשְׁאֶרֶת בְּטוֹמְאָתָהּ, שְׁעִדִּין נִשְׁבַּחַת הִיא כִּירָה. הַחֲצִיָּה – חֲזָרוּ אֶת הָאֶבֶן הָאֲמִצְעִית לְמִקְוָמָהּ, טְהוֹרָה – כְּלוֹמֵר הַכֵּל טְהוֹר, לְפִי שֶׁבְּטִלָּה הַכִּירָה הָרִאשׁוֹנָה, וְכֵאֵלֵיו נָתַן כִּירַת הַיּוֹרָה הַגְּדוּלָּה (הר"ם; ברטנורא). מִרְחָה בְּטִיט – חֲזָרוּ אֶת הָאֲמִצְעִית וּמִירְחָה בְּטִיט וְחִיבּוֹרָה בְּקִרְקַע, מִקְבֶּלֶת טָמְאָה – מִכָּאן וְלֵהֲבֵא, מְשִׁיִּסְקָנָהּ כְּדִי

יתר מכאן – טהורה. נתן אבן או צרור – טהורה. מרחקה בטיט – מקבלת מטמאה מכאן ולהבא. זו היתה תשובת רבי יהודה, בתנור שנתנו על פי הבור או על פי הדות.

ב דכון שיש בו בית קבול קדרות – טהור משום פירה, וממא משום פלי קבול. הצדדין שלו – הנוגע בהם אינו מטמא משום פירה. הרחב שלו – רבי מאיר מטהר, ורבי יהודה מטמא. וכן הפופה את הסל ועושה על גבי פירה. ג פירה שנחלקה לארפה – טהורה; ולרחבה – מטמאה. כפח שנחלק בין לארכו בין לרחבו – טהור. חצר הפירה, בזמן שהיא גבוהה שלש אצבעות – מטמאה במגע ובאור. פחותה מכאן – מטמאה במגע ואינה מטמאה באור.

פירוש ברטנורא

שהרי האש רחוקה מן הקדירה שבכירה ואינה מתבשלת: נתן אבן או צרור. על מקום הפחת כדי שלא יהיה עומק הפחת שלשה טפחים, טהורה, לפי שאינה חשובה מקרקעית הכירה: מרחת. לאבן זו בטיט: מקבלת טומאה. הכירה, מכאן ולהבא. שאבן זו מקרקעית הכירה היא נחשבת, והרי אין עומק הפחת שלשה טפחים: וזו היא תשובת רבי יהודה. כשנחלקו ר' יהודה וחכמים לעיל בפרק תנור תחלתו ארבעה: בתנור שנתנו על פי הבור ועל פי הדות. מכאן הביא ר' יהודה ראיה לדבריו, דכי הוי דבעינן הכא שיהא מסיק מלמטה וקדרה בשלה מלמעלה, הכי נמי בעינן התם:

ב דכון. לשון מקום. כמו דרך פלן (ברכות יח). והוא מקום בולט מן הכירה שכשמוציאין הקדרה מן הכירה מושיבין אותה על אותה הבליטה, ופעמים יש לו בית קבול שתי קדירות או שלש: טהור משום פירה. דאם נטמאת הכירה לא נטמא הוא. אי נמי, אינו מטמא במחובר ככירה: הצדדים שלו. כותליו של דכון שאינו מן הכירה: הרחב שלו. הוא כותל הכירה עצמה לצד בית קיבולו של דכון. ולפי שהדכון מרחיב והולך לצד הכירה קרי לה רחב: רבי מאיר מטהר. דלא חשיב ככירה: ורבי יהודה מטמא. רחשיב ככירה. והלכה כרבי יהודה: וכן הכופה את הסל. ובנה על גבי כירה, ובולט חוץ לכירה. והסל הוא מטמא משום כלי עץ, וכשבנה עליו כירה ורוחב הסל בולט חוץ לדופני הכירה ושופתים קדרות על אותה הבליטה, דינו כדכון:

ג כירה שנחלקה לארכה טהורה. כירה מקום שפית שתי קדרות. וכשנחלקה לארכה בטלו שתי שפיתות, ואם נחלקה לרחבה שתי שפיתות קיימות זו לבדה וזו לבדה: מופה. מקום שפית קדרה אחת. ובין שנמדק לארכו בין שנמדק לרחבו בטל מקום השפית: חצר הכירה. כעין מחבת גדולה של חרס והכירה יושבת באמצע מחוברת לחצר: שלש אצבעות. שכותלי החצר גבוהים שלש אצבעות. כשם ששיעור כירה תחלתה שלש, כדתנן לעיל בפרק התנור, כך שיעור חצר הכירה גבוה אין פחות משלש, ופחות משלש אין אור שלא חשוב. ומיהו מטמאה במגע מדרבנן. אי נמי, משום דהוי כמו יד לכירה, ויד

משניות מבוארות – קהתי

הכירה. הרחב שלו – היינו כותל הכירה עצמה לצד בית קיבולו של הדכון; ולפי שהדכון מרחיב והולך לצד הכירה נקרא "רחב" (ריש; ברטנורא). רבי מאיר מטהר – שאם נטמאה הכירה מתוכה, אף על פי שכל גב הכירה טמא, אותו חלק שהוא תוכו של הדכון נשמר בטהרתו, שהואיל ואין הדכון שייך לכירה, הרי הדופן שבין הכירה לדכון דינו כמו האבן האמצעית שבין שתי כירות (לעיל י, ג), שאותו צד המשמש את הטהורה טהור ("תפארת ישראל"). ורבי יהודה מטמא – את הרחב, שלדעתו שייך הוא בעיקר לכירה, ואין טפל מבטל העיקר (שם). וכן הפופה את הסל ועושה על גבי פירה – ורוחב שולי הסל בולט חוץ לכירה, ומעמידים קדרות על אותה הבליטה, הרי הבליטה דינה כדכון. ברם הסל עצמו מקבל טומאה משום כלי עץ.

באור משנה ג

פירה – שיש בה מקום לשפית שתי קדירות, שנחלקה – מלמעלה למטה, לארפה – לאורך הכירה, בתוך שתי השפיתות, טהורה – לפי שאינה ראויה עוד לשפית קדירות; ולרחבה – שנחלקה לרחבה בין שתי השפיתות, טמאה – לפי שעדיין יש בכל חלק מקום לשפית קדירה אחת. כפח – שאין בו מקום אלא לשפית קדירה אחת, שנחלק בין לארכו בין לרחבו – מלמעלה למטה, טהור – שבטל מקום השפית. חצר הפירה – כעין מחבת גדולה של חרס, והכירה מחוברת לה באמצעה, ופעמים היו נותנים גם עליה קדירות לכישול ולחימום (הריש). בזמן שהיא גבוהה שלש אצבעות – שמחיצות החצר גבוהות שלוש אצבעות, כשיעור הכירה בתחילה (עיין לעיל ה, ב), מטמאה במגע ובאור – שאם נטמאה הכירה במגע או באור, נטמאה עמה גם חצר הכירה; וכן אם נטמאה החצר במגע או באור, נטמאה הכירה (רמב"ם). פחותה מכאן – אם גובה המחיצות של החצר היה פחות משלוש אצבעות, מטמאה במגע ואינה מטמאה באור – לפי שבכגון זה אין החצר נחשבת אלא כמו יד לכירה, וכל יד אינה מקבלת טומאה אלא במגע (כלעיל ג, ד); הלכך אם נטמאה אחת מהן במגע נטמאה גם חברתה, אבל אם

לפי שהאש רחוקה משולי הקדירה ואין הקדירה מתבשלת, ונמצא בטל תשימשה. נתן אבן או צרור – על מקום הפחת, כדי למעט את עומקה, טהורה – עדיין היא בטהרתה, לפי שאין האבן נחשבת כחלק מקרקעית הקלתות. מרחקה בטיט – חיבר את האבן בקרקעית הקלתות בטיט, מקבלת מטמאה מכאן ולהבא – שעל ידי המיורח בטיט נחשבת האבן כחלק מקרקעית הקלתות, ונמצא עומק הפחת פחות משלושה טפחים. זו היתה תשובת רבי יהודה, בתנור שנתנו על פי הבור או על פי הדות – ששינונו לעיל (ה, ו), שכשם שכאן אם הוא מסיק מלמטה ואין הקדירה בשלה מלמעלה, הקלתות טהורה, כך שם אם מסיק מלמטה בתוך הבור ואינו ניסוק מלמעלה, התנור טהור (עיין במפרשים). ויש מפרשים, שתשובת רבי יהודה היא לענין האבן שנתן, שכשם שכאן נתינת אבן בלא מיורח בטיט אינה חיבור, כך שם בתנור אינה חיבור ("משנה אחרונה").

בארנו משנתנו לפי הרמב"ם (חוץ מענין "הקלתות" שבארנוהו כה"ש) וכך מבארים אותה רוב המפרשים. אבל הר"ש מפרש: שנפתחה – היינו שנרחב מקום מושב הקדירה, פחות משלושה טפחים. טמאה הקלת אבל שלושה טפחים ויותר, שאינו ראוי לתשימושו, שהחוס יוצא ואין הקדירה מתבשלת, טהורה הקלת. נתן אבן או צרור למעט הפחיתת, אינו חיבור, אלא אם כן מירחה בטיט.

~ שבת קודש ~

באור משנה ב

דכון שיש בו בית קבול קדרות – היינו בליטה היוצאת מכותל הכירה, ולה בית קיבול, המשמש מקום לקדירות, כשמסלקים אותן מן הכירה (רש"י; ברטנורא). או לקדירות ריקות ("תפארת ישראל"); ועיין רמב"ם שםפירוש באופן אחר, טהור משום פירה – שאם נטמאה הכירה לא נטמא הדכון, לפי שאינו חלק מהכירה, וטמא משום פלי קבול – שמקבל טומאה כשאר כלי חרס, כשהכירה תלושה ("תפארת ישראל"). ועכשיו מפרשת המשנה, מהו טהור משום פירה: הצדדין שלו – דפנות הדכון שבצדדיו, הנוגע בהם אינו טמא משום פירה – דבר הנוגע בצדדי הדכון אינו נטמא משום טומאת

בִּיצֵד מְשַׁעְרִין אוֹתָהּ? רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: נוֹתֵן אֶת הַשְּׁפוֹד מִלְמַעְלָן לְמַטָּן, וּכְנָגְדוֹ מִטְּמֵאָה בְּאֵוִיר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: נְטִמָּאָה הִפְיָרָה – נְטִמָּאָה הֶחָצֵר; נְטִמָּאָה הֶחָצֵר – לֹא נְטִמָּאָה הִפְיָרָה.

פירוש ברטנורא

יש לו מונע ואין לו אויר: בִּיצֵד מְשַׁעְרִין אותה. משום דכירה גבוהה מחצר הרבה וצריכים אנו לשער מזה נחשב אויר החצר: נוֹתֵן אֶת הַשְּׁפוֹד. ראשו אחד על כותל החצר הנמוך וראשו אחר על כותל הכירה הגבוה, וכל שלמטה מן השפוד אם נתלה שם שרץ אע"פ שהוא למעלה מכותלי החצר כאילו נתלה למטה, דכל זה נחשב אויר החצר: לֹא נְטִמָּאָה הכירה. דחצר מפלה לכירה, ואין כירה מפלה לחצר. ואין הלכה כר' אליעזר בן יעקב:

משניות מבוארות – קהתי

טומאה אחת מהן מאויר בלבד, אין חברתה טמאה, לפי שאינה חיבור לה אלא מדרבנן (רמב"ם הל' כלים יז, ו). בִּיצֵד מְשַׁעְרִין אוֹתָהּ – את החצר, כלומר הואיל והכירה גבוהה מהחצר הרבה, כיצד משערים עד היכן מגיע אויר החצר לענין טומאה? רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: נוֹתֵן אֶת הַשְּׁפוֹד מִלְמַעְלָן לְמַטָּן – מלמטן למעלה. כלומר סומך את הקצה האחד של השפוד למטה על הכותל הנמוך של החצר, ואת קצהו האחר למעלה על הכותל הגבוה של הכירה, ונמצא השפוד מונח באלכסון, וּכְנָגְדוֹ מִטְּמֵאָה בְּאֵוִיר – אם היתה

טומאה באויר למטה מכנגד האלכסון של השפוד, אף על פי שאויר זה הוא למעלה מכותלי החצר, מכל מקום הוא נחשב כאויר החצר להיטמא בו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: נְטִמָּאָה הִפְיָרָה – נְטִמָּאָה הֶחָצֵר; נְטִמָּאָה הֶחָצֵר – לֹא נְטִמָּאָה הִפְיָרָה – שכן חצר מפלה לכירה, ואין כירה מפלה לחצר. יש מפרשים, שרבי אליעזר אינו מבדיל בין חצר שהיא גבוהה שלוש אצבעות לחצר שאינה גבוהה שלוש אצבעות (תפארת ישראל). ואין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב סיון, תשי"א

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

קבלתי הטע"ג ומכתבה מבואה לשלום, ושבעתי רצון שת"ל הנסיעה היתה כשורה, ושמצאה בשם הכל כשורה, אבל ה"י לי צער שנ[י]כר ממכתבה שבירות לב, שאינו בעתו ולא בזמנו.

למותר להאריך, שהאמור זבחי אלקים רוח נשברה, אין הכוונה על שבירות רוח, ובפרט שבירות הלב, המזיק, ח"ו, לבריאות ופועל על העצבים - נייערווין - וביותר אשר מצד השבירות לב נעמט מען אויף ענינים שארפער און שווערער, מכמו שהם מצד עצמם, וכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע סיפר בשם כ"ק אביו אדמו"ר מוהרש"ב - נ"ע, שאמר לו פעם "זעה ווי טייער דער אידישער גוף איז אז צוליב עם האט מען אויסגעגאסן אזויפיל תורה און מצוות. ועתה כשנותן לכאוי"א דבר יקר כזה כמו גוף, צריכים לעסוק בהשתדלות, והשתדלות אליבא דנפשי, שיהי הגוף בריא ובמילא יוכל להשלים מה שחפץ ממנו השי"ת. וכמ"ש הרמב"ם הלכות דיעות רפ"ד, "היות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא" ובהמכ' של כ"ק הרב המגיד ממעזריטש (נדפס בהתמים) לבנו הקדוש המלאך, כותב "א קליין לעחילי אין גוף מאכט א גרוישער לאך אין דער נשמה". אין כוונתי בזה לדרשא, ורק תקותי, אפשר יפעול זה עלי' ועל ידה גם על בעלה הרב שי' (אף שבזהר מובא הלשון תוקפא דנשמתא חולשא דגופא, זאל מען טייטשען - חלישות דרישת הגוף, אבל לא ח"ו חלישות בריאות הגוף, ורואים זה בפועל, שבעת שהגוף בריא יכולים לפעול שלא בערך בכל הענינים ובפרט באהבת השם אהבת התורה ואהבת ישראל).

אקוה לשמוע ממנה בשו"ט בנוגע לבריאותה ובריאות בעלה הרה"ח וכו' שי', והשי"ת יזכנו כולנו לבשר אך בשו"ט איש לרעהו, הן בגשמיות והן ברוחניות...

בברכה לבריאות הנכונה ולראות נחת אידישן נחת חסידישן נחת מכל יו"ח וב"ב יחיו.

מ. שניאורסאהן

עין יעקב - מסכת שבת

ביאור עם "שפה ברורה - עזר והדר"

רש"י

שהמרו. נתעורבו. כמו ש'ממרו' את היונים" דסנהדרין (דף כה:): מי כאן הלל. כלום כאן הלל? ולשון גנאי לנשיא ישראל: מפני מה ראשן של בבליים סגלגלות. בילוג"ה בלעז, שאינו עגול. לישנא אחרינא: ראשן של בבליים סגלגל - עגול: תרומות. רכות: שדרים בין החולות. והרוח נושבת ונכנס בתוך עיניהם. ובמקום אחר מפרש תרומות לשון: עגולות בית מושב שלהן. ואף כאן אני אומר כן. ומפני שדרים בין החולות שינה אותם המקום, שלא יהא סדק של עיניהם ארוך כשילנו ויכנס בו החול. וכן רגליהם של אפרקיים רחבות - שלא יטבעו בבצעי המים. ורבותינו מפרשים: שדרים בין בצעי המים והולכין וחספין, ומתפשטין רגליהן. לפי שהמנעל דוחק הרגל ומעמידו על דפוס שלו: כדי הוא הלל. ראוי לקדש:

דף לא עמוד א. תנו רבנן, לעולם יהא אדם ענוותן - סבלן ונוח לבריות, בהלל, ואל יהא קפדן בשמאי.

הברייטא מביאה כמה מעשים כדוגמא לכך: מעשה בשני בני אדם שהמרו זה את זה - שנתעורבו זה עם זה. ואמרו אחד לחבירו, כל מי שילך ויכניס [ויכניס] את הלל, יהול מחבירו ארבע מאות זוז. אמר אחד מהם, אני אקניטנו. אותו היום ערב שבת היה, והלל חפף את ראשו לכבוד שבת. הלך האיש ועבר על פתח ביתו של הלל, אמר בלשון ולזול, מי כאן הלל, מי כאן הלל - האם כאן נמצא הלל, ולשון גנאי הוא לדבר כך אל נשיא ישראל. שמע הלל, נתעמף ויצא לקראתו, אמר לו הלל, בני, מה אתה מבקש. אמר לו האיש, שאלה יש לי לשאול. אמר לו, שאל בני, שאל. שאלו, מפני מה ראשיהן של בבליים סגלגלות - אינם עגולים, אלא רחבים ונראים כמעוכים. אמר לו הלל, בני, שאלה גדולה שאלת, והתשובה היא, מפני שאין להם חיות - מיילדות פקחות לילד נשותיהם כהוגן, ולכן נעשה ראשם כך. הלך האיש והמתין שעה אחת, וחזר לפתח ביתו של הלל [בעודו חופף ראשו] ואמר, מי כאן הלל, מי כאן הלל. שוב נתעמף הלל ויצא לקראתו. אמר לו הלל, בני, מה אתה מבקש. אמר לו, שאלה יש לי לשאול. אמר לו,

שאל בני, שאל. שאלו, מפני מה עיניהן של תרמוזיין - בני תרמוד, תרומות - רכות. אמר לו הלל, בני, שאלה גדולה שאלת, והתשובה היא, מפני שדרין בין החולות, וכשהרוח נושבת נכנס החול בעיניהם, ומרכנן. שוב הלך האיש והמתין שעה אחת, לאחר שעה חזר לפתח ביתו של הלל ואמר, מי כאן הלל, מי כאן הלל. נתעמף הלל ויצא לקראתו, אמר לו הלל, בני, מה אתה מבקש. אמר לו, שאלה יש לי לשאול. אמר לו, שאל בני, שאל. שאלו, מפני מה כפות רגליהם של אפרקיים רחבות. אמר לו הלל, בני, שאלה גדולה שאלת, והתשובה היא, מפני שדרין בין בצעי המים - מקומות שיש בהם בוץ, ולכן ברא הקב"ה את רגליהם רחבות, כדי שלא ישקעו רגליהם בבצעי המים. אמר לו האיש, שאלות הרבה יש לי לשאול, ומתירא אני שמא תבעום. נתעמף הלל כראוי וישב לפניו, אמר לו הלל, כל שאלות שיש לך לשאול שאל. אמר לו האיש, אתה הוא הלל שקורין אותך נשיא ישראל. אמר לו הלל, הן. אמר לו האיש, אם אתה הוא, לא ירבו במוותך - ענים בישראל. אמר לו הלל, בני, מפני מה אתה אומר כן. אמר לו האיש, מפני שאבדתי על ירך [-על ידי ענוותך שלא כעסת] ארבע מאות זוז. אמר לו הלל, הני וחזר ברוחך - שטעית במה שאמרת שאיבדת על ידי ארבע מאות זוז, אלא כדי [ראוי] הוא הלל בענוותו שתאבד על ידו ארבע מאות זוז, ועוד ארבע מאות זוז, והלל לא יקפיד.

משנה

במשניות לעיל שנינו כמה דינים הכשרים בזה ופסולים בזה
 ולהיפך. אגב זה ממשיך התנא לבאר דינים נוספים הכשרים באחד
 ופסולים בשני.
 התבאר בתורה, שאין הלויים כשרים לעבודת המשכן אלא מגיל
 שלשים שנה ועד בן חמשים שנה, שנאמר (במדבר ד יד-טו) 'כָּל
 הַפְּקִידִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְנִשְׂיָאֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַלְוִיִּם
 לַמִּשְׁפָּחָתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם, מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים
 שָׁנָה, כָּל הָבָא לַעֲבֹד עֲבַדְתָּ וְעַבְדַּת מִשָּׂא בְּאֵלָה מוֹעֵד'.
 עוד התבאר בתורה, שכהנים בעלי מומים פסולים לעבודה,
 שנאמר (ויקרא כא טו-יז) 'וְיִדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר, דַּבֵּר אֶל
 לְאֹמֶר, אִישׁ מִדֹּרְעַד לְדֹרְתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוֹם, לֹא יִקְרֶב לַהֲקָרִיב לָהֶם
 אֲלֵהֶיךָ'.
 המשנה מבארת איזה פסול שייך רק בכהנים ואיזה פסול שייך רק
 בלויים: הַכֹּהֲנִים, דהיינו פחות מכן שלשים ויותר מכן
 חמשים, פְּסוּל בְּלִוּיִם, שהלויים אינם כשרים לעבודה אלא מכן
 שלשים שנה ועד בן חמשים שנה. ואילו הַכֹּהֲנִים בְּלִוּיִם, דהיינו בעל
 מום, פְּסוּל בְּכֹהֲנִים, שכהנים בעלי מומים פסולים לעבודה.

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא המבארת אלו דינים התבארו במשנה: תנו
 רַבֵּנּוּ, הַכֹּהֲנִים, דווקא בְּמוֹמִין חֲסִים פְּסוּלִים לעבודה, אבל בְּשֵׁנִים,
 כלומר אם אינם מבני שלשים ועד בני חמשים, אף על פי כן בְּשֵׁרִים
 הם לעבודה. ואילו הַלְוִיִּם דינם להיפך, שְׁבִימוֹן בְּשֵׁרִים, ואילו
 בְּשֵׁנִים, אם אינם מבני שלשים ועד בני חמשים, פְּסוּלִים. נִמְצָא
 שהַכֹּהֲנִים בְּכֹהֲנִים, פְּסוּל בְּלִוּיִם, והַכֹּהֲנִים בְּלִוּיִם, פְּסוּלִים. נִמְצָא
 הגמרא מבררת את מקור הדין. מבררת הגמרא: מִנָּא הֵיכָּן מִילָּה.
 עונה הגמרא: דִּתְנוּ רַבֵּנּוּ, נאמר בתורה (במדבר כ כד) 'זאת אֲשֶׁר
 לְלִוִּים, מִבֶּן חֲמִשָּׁה וְעַשְׂרִים שָׁנָה וְעַד שְׁנֵי עָשָׂר שָׁנָה, וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה
 אֵתֵלְמוּד לְזִמְרָה - מִזֶּה בֶּאֱמֶת הַפִּסְקוּס
 'זאת אֲשֶׁר לְלִוִּים' ללמדנו, שהרי יְחִיבֵת אלו מיתרות בפסוק,
 מכיון שכל הפרשה עוסקת בדיני הלויים, והיה די שהפסוק יאמר
 'מִבֶּן חֲמִשָּׁה וְעַשְׂרִים שָׁנָה' וגו'. עונה הברייתא: הפסוק בא ללמדנו
 כִּי לִפִּי ו-מכיון שְׁנֵי עָשָׂר שָׁנָה שֶׁאֵינָם בְּפִסְקוּס שֶׁאֵינָם בְּפִסְקוּס, אֵלּוּ הֵם
 יְחִיבֵת מִצְוָה הַעֲבָדָה וְלֹא יְעַבְדוּ עוֹד, ובפסוק זה לְמִדָּה לְלִוִּים
 שֶׁהֵשִׁינָם פּוֹסְלִין בָּהֶם, ומעתה, יָבֹל הִייתִי לומר שאף הַמוֹמִין
 פּוֹסְלִין בָּהֶם, וְדִין ו-קל וחומר, הוא, וְכֵן בְּכֹהֲנִים, שֶׁאֵין הַשֵּׁנִים
 פּוֹסְלִין בָּהֶם, כִּי שִׁיתְבָּאֵר לַהֲלֹק, מוֹמִין פּוֹסְלִין בָּהֶם, כַּמְפֹּרֶשׁ
 בַּכְּתוּב, אִם כֵּן לִוִּים, שֶׁהֵשִׁינָם פּוֹסְלִין בָּהֶם, אֵינָם דִּין שֶׁהוּא אֵף מוֹמִין
 פּוֹסְלִין בָּהֶם. תְּלִמּוּד לִזְמֶר 'זאת אֲשֶׁר לְלִוִּים', וְתִיבֵת 'זאת' היא
 מִיעוּט, שְׁדוּקָא זֹאת - פְּסוּל שֵׁנִים, נאמר לְלִוִּים, וְאֵין אַחֲרֵת -
 פְּסוּל אַחֵר, דהיינו מוֹמִים, נאמר לְלִוִּים. ומכך יש ללמוד, שאין
 מוֹמִים פּוֹסְלִים בְּלִוִּים.
 כעת הברייתא מבארת איזה דבר פוסל בכהנים: יָבֹל הִייתִי לומר
 שֶׁהוּא הַכֹּהֲנִים פְּסוּלִין בְּשֵׁנִים, שְׂכֹחַ שְׂכֹחַ פְּחוּת מִבֶּן שְׁלֹשִׁים או
 יותר מכן חמשים יהיה פסול לעבודה. וְהָלֵא דִין הוּא, וְכֵן לִוִּים,
 שֶׁאֵין מוֹמִין פּוֹסְלִין בָּהֶם, שֵׁנִים פּוֹסְלִין בָּהֶם, אִם כֵּן בְּכֹהֲנִים, שֶׁהֵשִׁינָם
 פּוֹסְלִין בָּהֶם, אֵינָם דִּין שֶׁהוּא אֵף הַשֵּׁנִים פּוֹסְלִין בָּהֶם. תְּלִמּוּד לִזְמֶר
 'זאת אֲשֶׁר לְלִוִּים' וגו', ופסוק זה הוא מיתור, שהרי כל הפרשה
 מדברת על הלויים. אלא כוונת הכתוב היא למעט, 'זאת אֲשֶׁר
 לְלִוִּים', וְלֹא 'אֲשֶׁר לְכֹהֲנִים', ללמדנו שפסול שֵׁנִים נאמר דווקא
 ללויים ולא לכהנים.
 הברייתא מבארת אימתי נאמר פסול שנים בלויים: יָבֹל הִייתִי
 לומר שֶׁאֵף בְּמִשְׁכַּן שִׁילָה, וּבְבֵית עֲזִרְיָה ו-בבית המקדש
 שבירושלים, ששם לא היתה עבודת הלויים בנשיאת משאות

מתרצת הגמרא: אין לומר שתהא פרה כשירה בעריפה מקל
 וחומר, שהרי אָמַר קְרָא (במדבר יט א) לענין פרה אדומה 'וְשִׁחַט
 אֹתָהּ' וגו'. וכתוב בפרשה 'חוקה', 'זאת חֻקַּת הַתּוֹרָה' (שם יט ב),
 ומאחר ונאמר 'חוקה' בפרשה, יש ללמוד שמה שנאמר כאן
 'ושחט', זהו לעכב, שדווקא בְּשִׁחְטָהּ, אֵין - כן, היא כשירה, אבל
 בְּעִרְפָּהּ, לֹא.
 התבאר בגמרא, שאין לדרוש קל וחומר במקום שנאמר 'חוקה'.
 הגמרא מקשה על כך. מקשה הגמרא: וְכֵן הִכָּא דְכָתִיב בִּיה
 'חוקה', לֹא דְרִשְׁנָה קַל וְחֹמֶר לומר שאין זה בדווקא, וְהָא לְנִפְי
 הגרלת שני השערים ביום הַכְּפִיּוֹרִים, שנאמר (ויקרא טו ח) 'וְנָתַן
 אֹהֶרֶן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גּוֹרְלוֹת, גּוֹרֵל אֶחָד לַה' וְגּוֹרֵל אֶחָד
 לְעֹזֶאזֶל, דְּכָתִיב בִּיה 'חוקה', וְהִיתָה זֹאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר
 עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' וגו' (שם טו לד), וְתִנָּא, נאמר בתורה (שם טו ט)
 'וְהִקְרִיב אֹהֶרֶן אֶת הַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לַה' וְעִשָּׂהוּ
 הַמִּזְבֵּחַ, וּמִכָּן שֶׁנֶּאֱמַר 'הַגּוֹרֵל לַה' וְעִשָּׂהוּ חֻקָּא, ללמדנו שדווקא
 הַגּוֹרֵל עוֹשֶׂה אֶת הַשְּׂעִיר לְחֻמָּא, עַל יְדֵי שְׁנוּפֵל עָלָיו בַּהֲגֵרֶת
 הַכֹּהֵן, וְאֵין ה'שֵׁם' עוֹשֶׂה חֻמָּא, שאם קרא הכהן שם 'חטאת' על
 אחד השעירים, אינו נקבע בכך, וצריך הכהן להגריל עליהם, ואם
 הגורל משנה את קביעות השם, הולכים אחר הגורל.
 הברייתא מבארת מדוע צריך לימוד מיוחד לזה: שְׂכִיבֹל הִייתִי
 לומר ואילו לא נאמר 'ועשהו חטאת', שאף קריאת השם קובעת,
 וְהָלֵא דִין ו-קל וחומר, הוא, וְכֵן בְּמִקּוֹם שֶׁלֹא קָרַשׁ הַגּוֹרֵל, כִּגוֹן
 קִנֵּי זִבְמִין וְיִזְלוּת, שצריכים להביא שתי תורות או שני בני יונה,
 אחד לעולה ואחד לחטאת, ואם הגריל עליהם, כִּגוֹן שְׂכִיבֹל עַל
 אֶבֶן אַחַת 'עולה' ועל אֶבֶן שֵׁנִי 'חטאת', והטיל עליהם הגורל,
 אינו קובע את שמם בכך, שלא מצינו שיהא הגורל קובע בשאר
 הַקְּרִבְנוֹת, ומכל מקום קָרַשׁ ה'שֵׁם, שעל ידי קריאת שם נקבעים
 זה לעולה וזה לחטאת, ואם שינה פסול, שנאמר (דברים כג כד)
 'מוֹצֵא שְׂפָתָיךָ תִּשְׁמָר, וְעִשְׂתָּ בְּאֲשֶׁר נִדְּרַת לַה' אֲלֵקֶיךָ'. מִשּׁוּם
 שְׂעִשָּׂה אֶת הַחֲטָאֵת לַמַּעֲלָה, וְאֵת הַעוֹלָה לַמִּטָּה. אִם כֵּן מִקּוֹם
 שֶׁקָּרַשׁ הַגּוֹרֵל, וְהִיטוּ בְּשַׁעֲרֵי יוֹם הַכִּיפּוֹרִים, אֵינָם דִּין שֶׁקָּרַשׁ ה'שֵׁם,
 תְּלִמּוּד לִזְמֶר 'הַגּוֹרֵל לַה' וְעִשָּׂהוּ חֻמָּא, ללמדנו שדווקא הַגּוֹרֵל
 עוֹשֶׂה אֶת הַשְּׂעִיר לְחֻמָּא, וְאֵין ה'שֵׁם' עוֹשֶׂה חֻמָּא.
 הגמרא מבארת את ההוכחה מהברייתא. מדייקת הגמרא: מִעֲמָא
 דְכָתִיב רַבֵּנּוּ - דווקא מִשּׁוּם שְׂמִיעַתָּה הַתּוֹרָה בְּפִירוּשׁ 'וְעִשָּׂהוּ
 חֻמָּא', אִנּוּ לַמִּדִּים שְׂנִקְבָּעִים דווקא עַל יְדֵי גּוֹרֵל, הָא לֹא הֵכִי -
 אֲבָל אִם לֹא הִיא הִיא לִימּוּד מִיּוּחַד לזה, דְרִשְׁנָה קַל וְחֹמֶר לומר
 שְׂנִקְבָּעִים שְׁמוֹת הַשְּׂעִירִים אֵף עַל יְדֵי קְרִיאַת שֵׁם. וְאֵף עַל פִּי
 שֶׁנֶּאֱמַר בְּעֵינֵי 'חוקה' לעכב, היינו מעמידים את העיכוב הזה
 לדבר אחר. ומאחר ודורשים קל וחומר אף במקום שכתוב 'חוקה',
 נכשיר אף פרה אדומה בעריפה, מקל וחומר.
 הגמרא מתרצת באופן אחר. מתרצת הגמרא: הטעם שאין לדרוש
 קל וחומר להכשיר פרה אדומה בעריפה, הוא מִשּׁוּם שְׂמִיעַתָּה
 רַבֵּנּוּ לְנִפְי עֲנִילָה, שאין להכשיר פרה אדומה בעריפה. שנאמר
 (שם כא ח) 'עַל הָעֲגֵלָה הָעִירֹפָה בְּחָל, וּמִתִּיבֵת 'הַעֲרֹפָה' מִשְׁמַע
 שְׁדוּקָא זֹאת - הַעֲגֵלָה, כְּשִׁירָה בְּעִרְפָּהּ, וְאֵין אַחֲרֵת - פְּרָה אֲדוּמָה
 כְּשִׁירָה בְּעִרְפָּהּ.
 כעת הגמרא מקשה על הדין השני שהתבאר בסוגיא, שאין עגלה
 ערופה כשירה בשחיטה. מקשה הגמרא: וְהָא עֲגֵלָה עֲרֹפָה בְּשִׁירָה
 גַּם בְּשִׁחְטָהּ, מִקַּל וְחֹמֶר. וְכֵן פְּרָה אֲדוּמָה, שֶׁלֹא הוּכְשְׁרָה בְּעִרְפָּהּ,
 כִּי שְׁלִמְדָנוּ לַעֲלִי מִהַפְּסוּק, בְּשִׁירָה בְּשִׁחְטָהּ, אִם כֵּן עֲנִילָה, שֶׁשִּׁחְשָׁה
 בְּעִרְפָּהּ, אֵינָם דִּין שֶׁהוּכְשְׁרָה בְּשִׁחְטָהּ.
 מתרצת הגמרא: אין לומר שתהא עגלה כשירה בשחיטה, שהרי
 אָמַר קְרָא (שם כס ד) 'וְעִרְפּוֹ שֵׁם אֵת הָעֲגֵלָה בְּחָל, וְשִׁנָּה בִּזְהֵר הַכְּתוּב
 לַעֲכֹב וּלְלַמְדָנוּ שְׁדוּקָא בְּעִרְפָּהּ אֵין - כן, כלומר היא כשירה, אבל
 בְּשִׁחְטָהּ לֹא.

ושהם חוקה — ושחט אותה לפניו, וכתבי: "זאת חוקת התורה". וכל היכא דכתיב חוקה — לעיכובא, ואיכא לרביי מלאת אחריתא בקל וחומר, מי לא דרשין קל וחומר לרביי, ועיכובא דחוקה למילי אחרוניתא? הא גבי יום הכפורים — דכתיב גורל: "ונתן אחרך על שני" וגו', וכתבי חוקה בסוף הפרשה, ואי לא דכתיב מיעוטא בהדיא דלא מקדיש בלא גורל, הוה מרבינן בקל וחומר

דרקיש על ידי קריאת שם בלא גורל? דהניא — "הגורל לה" ועשהו חטאת, דמשמע: הגורל עשהו חטאת בנפילתו עליה, ואין קריאת השם עשהו חטאת, שאם אמר: זה לשם וזה לעזאזל — אין נקבעים בכך. ומגירל עליהם, אם הגורל משנה את קביעות קריאת שם — הולכים אחר הגורל. שיכול והלא דין הוא — אי לא כתיב "הגורל ועשהו", אלא קרא קמא ד"ונתן אחרך על שני" וגו', הייתי יכול לומר: והלא דין הוא. והדאיל והגורל קובען — יהא אף קריאת השם קובען, ומה במקום שלא קדש הגורל — כגון קניי זבים וזילות, דאחד לחטאת ואחד לעולה, שאם הגירל עליהם, שכתבו על אבן אחת חטאת ועל אבן אחת עולה והטילו עליהם הגורל — לא מצינו שיהא הגורל קובען, ואם רצה לשנותו הרשות בידה. קידש השם — דמאחר שפירש: זה לחטאת וזה לעולה, אם שינה — פסול, דכתיב (דברים כג): "מוצא שפתוך תשמוה", אלמא שם קבע, ואם משנה נמצאת חטאת למעלה ועולה למטה, מקום ששרש בו, מעמא דכתיב הגורל ועשהו — דאמעית ליה לזאת מלאת בהדיא. הא לאו הכי הוה מרבינן מקל וחומר — ומוקמינן לחוקה למילי אחרוניתא. הערופה — משמע: זו ערופה, ואין אחרת ערופה. וערפה הענלה — שנה עליה הכתוב לעכב, ליום בשנים פסולים — פחות מבן שלשים ויותר מבן חמשים, דכתיב: "זאת אשר ללויים" וגו', "זאת" משמע מיעוטא, ומה כתיב שאין השנים פוסלין בהם — כדילוף לקמיה "אשר ללויים" ולא אשר לכתובים. זאת אשר ללויים — כוליה ויתירא דהא, דכולה פרשתא בלדח היא, והוה ליה למכתב: "מבן חמש ועשרים" בו, יכול אף בשילה ובית עולמים — שאין עבודת לויים אלא שוירים ומשוררים, ידו נפסלת בשנים? תלמוד — ללמוד הלכות עבודה. שלא ראה סימן יפה — לומר וטובתו. רבי יוסי אומר בשלשה שנים — צריך שיהא רואה סימן יפה במשנתו, דתקיפין — להוריד המשכן לפרק ולנטותו, להעמיד קרשו וקרשיו, והשיר לקרבן, כפה ובכלי. משיבאי שתי שערות — אבל מקמי הכי לא, כדילוף לקמן: "איש איש מותיעך" וגו', כמה דברים אומרים — שהשנים פוסלות בהן, ויחשבים נקדאת "בית עולמים", דמשנרבה לא היתה אחריה היתר לשאר מקומות, אבל קדושת שילה היתה אחריה היתר בלכות, לא ימי נזב וגבעון.

שוב אינו רואה, רבי יוסי אומר: שלש שנים, ששנאמר: "ולגדלם שנים שלש וללמדם ספר ולשון בשדשים". — ואידך? שאני לשון בשדשים, דקליל — ואידך? שאני הלכות עבודה, דתקיפין. תנו רבנן: בהן, משיבאי שתי שערות עד שיקצין בשר לעבודה, ומומין פוסלין בו, בן לוי, מין שלשים ועד בן חמשים בשר לעבודה, ושנים פוסלין בו; כמה דברים אומרים? באהל מועד שבמדבר, אבל בשילה ובבית עולמים — אין נפסלין אלא בקול. אמר רבי יוסי: מאי קרא?

אידי ואידי "מקדש", או אידי ואידי "משכן", וכן בסוטה בפרק "חיה מביא" (טו, א) מצריך תרי קראי שילה ובית עולמים, ובפרק "שני שעיר" (יומא סו, ב) גבי "מדבר", ובפרק "טרף בקלפי" (שם מד, א) גבי "וכל אדם לא יהיה באלו מועד", ובפרק "הוציא לו" (שם ג, א) גבי מעלה עשן ותיקין הרב רבינו נתנאל בדעיותיהן, וצריך קרא למקדש, דעיקר דרשא באה על המקדש, בדמשכן לא היו דלתות, והא דהכא — סברא היא, אם לא היה הפסוק, שיפסלו אף בשילה ובית עולמים, הואיל ואינו חלוי בקדושת המשכן.

נתמלא

אמר קרא ושחט חוקה — אומר רבינו תם: דמשמע בפרק שני דזבחים (יח, א) דחוקה לא הוי עיכוב ממשמע, אלא מגורה שוה, דילפינן דהת מגורה שוה דלא רחוק דים חילל מגורה שוה "חוקה" "חוקה" משתוי יין. ומה במקום שלא קדש הגורל בו — ואם תאמר: קנים גופיהו מנא לן שלא קדש הגורל? אימא קל וחומר איפכא ויש לומר: דאיכא שום מיעוט.

מעמא דכתיב רחמנא ועשהו לאו הכי דרשין קל וחומר — תימה: דבפרק "טרף בקלפי" (יומא מא, א) מוקי האי ברייתא כרבי יודנה, משום דסתם ספרי רבי יודנה היא, ורבי יודנה אית ליה בפרק "הוציא לו" דלא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בפנים בבגדי לבן, והגירל בחוץ והיא ואין לומר דשום תנא לא פליג אדרשא "דועשהו", ולא פליג עליה רבי נתניה דאית ליה דכתיב חוקה אנעשה בחוץ, דהא אשכחן רבי שמעון בפרק "טרף בקלפי" (שם מא, א) דסבר דהגירל לא מעיכבא ויש לומר: דפרק משום דבפרק "טרף בקלפי" (שם לט, ב) דריש רבי ינאי מ"אשר עלה" "אשר עלה" תרי זמני לעכב, ופריך: אלמא דרשין קל וחומר אף על גב דאיכא עיכובא, (לא אמרת) (אלמא אמרינן) נוקמה "אשר עלה" לדרשא אחריתי משום קל וחומר. והשר מקוצי תירץ: דהתם ליף מדכתיב "זאת" דלא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים. והשתא פריך הכא שפיר: דאי לא דרשין קל וחומר, אמאי אצטריך "זאת" למעוטי דלא קאי חוקה בדברים הנעשים בחוץ? דהא על כרחך לא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בפנים, דאי כתיב נמי בדברים הנעשים בחוץ אמאי אצטריך "ועשהו"? אלא דאי אף על גב דכתיב חוקה דרשין קל וחומר, ואפילו כתיב נמי בחוץ "זאת" דרשין קל וחומר אי לא כתיב "ועשהו", ולכן אצטריך "זאת". אבל מכל מקום הקשה דרב רבינו מנחם דמאי פריך? והא לא כתיב חוקה אלא אעבודת, והגירל לאו עבודה היא וצריך עיון שם. זאת ללויים ולא אחרת ללויים — תימה: דבפרק "כיצד תרגל" (בבא קמא כד, א) דריש מ'זאת תהיה טומאתו' למעוטי זבה מראיות, ופריך: ואימא למעוטי זב מימיו ומנשני קאי בראיות — ממעט ראיות, קאי בראיות — ממעט ימים? ואמאי לא קאמר: קאי בזב ממעט זב, קאי בזב ממעט זבה דהא מסתבר טפי, כדמשמע פשטיה דקרא "זאת תהיה טומאתו" ולא אחרת, כדדרשין הכא: זאת ללויים ולא אחרת ללויים ויש לומר: דהכא נמי הוה דרשין "זאת אשר ללויים" ולא לכתובים, אי לא דרשין ליה מ"אשר ללויים", אי נמי, הכא דרשין הכי משום דמוכיר ללויים בקרא, אבל התם, אי למעוטי זב קא אתי — הוה ליה למכתב "זאת" שהיא טומאת חוב להוכיח חוב בקרא, ורבינו יצחק תירץ: דוב וזה שם אחד הוא, ולהכי לא שייך למימר: קאי בזב ממעט זב בו, דכך שייך לי למעט זבה כמו זב. יכול אף בשילה ובית עולמים כן — משמע: דאי לא מיעוט הוה מגירי מהדרי, וכן בריש עירובין (ב, א) דפריך: והא קרא במשכן כתיב ומנשני אשכחן מקדש דאיכרי "משכן" ומנשני דאיכרי "מקדש". ותימה: דבפרק "ידועות" (שבועות טו, ב) משמע דלא גמרינן מהדרי אי לא דכתיב תרי קראי. דקאמר התם: לכתוב או

מ"מדבר", ובפרק "שני שעיר" (יומא סו, ב) גבי "מדבר", ובפרק "הוציא לו" (שם ג, א) גבי מעלה עשן ותיקין הרב רבינו נתנאל בדעיותיהן, וצריך קרא למקדש, דעיקר דרשא באה על המקדש, בדמשכן לא היו דלתות, והא דהכא — סברא היא, אם לא היה הפסוק, שיפסלו אף בשילה ובית עולמים, הואיל ואינו חלוי בקדושת המשכן.

נתמלא זקנו ראי ליעשות שלח ציבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו — תימה: דבפרק "הקורא את המגילה" (מגילה כד.א) אמרין: קטן קורא בתורה, ואינו פורס על שמו ולא יורד לפני התיבה ולא נושא את כפיו. משמע: הוא הביא שתי שערות וירד לפני התיבה ונושא את כפיו: ויש לומר: דכשהביא שני שערות יכול לירד לפני התיבה, אבל ליעשות שלח ציבור קבוע, או

להחפול בתענית ובמעומדות — אינו נעשה עד שיתמלא זקנו, כדאמרין במסכת תענית (טו.א) אין מורידין לפני התיבה אלא זקן ורגיל. ואם תאמר: דבסוף "לולב הגזול" (סוכה מב.א) משמע דאפילו קטן נושא את כפיו. דאמרין: קטן שיועד לישא את כפיו מחליקין לו תרומה בבית הגרנות. ובקונטרס פירש: לאו דוקא קטן, אלא מייר כשהביא שתי שערות. ולא משמע הכי, אלא קטן ממש, דומיא דקטן הודיע לדבר אביו מלמדו תורה, והודיע לשחוט אוכלין משוחטות, ומקי לה בגדול עומד על גביו ויש לומר: דהא דקטן נושא את כפיו — היינו עם הגדולים, כדאמרין גבי שיה בין רגלי הלויים היו עומדין וצערי הלויים היו קראים, בפרק "אין בערכין" (ערכין יג.ב), אבל בפני עצמו אינו נושא את כפיו עד שביא שתי שערות.

ונבו תטור — היינו דלא מיטמא מגבו, אבל אם נטמא מתוכו — נטמא נמי גבו, ומטמא אחרים. כדאמרין בתורת כהנים: מרובה מרת דלטמא מליטמא, שכלי חרס מטמא אחרים מאחריו ואינו מיטמא מאחריו. ואמרין נמי בפרק "על אלו מומין" (בבבא בתרא כח.א) כלי חרס נטמא תוכו — נטמא גבו, ונראה דגבי טהור אפילו נגע שרץ ביד שבו, דלא אמר יד להבניס בכלי חרס. והא דפריך בריש "העור והרועב" (חולין קח.א) ואימא יד להוציא, אבל להבניס לא ומשני, יד ויתירא כתיב: "תעור וכירם יותץ טמאים הם וטמאים יהיו לכם" לרבות את הידות — הכי קאמר: לרבות את הידות להוציא, ואיתר יד דרועים להבניס, אבל יד רתעור וכירם אין מבניס, בדמשמע בחוטפתא דכלים, דאמר: אין טומאה לכלי חרס אלא מאויר, ובהיסט (חוב) על גבי אבן מסמא, ולא חשיב שיש לו טומאה מידו, ועוד, דקרא דמטור כלי חרס המקוק צמיד תחיל משמע אינו יד של **א** אינו אלא אם כן נגע — ואם תאמר, דהא מדרכת רחמנא "תוכר" ולא תוך תוכו, שנוע מינה דמקבל טומאה מאוירו ויש לומר: דאפילו לא מקבל טומאה מאוירו, כיון דמטמא אחרים מאוירו אצטריך שפיר לאוכלים התנלים תוך תוכו דטהורין, ומיחו קשה: מדרכת תוכו של זה תוכו דטהורין — שמע מינה דמטמאין מאוירן ויש לומר, דהוא אמינא: אם אינו ענין ליטמא — תנחו ענין ליטמא: תוכו של זה מטמא אחרים מאוירו, ולא תוכו של אחר. אי נמי, הוה אמינא: תוכו של זה מקבל טומאה במגע, ולא תוכו של אחר, ולא יקבלו טומאה שאר כלים

אפילו במגע אלא מגבו, (ולי נראה דקרא קמא והיו מוקמינן שמקבל טומאה מאויר, ולא דרשינן "תוכו של זה ולא תוכו של אחר" אלא ויתרו) (בתרא) דקיימא לן מקרא אחריתא שמקבל טומאה מאויר (גליון), **אלא** אם כן נגע — ר' תנחום דכתב רחמנא על כרחי למעשני גבו, ואם תאמר: והא מקרא דמציד פתיל נפקא ועוד הקשה ר' תנחום דהוה ביה: אם כלי חרס אינו מקבל טומאה מאויר, למח לי "הוא" דכתיב גבי צמיד פתיל, למימר: הא שאר כלים אפילו מוקפות צמיד פתיל טמאים: או כיון דכלי חרס אינו מטמא מאוירו, הו ליכא למעבד קל וחומר שלא ידו שאר כלים מיטמאין מגבו אלא מתוכן ובנגיעתו ומיחו, לשיטתא קמא שפירשונו לעיל, דהוא אמינא: אם אינו ענין ליטמא תנחו ענין ליטמא — אתי שפיר, דאבתי איכא קל וחומר שלא ידו שאר כלים מיטמאין מגבו: ומה כלי חרס שנטמא אחרים מאויר אינו מקבל טומאה מגבו, שאר כלים לא כל שבין אבן למח (דפרישית) דהוה אמינא: תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר, קשה ויש לומר: דכל כמה דלא ידעין דכלי חרס מיטמא מאוירו — לא מצנין למידשר מיכל כלי פתוח" הא דדרשינן בסמוך: איזהו כלי שטומאנו קודמת לפתחו, והשתא דלא לי היינו יודעים היאך לדורש הפסוק.

התורה העידה על כלי חרס ואפילו מלא חרדל — לפי מה שמפרש רבינו תם, דאין אוכל מקבל טומאה מדאורייתא פחות מכביצה — לא נקט חרדל דוקא, אלא כלומר, ואפילו מלא ביצים. ונקט חרדל משום דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא. הקשה רבינו אפרים: מנלן דהיינו מטעם אחר? דלמא הוי מטעם שכלי חרס מצרף שכולין נוגעין זה בזה, ונוגעין בכלל, אבל בתלים אמר לאו ובי תימא: אם כן צירוף דכתיב גבי קדשים למח לי, דדרשינן (פסחים ט.א) "כף אחת" — הפסוק עשה לכל מה שבין אחת אצטריך משום כלי שטון ויש לומר: מדכתיב הכא "כל" משמע: אפילו תנלה באויר, ועוד, הוה דרשינן צירוף מדכתיב "אחת", משמע שהכף מצרף ועשה לכל אחת, אבל הכא לא כתיב "אחת",

"ויהי בִּאֶחָד לַמַּחְצִיצִים וּלְמַשְׁרֵי לְהַשְׁמִיעַ קוֹל אֶחָד."

"עד שִׁנְקִין" עד כמה? אָמַר רַבִּי אֱלֵעָז אֲמַר רַבִּי חֲנִינָא: עד שִׁנְתָּתָה. תַּנּוּ הֵהֱמָ: בַּעַל קָרִי שֶׁשָּׂבַל וְלֹא הָפִיל מִיָּם, לְכַשְׁפִּיל - טָמֵא. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: בְּחֻלָּה וּבִזְקָן - טָמֵא, בְּיָלֵד וּבִבְרִיא - טָהוֹר. יֵלֵךְ עַד כַּמָּה? אֲמַר רַבִּי אֱלֵעָז אֲמַר רַבִּי חֲנִינָא: כָּל שֶׁעוֹמֵד עַל רִגְלוֹ אַחַת וְחוֹלֵץ מִנֶּעֱלוֹ וְנוֹעֵל מִנֶּעֱלוֹ. אֲמַרוּ עָלָיו עַל רַבִּי חֲנִינָא, שֶׁהָיָה בֶן שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְהָיָה עוֹמֵד עַל רִגְלוֹ אַחַת וְחוֹלֵץ מִנֶּעֱלוֹ וְנוֹעֵל מִנֶּעֱלוֹ. אֲמַר רַבִּי חֲנִינָא: חֲמִין וְשָׁמֶן שֶׁשָּׂכַחְתִּי אֲמִי בְּלִדּוֹתַי הֵן עָמְדוּ לִי בַּעַת זְקֻנָּתִי. תַּנּוּ רַבְּנָן: נִתְמַלֵּא זָקְנוֹ - רָאוּי לִיעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ צִיּוּר, וְלִירֵד לִפְנֵי הַתִּיבָה, וְלִישָׂא אֶת כַּפָּיו. מֵאִמְתִּי כִּשְׁר לַעֲבוּדָה? מִשְׁבִּיבֵי שְׁחֵי שְׁעָרוֹת. רַבִּי אֲמַר, אֲמַר אֲנִי: עַד שֶׁהָיָה בֶן עֶשְׂרִים. אֲמַר רַב הֲסָדָא: מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי? דְּכָתִיב: "וַיַּעֲמִדוּ הַלְוִיִּם מִן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְיִמְעַלָּה לַנֶּצֶחַ עַל מְלֶאכֶת בֵּית ה'". - וְאִידֵךְ? לַנֶּצֶחַ שְׁאֵנִי, וְהָא הֵא הָא קָרָא בְּלוֹיִם כְּתִיב! - בְּדַרְבֵּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי, דְּאֲמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי: בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת נִקְרָאוּ כְּתִיבִים לְוִיִּם, וְהָא אֶחָד מֵהֶן: "וְהַכְּהִינִם הַלְוִיִּם בְּנֵי צִדֹק". תַּנּוּ רַבְּנָן: "אִישׁ מִזֶּרֶעְךָ לְדֹרֹתָם" - מִכָּאן אֲמַר רַבִּי אֱלֵעָז: קֵטֵן פְּסוּל לַעֲבוּדָה, וְאִפְּלוּ תָם. מֵאִמְתִּי כִּשְׁר לַעֲבוּדָה? מִשְׁבִּיבֵי שְׁחֵי שְׁעָרוֹת, אֲבָל אֲחִיו הַכְּהִינִם אֵין מַנְיִחִין אוֹתוֹ לַעֲבוֹד עַד שֶׁהָיָה בֶן עֶשְׂרִים. אֵיכָא דְאָמְרִי: הָא - רַבִּי הָיָה, וְאִפְּלוּ פְּסוּל בְּדַרְבְּנָו, וְהָא - רַבְּנָן הָיָה, וּלְכַתְּחִלָּה הוּא דְלָא, אֲבָל יַעֲבֹד - עֲבוּדָתוֹ כִּשְׁרָה. מִשְׁנָה טָהוֹר בְּכָלִי חֶרֶשׁ - טָמֵא בְּכָל הַכְּלִים, טָהוֹר בְּכָל הַכְּלִים - טָמֵא בְּכָלִי חֶרֶשׁ. גְּמָרָא תַנּוּ רַבְּנָן: אוֹיֵר כְּלִי חֶרֶשׁ טָמֵא, וְגַבּו טָהוֹר; אוֹיֵר כָּל הַכְּלִים טָהוֹר, וְגַבּו טָמֵא; וְנִמְצָא טָהוֹר בְּכָלִי חֶרֶשׁ - טָמֵא בְּכָל הַכְּלִים, טָהוֹר בְּכָל הַכְּלִים - טָמֵא בְּכָלִי חֶרֶשׁ. מִנְהֵי מִיָּלֵי? דִּתְנוּ רַבְּנָן: "תּוֹכוֹ" - וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִגַּע, אֲתָה אֲמַר: אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִגַּע? או אֵינוֹ אֵלָא אִם כֵּן נִגַּע! רַבִּי יוֹנְתָן בֶּן אֲבָטוֹלָמוֹס אָמַר: נֶאֱמַר "תּוֹכוֹ" לְטָמֵא, וְנֶאֱמַר "תּוֹכוֹ" לְטָמֵא, כֹּה טָהוֹר הָאֲמוֹר לְטָמֵא - אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִגַּע, אֵף "תּוֹכוֹ" הָאֲמוֹר לְטָמֵא - אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִגַּע, וְהֵהֱמָ מִלָּן? אֲמַר רַבִּי יוֹנְתָן: הַתּוֹרָה הֶעִידָה עַל כָּלִי חֶרֶס וְאִפְּלוּ

אפילו במגע אלא מגבו, (ולי נראה דקרא קמא והיו מוקמינן שמקבל טומאה מאויר, ולא דרשינן "תוכו של זה ולא תוכו של אחר" אלא ויתרו) (בתרא) דקיימא לן מקרא אחריתא שמקבל טומאה מאויר (גליון), **אלא** אם כן נגע — ר' תנחום דכתב רחמנא על כרחי למעשני גבו, ואם תאמר: והא מקרא דמציד פתיל נפקא ועוד הקשה ר' תנחום דהוה ביה: אם כלי חרס אינו מקבל טומאה מאויר, למח לי "הוא" דכתיב גבי צמיד פתיל, למימר: הא שאר כלים אפילו מוקפות צמיד פתיל טמאים: או כיון דכלי חרס אינו מטמא מאוירו, הו ליכא למעבד קל וחומר שלא ידו שאר כלים מיטמאין מגבו אלא מתוכן ובנגיעתו ומיחו, לשיטתא קמא שפירשונו לעיל, דהוא אמינא: אם אינו ענין ליטמא תנחו ענין ליטמא — אתי שפיר, דאבתי איכא קל וחומר שלא ידו שאר כלים מיטמאין מגבו: ומה כלי חרס שנטמא אחרים מאויר אינו מקבל טומאה מגבו, שאר כלים לא כל שבין אבן למח (דפרישית) דהוה אמינא: תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר, קשה ויש לומר: דכל כמה דלא ידעין דכלי חרס מיטמא מאוירו — לא מצנין למידשר מיכל כלי פתוח" הא דדרשינן בסמוך: איזהו כלי שטומאנו קודמת לפתחו, והשתא דלא לי היינו יודעים היאך לדורש הפסוק.

התורה העידה על כלי חרס ואפילו מלא חרדל — לפי מה שמפרש רבינו תם, דאין אוכל מקבל טומאה מדאורייתא פחות מכביצה — לא נקט חרדל דוקא, אלא כלומר, ואפילו מלא ביצים. ונקט חרדל משום דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא. הקשה רבינו אפרים: מנלן דהיינו מטעם אחר? דלמא הוי מטעם שכלי חרס מצרף שכולין נוגעין זה בזה, ונוגעין בכלל, אבל בתלים אמר לאו ובי תימא: אם כן צירוף דכתיב גבי קדשים למח לי, דדרשינן (פסחים ט.א) "כף אחת" — הפסוק עשה לכל מה שבין אחת אצטריך משום כלי שטון ויש לומר: מדכתיב הכא "כל" משמע: אפילו תנלה באויר, ועוד, הוה דרשינן צירוף מדכתיב "אחת", משמע שהכף מצרף ועשה לכל אחת, אבל הכא לא כתיב "אחת",

ויהי בִּאֶחָד — אפילו זקנים במשמע. קול אחד — שצריך לבשם את קולם שיהא נראה כקול אחד. שירתת — ידיו ורגליו רותחין מאין כת. ולא הפיל מים — קודם טבילה. לכשפיל מים טמא — שמוא נשאר בפי האמה צמצוח קרי, ויוצא עם מי רגלים. ושכבת זרע מטמאה בכל שהוא אפילו בכעין חרדל, כדתנן במסכת נדה (מ.א), ביילד ובבריא טהור — דמיקרא נפיק בוליה. שלח ציבור — לכל צרכיהם, לתקוע שופר ולגנות ולמנות פרנס. משיביא שתי שערות — אבל קטן לא, דכתיב: "איש מורעך" כדלקמן. לנצח שאני — דמשמע: לעבוד עבודת כבודות הצריכות ניצוח. והא האי קרא בלויים כתיב — ואמרן בהו דאין נפסלים אלא בקולו וזה אחד מהם והכתנים הלויים בני צדוק — דעל כרחי צדוק כהן הוה, וקרי ליה לבניו "לויים" על שם שמשבת לוי הם. ואני שמעתי לשון "לויים" — שמשנים, כמו (במדבר יח) "וילוו עליך" וגו'. איש ולא קטן — דהכי משמע: איש הוא דביע מומא לאיפסולי, ואשר יהיה בו מום לא יגש, הא קטן — אפילו תם לא יגש. אבל אין אחיו הכהנים — הוא דאין מניחין אותו, אבל רבנן לא פסלוהו. איכא דאמר רבי חייא — דאמר לעיל: אומר אני עד שיהיה בן עשרים. ואשמועינן הכא דרבי גופיה לא פסיל ליה בדיעבד ואפילו מדרבנן, אלא שאין אחיו הכהנים מניחין אותו לכתחלה. ואיכא דאמר לרבי פסול מדרבנן — אפילו בדיעבד עד שיהיה בן עשרים. וזאת — מתניתין דמכשיר ליה, אלא שאין אחיו הכהנים מניחין אותו — רבנן היא. ואשמועינן דאפילו רבנן מודו דלכתחלה לא, והא דמכשירו לעיל — בדיעבד. הגיע טומאה לאוירו ולא נגעה. וגבו טהור — אפילו נגעה טומאה בגבו אינו מקבל טומאה בכך. אויר כל הכלים טהור — כל זמן שלא נגעה בהן הטומאה, אף על פי שנחלת באויר. תוכו — "וכל כלי חרס אשר יפול מהם" וגו'. נאמר תוכו לטמא — כשהכלי מטמא אוכלין שבתוכו, דכתיב (ויקרא יא) "כל אשר בתוכו טמא". ונאמר תוכו ליטמא — כשהכלי מקבל טומאה מן השרץ, דכתיב: "כל אשר יפול מהם אל תוכו". מה תוכו האמור לטמא אף על פי שלא נגע — הכלי למה שבתוכו, הוא מטמא כל אוכלין ומשקין הנתונים באויר, כדפריש לקמיה. אף תוכו אחר — לענין הורדת טומאה לכלי, אף על פי שלא נגעה — טומאה בו. העידה — דכתיב "כל אשר בתוכו".

אפילו במגע אלא מגבו, (ולי נראה דקרא קמא והיו מוקמינן שמקבל טומאה מאויר, ולא דרשינן "תוכו של זה ולא תוכו של אחר" אלא ויתרו) (בתרא) דקיימא לן מקרא אחריתא שמקבל טומאה מאויר (גליון), **אלא** אם כן נגע — ר' תנחום דכתב רחמנא על כרחי למעשני גבו, ואם תאמר: והא מקרא דמציד פתיל נפקא ועוד הקשה ר' תנחום דהוה ביה: אם כלי חרס אינו מקבל טומאה מאויר, למח לי "הוא" דכתיב גבי צמיד פתיל, למימר: הא שאר כלים אפילו מוקפות צמיד פתיל טמאים: או כיון דכלי חרס אינו מטמא מאוירו, הו ליכא למעבד קל וחומר שלא ידו שאר כלים מיטמאין מגבו אלא מתוכן ובנגיעתו ומיחו, לשיטתא קמא שפירשונו לעיל, דהוא אמינא: אם אינו ענין ליטמא תנחו ענין ליטמא — אתי שפיר, דאבתי איכא קל וחומר שלא ידו שאר כלים מיטמאין מגבו: ומה כלי חרס שנטמא אחרים מאויר אינו מקבל טומאה מגבו, שאר כלים לא כל שבין אבן למח (דפרישית) דהוה אמינא: תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר, קשה ויש לומר: דכל כמה דלא ידעין דכלי חרס מיטמא מאוירו — לא מצנין למידשר מיכל כלי פתוח" הא דדרשינן בסמוך: איזהו כלי שטומאנו קודמת לפתחו, והשתא דלא לי היינו יודעים היאך לדורש הפסוק.

התורה העידה על כלי חרס ואפילו מלא חרדל — לפי מה שמפרש רבינו תם, דאין אוכל מקבל טומאה מדאורייתא פחות מכביצה — לא נקט חרדל דוקא, אלא כלומר, ואפילו מלא ביצים. ונקט חרדל משום דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא. הקשה רבינו אפרים: מנלן דהיינו מטעם אחר? דלמא הוי מטעם שכלי חרס מצרף שכולין נוגעין זה בזה, ונוגעין בכלל, אבל בתלים אמר לאו ובי תימא: אם כן צירוף דכתיב גבי קדשים למח לי, דדרשינן (פסחים ט.א) "כף אחת" — הפסוק עשה לכל מה שבין אחת אצטריך משום כלי שטון ויש לומר: מדכתיב הכא "כל" משמע: אפילו תנלה באויר, ועוד, הוה דרשינן צירוף מדכתיב "אחת", משמע שהכף מצרף ועשה לכל אחת, אבל הכא לא כתיב "אחת",

במום, אבל קטן, אף בלא מום פסול הוא לעבודה. **מָכָאן אָמַר רַבִּי**
אַלְעָזָר, שכהן קָטָן פָּסוּל לְעִבְדָּהּ, וְאִפְּלוּ תָם וְשָׂאִין בּו מוֹם.
 וּמֵאִימָתַי הוּא כָּשֶׁר לְעִבְדָּהּ, מְשִׁיבֵיא שְׁתֵּי שְׁעוֹת. אָכֵל אֲחִיו
 הַכֹּהֲנִים אִין מְנִיחִין אוֹתוֹ לְעִבְדָּה עַד שֶׁיֵּהָא בֶן עֶשְׂרִים.
 הַתְּבָאָר בְּבֵרִיתָא שְׂכָהן פָּחוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים אִינוּ פָּסוּל לְעִבְדָּה אִף
 מִדְּרַבָּנָן, וְרַק לְכַתְּחִילָא אִין מְנִיחִים אוֹתוֹ לְעִבְדָּה. הַגְּמָרָא מְבָאֵרָת
 כְּשִׁטַּת מִי דִּיבְרָה בְּרֵייתָא. מְבָאֵרָת הַגְּמָרָא: אִיבָא דְאִמְרִי, שְׁהָא
 וְ-בֵרִיתָא זֶה כְּשִׁטַּת רַבִּי הִיא, שְׂאֵמֶר בְּרֵייתָא לְעִיל לַעֲנִין כֹּהֵן
 'עַד שֶׁיֵּהָא בֶן עֶשְׂרִים', שֶׁהַכּוֹנֵה שָׂאִין אֲחִיו הַכֹּהֲנִים מְנִיחִים אוֹתוֹ
 לְעִבְדָּה. וְאִם כֵּן אִפְּלוּ פָּסוּל דְרַבָּנָן לִית לִיה. וְאִיבָא דְאִמְרִי, שְׂרָבִי
 אִית לִיה פָּסוּל מִדְּרַבָּנָן בְּכָהֵן שְׂעִבַד פָּחוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים, וְהָא -
 בְּרֵייתָא זֶה כְּשִׁטַּת רַבָּנָן הִיא, שְׂכֶשֶׁר הוּא מְשִׁבֵּיא שְׁתֵּי שְׁעוֹת.
 וְאִף לְדַעְתָּם, לְכַתְּחִילָא הוּא דְלֹא מְנִיחִים לוֹ לְעִבְדָּה פָּחוֹת מִבֶּן
 עֶשְׂרִים, אָכֵל בְּרֵי עֲבָד, עֲבֹדְתוֹ כְּשֶׁרָה.

משנה

כלי שנגע בו אב הטומאה, כגון שרץ, הרי הוא נטמא, ונעשה
 ראשון לטומאה. ואם לאחר מכן נכנס אוכל לתוך הכלי, או שנגע
 בו, נטמא האוכל ונעשה 'שני לטומאה'. אמנם יש חילוק בזה בין
 סוגי הכלים. כלי חרס, אין מקבל טומאה אלא מאוירו, והיינו רק
 אם נכנס השרץ לאויר הכלי, נטמא הכלי, ואף על פי שלא נגע בו
 השרץ. וכן מטמא אחרים מאוירי הכלי, אף על פי שלא נגע בהם. ושאר
 כל הכלים, מקבלים טומאה רק על ידי נגיעה, ואף מבחוץ. וכן
 מטמאים אחרים רק על ידי נגיעה.
 אגב המשניות לעיל, ממשיך התנא לבאר דינים נוספים הכשרים
 באחד ופסולים בשני. המשנה שלפנינו מבארת את חילוקי הדינים
 בין כלי חרס לשאר הכלים, לענין קבלת הטומאה: אופן הטהור
 בכלי חרש, כגון שנגע טומאה בגב הכלי, שאינו נטמא בכך, טמא
 בכלי חרש, שאם נגע טומאה בגב הכלי, נטמא הכלי. ואופן
 הטהור בכלי חרש, כגון שנכנסה טומאה לאויר הכלי, ולא נגעה
 בגוף הכלי, שאין שאר הכלים נטמאים בכך, טמא בכלי חרש, שאם
 נכנסה טומאה לאויר כלי חרס, נטמא הכלי מאוירו, אף על פי
 שלא נגעה בו הטומאה.

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא המבארת את חילוקי הדינים. תנו רבנן,
 אם נכנסה טומאה לאויר כלי חרש, ולא נגעה בכלי, הכלי טמא.
 ונבו - ואילו אם נגעה טומאה בגב הכלי חרס, הכלי טהור, שאין
 כלי חרס מקבל טומאה אלא מאוירו. ובשאר הכלים הדין להיפך,
 שאם נכנסה טומאה לאויר כל הכלים, ולא נגעה בכלי, הכלי
 טהור. ונבן - אכן אם נגעה טומאה בגב שאר כל הכלים, הכלי
 טמא. נמצא שהאופן הטהור בכלי חרש, טמא בכלי חרש. והאופן
 הטהור בכלי חרש, טמא בכלי חרש.
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את מקור הדינים הללו. מבררת
 הגמרא: מִנְהֵי מִלֵּי. עונה הגמרא: דינים אלו נלמדים מהמבואר
 בברייתא. דתנו רבנן, לאחר שהתבאר בתורה (ויקרא יא א-ב) דיני
 השרצים וטומאתם, נאמר (ויקרא שם לג) 'כָּל כְּלֵי חָרֶשׁ אֲשֶׁר יָפַל
 מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ, כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא' וגו'. ומתיבתא 'תוכו'
 שנאמרה בתחילת הפסוק 'אשר יפול מהם אל תוכו', יש ללמוד
 שאם נכנסה טומאה אל תוכו של הכלי, נטמא הכלי, ואף על פי
 שלא נגע הכלי בטומאה.
 שואלת הברייתא: אִתָּה אִמְרָא אֵף עַל פִּי שְׂלֹא נִנְע, או אינו - שמא
 תאמר שאין הדין כן, ואין הכלי נטמא אלא אם כן נגע בטומאה.
 עונה הברייתא: רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן אֲבָטְלָמוֹס אָמַר, נִאֲמַר 'תּוֹכוֹ' לְטַמָּא

ועונה: שנאמר (דברי הימים ב' יג) 'וְהָיָה כִּמְחַצְצִירִים וְלִמְשָׁרְדִּים
 לְהַשְׁמִיעַ קוֹל אֶחָד'. והיינו שהם צריכים לבשם את קולם שיהיה
 נשמע בקול אחד. ומשמע שאם אינם יכולים לבשם את קולם,
 כגון זקן שהתקלקל קולו מחמת זיקנה, פסול.
 הגמרא מבררת אימתי זיקנה פוסלת בכהנים. מבררת הגמרא: מה
 ששינוי בברייתא לעיל (ע"א) שהכהן כשר לעבודה עד שִׁיִּקְוֶה, עד
 כִּמְחָה כשר הוא לעבודה ואינו נחשב לזקן. עונה הגמרא: אָמַר רַבִּי
 אֶלְעָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, עַד שִׁירְתָּה - שִׁהִיזוּ יָדָיו וּרְגָלָיו וְרוֹתֵתִים
 מִחוּסֵר כַּת. וּמוֹמֵן זֶה וְאֵילֶךְ, נִחְשָׁב הוּא 'זָקֵן', וּפָסוּל לְעִבְדָּה.
 הגמרא מביאה דין נוסף של רבי אילעא בשם רבי חנינא בענין
 דומה: תָּנִן הָתָם (מקואות פ"ח מ"ד), בָּעַל כִּרְיָ שְׂמָכְבֵּל, וְלֹא הָפִיל מִים
 קודם הטהילה, לְכַשְׁמִיל מִים לאחר מכן. טמא, שמא נשאר בתוך
 פי האמה מעט קרי, והרי הוא יוצא עם המי רגלים. רַבִּי יוֹסֵף אָמַר,
 דוּקָא כְּחֻלָּה, וְכֵן בְּזָקֵן, שִׁמְחַמֵּת חוֹלְשָׁתָם אִין הִקְרִי יוֹצֵא כּוֹלוֹ
 בַּתְּחִילָה, טַמָּא. אִלּוּם בְּיָלֵד (-צערין) וּבְכָרִיא - שְׁהוּא בְּרִיא, טָהוֹר,
 מִשּׁוּם שֶׁאֵין הִקְרִי יוֹצֵא בְּכַת אַחַת כּוֹלוֹ מִתְּחִילָה. מְבָרֵרָת הַגְּמָרָא:
 'יָלֵד' לַעֲנִין זֶה עַד כִּמְחָה זִמֵּן הוּא נִחְשָׁב כֵּךְ. עוֹנָה הַגְּמָרָא: אָמַר רַבִּי
 אֶלְעָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, כָּל שְׁעוּמָד - שִׁישׁ בְּכַח לְעַמּוּד עַל רִגְלוֹ
 אַחֵר, וְחֻלָּין בְּתוֹךְ כֵּךְ אֵת מְנַעֲלוֹ, או שְׁעוּמָד עַל רִגְלוֹ אַחַת וְנֻעַל
 מְנַעֲלוֹ.
 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: אָמַר עֲלִיוּ עַל רַבִּי חֲנִינָא, שְׁהִיה
 בֶּן שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְהָיָה עוֹמֵד עַל רִגְלוֹ אַחֵר, וְחֻלָּין מְנַעֲלוֹ, וְנֻעַל
 מְנַעֲלוֹ. וְעַל כֵּךְ אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, 'חֲמִין וְ-מִים חֲמִים' וְשָׂמֵן שְׂכִכְתָּנִי
 וְ-סִסְכָּה אוֹתִי בְּהֵם אִמִּי בְּיָדוֹתַי, הֵן עוֹמֵד לִי בְּעֵת זִקְנוֹתִי.
 הגמרא מביאה ברייתא נוספת הדנה מאימתי הכהנים כשרים
 לעבודה, ובענינים נוספים: תָּנוּ רַבָּנָן, מִי שֶׁנִּחְלָא זָקֵן, רָאִי הוּא
 לְעִשְׂוֹת שְׁלִיחַ צִבּוֹר לְכָל צָרְכֵי הַצִּיבוֹר, לְתַקּוֹעַ בְּשׁוּפָר, וְלַהֲלֻקֹת
 לְמִי שְׁחִיב מַלְקוֹת, וְלַנְדוֹת מִי שְׁחִיב יָדָיו, וְכֵן לְהִימָנוֹת פֶּרֶס עַל
 הַצִּיבוֹר. וְכֵן רָאִי הוּא לְיָרֵד לְפָנֵי הַמִּיכָה לְהַתְּפִיל, וְלִישָׂא אֶת כְּפִיו
 אִם הוּא כֹהֵן. וּמֵאִימָתַי כֹּהֵן כָּשֶׁר לְעִבְדָּהּ, מְשִׁיבֵיא שְׁתֵּי שְׁעוֹת. רַבִּי
 חוֹלֵק וְאִמְרָא, אָמַר אֲנִי, שָׂאִין כֹּהֵן עוֹבֵד עַד שֶׁיֵּהָא בֶּן עֶשְׂרִים.
 הגמרא מבארת את טעמו של רבי. מבררת הגמרא: אָמַר רַב
 הִסְדָּא, מָאִי מְעַמָּא דְרַבִּי, וּמְבָאֵר: דְּכָתִיב (עזרא ג ח) 'וַיַּעֲמִידוּ [אֶת]
 הַלְוִיִּם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה לְנַעֲחַ עַל מְלָאכְתָּ בֵּית ה'". והיינו
 שהעמידו רק את הכהנים שהיו מבן עשרים שנה ומעלה, לעבודת
 בית המקדש.
 מקשה הגמרא: וְאִידֶךְ - תָּנָא קַמָּא, הַסּוֹבֵר שִׁמְשֻׁעָה שְׁהִיבָא שְׁתֵּי
 שְׁעוֹת כְּשֶׁר הוּא לְעִבְדָּהּ, כִּיכַד יִבָּאֵר אֵת הַפְּסוּק. מִתְּרַצָּת
 הַגְּמָרָא: לְנַעֲחַ שְׁאֵנִי - שׁוֹנֵה הַדָּבָר לַעֲנִין הַעֲבֹדוֹת הַכְּבֹדוֹת שְׁצִירָךְ
 בְּהֵם נִיצוּחַ, וּלְפִיכָךְ לֹא הֶעֱמִידוּ לָהֶם אֵלָּא מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
 וּמַעְלָה. אֲכֵן לַעֲנִין שָׂאֵר עֲבֹדוֹת הַכְּהוֹנָה, כְּשֶׁרִים הֵם מִשְׁעָה
 שְׁהִיבָא שְׁתֵּי שְׁעוֹת.
 מקשה הגמרא: וְהָא הָאִי קָרָא 'וַיַּעֲמִידוּ' גּוֹר' בְּלִוְיִם כְּתִיב וְלֹא
 בְּכַהֲנִים, וְהַלּוּיִם אֵינֶם נְפִסִּים בְּשָׁנִים, כְּמִבּוֹאָר לְעִיל (ע"א). מִתְּרַצָּת
 הַגְּמָרָא: נִיתֵן לִישָׁב זֹאת בְּדִרְבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹי, דְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
 לֹי, בְּעֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת בְּפִסּוֹק, נִקְרָאוּ הַכֹּהֲנִים 'לְוִיִּם', וְזֶה
 אֶחָד מֵהֶן וְ-דוֹגְמָא אַחַת לְדָבָר זֶה, 'וְהַכֹּהֲנִים הַלּוּיִם בְּנֵי צִדִּיק'
 (יחזקאל מד טו), וְבוֹדָאִי כּוֹנֵת הַפְּסוּק לְכַהֲנִים, שְׁהִי צִדִּיק כֹּהֵן הִיָּה,
 וְאֵף עַל פִּי כֵן הַכְּתוּב קוֹרֵא לְבָנָיו 'לְוִיִּם', מִכִּיּוֹן שִׁמְשֻׁבֵּת לֹי הֵם.
 וְאֵף כֵּן יֵשׁ לְפָרֶשׁ, שֶׁמָּה שְׂאִימֵר הַכְּתוּב 'וַיַּעֲמִידוּ אֶת הַלְוִיִּם' גּוֹר,
 הַכְּהוֹנָה לְכַהֲנִים.
 הַתְּבָאָר בְּבֵרִיתָא לְעִיל, שְׂכָהֵן כְּשֶׁר לְעִבְדָּה רַק מִשְׁעָה שִׁיבֵיא שְׁתֵּי
 שְׁעוֹת. הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרֵייתָא הַמְּבָאֵרָת אֵת מְקוֹר הַדִּין: תָּנוּ
 רַבָּנָן, נִאֲמַר בְּפִסּוֹק (ויקרא כא יז) 'אִישׁ מִיָּעָד לְדִרְתָּם אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ
 מוֹם לֹא יִקְרַב לְהִקְרִיב לָחֶם אֱלֹהֵי', וְכֵל מְקוֹם שֶׁנִּאֲמַר 'אִישׁ'
 הַכְּהוֹנָה גְּדוֹל, וּמִשְׁמַע בְּפִסּוֹק שְׂדוּקָא לֵאשִׁי נִאֲמַר שְׂהוּא נְפִסֵּל

הנמצא בתוכו מלקבל טומאה. זאת משום שהוא עצמו אינו
מקבל טומאה מהכלי החיצון. שאם נדון מצד מה שהוא נוגע
בכלי החיצון, הלא אין הכלי החיצון אלא 'ראשון' לטומאה
ושרי נטמא הוא מהשרץ, ואין כלי מקבל טומאה אלא מאב
הטומאה. ואם נדון מצד מה שהוא נמצא באויר כלי חרס טמא,
הלא אין כלי נטמא מאויר כלי חרס, אלא רק אוכלין ומשקין, כפי
שדורשת הגמרא (פסחים כ.). ולפיכך בכל אופן שהוא, לא נטמא
האוכל שבתוך הכלי הפנימי.
התבאר לעיל, שאין כל הכלים מקבלים טומאה מהאויר, אלא רק
על ידי נגיעה. הגמרא מוסיפה להקשות על כך: וְלֹא יְהוּ כֹל הַכֵּלִים
מִטִּמְאָן מִנֶּגֶז, אֲלָא רַק מִתּוֹכָן, וּבְנִינָעָה – ודווקא על ידי שנגעה
בהם הטומאה, מִקֵּל וְחוּמָר, וְכֵן כָּל הַכֵּלִים מִטִּמְאָן מֵאוֹיֵר, אִינוּ
מִטִּמְאָן מִנֶּגֶז, כֹּל הַכֵּלִים שֶׁאֵין מִטִּמְאָן מֵאוֹיֵר, אִינוּ דִּין שֶׁאֵין
מִטִּמְאָן מִנֶּגֶז אלא מתוכן. כלומר, אף על פי שלמדנו לעיל שאין
שאר כל הכלים מקבלים טומאה אלא על ידי נגיעה, מכל מקום
עדיין יש ללמוד מקל וחומר שלא יקבלו טומאה אלא מתוכן,
אמנם רק על ידי נגיעה.
עונה רבא: אֲמַר קְרָא (במדבר יט טו) וְכֹל כְּלִי פְתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צִמִּיד
פְּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא, ומבואר בפסוק, שכלי שנמצא באהל המת,
והוא פתוח בלא 'צמיד פתיל' – ומכסה מחובר, הרי הוא טמא.
ומכך שנאמר 'כלי פתוח', מוכח שהפסוק מדבר על כלי חרס,
שהרי אִתּוֹהוּ כָּל שְׁמוֹמָתוֹ קוֹדֶמֶת לַפְתָּחוֹ, כלומר באיזה כלים
הרגילה התורה את הטומאה להשכים ולמהר ולבא דרך פיתחם,
הִיוּ אוֹמְרִים זֶה כְּלִי חָרָס, שנאמר בו במקום אחר (ויקרא יא לג) אֲשֶׁר
יִפֹּל מֵמָה אֶל תּוֹכוֹ, והיינו שמקבלים טומאה מהאויר שלהם. וכי
– ומבואר בפסוק שכאשר אֵין צִמִּיד פְּתִיל עָלָיו, הוּא דָּטָמָא באהל
המת, הָא יֵשׁ צִמִּיד פְּתִיל עָלָיו, הכלי כִּחוּר. ומבואר מזה, שאין
כלי חרס מקבל טומאה מגבו, אף במגע.
כעת מקשה הגמרא ששאר הכלים יקבלו טומאה מהאויר: וְהָיוּ
שאר כֹּל הַכֵּלִים מִטִּמְאָן מֵאוֹיֵר, אף על פי שלא נגעה בהם
הטומאה, מִקֵּל וְחוּמָר, וְכֵן כָּל הַכֵּלִים מִטִּמְאָן מִנֶּגֶז, אִם כֵּן שֶׁאֵין
נגעה בו טומאה, אף על פי כן מִטִּמְאָן מֵאוֹיֵר, אִם כֵּן שֶׁאֵין
הכלים, מִטִּמְאָן מִנֶּגֶז, אִינוּ דִּין שֶׁמִּטִּמְאָן מֵאוֹיֵר.
עונה רבא: אֲמַר קְרָא (ויקרא יא לג) אֲשֶׁר יִפֹּל מֵמָה אֶל תּוֹכוֹ, ויש
לדרוש שדווקא תוֹכוֹ שֶׁל זֶה – כְּלִי חָרָס מקבל טומאה מאויר,
וְלֹא תוֹכוֹ שֶׁל כְּלִי אֲחֵר. ומכך נלמד ששאר כל הכלים אין מקבלים
טומאה מהאויר, אלא על ידי נגיעה.

משנה
אגב המשניות לעיל, ממשיך התנא לבאר דינים נוספים הכשרים
באחד ופסולים בשני. המשנה שלפנינו מבארת חילוק דין בין כלי
עץ לכלי מתכות: אופן הטהור בְּכָלִי עֵץ, והיינו פשוטי כלי עץ,
טָמֵא בְּכָלִי מִתְּכֹת, שפשוטי כלי מתכות טמאים. ואופן הטהור
בְּכָלִי מִתְּכֹת, והיינו גולמי כלי מתכות, טָמֵא בְּכָלִי עֵץ, שגולמי
כלי עץ טמאים.

גמרא
הברייתא מבארת את דברי המשנה: תִּנּוּ רַבִּנּוּן, גּוֹלְמֵי כְּלִי עֵץ – כלי
עץ שנגמרה חקיקתם, וראויים הם לתשמישם, אך לא נגמרה
מלאכתם לגמרי, טָמֵא, כלומר יש להם שם 'כלי', וראויים הם
לקבל טומאה. ואילו פְּשׁוּטֵיהֶן, והיינו כלי עץ שאין להם בית
קיבול, מְהוּרִין, כלומר אין להם שם 'כלי', ואינם ראויים לקבל
טומאה, ואף אם נגמרה כל מלאכתם. אולם לענין כלי מתכות
הדין להיפך, שגּוֹלְמֵי כְּלִי מִתְּכֹת, מְהוּרִין, ואילו פְּשׁוּטֵיהֶן, טָמֵא,
אם נגמרה כל מלאכתם. נִמְצָא, שהטהור בְּכָלִי עֵץ, טָמֵא בְּכָלִי
מִתְּכֹת, והטהור בְּכָלִי מִתְּכֹת, טָמֵא בְּכָלִי עֵץ.
הברייתא מבארת מה הם גולמי כלי עץ: וְאֵלֶּה הֵן גּוֹלְמֵי כְּלִי עֵץ,
כֹּל כְּלִי שֶׁרָאוי לתשמישו, אלא שְׁעָתִיד לְשׁוֹן – לשייף אותו, בדבר
המחליק ומצחצח, או שעתיד לְשַׁבֵּץ אותו במסמרות ומשבצות
לנוי, כמו שעושים בארגו של נשים, או שעתיד לְגַרְר – להחליק
אותו ברהיטני, או שעתיד לְכַרְכֵּב – לחקוק בו חקיקות עגולות,
כמו שעושים לכיסויי תיבות וספסלים, או שעתיד לְהַפִּיחַ אותו
בְּטוֹבִים – דג ששמו כן, והיו משפשים בעורו כלי עץ להחליקם.
וכן אם הכלי מְהוּרָן – בסיס שעליו יושב הכלי, או אוֹנֵן – שפה
לפיו, כמו שעושים לכלי ששותים בו יין, לנוי, או אוֹנֵן – בית יד,
כמו שעושים לנפה ולקופה. בכל אלו, אף על פי שהכלי מחוסר
מלאכות אלו, הרי הוא טָמֵא, כלומר ראוי לקבל טומאה. ואם

וְאִפְּלוּ הוּא כְּלִי חָרָס [שהוא עשוי גרגרים קטנים], ואף על פי
שאין הגרגרים האמצעיים נוגעים בדפנות הכלי, הכל טמא מחמת
אויר הכלי. ומכך מוכח, שאויר כלי חרס מטמא כל אשר בתוכו,
אף על פי שלא נגע.
הגמרא מבארת מדוע לא נלמד שכלי חרס נטמא בנגיעה מגבו.
מקשה הגמרא: אֲמַר לִיה רַב אֲמַר בְּרַחֲמֵהּ לְרַבָּא, וְהָא כְּלִי חָרָס
מִטִּמְאָן מִנֶּגֶז – כשנגעה טומאה בגב הכלי, מִקֵּל וְחוּמָר, וְכֵן כָּל
שֶׁאֵין הַכֵּלִים, שֶׁאֵין מִטִּמְאָן מֵאוֹיֵר, אלא רק אם נגעה טומאה
בגוף הכלי, כפי שיתבאר בגמרא להלן, מִטִּמְאָן מִנֶּגֶז, אם כן כְּלִי
חָרָס מִטִּמְאָן מֵאוֹיֵר אף על פי שלא נגע, אִינוּ דִּין שֶׁמִּטִּמְאָן מִנֶּגֶז
על ידי נגיעה.
עונה רבא: אֲמַר קְרָא (במדבר יט טו) וְכֹל כְּלִי פְתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צִמִּיד
פְּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא. ומבואר בפסוק, שכלי שנמצא באהל המת,
והוא פתוח בלא 'צמיד פתיל' – ומכסה מחובר, הרי הוא טמא.
ומכך שנאמר 'כלי פתוח', מוכח שהפסוק מדבר על כלי חרס,
שהרי אִתּוֹהוּ כָּל שְׁמוֹמָתוֹ קוֹדֶמֶת לַפְתָּחוֹ, כלומר באיזה כלים
הרגילה התורה את הטומאה להשכים ולמהר ולבא דרך פיתחם,
הִיוּ אוֹמְרִים זֶה כְּלִי חָרָס, שנאמר בו במקום אחר (ויקרא יא לג) אֲשֶׁר
יִפֹּל מֵמָה אֶל תּוֹכוֹ, והיינו שמקבלים טומאה מהאויר שלהם. וכי
– ומבואר בפסוק שכאשר אֵין צִמִּיד פְּתִיל עָלָיו, הוּא דָּטָמָא באהל
המת, הָא יֵשׁ צִמִּיד פְּתִיל עָלָיו, הכלי כִּחוּר. ומבואר מזה, שאין
כלי חרס מקבל טומאה מגבו, אף במגע.
כעת מקשה הגמרא ששאר הכלים יקבלו טומאה מהאויר: וְהָיוּ
שאר כֹּל הַכֵּלִים מִטִּמְאָן מֵאוֹיֵר, אף על פי שלא נגעה בהם
הטומאה, מִקֵּל וְחוּמָר, וְכֵן כָּל הַכֵּלִים מִטִּמְאָן מִנֶּגֶז, אִם כֵּן שֶׁאֵין
נגעה בו טומאה, אף על פי כן מִטִּמְאָן מֵאוֹיֵר, אִם כֵּן שֶׁאֵין
הכלים, מִטִּמְאָן מִנֶּגֶז, אִינוּ דִּין שֶׁמִּטִּמְאָן מֵאוֹיֵר.
עונה רבא: אֲמַר קְרָא (ויקרא יא לג) אֲשֶׁר יִפֹּל מֵמָה אֶל תּוֹכוֹ, ויש
לדרוש שדווקא תוֹכוֹ שֶׁל זֶה – כְּלִי חָרָס מקבל טומאה מאויר,
וְלֹא תוֹכוֹ שֶׁל כְּלִי אֲחֵר. ומכך נלמד ששאר כל הכלים אין מקבלים
טומאה מהאויר, אלא על ידי נגיעה.
הגמרא מקשה על דברי רבא. מקשה רב אדא בר אבהה: כיצד
ניתן ללמוד כן מתיבת 'תוכו' האמורה בפסוק, וְהָא הֵנִי שְׁנֵי
'תוכו' שנאמרו בפסוק, הָא דִּרְשִׁינְהוּ לעיל (דכ.) אחד ללמד שכלי
חרס מטמא מאויר, אף על פי שלא נגע, ואחד לגזירה שוה, שאף
מקבל טומאה מאויר, אף על פי שלא נגע. מתרצת הגמרא:
אֲבִינָעָה 'תוכו' בְּתִיבָה, 'תוכו', 'תוכו', 'תוכו', כלומר, שהתיבה
'תוכו' נכתבה פעמיים בפסוק, ובכל אחת מהן יש לדרוש שתי
דרשות, אחת מעצם משמעות התיבה, ואחת מכך שלא נאמר
'תוך'. חֵד וְכֵן אֲשֶׁר בתוכו יטמא, לְגוֹפִיָּה, ללמדנו את עצם הדין,
שכלי חרס מטמא מאויר. וְחֵד וְכֵן כְּלִי חָרָס אֲשֶׁר יִפֹּל מֵמָה אֶל
'תוכו' לְגוֹרָה שְׁוֹת, ללמדנו שכלי חרס מקבל טומאה מאויר אף
על פי שלא נגע. וְחֵד – מדרשה אחת ומכך שנאמר 'תוכו' ולא
'תוך', יש לדרוש 'תוכו' שֶׁל זֶה וְלֹא תוֹכוֹ שֶׁל אֲחֵר, ללמדנו
ששאר כל הכלים אין מקבלים טומאה מהאויר, אלא רק על ידי
מגע. וְחֵד, 'תוכו' וְלֹא 'תוך תוכו', והיינו שדווקא דבר הנמצא
ב'תוכו' של כלי חרס, נטמא, אולם דבר הנמצא ב'תוך תוכו' של
כלי חרס, אינו נטמא. כגון כלי חרס ובתוכו טומאה, ובתוך הכלי
חרס נמצא כלי נוסף, ושפתו למעלה משפת הכלי חרס, ובתוכו
אוכל או משקה. שבאופן זה אין האוכל נטמא מאויר הכלי חרס,
משום שאינו ב'תוך' הכלי חרס, אלא ב'תוך תוכו'. וְאִפְּלוּ כְּלִי
שְׁמוֹן (מִצִּיל), כלומר, שלא רק אם הכלי הפנימי הוא של חרס,
שבאופן זה בודאי שאין האוכל נטמא, מאחר וכלי חרס אינו
מקבל טומאה מגבו, והרי הוא חוצץ בפני הטומאה שבכלי
החיצון. אלא אף אם הכלי הפנימי הוא 'כלי שטף', דהיינו משאר
הכלים, המקבלים טומאה מגבם, אף הוא מציל על האוכל

ואפילו מלא חרדל — שהכל אינו נוגע בכולו אלא במה שסמוך לדפנות, והאמצעים משמטמן מן האויר. ואי אתה יכול לומר שזה מטמא את זה, שדורי אין בכיצה בכל אחד. ועוד, אין אובל מטמא אובל. ועוד, אם כן זה הוא שלישי, והשלישי לא יעשה רביעי לטמא את האמצעים. ויהא כלי חרדל **מיטמא מנבו** — בנגיעה. מקל וחומר — דחבו גליל לראס. וזה שאין כל השאר כליים.

ואפילו מלא חרדל. אמר ליה רב אדא בראהבא לרבי:
ויהא כלי חרס מיטמא מנבז מלך וחומר, ומה כל הכלים
שאין מיטמאין מאורין - מיטמאין מנבז, כלי חרס
שמיטמא מאורו - אינו דין שיטמא מנבז? - אמר קרא:
"וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו", איזהו כלי
שטומאמו קודמת לפתחו? הוי אומר: זה כלי חרס, וכן
אין צמיד פתיל עליו הוא דומא, הא יש צמיד פתיל
עליו - טהור. ויהיו כל הכלים מיטמאין מאורין מלך
וחומר: ומה כלי חרס שאין מיטמא מנבז - מיטמא
מאורו, כל הכלים שמיטמאין מנבז - אינו דין שמיטמאין
מאורין? - אמר קרא: "תוכו" - תוכו של זה ולא תוכו
של אחר. והני "תוכו" הא דרשינהו! ארבעה "תוכו"
כתיבי: "תוכו" "תוד", "תוכו" "תוד" - חד לגופיה, וחד
לגורה שוה, וחד - תוכו של זה ולא תוכו של אחר,
וחד - תוכו ולא תוד תוכו, ואפילו כלי שטף ולא יהו
כל הכלים מיטמאין מנבז, אלא מתוכו ובגגעה, מלך
וחומר: ומה כלי חרס שמיטמא מאורו - אינו מיטמא
מנבז, כל הכלים שאין מיטמאין מאורין - אינו דין שאין
מיטמאין מנבז? - אמר קרא: "וכל כלי פתוח אשר אין
צמיד פתיל עליו טמא הוא", האי הוא דכי אין צמיד
פתיל עליו - טמא, הא יש צמיד פתיל עליו - טהור; הא
כל הכלים, בין שיש צמיד פתיל עליהם, בין שאין צמיד
פתיל עליהם - מיטמאין. משנה טהור בכלי עץ -
טמא בכלי מתכות, טהור בכלי מתכות - טמא בכלי
עץ. **גמרא** תנו רבנן: גולמי כלי עץ - טמאין,
פשוטיו - טהורין; גולמי כלי מתכות - טהורין,
פשוטיו - טמאין; נמצא טהור בכלי עץ - טמא
בכלי מתכות, טהור בכלי מתכות - טמא בכלי עץ.
ואלו הן גולמי כלי עץ: כל שעתיד לשוף, לשבץ,
לגר, לכרסב, להטות בטונס, מחוסר פן או אופן
או אופן - טמא; מחוסר חמיטה - טהור. מחוסר
חמיטה פשיטא! - לא צריכא, דחק קפיוא בקבא.
ואלו הן גולמי כלי מתכות: כל שעתיד
לשוף

מאיר כלי חרס? תלמוד לומר: 'כל אשר בתוכו יטמא' וסמך ליה 'מכל האוכל אשר
איכל', אוכל ומשקן מיטמאן מאיר כלי חרס, ואין כל הכלים מיטמאן מאיר כלי חרס.
בלי שטף — כל שאר כלים שאינם כלי חרס מיקרו' בלי שטף, על שם שיש להם טהרה
מבהק. **מחזיקין ובניניה** — עד שפיר תלכין ויגע בהן. ונימא דהאי 'אשר יטמא'
לעזי' — על שוליו ועל דפנותיו מתוכן קאמר. **מכל וחומר ומה** ליה חרס שיטמא
מאורו — בלא נגיעה. **מיטמא מנבו** — אפילו בנגיעה נבו. **אמר קרא וכל כלי**
פתחו — דמאדכר פתיחה בכלי חרס קאמר, ותכין 'הוא' למימרא דהאי הוא דתליה
ולמי' — שלא נגמרה כל מלאכתו, בדמרש שזיל, אבל נגמרה חקיקתו וריאיון או לת'
יא: 'מכל כלי עץ או בגד או עור או שק', מה שק מטטל מלא וריקן — אף כל מטטל
נגמרה כל מלאכתו, דעבד מחזיק לא איחיתקו שלש, וטואמן כל מחבות בתוכ בפרשת
כמו שעושין עבש שורק *אשפיליא. **לשכין** — שמשבצות, מרמצץ, שעושין במזלז'
בהן מסמרות ומשבצות לניי כמו שעושין בארגו הנשים. **לניר** — ברהיטא לחחליץ. **לב**
במונ — דר הוא. כמו ששנינו ביאלו טרפות' (חולץ טו:ב) אפונס וטאנוס. ושפץ בעורו
פ' עש' עליו. **אונן** — שפה לפיה, כמו שעושין ששוחין ב' לני. **און** — *אנשי'
בבבא — כלי שנדעתי לחזק עד שחיוון קבא, חסב כן בלישן לגוני, ואע"פ שיש
פ' עש' עליו.

וַיִּזְכֹּר כְּלִי שִׁטְמוֹתָיו קִדְמַת לַפְתּוֹת הָיוּ אוֹמְרוּ לוֹ כִּלִּי חֶרֶס — אֲבָל אִלֵּא כְּתִיב "פִּתְחוּ"
עַל בְּרַחֲךָ הַזֶּה מִקֻּמְצֵינִי לִיהַ בְּכָל הַכְּלִים, וְלֹא הוּא יִדְעֵנִי מֵאֵי לְמִידַשׁ מִיְהוָה."
וַיִּשְׁכַּח לַעֲלוֹ וְלִמָּה כָּל הַכְּלִים שֶׁאֵין מִטְמָאִין מֵאוּרִין כו' — וְאֵם תֹּאמַר: מִה לְכָל הַכְּלִים
שֶׁכֵּן נִעְשׂוּ אֵב הַטְּמוֹתָיו וּבִסְמֵךְ נִמִּי, דַּעֲבָד קְדָמָא אִיפְסָא שִׁיְהוּ כָּל הַכְּלִים מִטְמָאִין
מֵאוּרִין, אִיבֵא לְמִפְרִשׁ: מִה לְכָלִּי חֶרֶס שֶׁכֵּן אֵל לוֹ
סִתְרָה בְּמִקְוֶה וְיֵשׁ לֹמֶר: דְּלֹא מִכָּח כְּלִי עֲבִיד
קַל וְחֹמֶר, אִלֵּא מִכָּח גַּב וְאוּרִי, וְיִמְחֶה, לִמְאֵי
דְּפִרְשִׁית לַעֲלוֹ (כַּגֵּב) דִּיבּוּר הַתּוֹחֵלֵת וְתִהְיֶה,
דְּהֵאֵי קַל וְחֹמֶר דִּין כִּמוֹ "מִה מְצִינִי", דְּלֹא
תִּקְשֶׁה לֵּךְ וְחֵד וְחֵד מִפְּרִשׁ אֲדֹכְתִּיב קִשְׁתָּה
דְּכוֹמָה מְצִינִי" לִיבֵא לְמַלְמֶלֶת לִיתֵן הָאֲמוּרָה שֶׁל זֶה
בוֹה, דְּאִיבֵא לְמִפְרֵךְ כִּפְרִישִׁיתוֹ וְיֵשׁ לֹמֶר,
כִּפְרִישִׁית לַעֲלוֹ: שִׁישׁ כָּאֵן שׁוּם סִכְרָא לַעֲשׂוֹת
קַל וְחֹמֶר אַחֲדִי יוֹתֵר מֵאַחֲרִי, וְעוֹד, הֵאֵי קַל
וְחֹמֶר דְּחֹמֶר בְּלֵיל קִנְיָה בְּלֵיל אֲדֹכְתִּיב
דְּמִילְתָּא, דְּבִסְתָם כְּלִים כְּתִיב טוֹמֵאת מִגַּע אָף
מִגַּב — "וְכָל הַכְּלִי אֲשֶׁר יֵנַע בּוֹ הוֹב טִטְמָא",
דְּמִיכֵיב נִמְעַט כְּלִי חֶרֶס: וְלֹאשֶׁר כְּלִים דִּילְפִּינִי
טוֹמֵאת אוּרִי מִקַּל וְחֹמֶר — דִּיחֵי מִכָּח גַּב וְאוּרִי,
וְלֹאֲבִי אֲצִטְרִיךְ וְחֹבֵשׁ שֶׁל זֶה וְלֹא תִּתֵּן שֶׁל אַחֵר,
וְיִיחִי כָּל הַכְּלִים מִטְמָאִין מֵאוּרִין מִקַּל וְחֹמֶר
— וְאֵם תֹּאמַר: כָּאֵן בּוֹ לֹא לִטְמָא מִגַּב, דְּהִשְׁתָּא
מִיתּוֹקְמָא בְּכוֹלוֹ קִדְמַת דְּרַ"כֵּל כְּלִי פִתּוּחִי,
דְּבִכּוֹסֵל טוֹמֵאת קִדְמַת לַפְתּוֹתָיו וְיֵשׁ לֹמֶר:
דְּמִכָּל מִקּוֹס לֹא מִקּוֹמִינִי לִיהַ אֵל בְּכָלִי חֶרֶס,
דְּכִתִּיב בִּיהַ טוֹמֵאת אוּרִי בְּהִדְיָא.
וְחֵד לְמִידַשׁ שׁוּה — מוֹפְתִיב הֵאֵי, דְּהוּה מְצִי
לְמַכְתָּב: "וְכָל אִשָּׁר יִפּוֹל מִדָּם בּוֹ אִשָּׁר
אֲבִי."
וְאִפִּילוֹ כְּלִי שֶׁשֶּׁף מְצִיל — פִּירִשׁ בְּקוֹנְטֶרֶס:
דְּלֹא מִיבְעִיל כְּלִי חֶרֶס דֶּאֵין מִטְמָא
מִגַּב, אִלֵּא אִפִּילוֹ כְּלִי שֶׁשֶּׁף מִיטְמָא מִגַּב
מְצִיל, שׁוּם כָּל שֶׁשֶּׁף אֵינוּ מִקְבֵּל טוֹמֵאת מֵאוּרִי
חֶרֶס, כְּדִאֲמִירֵין בְּפִסְחִים (ב.א.), וְקִשָּׁה
לְפִירוּשָׁה: דָּאֵם כֵּן, מִה חִידוּשׁ יֵשׁ בְּכָלִי שֶׁשֶּׁף יוֹתֵר
מִבְּכָלִי חֶרֶס: וְעוֹד, דְּאִיבֵא חִידוּשׁ יוֹתֵר בְּכָלִי
חֶרֶס מִבְּכָלִי שֶׁשֶּׁף, כִּנּוּן אֵם שֶׁרֶץ בִּאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס
פְּנִימִי, וְאוֹכְלֵי כְּלִי חֶרֶץ — דְּטוּרוֹר אָף
עַל פִּי שֶׁהִפְתִּימִי טִטְמָא, דְּהוּר כְּרֹבֵת טִיפִי מִבְּכָלִי
שֶׁשֶּׁף, אִינוּ מִקְבֵּל טוֹמֵאת מֵאוּרִין וְנִרְאָה לְפִרְשֵׁי
דְּקִרָא אֲצִטְרִיךְ לְכָלִי שֶׁשֶּׁף, אָף עַל גַּב דְּלֹא
מִינִיָּה הוּא — מְחִירִיב בִּיהַ, אֲבָל כְּלִי חֶרֶס דְּמִינִיָּה
הוּא — בִּלְאוּ קִרָא יִדְעֵנִי דְּחִרְצֵן וְמִחִירִיב (ב.ב.)
וְכֵן מוֹכֵחַ בְּשַׁעֲתָאֵם קִמְיָתָא דִּיבּוּחִי (ב.ב.)
דְּפִרִיךְ וְיִמֵּי אֲמֵר רַבָּא חֲטָאת שִׁשְׁחַתָּה עַל מִי
שֶׁמְחִירִיב חֲטָאת פְּסוּלָה, עַל מִי שֶׁמְחִירִיב עוֹלָה
כְּשֶׁרָה — אֲלֵמָא דְּמִינִיָּה מְחִירִיב בָּהּ, וְלֹא מִינֵה
לֹא מְחִירִיב בָּהּ: וְתֵנִן: אִפִּילוֹ כְּלִי שֶׁשֶּׁף מְצִיל
וּמִשְׁנֵה: תָּתֵם גְּלִי קִרָא, אֲבִיחָרֵה "וְחֵד" כְּתִיב.

להחיות – הקשה רבנו תם: בדפרק שני דסנהדרין (בב, אב) אמר: על כן מאמינתי
מקבלים טומאה? העריסה והמטה משישופם בעור הדג? ותיריך: דשיפה דהתם היינו
לחסיר את הקסמים הגדולים שמויקן לישב עליה, אבל שפייה דהבא אינה אלא לנו
בעלמא, להחליקו ולצנצנו.

מאז
גם בצמיד פתיל, מכלל דאין אפילו יש צמיד פתיל עליהן טמאין, אלמא מגבן נטמאו.
שן. **פְּשִׁיטִיּוֹן** — אפילו נגמרה מלאכתו. **טְהוּרִין** — דאיתקש עץ לשק, דרביי ויקרא
וריקן. גולמי **כָּל מַחֲבוֹת טְהוּרִין** — ולקמן מפרש טעמא. **פְּשִׁיטִין טְמָאִין** — אם
נכבדו לא, אלא הוה ואת הוה? וכו'. **לְשׁוֹן** — לשפּשפּש דבר המחליק וממחצקו,
טעמיה. **מִמְּבָר** ליה ברמזא פדראל? מבסכת נדה (ב.א.), כלומר, פשוטוסיק לחקע
— שחוקק בהן חקיקות גדולות ורכיבור, כשרשים בכיסוי תיבות וספסלים. **לְהַחֲיִי**
עץ להחליק, וכדאמר בסנהדרין (כ.ב.) משישפּשפּש בעור הדג. **או שְׁמֹחוּר** בן — בסס
עו, כמו שעישי לקפּה ולפּנה. **מְחוּרִין חֲפִיטִין** — טהור, דלאו כלי הוא. **דַּחַק קָפִיטָא**
למלאכה, הואיל ולשם קב התחיל בו ודעתו להשלימו — לא הוי גמר מלאכה.
לְשׁוֹן

- 1 **מאי** שני הני כו' — אגולמיהו קאי. דפשוטייהו פשיטא. דכלי עץ הוא דאיתקש
2 לשק. **מכלל** דכלי עצם מקבלי טומאה — מדאורייתא קא בעי לאתווי.
3 דהאפשיטא שיש בהו טומאה, דמתניתין היא במסכת כלים (פ"ב מ"א) ומיית' לה בפרק
4 קמא דשבת (ט"א): כלי עץ וכלי זכוכית וכלי עצם, פשוטיהו שחורין, ומקבליהו טמאין.
5 **שאר** בהמה וחיה מניין תלמוד לומר וכל
6 מעשה — ואם תאמר: דבפרק "במה
7 אשה" (שבת כ"ד), דריש דבר הבא מנוב הסוס
8 ומנוב הפרה מ"בגד ועור", תיפוק ליה מ"זכל"
9 ויש לומר: דאין לרבות מ"זכל" אלא עצמות
10 שדומין זה לזה, של עדים ושל בהמה, אבל
11 בשער לא דמו. ואם תאמר: והא תיפוק ליה
12 מהותם מנוב ועורו ויש לומר: דלא דיננין אלא
13 דומיא דבגד ועור. **זה** וזה לפטור — פירוש:
14 מרים, בין גדולים ובין קטנים; גדולים — מפני
15 שמרים ביותר, וקטנים — מפני שלא נגמרו.
16 ואמרי לה זה זה וזה לחיוב, גדולים — מפני
17 שנגמרו, קטנים — לפי שטובים יותר. ופירוש
18 הקונטרס דחוק, דפירש: זה זה לפטור — קטנים
19 מרים ומתוקים, זה זה לחיוב — גדולים מרים
20 ומתוקים. והשתא לא הוית מענין אחד. ועוד,
21 דכי בעי גדולים למאי חזו, הוי ליה לפרשי
22 גדולים מרים, כיון דאיירי נמי במתוקים.
23 **התמיר** כו' — פירש בקונטרס: מים הנתנים
24 בחרצנים. ונראה דמיירי במים
25 הנתנים
26 בשמרים. דומיא ד"המתמוד נתן מים במדה"
27 דמייתי עלה בגמרא. דמיירי דנתנים בשמרים,
28 כדמשמע בפרק "המוכר פירות" (בבא בתרא
29 ז"א). ואינם שווים לגמרי כדמשמע בפרק "אלו
30 עוברין" (פסחים מבב).
31 **ופוסל** את המקוה — היינו מקוה חסר. אבל
32 שלם אינו נפסל בשום ענין, כדפירשו
33 בפרק "המוכר את הבית" (בבא בתרא ס"ב דבור
34 המתחיל מכלל).
35 **המתמיר** ונתן מים במדה — ואם תאמר:
36 ולוקמיה ברמו תלתא ואתא
37 ארבעה: ויש לומר: דלכולי עלמא חייב אפילו
38 לא החמיץ. ואם תאמר: ומאי טעמא דרבנן
39 דפטרי שמרים שיש בהם טעם יין, ואף על גב
40 שלא החמיץ חולא כל איסור שבתורה שלא
41 במינו — בנותן טעם, וטבל חמור לענין שלא
42 במינו? ועוד, שאפילו החמיץ פטורין חכמים,
43 למאן דאמר בהחמיץ מחלוקת. ואפילו בטבל
44 דאי איירי, כדמשמע בפרק "המוכר פירות"
45 (בבא בתרא ז"א): ויש לומר: דין במים — אפילו בפתות מששים, אפילו רמא תלתא
46 ותלתא ופולגא — כן חשיב טעם גמור כבשאר איסורין, דהכא לא הוי אלא
47 קידה בעלמא. **אי** רבי יהודה אף על גב דלא החמיץ — אף על גב דרבי יהודה להחמיר
48 איירי — להתחייב במעשר, והא להלך הוא — דניקח בכסף מעשר ואין פוסל את
49 המקוה, קסבר התלמוד דלא שניא. וקשיא לפירוש רבינו שמואל בן מאיר ד"המוכר
50 פירות" (צ"ג) גבי פלוגתא דאחרים ורבנן ב"כורא פרי הגפן", דקאמר התלמוד דברמא
51 תלתא ואתא תלתא לא פליגי, אלא ברמא תלתא ואתא תלתא ופולגא. ופריך ליה מתא
52 דפליגי בכדי מדרת ויתא. ומשני: ביתר נמי פליגי, וכדי מדרת נקט להודיעך כחו דרבי
53 יהודה. והשתא קשיא: דמאי משני? תקשי, אמאי לא מוקי נמי פלוגתייהו דרבנן ואחרים
54 בכדי מדרת, כי הדין דפליגי רבי יהודה ורבנן? ותירץ שם רבינו שמואל בן מאיר, דרבי
55 יהודה דמחייב בכדי מדרת — היינו לחומרא. ואי אפשר לומר כן, כדמשמע הכא: וצריך
56 לפרש, דגמרא סבירא לה רבנן דפטרי בכדי מדרת, ומוקי אחרים ורבנן כרבנן דרבי
57 יהודה. אי נמי, משמע ליה דרבי יהודה מחייב מדאורייתא ברמא תלתא ואתא תלתא
58 ופולגא. לכך מחמיר מדרבנן בכדי מדרת. ומתניתין ברמא תלתא ואתא תלתא ופולגא.
בשהחמיץ
או על ידי כו' עירו — פטור. ובגין נמי, אין מצות שקליהם עליו, והווי ליה כששנו בו עירו. **גמרא** ברי מדרת — ולא יתיר. שאם מצא יתיר — הכל מודים שחייב לעשר, שהרי יש כאן יין. **רבי יהודה מחייב** — במעשר, דכוליה פירא היא. חכמים פטורים, הואיל ולא נוסף בו כלום. אף על פי שיש בו טעם יין אינו כלום. בשהחמיץ

ממעשרות, שאינם ראויים לאכילה. ולעומתם, מין הנקרא 'שקדים' 53
המתוקים, כשהם גדולים, תיבין, שנגמר פריים, ואילו קטנים, 54
פטורין, שלא נגמר הפרי. רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום 55
ו-בשם אבי, שכל זמן שהשקדים קטנים, אין חילוק בין המרים 56
למתוקים, אלא זה וזה דינם שזה לפטור ממעשרות, לפי ששקדים 57
קטנים לא נגמר גידולם, ואפילו שקדים המרים קטנים שראוין 58
למאכל פטורים, לפי שאינם נחשבים כפרי. 59
הגמרא מביאה שיש ששנו את הברייתא באופן אחר: ואמר ר' 60
יש שאמרו, שכך אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי בשם אבי, 61
שכאשר השקדים הם גדולים, אין חילוק בין שקדים המרים 62
למתוקים, אלא זה וזה דינם שזה לחייב במעשרות, שאף השקדים 63
המרים ראויים לאכילה על ידי בשול, וכאשר יתבאר בגמרא 64
להלן. 65
הגמרא מביאה את פסק ההלכה בענין: אמר רבי אלעאי, הורה רבי 66
חנינא כשהיה בצפורי, בדרבי האומר ששקדים קטנים בין מרים ובין 67
מתוקים זה וזה דינם שזה לפטור ממעשרות. 68
הגמרא שבה לדון בטעמו של הסובר שגם שקדים המרים גדולים 69
חייבים במעשר, שואלת הגמרא: ולמאן דאמר - לפי הלשון השני, 70
סובר שזה - שקדים גדולים בין מרים ובין מתוקים, דינם שזה 71
לחייב במעשר, קשה, שקדים המרים גדולים, למאן הו - למה הם 72
ראויים, הרי אינם נאכלים מחמת מרידתם, ומדוע הם חייבים 73
במעשרות. משיבה הגמרא: אמר רבי יוחנן, הואיל ויכול למתקן על 74
די האור - שיבשלם על ידי האש, ויהיו ראויים למאכל. 75

משנה

במשנה זו החל התנא למנות דברים, שבאותו הדבר יש זמנים 76
שנוהג בו דין אחד ולא דין אחר, ויש זמנים שלחייב: התקד - מים 77
שניתנו בחרצנים, עד שלא התקדו ונגמרה תסיטתו, דינו כמים, 78
ואינו ניקח - אי אפשר לקנות אותו בכסף שחיללו עליו מעשר שני, 79
ואין לוקחים מים בכסף מעשר. וכן פוסל את המקנה, אם נפלו 80
ממנו שלשה לוגין למקדה, לפני שמילאו בו ארבעים סאה מי 81
גשמים, כדן מים שאובים שפוסלים בג' לוגין (מקואות פ"ז מ"ב). אולם 82
משחתמין התמד ונעשה יין, הוא ניקח בכסף מעשר, ואינו פוסל 83
את המקנה, כדן יין. 84
אומרת המשנה דין נוסף: האחין השותפין בירושה שנפלה להם 85
מאביהם, בשחייבין בקלפון, דהיינו באם חילקו את הירושה וחזרו 86
ונשתתפו בה, שדינם כסתם שותפים, וכשתורמים מחצית השקל 87
עבור עצמם ונצטרפו יחד לתת שקל שלם מכסף שותפותם, 88
חייבים להוסיף קלבון עבור כל אחד, באופן זה של שותפות, 89
האחים פטורין ממעשר בהמה, שעדר השותפין פטור ממעשר. 90
אולם בשחייבין ממעשר בהמה, דהיינו כשעוד לא חילקו את 91
הירושה, ונקראים הנכסים 'תפוסת הבית', נחשבים הנכסים כנכסי 92
אביהם המת, ולא כעדר השותפין. באופן זה פטורין האחין מן 93
הקלפון, שאם תורמים יחדיו שקל שלם מן הירושה אין חייבים 94
להוסיף קלבון, כאילו שאביהם קיים ופוטין יחד בשקל שלם, 95
שאינו מוסיף קלבון. 96
97

גמרא

הגמרא מבררת מי התנא ששנה את משנתנו, תמדה הגמרא: מני 98
מתניתין - כדעת מי שנויה משנתנו שתמד עד שהחמיץ דינו 99
כמים, ומשהחמיץ דינו כיון, והרי לכאורה אינה לא כדעת רבי 100
יהודה, ולא כדעת רבנן ששנינו מחלוקתם במשנה, דתניא - 101
במעשרות (פ"ה מ"ד). התקד - שנותן מים לחרצנים, שלא הופרש 102
מדם מעשרות, ונתן מים בקדה מסוימת, וקצא ברי מדרו - כשסינן 103
104

המשך עמוד 13

לשוף אותו בדבר המחליק, או לשפץ בו משבצות זהב לנוי, או 1
לגדר - להחליק אותו, או לברבר - לחקוק בו ציורים לנוי, או 2
להקיש עליו פקודים - פטיש כדי לפשט את הקמטים. או שהכלי 3
מחוסר כן - בסס, או אינן - שפה לפיו, או אינן - בית יד. בכל אלו, 4
הכלי פטור, ואינו מקבל טומאה, מכיון שלא נגמרה מלאכת הנוי 5
שלו. אולם אם הוא רק מחוסר פסוי, מלא, כלומר, ראוי לקבל 6
טומאה. שאף בלא הכיסוי הרי הכלי ביופיו, והכיסוי נחשב לכלי 7
אחר. 8

הגמרא מבארת את טעם החילוק בין גולמי כלי עץ לגולמי כלי 9
מתכות. מבררת הגמרא: מאי שנא הני - גולמי כלי עץ, שטמאים, 10
ומאי שנא הני - גולמי כלי מתכות, שטהורים. מבארת הגמרא: רבי 11
יוחנן אמר, הטעם שגולמי כלי מתכות טהורים הואיל ולקבדו 12
עשויין, ולפיכך אינם נחשבים 'כלי' עד שתיגמר כל מלאכת נויים. 13
ורב נחמן אמר, הואיל ודמיתן יקרים, וכל עוד אינם עשויים ביופים, 14
אינם ראויים להימכר ביוקר כראוי להם, ואינם נחשבים 'כלי'. 15
מבררת הגמרא: מאי בינייהו - מה ההבדל בין רבי יוחנן לרב נחמן. 16
עונה הגמרא: אבא בינייהו כלי עצם - כלים העשויים מעצמות של 17
בהמות וחיות, שדמיהם יקרים, אולם אינם עשויים לכבוד. 18
שלדעת רבי יוחנן גולמיהם טמאים. ולדעת רב נחמן, גולמיהם 19
טהורים. ואודא רב נחמן למעשה - דין זה שאמר רב נחמן, לשיטתו 20
אמרו, דאמר רב נחמן, כלי עצם, בכלי מתכות דמו, וגולמיהם 21
טהורים. 22

הגמרא מבארת את מקור הדין שכלי עצם מקבלים טומאה. 23
מבררת הגמרא: מכלל - משמע מדברי רב נחמן, דכלי עצם מקבלי 24
טומאה, מהו המקור לזה מהכתוב. עונה הגמרא: אין - אכן כן הוא 25
הדין. והמקור לכך, דתניא, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה 26
אמר, מה תלמוד לומר 'וכל מעשה עזים וגו' (תתקפ"א) (במדבר לא ב). 27
ומבאר: פסוק זה בא להקריא - (לרבות) דבר הקא - כלים העשויים 28
מן העזים, דהיינו מן הפרגים, ומן התלפים - ציפורני הפרסות, שאף 29
הם מקבלים טומאה. 30
מבררת הברייתא: כלים העשויים מעצמות שאר בהמה וזהו, חוץ 31
מעזים, מנין שמקבלים טומאה. עונה הברייתא: תלמוד לומר 'וכל 32
מעשה עזים', ומתיבת 'וכל' מרבים שאר בהמה וחיה. מקשה 33
הברייתא: אם כן שהתרבו שאר בהמה וחיה, מה תלמוד לומר 34
עזים, עונה הברייתא: פירוש לעזות - למעט כלים העשויים 35
מעצמות של עופות או מטלפיהם, שאינם מקבלים טומאה. הרי 36
שמבאר בברייתא שכלים העשויים מקרנים מקבלים טומאה, 37
דהיינו כלי עצם. 38

משנה

במשניות לעיל שנינו דינים הנוהגים בדבר מסוים ואינם נוהגים 39
בדבר אחר. אגב זה ממשיך התנא לבאר דין נוסף: תחילת ב'שקדים 40
הקרים', דהיינו, השיעור שבו שקדים המרים - שקדים שכאשר הם 41
גדלים נעשים מרים חייבים במעשר, והיינו כשהם קטנים שעדיין 42
לא נעשו מרים, וראויים למאכל, הרי הוא פטור בשקדים 43
המתוקים, כיון שאין הדרך לאוכלם אלא כשיגדלו, שאם הם יהיו 44
ראויים לאכילה. ומאידך, תחילת במעשרות בשקדים, והיינו 45
כשהם גדולים ונגמר פריים, הרי הוא פטור בקרים, שכשהם 46
גדולים אינם ראויים למאכל. 47
48

גמרא

הגמרא מביאה מחלוקת בדין ששנינו במשנה: תנו רבנן, 'שקדים 50
הקרים', כשהם קטנים, תיבין במעשרות, לפי שהדרך לאוכלם 51
כשהם קטנים, וזה נחשב כגמר פרי שלהם, ואילו גדולים, פטורין 52

מיום. רבי יוחנן בן נורי אומר, הכל חולץ אחר המצאה שיש למים, ולפיכך, שלושה לוגין של מים שאובים שנפל לתוכן קורטוב של יין ומראיהו יין, אינם פוסלים את המקוה. ומאידך, אפילו שלשה לוגין מים חסר קרטוב, שנפל לתוכם קרטוב חלב ומראיהו מים, פוסלים.

מסיים רבא את התירוץ: לאו - האם לא אמר רבי יוחנן בן נורי, בְּתֵר חֲזוּתָא אֲזִילִין - שדין המשקה הולך לפי מראהו, הָכָא נָמִי - בענין התמיד גם כן זיל בְּתֵר חֲזוּתָא - יש ללכת אחר המראה, ותמיד שלא החמיץ דינו כמים, אף אם החמיץ לבסוף, מאחר וּמַעֲמָא וְחֲזוּתָא דְהָא מָאָּ נִינְהוּ - שטעם ומראה התמיד קודם שהחמיץ הם כמים. ובוה מתורץ, שמשנתנו סוברת כרבי יוחנן בן נורי, שהולכים אחר המראה, אולם רב נחמן סובר כחכמים שאין הולכים אחר המראה אלא לפי המציאות, ולכן תמיד שסופו להחמיץ אף שעכשיו מראהו מים, אין הולכים אחר המראה, אלא כיון שהחמיץ לבסוף התברר למפרע שהוא פרי.

התבאר לעיל שלדעת רבה בר אבוח, חכמים ורבי יהודה שבבביתא (לעיל כה) נחלקו רק בתמיד שהחמיץ, אבל בתמיד שלא החמיץ לדברי הכל אינו חייב לעשר. הגמרא מביאה שיטה נוספת בבבאור המחלוקת. אומרת הגמרא: וּפְלִיגָא דְרַבִּי אֶלְעָזָר - מה שאמר רבה בר אבוח לעיל שהמחלוקת בין חכמים לרבי יהודה היא רק בתמיד שהחמיץ, אבל כשלא החמיץ לדברי הכל פטור ממעשר, הוא חולק על דברי רבי אלעזר, דְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַכֹּל מוֹדִים - אפילו רבי יהודה שמחייב תמיד במעשר מודה שְאֵין מְפַרְשִׁין עָלָיו - על התמיד הזה מעשרות מְקוּמָם אַחֵר - מתמיד אחר, אֵלָּא אִם בֵּין הַחֲמִיץ הַתָּמִיד שְהוּא בֵּא לְהַפְרִישׁ עָלָיו, אז אפשר להפריש עליו מתמיד אחר שגם הוא החמיץ. הרי שקסבר רבי אלעזר, שבתמיד שלא החמיץ היא הפחלוקת בין חכמים לרבי יהודה, ומכאן למדנו שרבה בר אבוח חולק על רבי אלעזר.

מבאר הגמרא מדוע אין להפריש ממקום אחר לדעת רבי אלעזר: וְעַד בָּאֵן לֹא מְחַיֵּב רַבִּי יְהוּדָה לְעַשׂר תָּמִיד שֶׁלֹּא הַחֲמִיץ, אֵלָּא מִינֵיהּ וּבִיהּ - באופן שיפריש את המעשר מתוך התמיד עצמו, אֲבָל מְעַלְמָא - מתמיד אחר, לא יפריש, ואפילו אם גם התמיד השני לא החמיץ, משום שיש לחשוש דְלָמָּא - שמא תמיד אחד עתיד להחמיץ, והרי הוא פרי מתחילתו וחייב מעכשיו במעשר, והתמיד האחר אין סופו להחמיץ והרי הוא פטור ממעשר, ונמצא דְאֵתִי לְאִפְרֹשִׁי - שיבוא להפריש מן החיוב על הפטור - מדבר החיוב במעשר, על דבר הפטור מן המעשר, ובאופן כזה, לא חלה התרומה על מה שהפריש, משום שהתמיד שהוא בא לתקן היה פטור ממעשר, ונמצא שהתמיד שקרא עליו שם תרומה נשאר טבל, והוא מכשיל את הכהן באיסור אכילת טבל. וכמו כן יש חשש שמא יפריש מן הפטור על החיוב - מדבר הפטור מן המעשר על דבר החיוב במעשר, ולא חל המעשר, ואם יאכל את התמיד הזה יכשל באיסור טבל.

הגמרא מבאר באיזה אופן אפשר לטהר תמיד שנטמא: תְּנִי רַבָּנָן בבביתא, הַתָּמִיד, עַד שֶׁלֹּא הַחֲמִיץ דִּינוֹ כִּמִּים, ולכן אם נטמא

רק בתמיד שֶהֻחֲמִץ מְחֻלָּקֶת - נחלקו חכמים ורבי יהודה, אבל כשלא החמיץ מודה רבי יהודה שפטור מלעשר, וּמִתְּנִיתִין שֶׁמַּחֲלֶקֶת בֵּין תָּמִיד שֶהֻחֲמִץ לְתָמִיד שֶׁלֹּא הַחֲמִיץ, היא כדעת רבי יהודה. וְכֵן אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי תַנְיָנָא כִּדְבָרֵיו, שֶׁרַק בְּתָמִיד שֶהֻחֲמִץ מְחֻלָּקֶת - נחלקו חכמים ורבי יהודה.

וְעוֹד אָמַר רַב נָחְמָן אָמַר רַבָּה בְּרַ אֲבוּהִי, תָּמִיד שֶׁלֹּא הַחֲמִיץ, שְאִינוֹ נִיקָח בִּכְסָף מִמֶּעֶשֶׂר, שְעֵבֶר וּלְקָחוּ וְ-קְנָאוּ בְכֶסֶף מְעַשֵּׂר, וּלְכַסּוֹף הַחֲמִיץ, קָנָה מְעַשֵּׂר - קנו מעות ממעשר את התמיד למפרע משעת הלכיקה, והמעות יצאו לחולין. מָאִי מְעַמָּא - מהו טעמו של דין זה, משום שְאִינוֹלָא מְחֻלָּתָא וְ-הוֹבֵר הַדְּבָר לְמַפְרָע, דְּפִירָא הוּא - שגם קודם שהחמיץ כבר היה פרי, שמתחילה נכנס במים כח החרצנים אלא שעדיין לא נגמר.

מקשה הגמרא על רבה בר אבוח: אֵלָּא איך נפרש את מְתִנִּיתִין - משנתני, דְקָתְנִי - ששנינו, שתמיד שהחמיץ ניקח בכסף מעשר, ומשמע שרק אם הַחֲמִיץ, אֵין - יכול לקחתו בכסף מעשר, אבל אם לֹא הַחֲמִיץ, לֹא - אינו ניקח בכסף מעשר, ומשמע שאף אם עבר ולקחו המעות אינם יוצאים לחולין, ולפי מה שאמר רבה בר אבוח קשה, מדוע המעות אינם יוצאים לחולין, דְלָמָּא אֵין שְכִיבָה - שמא אם היה ממתין ומשאר את התמיד, הָיָה וְ-היה) התמיד מְחֻמֵּץ, ומאחר שרוב התמידים דרכם להחמיץ, במצב שהתמיד אינו לפנינו יש ללכת לפי הרוב, ולתלות שהוא היה עתיד להחמיץ. אלא יש להוכיח מהמשנה, שתמיד שסופו להחמיץ, כל זמן שלא החמיץ אינו נחשב כפרי, ואין המעות יוצאים לחולין, וקשה מכאן על רבה בר אבוח.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּה, אכן במצב שהתמיד אינו לפנינו יש לתלות שהתמיד החמיץ לבסוף, ולא קשה ממשנתנו, משום שמדובר בְּשִׁשִּׁיר מִמֶּנּוּ הַמוֹכֵר מֵעַט בָּבוֹם, ועבר הזמן שראוי להחמיץ וְעַדִּין לֹא הַחֲמִיץ, ובאופן כזה לא התחללו המעות, והם נשארו בקדושתם ביד המוכר.

רבא מתרץ תירוץ נוסף: רָבָא אָמַר, אפשר להעמיד את המשנה אפילו באופן שהחמיץ לבסוף, וסוברת משנתנו, שכל זמן שלא החמיץ דינו כמים, ולא תקשה ממשנתנו על רבה בר אבוח, משום שְהָא מָנִי - משנתנו כדעת רבי יוחנן בן נורי היא, הסובר שגם דבר שהוא פרי, אם המראה שלו כמים נידון כמים.

תְּנִין בַּמִּשְנָה (מקראות פ"ו מ"ח), שְלִשֶׁת לֹגִין מִים שְאֻבִּים חָסֵר וְ-פחות) קוֹרְטוֹב, שְנִפְּלָ לְתוֹכָן קוֹרְטוֹב שֶׁל יוֹן וְעַל יָדִי כִךְ נַעֲשֶׂה מִרְאִיהֶן בְּמִרְאָה יוֹן, וְנִפְּלוּ שְלוֹשֶׁת לֹגִין אֵלּוּ לְמִקְנָה, לֹא פְסָלוּהוּ, מאחר שאין כאן שלשה לוגין מים בלא היין, שהוא השיעור הראוי לפסול את המקוה. והוא הדין שְלִשֶׁת לֹגִין שֶׁל מִים חָסֵר קוֹרְטוֹב, שְנִפְּלָ לְתוֹכָן קוֹרְטוֹב שֶׁל חֶלֶב, וּמִרְאִיהֶן נִשְׁאָר בְּמִרְאָה מִים, שֶׁלֹּא שִׁינָה הַחֵלֶב אֶת מִרְאִיהֶן, וְנִפְּלוּ שְלוֹשֶׁת לֹגִין אֵלּוּ לְמִקְנָה, לֹא פְסָלוּהוּ, מאחר שאף באופן זה אין כאן שלושה לוגין מים שאובים. אלו דברי חכמים. ויש לדייק מדבריהם, שבאופן שהיו שלושה לוגין מים שלמים שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהו כמראה יין, ונפלו למקוה, פסלוהו, מאחר שיש שיעור שלם של

המשך ביאור למס' חולין ליום ראשון עמ' ב

נטמא מטומאה שנכנסה אל תוכו אף על פי שלא נגע הכלי בטומאה.

שואלת הגמרא: וְהָתָם - לענין לטמא דבר אחר, מִנְלָן שֶהֻכְלִי מטמא דבר הנכנס לתוכו אף על פי שלא נגע. עונה הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מאחר ונאמר 'כל אשר בתוכו יטמא', בזה התורה העידה עַל כֵּלִי חָרָם טָמֵא, שֶׁמִּטְמֵא כָל מִדָּה שֶׁבְּתוֹכוֹ,

- לענין שהכלי מטמא דבר אחר הנכנס אל תוכו ו'כל אשר בתוכו יטמא', וְנִאֲמַר 'תוֹכוֹ' לְיִטְמָא - לענין שהכלי נטמא מטומאה שנכנסה לתוכו ו'כל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו'. ומגזירה שוה זו למדנו כר, מִה 'תוֹכוֹ' הָאֲמֹר לְטָמֵא, מִלְּמַדְנוּ שֶהֻכְלִי מִטְמֵא דבר שנכנס אל תוכו, אף על פי שלא נגע הכלי בטומאה, כפי שתבאר הגמרא להלן, אף 'תוֹכוֹ' הָאֲמֹר לְיִטְמָא, מִלְּמַדְנוּ שֶהֻכְלִי

בשהחמין מחלוקת — אבל בשלא החמין רבי יהודה מודה דלאו פירא הוא. ורבנן אפילו בשהחמין פליגי. ומתניתין רבי יהודה היא — ובשלא החמין לא בעי רב נחמן לאוקמי לפלוגתיהו, ותקום מתניתין כרבנן. דקסבר רב נחמן, דכין כדשלא מצא אלא כדי מדרתא קא מיירי, לא לא החמין — לא מחייב עליה רבי יהודה. קנה מעשר — ומי שהמנות בידו

יכול לאכלו חוץ לירושלים, מפני שנתחללו על התמד. דאילו לא החמין, הוה הניק מעות קיימי בקדושתיהו ביד המוכר. איגלא מילתא — דבשעת לקיחה פירא הוה, דנכנס בהם כח החריצים אלא שערין לא נגמר. וחלול מעליא הוא, שאם לא היה יין בחרצים לא היה מחמין לעולם. אלא מתניתין דקתני — לא החמין אין נקח בכסף מעשר, ומשמע דאינה לקיחה, והדמים מקדש ביד המוכר. דלמא אי שבקיה הוה מחמין — דהכא דליתיה קמן נגיל בחר רובא, ורובא מחמיצין הן. ומדקתני אין נקח ופוסל, שמע מינה כל במה דלא החמין, אף על פי שתניח להחמין, והיא שעתא מיהא לא פירא הוה, ולא הוי חלול בששירי סמנו — מוכר זה בבוס, ולא חלול, רבא אמר — מתניתין דקתני: עד שלא החמין פוסל את המקוה ואינו נקח בכסף מעשר, ואף על גב דפירא הוא. רבי יוחנן בן נורי — דאזיל בחר חוותא, ואמר: קורטוב חלב משלים לשלשה לוגים לפסול מקוה, משום דיש לו מראה מים. והכא נמי, אף על גב דפירא הוא עד שלא החמין, והוא חוותיה מיהא — פוסל את המקוה. ולגבי מעשר נמי, הואיל חוותיה וטעמא מיהא — אינו נקח. ורב נחמן דאמר כרבנן דאמרי:

קורטוב חלב לא משלים לפסול את המקוה ואף על גב דחוותא דכולהו מיהא הוא. והכא נמי, אף על גב דחוותיה מיהא, הואיל ופירא הוה — לא פסיל מקוה, ולגבי מעשר נמי — נקח. לא פסלוהו — דאף על גב דאיכא שלשה לוגין שלמים, כין דחוותיה דחמרא — לא פסלי. שלשה לוגין חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב — שאינו דוחה את מראה המים. ומראיתו כמראה מים — כין דליכא שיעורא במיא — לא פסלי, דרבנן תרתי בעי: שיעורא חוותא. הכל חולק אחר המראה — דכי היכי דאזיל ברישא בחר חוותא, ואמרת לא פסלוהו — סיפא נמי זיל בחר חוותא. ואימא: פסלוהו. לא אמר רבי יוחנן כ' — רבא הוא דמסיים לה מילתיה, דאוקי מתניתין כרבי יוחנן בן נורי. והכא נמי — דתמד עד שלא החמין, ואף על פי שתניח להחמין והשתא פירא הוא, הואיל חוותיה מיהא — פסיל מקוה ואינו נקח. ורב נחמן כרבנן, דאף על גב דחוותיה מיהא — לא פסיל, דתרתיה בעינן לפסול מקוה ושיעורא חוותא. ולענין מעשר — נקח, דאפירא קפיד רחמנא. והא פירא הוא, והכא לא בעי תרתי. ולבי מהסס ומשום דרישא משמע דאזיל בחר חוותא, וסיפא משמע דלא אזיל בחר חוותא. ונראה בעיני: דרבא "חסר קורטוב" תני ברישא, ומשום דליכא שיעורא קאמר תנא קמא לא פסלוהו. אבל שלשה לוגין שלמים, אפילו מראיתו כמראה יין פסלי, דרבנן לא קפיד אחוותא כלל. והשתא מיתוקמא שפיר, דרב נחמן ודאזיל בחר בסוף אף על גב דהשתא חוותא מיהא, דאמר כנבא קמא דלא אזיל בחר חוותא. ורבא דאמר כרבי יוחנן (דאמר כרבנן). והכי אמרינן בפרק קמא דמכות אליבא דרבא, ד"חסר קורטוב" נהיג ברישא. ותנא קמא לאו אף זו קאמר. ורבי יוחנן בן נורי אירשא נמי פליג, אינא למימר דאפילו שלשה לוגין שלמים ומראיתו כמראה יין לא פסלי. ובסיפא, אף על גב דליכא שלשה לוגין שלמים מים, הואיל דאיכא מראה מים — פסלי. ופליגא דרבי אלעזר — דהא דאמר רב נחמן לעיל: בשהחמין מחלוקת, פליגא אדרבי אלעזר. הכל מודים — אפילו רבי יהודה. שאין מפרשין עליו ממקום אחר — מתמד אחר. אלא אם כן החמין — תמד זה שהוא בא לתקן ולהפריש עליו ממקום אחר. ומקדמא רבי אלעזר אליבא דרבי יהודה דאין מפרשין עליו ממקום אחר — מכלל דמחייב ליה רבי יהודה בלא החמין. ואתא רבי אלעזר לאשמועינן דעד כאן לא מחייב ליה רבי יהודה אלא מינה וביה, אבל ממקום אחר, אפילו הוא כיוצא בו שלא החמין — לא, שמת זה עתיד להחמין והוי פירא, וזה אין

עתידי להחמין, וקא מפרשין מה הפסור על החיוב או מן החיוב על הפסור. והמפרשין על החיוב על הפסור מאבילו טבל לכוון, שהרי אין שם תרומה חלה עליו, כין שזה חולו מפרש עליו אין צריך לכוון, ונמצא שלא נתקן זה שהפריש עליו. והמפרשין על החיוב על הפסור מאבילו לכוון על חבם, וטבל במיתה אף לכוון, כדאמרין ב"אלו הן הנשרפין" (סנהדרין פגא).

בשהחמין מחלוקת, ומתניתין רבי יהודה. וכן אמר רבי יוסי ברבי חנינא: בשהחמין מחלוקת. ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו: תמד שלקח בכסף מעשר ולבסוף החמין — קנה מעשר, מאי מעמא? איגלאי מילתא למפרע דפירא הוא. — אלא מתניתין דקתני: החמין — אין, לא החמין — לא, דלמא אי שבקיה הוה מחמין! אמר רבה: פשטייר מנפנא בפום ולא החמין. רבא אמר: הא מני? רבי יוחנן בן נורי היא, דתני: שלשה לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין, ומראיתו כמראה יין, ונפלו למקוה — לא פסלוהו. שלשה לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב, ומראיתו כמראה מים, ונפלו למקוה — לא פסלוהו. רבי יוחנן בן נורי אמר: הכל חולק אחר המראה; לאו אמר רבי יוחנן: בחר חוותא אזלינן? הכא נמי — זיל בחר חוותא, וטעמא וחוותא דהאי מאי ניהו. ופליגא דרבי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: הכל מודים שאין מפרשין עליו ממקום אחר אלא אם כן החמין. קסבר: בלא החמין מחלוקת; ועד כאן לא מחייב רבי יהודה אלא מינה וביה, אבל מעלמא — לא, דלמא אחי לאפירא מן החיוב על הפסור, ומן הפסור על החיוב. תנו רבנן: תמד עד שלא החמין משקין

קורטוב חלב חשיב כמים לפסול את המקוה, כין דטעמא חוותא מיהא. והכא נמי, טעמא חוותא מיהא. ואף על גב דלא דמי לגמרי, דהתם אותו חלב אין סופו להיות בו טעם חלב, וגם לא היה נקח בכסף מעשר, אבל הכא סופו שיהיה בו טעם יין כשיחמין, והמים עצמם נחשבים יין להיות נקחים בכסף מעשר, כדאמר בעירובין (כ"ב), "בשכר" — לרבות תמד משיחמין. מכל מקום מדקדק רבא, כין דאפילו חלב עצמו נחשב כמים להשלים שיעור שלשה לוגין לפסול את המקוה, הוא דהיך דהכא הוה פוסל את המקוה אף על גב דסופו להחמין, כין דהשתא מיהא טעמא חוותא מיהא. וטעמא חוותא דהאי מאי ניהו — אף על פי שלא חזירי רבי יוחנן בן נורי אלא חוותא, מכל מקום צריך שלא יהא בו טעם יין, ולכן נקט רבא טעמא חוותא. דפשיטא דין לכן שהיה דומה למים לא היה פוסל את המקוה, ואפילו מוזה בשלשה מים. והא דאמר רבי יוחנן בן נורי "הכל חולק אחר הטעם והמראה", למאן דגריס בריש דמכות (ג"ב) "חסר קורטוב", דמשמע: הא שבו שלשה לוגין פוסל את המקוה ואף על גבי דמראיתו יין, ובא רבי יוחנן בן נורי לחלוק גם על רישא ולומר דאין פוסל כין שיש בו מראה יין, אף על פי שיש בו טעם מים — לכך לא חזירי טעמא אלא מראה. ולמאן דלא גריס ברישא "חסר קורטוב", דהשתא לא קאמר רבי יוחנן בן נורי אלא אסיפא, נקט מראה למימר דבין ברישא אף כי סיפא חולק אחר המראה, כלומר, כי היכי דמודה ליה ברישא דאזלינן אחר המראה — אורי ליה נמי בסיפא דאזלינן בחר טעמא ומראה.

ופליגא דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר הכל מודים כו' — ואם תאמר: אמאי פליגי הא אתי שפיר כרב נחמן, דרבי קאמר אף על גב דרבי יהודה מחייב במעשר משהחמין, וא שסופו להחמין — מודה דאין מפרשין עליו מתמד אלא אלא אם כן החמין זה וזה, משום דלמא זה סופו להחמין וזה אין סופו להחמין, והוה ליה כו' ויש לומר: דלכך קאמר דפליגי, דמשמע הלשון דמודו בין רבין בין רבי יהודה, שאפילו רבנן אמרו זה הלשון שאין מפרשין עליו ממקום אחר אלא אם כן החמין, אבל החמין מפרשין. ורב נחמן דמוקי פלוגתיהו בהחמין סבר: פסור רבנן אפילו החמין. והתמד עד שלא החמין משקין כמים וטוהר משהחמין אין משקין במים — ואם תאמר: לרב נחמן דחשיב ליה פירי בשסופו להחמין אף על גב דלא החמין, כמאן? לא כרבי יהודה ולא כרבנן? ויש לומר: (סיפא) "עד שלא החמין" דהכא — אין סופו להחמין, ששייר ממנו בבוס ולא החמין. כדפרישית לעיל "עד שלא החמין" דמתניתין.

הכא

בשהחמין מחלוקת — לאו דוקא בשהחמין, אלא כין שסופו להחמין אף על גב דלא החמין, כדאמר בסמוך. ובודאי יין חשיב לרבי יהודה, מדנקח בכסף מעשר, ואפילו יש בו שלשה לוגין מים מלבד היין אינו פוסל את המקוה. כי היכי דנחשבינן המים כפרי להיות נקחים בכסף מעשר, לענין מקוה נמי נחשבים כפרי ולא פסלי ליה. ואין לומר: דאין נקחין — משום דרדו של מים שנקח אנב היין, לא דמי, דעל ידי הקנקן משומר היין, אבל במים שכתמד אין נקחין אלא משום דחשיב כין, לפי שיש בה טעם כמו יין מוזה. ואפילו למאן דתנא "חסר קורטוב" ברישא במענה דמייחיי בסמוך, דאין נקחין — משום דרדו של מים פסלי ליה — לא דמי, דהתם ליכא טעמא דחמרא אלא חוותא לבר, ולא חיישין בחוותא כין דליכא טעמא. אבל דהא דאיכא טעמא, חמרא מוזה איקרי. והיכא דלא החמין חשיב ליה כודאי מים, מדפוסלין את המקוה, דספק מים שאובין נקמה בשר. ומתניתין רבי יהודה היא — והא דלא מוקי פלוגתיהו בשלא החמין, ומתניתין כרבנן — משום דאף רבי יהודה היה פוסל בלא החמין.

דלמא לאו אי שבקיה הוה מחמין — לאו אאין נקחין בכסף מעשר פריך, דבדין הוא דאין נקחין מספק, אלא אפוסל את המקוה פריך, דמספק אין לפסול, כדתינא בתוספתא וירש פרק ב דמקואות: מקוה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא — כשר, מפני שהוא ספק מים שאובין למקוה. וכן מוכח במהו ומשיות. רבא אמר הא מני רבי יוחנן בן נורי היא — רבא בא לומר שאפילו שייך ממנו בבוס והחמין — חשיב מים כל זמן שלא החמין, לפסול את המקוה. כרבי יוחנן בן נורי דאמר: שלשה לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב חשיב כמים לפסול את המקוה, כין דטעמא חוותא מיהא. והכא נמי, טעמא חוותא מיהא. ואף על גב דלא דמי לגמרי, דהתם אותו חלב אין סופו להיות בו טעם חלב, וגם לא היה נקח בכסף מעשר, אבל הכא סופו שיהיה בו טעם יין כשיחמין, והמים עצמם נחשבים יין להיות נקחים בכסף מעשר, כדאמר בעירובין (כ"ב), "בשכר" — לרבות תמד משיחמין. מכל מקום מדקדק רבא, כין דאפילו חלב עצמו נחשב כמים להשלים שיעור שלשה לוגין לפסול את המקוה, הוא דהיך דהכא הוה פוסל את המקוה אף על גב דסופו להחמין, כין דהשתא מיהא טעמא חוותא מיהא. וטעמא חוותא דהאי מאי ניהו — אף על פי שלא חזירי רבי יוחנן בן נורי אלא חוותא, מכל מקום צריך שלא יהא בו טעם יין, ולכן נקט רבא טעמא חוותא. דפשיטא דין לכן שהיה דומה למים לא היה פוסל את המקוה, ואפילו מוזה בשלשה מים. והא דאמר רבי יוחנן בן נורי "הכל חולק אחר הטעם והמראה", למאן דגריס בריש דמכות (ג"ב) "חסר קורטוב", דמשמע: הא שבו שלשה לוגין פוסל את המקוה ואף על גבי דמראיתו יין, ובא רבי יוחנן בן נורי לחלוק גם על רישא ולומר דאין פוסל כין שיש בו מראה יין, אף על פי שיש בו טעם מים — לכך לא חזירי טעמא אלא מראה. ולמאן דלא גריס ברישא "חסר קורטוב", דהשתא לא קאמר רבי יוחנן בן נורי אלא אסיפא, נקט מראה למימר דבין ברישא אף כי סיפא חולק אחר המראה, כלומר, כי היכי דמודה ליה ברישא דאזלינן אחר המראה — אורי ליה נמי בסיפא דאזלינן בחר טעמא ומראה.

ופליגא דרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר הכל מודים כו' — ואם תאמר: אמאי פליגי הא אתי שפיר כרב נחמן, דרבי קאמר אף על גב דרבי יהודה מחייב במעשר משהחמין, וא שסופו להחמין — מודה דאין מפרשין עליו מתמד אלא אלא אם כן החמין זה וזה, משום דלמא זה סופו להחמין וזה אין סופו להחמין, והוה ליה כו' ויש לומר: דלכך קאמר דפליגי, דמשמע הלשון דמודו בין רבין בין רבי יהודה, שאפילו רבנן אמרו זה הלשון שאין מפרשין עליו ממקום אחר אלא אם כן החמין, אבל החמין מפרשין. ורב נחמן דמוקי פלוגתיהו בהחמין סבר: פסור רבנן אפילו החמין. והתמד עד שלא החמין משקין כמים וטוהר משהחמין אין משקין במים — ואם תאמר: לרב נחמן דחשיב ליה פירי בשסופו להחמין אף על גב דלא החמין, כמאן? לא כרבי יהודה ולא כרבנן? ויש לומר: (סיפא) "עד שלא החמין" דהכא — אין סופו להחמין, ששייר ממנו בבוס ולא החמין. כדפרישית לעיל "עד שלא החמין" דמתניתין.

הכא

הכא נמי מבלבלי — ורבא סלקא דעתך, דכי נטמא מעיקרא בפני עצמן, אינו מועיל
לחן השקה אלא בפני עצמן. הקשה הרב רבינו אליעזר ממין: למה לי טעמא
דמבלבלי כי נמי קפי פרי מלעיל סלקא ליה השקה, כדאשכחן בפרק "התערובת" (ובחים
ע"ה). גבי יין וחלב לחין אין חוצצין, שדרך היין עוברים דמים אל גוף האדם, ועלתה לו
טבילתו ונראה דלא קשה מידי, דלא דמי, דודאי
אנבא וגברא או אנבא דמנא מחלחלי בהו מיא,
אבל דרך השקה לא.
אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה
דתניא — מתניין ד"בא סימן" ונדה
נבא, הוה מצי לאתוי, אבל מיתי ברייתא
משום דמפרש בה רבי מאיר: **עד** שירבה
השחור על הלבן — פירוש: הבשר לבן הוא,
וקאמו רבי יהודה דבעי שישחור אותו המקום
מן השערות. ובשתי שערות סגי, כדמפרש
בפרק "בא סימן" ונדה נבא, ולא שירבה ממש,
אלא שיהו שתי שערות שוכבות ונראה כמו
שירבה השחור. כלומר, דומה כמו שיש שם
שערות הרבה, ושם פירש בקונטרס דלא גרסינן
"על הלבן".

הדרן עלך הכל שוחטין

מאיר אומר: כל מקום שיש מִכָּר אֵין קֵנֶם, וְכָל מְקוֹם שֵׁשׁ קֵנֶם אֵין מִכָּר. וְחֻכְמִים אֹמְרִים:
קִטְנָה מִכָּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיֹם אֶחָד עַד שְׁתִּיבָנָה — יֵשׁ לָהּ קֵנֶם. אֵין, מִכָּר לֹא? — אֵימָא:
אֵף קֵנֶם בְּמִקּוֹם מִכָּר. **מִשְׁנָה** כֵּן מְקוֹם שֵׁשׁ מִיָּאֵן אֵין חֲלִיצָה, וְכָל מְקוֹם שֵׁשׁ חֲלִיצָה אֵין
מִיָּאֵן. **גְּמָרָא** אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: זֶה דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר, אֲבָל חֻכְמִים אֹמְרִים: יֵשׁ
מִיָּאֵן בְּמִקּוֹם חֲלִיצָה. דְּתַנִּין: עַד מָתִי הִכָּת מְמַאֲנָתָה עַד שְׁתִּיבָא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי
מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: עַד שְׁרִירָה הִשְׁחֹר עַל הַלְבָן. **מִשְׁנָה** כֵּן מְקוֹם שֵׁשׁ תִּקְיעָה — אֵין
הַבְּדִלָה, וְכָל מְקוֹם שֵׁשׁ הַבְּדִלָה — אֵין תִּקְיעָה; וְיֹם טוֹב שָׁחַל לְהִיּוֹת פְּעֶרֶב שֶׁבֶת — תּוֹקְעִין
וְלֹא מְבַדְּלִין, בְּמִצְוַת שֶׁבֶת — מְבַדְּלִין וְלֹא תּוֹקְעִין. בִּיצֵד מְבַדְּלִין? "הַמְבַדֵּיל בֵּין קוֹדֶשׁ
לְקוֹדֶשׁ". רַבִּי דֹּסָא אֹמֵר: "בֵּין קוֹדֶשׁ חֲמוֹר לְקוֹדֶשׁ הַקֵּל". **גְּמָרָא** הִכִּי תּוֹקְעִי? אָמַר רַב
יְהוּדָה: תּוֹקְעַת וּמִרְעָה מִתּוֹךְ תִּקְיעָה, וְרַב אַסִּי אָמַר: תּוֹקְעַת וּמִרְעָה בְּנִשְׁמָה אַחַת. אַחֲסִין רַב
אַסִּי בְּחֻצֵּל בְּשִׁמְעִיתָה. מִיִּתְיָב: יֹם טוֹב שָׁחַל לְהִיּוֹת פְּעֶרֶב שֶׁבֶת — תּוֹקְעִין וְלֹא מִרְעִין; מֵאִי
לֹא לֹא מִרְעִין כִּלְלָה? — לֹא, רַב יְהוּדָה מְתַרְץ לְמַעֲמִיָּה, וְרַב אַסִּי מְתַרְץ לְמַעֲמִיָּה; רַב יְהוּדָה
מְתַרְץ לְמַעֲמִיָּה — לֹא מִרְעִין בְּפָנֵי עֲצֻמָּה, אֲלֵא מִתּוֹךְ תִּקְיעָה; וְרַב אַסִּי מְתַרְץ לְמַעֲמִיָּה —
לֹא מִרְעִין בְּשִׁמְעִיתָה, אֲלֵא בְּנִשְׁמָה אַחַת. "וּבְמִצְוַת שֶׁבֶת" כו', הִיא אָמַר לָהּ? אָמַר
רַב יְהוּדָה: בְּחִתְמִיתָה. וְכֵן אָמַר רַב נַחֲמָן: בְּחִתְמִיתָה. וְרַב שֵׁשֶׁת בְּרִיה דְּרַב אִידִי אָמַר: אֵף
בְּחִתְמִיתָה. וְלִית הַלְבָּתָּה כְּוֹתִיָּה. "רַבִּי דֹּסָא אֹמֵר: 'בֵּין קוֹדֶשׁ חֲמוֹר לְקוֹדֶשׁ הַקֵּל'. וְלִית
הַלְבָּתָּה כְּוֹתִיָּה. אָמַר רַבִּי זִירָא: יֹם טוֹב שָׁחַל לְהִיּוֹת בְּאֲמָצֵעַ שֶׁבֶת, אֹמֵר: 'הַמְבַדֵּיל בֵּין קוֹדֶשׁ
לְחֹל וּבֵין אֹרֶךְ לְחֹשֶׁךְ וּבֵין יִשְׂרָאֵל לְגוֹיִם וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה", מֵאִי טַעְמָא?
סָדֵר הַבְּדִלּוֹת הוּא מוֹנֵה.

הדרן עלך הכל שוחטין

יכולה למאן. עד שירבה השחור — שיקף אותו מקום בשער. ובמסכת נדה (בבב), מפרש: לא שירבה ממש, אלא שיהו שתי שערות ארוכות שוכבות ונראה כמו שירבה
השחור. **משנה** תקיעה — ערבי שבתות וימים טובים, להבטיל את העם מן המלאכה, ובין השמשות תוקעין להבדיל בין קדש לחול. **הבדלה** — בתפלה ועל הכוס,
במירצא שבתות וימים טובים. תוקעין — אף על פי שגם הדיוס יום טוב היה ואין בו מלאכה — תוקעין, להבדיל ממלאכת אוכל נפש. ולא מְבַדְּלִין — מפני שהנכנס חמור
מן היוצא. חל להיות במירצא שבת מְבַדְּלִין — לפי שהיוצא חמור מן הנכנס. ותקיעה אין כאן. **ביצד מְבַדְּלִין** — בין שבת ליום טוב כשהוא במירצא שבת. **גמרא**
היכי תוקע — ביום טוב שבערב שבת, כשהוא תוקע להבדיל בין קדש לחול. דבעי שינוי משאר ערבי שבתות, שהרי אין קדושה הנכנסת חמורה מקדושה דיוצאה כל
כך. מיתוך תקיעה — קודם שייסיס התקיעה הוא מירע בסופה. **בנשימה אחת** — ומכל מקום מפסיק הוא בינתים. **היא אמר לה** — להאי "בין קדש לקדש". **בחתימתה**
של הבדלה. אבל בפתיחתה הוא אומר: "בין קדש לחול", וכך אנו נוהגים. **אף בפתיחתה** — מתחיל: "המבדיל בין קדש לקדש, בין אור לחושך", ולית הלבנת כוונתה
— שהרי למנות סדר הבדלות הוא בא בתחלה, והבדלה דכתיבה באורייתא — בקודש וחול כתיבה. וכרבי דוסא נמי לית (ליה) הלבנת, דלא מזלוילין ביום טוב לקרותו
קודש הקל. **באמצע שבת** — אפילו הכי אמרין "בין יום השביעי", אף על גב דלא שייך יום השביעי הכא כלל. **סדר הבדלות** — האמורות בתורה הוא מונה: "ולהבדיל
בין הקדש וגו' ויקרא יג", "ובדל בין האור ובין החושך" ובראשית א', "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי" ויקרא כו', "ובין יום השביעי" כו' היינו בין קדש לחול, ומשום
דבעי למימר מעין חתימה סמוך לחתימתה.

הדרן עלך הכל שוחטין

דהיינו יתומה קטנה שהשיאה אמה ואחיה, שעד שלא הביאה ב' שערות יכולה לומר שאינה חפצה בבעלה ויוצאת בלא גט (יבמות קו). בזמן זה אין חליצה - אם הוזקה לחליצה אינה יכולה לחלוץ. וכל מקום שיש חליצה, דיינו משהביאה ב' שערות והיא גדולה, אין מיאון, אינה יכולה למאן.

גמרא

אמר רב יהודה אמר רב, מה שנינו במשנה שמשגדילה אינה יכולה למאן, זו דברי רבי מאיר. אבל חכמים אומרים, יש מיאון במקום חליצה - יש זמן שבו יש גם מיאון וגם חליצה. דתניא בברייתא, עד מתי ואיזה גיל? חפת כמאנת - יכולה למאן, עד שתביא שתי שערות, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, עד שירבה השחור על הלחן - עד שיהיה נראה כאילו יש שערות שחורות הרבה, על הבשר שהוא לבן. הרי שלרבי יהודה לאחר שהביאה שתי שערות עד שירבה השחור, היא ראויה גם לחליצה וגם למיאון.

משנה

התנא מביא עוד דבר שיש בו שינוי בזמנים: כל מקום שיש תקיעה, כגון בערבי שבת ויום טוב, שתוקעין כדי להבדיל בין קודש לחול, אין הבדלה - אין אומרים הבדלה בתפילה ו-בברכת 'אתה חונן', ועל הכוס, שלא תקנו לומר הבדלה אלא ביציאת קודש ובכניסת חול. וכל מקום שיש הבדלה, כגון במוצאי שבתות וימים טובים, שמבדילים בתפילה ועל הכוס, אין תקיעה - אין תוקעין בהם, שהתקיעה היא סימן לקדושה שנכנסת. אומרת המשנה: יום טוב שחל להיות בערב שבת, תוקעין סמוך לכניסת השבת, כדי שיפסיקו ממלאכות של אוכל נפש שמוותרים ביום טוב, ולא מבדילין - בליל שבת, שהשבת חמורה יותר מהיום טוב שיוצא, ואין צורך בהבדלה. ואם חל יום טוב במוצאי שבת, מבדילין בליל יום טוב, שהיום טוב קל יותר משבת, ולא תוקעין לפני כניסת יום טוב, שהיום היוצא חמור יותר, ולא עשו בו שום מלאכה. מבארת המשנה את נוסח ההבדלה שבין שבת ליום טוב: ביציאת מבדילין - מהו נוסח ברכת ההבדלה במוצאי שבת שחל ביום טוב, ברוך המבדיל בין קודש לקדוש. רבי דוסא אומר, נוסח ההבדלה הוא ברוך המבדיל בין קודש חמור לקודש הקל, שקדושת יום טוב קלה מקדושת שבת.

גמרא

מבררת הגמרא: היכי תוקע - איזה שינוי היה עושה בתקיעה של ערב שבת שחל ביום טוב, בשביל ללמד שתקיעה זו שונה משאר ערב שבת. משיבה הגמרא: אמר רב יהודה, היה תוקע תקיעה אחת, ומריע בתוך תקיעה - ועושה את התרועה לפני שסיים את התקיעה הראשונה, בלא שום הפסק. וזה השינוי מכל ערב שבת שהיה מפסיק בין התקיעה לתרועה. ורב אפי אמר, שהיה תוקע ומריע - עושה תקיעה ותרועה בנשימה אחת, והשינוי הוא שבכל ערב שבת היה תוקע ומריע בשתי נשימות. מסיימת הגמרא: אתקין - תיקן רב אפי במקום ששמו הוצל, כשמיטתו - כשיטתו, שבערב שבת שחל ביום טוב יתקעו תקיעה ותרועה בנשימה אחת. מקשה הגמרא על דברי רב יהודה ורב אסי: מיתיבי, שנינו בברייתא, יום טוב שחל להיות בערב שבת תוקעין ולא מריעין. מדקדקת הגמרא: מאי לאו - האם אין כוונת הברייתא שלא

משיקו ביום - אפשר לטהרו בהשקה, שנותן את התמיד בבלי, ומשקעו במקוה עד שנושקין המים שבמקוה לתמיד שבבלי ונטהר, כדון מים שנטהרים בהשקה, אבל משתחמין ונעשה יין, אין משיקו ביום, שאין השקה אלא במים שהם בטלים למקוה, אבל יין שיש בו טעם אינו בטל.

רבא מבאר באיזה אופן מועילה ההשקה: אמר רבא, לא שנו חכמים בברייתא שתמיד שלא החמיץ משיקו במים, אלא באופן שתתפדו ו-שנתן מים על השמרים ביום מהורים, ואחר כך נטמא, אבל אם היו המים טמאים מעיקרא - קודם שנתנם על גבי השמרים, לא תועיל ההשקה.

הגמרא מקשה מה הטעם בחילוק זה: אול - הלך רב גביה מבי כתיב - ממקום שנקרא בי כתיב, אמר לה שמעיה קמיה דרב אשי - ואמר את השמועה של רבא לפני רב אשי, ובקש ממנו לבאר לו דין זה, שיש להקשות, מאי שנא במה שונה הדין בתמיד שהיו מיינו טמאין מעיקרא, ולא מועיל להם השקה, בודאי הטעם הוא דאמרין - שאנו אומרים, אידי דמאן יקרי שכיני תמא - מאחר שהמים כבדים מן היין, הם צוללים ושוכנים בתחתית הכלי, ופירא קפי מלעיל - והיין שהוא קל צף למעלה, ואין מי המקוה נוגעים במים, ולא קא סלקא להו השקה למא - ולא עולה ההשקה במים, אי קבי - אם טעם זה נכון, באופן שהיו המים מהורים ולכסוף נטמא, נמי - גם כן ראוי שלא תעלה להם השקה, שכן מי המקוה אינם נוגעים במים, ומדוע מבואר בברייתא שמועיל השקה, אלא על כרחך צריך לומר שמבבלי - היין והמים מעורבים, ולפיכך מועילה להם ההשקה, ואם כן קשה, שהכא נמי - גם בשנטמאו קודם שתמדם, תועיל ההשקה מאחר שמבבלי - היין והמים מעורבים. ולא מובן חילוקו של רבא.

משנה

התנא מביא עוד דבר שיש בו שינוי בזמנים: כל מקום שיש מבר, דיינו קטנה שלא הביאה שתי שערות, שאביה יכול למוכרה לשפחה, אין משלמים קנס לאביה על אונס או פיתוי, שלא חיבה תורה לשלם קנס כשכא על הקטנה. וכל מקום שיש קנס, דיינו בנערה שהביאה שתי שערות, אין מבר, אין האב יכול למוכרה.

גמרא

אמר רב יהודה אמר רב, מה שנינו שהאונס קטנה אינו משלם קנס, זו דברי רבי מאיר. אבל חכמים אומרים, יש קנס במקום מבר - האונס קטנה מחוייב בקנס, בו בזמן שיש לאביה זכות למוכרה. דתניא בברייתא, קמנה מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות, שהם סימני נערות (נדה מו). יש לה מבר ואין לה קנס. ואילו משתביא שתי שערות ועד שתביא, יש לה קנס ואין לה מבר, דברי רבי מאיר. שהיה רבי מאיר אומר כלל, כל מקום שיש מבר ו-היינו קטנה, אין קנס, וכל מקום שיש קנס ו-היינו נערה, אין מבר. וחכמים אומרים, קמנה מבת שלש שנים ויום אחד, ועד שתביא, יש לה קנס, ולשיטתם יש קנס הן לקטנה והן לנערה. מקשה הגמרא על הלשון של חכמים: קנס אין מבר לא - וכי לקטנה מבת שלוש ואילך יש רק קנס ולא מבר, הלא עד שתביא שערות היא קטנה, ומדוע אין לה מבר. מתרצת הגמרא: אימא - אמור, שמה שאמרו חכמים 'קטנה יש לה קנס', כוונתם להשמיע שקטנה מבת שלוש ואילך יש לה אף קנס במקום מבר.

משנה

התנא מביא עוד דבר שיש בו שינוי בזמנים: כל מקום שיש מיאון,

פרק שני - השוחט

משנה

שני סימנים ישנם בצואר הבהמה והעוף, קנה וושט. והשוחט סימן אחד בעוף, וכן השוחט שנים [סימנים] בבהמה, שחיטתו כשרה. ורובו של כל אחד מהסימנים כמותו ככולו, ועל כן די בשחיטת רוב סימן אחד בעוף, ורוב שני סימנים בבהמה. רבי יהודה אומר, אין די לעוף בשחיטת הסימן בלבד, אלא צריך להמשיך ולחתוך עד שישחוט גם את הוורידין שבצוארו. שחט חצי סימן אחד בעוף, ואחר וצאי סימנים בבהמה, שחיטתו פסולה. אבל אם שחט רוב סימן אחד בעוף, ורוב שנים מהסימנים בבהמה, שחיטתו כשרה.

גמרא

מקשה הגמרא: מלשון 'השוחט' שבמשנתנו משמע, דיעבד אין - רק בדיעבד שחיטתו כשירה בסימן אחד בעוף ושנים בבהמה, אבל לכתחילה לא יעשה כן. וקשה, אם גם שחיטת שנים בבהמה לכתחילה לא די בה, וכי עד כמה לשחוט ולזיל וילך וישחוט. מביאה הגמרא שני תירוצים: איבעית אימא, לשון דיעבד זו נאמרה אחרת - על סימן אחד בעוף, שכן לכתחילה צריך לשחוט אף בו שני סימנים. וגזרו כן כדי להרחיק מן העבירה, שמא לא ישחוט אף רוב סימן אחד.

עוד מתרצת הגמרא: ואיבעית אימא, לשון 'השוחט' דיעבד נאמר אדון רובו של סימן אחד כמותו. שלכתחילה אין די בשחיטת רוב סימן אחד בעוף ורוב שנים בבהמה אלא צריך לשחוט את הסימן כולו.

(כמ"ש סימן)

הגמרא מביאה מקור לכך שהשחיטה היא בצואר: אמר רב כהנא, מנין לשחיטה שהיא מן הצואר, שנאמר בפרשת הקרבנות (ויקרא א ה) 'ושחט את בן הקרבן' ויש לדרוש מ'ושחט', במקום שיש חתהו, ו'שח' הוא מלשון 'מתכופף', ומשמעות 'חטהו' היא 'נקדה'. כלומר, בצואר שהוא האבר שהבהמה והעוף מכופפים אותו, שם תעשה בו את מעשה השחיטה המוציא את דמו ומנקהו.

מפרשת הגמרא: ממיא דהאי 'חתהו' לישנא דרבינו - לשון נקיון הוא, מדברתי בטהרת נגעי בתים (שם יב ג) 'וחטאת את הבית', מוכח שחיטתו הוא לשון נקיון וטהרה.

הגמרא מביאה מקור נוסף לכך שחיטתו הוא לשון נקיון וטהרה: ואיבעית אימא, מהכא למדנו שהוא לשון טהרה, מהכתוב (תהלים נא ט) 'תחטאתי באזוב ואטהר, תכבסני ומשלג אלבין'.

מקשה הגמרא על מקור רב כהנא לשחיטה מן הצואר: מנין ש'מקום שח' הוא הצואר בדווקא, ואימא הוא מונבו, שכן אף זנב הבהמה הוא כפוף תמיד.

מתרצת הגמרא: 'שח' משמע 'מכופף', ומכילל זה למדנו שמקום יקוף בעיניו, אלא שלפעמים הוא מתכופף, כגון צואר הבהמה שברך הליכתה היא זוקפת אותו, ולעתים היא מכופפת אותו. ואולם הונב הא שח ועומד הוא בקביעות, ואין שייך בו לשון 'שח'. שוב מקשה הגמרא: מנין שהוא הצואר, ואימא שמקום השחיטה הוא מונבו, שכן גם אוזן הבהמה זקופה, אלא שהיא מכופפת אותה לפי רצונה.

מתרצת הגמרא: הלא 'ושחט' נאמר בשחיטת קדשים. ובקדשים בעינינו שיצא דם הנפש כדי לזרוק ממנו על המזבח, ובאזון ליכא דם הנפש, אלא רק בצואר.

שוב מקשה הגמרא: ואימא דקדש - שמתחיל לשחוט מהאזון,

וממשיך ואזיל - והולך עם הסכין עד שמגיע למקום שיצא ממנו דם הנפש.

עוד מקשה הגמרא: ותו קשה, כל חמשת הפסולים, א. שהיה, ב. דרסה, ג. חלדה, ד. הנרסה, ה. ועיקור, מנולן שהם פוסלים את השחיטה, והלא אין לכל אלו מקור מן הכתובים.

מכח קושיא זו הגמרא מביאה מקור אחר לשחיטה מן הצואר: אלא בהכרח שנאמר היא בדינו בהלכה למשה מסיני שכל אלו פוסלים בשחיטה. ואם כן דין שחיטה מן הצואר נמי נאמר היא בדינו, ואין מקורה מהכתוב האמור. ודרשת קרא של 'ושחט' שהוא לשון חיטוי למאי אתא, ללמדנו שדי בשחיטת סימנים והוצאת הדם, ודלא חותכים את המפרקת לשנים ולשנייה נסתרא - לעשות את הבהמה ככלי החלוק לשנים.

הגמרא מביאה שיטה נוספת במקור שחיטה מן הצואר: רב ימר אמר, מקור שחיטה מן הצואר הוא ממה שאמר קרא (דברים יב כא) 'וזבחת', ומשמעו, במקום שזב חתהו, כלומר, ממקום שזב דמו שם תשברו ותחתכו, והוא הצואר.

מפרשת הגמרא: מאי משמע דהאי 'חתהו' לישנא דמתברר - לשון שבירה הוא, מדברתי (שם כא) 'אל תרצו ואל תחתו', שמשמעותו 'אל תשבר'.

מקשה הגמרא: ואימא, מקום השחיטה הוא מחוטמו, שכן אף החוטם הוא מקום שזב ליחה תמיד.

מתרצת הגמרא: מקום שזב על ידי חתיו - חיתוך ושבירה בעיניו, ותאי חוטם זב מאליהו הוא ולא על ידי חיתוי.

שוב מקשה הגמרא: ואימא 'מקום שזב' היינו מלבו, שכן כשתוקעים בו סכין זב הרבה דם.

עוד מקשה הגמרא: ותו קשה, פסולי שהיה, דרסה, חלדה, הנרסה, ועיקור, מנולן שהם פוסלים.

אלא בהכרח שכל הלכות שחיטה הן נאמר - הלכה למשה מסיני, ואם כן אף דין שחיטה מן הצואר נמי נאמר הוא, ואין מקור מהכתוב האמור. ודרשת קרא ד'וזבחת' שהוא לשון 'זב חתהו' למאי אתא - מה היא באה ללמדנו, שיש לחתוך את הצואר רק עד מקום שהוא זב דם שהם הסימנים ותו לא, ודלא לחתוך את המפרקת לשנים ולשנייה נסתרא, כמבואר לעיל.

הגמרא מביאה מקור נוסף לדין שחיטה מן הצואר: רבי ישימאל תנא, מה שנאמר בכל מקום 'ושחט', אל תקרי 'ושחט' אלא 'קחט', מלשון שיחה. ללמדנו שמקום ששח חטאה, כלומר שחטוה ממקום שהוא מוציא את קולו שהוא הצואר.

מקשה הגמרא: ואימא שיש לשוחטו מלשונו, שכן אף הלשון מסייעת בהוצאת הקול.

מתרצת הגמרא: הלא 'ושחט' נאמר בקדשים, ובעיניו - צריך בהם שיצא דם הנפש, כדי לזרוק ממנו על המזבח, ובלשון ליכא דם הנפש, אלא בצואר.

שוב מקשה הגמרא: ואימא דקדש - שמתחיל לשחוט מהלשון, וממשיך ואזיל עם הסכין עד שמגיע למקום שיצא ממנו דם הנפש. עוד מקשה הגמרא: ותו קשה, פסולי שהיה, דרסה, חלדה, הנרסה, ועיקור, מנולן, והרי אין להם שום מקור בתורה.

אלא בהכרח נאמר - הלכה למשה מסיני הן, ואם כן אף שחיטה מן הצואר נמי נאמר היא. ודרשת קרא של 'ושחט' שהוא מלשון 'מקום שח חטהו', למאי אתא, ללמדנו שדי לשחוט עד מקום הוצאת הקול שהם הסימנים, ודלא צריך לחתוך את המפרקת לשנים ולשנייה נסתרא, כמבואר לעיל.

הגמרא מביאה מקור נוסף לדין שחיטה מן הצואר: ותנא הבריתא מייביל לה מהכא מקור לדין האמור. דתניא, רבי חייה אמר, מנין לשחיטה שהיא מן הצואר, שנאמר (ויקרא א ח) בפרשת עולה, 'וערבנו בני אהרן הפהנים את הנחתים את הראש ואת הפדר על העצים'.

השוחט רבי יהודה אומר עד שישחוט את חזיריין — דוקא בעוף, הואיל וחלוהו כולו כאחד, מוקי לה בגמרא. וברבי יהודה קיימא לן, כדאמר בפרק קמא דברכות (ח.ב): החרוז בוזיריין כרבי יהודה. ונראה דדוקא לבתחלה קאמר רבי יהודה, אבל אם עלאו דיעבד ולא נחתכו חזיריין — שרי. כדמוכח בגמרא (כט.א), דקאמר רב פפא: רישא בחולין מהבא, ופלגי רבנן רבי יהודה עד שישחוט את חזיריין, ופליגי רבנן עליה. ואי אמרת בקדשים, אמאי פליגי עליה? הוא עצמו לרם הוא עזירין ואי רבי יהודה בדיעבד נמי אסר, דלמא לבתחלה מודו רבנן, אבל בדיעבד פליגי עליהו לכך נראה, דפשטא דהי דרבי יהודה לא קאמר אלא לבתחלה. והא דקאמר בתוספתא דרבי יהודה פוסל בעוף עד שישחוט את הוושט ואת חזיריין — לאו דוקא פוסל בדיעבד, אלא כלומר אסור.

חצי אחד בעוף — הוא הדין חצי כל אחד. ואגב "רוב אחד" נקט "חצי אחד", ומרישא נמי שמעי ליה דדוקא רוב בעינן, ולא נקטיה אלא אגב דבעי למתני אחד חצי בבבמה, אף על גב דדרי טפי מרוב השנים בין הכל — שחיטה פסולה. **שנים** בבבמה לבתחלה עד עמא לשחוט וליול — ואי משום חזיריין — אפילו רבי יהודה מודה בבבמה, הואיל ומנתחה אבר אבר כולקמן (כח.ב), ו**תלו** שחייה דרסה וחלדה כו' — בכל הספרים גרסינן: "ולטיעמין" ובקונטרס הגיה "ותו". וקשה לפירושו, דאי התלמוד קאמר לה, ומסיק דקרא אתא דלא לשוייה גיסטרא, וכן בסמוך גבי קרא ד"רובות" מוקי לקרא דלא לשוייה גיסטרא, למא לי תרי קראי להכינן ועוד, דמפרש דלא לשוייה גיסטרא — שלא יחתוך הצואר עם הסימנין, היכי שמעמי מ"רשח"ט" ועוד, אמאי סלקא דעתך שיחתוך המפרק אתר שחיטת הסימנין? ונראה בגיטת הספרים דגרסי: "ולטיעמין", ורב כהנא קאמר לה שחיטה מן הצואר נמי גמרא ולא מאנו ולא מושתמו, אבל אבתי לא ידעינן מהיכן מ"רשח"ט" אי מן העורף במליקה או מצד הגרין בסמינין, ולהכי אתא "רשח"ט" — לומר ממקום שח. וקיימא מילתא דרב כהנא דקאמר: מנין לשחיטה מן הצואר, דהיינו גרין, כדתנן לעיל (ט.ב), שכל הצואר כשר להראש וכל העורף כשר למליקה. **מנין** לרבות את הראש כשבר הותו כו' — משמע דלא היי בכלל "נתח אותה לנתחיה", ותימא: דבפרק קמא (חולין י.א), אמר: אתאי מראשה של עולה, דרחמנא אמר "לנתחיה" — ולא נתחיה לנתחיהו ויש לומר, דהדר עריביה: "ועריכו בני אתרין הכהנים את הנתחים ואת הראש".

מדקאמר את הראש כשבר הותו מכלל דשחיטה מן הצואר — לא אתא האי תנא אלא למעוטי זבא, אבל אבתי לא ידעינן אי מן הצואר אי מן העורף ופדר

הצואר. ותנא פתח ב"ראש ופדר" ומסיים ב"ראשו ופדרו"? — הכי קאמר: מנין לרבות את הראש שִׁכְבֵּר הוּתוּ? תלמוד לומר: "את הראש ואת הפדר". ו"ראשו ופדרו" למה לוי? — מיכיעי ליה לבדתינא: מנין לראש ופדר שִׁקְדָּמִין לְכָל הַנֶּתְחִים? תלמוד לומר: "את ראשו ואת פדרו ופדר". ופדר

בכלל הפשטה, שהיי הותו בשחיטה קודם הפשטה. דכיון דנתחבו סימנין קרי ליה "הותו", מפני שכל חיותו תלוי בהן וכמנן בדקולא דמאי. ובכלל הפשטה אינו, אלא קרב כמות שהוא. כדאמרינן בזהבים (פה.ב): צמר ושראשי הכבשים ושרץ שבוקן התישים והעצמות והגידין והקרינים והטלפים, ושנאמר "הקטיר זבחון את זכל המזבח". **תלמוד לומר** **ראשו ואת פדרו וגו'** — ולקמיה פריך: תלמוד לומר "את הראש ואת הפדר" מיבעי ליה למיתני, דהא ביה קיימנין **ככלל דשחיטה מן הצואר** — דאי לאו הכי, במאי הותו? ופריקינן: **תנא פתח בראש ופדר** — למא נאמר "את הראש ואת הפדר" וסיים ב"ראשו ופדרו", דקאמר: תלמוד לומר "את ראשו ואת פדרו ועקר"? הכי גרסינן: ו**ראשו ופדרו מיכיעי** ליה לבדתינא כו' — והכי מסיים תנא למתניתין.

משנה שחיטתו כשרה — בגמרא פריך: שנים בבבמה מאי לשון דיעבד שייך ביה? אלא כמה ישחוט וילך? **אחד בעוף** — בגמרא תני טעמא. ורובו של אחד — של כל אחד ואחד. וזיריין — חוטי הצואר שנקלחין את הדם. ובגמרא (כח.ב) מפרש דאעפן קאי, ומשום לדוציא את הדם. **רוב אחד בעוף כו'** — בגמרא (כט.א), פריך: הא תנא ליה רישא **גמרא השוחט** — על כירוך

דיעבד משמע, הלכך קשיא לן: שנים בבבמה לבתחלה לא סגי בהכי? בתמיה. **אחד בעוף** — קאי "השוחט", לבתחלה אצרכיה רבנן תרוייהו משום הרחקה לעבירה, דלמא לא אתי למיעבד רובא דדח. **מן הצואר** — מן הגרון. **שש** — שחופף פתחו — הכשרה לאלילה וטהרה. לישנא אחרינא: חטרו — הוציא את דמו ונקדו. ולהאי לישנא גרסינן: "חטרו לישנא דרכוי הוא", וללישנא קמא גרסינן: "דאבשורו הוא". ו**אימא מונבו** — שחפף תמיד. **שש** — הוא זוקק. **מאנו** — שהוא כופפה כשהוא רוצה. **דם הנפש** — דהא בקדשים כתיב, ודם הנפש בעינן לזריקה, דכתיב: "דמו נפשו הוא ואני נתתיו לכם על המזבח" וגו' (ויקרא יז) — דם שחפף יוצאה בו מפני. הכי גרסינן: ותלו שהייה דרסה חלדה כו' — ולא גרסינן "ולטיעמין". וקרא **למאי אתא** — כיון דהלכות שחיטה הלכה למשה מסיני הן, **דלא לשיייה גיסטרא** — שלא יחתוך כל המפרק לשנים. דהכי משמע "חטרו" — והא דאם דמו ותו לא. ולאידך לישנא — הכשר אבילותו, דהיינו הסימנין ותו לא. לישנא אחרינא: דלא לשוייה גיסטרא — שלא ידרוס. אף על גב דהלכות שחיטה הלכה למשה מסיני הם — יש מהם שבתבנה, כגון דרסה, דמפקינן לקמן (ל.ב) מ"רשח"ט" — אין ורשחט אלא לשון ומשך, ובי גמריי הלבתא — אשאר. ודרסה קרי גיסטרא, כדתנן במתניתין: היה שוחט והתין את הראש בבת אחת — אלמא דרסה לשון הותו ראש בבת אחת קרי לה. דהיינו גיסטרא. מפני שהמוליק ומביא אינו חותך אלא לפי דעתו, וכשהוא רוצה מושך את ידיו. אבל הדרוס — זה החותך כמו שחתוכין מקל דק או לדעת או קפולט, שחתוך בבח ומתוץ להלן, **שוב** — שדמו זה תחתו — שברחו, כלומר תחתו. מחוטמא — שהוא זכ וכל תמיד, דהא דם בקרא, וכל כתיב. **לבו** — אם תתקע בו סכין הוא זכ דם הריבה. **דלא לשיייה גיסטרא** — ולא ידרוס, דהכי משמע: חתרו עד שיוזב ותו לא. אבל דורס אין בידו למנוע ולמשוך ידו. ובלישנא אחרינא כדפרישית: חתרו עד מקום שהוא בו ותו לא. מר יליף מהאי קרא ומר יליף מהאי קרא. **ששח** — שמוציא קול. לשון מסיע להוציא קול, ובבכורות (מ.א) נמי לענין מומין בבבמה תנן: ושיטל רוב המדבר בלשונו. **ותנא מיתו** — **לא מוחא** — אמוראי מיתו לא מקראי דלעיל לא מגמרא, כדאמרן, אבל תנא דתורת כהנים מיתו לה מהבא. **אין** לי — שקריין נתחים. **אלא אותן שישנם בכלל הפשטה** — כדכתיב "והפשט ונתח", וגבי עריכה דכתיב "נתחים" — בנתחים ונפשטים משמע. מנין לרבות — בכלל עריכה גם את הראש שאינו

בכלל הפשטה, שהיי הותו בשחיטה קודם הפשטה. דכיון דנתחבו סימנין קרי ליה "הותו", מפני שכל חיותו תלוי בהן וכמנן בדקולא דמאי. ובכלל הפשטה אינו, אלא קרב כמות שהוא. כדאמרינן בזהבים (פה.ב): צמר ושראשי הכבשים ושרץ שבוקן התישים והעצמות והגידין והקרינים והטלפים, ושנאמר "הקטיר זבחון את זכל המזבח". **תלמוד לומר** **ראשו ואת פדרו וגו'** — ולקמיה פריך: תלמוד לומר "את הראש ואת הפדר" מיבעי ליה למיתני, דהא ביה קיימנין **ככלל דשחיטה מן הצואר** — דאי לאו הכי, במאי הותו? ופריקינן: **תנא פתח בראש ופדר** — למא נאמר "את הראש ואת הפדר" וסיים ב"ראשו ופדרו", דקאמר: תלמוד לומר "את ראשו ואת פדרו ועקר"? הכי גרסינן: ו**ראשו ופדרו מיכיעי** ליה לבדתינא כו' — והכי מסיים תנא למתניתין.

- 1 **ופדר** קמא למאי אתא — מה שמקשינן: לכתוב חר ראש ותר פדר, דמחיד ראש ידעין
2 שהוא בכלל עריכה, ופדר קמא דדרשין מניה שחופה על בית השחיטה, ידעין
3 דראש קודם לכל אבריו נראה, דאי לא כתיב אלא חר ראש לא הוה דרשין מניה
4 שכבר הותו, אלא הוה דרשין מניה שחופה על בית השחיטה, והוה שמעין מניה
5 שקודם לכל האברים. אבל השתא מיתורא
6 דכתיב ראש שני אשמועינן שחיטה מן הצואר.
7 **באיזו** תורה שוותה בהמה לעוף — בפרק
8 "חטאת העוף" בנבחים (טז, טז) דרשין מניה: מה
9 בהמה דבר שמכשירה לאכילה מטוה טרפה
10 מטומאתה, אף עוף כו. תרתי שמע מניה. **מה**
11 עוף בסימן אחד — דכתיב: "ומלך ולא יבדיל"
12 ויורקא הו.
13 **דרש** בר קפרא — לדידיה איצטריך "זאת"
14 לשום דרשא.
15 **תדע** שהרי יש להם קשקשת — תימנה: מה
16 צריך ראייה על וזה דקרא כתיב בהדיא:
17 "ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף" ויש לומר:
18 דמייתי ראייה, דכיון דברית המים ניכרת בהם
19 — ראו לדמותם לדגים לענין שחיטה.
20 **ועוד** שאלו — פירוש: קונטריון ההגמון את
21 רבן יוחנן בן זבאי, ולא כמו שפירש
22 בקונטרס את רבן גמליאל, ובכל דוכתי דאיכא.
23 "ועוד שאלו" עליה קאי. ואף על גב דלא מייתי
24 התם כמו "ב ביונים" שבכל התלמוד, דהוי ביום
25 שמינו בו את רבי אלעזר בן עזריה נשיא,
26 כדאמרין בפרק תפלת השחר (ברכות כח, א).
27 **בשפיכה** בעלמא — ואפילו לרבי מאיר
28 דילין לקמן בפרק "כסוי הדם"
29 (פאה א) דשחיטה שאינה ראייה שמה שחיטה,
30 דגמר שפיכה שפיכה משוחי חוץ, מכל מקום
31 אין מקרא יוצא מידי פשוטו.
22 **הטיל הכתוב** לעוף בין בהמה לדגים; לחייבו בשני
23 **סימנין** אי אפֿשר — שֿכֿכֿר הוקש לדגים, לְפֻטְרוֹ בְּלֹא כְּלוֹם אִי אֶפְשֵׁר — שֿכֿכֿר הוקש
24 לְבִהְמָה, הֵא פִיצֵד הִכְשָׁרוֹ? בְּסִימָן אֶחָד. דִּגְיִים דְּלֹא בִנִי שְׁחִיטָה נִיגְהוּ מִנְלָן? אִילִימָא מִשּׁוּם
25 דְּכִתְבִּי: "הֲצֹאן וּבָקֵר יִשְׁחַט לָהֶם אִם אֵת כֹּל דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם" — בְּאִסְפָּה בְּעֻלְמָא סְגִי
26 לָהּ. — אֵלָא מַעֲתָה, גְּבִי שְׁלִי דְּכִתְבִּי: "וַיֵּאָסְפוּ אֶת הַשְּׁלִי", הִכִּי גַמִּי דְּלֹא בְּשִׁחִיטָה? וְהֵא
27 אֲמַרְתִּי: לְפֻטְרוֹ בְּלֹא כְּלוֹם אִי אֶפְשֵׁר, שֿכֿכֿר הוקש לְבִהְמָה! — הֵתֵם לֹא פְתִיבָא אִסְפָּה
28 בְּמִקּוֹם שְׁחִיטָה דְּאַחֲרֵינִי, הֵכָא פְתִיבָא אִסְפָּה בְּמִקּוֹם שְׁחִיטָה דְּאַחֲרֵינִי. דִּרְשׁ עוֹבֵר גְּלִילָאָה:
29 בְּהִמָּה שֶׁנִּבְרָאת מִן הַיִּבְשָׁה — הִכְשָׁרָה בְּשֵׁנִי סִימָנִים, דִּגְיִים שֶׁנִּבְרָאוּ מִן הַמַּיִם — הִכְשָׁרִין בְּלֹא
30 כְּלוֹם, עוֹף שֶׁנִּבְרָא מִן הָרֶקֶק — הִכְשָׁרוֹ בְּסִימָן אֶחָד. אֲמַר רַב שְׁמוּאֵל קְפֻטְקָאָה: תִּדְעָה, שְׁתֵּרִי
31 עוֹפּוֹת יֵשׁ לָהֶן קִשְׁקֶשֶׁת בְּגִילָהֶם בְּדָגִים. וְעוֹד שְׁאֵלוֹ, פְּתוּב אֶחָד אֲמַר: "וַיֵּאָמֶר אֱלֹהִים
32 יִשְׁרָצוּ הַמַּיִם שְׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יַעֲוֶפֶף" — אֵלמָא מִמַּיָּא אִיכְרוּ, וְכִתְבִּי: "וַיֵּצֵר ה' אֱלֹהִים
33 מִן הָאֲדָמָה כֹּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כֹּל עוֹף הַשָּׁמַיִם" — אֵלמָא מֵאֶרֶץ אִיכְרוּ! אֲמַר לוֹ: מִן
34 הָרֶקֶק נִבְרָאוּ. רָאָה תִּלְמִידֵי מִסְתַּפְּלִים וְהָ בֹהֶה, אֲמַר לָהֶם: קִשְׁה בְּעֵינֵיכֶם שְׁדִיחִיתִי אֵת אוֹיְבִי
35 בְּקִשָּׁ? מִן הַמַּיִם נִבְרָאוּ, וְלָמָּה הִכְיָאֵן אֶל הָאֲדָמָה לְקִרוֹת לָהֶן שֵׁם. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים: בְּלִשּׁוֹן אֲחֵר
36 אֲמַר לְאוֹתוֹ הַגְּמוּ, וּבְלִשּׁוֹן תִּרְאִשׁוּן אֲמַר לָהֶן לְתִלְמִידֵי, מִשּׁוּם דְּכִתְבִּי עַל "וַיֵּצֵר", אֲמַר
37 רַב יְהוּדָה מִשּׁוּם רַבִּי יִצְחָק בֶּן פְּנַחֵם: אֵין שְׁחִיטָה לְעוֹף מִן הַתּוֹרָה, שְׁנַאֲמִר: "וְשִׁפְךָ" —
38 בְּשִׁפְכָהּ בְּעֻלְמָא סְגִי. — אִי הִכִּי, חַיָּה גַמִּי — אִיתְקַש לְפִסּוּלִי הַמוֹקֵדֶשִׁין. — עוֹף גַּמִּי אִיתְקַש
39 לְבִהְמָה, דְּכִתְבִּי: "זֹאת תֹּרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף!" — הֵא פְתִיב: "וְשִׁפְךָ אֵת דְּמוֹ". — וּמַאי הָיוּ
40 דְּשִׁדְיָהּ לִיהָ עַל עוֹף? שְׁרִייה אֲחִיהָ! — מִסְתַּבְּרָא, מִשּׁוּם דְּסָלִיק מִיְּמִינָה. (סִימָן: נִתְנַבֵּל דֵּם
41 בְּמִלְקָה) מִיְּתִיב: הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבֵּלָה בִּידוֹ, הַנּוֹחֵר וְהַמְעַקֵּר — פְּטוֹר מִלְּכָסוֹת; וְאִי אֲמַרְתִּי אֵין
42 שְׁחִיטָה לְעוֹף מִן הַתּוֹרָה, נִחְרְתוּ וְזוֹ הִיא שְׁחִיטָתוֹ, לִיבְעִי פְסוּי! — מִי סָבְרָת בְּעוֹף? לֹא,
43 פְתִיחָה. תָּא שְׁמַע: הַשּׁוֹחֵט וְצָרִיד לָדֵם — חֵיב לְכָסוֹת, פִּיצֵד הוּא עוֹשֶׂה? אוֹ נִחְרְתוּ אוֹ עוֹקְרוּ;
מַאי
הִקְשָׁ לְמַחֲצָה דְּסָלִיק מִיְּמִינָה — "אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאֵבֵל וְשָׁפַךְ אֶת דְּמוֹ", וְנִתְנַבֵּלָה בִּידוֹ — שְׁלֵא מִדְּעַת. הַנּוֹחֵר וְהַמְעַקֵּר — מִדְּעַת. פְּטוֹר מִלְּכָסוֹת — דִּיאֲשֵׁר יֵאֵבֵל" כְּתִיב (ויקרא
זו, לִיבְעִי כְסוּ — דִּיאֲשֵׁר כְּתִיבָא כְּסוּי אֲנִיחָהּ דִּידֵיהּ, וּמִדּוּכִי תִימִי לְמִיפְטָרֵיהּ? מִי סָבְרָת בְּעוֹף — אֲקַי? בְּחַיָּה קַאי, דְּכְסוּי דִּידֵיהּ כִּי כְּתִיב — אוֹכִישְׁתָּהּ כְּתִיב, וְהִכְשִׁירָהּ דִּידֵיהּ שְׁחִיטָה
הִיא. הַשּׁוֹחֵט — דְּבִר הַצֵּרִיד כְּסוּי. וְצָרִיד לָדֵם — כְּדַמְפֵּרֶשׁ. חֵיב לְכָסוֹת — עַל כְּרַחוּ, וְשׁוֹב לֹא יִקְרָא לְמַלְאכָה. בִּיצֵד עוֹשֶׂה — לְהַפְטֵר מִן הַכְּסוּי? נִחְרְתוּ אוֹ עוֹקְרוּ.
מַאי

הַשְׂשִׁיבָה בְּשָׁחִיטָה שְׁנֵי סִימָנִים. דְּגִים שֶׁנִּבְרְאוּ מִן הַמַּיִם וְחִיוֹתָם
 קְלוּשָׁה הַכְּשִׁירִין בְּלֹא כְלוּם, וְאִינֵם צָרִיכִים שְׁחִיטָה. עוֹף שֶׁנִּבְרָא מִן
 הָרֶקֶק וּבֹרֵן הַמַּעֲרֹב מִיבִשָּׁה וּמַיִם, חִיוֹת מוֹעֵט מִבְּהֵמָה אֲבָל
 מִרְבֵּה מִדָּגִים, לִפְיֶךָ הַכְּשִׁירִי בְּסִימָן אֶחָד.
 אֲמַר רַב שְׁמוּאֵל קִשְׁמוּמָא, תַּעֲרֵעַ שְׁהָעוֹף נִבְרָא מִהָרֶקֶק, שְׁהָרִי
 עוֹפּוֹת יֵשׁ לָהֶן קִשְׁשָׁתָּה בְּרִלְלָהֶם בְּדָגִים.
 וְעוֹד שְׁאֵלִי קוֹנְטְרִיקוֹן הֵאָדָמוֹן אֵת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר
 (בְּרַאשִׁית א) וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים הִשְׁרֵצוּ הַמַּיִם שֶׁרֵץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יַעֲוִפָּה.
 אֲלָמָה שְׁעוֹפּוֹת מִמֵּי אֲיָרֹו וּמִהָמִים נִבְרָאוּ, וּבְכָתוּב אַחֵר כְּתִיב
 (שֵׁם ב טו), וַיֵּצֵר ה' אֱלֹהִים מִן הָאָדָמָה כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף
 הַשָּׁמַיִם, אֲלָמָה עוֹפּוֹת מֵאֲרֵעָ אֲיָרֹו וּמִהָאֲדָמָה נִבְרָאוּ. נִמְצָאוּ
 שְׁנֵי כְּתוּבִים אֵלּוּ מִכְחָשִׁים זֶה אֵת זֶה.
 אֲמַר לִי, הַעוֹפּוֹת מִן הָרֶקֶק נִבְרָאוּ, וְהוּא מַעֲרֹב גַּם מִעַפְרֹו וְגַם
 מִמַּיִם, וּבְכֵן מִתְּיַשְׁבֵּת הַסְּתֵירָה שֶׁבִּין שְׁנֵי הַכְּתוּבִים הָאֵמֹורִים.
 רָאָה רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אֵת הַתְּלִמְדִי מְסַבְּכִים זֶה בְּזֶה, וְתַמְחֵיהֶם עַל
 תְּשׁוּבָתוֹ. אֲמַר לָהֶם, רֹאֵה אֲנִי שֶׁקֶשָׁה בְּעֵינֵיכֶם שְׁדִיחִתִּי אֵת אוֹיְבִי
 בְּקֶשֶׁ. וְאֲבָן לֹא זֶה הִיא הַתְּשׁוּבָה הָאֵמִיתִית, אֲלָא מִן הַמַּיִם בִּלְבָד
 נִבְרָאוּ הָעוֹפּוֹת. וְלָמָּה הֵבִיאוּ אֶל הָאָדָם, לְקִרְיָת לָהֶן שָׁם. כְּלוּמֹר, מֵה
 שְׁנִמְנוֹר וַיֵּצֵר וְגו' מִן הָאָדָמָה מוֹסֵב רַק עַל יְמִית הַשָּׂדֶה, וְהַמְשִׁיךְ
 הַכְּתוּב 'כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם' מוֹסֵב עַל סוֹף הַכְּתוּב וַיֵּצֵא אֶל הָאָדָם.
 וְנִכְתָּב לֵאחֹר וַיֵּצֵר ה' אֱלֹהִים מִן הָאָדָמָה לֹא מִשׁוּם שִׁיחִירוֹ
 מִהָאֲדָמָה, אֲלָא מִשׁוּם שְׁחֹבָאוֹ יָחַד עִם הַחַיּוֹת לִפְנֵי הָאֵל לְקִרְאוֹ
 לָהֶם שָׁם, כְּנִאמֹר הַמְשִׁיךְ הַכְּתוּב 'לְקִרְאוֹ מֵה יִקְרָא לִי'.
 וַיֵּשׁ אוֹמְרִים, בְּלִשׁוֹן אַחֵר וּשְׁנֵי אֲמָר לְאוֹתוֹ הֵנְמוֹן, שֶׁאֲבָן נִבְרָאוּ
 הָעוֹפּוֹת רַק מִן הַמַּיִם, וּבְלִשׁוֹן תְּרִישׁוֹן אֲמָר לָהֶן לְתַלְמִידֵי. וְהִיא
 הַתְּשׁוּבָה הָאֵמִיתִית, שֶׁכֵּן אֵין לֹמַר לִלְשׁוֹן הַשֵּׁנִי, מִשׁוּם דִּיעוֹף
 הַשִּׁמְשִׁים כְּתִיב עַל וַיֵּצֵר ה' אֱלֹהִים מִן הָאָדָמָה.
 אֲמַר רַב יְהוֹדָה מִשׁוּם רַבִּי יִצְחָק בֶּן פִּנְחָס, אֵין שְׁחִיפָה לְעוֹף מִן
 הַתּוֹרָה, אֲלָא כָּל אוֹפֵן שֶׁל הָרִיגָה בְּסִימָנוֹ מִחִירוֹ וּמִחִירוֹ
 מִטּוֹמָא נִבְלִיל. (וִיקְרָא יא ז) שְׁנִמְנוֹר בְּפִרְשֵׁת כִּסּוּי הָדָם, חִיָּה אוֹ
 עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשִׁפָּף אֵת דָּמּוֹ וְכִסְּהוּ בְּעֶפֶר. וּמִשׁוּפֶּךָ מִשְׁמַע
 שֶׁבִּשְׁפִּיכָהּ שֶׁל הָדָם בְּעֵלְמָא סָנִי, וְאִינוּ טַעוֹן שְׁחִיטָה אֲלָא מִדְּרַבְנָן.
 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: אֵי חֵבִי חֵיָה נָמִי לֹא תִתְחַיֵּב בְּשְׁחִיטָה מִהַתּוֹרָה,
 שְׁהִרִי גַם עֲלֵיהֶם נִאמַר 'וּשְׁפֹךְ'. וּמִתַּרְצֵת: חִיָּה אֵיתְקַשׁ לְבִהַמָּה פְּסוּלִי
 הַמוֹקְדָּשִׁין וּבִהַמָּה קִדְשִׁים שֶׁנִּפְלָ בָּהּ מוֹם, שְׁנִאמַר (דְּבָרִים טו כב),
 וַאֲכָלְנָה הַשָּׂמָר וְהַתְּהוֹר יִחְדּוּ בְּצִבֵּי וּבְאֵיל. וְכִשֵּׁם שֶׁהִיא צָרִיכָה
 שְׁחִיטָה כֵּן צָבִי וְאֵיל שֶׁחֵם מִן חִיָּה צָרִיכִים שְׁחִיטָה.
 שׁוֹב מִקְשָׁה גִמְרָא: הֵלָא עוֹף נָמִי אֵיתְקַשׁ לְבִהַמָּה, דְּכִתִּיב (וִיקְרָא יא
 ז) וַאֲתֵת הַתּוֹרָה הַתְּחִלָּה וְהָעוֹף. וּמִתַּרְצֵת: הָאָ אֵיתִיב בְּ'וּשְׁפֹךְ אֵת
 דָּמּוֹ', וּמִשְׁמַע כָּל שְׁפִיכָה, וְלֹא דוּקָא בְּשְׁחִיטָה.
 שׁוֹב מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְכֵאֵי חִוִּית [רִאשִׁית] דְּשִׁירָיָה לִיָּה - לְהַטִּיל אֵת
 'וּשְׁפֹךְ' עַל עוֹף, וְלִדְחוֹת מִפְּנֵי אֵת הִיקְשׁוֹ לְבִהַמָּה, שְׁרִיָּה [חֲטָל]
 אוֹתוֹ אֵתְחִי, וְיִדְחָה אֵת הִיקְשׁ חִיָּה לְפִסּוּלִי הַמוֹקְדָּשִׁין. מִתַּרְצֵת
 הַגִּמְרָא: מִסְּתַבְּרָא שׁוּפֶרֶךְ מוֹסֵב עַל עוֹף וְלֹא עַל חִיָּה, מִשׁוּם
 דְּפִלְקִי מִיָּחִיָּה - שֶׁכֵּן בּוּ מִסִּים הַכְּתוּב, 'חִיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל',
 וְהַשְׁפֵּךְ נִאמַר מִיד לֵאחֲרָיו.
 (סִימָן וְנִתְּנָה דָם בְּמִלְקָה)
 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא עַל שִׁיטַת רַב יְהוֹדָה: מִיָּתִיבִי, שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה לְהֵלֵךְ
 (פֶּה), הַשׁוֹחֵט וְנִתְּנָה לָהּ בִּידּוֹ, וְכֵן הַנּוֹחֵר אֵת הַסִּמָּנִים, וְכֵן הַמְּעַפֵּר
 אוֹתָם כְּבוֹנָה, פְּסוּר מִלְּכַסּוֹת אֵת הָדָם. וְסִבְרָה הַגִּמְרָא עֲתָה,
 שְׁמִדּוּבָר בַּעוֹף, שֶׁכֵּן בְּבִהַמָּה אֵין נִגְחָה מִצּוֹת כִּסּוּי הָדָם. וְאֵם כֵּן
 קִשָּׁה. אֵי אֲמַרְתָּ אֵין שְׁחִיפָה לְעוֹף מִן הַתּוֹרָה, הֵלָא נִתְּרָה זֶה הִיא
 שְׁחִיפָה מִן הַתּוֹרָה. וְלִפְיֶיךָ כְּפִי הָדָם.
 מִתַּרְצֵת הַגִּמְרָא: מִי בִּתְרָה שְׁדִיבְרָה הַמִּשְׁנָה בְּעוֹף, לֹא כֵן הוּא,
 אֲלָא מִדּוּבָר בְּחִיָּה הַטַּעוֹנָה שְׁחִיטָה מִן הַתּוֹרָה
 עוֹד מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: תָּא שְׁמַע, הַשׁוֹחֵט וְהוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דָּם, מִכָּל
 מָקוֹם הוּא חֵיב לְכַסּוֹת אוֹתוֹ, וְאִפְּלוֹ שְׁעַל יָדִי כֵּן כִּבֵּר אֵינוּ רָאוּ
 לְשִׁמּוּשׁ. וְאֵם הוּא רּוֹצֵה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּדָם בִּיצֵד הוּא עוֹשֶׂה, הִרִי
 הוּא אוֹ נִחְרֵי אוֹ עוֹקֵר, וְעַל יָדִי כֵן הוּא נִפְטָר מִכִּסּוּי דָּמּוֹ.

שְׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: וַיֵּצֵר קָמָא וּ-הָרָאשׁוֹן דְּכִתְבַּת רִקְמָא בְּעוֹלַת בֶּקֶר
 לָמָּה לִי, הֵלָא הוּא בְּכָלל שֶׁאֵר נִתְחִי הָעוֹלָה. וּמִשְׁבִּיבָה: מִיָּכְעִי לִיָּה
 לְכִתְנִיָּא, הִכּוֹן הַמַּעֲלָה אֵת הָרָאשׁ וְאֵת הַפֶּדֶר לְמוֹצָה, בִּיצֵד הוּא
 עוֹשֶׂה, הִרִי הוּא חוֹפָה אֵת הַפֶּדֶר עַל בֵּית הַשְּׁחִיפָה - מִכִּסָּה עִם
 הַחֵלֶב אֵת מָקוֹם הַשְּׁחִיטָה, וְכֵן הוּא מַעֲלָה לְמוֹצָה. וְהוּא דָּרָךְ בְּכּוֹד
 שֶׁל מַעֲלָה לְכִסּוֹת אֵת בֵּית הַשְּׁחִיטָה, מִשׁוּם שֶׁהוּא מְלוּכָךְ בָּדָם.
 הַגִּמְרָא מְבִיאָה מִקּוֹר נוֹסֵף לְדִין שְׁחִיטָה שֶׁהִיא מִן הַצּוּרָה: וְהֵאֵי
 תָּנָא מִיָּתִי לָהּ מִקּוֹר לְדִין הָאֲמוּרָה מִקְשָׁה. דְּתַנִּיָּא, נִאמַר בְּסוֹף פִּרְשֵׁת
 טוֹמָא נִבְלִילָה (וִיקְרָא יא ז), וַאֲתֵת תּוֹרַת הַתְּחִלָּה וְהָעוֹף. וְכֵן בְּאִינוּ
 תּוֹרָה שְׁוֹתָהּ בְּתָמָה לְעוֹף וְעוֹף לְבִהַמָּה, וְהִרִי אֵין דִּין טוֹמָאֲתָם שׁוֹה.
 שֶׁכֵּן נִבְלַת בְּתָמָה מִטְּמָאָה בְּמַעַע וּבְמִשְׁאָ, וְאִילוּ נִבְלַת עוֹף אֵינוּ
 מִטְּמָא בְּמַעַע וּבְמִשְׁאָ. וְלַעוֹמָה זֹאת דּוּקָא נִבְלַת עוֹף טַהוֹר מִטְּמָא
 אֵת הַנִּגְרִים שֶׁלְבוּשׁ בָּהֶם הָאָדָם הָאוֹכֵל כְּשֶׁהִיא נִמְצָאֶת אֲפִית
 וּ-בְבִיתוֹ הַתְּלִיעָה שְׁלֹו. אֲבָל נִבְלַת בְּתָמָה אֵינוּ מִטְּמָאֶת אֵת הַנִּגְרִים
 שֶׁעַל הָאוֹכֵל כְּשֶׁהִיא נִמְצָאֶת אֲפִית הַתְּלִיעָה. וְאֵם כֵּן, בְּאִינוּ תּוֹרָה
 שְׁוֹתָהּ בְּתָמָה לְעוֹף, וְעוֹף לְבִהַמָּה. אֲלָא בֵּא הַכְּתוּב לֹאמֹר לָהּ, מֵה
 בְּתָמָה נִטְהַר מִיָּדִי טוֹמָא נִבְלִילָה דּוּקָא בְּשְׁחִיפָה, אֵף עוֹף אֵינוּ
 נִטְהַר אֲלָא בְּשְׁחִיפָה. אֵי מֵה לְהֵלֵךְ בְּבִהַמָּה אֵין הִיא נִטְהַר אֲלָא
 בְּשְׁחִיטָה רֹב שְׁנֵים וְסִימָנִים, תִּנְאֹר אֵף כָּאֵן בַּעוֹף שֶׁלֹא יִטְהַר אֲלָא
 בְּשְׁחִיטָה רֹב שְׁנֵים. תְּלִמּוֹד לֹאמֹר וַאֲתֵת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה, דּוּקָא זֹאת
 וּ-בַעֲצֵם חִיּוֹב הַשְּׁחִיטָה הוֹשׁוּ בְּהֵמָה וְעוֹף וְלֹא בְּשִׁיעוֹר שְׁחִיטָתָם,
 אֲלָא בְּהֵמָה בְּשֵׁי סִימָנִים וְעוֹף בְּסִימָן אֶחָד.
 רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר, בְּאִינוּ תּוֹרָה שְׁוֹתָהּ בְּתָמָה לְעוֹף וְעוֹף לְבִהַמָּה,
 לֹאמֹר לָהּ, מֵה עוֹף הַכְּשִׁירִי מִן הַצּוּרָה, שֶׁכֵּן נִאמַר בְּעוֹלַת וּבִטּוֹאֶת
 הָעוֹף (שֵׁם ה טז) וַיִּמְלֵךְ אֵת רִאשׁוֹ, אֵף בְּתָמָה הַכְּשִׁירָה הוּא בְּשְׁחִיטָה
 מִן הַצּוּרָה. אֵי מֵה לְהֵלֵךְ מִלִּיקַת עוֹף הִיא מְסוּל וּ-תַחַת הָעוֹרָה, אֵף
 כָּאֵן בְּבִהַמָּה תִּהְיֶה שְׁחִיטָתָה מְסוּל הָעוֹרָה. תְּלִמּוֹד לֹאמֹר בְּטַטָּא
 הָעוֹף, וַיִּמְלֵךְ אֵת רִאשׁוֹ מְסוּל עֲרֵפּוֹ וְלֹא בְּרִיל, דּוּקָא רִאשׁוֹ שֶׁל זֶה
 הַכְּשִׁירִי הוּא מְסוּל עוֹרָה, וְאֵין רִאשׁוֹ שֶׁל אַחֵר מְסוּל עוֹרָה.
 שְׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: וְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר הֵאֵי וַאֲתֵת מֵיָּה עֵבִיר לִיָּה. וּמִשְׁבִּיבָה: אֵי
 לֹא וַאֲתֵת, הִנֵּה אֲמִינָא, מֵה הַכְּשִׁיר עוֹף בְּסִימָן אֶחָד, אֵף הַכְּשִׁיר
 הַתְּחִלָּה יְהִיָּה בְּסִימָן אֶחָד. לִפְיֶיךָ כְּתִבַּת רִקְמָא וַאֲתֵת, שְׁדוּקָא
 בְּשְׁחִיטָה מִן הַצּוּרָה הוֹשׁוּ בְּהֵמָה וְעוֹף, וְלֹא שִׁיעוֹר הַשְּׁחִיטָה.
 וְהִיקְשׁ בְּהֵמָה לְעוֹף קִדְשִׁים הוּא מִקּוֹר גַּם לְדִין שְׁחִיטָה מִן הַצּוּרָה,
 שֶׁכֵּשֵׁם שֶׁמִּלִּיקַת עוֹף הִיא מִן הַצּוּרָה, אֵף שְׁחִיטָה בְּהֵמָה וְעוֹף הֵם
 מִן הַצּוּרָה.
 הַגִּמְרָא מְבִיאָה מִקּוֹר נוֹסֵף לְשְׁחִיטָה סִימָן אֶחָד לְעוֹף: תִּנִּי בִּר
 קָמָא, נִאמַר וַאֲתֵת תּוֹרַת הַתְּחִלָּה וְהָעוֹף וְכָל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרְמָשָׁת
 בְּמַיִם, וְהֵם הַדָּגִים. הַבְּהֵמָה טַעוֹנָה שְׁחִיטָה שְׁנֵי סִימָנִים, וְהַדָּגִים
 אֵינֵם טַעוֹנִים שְׁחִיטָה כָּלִל. הַמִּיל הַכְּתוּב לְעוֹף בֵּין בְּתָמָה לְדָגִים.
 לְחִיבּוֹ בְּשְׁחִיטָה שְׁנֵי סִימָנִין אֵי אֲפָשָׁה, שְׁהִרִי כְּכֵר הוֹקֵשׁ לְדָגִים
 שֶׁנִּכְתְּבוּ לֵאחֲרָיו. וְאֵף לְפִשְׁטֵרִי בְּלֹא כְלוּם אֵי אֲפָשָׁה, שֶׁכֵּן כְּכֵר הוֹקֵשׁ
 לְבִהַמָּה שֶׁנִּכְתְּבָה לִפְנָיו. הֵאֵ אֲפָשָׁה דִּינוֹ, הִרִי הוּא מִמוֹצֵעַ בֵּין בְּהֵמָה
 לְדָגִים, וְהַכְּשִׁירִי בְּסִימָן אֶחָד בִּלְבָד.
 שְׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: דְּגִים דִּלָּא בֵּין שְׁחִיפָה נִינְהוּ, מְנַלִּי. אֵילִיָּמָא מִשׁוּם
 דְּכִתִּיב (בְּמִדְבָר יא כב) וַיִּצְאֵן וַיִּבְרָךְ וַיִּשְׁחַט לָהֶם וְגו' אֵם אֵת כָּל דְּגֵי הַיָּם
 יֵאָפֶה לָהֶם, וּמִכָּךְ שֶׁלֹא נִאמַר בְּדָגִים שְׁחִיטָה אֲלָא אֲסִיפָה, מִשְׁמַע
 שֶׁבְּאֲסִיפָה בְּעֵלְמָא סָנִי לָהּ וְאִינֵם צָרִיכִים שְׁחִיטָה, אֵם כֵּן אֲלָא
 מַעֲתָה, בְּנִי שְׁלִי דְּכִתִּיב בּו (שֵׁם יא לב) וַיִּאֲסָפוּ אֵת הַשְּׁלִי, חֵבִי נָמִי
 דִּינוֹ לֹא בְּשְׁחִיפָה וְדִי לוֹ בְּאֲסִיפָה. וְהִרִי לֹא יִתְכֵן לֹמַר כְּדָבָר זֶה, שְׁהִרִי
 עוֹף הוּא, וְהֵאֵ אֲמַרְתָּ שֶׁלְּפִשְׁטֵרִי בְּלֹא כְלוּם אֵי אֲפָשָׁה, מִשׁוּם
 שֶׁכְּכֵר הוֹקֵשׁ לְבִהַמָּה.
 מִיִּישָׁב הַגִּמְרָא: הֵתֵם בְּשִׁלּוֹי לֹא כְּתִיבָא לְשׁוֹן אֲסִיפָה בְּמָקוֹם
 וּ-בְסִמִּיכּוֹת לְשׁוֹן שְׁחִיפָה דְּמִינִים אֲחֵרִין, וּמִלְשׁוֹן אֲסִיפָה עֲצֻמָּה
 אֵין לְהוֹכִיחַ שֶׁאֵין צָרִיךְ שְׁחִיטָה. אֲבָל הָכָא בְּדָגִים כְּתִיבָא לְשׁוֹן
 אֲסִיפָה בְּמָקוֹם שְׁחִיפָה דְּמִינִים אֲחֵרִין שֶׁל צֶאֱן וּבֶקֶר, וּמִכָּךְ שְׁחִינָה
 הַכְּתוּב וְכַתֵּב בָּהֶם 'אֲסִיפָה', מוֹכֵחַ שֶׁאֵינֵם צָרִיכִים שְׁחִיטָה.
 הַגִּמְרָא מְבִאֵרֶת אֵת טַעַם הַהִבְדֵּל שֶׁבֵּין בְּהֵמָה וְעוֹף וְדָגִים: דְּרַשׁ
 עוֹבֵר לְלִילְיָה, בְּתָמָה שֶׁנִּבְרָאֶת מִן הַיָּבֶשֶׁת יֵשׁ בָּהּ חַיּוֹת חֻזְקָה, וְלִכֵּן

וְאִמְרוּ בוּ, כָּל שְׂנוּלָה כְּפֶקַח בְּשִׁחְטָהּ, הָאֵם נַעֲשֶׂתָה בְּכִשְׁרוֹת
וְהַתִּירָהּ אֶת הָעוֹף בְּאִכְלָהּ אוֹ לֹא, הִרִי הִיא פְּסוּלָה. וּמִכָּךְ שִׁדְנָה
הַבְּרִייתָא דְּוֹקָא בְּאֹפֶן שְׁבוּ נִשְׁחַט הוֹשֵׁט וְנִשְׁמַטָּה הַגִּרְגֵּרָה, וְאִילוּ
אֹפֶן הַפֶּחַךְ שֶׁל שְׁחִיטָה בְּגִרְגֵּרָה וְנִשְׁמַט הוֹשֵׁט לֹא קָטְנִי, מִשְׁמַע
שֶׁאֵין דִּי בִּשְׁחִיטָה הַגִּרְגֵּרָה לְבַדָּה, וְדֹלָא כִּרְבּ נַחֲמֵן הַמִּכְשִׁיר אִף
בְּזָה.
מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: לְעוֹלָם אִף שְׁחִיטָה גִּרְגֵּרָה לְבַדָּה כְּשִׁירָה. וְזִמָּה
שֶׁלֹּא שְׁנֵתָה הַבְּרִייתָא 'שִׁחַט אֶת הַגִּרְגֵּרָה וְנִשְׁמַט הוֹשֵׁט', הוּא
מִשּׁוֹם דְּרַק גִּרְגֵּרָה עֲבִידָא לְאַשְׁתַּמּוּטָא וְ-דִּרְכָּה לְהַשְׁמִטָּה, אֲבָל וְשֵׁט
אֵין דִּרְכּוֹ לְהַשְׁמִטָּה מִמְּקוֹמוֹ.
מוֹסִיפָה הַגִּמְרָא לְהַקְשׁוֹת עַל רֵב נַחֲמֵן מִבְּרִייתָא אַחֲרָתָּה: תָּא שְׁמַע,
שְׁחַט שְׁנֵי חֲצָאִי סִימְנֵין בְּעוֹף פְּסוּלָה, עַד שִׁישְׁחוּט רֹבּוֹ שֶׁל אֶחָד
מֵהֶם. וְאֵין צִדִּיק לִזְמַר בְּכֻחָהּ שְׁחִיטָתָהּ בְּשְׁנֵי סִימְנֵים, שֶׁהַשְׁחִיטָה
פְּסוּלָה עַד שִׁישְׁחוּט רֹבּ שְׁנֵים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בְּעוֹף אֵין דִּי
בִּשְׁחִיטָה הַסִּימֵן בְּלֹבֵד, אֲלָא עַד שִׁישְׁחוּט אֶת הַשֵּׁשֶׁט וְאֶת הַזִּירִין,
מִשְׁמַע מִדְּבָרֵיו, שְׁחִיטָה הָעוֹף אֵינָה כְּשִׁירָה אֲלָא בּוֹשֵׁט וְלֹא
בְּקֵנָה, וְדֹלָא כִּרְבּ נַחֲמֵן.
מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: הוּא הָדִין שֶׁאִף שְׁחִיטָה הִקְנָה כְּשִׁירָה, אֲלָא מִשּׁוֹם
דְּהִנְשֵׁט סְמוּךְ לַזִּירִין, וְרַבִּי יְהוּדָה מַצְרִיךְ אֶת שְׁחִיטָה הַזִּירִים, עַל
כֵּן נִקְטָה וְשֵׁט יַחַד עִם הַזִּירִים.
מִקְשָׁה הַגִּמְרָא עַל רֵב אֲדָא בְּרַ אַהֲבָה מִבְּרִייתָא: תָּא שְׁמַע, אִם
הַפְּסִיק בְּאִמְצַע הַשְׁחִיטָה וְשָׁחַט שִׁיעוּר זִמֵּן שִׁישׁ בּוֹ כִּדִּי לַעֲשׂוֹת
שְׁחִיטָה אַחֲרָתָּה, וְאַחֵר כֵּךְ הַשְׁלִים אֶת הַשְׁחִיטָה, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה
מִשּׁוֹם 'שְׁחִיטָה', אֲבָל אִם שְׁחַט חֲצִי גִרְגֵּרָה וְשָׁחַט כְּדִי שְׁחִיטָה אַחֲרָתָּה,
וְאַחֵר כֵּךְ גִּרְגֵּרָה - אֶת הַשְׁחִיטָה, שְׁחִיטָתוֹ בְּשִׁירָה. מִשּׁוֹם שֶׁבִּשְׁחִיטָתוֹ
חֲצִי הִקְנָה הָרֵאשׁוֹן עֲדִין לֹא תַּחְתִּילָה יִצִּיאַת חַיּוֹת הַבְּהֵמָה וְאֵינוֹ
נִחְשָׁב לַתַּחְתִּילָה הַשְׁחִיטָה. מִיָּא לֹאִי בִּשְׁחִיטָה עוֹף דִּיבְרָה הַבְּרִייתָא,
וְיָמָּא 'מִקְרָה' 'מִקְרָה' לְשְׁחִיטָה הַגִּרְגֵּרָה. הִרִי שֶׁאִף שְׁחִיטָה הִקְנָה
בְּלֹבֵד כְּשִׁירָה בְּעוֹף, וְלֹא כִּרְבּ אֲדָא בְּרַ אַהֲבָה.
מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: לֹא רַק בְּעוֹף דִּיבְרָה הַבְּרִייתָא, אֲלָא אִף בְּכֻחָהּ.
וְיָמָּא 'מִקְרָה' 'מִקְרָה' לְשְׁחִיטָה בּוֹלָה. שֶׁאִם שְׁחַט חֲצִי קֵנָה וְשָׁחַט,
וְאַחֵר כֵּךְ הַשְׁלִים אֶת שְׁחִיטָה הִקְנָה וְהוֹשֵׁט, שְׁחִיטָתוֹ כְּשִׁירָה.
מוֹסִיפָה הַגִּמְרָא לְהַקְשׁוֹת עַל רֵב אֲדָא בְּרַ אַהֲבָה מִבְּרִייתָא אַחֲרָתָּה:
תָּא שְׁמַע, הִרִי שְׁחִיטָה חֲצִי קֵנָה פְּגוּם מֵאֲלִיּוֹ, וְהוֹסִיף עָלָיו חִיתוֹךְ כָּל
שְׁהוּא וְנִקְרָא לְמַעֲשֵׂה הַשְׁחִיטָה, שְׁחִיטָתוֹ בְּשִׁירָה. שְׁכֵן עַל יְדֵי אוֹתוֹ
מִשְׁהוּ שְׁחַט בּוֹ, כִּבְר נִשְׁחַט רֹבּ הַסִּימֵן. מִיָּא לֹאִי -[הָאֵם לֹא]
דִּיבְרָה הַבְּרִייתָא בְּעוֹף, וְיָמָּא 'מִקְרָה' 'מִקְרָה' לְקֵנָה. הִרִי שְׁדִי לֹא לְעוֹף
בִּשְׁחִיטָה רֹבּ קֵנָה, וְלֹא כִּרְבּ אֲדָא בְּרַ אַהֲבָה.
מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: לֹא בְּעוֹף דִּיבְרָה הַבְּרִייתָא אֲלָא בְּכֻחָהּ דְּוֹקָא,
וְיָמָּא 'מִקְרָה' 'מִקְרָה' לְעוֹשֵׁט. שֶׁאִם שְׁחַט כֹּל שְׁהוּא בְּקֵנָה וְנַעֲשֶׂה שְׁחוֹט
בְּרֹבּוֹ, וְאַחֵר כֵּךְ שְׁחַט גַּם אֶת רֹבּ הוֹשֵׁט, שְׁחִיטָתוֹ כְּשִׁירָה.
מוֹסִיפָה הַגִּמְרָא לְהַקְשׁוֹת עַל רֵב אֲדָא בְּרַ אַהֲבָה מִבְּרִייתָא אַחֲרָתָּה:
תָּא שְׁמַע, בִּיצֵד מוֹלְקִין אֶת הַמָּטָה הָעוֹף, חוֹתֵף בְּצִיפּוֹרְנוֹ אֶת
הַשִּׁירָה וְאֶת הַמַּפְרָקָת בְּלֹא רֹבּ בְּשִׁר הַצּוֹאֵר, עַד שְׁמַנִּיעַ לְעוֹשֵׁט אוֹ
לְקֵנָה. הִנֵּיעַ לְעוֹשֵׁט אוֹ לְקֵנָה, חוֹתֵף סִימֵן אֶחָד מֵהֶם וְרֹבּ הַבְּשִׁר עָמּוֹ,
וְכַעֲשֵׂה שֶׁל עוֹף הוּא חוֹתֵף שְׁנֵים, אוֹ רֹבּ שְׁנֵים. הִרִי מִפּוֹרֵשׁ
בְּבְרִייתָא, שֶׁהַכֹּשֶׁר הָעוֹף הוּא בֵּין בּוֹשֵׁט וּבֵין בְּקֵנָה, וְהַיִּזְבָּחָא דְּרַבִּי
אֲדָא בְּרַ אַהֲבָה.
מִסִּימַת הַגִּמְרָא: אֲכַן תִּיזְבָּחָא הִיא מִכָּאן לְדִבְרֵיו.
שׁוֹאֵלָה הַגִּמְרָא: מִיָּא הִרִי עָלָה - מִה יִהְיֶה דִין שְׁחִיטָה הָעוֹף, הָאֵם
הַכֹּשֶׁר אִף בְּקֵנָה כְּדִבְרֵי רֵב נַחֲמֵן, אוֹ שֶׁאֵין הַכֹּשֶׁר אֲלָא בּוֹשֵׁט
בְּלֹבֵד כְּדִבְרֵי רֵב אֲדָא בְּרַ אַהֲבָה.
תַּמְחָה הַגִּמְרָא: וְכִי יֵשׁ מִקוֹם יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּדִין זֶה וְלִשְׁאוּל 'מִיָּא הִרִי
עָלָה', הִלָּא כִּבְר נִדְחוּ דִּבְרֵי רֵב אֲדָא בְּרַ אַהֲבָה מִהַבְּרִייתָא
הַמְּבָאֵרָת דִּין מִלִּיקָה, שֶׁמְפּוֹרֵשׁ בָּהּ שֶׁהַכֹּשֶׁר הָעוֹף הוּא בֵּין בּוֹשֵׁט
וּבֵין בְּקֵנָה, בְּדִקְאָתָא - כִּאֲמוֹר לַעֲלִי.

מִסִּימַת הַגִּמְרָא אֶת קוֹשִׁייתָהּ: מִיָּא לֹאִי בְּעוֹף, שְׁכֵן מִצִּינוֹ בּוֹ דְּקָא
בְּעִי לִיָּה לְדִמְיָה לְיִצְחָא - שְׁהוּא צִרִיךְ לְדַמּוֹ, כִּדִּי לְהַבְרִיחַ אֶת הָעֵשׂ
מִהַבְּגָדִים. הִרִי שְׁחִיטָה הָעוֹף מִן הַתּוֹרָה, שֶׁאִם לֹא כֵן נִחְיָתוֹ הִיא
שְׁחִיטָתוֹ וְתִהְיֶה טַעְנוֹהּ בִּיטוּי.
מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: לֹא בְּעוֹף דִּיבְרָה הַבְּרִייתָא אֲלָא בְּחִיָּה, שְׁמַצִּינוֹ
דְּקָא בְּעִי לִיָּה לְדִמְיָה לְלֵבָא - שְׁהוּא צִרִיךְ אֶת דְּמָה לְצַבּוּעַ בּוֹ עוֹר
אֲדוּם.
הַגִּמְרָא מִקְשָׁה עַל דְּבָרֵי רֵב יְהוּדָה מִמִּשְׁנָה: תָּא שְׁמַע, מִלִּיקַת עוֹף
הִיא בְּצִיפּוֹרֵן וּמִן הָעוֹרָף וְלֹא בְּסִכִּין וּמִן הַצּוֹאֵר כְּשִׁחִיטָה, וְקוֹדֵם
שׁוֹבֵר אֶת הַמַּפְרָקָת וְאַחֵר כֵּךְ חוֹתֵךְ אֶת הַסִּימְנֵים. וְשִׁנְיָנוּ בּוֹבָחִים
(סוֹטָה), שֶׁאִם מְלַק בְּסִכִּין וְלֹא בְּצִיפּוֹרֵן, נַעֲשֶׂה הָעוֹף נְבִילָה, וְהִרִי הוּא
מִטְמָא בְּגִדִים אֲפִרִי תְּהִלָּה, כִּדִּין נִבְלָת עוֹף טוֹהוֹר, הַמִּטְמָאֵת אֶת
הָאֲדָם הָאוֹכֵלָהּ וְאֶת הַבְּגָדִים שֶׁעָלָיו בְּשַׁעָה שֶׁהִיא נִכְנָסֶת לְבֵית
בְּלִיעָתוֹ. וְיָאִי אֲמַרְתָּ אֵין שְׁחִיטָה לְעוֹף מִן הַתּוֹרָה, נִהֵי נִמִּי דְּכִי תִּכְבֵּר
לִי - אֲפִילוּ שֶׁאִם שָׁבַר אֶת הַשִּׁירָה וְאֶת הַמַּפְרָקָת הוּא לֵה טְרֵפָה
קוֹדֵם שְׁחִיטָתוֹ, מִכָּל מִקוֹם תִּהְיֶי לֵה שְׁחִיטָה הַסִּכִּין לְשִׁירָה מִיָּד
נְבִילָה. שְׁהִרִי אִף שֶׁאֵין הַשְׁחִיטָה מִתִּירָה אֶת הַטְּרִיפָה בְּאִכְלָהּ, הִרִי
הִיא מִטְהַרֶת אוֹתָהּ מִיָּד טוֹמָאֵת נְבִילָה. וְאִף בְּמִלִּיקָה בְּסִכִּין יֵשׁ
לְעוֹף לְהַסְהֵר מִיָּד נְבִילָה, וְאֲפִילוּ שֶׁאֵין זֶה שְׁחִיטָה כְּהִלְכָתָהּ, הִרִי
לְרֵב יְהוּדָה עוֹף אֵינוֹ צִרִיךְ שְׁחִיטָה.
מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: מִחְלוקַת תַּנָּאִים הִיא בִּשְׁחִיטָה עוֹף, וְרֵב יְהוּדָה
בְּשֵׁר רֵבִי יִצְחָק בֵּן פִּנְחָס הוּא דְּאָמַר כִּי הָאִי תִּנָּא הַסּוֹבֵר שְׁאֵינָה מִן
הַתּוֹרָה. דְּתַנָּא, רַבִּי אֶלְעָזָר הַקֶּפֶר בְּרַבִּי אִימָר, מִה תִּלְמִיד לִזְמַר
בְּבִהֲמַת פְּסוּלִי הַמּוֹקְדִשִׁין שֶׁנִּפְרָתָה 'אִף בְּאִשֵּׁר יִאֲכַל אֶת הַצִּבִּי וגו'
וְאֶת הָאֵל בֵּן תִּאֲכַלְנָה' (דְּבָרִים י"ב כ"ב), וְכִי מִה לְמַדְנֵי מִצְבִּי וְאִילוּ. אֲלָא
אֲמוֹר מַעֲתָה, הִרִי זֶה -[הַצִּבִּי וְהָאֵל] כֹּא לְלַמֵּד עַל פְּסוּלִי
הַמּוֹקְדִשִׁין, וְנִמְצָא לְמַד מֵהֶם. שְׁמַנִּיעַ הַכְּתוּב צִבִּי וְאִילוּ לְפִסּוּלִי
הַמּוֹקְדִשִׁין, מִה בְּהִמַּת פְּסוּלִי הַמּוֹקְדִשִׁין אֵינָה נִיתֵרֶת אֲלָא בְּשִׁחְטָהּ,
אִף חִיָּה בְּצִבִּי וְאִילוּ אֵינוֹ נִיתֵר אֲלָא בְּשִׁחְטָהּ. וְאִילוּ עוֹף אֵין לֹ
שְׁחִיטָה מִדְּבַר תּוֹרָה, אֲלָא מִדְּבַר סוֹפְרִים.
שׁוֹאֵלָה הַגִּמְרָא: מִיָּא הוּא הַתִּנָּא דְּפִלְגִי עָלֶיהָ דְּרַבִּי אֶלְעָזָר הַקֶּפֶר,
וְסוֹבֵר שִׁישׁ לְעוֹף שְׁחִיטָה מִן הַתּוֹרָה.
מִשִּׁבְיָה הַגִּמְרָא: רַבִּי הִיא. דְּתַנָּא, רַבִּי אִימָר, נִאֲמַר (שִׁם י"ב כ"א) 'וְיִזְבַּחְתָּ
מִקְרָב וּמִצְאֵנָה וגו' בְּאִשֵּׁר צוּרִית'. וְהִרִי לֹא מִזְכֵּר בְּשׁוֹם מִקוֹם
שְׁצִיזוּהוּ, אֲלָא מִלְּמַד שֶׁנִּצְטָח מִשֶּׁה בַּעַל פֶּה עַל שְׁחִיטָה הוֹשֵׁט וְעַל
שְׁחִיטָה תְּקֵנָה, וְעַל דִּין שְׁחִיטָה רֹבּ סִימֵן אֶחָד בְּעוֹף, וְעַל רֹבּ שְׁנֵים
בְּכֻחָהּ. וּמִסִּימַת דְּבָרֵי רֵבִי 'רֹב אֶחָד בְּעוֹף וְרֹב שְׁנֵים בְּבִהֲמָה',
מִשְׁמַע שְׁכֵם שֶׁבְּהֵמָה הֵם בִּשְׁחִיטָה דְּוֹקָא הוּא הָדִין לְעוֹף.
שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: הַשּׁוֹחֵט סִימֵן אֶחָד בְּעוֹף שְׁחִיטָתוֹ כְּשִׁירָה. וְנַחֲלִקוּ
אֲמורָאִים בְּאִיזָה סִימֵן הִיא כְּשִׁירָה: אִתְמַר, רַב נַחֲמֵן אָמַר, אוֹ
בּוֹשֵׁט לְבָדוֹ אוֹ בְּקֵנָה לְבָדוֹ. וְרַב אֲדָא בְּרַ אַהֲבָה אָמַר, דְּוֹקָא
בִּשְׁחִיטָה הוֹשֵׁט לְבָדוֹ הָעוֹף כְּשִׁירָה, וְלֹא בִּשְׁחִיטָה תְּקֵנָה.
מִפְרָשָׁת הַגִּמְרָא: רַב נַחֲמֵן אָמַר 'אוֹ וּשְׁט אוֹ קֵנָה', מִשּׁוֹם שֶׁאִתְדִּי
קָטְנִי, וּמִשְׁמַע אֶחָד כָּל דְּהוּ - אִיזָה שִׁידָה. וְרַב אֲדָא בְּרַ אַהֲבָה
אָמַר, 'וּשְׁט לֹא קֵנָה', מִשּׁוֹם דְּמִי 'אֶחָד', הַמִּיּוֹחֵד שְׁבִסִּימְנֵים,
שֶׁעִיקֵר הַחַיּוֹת תְּלִיזָה בּוֹ. וְהוּא הוֹשֵׁט שְׁנִטְרָף אִף עַל יְדֵי נִקֵּב
כִּלְשׁוֹ, מִה שֶׁאֵין כֵּן בְּקֵנָה, שֶׁאֵינוֹ נִטְרָף אֲלָא בְּפִסְיָקָת רֹבּוֹ.
(סִימֵן שְׁחַט חֲצִאִין גִּרְגֵּרָה פְּגִימָה דְּהַמָּטָה הָעוֹף)
מִקְשָׁה הַגִּמְרָא עַל שִׁטָּת רֵב נַחֲמֵן מִבְּרִייתָא: מִיָּבִי, שְׁחַט בְּעוֹף
אֶת הוֹשֵׁט, וְאַחֵר כֵּךְ נִשְׁמַטָּה הַגִּרְגֵּרָה מִמְּקוֹמָהּ, בְּשִׁירָה. וְאִף עַל פִּי
שְׁמוֹטָת גִּרְגֵּרָה הִיא טְרִיפָה, מִכָּל מִקוֹם בְּשַׁעָה שְׁחִיטָתָה עֲדִין
הִיחָה כְּשִׁירָה. אֲבָל אִם קוֹדֵם לְנִשְׁמַטָּה הַגִּרְגֵּרָה, וְרַק אַחֵר כֵּךְ שְׁחַט
אֶת הוֹשֵׁט, הִרִי הִיא פְּסוּלָה, שְׁכֵן נִטְרָפָה קוֹדֵם הַשְׁחִיטָה.
וְאִם שְׁחַט אֶת הוֹשֵׁט, וְלֹאֲחֵר הַשְׁחִיטָה נִמְצָאֵת הַגִּרְגֵּרָה שְׁמוּטָה,
וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם קוֹדֵם שְׁחִיטָה נִשְׁמַטָּה וְהִיא טְרִיפָה, אוֹ אִם לֹאֲחֵר
שְׁחִיטָה נִשְׁמַטָּה וְהִיא כְּשִׁירָה, זֶה הִיא מַעֲשֵׂה שְׁבָא לְפָנֵי חֲכָמִים.

מאי לאו בעוּף דקא בעי

במאן תנא דפליג עליה דרבי אלעזר הקפדן? רבי
היא; דתניא, רבי אומר: "וחבתה... באשר צייתך" -
שנזכרה משה על הישגיו ועל חקנה, ועל רוב
אחד בטוב ועל רוב שנים בבמה. "אחד בטוב".

אִימֹר, רַב נִחְמָן אָמַר: אִי וְיֵשֶׁט אִי קָהָ, רַב אֶדָּא
 פִּיר אֶהֱבָה אָמַר: וְיֵשֶׁט וְלֹא קָהָ. רַב נִחְמָן אָמַר:
 אִי וְיֵשֶׁט אִי קָהָ - אֶחָד קָהָ, אֶחָד כָּל יְהוּדָה; רַב
 אֶדָּא רַב אֶהֱבָה אָמַר: וְיֵשֶׁט וְלֹא קָהָ. מֵאָה אֶדָּא

ההגדרה - בשרה, נשמה הנרגלת ואחר כך שחט

בְּלִיל סֶפֶק בְּשִׁחִיטָה - פְּסוּלָה; וְאִילוּ שִׁחִיטָה בְּנִגְרִית
אִם לְאַחֵר שִׁחִיטָה נִשְׁמָטָה, זֶה הִיא מַעֲשֵׂה, וְאָמְרוּ:
וְנִגְרִית אֶת הַרוֹשֵׁם - פְּסוּלָה. שֶׁחֵם אֶת הַרוֹשֵׁם וְנִמְצָא

לֹא קָנִינוּ - מִשּׁוֹם דִּנְגֻרָת עֶבְדָּא לֹא־יִשְׁתַּמְטִי. תֵּא
שִׁמְעַ: שְׁחַט שְׁנֵי חֲצֵי סִמְנֵי בְּעוֹף - פְּסוּלָה, וְאִין
צְרִיד לֹמֵר בְּבִחְמוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּעוֹף עַד
שִׁשְׁשָׁחוּט אֶת הַנֶּשֶׁט וְאֶת הַזֵּרִידִין! - מִשּׁוֹם דְּנֶשֶׁט

[illegible]

וְשִׁחִיתָהּ בַּשָּׂדֶה; מֵאֵי לֹא בַּעֲוֹן, וּמֵאֵי
וּמֵאֵי גְמֹר - גְּמֹר לְרוּשָׁתָהּ. תֵּאֵר שְׁמֵעַ: פִּיזֵד מוֹלֶקֶת חַטָּ
רֹב בְּשָׂר עַד שְׁמֵעַ לְרוּשָׁתָהּ אוֹ לְקֶנְהָ; הַיֵּנִי לְרוּשָׁתָהּ
וְהַיֵּנִי רְיוּחָהּ - שְׁמֵעַ אוֹ רֹב שְׁמֵעַ: פִּיזֵד מוֹלֶקֶת חַטָּ

היה זהו עולם? בראשית! - דלמא שאני התם, די
 ידעהו בר אווהא דיהודי בי רבא, אתא כי מפסח
 דבני באר: דקום עליו כל עובד, דדיק ליה כובא, ונחכו לו לויש

מַסְכָּם קועה — כירב נחמן. **מאי** הוי עלה — לענין שושה. **דברא** דתלינן בכלבא או בקניא, דאמרין תהם (חולק גיב), ספך כלקה; דתלינן בכלבא או בקניא, דאמרין תהם (חולק גיב), ספך כלקה; דתלינן בכלבא או בקניא, דאמרין תהם (חולק גיב), ספך כלקה;

הַלְלוּהָ לְדָמוּהָ לַיְיִקוֹפָא? - לֹא, לִלְבָּא. תָּא שְׁמַע: מֶלֶךְ יוֹת הַבְּלִיעִינָה; וְאִי אֲמֹרֶת רַחֵם, נְהִי נְמִי דְכִי מַכְר

[illegible]

סימניו וחילוקי ביניהם – נבלה היא לרוב, דבעי
 חשודה בתלוש בפרק קמא (חולין טזא), מריקה
 את המאכלת, ועוד, דמאן דאמר מביה קסבר
 מוליק ומביא במליקה פסול, דבעינן אחר לא
 מיתוקמא מתניתין דפרק קמא (שם יט, ב) דנמצא

הוא אלא מודברי סופרים.
פי אלעזר תקפף? רבי
בבחה... כאשר צייתד' -
שטט ועל הקנה, ועל רוב

בְּבִהְמָה. "אֶחָד עֶזְרָא".
וַיֵּשֶׁט אֶל קִנְיָה, רַב אֲדָא
אֶל קִנְיָה. רַב נַחֲמָן אֲמַר
תַּנְיָ, אֶחָד פֶּל דְּהוּ; רַב

— לא קנה, מאי אחד -
גרגרת פנימה דחמאת
ויושט ואחר כך נשמה
הגרגרת ואחר כך שחט

— אחד בעוף, שיין - שנים בבמה, ריש -
רובו של אחד כמודו, רוב אחד בעוף רוב שנים
בבמה - ראש חיבת למפרע של "כאשר"
היו רובו של אחד כמודו. **אחא** אי מינסמס
מיעה דמא - פירש כמוטטרס, וצרי מינסמס

בְּמִינֵיהֶם שָׂמָּה נִפְסָק הַקֵּדָה אוֹ נִיבָק הַחוּשֶׁשׁ.
וּמִשּׁוּם סֶפֶק דְּרוּסָה לֹא בְּעֵי בִדְקָה, תִּתְּלִין
בְּכָל־בֶּא אוֹ בְּקֵדָה, דַּמְרוּ בִּיֵּאלוּ טְרִיפוֹת¹ וְתוֹלָן
אֶת־הֶן, סֶפֶק בְּלֵבָב סְשׁוּרָא — אִימֵרוּ בְּכָל־
אֶת־הֶן, אִימֵרוּ לִימֵרוּ וְהָפֵךְ מִימֵרוּ אֶת־הֶן בְּכָל־

אם אדמו"ר לעצמו נאקם הוא אולי נאקם
עבדא לאישתמומי. תא
נין בעוף - פסולה, ואין
ההרה אומר: בעוף עד
ההנה

לענין פסח דרוסה, אפילו לא האירינו הימנין
אלא משהו טריפה. בדאמור לקמן (גרא) דהגדרת
הרוסה במשהו, דוידהא מייקאל (ליא) ורבינו
יצחק בן אשר מפרש, דהבא בשמעתין דוידא
משום

ה' ביהודה. תא שמע: הרי שִׁהיה חצי קנה פגום, והוסוף עליו כל
דה; מאי לא בעורף, ומאי גמרו - גמרו לקנה? - לא, בבבמה,
א שמע: כיצד מולקין מטאת העוף? חותך שדרה ומפרקת בלא
או לקנה; הניע לרשט או לקנה חותך סימן אחד ורוב בשור

שנים; תיובתא דרב אדא בר אבהו! תיובתא. מאי הוי עלה?
! - דלמא שאני התם, דאיכא שדרה ומפרקת. מאי? תא שמע:
רבא, אתא כי ממסמס קועיה דמא, אמר רבא: היכי נעביר?
נשחטת

דדחה ליה רובא, וגמרו לו לוושת לאחר מכן. **כלא רוב כשר** – כדאמרן בפרק זה ממה קודם חתיבת הסמינן, ותו מאי מליק. **בעולה** – דבעי דבדילה, כדאמרן לענין עולה – לענין שחיטה. **כדאמרת** – במליקה. **דלא** – מליקה שאני, דאיכא פסוק דבמה. שנקרע חוזה, וחרץ לבדו בסימנן שמה נפסק הקנה או ניקב הרושת. מירינן דהם (חולץ וגר), ספק כדאם ספק שונאי – אימיר לבנה.

וזהו

משום ספק דרוסה. ואתי שפיר דקאמר: וחשט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים, והיינו משום דאין אדמומית חדרושה ניכרת בעור הוושט החיצון האדום, אבל בנקובה — יש לחושט בדיקה אף מבחוץ, וכן משמע ב"אלו טרפות" (חולין מגא.) דקאמר רב: וחשט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים, ולמאי נפקא מינה — לספק דרוסה. ולא קאמר: לספק נקוב. ועוד אמרנו: (שם) שני עורות יש לו

לחושט, ניכר זה בלא זה — כשר, וכשניכר הפנימי היכי ידענא? אי ניכר חיצון אי לאו, כיון דאין לו בדיקה מבחוץ אפילו לענין נקב? ודוחק לומר: כגון שניכר הפנימי מחמת חולי, ובחיצון אין ניכר שום חולי. ודבר רבינו אלחנן הקשה: ואי ודשט יש לו בדיקה מבחוץ, אם כן מאי פריך? ורבי מאיר היכי אבל בשרא? דלמא במקום נקב שחטו ונימא דהוא אבל על ידי בדיקה נראה: ליה שיש שום חולי שאירים כמו דרוסה ואין לו בדיקה מבחוץ. אי נמי, הכי פירשה: וכי תימא דלא הוא אבל בדיקה, פסח וקדשים מאי איכא למימר? דאי אפשר להפריד העור ולבדוק, דאין מום גדול מזה. **רב** אמר מחצה על מחצה כרוב — ובפרק "אלו טרפות" (חולין מדב.) גבי (פסק את) ופסוקת הגררת, דאמא לקמיה דרב ובדיקה כרוב עוביה — מחצה נמי קרי ליה רוב. ובמסקנא דאמר דכולי עלמא מחצה על מחצה אינו כרוב, נראה טפי. **לפי** שאי אפשר לצמצם — אפילו רבי יוסי הגלילי דאמר בפרק שני דבכורות (מא.) אפשר לצמצם — מודה הוא בכלי חרס, כדקאמר התם: הואיל ואית בו גזמות. ויש להוכיח מכאן דהלכה דבידי אדם אפשר לצמצם, מאפסלוגו אמוראי במחצה על מחצה, ובפרק קמא דעירובין (טו.) בפרוך כעומד. ואם אי אפשר לצמצם, היכי שריא מספק? ואפילו למאן דאסר, לא אסר אלא משום דהכי אנגמריה למשה: שחוט רובא, גידור רובא. ומיחו ביד שמיה נראה דהלכה דאי אפשר לצמצם. דאמר בפרק "ארבעה אחי" (יבמות כחא.) לרבי יוחנן דאמר: אחיות איני יודע מי שטאן. ונימא (וכו') רבי יוסי הגלילי דהא לא סתם תנא כרבי יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם. ובפרק "חורק" גיטין (עמא.) דפריך: והא אי אפשר לצמצם. גבי מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת, דמפרש דאתו תרווייהו בחדי הדדי כארבע אמות — התם נמי היו כבידי שמיה, דמסתמא לא כונו לבא בבת אחת. ואם תאמר: בריש עירובין (הב.) גבי לחי המושך מדפנו של מבי, דקאמר רב אשי: אפילו תימא במבי שמונה, מה נפשך? אי עומד נפש — ניתר בעומד מרובה, ואי פרוץ נפש — נידון משום לחי. מאי אמרת, דשוח תרווייהו כי הדדי — הוה ליה ספק דבריהם, וכל ספק דבריהם לחלק. משמע דאי אפשר לצמצם ולברר הדבר? ויש לומר: דלעולם אפשר לברר ולמודד בצמצום על ידי טרחה, אבל לא הטריחוהו חכמים למודד שם מספק, כיון דבין

עומד נפש ובין פרוץ נפש ליכא חשש איסור אלא אם כן הוא שוח, ומילתא דלא שכחא הוא. ואין להקשות על רב אשי, דאפילו כי שו כי הדדי — לשחור, דקיימא לן פרוץ כעומד מותר. דרב אשי קאי ארוב הוא בריה דרב יחושע דאמר התם: לא אמרו אלא במבי שמונה, אבל במבי שבע נותר בעומד מרובה על הפרוץ בו, ואיזה סבר התם דפרוץ כעומד אסור. ודבר רבינו שמועון היה מפרש: דאמוראי דרובא דפרוץ כעומד מצו סברי כרבנן, דאי אפשר לצמצם אפילו ביד אדם, ופליגי כשדומה לנו הדיו מחצה על מחצה. ומאן דשרי — משום דאימא דשחוט רובא, ואפילו חן שוין — רחמנא אמר: שחוט רובא. וכן נגזר פרוץ כעומד, וחשטא נידח טפי הדיא דספק דבריהם לחלק, דאי אפשר לכיון. אבל קשה: דמשמע דבספק דאורייתא דיו אסור משום חששא שמוא חן שוין, אף על גב דאי עומד נפש או פרוץ נפש הוה שרי. והכא שריא אפילו באיסור דאורייתא, כשהחיתר מצוי יותר מן האיסור, וכן גבי פרוץ כעומד. ואם כן, בהחיא דלחי — אפילו דיו ספיקא דאורייתא תשתרי? ונראה ליה: דאיכא התם למיחש שמוא שמונה אמות אינם מצומצמות, ואפילו פרוץ מרובה לא ידא נידון משום לחי, ולהכי דווקא בספק דבריהם יש לחלק. אבל קשה לפירושו: הדיכי דייקא בפרק שני דבכורות (יז.) מהדורא דנמצא מכון בין שתי עיירות, דבידי אדם אפשר לצמצם? ותם נמי, אף על גב דאי אפשר לצמצם ולכוין, מכל מקום מרדים רבנן דמביאין שחי עגלות, משום דכל אחת מביא עגלה ממה נפשך שמת היא קרובה, ואפילו חן מצומצמות — "הקרובה" אמר רחמנא אפילו קרובות ולפירושו קמא אתי שפיר, דלעולם אי אפשר לצמצם ולחיות שהיו שוין. אלא אחת מן הקרובות יתיר, ויראא בשל תנאי. ויש לומר: דלפירושו דרב רבינו שמועון נמי יציאת בשל תנאי קרובה היא — יציאה בה, ואם רחוקה שהיו — תביא בשביל חבירתה. מאי אמרת? שמתא מצומצמות — זה אינו מצוי. ואין להאריך כאן יותר, ובעירובין (הב. ד"ה טסקא) אפשר בעזרת השם יתברך יותר.

והדר ניבדקיה — למעלה מבית השחיטה ולמטה. אין לו בדיקה מבחוץ — לפי שהוא טריפה בנקב משהו ואינו ניכר, וטיפת דם נכנסת לו בפנים בנקב ואינו ניכר. אבל קרוב הפנימי לבן הוא וטיפת דם ניכרת בו, אבל החיצון אדום. ונבדקיה לקנה — שחקנה נבדק מבחוץ, לפי שאינו נטרף אלא ברוב. והדר נטרף לקנה, וחשטא כרובא כסין אחד. ואחר כך יטלו

והושט כולו ויעקרוהו מן החלי, ויחפכוהו ויבדקוהו. חכים יוסף ברי גבריאל ברי יוחנן — דאמרין בפרק "גיד הנשה" (חולין צב,ה.) דשרד ליה שמואל תליטר גמלי ספיקא דטרפתא למיבדק בנזייהו. לישנא אחרינא: כרבי יוחנן בכל מילי. הואיל וצולחו כולו כאחד — לפיכך צריך להוציא את כל דמו. עד שישחוט — ואי ליתנהו בשחיטה, אלא משום דהוצאת הדם, בנקיבה בעלמא סגי. בשעת שחיטה — שדחם חם ויוצא. מאחר שלא הוציאו ויורין — כלומר, אין חיות תלויה בהן, ואין צריך להזכירו אלא משום דם, למה אתה מצריכו שחיטה? דרם בהן מהו — שחיטה משם בעי רבי יהודה? לא? רבי ירמיה לא שמעי ליה הא דרב חסדא. מחצה על מחצה — קא סלקא דעתין לענין שחיטה קאמר. כלומר, סימן שחציו שחוט וחציו אינו שחוט — הוי כאילו רובו שחוט וכשר. רחמנא למשה — כשנסר למשה הלכות שחיטה על פה: לא תשחור רובא. והא דאמר שנצטוה משה לשחוט רוב — היינו מחצה על מחצה, דכיון דלא אישתיר רובא — רוב שחוט קרי ליה. מדרבנן — אבל מדאורייתא כשר. ונפקא מינה דלא מטמא בנבלה. חלקו לשנים — תנור שנטמא אין לו טהרה אלא נתיצה, כדכתיב: "ותחך" ויקרא יאו, ואם נשתיר רובו שלם לאו נתיצה הוא. שאי אפשר לצמצם — שיהו מכוונים. אלא דאי בחד מינייהו איכא רובא, ולא ידענא בהי מינייהו, להלכך לא סלקא טומאה מיניהו. תרי רובי ליכא למימר בחד מנא — דאי האי רובא — האי מיעוטא. אבל לענין שחיטה לא הוזכר רוב אלא בחתיכה, וכי קרינא פלגא רוב חתוך — ליכא דמכחשי ליה, דהאי פלגא דקאי לא מיקרי רוב שלם.

כר

לא תשחור רובא. רב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו פרוץ — הכי אמר ליה רחמנא למשה: שחוט רובא. (סימן: חצי קמיא גרירת פגימה) תנן: חצי אחר בעוף, ואחד וחצי בבבהמה — שחיטתו פסולה; אי אמרת מחצה על מחצה פרוץ, אמאי פסול? הא עכב ליה רוב! — מדרבנן, דלמא לא אתי למעבד פלגא. אמר רב קטינא, תא שמע: חלקו לשנים והן שוין — שניהם מביאין, לפי שאי אפשר לצמצם; הא אפשר לצמצם — מהוירין, אמאי מהוירין? זיל הקא איכא רובא, זיל הקא איכא רובא! אמר רב פפא: תרי רובי בחד מנא ליכא. תא שמע: שחט חצי גרירת ושהה בה

כר

עומד נפש ובין פרוץ נפש ליכא חשש איסור אלא אם כן הוא שוח, ומילתא דלא שכחא הוא. ואין להקשות על רב אשי, דאפילו כי שו כי הדדי — לשחור, דקיימא לן פרוץ כעומד מותר. דרב אשי קאי ארוב הוא בריה דרב יחושע דאמר התם: לא אמרו אלא במבי שמונה, אבל במבי שבע נותר בעומד מרובה על הפרוץ בו, ואיזה סבר התם דפרוץ כעומד אסור. ודבר רבינו שמועון היה מפרש: דאמוראי דרובא דפרוץ כעומד מצו סברי כרבנן, דאי אפשר לצמצם אפילו ביד אדם, ופליגי כשדומה לנו הדיו מחצה על מחצה. ומאן דשרי — משום דאימא דשחוט רובא, ואפילו חן שוין — רחמנא אמר: שחוט רובא. וכן נגזר פרוץ כעומד, וחשטא נידח טפי הדיא דספק דבריהם לחלק, דאי אפשר לכיון. אבל קשה: דמשמע דבספק דאורייתא דיו אסור משום חששא שמוא חן שוין, אף על גב דאי עומד נפש או פרוץ נפש הוה שרי. והכא שריא אפילו באיסור דאורייתא, כשהחיתר מצוי יותר מן האיסור, וכן גבי פרוץ כעומד. ואם כן, בהחיא דלחי — אפילו דיו ספיקא דאורייתא תשתרי? ונראה ליה: דאיכא התם למיחש שמוא שמונה אמות אינם מצומצמות, ואפילו פרוץ מרובה לא ידא נידון משום לחי, ולהכי דווקא בספק דבריהם יש לחלק. אבל קשה לפירושו: הדיכי דייקא בפרק שני דבכורות (יז.) מהדורא דנמצא מכון בין שתי עיירות, דבידי אדם אפשר לצמצם? ותם נמי, אף על גב דאי אפשר לצמצם ולכוין, מכל מקום מרדים רבנן דמביאין שחי עגלות, משום דכל אחת מביא עגלה ממה נפשך שמת היא קרובה, ואפילו חן מצומצמות — "הקרובה" אמר רחמנא אפילו קרובות ולפירושו קמא אתי שפיר, דלעולם אי אפשר לצמצם ולחיות שהיו שוין. אלא אחת מן הקרובות יתיר, ויראא בשל תנאי. ויש לומר: דלפירושו דרב רבינו שמועון נמי יציאת בשל תנאי קרובה היא — יציאה בה, ואם רחוקה שהיו — תביא בשביל חבירתה. מאי אמרת? שמתא מצומצמות — זה אינו מצוי. ואין להאריך כאן יותר, ובעירובין (הב. ד"ה טסקא) אפשר בעזרת השם יתברך יותר.

זיל

אמר ליה ההוא קבא, הכי אמר רבי אלעזר. ואמר ליה וירש
אומרים, אמר ליה ההוא קבא לרבי אלעזר, הכי אמר רבי יוחנן. אין
הורידים צריכים שחיטה דווקא, אלא מנכבן בקוין והן פשרין. ואם
כן בודאי ששהיה ושאר פסולי שחיטה אינם פוסלים בהם.
הגמרא מביאה סייע לדברי רב חסדא מברייטא: תניא ביומיה דרב
חפא, שלא הצריך רבי יהודה ניקוב הורידים אלא בעוף בלבד.
שחט שני חציאי סימנין בעוף פסול, ואין צריך לומר בבקמה. רבי
יהודה אומר, בעוף עד שישחוט את הוושט ואת הוורדין. הרי שלא
הצריך רבי יהודה חיתוך ורידים אלא בעוף ולא בבמהמה.
שנינו במשנה: חצי אחד בעוף וכו' שחיטתו פסולה. אמר, רב
אמר, מחצה על מחצה הרי הוא כרוב. וסוברת עתה הגמרא,
שדברי רב אמורים לענין שחיטה, שהשוחט חצי סימן הרי זה
כשוחט את רובו, ושחיטתו כשירה. ורב פהנא אמר, מחצה על
מחצה אינו כרוב, ואם שחט חצי סימן בלבד שחיטתו פסולה.
מפרשת הגמרא את טעם המחלוקת: רב אמר מחצה על מחצה
כרוב, משום דהכי אמר ליה רב פהנא למשה כשצוהו על השחיטה,
לא תשייר רובא של סימן בלתי שחוט. אבל אם שחט חצי סימן ולא
נשאר שלם אלא חציו בלבד, שחיטתו כשירה. ורב פהנא אמר
מחצה על מחצה אינו כרוב, משום דהכי אמר ליה רב פהנא למשה,
שחוט רובא של הסימן.
(סימן חצי קטניא גרירת גריפה)
מקשה הגמרא על שיטת רב ממשנתנו: תנן, שחט חצי סימן אחד
בעוף, וסימן אחד וחצי בבקמה, שחיטתו פסולה. ואי אמרת מחצה
על מחצה כרוב, אמאי הוא פסול בחצי סימן, הא עבד ליה שחיטת
רוב סימן, שכן לרב מחציתו של סימן היא כרובו.
מתרצת הגמרא: מה שפסלה המשנה שחיטת חצי סימן אינו אלא
מדרבנן. שגזרו חכמים לשחוט את רוב הסימן, משום שאם נתיר
לשחוט את חציו בלבד, הלא לא אית למועבד אף פלגא אלא
ישחוט רק את מיעוטו, ותפסל השחיטה מן התורה.
אמר רב קטינא להקשות על רב, תא שמע, הלכה בידינו, תנור חרס
שנמטא אין לו טהרה במקוה, ואינו נטוהר אלא על ידי נתיצתו.
כמו שנאמר (ויקרא יא לח) בטומאת נבילה, וכל אשר יפל מנגלתם
עליו טמא. תנור וכירים יתן, טמאים הם וטמאים יהיו לכם. ואם
שבר את מיעוטו ונשאר רובו שלם אין זו נתיצה, ועדיין הוא עומד
בטומאתו. ואם חלקו לשנים ושני החלקים הן שוין, שניהם טמאין,
לפי שאי אפשר לצמצם ולקבוע שני החלקים שוים במדויק, אלא
יתכן שחלק אחד גדול במשדו מחבירו. ומאחר שיש בו בחלק זה
את רוב התנור, הרי הוא טמא. ולפי שאין אנו יודעים איזה הוא
החלק הגדול יותר, שני החלקים טמאים.
מסיים רב קטינא את קושיתו: משמע שדווקא משום שאי אפשר
לצמצם שניהם טמאים. הא אילו היה אפשר לצמצם ולקבוע שני
החלקים שוים לגמרי, יהיו שניהם טהורין. ולדברי רב הסובר
שמחצה על מחצה הרי הוא כרוב, אמאי יהיו טהורין. הלא זיל
הבא ו-לך לכאן לחצי האחד, הא איבא בו רובא של תנור, וזיל
הבא לחצי השני, הא איבא גם בו רובא של תנור. ואם כן, יש
לטמא בתורת ודאי את שניהם.
אמר רב פפא לתרץ, אף לרב שמחצה כרוב, לא יתכן לומר כן
בבלי שנשבר, שהרי תרי רובי פחד מנא ליבא - לא יתכן שהיה
פעמים רוב באותו הכלי, שהרי אם לחצי זה יש דין רוב. בהכרח
שלחצי השני יש דין מיעוט.
עוד מקשה הגמרא על שיטת רב: תא שמע, שחט חצי גרירת
והפסיק ושהה בה

אם נשתמיה לאוה ויהר ו-ואחר כך נבדקה, הלא לאחר השחיטה
אי אפשר לבדוק מנקה, שהרי דלמא במקום נקב קשחית ואי
אפשר להבחין בנקב. ואם נבדקה מבחוץ ויהר נשתמיה, הלא
בדיקה זו אינה מועילה. דהאמר רבה, וישט אין לו בדיקה מנקה
מבחוץ, אלא מבפנים, שכן נקיבת הושט אסורת במשדו, ומאחר
שצידו החיצוני של הושט הוא אדום, יש לחשוש שנכנסה טיפת
דם בנקב וסתמה אותו, ואי אפשר להבחין בו. ואין בדיקה מנקה
מועילה אלא מצידו הפנימי של הושט שהוא לבן, ועל כן טיפת דם
ניכרת בו, אבל קודם השחיטה אי אפשר להופכו ולבדוק מבפנים.
אמר ליה רב יוסף בריה ו-בנו של רבא, לרבא, נבדקה לקנה
מבחוץ, ואחר כך נשתמיה לקנה לבדו ולבשריה - ובכך נבשר את
העוף לאכילה, שכן שחיטתו בסימן אחד, ויהר לפניה לישט
ולבדקה - ולאחר השחיטה נעקור את הושט ממקומו ונהפכנו,
ונבדקנו מצידו הפנימי אם יש בו נקב או לא. ואמר רבא בשבח
עצת בנו, חכים יוסף ברי - חכם יוסף בני בפרשות כמו רבי יוחנן.
מוכיחה הגמרא: אלמא 'סימן אחד בעוף' דקאמר תנא משנתנו, או
האי ו-ושט) או האי ו-קנה) קאמר, וכדברי רב נחמן.
שנינו במשנה: רבי יהודה אומר עד שישחוט את הורידין. אמר רב
חפא, לא אמר רבי יהודה שצריך לשחוט את הורידים אלא בעוף,
הואיל והדרך היא להיות צולח בולו באחד בלא לנתחו לנתחים.
לפיכך צריך לחתוך את ורידיו כדי שיצא כל דמו. אבל בבקמה, כיון
דמנתחה אכר אמר קודם מליחתה או צלייתה, לא צריך לשחוט את
ורידיה, ואף בלא כן יוצא דמה בצליה או במליחה דרך מקומות
חיתוכה.
מקשה הגמרא: למימרא ו-וכי תאמר) דמעמא דרבי יהודה משום
איסור אכילת דם הוא, ולא משום דין שחיטה. והתנן, רבי יהודה
אמר, עד שישחוט את הוורדין. ואם הוא כדי שיצא הדם למה
צריך לשחוטם בדווקא, הלא די בנקיבתם. מתרצת הגמרא: אימא
עד שישחוט את הוורדין, ואף לרבי יהודה אין צריך לשחוטם. ומאי
'עד שישחוט' שאמר רבי יהודה, עד שישחוט אותם בשעת השחיטה
ולא לאחריה. ולהלן יבואר טעם הדבר.
ושבו מקשה הגמרא: תא שמע, וורדין בשחיטה. דברי רבי יהודה.
ומשמע דווקא בשחיטה, ואין די בנקיבתם. מתרצת הגמרא: אימא,
וורדין צריך לנקבן בשעת שחיטה, דברי רבי יהודה.
ושבו מקשה הגמרא: תא שמע, אמר לו חכמים לרבי יהודה, מאחר
שלא הוצרכו וורדין בשחיטה אלא כדי להוציא מהן דם, מה לי אם
חותכם בשחיטה, מה לי בנקיבה שלא בשחיטה. ומפלל שאלת
חכמים משתמע, דרבי יהודה סבר שהורידים הם דווקא בשחיטה
ולא בנקיבה.
מתרצת הגמרא: לעולם גם לרבי יהודה די בנקיבת הורידים ואין
צריך לשחוטם, אלא הכי קאמר ליה ו-ליה) חכמים לרבי יהודה,
מאחר שכל טעם נקיבת הורידים הוא כדי שיצא הדם, מה לי
לנקבן בשעת שחיטה, מה לי לנקבן שלא בשעת שחיטה. ומדוע
אתה מחייב לנוקבם בשעת שחיטה בדווקא. והוא ו-רבי יהודה)
סבר, דווקא בשעת שחיטה אית דם דחיים - יוצא הדם דרך הנקב
שבורידים, לפי שהוא עדיין חם. אבל שלא בשעת שחיטה לא אית
דם דרך הנקב, משום דכבר קריה.
הגמרא מביאה ספק בדיון שחיטת ורידים לשיטת רבי יהודה: בעי
רבי ירמיה, וורדין לרבי יהודה, אם שהה בהן והפסיק באמצע
שחיטתם כשיעור שהיה הפוסלת בשחיטה, או שלא חתכם דרך
הולכה והבאה אלא דרם בהן בכח עם הסכין כאופן דרסה הפוסל
בשחיטה, מהו דינם. האם מצריך בהם רבי יהודה תורת שחיטה,
או שדי בהם בכל חיתוך שהוא.

כשיעור זמן שיש בו כדי לשחוט שחיטה אחרת, ואחר כך נקמה
לשחיטה, שחיטתו כשירה. וסברה הגמרא בקושייתה שמדובר
בבהמה, ועל כן הקשתה. ואי אפרת מחצה על מחצה כרוב, הרי
לאחר שנשחט חצי הקנה הרי הוא כמו שנפסק רובו, ואיכא
שכן אינו מצטרף למעשה השחיטה של החצי השני מכיון ששהה
בניהם. מתרצת הגמרא: מי סברת שמדובר בבהמה, לא כן הוא,
אלא מדובר בעוף שדי לו ביטמן אחד. לפיכך שהה לאחר שחיטת
חצי קנה, ואחר כך השלים את השחיטה ממה נפשך שחיטתו
כשירה. אי מחצה על מחצה כרוב, הא בשחיטת חצי כר עבד
ליה שחיטת רובא, ומן התורה אינו צריך כלל להמשיך ולשחוט.
ואי מחצה על מחצה אינו כרוב, בחצי קנה בלבד לא עבד ולא כלום
ועדיין לא נטרפה, ועד שלא שחט יותר מחציה עדיין לא התחיל
כלל מעשה השחיטה.

הגמרא מקשה מברייתא נוספת על רב: תא שמע הרי שחיטה חצי
קנה של העוף פגום והסוף עליו כל שהוא וגמרו, שחיטתו כשירה.
ואי אפרת מחצה על מחצה כרוב, הלא אם נפסק חצי הקנה נטרפה
החיה, ואיך הברייתא מכשירה אותה.

אמר רבא, שאני לענין נטרפה שמודה בה רב שאינה אלא ברוב
קנה, משום דבריהם בעינן רוב הנראה לעינים, כלומר, מעט יותר
מחציו שהוא ניכר לעינים ולא חצי בלבד.

אמר ליה אביי לרבא, וכי לא כל דבן הוא, ומה נטרפה דבאברים
מסוימים אף בנקב משהו מיטרפא ומכל מקום היכא דבעינן רובא
לחטירה ובכגון בפסיקת הקנה? בעינן רוב הנראה לעינים ואין די
בחצי, שחיטה דעד דאיכא רובא לא מיתפשטא בשום מקום, לא כל
שבין דבעינן בה רוב הנראה לעינים.

מכאן קושיא זו מפרשת הגמרא את המחלוקת באופן אחר: אלא
דבולי עלמא מודים שבשחיטה מחצה על מחצה אינו כרוב, וכי
איכא מחלוקתם דרב ודרב כהנא, לענין פסח הקרב בטומאה
אחרת. שכן כשרוב הציבור טמאים הם מקריבים פסח בטומאה
ואינם נדחים לפסח שני. ונחלקו רב ורב כהנא, הרי שחיי וישראל
מחצה מהוירים ומחצה טמאים, רב אמר מחצה על מחצה כרוב, ורב
הטמאים מקריבים את הפסח בטומאה והטהורים בטהרה. ורב
כהנא אמר, מחצה על מחצה אינו כרוב, אלא הטהורים עושים
פסח ראשון, והטמאים נדחים לפסח שני.

שואלת הגמרא: והתם בפסח, מאי טעמא דרב שמחצה עושים פסח
בטומאה, הלא בכל התורה מחצה אינו כרוב. ומשיבה: משום
דבתיב בפסח שני (במדבר טז-א), 'איש איש כי יהיה טמא לנפש, אש
נדחה לפסח שני ואין ציבור נדחין לפסח שני, אלא עושים פסח
בטומאה. וחצי ציבור אף שאינו בכלל 'רוב' מכל מקום אינו בכלל
'יחידים'.

שנינו במשנה: רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשירה.
מקשה הגמרא: הלא כבר תנינא תרא זימנא דין זה, שכן נאמר
ברישא 'רובו של אחד כמותו'. (הכש פשח סימן)

מתרצת הגמרא: אמר רב הושעיא, תרא משתי בבות אלו מדברת
בחולין, ותרא מדברת בקדשים. וצריך להשמיענו דין רוב גם
בקדשים וגם בחולין. משום דאי אשמועינן בחולין, היינו אומרים
שדווקא התם הוא דפגי ליה בשחיטת רובא, משום דלאו לרם הוא
צריך, ואין שום צורך בדם. אבל בקדשים, לרם הזבח הוא צריך
כדי לוורקו על המזבח. איכא לא תיכני ליה בשחיטת רובא של
סימן אלא צריך לשחוט עד דאיכא בוליה - עד שיהיה כולו שחוט,
כדי שיצא כל הדם.

ואי אשמועינן בקדשים, היינו אומרים שדווקא בהם צריך לשחוט
רוב סימנים, משום דלרם הוא צריך, אבל בשחיטת חולין דלרם לא
צריך, איכא בפלגא סימן סגי ליה. קא משמע לן, שבין בחולין ובין
בקדשים השחיטה כשירה ברוב סימנים.

שואלת הגמרא: הי מהבבות מדברת בחולין, והי מהן מדברת

בקדשים. אמר רב כהנא, מסתברא שרישא בחולין וסיפא בקדשים.
וממאי מוכח כן, מדקתני ברישא 'השוחט אחד בעוף ושנים
בבהמה'. ואי סלקא דעתך שרישא בקדשים, 'המולק אחד בעוף'
מיבעי ליה לומר, שהרי עוף קדשים דינו במלקה.
מקשה הגמרא: אלא מאי תאמר, שסיפא בקדשים, הלא שנינו בה
'רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשירה', ואם מדובר
בקדשים 'מליקתו כשירה' מיבעי ליה לומר. מתרצת הגמרא: הא לא
קשיא, שכן אידי דסליק ו-מתוך שמסידו התנא בסיפא מדין
בהמה, תנא נמי 'שחיטתו כשירה' ולא 'מליקתו'. אלא 'השוחט'
האמור ברישא, מכדי ו-הרי' על עוף קאי, שכן הוא סמוך לחיבת
'עוף', כדתנן 'השוחט אחד בעוף', ואי סלקא דעתך שהוא אמור
בקדשים, 'המולק' מיבעי ליה.

הגמרא מביאה עוד הוכחה שהרישא מדברת מחולין: רב שימי בר
אשי אמר, יש להוכיח שרישא בחולין מהכא. דקתני ברישא 'סימן
אחד בעוף', ואי סלקא דעתך שמדובר בקדשים, הא איכא עולת
העוף דבעי למלוך בה את שני הסימנים.

מקשה הגמרא: אלא מאי תאמר, שסיפא בקדשים, הלא שנינו בה
'רוב אחד בעוף'. ואם מדובר בקדשים הא איכא עולת העוף דבעי
למלוך בה שני סימנים. מתרצת הגמרא: על הסיפא לא קשה, שכן
מאי 'רוב אחד בעוף', רוב של כל אחד ואחד מהסימנים. וכדין הוא
דמשום עולת העוף ליתני 'רוב שנים' גם בעוף כמו ששנה בבהמה,
אך מכיון דאיכא סלקא דעתך העוף דפגי ליה במליקת חד סימן, משום
הכי לא פסיקא ו-מוחלט ליה לתנא לשנות 'רוב שנים', אלא שנה
'רוב אחד' שהוא מתפרש בשני פנים.

הגמרא מביאה עוד הוכחה שהרישא מדברת בחולין: רב פפא
אמר, יש להוכיח שרישא בחולין מהכא. דקתני בה 'רבי יהודה
אומר, עד שישחוט את הורידיו, ופליגי רבנן עליה וטוברים שדי
בשחיטת סימנים. אי אפרת בשלמא שהרישא מדברת בחולין,
וצריך לנקוב את הורידים משום אסור דם, שפיר אמרו חכמים
שאינן צריק לנקובם בשעת שחיטה. אלא אי אפרת שמדובר
בקדשים, אמאי פליגי רבנן עליה. הלא בקרבנות הוא עצמו לרם
הוא צריך כדי לוורקו על המזבח, ולא יתכן שלא יסכימו חכמים
שלכתחילה יש לשחוט גם את הורידים כדי שירבה הדם הנורק
על המזבח.

הגמרא מביאה עוד הוכחה שהסיפא מדברת בקדשים: רב אשי
אמר, יש להוכיח שהסיפא מדברת בקדשים מהכא. דקתני במשנה
הבאה שהיא המשך לסיפא של משנתנו, 'השוחט שני דאשין כהחד
ו-שתי בהמות בבת אחת שחיטתו כשירה'. והשוחט' משמע דיעבד
אין, שאם שחט שחיטתו כשרה, אבל לבתחלה לא יעשה כן. אי
אפרת בשלמא שמדובר בקדשים, תינינו הטעם דלבתחלה לא
ישחוט שניים יחד, משום דתני רב יוסף, נאמר בקדשים (ויקרא טז ה),
'תזבחנהו'. ותיבת 'תזבחנהו' מורכבת משתי תיבות, 'תזבח הוא',
ושני דינים למדנו מתיהבה זו. ממשמעות 'תזבח' שהוא לשון יחיד
למדנו, שלא יהו שנים שוחטים ובה אחד אלא אדם אחד בלבד
ישחטנו. ומ'תזבחנהו', 'תזבח הוא' למדנו שלא יהא אדם אחד
שוחט שני זבחים בבת אחת. ואמר רב כהנא בביאור הדרשה
הראשונה, שאף על גב שקריאתה של 'תזבחנהו' בוי' היא בלשון
רבים ושאר שנים שוחטים קרבן אחד, מכל מקום 'תזבחנהו' בכתוב
חסר בתיב, שמשמעותו לשון יחיד. אלא אי אפרת שהסיפא
מדברת בחולין, הלא אפילו לבתחלה נמי מותר לשחוט שני
בהמות בבת אחת, ומדוע שנתה המשנה לשון 'השוחט'
שמשמעותה שרק בדיעבד שחיטתו כשירה.

הגמרא מביאה שיטה נוספת המעמידה את הרישא בחולין ואת
הסיפא בקדשים: ואף רבי שמעון בן לקיש סבר שהרישא מדברת
בחולין ואילו הסיפא מדברת בקדשים. דאמר רבי שמעון בן לקיש,
מאחר ששנינו ברישא 'רובו של אחד כמותו', למה שנינו גם בסיפא

ז"ל הכא איכא רובא — ואם תאמר: מאי קשיא ליה? דכי אמר נמי הכי: האי אנמריה רחמנא למשה לא תשייר רובא, כדלעיל, הרי אין כאן רוב וטורחין ויש לומר: דתלוי הדבר בחשיבות, דמשום דחשיב ליה מחצה כרוב שרי לעיל, דיש כאן שיעור הכשר שחטה. וכאן נמי יש חשיבות, מחצה דינו כרוב. **דבול** לעלא מחצה על מחצה אינו כרוב — ואם תאמר: בדפרק קמא דעירובין (טו), פסקין בר פפא, דאמר פרוך כעמוד מותר והיה נראה לחלק בין שאר איסורין בדבר התלוי בחיות, אי לאו דמיתתי עלה לעיל דתנור. וגם תימה: דבעירובין לא מיתתי לה, והנורו דמיתתי להם לא מיתתי הבא ושמן יש לחלק, דהכא איסור וטמאה, והלם לענין מחציות, ולא דמי.

איש נדחה ואין ציבור נדחין — תימה: בדפרק קמא דטוהרין (טז), גבי "דורצא את האיש ההוא" וגו', דרשין: איש ואשה אתה מוציא לשעריך, ואי אתה מוציא כל השבט כולו לשעריך. והכא לא ממעטי מ"איש" אלא רוב ישראל! ויש לומר: דהתם מצונו שחלק הכתוב בין יחיד למרובים משום עיר בעלמא לענין עיר הנדחת, לפיכך מסתברא לחלק משום שבת ולומר דלא מיקרי איש, אי נמי, טובא איש ואשה כתיבי התם. **אבל** בחולין דלא לזד הוא צריך אימא בפלגא סגי — והא דקתני חצי אחד בעוף, ואחד חצי בבחמה שחטתה פסולה — היינו סיפא דאיירי בקדשים.

ומירק אחר שחטתו על ידו — "מירק" לשון גמר, כדאמרינן במדרש וירושלמי סוף פרק קמא דראש השנה: מי שהתחיל במצה אומרים לו: מרוק.

אם

כדי שחיטה אחרת — היינו שיעור שהיה. וגמרה — קא סלקא דעתין בבחמה קאי, דבעיא רוב שנים, ומאי גמרה — לשחיטה. ואי מחצה כרוב — כיון דשהה בחצי — אולא לה שחיטה, והויא לה כפגימה בעלמא, ואיטרפא לה בפסוקת הגרגרת! אלא שמע מינה אינו כרוב, ופסוקת הגרגרת ברובא בעינן, לא כעוף — דממה נפשך כשרה כדמפרש. הא עבר ליה רובא — ואיתכשרא מקמי שהיה. לא עבר ליה כלום — מעשה טרפה, חצי קנה פגום — בעוף. רוב הנראה לעינים — כלומר, רוב גמור, שהוא ניכר. מה טרפה — דאיכא במקומות טובא דמיטרפא בהו במשה, כגון נקבות הוושט והריאה והדקין. בעינן רוב הנראה לעינים — במקומות שהזכר בהן רוב, כגון בקנה ובחוט השדרה. שחיטה דעד **דאיכא רובא לא מתבשרא** — דאפילו מאן דמכשר — משום דקרי ליה רובא הוא, ובמיעוטא כולחו מודו. מחצה על מחצה **כרוב** — וטוהרים עושין לעצמן בטרה"ה וטמאין עושין לעצמן בטמאה ולא מידחו לפסח שני בחידין. אינו כרוב — ונרחיק הטמאין לשני. והתם מאי טעמא דרב — הא בעלמא אמרת דלא הוי רובא דכתיב **איש איש כי ידחה טמא** — ידחה לשני. ופלגא, נדו דרובא לא מיקרי, מיהו מכלל יחידין נפקי להו, ולא מידחו. לרם הוא צריך — לזריקה. מליקתו כשרה מיבעי ליה — כלומר, אעוף איבעי ליה למיתני: מליקתו כשרה, והדר ליתני אבהמה: שחטתה כשרה. הא לא קשיא — גבי חרדי תננהו, וכי סליק מבחמה נקט שחיטה. אלא **ירשא** — כי תנא השוחט, מכדי בעוף קאי — וכו' בתחיל הוראות, והכי סמך ליה שחטה בעוף קדשים? "המולק" מיבעי ליה! הכי גרסין: מאי רוב אחד רוב כל אחד ואחד — ולא גרסין "אלא". לא פסיקא ליה — ותנא מילתא דמשמע בתרומה. דהכי משמע: רוב כל אחד בעוף כשרה; היכא דסיג בחך כגון טטאת — הוי רוב ככולו, היכא דנבי תרין — הוי רוב כל אחד ככולו. שפיר — משום הכי פליגי רבנן עליה. דכיון דלא החזירו וורידין אלא משום דם, מה לי בשעת שחיטה ומה לי לאחר שחיטה? אלא בקדשים — היכי פליגי רבנן עליה? **הוא עצמו** — כל עצמה ועיקרה של שחיטת קדשים לדם היא צריכה. תובא — "לרצונכם תובחזהו", ואמרינן לקמך: "תובחזהו" כתיב, ויש אם למסורת. "תובח" משמע דלשחט יחיד קאמר ולא לשנים, מילא כתיב "ותובחזהו", ומדכתיב "הוא" משמע נמי אובת, שאף הוא יתא יחיד. ואמר רב כהנא — גרסין. הא דריש לקיש בסדר יומא (ל"ב), גבי הביאו לו לכהן גדול את התמיד. קריצו — מפרשין התם: ברוב שנים, שלא היה יכול למרק ולגמור את השחיטה כולו. לפי שכל עבודת יום הכפורים אינה כשרה אלא בו, דכתיב "באחרי מות" ויקרא טו: "וכפר הכהן אשר ימשח אותה", והיה צריך לאחור מהר את המזרק ושלח להם — לפיכך חותך בו כדי הקשר השחיטה, ומניחה, וממחה לקבל.

ומירק — כהן אחר שחטתו על ידו — בשבילו, כמו (עירובין פ"ב), מערב אדם על יד בנו ובתו — בשבילם. ומפני ששנינו שם דצריך למרק, יכול לא מירק יהא פסול, דבקדשים לא סגי ברוב שנים? לכך — הוצרך לשנות כאן: רוב אחד בעוף וכו', דרישא — חולין הוה שמענין מינה, ותנא סיפא משום קדשים. ופרכין: יכול לא מירק יהא פסול? בתמיה, הא אם כן הויה לך הא מריקה עבודה באדם אחר שלא בכון גדול, ותניא: כל עבודת יום הכפורים כו'. ברייתא היא בשבילו והוריות (י"ב), מוצא

אם כן הוי ליה עבודה באחר - הוה מצי נמי למיפרך: אם כן הויא ליה שחיטה בשנים, כיון דאם לא מירק פסול, ואין שנים שוחטין בזבח אחד אפילו בזה אחר זה, כדמוכח לקמן בשמעתין, ואם תאמר: ומאי קשיא ליה מעבודה באחר? הא בפרק "טרף בקלפי" (יומא מבא) איכא מאן דסבר אפילו שחיטת פר כהן גדול בזה, ואפילו מאן דפסיל - היינו דוקא

פרו, דקאמי לחובת יום הכפורים וקאי עליה אחריו וזקוק. אבל ממדי, דלא שייך לחובת יום הכפורים ולא קאי עליה אחריו וזקוק - לא ויש לומר: דמכל מקום פסול מדרבנן. **למה** לי למרק - ואף על גב דבחוץ נמי בעינן כל השנים לתחלה, מכל מקום כיון שיש דוקא בדר - לא היה לנו לעשות על ידי אחר. **אמר** ריש לקיש משמיה דלוי סבא אינה לשחיטה אלא בסוף - אף על גב דרבא סבירא ליה הכי בפרק שני דבזבחים (לכא), אפילו הכי לא חשיב ליה בהדי תלת דהלכה בריש לקיש לגבי רבי יוחנן בריש פרק "החולין" (בבבא זכא, א) משום דהך משמיה דלוי אמרה ריש לקיש. **כגון** ששחט סימן אחד בחוץ - פירש בקונטרס: בעוף קדשים. וקשה לפירושו: ומאי טעמא דמאן דפטר? כיון דבמליקה בחוץ לא מחייב אלא בשחיטה. ואי עשה בהכשר שחיטה בחוץ ורב יוסף נמי, למה ליה למינקט: שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף? הוה ליה לממר: משום דהכשר שחיטת העוף בסימן אחדו ועוד: דנקט רב יוסף דאחר בחוץ ואחד בפנים נמי פסולה, משמע: הא שניהם בפנים - כשרה. ואי בעוף - הא אין הכשרו אלא במליקה, ר"חייב? הוה ליה למינקט, ולא "פסולה!" ונראה לפרש דאיידי בבבא, "רפסולה" דנקט רב יוסף לאו דוקא, דחייב נמי לכולי עלמא. דאי חייבא ליכא - אם כן לוקי פלוגתא דבסימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים, ופלגי בהויבא. ומאי מוקי לא במיעוט סימנין בחוץ וגמרו בפנים? ואם תאמר: ובסוף פרקין (מבא) גבי הא דתניא: השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודה וזה חייב שלש חטאות. ומוקי לה בחטאת העוף, שהיה חצי קנה פגום והוסף עליו כל שחוט, דאיתו כולו בהדי הדדי, ולזה נקט חטאת ולא נקט זבח, שבשאר זבח מכי שחט סימן אחד לעבודה וזה אסור, ותו לא מחייב משום שחטי חוץ. והשתא, אבתי כיון דבבבא נמי מחייב בסימן אחד משום שחטי חוץ - לשמעתינן וזה, ובחצי קנה פגום. ואף על גב דסימן אחד לא מחייב משום שבת, שלא תקן כלום, מה בכך? מכל מקום כשיגמור סימן שני מיהא ליחייב משום שבת! ויש לומר, דהא דמחייב בסימן אחד בזה - היינו משום דגמר השני בפנים. אבל הכי דאיידי בשחט לעבודה וזה, מכיון דנאסרה בסימן ראשון - לא חשיב סימן שני אלא כמחחק בעפר. והי נמו נתקלקלה בשחיטה, דאמר בסמוך דאגלי מילתא למפרע ודאי שחיטה היא כלל גבי פרה. לכך נקט עוף דהכשר בסימן אחד, וכן פירש לקמן בקונטרס. **אירע** פסול בשחיטה - פירש הקונטרס: כגון תנבלה, ורבינו תם מפרש: פסול של מלאכה אחרת, דומיא דהזאה. דאי אמרת בשחיטה נמי יש חילוק במלאכה בין קודם פסולה בין לאחר פסולה, אם כן לפלוג בשחיטה עצמה, ואמאי נקט הזהו? ואף על גב דאיידי בפסול מלאכה, מכל מקום קאמר שפיר בסמוך, שאני נתקלקלה בשחיטה דאגלי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל. דכיון דנתקלקלה אף אם כן לא נעשה עדיין כלום לשם פרה בכשרות. אבל אירע פסול בהזאה - אין לחוש, דכבר נעשית השחיטה בכשרות. **לר"י** גבירי בחד ויבזא קאמרת - תימה: דאף על כרחי שלא היה שנים שוחטין אחד אחד - היינו לתחלה, אבל דריעבר כשר. כמו אחד שוחט שני וזבחים. דמוקי לעיל מתניתין דשוחט שני אכשאי באחד שחיטתו כשרה בקדשים. ואם כן אבתי לפלוג בהכשר דפרה ויש לומר: דכיון דלתחלה אסור - מילתא דלא שכיחא ודא. אף על גב דפריך: לפלוג בשני סודרים - הא שכיחא בספי. והוינן

מצוה למרק - משום דם. ואני שמעתי ביזמא: משום "ברוב עם הדרת מלך". ואין לבי כך, דאם כן כל עבודות נמי, והרי הכתוב הקפיד בכך גדול וגירש את רוב עם. **אינה לשחיטה** - אין השחיטה קרייה שחיטה אלא בסופה. ולקמיה מפרש למאי הכתבת. **ישנה לשחיטה** - הכל קריי שחיטה. **פסולה** - ואפילו למאן דאמר אינה לשחיטה אלא לבסוף ולא מקריי שחיטת גוי, מידו שחיטת ישראל נמי לא הויא, והויא לה כקץ בעלמא ואיטרפא לה. **מעשה מרשע** - מעשה שהיה כדי ובשעור לטורפה בו, נעשה בה ביד גוי. עולת העוף למעלה מחוט הסיקרה, חטאת העוף למטה, כדאמר בזבחים (סדב, סהא, א). **שהרי עשה בה [מעשה חטאת העוף] למטה** - במקום פסולה, מעשה שהוא חשוב בחטאת העוף להכשירו בכך. שמליק חטאת העוף בסימן אחד, הילכך הכי נמי חשיב לפסול, אף על גב דבעולה לא הוי סוף מליקה עד גמר השני. **מחייב** - משום שחטי חוץ. **מר לא אמר הכי** - דאילו בעוף, אם שחט סימן ראשון בחוץ - מחייב, שהרי דבוחת כשר בפנים במליקת חטאת העוף. השוחט עוף קדשים בחוץ חייב, דילין מריבויא ד"אשר שחט" בשחיטת קדשים בפרק "השוחט" (קא, א) אבל המולק את העוף פטור. כל העוסקין בפרה - ארומה. בתחלה ועד סופה - באחת עבודותיה, בין באמצע ובין בתחלה ובין בסוף. **מטמא את הבגדים** - כדכתיב (במדבר יט): "עץ ארו ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שריפת הפרה", וסמך ליה "וכבש בגדיו הכותן" וגו', וכתיב בשריפתה: "והשורף אותה" וגו', ותניא בספרי: אם חשליך את האזוב מטמא בגדים, השורף לא כל שכן? מה תלמוד לומר "והשורף" - בא הכתוב ולימד על כל העוסקים בפרה מתחלה ועד סוף שידו טעונים תבכוסת בגדים. **ופוסלין אותה במלאכה** - אם נתעסקו עמה במלאכה אחרת, כגון ששחט אותה עמה דלעת. דתניא (ספרי פרשת חקת) "ושחט אותה" - בא הכתוב ולימד על הפרה שתהא מלאכה פוסלתה בשחיטתה, "והשף את הפרה" - בא הכתוב ולימד שתהא מלאכה פוסלת בהשפחתה. **בשחיטתה** - כגון שנתבכסה אינה מטמאה בגדים - שאין כאן עבודה, ואם אסף אפרה או שרפה ולא נגע בה, או אפילו נגע בה בפשוט כלי עץ, שלא טמאתו משום נבלה - אינו טמא משום מתעסק בפרה, שאין כאן פרה אדומה. **בהזאתה** - בהזאת דמה, שהיה מזה הימנה שבע פעמים כנגד פתח של היכל. כדכתיב (במדבר יט): "והזה אל נבח פני" וגו'. **קודם מטמאה בגדים** - דמתעסק בפרה הוא, וכבר נעשית שחיטתה בהזאה, דלאו שחיטה היא כלל - שהרי סופה הוכיח, אבל היכא דנגמרה שחיטה ממנו, אימא לך דכולה קרייה שחיטה מתחלה ועד סוף. **לפלוג נמי** - האי תנא בהכשרא דפרה, אפילו בפרה שלא נפסלה יש לחלק בין בגדים לבגדים. סתימאה

אבתי: לאו אתמר עליה, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: זו דברי רבי אלעזר ברבי שמעון

סתימאה

היא כלל. דכיון דנתקלקלה אף אם כן לא נעשה עדיין כלום לשם פרה בכשרות. אבל אירע פסול בהזאה - אין לחוש, דכבר נעשית השחיטה בכשרות. **לר"י** גבירי בחד ויבזא קאמרת - תימה: דאף על כרחי שלא היה שנים שוחטין אחד אחד - היינו לתחלה, אבל דריעבר כשר. כמו אחד שוחט שני וזבחים. דמוקי לעיל מתניתין דשוחט שני אכשאי באחד שחיטתו כשרה בקדשים. ואם כן אבתי לפלוג בהכשר דפרה ויש לומר: דכיון דלתחלה אסור - מילתא דלא שכיחא ודא. אף על גב דפריך: לפלוג בשני סודרים - הא שכיחא בספי. והוינן

סִימָנִין בְּחוּץ, וְגִמְרוּ לְרֹב הַסִּימָנִים בְּפָנִים. לְמָאן דְּאָמַר יִשְׁנָה
לְשָׁחִיטָה מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף, מִיִּתְיָיב מִשּׁוּם שְׁחִיטַת חוּץ, שֶׁכֵּן אִם
שְׁחִיטַת הַמֵּיעוּט הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַסִּימָנִים קְרוּיָה שְׁחִיטָה. אֲבָל לְמָאן
דְּאָמַר 'אֵינָה לְשָׁחִיטָה אֵלָּא בְּסוֹף', לֹא מִיִּתְיָיב מִשּׁוּם שְׁחִיטַת חוּץ,
שֶׁכֵּן תַּחֲלִיל הַשְׁחִיטָה אֵינָה קְרוּיָה שְׁחִיטָה אֲלָא רַק סוֹפָה.
מִקְשָׁה גִּמְרָא עַל רַבִּי יוֹחָנָן הַסּוֹבֵר 'יִשְׁנָה לְשָׁחִיטָה מִתְחִלָּה וְעַד
סוֹף' מְדַבְּרִי הַמְשָׁנָה בְּמִסְכָּת פְּרָה: מִתִּיב רַבִּי יוֹדֵא, שֶׁנִּינוּ בְּמִשְׁנָה
(פִּיד מִיד), כָּל הָעֹסְקִין בְּעִבּוּדוֹת פְּרָה אֲדוּמָה, מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף
עֲשִׂיתָה נְטִמָּאִים, וְאִם מְטַמְּאִין אֶת הַגְּגָדִים שְׁעִלִּיהֶם. וְכֹמוּ כֵּן הָרִי
הֵם פּוֹסְלִין אוֹתָהּ בְּמִלְאכָה אַחֲרָה, שֶׁכֵּל הַעוֹסֵק בְּעֲשִׂית הַפְּרָה
בְּכָל אַחַת מִעִבּוּדוֹתֶיהָ, אִם בּוֹ בּוֹמֵן הוּא עוֹסֵק בְּמִלְאכָה אַחֶרֶת
הָרִי הוּא פוֹסֵל אוֹתָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְסִיחַ אֶת דַּעְתּוֹ מִהַפְּרָה. וְאִין
עֲשִׂית הַפְּרָה מְטַמְּאֵת אֶת הַעוֹסְקִים בָּהּ, אֲלָא כְּשֶׁהָיָה נַעֲשִׂית
בַּחֲשֵׁר. אֲבָל אִם אֵירֵעַ בָּהּ פְּסוּל בְּשָׁחִיטָתָהּ, וְכֹגוֹן שֶׁנִּתְנַבְּלָה
בְּשָׁחִיטָה, כִּין עֵסֶקוֹן בָּהּ בְּתַחֲלִיל הַשְׁחִיטָה קוֹדֵם שְׁאִירֵעַ פְּסוּלָהּ
וְכִין שְׁעִסְקוֹ בָּהּ לְאַחַר שְׁאִירֵעַ פְּסוּלָהּ, אֵינָה מְטַמְּאָה אוֹתָם וְאֵת
הַגְּגָדִים שְׁעִלִּיהֶם, שֶׁהִי מֵאֲחֵר שֶׁלָּא נִשְׁחָטָה כְּהִלְכָתָהּ, מִתְּגַלָּה
לְמַפְרַע שֶׁלֹּא חָל בָּהּ מַעוֹלָם דִּין פְּרָה אֲדוּמָה. אוּלָם אִם נִפְסְלָה
רַק לְאַחַר שְׁחִיטָתָהּ בְּהִתְחַלְתָּהּ – בְּשַׁעַת הַזֹּאת דְּמָה שֶׁבַע פַּעֲמִים נִגְדַּ
פֶּתַח הַחֵיבֶל, בְּמַקְרָהּ זֶה חֲלוֹק דִּינָה. אִם עֵסֶקוּ בָּהּ קוֹדֵם שְׁאִירֵעַ
פְּסוּלָהּ, הָרִי הִיא מְטַמְּאָה אוֹתָם וְאֵת הַגְּגָדִים שְׁעִלִּיהֶם. אֲבָל אִם
עֵסֶקוּ בָּהּ לְאַחַר שְׁאִירֵעַ פְּסוּלָהּ, אֵינָה מְטַמְּאָה אֶת הַעוֹסְקִים בָּהּ
וְאֵת הַגְּגָדִים שְׁעִלִּיהֶם.
מְסִיִּים רַב זִירָא אֶת קוֹשִׁיתָהּ: וְאִי אִמְרַת יִשְׁנָה לְשָׁחִיטָה מִתְחִלָּה וְעַד
סוֹף, לְפָלוֹג נִמְי' – [יִשׁ לְחַלֵּק גַּם] בְּשָׁחִיטָתָהּ. שֶׁאִם אֵירֵעַ בָּהּ פְּסוּל
בְּתַחֲלִיל הַשְׁחִיטָה, הַמַּתְעַסֵּק בָּהּ קוֹדֵם שְׁאִירֵעַ פְּסוּלָהּ הִיא מְטַמְּאָה
גְּגָדִים, שֶׁכֵּן אִם תַּחֲלִיל הַשְׁחִיטָה שֶׁנַּעֲשֶׂתָה בַּחֲשֵׁר קְרוּיָה שְׁחִיטָה,
יִשׁ לָהּ לְטַמְּאוֹת אֶת הַעוֹסֵק בָּהּ, וְרַק לְאַחַר שְׁאִירֵעַ פְּסוּלָהּ אֵינָה
מְטַמְּאָה גְּגָדִים שֶׁל הַעוֹסֵק בָּהּ.
אֲמַר רַבָּא לְתַרְקִין, וְכִי מִתְחַלְלֵל שְׁחִיטָה קְאָמְרַת לְהַקְשׁוֹת עַל רַבִּי
יוֹחָנָן. לֹא שְׂאֵנִי הָתָם שׁוֹנֵה הַדִּין שֶׁם מִשּׁוּם דָּעַל יְדֵי שֶׁהִתְקַלְקְלָה
הַשְׁחִיטָה בְּסוֹפָה אֲנִלָּא מִלְּתָא לְמַפְרַע דָּאִף בְּתַחֲלִילָהּ לֹא שְׁחִיטָה
הִיא כִּלְלִי. וְלֹא אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן 'יִשְׁנָה לְשָׁחִיטָה מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף'
אֲלָא כְּשֶׁנִּגְמְרָה הַשְׁחִיטָה בַּחֲשֵׁר. לְפִיכָּךְ אִם אֵת הַתְּנַבְּלָה הַפְּרָה
בְּסוֹף שְׁחִיטָתָהּ אֵינָה מְטַמְּאָה אִף בְּתַחֲלִיל שְׁחִיטָתָהּ.
רַבא מִקְשָׁה קוֹשִׁיָא אַחֲרֵת עַל שִׁיטָה לֹוי סָבָא: אֲמַר רַבָּא, אִי קוֹשִׁיָא
לִי מִמִּשְׁנָה זוֹ, הָא קוֹשִׁיָא זוֹ קוֹשִׁיָא לִי. לְמָאן דְּאָמַר 'אֵינָה לְשָׁחִיטָה
אֵלָּא בְּסוֹף', לְפָלוֹג בְּהִתְחַלְתָּהּ דְּפִרְיָה: יִשׁ לָהּ לְמַשְׁנֵה לְחַלֵּק עַם
בְּפִרְיָה שֶׁנַּעֲשֶׂתָה בַּחֲשֵׁר, וְלֹא רַק אִם לְבִסּוֹף נִפְסְלָה. וְכֹגוֹן דְּשָׁחִיטָה
בְּתֵרִי גְּבִירָא, דְּנִבְרָא קִמָּא לֹא מְטַמְּאָה, וְנִבְרָא בְּתֵרִי מְטַמְּאָה –
נִשְׁחָטָה עַל יְדֵי שְׁנֵי אֲנָשִׁים, שֶׁהָרֵאשׁוֹן שֶׁעָשָׂה רַק אֶת תַּחֲלִיל
הַשְׁחִיטָה אֵינוֹ נְטִמָּא. שֶׁכֵּן עֲדִין אִין זוֹ שְׁחִיטָה וְאֵינָה קְרוּיָה פְּרָה,
וְרַק הַשְׁנִי שֶׁגִּמְרָה אֶת הַשְׁחִיטָה נְטִמָּא.
רַב יוֹסֵף מֵתַרְץ אֶת קוֹשִׁיתָהּ רַבָּא: אֲמַר לוֹ רַב יוֹסֵף לְרַבָּא, וְכִי מִתְרִי
נִבְרִי בְּתֵרִי יִבְרָחָא קְאָמְרַת – מִשְׁנֵי אֲנָשִׁים הַשְׁחִיטִים זָבַח אֶחָד אֲמַרְתָּ
לְהַקְשׁוֹת עַל לֹוי סָבָא, בְּרִי מִינָה דְּהָהוּא – אוֹפֵן זֶה הוּא מִבְּחוּץ וְאִין
הַמְשָׁנָה יִכּוּלָה לְדַבֵּר בּוֹ. דְּהִרִי תִּנְיָנָא בְּבִרְיִיתָא, נִאֲמַר בְּקִדְשִׁים
(וִיקָרָא יֵט ה'), 'תְּנִיבְחָהוּ' שֶׁמִּשְׁמַעוּ 'תּוֹבַח הוּא', כְּלוֹמֵר 'תּוֹבַח אוֹתוֹ'.
וְשֵׁנִי דִּינִים לְמַדְנָה מִתִּיבָה זוֹ. מִמִּשְׁמַעוֹת 'תְּנִיבְחָה' שְׁהוּא לְשׁוֹן יְחִיד
לְמַדְנָה, שְׁלֹא יְהוּ שְׁנֵים שׁוֹחֲטִין וְזָבַח אֶחָד, אֲלָא יִשְׁחָטוּ שׁוֹחֵט אֶחָד
בְּלִבָּד. וְמִתְנַבְּחָהוּ, כְּלוֹמֵר מִ'הוּא' הַכֹּלֵל בְּתִיבָה זוֹ, מִשְׁמַע זָבַח
אֶחָד בְּלִבָּד, שְׁלֹא יְהוּ אֶדָם אֶחָד שׁוֹחֵט שְׁנֵי זָבָחִים בְּבַת אַחַת. וְאֲמַר
רַב בְּרַחְמָא, אִף שְׁנִקְרָא תִיבָה זוֹ 'תּוֹבַחְהוּ' בּוּי', שֶׁמִּשְׁמַעוֹתוֹ לְשׁוֹן
רַבִּים, מִכָּל מְקוֹם 'תְּנִיבְחָהוּ' בְּכַתִּיב חֲסֵר בְּתִיב שֶׁמִּשְׁמַעוֹ לְשׁוֹן יְחִיד.
וּמִכָּאן שֶׁלֹּא יְהוּ שְׁנֵים שׁוֹחֲטִים זָבַח אֶחָד אֲפִילוּ בּוֹזֵה אַחֵר זֶה.
אֲבִי מִקְשָׁה עַל תִּירוּצוֹ שֶׁל רַב יוֹסֵף: אֲמַר לִיה אֲבִי לְרַב יוֹסֵף, וְכִי
לֹא אֲתִמַּר עָלֶיהָ עַל בְּרִייתָא זוֹ, אֲמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
הַלְכָה זוֹ שֶׁל 'לֹא יְהוּ שְׁנֵים שׁוֹחֲטִים זָבַח אֶחָד' הִיא מִדְּבַרִּי רַבִּי
אֲלֵעָזָר בְּרִבִּי שְׁמַעוֹן

מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: אִין יַעֲלָה עַל הַדַּעַת שְׁמִירוֹק מֵעַכֵּב אִף בְּדִיעַבְד,
הִלָּא אִם כֵּן מְכַלֵּל עֲבוּדַת הַיּוֹם הוּא, וְאִין יִכּוּל כְּהֵן אַחֵר לַעֲשׂוֹתוֹ,
וְהָיָא לִיה עֲבוּדָה בְּאַחֵר, וְתִנְיָא בְּהוֹרִיּוֹת (יב), כָּל עֲבוּדַת יוֹם
הַכַּפּוּרִים אֵינָן בְּשִׁרְיֹת אֵלָּא בּוֹ (וּבְכֹהֵן גְּדוֹלָה עֲצֻמָּה).
מִתַּרְצַת הַגִּמְרָא: הָכִי קְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן לְקִישׁ, וְכֹל יְהוּא הַתַּמִּיד
שֶׁלֹּא מִירוֹק פְּסוּל מִדְּרַבָּנָן, דְּסָלְקָא דְּעִתָּהּ אֲמִינָא דְּאִיכָא פְּסוּל
מִדְּרַבָּנָן בְּלֹא מִירוֹק, מִשּׁוּם שֶׁיִּשׁ לְזֹרֵק אֶת כָּל הָדָם וְאִין כּוֹלֵל יוֹצֵא
אֲלָא בְּמִירוֹק. לְכָךְ שְׁנִינוּ 'רֹב אֶחָד בְּעוֹף וְרֹב שְׁנֵים בְּבִהֶמָה
שְׁחִיטָתוֹ כְּשִׁירָה', וְאִם מִדְּרַבָּנָן אִין הַמִּירוֹק מֵעַכֵּב.
שׁוֹאֵל הַגִּמְרָא: וְנִאֲמַר דְּבִלָּא מִירוֹק אֲפִילוּ פְּסוּלָא דְּרַבָּנָן לִיכָא,
לְמָה לִי לְמַרְק כָּלל. וּמַשִּׁיבָה: מִצּוֹה לְמַרְק אֶת הַשְׁחִיטָה כְּדִי שִׁיֵּצֵא
כָּל הָדָם לְצוּרֵךְ זִרְקָתוֹ.
מַעֲשֵׂה הַשְׁחִיטָה נִמְשָׁךְ לְאוּרֵךְ כָּל שְׁחִיטַת הַסִּימָנִים. בְּבַהֲמָה הוּא
מִחִיתוֹךְ רֹבֵב שֶׁל הַקְּנָה וְעַד גִּמְרָה שְׁחִיטַת הוֹשֵׁט, וּבַעוֹף הוּא
מִתַּחֲלִיל חִיתוֹךְ הוֹשֵׁט עַד גִּמְרָה חִיתוֹךְ רֹבֵב. וְנַחֲלָקוּ הָאֲמֹרָאִים
שֶׁלִּפְנֵינוּ בְּשֵׁם 'שְׁחִיטָה', הָאֵם כּוֹלֵל קְרוּיָה שְׁחִיטָה, אוֹ שֶׁרַק סוֹפָה
קְרוּיָה שְׁחִיטָה.
אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן לְקִישׁ מִשּׁוּם לֹוי סָבָא, אֵינָה לְשָׁחִיטָה אֵלָּא בְּסוֹף,
וְאֵינָה קְרוּיָה שְׁחִיטָה אֲלָא בְּגִמְרָה שְׁחִיטַת רֹב סִימָן אֶחָד בַּעוֹף וְרֹב
שְׁנֵים בְּבַהֲמָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אֲמַר, יִשְׁנָה לְשָׁחִיטָה מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף,
וּמִתַּחֲלִיל שְׁחִיטַת הוֹשֵׁט בַּעוֹף אוֹ רֹב הַקְּנָה בְּבַהֲמָה הִיא קְרוּיָה
שְׁחִיטָה.
הַגִּמְרָא דְּנָה בְּאִיזָה אוֹפֵן נַחֲלָקוּ: אֲמַר רַבָּא, הַכֵּל מוֹדִים דְּהִיכָא
דְּשָׁחַט סִימָן אֶחָד עוֹבֵד בּוֹכְבִּים (שְׁשִׁחִטָתוֹ פְּסוּלָה) וְסִימָן אֶחָד
יִשְׂרָאֵל, שְׁהִיא שְׁחִיטָה פְּסוּלָה, שְׁהִרִי נַעֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה מִרְפָּה בִּיד
עוֹבֵד בּוֹכְבִּים. שֶׁכֵּן אִם לְמָאן דְּאֲמַר 'אֵינָה לְשְׁחִיטָה אֲלָא בְּסוֹף',
וְאִין שְׁחִיטַת הַסִּימָן הָרֵאשׁוֹן קְרוּיָה 'שְׁחִיטַת עוֹבֵד בּוֹכְבִּים', מִכָּל
מְקוֹם אִף אִין זוֹ שְׁחִיטַת יִשְׂרָאֵל. וּמֵאֲחֵר שֶׁהַבְּהֵמָה נִטְרַפָּה בְּפִגְמִית
רֹב הַקְּנָה אוֹ בְּנִקְיַת הוֹשֵׁט, כָּל שֶׁנַּעֲשֶׂתָה פְּגִמָּה זוֹ עַל יְדֵי עוֹבֵד
בּוֹכְבִּים הִיא הִיא כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשֶׂתָה עַל יְדֵי קוֹץ בַּעֲלָמָא, וְאֵינָה
מִצְטַרְפָּת לְמַעֲשֵׂה הַשְׁחִיטָה.
כְּמוֹ כֵּן אֲמַר רַבָּא: בְּעוֹלָת הָעוֹף שְׁמִלְקָתָהּ בְּשֵׁנֵי הַסִּימָנִים וְנִמְלַק
הַסִּימָן הָרֵאשׁוֹן בְּפִסּוּל, נִמְי' לֹא נַחֲלָקוּ לֹוי סָבָא וְרַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאִף
לְמִלְקַת הַסִּימָן הָרֵאשׁוֹן יֵשׁ שֶׁם מִלְקָה, וְהִיכָא דְּקָלִיק בְּעוֹלַת הָעוֹף
סִימָן אֶחָד לְמַטָּה מִחוּט הַסִּיקָרָא, וְסִימָן אֶחָד לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, לְדַבְּרִי
הַכֵּל הִיא פְּסוּלָה. שֶׁכֵּן עוֹלַת הָעוֹף נִמְלַקַּת דּוּקָא לְמַעְלָה מִחוּט
הַסִּיקָרָא, שְׁהוּא קוֹ מִמְקִיף אֶת הַזָּבֹחַ בְּאֲמִצֵּעַ גּוֹבְהוּ, וְאִילוּ חֲטָאֵת
הָעוֹף נִמְלַקַּת בְּכָל מְקוֹם בְּנִזְבָּחָהּ. וְאִם לְמָאן דְּאֲמַר 'אֵינָה לְשְׁחִיטָה
אֲלָא בְּסוֹף', אִין אוֹמְרִים שְׁמִלְקַת הַסִּימָן הָרֵאשׁוֹן לְמַטָּה בְּעוֹלָה
אֵינָה פוֹסֵלֶת מִשּׁוּם שֶׁאֵינָה קְרוּיָה מִלְקָה, שְׁהִרִי נַעֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה
תְּפִלָּת הָעוֹף לְמַטָּה. לְפִיכָּךְ אִף שֶׁבְּעוֹלָה אִין מִלְקַת הַסִּימָן הָרֵאשׁוֹן
קְרוּיָה מִלְקָה, מִכָּל מְקוֹם מֵאֲחֵר שֶׁבְּחֲטָאֵת הִיא קְרוּיָה מִלְקָה, אִם
נַעֲשֶׂתָה בְּפִסּוּל הָרִי הִיא פוֹסֵלֶת אִף בְּעוֹלָה.
הָאוֹפֵן שָׁבוּ נַחֲלָקוּ לֹוי סָבָא וְרַבִּי יוֹחָנָן לְדַעַת רַבָּא: לֹא נַחֲלָקוּ, אֵלָּא
גִּנּוּן שְׁשָׁחַט סִימָן אֶחָד בְּעוֹלַת הָעוֹף בְּחוּץ – [מִחוּץ לְעוֹרָה] וְסִימָן
אֶחָד בְּפָנִים. לְמָאן דְּאָמַר 'יִשְׁנָה לְשָׁחִיטָה מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף', מִיִּתְיָיב
מִשּׁוּם שְׁחִיטַת קִדְשִׁים בְּחוּץ אִף בְּשְׁחִיטַת הַסִּימָן הָרֵאשׁוֹן בְּלִבָּד,
שֶׁכֵּן אִם הִיא קְרוּיָה שְׁחִיטָה. אֲבָל לְמָאן דְּאָמַר 'אֵינָה לְשָׁחִיטָה אֵלָּא
בְּסוֹף', לֹא מִיִּתְיָיב, שֶׁכֵּן לְשִׁיטָתוֹ אִין קְרוּיָה שְׁחִיטָה אֲלָא סוֹפָה
בְּלִבָּד, וּבְעוֹלַת הָעוֹף סוֹף הַשְׁחִיטָה אֵינָה אֲלָא בְּגִמְרָה הַסִּימָן הַשְׁנִי
שֶׁנִּשְׁחָט בְּפָנִים הָעוֹרָה.
אֲמַר לִיה רַבָּה בַּר יוֹסֵף לְרַבָּא, מַר לֹא אֲמַר הָכִי כְּדַבְּרִיךְ. וּמִנּוּ
[– מִיְהוּדוּ] מַר', רַב יוֹסֵף הוּא. שֶׁאֲמַר רַב יוֹסֵף, הִיכָא דְּשָׁחַט בְּעוֹלַת
הָעוֹף סִימָן אֶחָד בְּחוּץ וְסִימָן אֶחָד בְּפָנִים נִמְי' פְּסוּל לְדַבְּרִי הַכֵּל
מִשּׁוּם שְׁחִיטָה חוּץ, שְׁהִרִי נַעֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשֵׂה תְּפִלָּת הָעוֹף בְּחוּץ, וְעַל
כֵּן אִף בְּעוֹלָה נִחְשַׁב שְׁחִיטַת סִימָן אֶחָד בְּחוּץ לְמַעֲשֵׂה הַפּוֹסֵל אֶת
הַמִּלְקָה.
הָאוֹפֵן שָׁבוּ נִשְׁתַּנָּה הַמַּחֲלּוּקַת הָאֲמֹרָה לְדַעַת רַב יוֹסֵף: מִסִּיק רַב
יוֹסֵף, לֹא נַחֲלָקוּ לֹוי סָבָא וְרַבִּי יוֹחָנָן אֵלָּא גִּנּוּן שְׁשָׁחַט בְּקִרְבָּן מֵיעוּט

מכין דְּשִׁחַת בֵּיהּ פְּתִיחָא ו-מקצת סימנים; כבר אִידְחִי לִיהּ מִפְּסָח, 57
 ושוב אינו ראוי להקרב בפסח שני. נמצא דִּאֲדִיר ו-שאר הסימן] כִּי 58
 קָא שְׁחִיט אֹתוֹ שְׁלָמִים קָא שְׁחִיט. ואף שבתחילת השחיטה עדיין 59
 היה ראוי לפסח, מכל מקום אין להתחלה נחשבת לשחיטה, ואינה 60
 פוסלת את הקרבן מדין פסח שנשחט שלא בזמנו, וסוף השחיטה 61
 מחייבת משום שכבר יש בו שם 'שלמים'. ואם כן שוב חזרת 62
 קושיית הגמרא בפסחים למקומה, מדוע השוחט את הפסח על 63
 החמץ במועד בסתם פסח.
 אִמֵּר לִיהּ אֲבִי, נְהִי דְּבִסּוּף הַשְּׁחִיטָה כִּבְר אִידְחִי לִיהּ מִפְּסָח, אולם 65
 מִדְּמִי פֶסַח מִי אִידְחִי. שכן לאחר שנשחטו מקצת סימניו, הרי הוא 66
 נעשה בעל מום, ודינו כדיון פסולי המוקדשין שהם נפדים ומביאים 67
 מדמיהם קרבן אחר תחתיהם. וכן פסח זה שנדחו בעליו לפסח 68
 שני, מאחר שנפל בו מום בתחילת שחיטתו, הרי הוא עומד 69
 להפדות ולהביא מדמיו פסח שני. ומאחר שאף בסוף השחיטה 70
 הוא עומד לדמי פסח, כל זמן שלא נעקר בפירוש לשלמים עדיין 71
 שם פסח עליו, ושחיטתו בסתם עשויה לשם פסח.
 מחזק אביו את תירוצו: וְכִי תֵּימָא לדחות את התירוצו האמור, 73
 ולומר שלאחר שהומם הפסח על ידי תחילת שחיטתו שוב אינו 74
 ראוי להפדות ולהביא מדמיו פסח שני, משום שפדיון קרבן בעל 75
 מום גְּעִי הַעֲקֵרָה וְהַעֲרָכָה, ולאחר שנשחטה בבמה הרי היא 76
 כמתה ואינה יכולה לעמוד על רגליה - אין זו קושיא. וְמשום 77
 דְּהִתְנָה, שְׁחַט בֵּהּ שְׁנַיִם אֵין רֹב שְׁנַיִם, וְעַדִּין הִיא מְפֻרָּשֶׁת, הֲרֵי הִיא 78
 בְּחִיָּה לְכָל דְּבָרֶיהָ. אם כן אף לאחר תחילת שחיטתו עדיין ראוי 79
 הפסח להעמדה והערכה, ועומד להפדות ולהביא מדמיו פסח שני. 80
 הגמרא מביאה מחלוקת האמוראים בבמה שנשחטה בכמה 81
 מקומות: אִמֵּר רַב יְהוּדָה אִמֵּר רַב, הַשְּׁחִיט בְּשְׁנַיִם וְשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת 82
 - שלאחר ששחט במקום אחד רוב הסימנים חתך את הסימנים 83
 במקום אחר או בשני מקומות נוספים, למעלה או למטה ממקום 84
 השחיטה, שְׁחִיטָתוֹ בְּשְׁנַיִם. 85
 ואמר רב יהודה: כִּי אֲמַרְיָתָה לדין זה קָמִית דְּשִׁמּוּאֵל אִמֵּר לִי, אם 86
 חתך את הסימנים ביותר ממקום אחד, שחיטתו פסולה. משום 87
 דְּבָעִין שְׁחִיטָה מְפֻרָּשֶׁת ו-מגולה וניכרתו, וְלִיכָא. שבשחיטה 88
 רגילה מתרחקים שני צידי החתך זה מזה ובית השחיטה מתרווח 89
 וחללו מגולה. אבל אם חתך חתכים נוספים למעלה או למטה 90
 ממנו, שוב אין מתרחב חלל בית השחיטה, ואינו מגולה. 91
 הגמרא מביאה עוד אמורא הסובר בשמואל: וְאִף רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן 92
 לִקְיָשׁ כִּבְר, בָּעִין שְׁחִיטָה מְפֻרָּשֶׁת, ומשום כן השוחט בכמה 93
 מקומות שחיטתו פסולה. דְּאִמֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיָשׁ, מִנֵּין לְשְׁחִיטָה 94
 שְׁחִיטָה צְרִיכָה לְהוֹיֵת מְפֻרָּשֶׁת, שְׁנֵאמַר 'וְחָץ שְׁחִיטָה לְשׁוֹנָם 95
 מִרְקָה דְּבַר'. מכאן שהשחיטה צריכה להדמות לדקירת חץ, וכשם 96
 שהחץ חותך במקום אחד וממשיך לחתוך באותו מקום, כן 97
 השחיטה צריכה להיות במקום אחד. 98
 רבי אלעזר מקשה על שיטת שמואל וריש לקיש מהמשנה להלן: 99
 מְתִיב רַבִּי אֶלְעָזָר עַל שְׁמּוּאֵל וְרִישׁ לְקִישׁ, שִׁנְיָה בְּמִשְׁנָה לְהֵלֵךְ (ע"ב) 100
 שְׁנַיִם אוֹחוּיִן בְּסָבִין וְשׁוֹחֲטִין, אֲפִילוּ אֶחָד מִלְּמַעְלָה וְאֶחָד מִלְּמַטָּה 101
 שְׁחִיטָתוֹ בְּשֵׁרָה. וסבר רבי אלעזר, שהכוונה לשני בני אדם 102
 השוחטים בשני סכינים, ואחד מהם שוחט בחלק העליון של 103
 הסימנים לצד הראש, והשני שוחט בחלק התחתון לצד החזה. 104
 ולדבריהם, אֲמַיִר הַשְּׁחִיטָה כְּשִׁירָה, וְהָאֵל בַּשְּׁחִיטָה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת 105
 לִיכָא שְׁחִיטָה מְפֻרָּשֶׁת. 106
 רבי ירמיה מתרץ את הקושיא האמורה: אִמֵּר לִיהּ רַבִּי יְרֵמְיָה, 107
 מִשְׁתַּנִּינִי מְדַבֵּר בְּבַהּמָה שֶׁנִּשְׁחַט בְּסָבִין אֶחָד וְעַל יְדֵי שְׁנֵי בְנֵי 108
 אָדָם בְּמִקּוֹם אֶחָד, וְאִפְלוּ אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה שְׁחִיטָתוֹ 109
 כְּשִׁירָה. ואף שהם מחזיקים את הסכין באלכסונו של רוחב הצוואר, 110
 ומצד אחד נשחט הסימן בצידו העליון ומהעבר השני הוא נשחט 111
 בצידו התחתון, מכל מקום שחיטה מפורעת היא. 112

כְּתִיבָתָהּ - שהרבה משניות וברייטות שנשנו בסתם נאמרו על פי 1
 שיטתו. ואף ברייתא זו הדורשת מ'תזבח' שאין שנים שוחטים זבח 2
 אחד נאמרה רק בשיטתו. אֲבָל חֲקָמִים אֹמְרִים, אפילו שְׁנַיִם 3
 שֹׁחֲטִים זֶבַח אֶחָד. ואם כן חזרת קושיית רבא למקומה, מדוע לא 4
 חילקה המשנה לשיטת חכמים המתירים שחיטת שנים אף בפרה 5
 שנעשתה בהכשר. 6
 עוד הקשה אביו: וְאִף לְרַבִּי אֶלְעָזָר רַבִּי שְׁמַעוֹן האוסר שחיטה 7
 בשנים, נִמְיֵי יֵשׁ לָהּ לְמִשְׁנָה לְפָלוֹג בֵּין תְּחִילַת הַשְּׁחִיטָה לְסוּפָהּ. 8
 וְכֵן דְּשִׁחַט חֵד נִבְרָא בְּשְׁנֵי סוּדָרִים, שהתחיל לשחוט בסודר אחד, 9
 וקודם שגמר את השחיטה בא חבירו ונטל את הסודר ועטפו 10
 באחר, וכך סיים את השחיטה. דָּאם אֵינָה לְשְׁחִיטָה אֵלָא לְבִסּוּף, 11
 סוּדָר קָמָא לֹא מְטָמָא, מאחר שהיה לבוש בו רק בתחילת השחיטה, 12
 ועדיין לא נחשבה זו לשחיטת פרה, וְרַק סוּדָר בְּתֵרָא שהיה לבוש 13
 בו בסופה מְטָמָא. 14
 מסיים אביו את תירוצו: אֲמַיִר יֵשׁ לְתַרְץ עַל קוּשִׁיית רַבָּא לֹא 15
 כְּתִירָץ רַב יוֹסֵף לְעִיל, אֵלָא צָרִיךְ לומר שרק בְּסִפּוּלָא דְּפָרָה קָא 16
 מִיָּרִי - המשנה מדברת, ובאה להשמיענו שאף שלבסוף נפסלה 17
 הפרה, מכל מקום היא מטמאה את כל העוסקים בה קודם הפסול. 18
 אֲבָל בְּהִבְשָׁרָה דְּפָרָה לֹא קָא מִיָּרִי הַמִּשְׁנָה, ולא ראתה צורך 19
 להשמיענו שרק סוף השחיטה מטמאה ואינה לשחיטה אלא 20
 לבסוף. 21
 הגמרא מקשה על מאן דאמר 'אינה לשחיטה אלא לבסוף', 22
 מדברי המשנה בפסחים: מְתִיב רַב אִידִי בְּר אֲבִי, שִׁנְיָה בְּפִסְחִים 23
 (ג.ס), שלדעת רבי שמעון השוחט בפסח כל קרבן שהוא בזמן שיש 24
 לו חמץ ברשותו, הרי הוא לוקה משום 'לא תשחט על חמץ דם 25
 זֶבַח' (שמות לד כה). אך אינו עובר אלא כשהקרבן כשר ולא בקרבן 26
 פסול. ולפיכך השוחט בְּמוֹעֵד את הפסח לְשִׁמּוֹ לשם קרבן פסח, 27
 ויש ברשותו חמץ, הרי הוא פְּטוּר, לפי שאין זמנו אלא בערב פסח 28
 ולא בתוך המועד. ומאחר ששחטו שלא בזמנו לשם פסח הרי הוא 29
 פסול, ואין מתחייבים עליו. אבל אם שחט במועד את הפסח לְשִׁמּוֹ 30
 לְשִׁמּוֹ אֵלָא לְשִׁמּוֹ שלמים, ויש ברשותו חמץ, הרי הוא חַיִּיב, שכן 31
 מאחר ששחטו לשם שלמים הרי הוא קרבן כשר, ולפיכך עוברים 32
 עליו. וְהוֹיֵן בֵּהּ בְּמִשְׁנָה זו (שם סד), הלא מכך ששנתה 'שלא 33
 לשמה חייב', משמע דְּמַעְמָא דְּחַיִּיב הוא דווקא משום דְּחַשֵּׁב 34
 בפירוש לשוחטו לְשִׁמּוֹ אֵלָא לְשִׁמּוֹ שלמים, ורק בכך הוא 35
 נעקר מפסח לשלמים. הָאֵל אִם שִׁחַט בְּתֵרָא עַדִּין נִשְׁאָר עֲלֵיו 36
 שם פסח, ומאחר שנשחטו שלא בזמנו הוא פסול, ולפיכך השוחטו 37
 על החמץ פְּטוּר. והקשינו על זה, וְאֲמַיִר פְּטוּר הוּא, פֶּסַח שֶׁנִּשְׁחַט 38
 בְּשֵׁאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה שְׁלָמִים הוּא, ומאחר שהוא נעשה לקרבן 39
 שלמים כשר, יש להתחייב עליו משום הלאו האמור. וניסינו 40
 להסיק מכח קושיא זו, שְׁמַע מִיָּנָה, שאפילו אם נשחט הַפֶּסַח 41
 בְּשֵׁאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה בְּעֵי עֲקִירָה לְשִׁלְמִים על ידי מחשבה מפורשת 42
 לשם שלמים, ולא כשנשחט בסתם. וְאִמֵּר רַבִּי תִּימָא בְּר גִּבְרָא, 43
 נִזְרָקָה מִפִּי כָל בְּנֵי הַחֲבֻרָה דְּחִייה עַל הוֹכַחָה זו. וְאִמֵּר, לְעוֹלָם 44
 פֶּסַח שֶׁעָבַר זְמַנּוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ עֲקִירָה, אֵלָא הָאֵל קָמָא עֲסָקִין, כְּגוֹן 45
 שְׁחִי הַבְּעָלִים שֶׁל קָרְבַּן פֶּסַח זה קָמָא מְתִיב בְּעֵרַב פֶּסַח, דְּנִדְחִין 46
 הֵם לְפֶסַח שְׁנִי. ובמקרה זה הוא צריך עקירה משום דְּתֵרָא לְשִׁמּוֹ 47
 קָא, שהרי הוא ראוי להקרב לפסח שני. וְדוּקָא הָאֵל פֶּסַח הוּא 48
 דְּבָעִי עֲקִירָה, הָאֵל פֶּסַח אֶחָד שִׁנְיָה עומד להקרב בפסח שני לֹא 49
 בְּעֵי עֲקִירָה, ומאליו הוא נעשה שלמים. 50
 מסיים רב אידו את קושייתו: אִי אֲמַרְתָּ בְּשִׁלְמָא שְׁנָה לְשְׁחִיטָה 51
 מְתַחֲלָה וְעַד סוּף, אִיפְסִיל לִיהּ הַקָּרְבַּן מְתוּרַת שְׁלָמִים כִּבְר מְתַחֲלָה 52
 הַשְּׁחִיטָה, שכן אז עדיין היה ראוי להקרב לשם פסח בפסח שני, 53
 ועל כן תחילת השחיטה בסתם נעשית לשם פסח ופוסלת אותו 54
 מלהקרב בתורת שלמים. אֲמַיִר אִי אֲמַרְתָּ אֵינָה לְשְׁחִיטָה אֲמַיִר 55
 בְּסוּף, הלא בסופה כבר אין השחיטה עומדת לשם פסח, שהרי 56

למדתנו רבינו משנתנו בשני סכנים ובשני בני אדם — משמע שכן הלכה, דבשנים ושלשה מקומות שחיטה כשרה. ובהלכות גדולות גרסו: למדתנו רבינו משנתנו בסכין אחד ושני בני אדם. כלומר, והדאך אתה אוכלו ומכל מקום, כיון דלא חש לדבריו ואכל מושפרי שופרי — שמע מינה שכן הלכה, שהרי חזר בו ממה שהיה רגיל לפרש במנותיין סכין אחד.

החליד הסכין בין סימן לסימן — לקמן (דף לב ע"א) גבי מתני' דחלדה היה ראו להביאה. אלא אנב דאכשר רב לעיל שחיטה שאינה מפורעת בזאת פסולה מטעם חלדה. **או** שהחליד הסכין תחת השני ופסקו — ברותא נקט, אף על גב שכבר נשחט האחד. ונקט נמי אורחא דמילתא, דכששחט סימן ראשון בדובאה, כשהחזיר ובא לעשות הולכה תחב ראש הסכין בין סימן שני לצואר.

החליד במיעוט סימנין מהו — פירש בקטורס: במיעוט בתרא. אבל במיעוט קמא פשיטא לן דהויא נבלה. והגרמה נמי פסק דאפילו שחט שני שליש והגרים שלש דעבדינן לחומרא, מדקאי הכא בתיקו. ורבינו יצחק רבי מאיר אומר: דבהגרמה פסקין בפרק קמא (חולין ט"א). רבי יוסי בר יודיה, ואיכא דמכשר נמי לרבנן שחט שני שליש והגרים שליש, ולא דמיא להבא, דהחם שלא במקום שחיטה הוא, והוי כאילו שחט בגרלה אחר שחיטת הסימן. (וכאן) וכן נמי, אם לאחד שחיטת חתוך עקר (הרוב) המיעוט — שחיטתו כשרה. כיון דהוי שלא בדרך שחיטה. ורבינו תם הקשה לפירוש הקונטרס, דתניא בתוספתא: שחט רוב הגרירת בעוף, אפילו אם גמרו לזמן מרובה — שחיטתו כשרה ומפרש רבינו תם: דהבא בעי במיעוט קמא. ובעי לרב יודיה דמכשר תחת העור, ודלמא אם תחב הסכין במיעוט הסימן ושחט ברוב שלמטה כדרכו — הויא חלוד טפי. ואפילו לאמרי בי רב, דאמרי תחת העור איני יודע — היינו משום דשחיטה לא שייכא בעור. והוי חלדה לפי שחט שלם. אבל סימן ששייכ בהו שחיטה, ואפילו הכי אין צריך לשחוט אלא הרוב, המיעוט שעל הסכין הוי כאילו נתחך — לא הוי חלדה. אי נמי, מביעא ליה בתחב הסכין תחת מיעוט קמא ופסקו למטה למעלה, אחר כך שחט הרוב. וכן שחט במיעוט סימנים דלקמן (ל"ב). מפרש רבינו תם במיעוט קמא. והשחט אתי שפיר האי דקאמר לעיל (ט"א). אי מחצה על מחצה כרוב — הא עבר ליה רובא, דבמיעוט בתרא פשיטא ליה דכשר. והשחט לפירושו, אם תמצו דכשר אף במיעוט קמא — לא פסלה שחיטה בעוף מן התורה, כיון דהכשרו בסימן אחד. והא דקאמר לקמן בפירקין (ל"ב) דשהייה הוי מבהמה לבחמה ועוף לעוף — היינו מדרבנן, ובקנה לא שייכא שהייה בעוף אפילו מדרבנן, דשהה במיעוט קמא כשרה. מדיד דהוא אמנא חצי קנה פגום. ומה שכתוב בתוספתא: שחט חצי הגרירת ושחט כרי שחיטה וגמרה שחיטתו פסולה — טעות סופר הוא. וגרסין: "כשרה", דהא לעיל מייית ליה גבי מחצה על מחצה כרוב. ומיהו, גם לפירוש רבינו תם קשה מתוספתא. תניא: שחט מיעוט ושחט ושחט כרי שחיטה — פסולה, אלמא יש שהייה במיעוט סימנים קמא, ולקמן (ל"ב). קאי בתיקו! והא נאמר דלא ידע, אם כן גם לפירוש הקונטרס נאמר דלא ידע והויא תוספתא שהקשה ממנה רבינו תם. והרב רבינו ארשעאי מפרש: החליד במיעוט סימנים — היינו לאחר ששחט רוב האחד, והחליד תחת המיעוט שנשאר, ושחט סימן שני. ושחט במיעוט סימנים דלקמן מפרש דקאי אשוחט בסכין רעה, דקאמר תחם: אפילו חולין והביא כל היום כולו כשר. ומביעא לן: אם שחט רובו של אחד, וחולין והביא כל היום כולו במיעוט, מהו דלמלא הא דמכשיר בסכין רעה אפילו חולין חולין כל היום כולו — שמא היינו במתעסק לחתוך חולין חולין, אבל כאן שכבר חתך רובו, דהוי הוא כאילו נתחך כולו, ובשמונליץ ומביא כל היום כולו באותו מיעוט דהי כאילו מוליד ביד וברגל, שכן שהייה ופסולה.

תנא דבי רבי ישמעאל ושחט אן ושחט אלא ומשך — דאף על גב דאיהו גופיה דריש בריש פירקין (חולין כ"א): "ושחט" — במקום ששחט חטוה, תרתי שמע מינה.

סימן שני. ושחט במיעוט סימנים דלקמן מפרש דקאי אשוחט בסכין רעה, דקאמר תחם: אפילו חולין והביא כל היום כולו כשר. ומביעא לן: אם שחט רובו של אחד, וחולין והביא כל היום כולו במיעוט, מהו דלמלא הא דמכשיר בסכין רעה אפילו חולין חולין כל היום כולו — שמא היינו במתעסק לחתוך חולין חולין, אבל כאן שכבר חתך רובו, דהוי הוא כאילו נתחך כולו, ובשמונליץ ומביא כל היום כולו באותו מיעוט דהי כאילו מוליד ביד וברגל, שכן שהייה ופסולה.

תנא דבי רבי ישמעאל ושחט אן ושחט אלא ומשך — דאף על גב דאיהו גופיה דריש בריש פירקין (חולין כ"א): "ושחט" — במקום ששחט חטוה, תרתי שמע מינה.

סימן שני. ושחט במיעוט סימנים דלקמן מפרש דקאי אשוחט בסכין רעה, דקאמר תחם: אפילו חולין והביא כל היום כולו כשר. ומביעא לן: אם שחט רובו של אחד, וחולין והביא כל היום כולו במיעוט, מהו דלמלא הא דמכשיר בסכין רעה אפילו חולין חולין כל היום כולו — שמא היינו במתעסק לחתוך חולין חולין, אבל כאן שכבר חתך רובו, דהוי הוא כאילו נתחך כולו, ובשמונליץ ומביא כל היום כולו באותו מיעוט דהי כאילו מוליד ביד וברגל, שכן שהייה ופסולה.

תנא דבי רבי ישמעאל ושחט אן ושחט אלא ומשך — דאף על גב דאיהו גופיה דריש בריש פירקין (חולין כ"א): "ושחט" — במקום ששחט חטוה, תרתי שמע מינה.

סימן שני. ושחט במיעוט סימנים דלקמן מפרש דקאי אשוחט בסכין רעה, דקאמר תחם: אפילו חולין והביא כל היום כולו כשר. ומביעא לן: אם שחט רובו של אחד, וחולין והביא כל היום כולו במיעוט, מהו דלמלא הא דמכשיר בסכין רעה אפילו חולין חולין כל היום כולו — שמא היינו במתעסק לחתוך חולין חולין, אבל כאן שכבר חתך רובו, דהוי הוא כאילו נתחך כולו, ובשמונליץ ומביא כל היום כולו באותו מיעוט דהי כאילו מוליד ביד וברגל, שכן שהייה ופסולה.

תנא דבי רבי ישמעאל ושחט אן ושחט אלא ומשך — דאף על גב דאיהו גופיה דריש בריש פירקין (חולין כ"א): "ושחט" — במקום ששחט חטוה, תרתי שמע מינה.

סימן שני. ושחט במיעוט סימנים דלקמן מפרש דקאי אשוחט בסכין רעה, דקאמר תחם: אפילו חולין והביא כל היום כולו כשר. ומביעא לן: אם שחט רובו של אחד, וחולין והביא כל היום כולו במיעוט, מהו דלמלא הא דמכשיר בסכין רעה אפילו חולין חולין כל היום כולו — שמא היינו במתעסק לחתוך חולין חולין, אבל כאן שכבר חתך רובו, דהוי הוא כאילו נתחך כולו, ובשמונליץ ומביא כל היום כולו באותו מיעוט דהי כאילו מוליד ביד וברגל, שכן שהייה ופסולה.

תנא דבי רבי ישמעאל ושחט אן ושחט אלא ומשך — דאף על גב דאיהו גופיה דריש בריש פירקין (חולין כ"א): "ושחט" — במקום ששחט חטוה, תרתי שמע מינה.

סימן שני. ושחט במיעוט סימנים דלקמן מפרש דקאי אשוחט בסכין רעה, דקאמר תחם: אפילו חולין והביא כל היום כולו כשר. ומביעא לן: אם שחט רובו של אחד, וחולין והביא כל היום כולו במיעוט, מהו דלמלא הא דמכשיר בסכין רעה אפילו חולין חולין כל היום כולו — שמא היינו במתעסק לחתוך חולין חולין, אבל כאן שכבר חתך רובו, דהוי הוא כאילו נתחך כולו, ובשמונליץ ומביא כל היום כולו באותו מיעוט דהי כאילו מוליד ביד וברגל, שכן שהייה ופסולה.

שְׂמָא יִדְרוֹסוּ זֶה עַל זֶה. מְתִיב רַבִּי אֲבִין: שְׂחָט אֶת הַזֶּשֶׁט לְמִפְּהָ לְמִפְּהָ וְאֶת הַקֶּנֶה לְמַעְלָה, או אֶת הַזֶּשֶׁט לְמַעְלָה וְאֶת הַקֶּנֶה לְמִפְּהָ - שְׂחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה; אִמָּא? וְהָא לִיפָא שְׂחִיטָה מְפֻזָּרֶת! הוּא מוֹתִיב לָהּ, וְהוּא מְפָרֵךְ לָהּ: כִּשְׂחִיטָה הַעֲשִׂיָה בְּקוֹלָמוֹס. הַהוּא תוֹרָא דְּאִישְׁחָט בְּשָׁנִים וְשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת, עַל רַב יִצְחָק פֶּר שְׂמִיאל בֶּר מֵרְתָא שֶׁקָּל מְשׁוּפְרֵי שׁוּפְרֵי, אֲמַר לִיה רַבִּי יוֹרְא: לְמִדְתָּנוּ רַבִּינוּ, מְשָׁנְתֵינוּ בְּשָׁנִי סְפִינֵי וְשָׁנִי בְּנֵי אָדָם. אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב: הַחֲלִיד אֶת הַסֶּפֶסֶן בֵּין סִימָן לְסִימָן וּפְסָקוּ - פְּסוּלָה, תַּחַת הָעוֹר - כְּשֶׁרָה. מָאִי קָא מְשַׁמְעֵ לָן? תִּנְיָנָא: או שְׂהַחֲלִיד אֶת הַסֶּפֶסֶן תַּחַת הַשָּׁנִי וּפְסָקוּ - רַבִּי יִשְׁכָּב אֹמְרִי: נִבְלָה, רַבִּי עֲקִיבָא אֹמְרִי: מִרְפָּה! - או מְמַתְנִיתִין הוּא אֲמִינָא: הֵן מִיָּלִי מִלְּמַפְּהָ לְמַעְלָה, דְּלֹא קִעְבִּיד בְּרִדָּה שְׂחִיטָה, אֲבָל מִלְּמַעְלָה לְמַפְּהָ, דְּקִעְבִּיד בְּרִדָּה שְׂחִיטָה - אֲיָמָא שְׁפִיר דְּמִי, קָא מְשַׁמְעֵ לָן. תַּחַת הָעוֹר כְּשֶׁרָה. פִּי רַב אֲמַר: תַּחַת הָעוֹר אֵינִי יוֹדֵעַ. אִיבְעִיָה לְהוּ, לְבִי רַב אֲמַר: תַּחַת הָעוֹר אֵינִי יוֹדֵעַ, תַּחַת מְטָלִית מַהוּ? תַּחַת צֶמֶר מְסוּבָּךְ מַהוּ? תִּיקוּ. בְּעִי רַב פָּפָא: הַחֲלִיד בְּמִיעוּט סִימָנִים, מַהוּ? תִּיקוּ. מְשָׁנָה הַשּׁוֹחֵט שָׁנִי רֹאשִׁין כְּאַחַד - שְׂחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה. שָׁנִים אֲחִיזִין בְּסִפִּין וְשׁוֹחֲטִים, אִפְּלוּ אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַפְּהָ - שְׂחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה. הֵתִיז אֶת הָרֹאשׁ בְּבֵת אַחַת - פְּסוּלָה. הֵיךְ שׁוֹחֵט וְהֵתִיז אֶת הָרֹאשׁ בְּבֵת אַחַת, אִם יֵשׁ בְּסִפִּין מֵלָא צִוָּאר - כְּשֶׁרָה. הֵיךְ שׁוֹחֵט וְהֵתִיז שָׁנִי רֹאשִׁין בְּבֵת אַחַת, אִם יֵשׁ בְּסִפִּין מֵלָא צִוָּאר אֶחָד - כְּשֶׁרָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים - בְּזִמָּן שְׁהוֹלִיד וְלֹא הִבִּיא, או הִבִּיא וְלֹא הוֹלִיד; אֲבָל אִם הוֹלִיד וְהִבִּיא, אִפְּלוּ כָּל שְׁהוּא, אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל - כְּשֶׁרָה. גִּמְרָא מְנַהֵגִי מִיָּלִי? אֲמַר שְׂמִיאל, דְּאֲמַר קְרָא: "חֵץ שָׁחַט לְשׁוֹם מִרְמָה דִּבְר", תִּנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: "וְשָׁחַט" - אֵין "וְשָׁחַט" אֲלָא וְיִשְׁשֵׁךְ, וְכֵן הוּא אֹמְרִי: "וְהִבְ שָׁחוּט", וְאֹמְרִי "חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹם מִרְמָה דִּבְר". מָאִי "וְאֹמְרִי"? וְכִי תִימָא: "וְהִבְ שָׁחוּט" - שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט הוּא, תָּא שְׁמַע: "חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹם". רָבָא הוּא בְּרִידָה לִיה גִּירָא לְרַבִּי יוֹנָה בֶּר תַּחֲלִיפָא, וְשָׁחַט בְּהָ עוֹפָא בְּהָרִי דְּפָרְתָה. - וְלִמָּא עֲבִיד חֲלָדָה! - חִוּיָן גִּידִי

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

שְׂמָא יִדְרוֹסוּ — דמתוך שזה מושך לכאן וזה לכאן, ושניהם דוחקים סכין על הצואר, יש לחוש שלא יתיוז הראש בבת אחת. **בְּקוֹלָמוֹס** — באלכסון. דכוליה חד מקום הוא. ומפורעת קרינא ביה. והתחיל בקנה למעלה וחתך ושיפע כלפי מטה, במקום שנגמרה שחיטת קנה התחילה שחיטת וושט, וכן מלמטה למעלה. **לְמִדְתָּנוּ רַבִּינוּ** — בליקחה זו. **מְשָׁנְתֵינוּ** — דקתנא: שני אוחזין בסכין, אפילו בשני סכין קמבשר. **וּפְסָקוּ** — לתחתון כהלכתו, אלא שהחליד, וחזר והוציא את הסכין וחתך העלין כדרכו. **תַּחַת הַשָּׁנִי** — ששחט כבר את הראשון. **נִבְלָה** — ומטמאה. **מְלַמְּטָה** — למעלה. — דכיון דתחת השני החליד — לא אפשר אלא מלמטה לחומרא. **תַּחַת מְטָלִית** — הכרובה לה סביבות צוארה. **מַהוּ** — דהא עור נמי לא בכלל שחיטה הוא. ומספקין ליה משום חלדה, הכא נמי לא שניא. או דלמא, האי גופא והאי לא גופא. **מְסוּבָּךְ** = *פלטרייר, תיקו — וכל תיקו דאיסורא לחומרא. **הַחֲלִיד בְּמִיעוּט סִימָנִין** — לאחר ששחט רובו בהכשר, מי אמרין: הא אשתחיש שפיר ברוב סימנין, או דלמא בולה חרא שחיטה היא. ואית בה חלדה? ובמיעוט קמא פשיטא לן דנבלה דאי. תיקו — ולחומרא. וגבי הגרמה נמי דפירקא קמא (חולין ט"א). בין שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש, בין הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש, בין שחט שני שליש והגרים שליש — מספקא לן דלמא סבירא לן כרבנן טרופאי, דמטרופי בכל חזא מנייהו, ועבדינן לחומרא. ואף על גב דשנינן לעיל (ט"א): שחט חצי גרירת ושחט בה וגמרה — כשרה, ואוקמנא בעוף, ואכשרנא ממה נפשך דאי מחצה על מחצה כרוב — הא עבר ליה רובא, אלמא דמכי עבד רובא בכשרות לא חיש לפסולא דמיעוטא — לא סמכינן אההוא שנויא, דדיחוי הוא דדיחיה. וטעמא, משום דמחצה על מחצה אינו כרוב, ובשחיטה מייחאת לא מדי עבירה, וכי שהה בפלגא קנה לא איטרין, אבל במיעוטא בתרא, בין דקנה ובין דושט, ובמיעוטא קמא דושט — מיטרפא. ואף בהלכות גדולות כתוב: והיכא דשהה בסימנין בין בתחלה ובין בסוף — אסור, דכיון דלא אפשרט לן עבדינן לחומרא. שני אוחזין בסכין ושושחין — בהמה אחת. **הֵתִיז אֶת הָרֹאשׁ בְּבֵת אַחַת** — כאדם המתחין קנה או דלעת, דהוק הסכין בבת ופוסק, והיא דרסה. **וְהִיב שְׁחֹטָה** — במשיכה, והתיוז את הראש — בהבאה ראשונה עד שלא הספיק להוליד, או הוליד תחלה ובמשיכה חזרת הראש עד שלא הספיק להביא. **אִם יֵשׁ בְּסִפִּין מֵלָא צִוָּאר** — חוץ לצואר כדמוקי בגמרא, שכן כאן הולכת או הובאה וכשר, שיש בו כדי לשחוט במשיכה בלא דרסה. אבל אם אין אורך הסכין אלא כעובי הצואר או חוץ לצואר משוה — דרסה היא, שאין הסימנין נחתכין במשיכה זו לכדה בלא דרסה. **אִם יֵשׁ בְּסִפִּין מֵלָא צִוָּאר אֶחָד** — מפרש בגמרא: חוץ לשני הצוארים, דיש בו שיעור שלשה צוארין.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל — תער דק וקטן מאד. **אִפְּלוּ בְּאִיזִמָּל** — אף על גב דאיכא למיגור אטו יל של קרנים, כדלקמן ולא. א. א. חץ שחוט — מה חץ הולכת במשיכה, אף שחיטה במשיכה. **וְהָא** שחוט — משוך, שהוא רך ומשוכין אותו, כעין שעושין צורפי נחושת חוטיין שעושין מהן מחטין. **שְׁנַמְנוּתָה כְּחוּט** — ושחוט כמו שחוט, אבל "שחט" לא לשון משיכה הוא. **בְּרִידָה** לחו גיר — מפנימה.

אִיזִמָּל

57 שהוא מחוץ למקום השחיטה, כמו כן כיוסי על ידי המטלית נחשב
58 לחלדה. או שמא דווקא תחובה תחת העור היא חלדה, שכן העור
59 הוא מגוף הבהמה, אבל המטלית שאינה מגוף הבהמה אינה
60 גורמת לפסול חלדה. עוד מסתפקת הגמרא: אם תחב את הסכין
61 תחת צמר כסופה ו-צפוף, שסיביו כרוכים זה בזה שעל צוואר
62 הבהמה, מהו דינו. האם דינו כמטלית, או שאין בכיוסי הסכין על
63 ידי הצמר משום חלדה. מסיקה הגמרא: תיקו – תעמודנה שאלות
64 אלו בספק, שלא נפשו.
65 הגמרא מביאה ספק נוסף בדין חלדה: **בְּעֵי רַב פִּפְא**, אם שחט את
66 רוב הסימנים כהלכתם, ואחר כך **הִחְלִיד** את הסכין **בְּמַעוֹט**
67 האחרון של הסימנים ושחטו בדרך חלדה, מהו דינו, האם לאחר
68 שנשחט הרוב כדינו כבר הוכשרה השחיטה, והמיעוט האחרון
69 אינו מעלה ולא מוריד. או שמא אף שאין מיעוט זה צריך שחיטה
70 כלל, מכל מקום אם נשחט שלא כדין הרי הוא פוסל את השחיטה
71 כולה, שכן שחיטה אחת היא. מסיקה הגמרא: תיקו.

משנה

72 המשנה שלפנינו מביאה כמה דינים בהלכות שחיטה, וביניהם
73 'פסול דרסה': **הַשּׁוֹחֵט שְׁנֵי רֵאשִׁין** של שתי בהמות **בְּאֶחָד** – באותה
74 הולכת והבאת הסכין, **שְׁחִיטתו כְּשֶׁרָה**.
75 **שְׁנֵים אוֹחִזִין בְּסָפִין** וְשׁוֹחֲטִים יחד בהמה אחת, וְאִפִּילוּ אם אֶחָד
76 שוחט לְמַעַלָּה בגובהו של הסימן וְאֶחָד לְמַטָּה בתחתית הסימן,
77 **שְׁחִיטתו כְּשֶׁרָה**.
78 **הָתִיז אֶת הָרֹאשׁ בְּבֵת אֶחָת**, בדרך שמתז דבר קשה כקנה או לדעת
79 בדחיקת הסכין בכח ולא בדרך הולכה והבאה, שחיטתו **פְּסוּלָה**
80 משום 'דרסה'.
81 **הָיָה שׁוֹחֵט בְּמִשְׁכַּת הַסֵּכִין** ולא בדרסה, וְהָתִיז אֶת הָרֹאשׁ בְּבֵת אֶחָת
82 – שבהבאת הסכין לבדה כבר הותר הראש, **אִם יֵשׁ בְּסָפִין** אורך של
83 עוד **כֹּלָא צִוָּאר** מחוץ לצוואר, כלומר אורך הסכין הוא כאורך שני
84 צווארי הבהמה הנשחטת, שחיטתו **כְּשֶׁרָה**. אבל אם אין בסכין כדי
85 אורך זה שחיטתו פסולה, שכן לא יתכן שתחתוך סכין זו את רוב
86 הסימנים בתנועה אחת בלא דרסה.
87 **הָיָה שׁוֹחֵט שְׁתֵּי בַּהֲמוֹת יחד**, וְהָתִיז אֶת שְׁנֵי הָרֵאשִׁין בְּבֵת אֶחָת
88 בהבאה או בהולכה אחת קודם שהספיק להחזיר את הסכין, **אִם**
89 **יֵשׁ בְּסָפִין** אורך של עוד **כֹּלָא צִוָּאר** אֶחָד מחוץ לשני צווארי
90 הבהמות הנשחטות, כלומר, שאורך הסכין הוא כאורך שלשה
91 צווארים, שחיטתו **כְּשֶׁרָה**. אבל אם אין בסכין כאורך זה שחיטתו
92 פסולה, שכן בפחות משיעור זה לא יתכן שיחבכו סימני שתי
93 הבהמות בתנועה אחת של הסכין בלבד בלא דרסה. **בְּמָה דְּכָרִים**
94 **אֲמֹרִים**, בְּזִמְן שְׁחִילִיד את הסכין על הצוואר **וְלֹא הִבִּיא** אותה
95 בחזרה, **אוֹ שֶׁהִבִּיא** את הסכין **וְלֹא הוֹלִיד** אותה בחזרה, אלא שחט
96 בתנועה אחת בלבד. **אֲבָל** אם הוֹלִיד את הסכין וְהִבִּיא אותה, **אִפִּילוּ**
97 אם הסכין היא באורך **כֹּל שְׁהוּא**, וְאִפִּילוּ אם שחט בְּאֵיזֶמֶל שהוא
98 תער דק וקטן מאד, שחיטתו **כְּשֶׁרָה**. שכן כל שהוא מוליך ומביא
99 יכול לגמור את שחיטת שני הסימנים בכמה בהמות בלא דרסה.
100

גמרא

101 הגמרא מביאה מקור פסול דרסה: **מֵנָּה הֵנִי מִלִּי** שאם התז את
102 הראש בבת אחת שחיטתו פסולה. **אֲמַר שְׂמוּאֵל**, **דְּאִמַּר קְרָא** (ירמיה)
103 **וְהֵן שְׁחֹט לְשׁוֹנִים בְּרָמָה דְּרַ'**. מה חץ הולך במשיכה, אף
104 שחיטה צריכה להיעשות במשיכת הסכין.
105 הגמרא מביאה מקור נוסף לפסול דרסה: **תָּנָא דְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל**,
106 נאמר בתורה (ויקרא א ה) **וְשָׁחַט, וְאִין וְשָׁחַט, אֶלָּא לְשׁוֹן מְשֻׁדָּה**,
107 כלומר משיכת הסכין על הצוואר בהולכה והבאה. וְכֵן הוּא **אֲמַר**
108

1 **שְׂמָא יִדְרֹסוּ זֶה עַל זֶה**, ולא 'שמא יטרפו זה על זה', שמתוך שזה
2 מושך את הסכין לכאן וזה מושך לכאן, הם דוחקים את הסכין על
3 הצוואר, ויש לחוש שמא יתזו את הראש בבת אחת.
4 הגמרא מביאה קושיא נוספת על שיטת שמואל וריש לקיש: **מֵתִיב**
5 **רַבִּי אֲבִין**, שנינו בברייתא, **שָׁחַט אֶת הַחוּשָׁט לְמַטָּה וְאֶת הַקֶּנֶה**
6 **לְמַעַלָּה, או ששחט אֶת הַחוּשָׁט לְמַעַלָּה וְאֶת הַקֶּנֶה לְמַטָּה, שְׁחִיטתו**
7 **כְּשֶׁרָה**. ולדברי שמואל וריש לקיש **אֲמַאי** השחיטה כשירה, וְהָא
8 מאחר שהושט והקנה לא נשחטו באותו גובה, **לִיכָא שְׁחִיטָה**
9 **מְפֻרָּצָה**, שכן אין במקום אחד רוב סימנים שחוטים.
10 הוּא מוֹתִיב לֵה, וְהוּא מְפָרֵק לֵה – רב אבין שהקשה הוא אף זה
11 שמתוך, שהברייתא מדברת בְּשְׁחִיטָה תַּעֲשִׂיָה באלכסון פְּחוּדוֹ של
12 קוֹלָמוֹס העשוי בשיפוע. וכגון שהתחיל לשחוט את הקנה מלמעלה,
13 וחתך בשיפוע כלפי מטה, ובמקום שנגמרה שחיטת הקנה התחילה
14 שחיטת הושט, שאף שהקנה שחוט מלמעלה והושט למטה, מכל
15 מקום שחיטת שניהם מחוברת זו לזו, והרי זו שחיטה מפורעת.
16 הגמרא מביאה מעשה שמשמע ממנו שהלכה כרב: **הָהוּא תוֹרָא**
17 **(– שור) דְּאִישְׁחַט בְּשְׁנֵים וְשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת**. עַל (– בא) **רַב יִצְחָק בְּרַ**
18 **שְׂמוּאֵל בְּרַ מִרְתָּא**, שְׁקַל מְשׁוּפְרִי שׁוּפְרִי – ונטל לעצמו נתח משובח
19 מהשור. **אֲמַר לֵיה רַבִּי יוֹרְא**, לְמַדְתֵּנוּ רַבִּינוּ, שמשְׁנֵיתֵינוּ המכשירה
20 שחיטה בשנים, מתייה אף בְּשְׁנֵי סָפִין וְשְׁנֵי גְבִי אֲדָם השוחטים
21 בשני מקומות, וכדברי רב ולא כדברי שמואל וריש לקיש.
22 אחד מהדברים הפוסלים שחיטה הוא 'חלדה'. שאם הסכין
23 מכוסה בשנת השחיטה, השחיטה פסולה. ודנה הגמרא שלפנינו
24 באופני פסול זה: **אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב**, אם הִחְלִיד (– תחב) אֶת
25 הַסֵּכִין בִּין סָפִין לְסִימָן וְיִפְסָף – וחתך את הסימן התחתון, ואחר כך
26 הוציא את הסכין ושחט את הסימן העליון כדרכו, שחיטה זו
27 **פְּסוּלָה**, שהרי בשעה ששחט את הסימן התחתון היתה הסכין
28 מכוסה וטמונה תחת הסימן העליון שהוא מכלל השחיטה. אבל
29 אם תחב את הסכין תחת הָעוֹר ושחט את שני הסימנים, שחיטתו
30 **כְּשֶׁרָה**, שכן העור אינו מכלל השחיטה, ואין חלדה פוסלת אלא
31 כשחשכין תחובה תחת דבר שהוא בר שחיטה.
32 שואלת הגמרא: **מָאי קָא מְשַׁמַּע לָן** רב בדינו הראשון, הלא כבר
33 תֵּנִינָא דִין זה במשנה להלן (בב), **אוֹ שְׁשַׁחַט אֶת הַסֵּכִין הָרִאשׁוֹן**
34 **כְּהִלְכְּתוֹ** ואחר כך הִחְלִיד אֶת הַסֵּכִין תחת הסימן הַשְּׁנִי וְיִפְסָף, רַבִּי
35 **יִשְׁכָּבְדָא אֲמַר**, הרי היא **נִכְּפָה** ומטמאה במגע ובמשא. רַבִּי עֲקִיבָא
36 **אֲמַר**, הרי היא כְּתֻרְפָּה שנשחטה, שאינה מטמאה כנבילה. הרי
37 שלדברי הכל החלדת הסכין תחת הסימן פוסלת את השחיטה.
38 ולא נחלקו רבי ישכב ורבי עקיבא אלא אם היא טריפה או נבילה.
39 משיבה הגמרא: **אִי מְטַתְּנִיתִן בְּלַבַּד הָהוּא אֲמִינָא**, הֵנִי מִלִּי שהיא
40 פסולה, דווקא כשהוא שוחט את הסימן מְלַמְּטָה לְמַעַלָּה, ופסול
41 חלדה אינו משום שהסכין מכוסה אלא משום **דְּלֹא קַעֲבִיד בְּדִרְדָּה**
42 **שְׁחִיטָה**, והקפידה התורה שתהיה דווקא מלמעלה למטה. **אֲבָל** אם
43 תחב את הסכין בין שני הסימנים ושחט את הסימן התחתון כדרכו
44 מְלַמְּעָלָה לְמַטָּה, דְּקַעֲבִיד בְּדִרְדָּה שְׁחִיטָה, **אִימָא שְׁפִיר דְּמִי** ושחיטתו
45 כשירה. **קָא מְשַׁמַּע לָן** רב, שאפילו באופן כזה השחיטה פסולה,
46 משום ששחיטת הסימן התחתון היתה בהחלדה.
47 הגמרא חוזרת עתה לדינו השני של רב: רב יהודה אמר בשם רב
48 שאם תחב את הסכין תחת הָעוֹר שחיטתו **כְּשֶׁרָה**. אבל בִּי רַב
49 (– תלמידו בית רב) **אֲמַרִי** בשמה, חלדה תחת הָעוֹר, **אִינִי יוֹדַע** מה
50 דינה, האם גם באופן זה ישנו לפסול חלדה, או שמא אין חלדה
51 אלא בסכין התחובה בתוך הצוואר עצמו, אבל לא תחת העור
52 שהוא מחוץ למקום השחיטה.
53 הגמרא מביאה כמה ספיקות בדין חלדה לשיטת בי רב: **אִיבְעִיא**
54 **לְהוּ, לְבִי רַב דְּאֲמַרִי** חלדה תחת הָעוֹר **אִינִי יוֹדַע** אם היא פוסלת או
55 לא, אם תחב את הסכין תחת מְטָלִית הכרוכה סביב צוואר הבהמה,
56 מהו דינו. האם לפי הצד שכיוסי על ידי העור נחשב לחלדה אפילו

אגרות קודש

ב"ה, ט' סיון, תשי"א

ברוקלין.

שלום וברכה!

זה עתה קבלתי מכתבו מכ"ה אייר, ובטח קיבל זה מכבר הקונטרס והשיחה ביחד עם מכתבי, ובעת רצון הנני מזכירו ואת זוגתו תחי' על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר להמצטרך להם, ואני באחת וכמו שכתבתי לו מכבר, אשר אינני מבין כלל את התמרמרותו והמ"ש שלו, דאפי' ריש גרגותא משמיא קא ממני לו, ובפרט רב בישראל, פשיטא שצריך הוא לדעת האחריות המוטלת עליו אבל פשיטא עוד יותר שאם רעיונות כאלו גורמים אצלו עצבות ומ"ש הרי בודאי באים הם מסטרא דלעו"ז או כמו שקוראו כ"ק מו"ח אדמו"ר "פון דעם קלוגינקין" ובכל שעה ורגע שחושב הוא בזה, הנה זהו מחשבות הבאות מההיכלות דלעו"ז ועליהם נאמר **שמיד** בעלייתו לשם (במוחו) דוחה בשתי ידיים ומסיח דעתו ואינו מקבלו ברצון, וזה נדבר בכל אדם, שמדת הבינונים היא מדת כל אדם ואחרי' כל אדם יומשך (ואין לזה סתירה מזה שעפ"י האמור בתניא שהבינוני לא עבר עבירה מימיו ובפרק י"ד כותב שכל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה, כי הענין בזה הוא שלפי מצבו עתה אינו שייך לעבור עבירה לא בעתיד ולא בעבר, ואכמ"ל).

מובן מכל הנ"ל שמה שכותב הוא במכ' שמבקש לו משרה אחרת, אין דעתי נוחה מזה כלל, וצריך הוא להיות במשרתו ולהיות חזק בבטחונו בהשי"ת שינחנו בדרך אמת ויצליח בעבודתו בקדש, ואם נופלים לו בזה ספיקות, הנה אין זה ספק ביכולתו, אלא זהו חלישות הבטחון שלו, והעצה לזה הוא ללמוד שער הבטחון בחובת הלבבות, ובכלל להיות קשור באילנא דחייא, הוא לימוד חסידות, ולהיות בהתועדות חסידותי בשמחה חסידותית באמת, לעתים תכופות לשמוח ולשמח.

וכיון שכבר נכנסו לדירתם החדשה, הנה צריך הי' לסדר בה א חסידישן פארבריינגען כדבעי למהוי, און דערמאנען זיך אויף די אלטע צייטען, אז מען האט פארבראכט אויף א פארבריינגען אן א חשבון מה יאמר פלוני ופלוני, ומה יאמר צד השמאל שבו או צד הימין, ורק ידעו שהתועדות חסידותי, לשמוע חסידות, א חסידישן ווארט, וספור מנשיאנו זי"ע, הנה זה מכניס אור, ומעט אור דוחה הרבה חשך. ועוד זאת: מה צריכים לחשוב אודות החשך, נחשוב יותר אודות האור, ובפרט שעומדים אנו בנתינת לוחות הראשונות חרות כו' אל תקרי חרות אלא חירות כו', ויהי' שבדירה החדשה יהי' משנה מקום משנה מזל לטובה, ותהי' ביתם א ווארימע היים, א פרייליכע היים, אנגעפילט מיט נר מצוה ותורה אור, ומאור שבתורה שזהו תורת החסידות ודרכי החסידות ומנהגי החסידים, ומזמן לזמן יערכו שם התועדות חסידותית.

אחכה לבשו"ט מהטבת מצב רוחו וששו"ס, לו יהי' בקבלת עול, לקח ע"ע שמכאן ולהבא יקיים ציווי תוה"ק לעבוד את השי"ת בשמחה ובטוב לבב.

המשך ביאור למס' חולין ליום חמישי עמ' א

7 מוכיחה הגמרא בדברי רב נחמן ממעשה שהיה: **תא שְׁמַע, דְּהָהוּא**
8 **בְּרַ אֱוִיָּא דְּהוּהָ בִּי רַבָּא, אֲתָא בִּי מִמַּסְמָס קוּעִיָּה דְּמָא** – אותו אוז
9 שהיה בבית רבא הגיע כשצוארו מלוכלך בדם, והיה צורך לבדוק
10 את סימניו, שמא נפסק לו הקנה או ניקב הושט. **אָמַר רַבָּא, הִיכִי**
11 **נִעְבֵּיד, אִיךָ נֹכַח לְבוֹדוֹק.**

1 משיבה הגמרא: אכן מפורש בברייתא שמליקת חטאת העוף
2 כשירה בקנה בלבד, אך **דְּלָמָא** [ש-מא] יש לחלק בין שחיטה
3 למליקה, ושאני **הָתָם בְּמִלְקָה**, שמשום **דְּאִיכָא** בה גם שבירת
4 **שְׁדָרָה וּמַפְרָקָת** על כן נפסקת חיותה בכל שהוא, ואף בחיתוך הקנה
5 בלבד. אבל שחיטה שאין בה שבירת שדרה ומפרקת, עדיין יש
6 להסתפק בה **מֵאִי דִּינָה**, האם היא כשירה אף בקנה לבד או לא.

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז סיון, ה'תשי"א

להנהלת אגודת חב"ד באה"ק תובב"א

שלום וברכה!

מוסג"פ מכתב אשר פניתי בו למוסדות חינוך שונים בארה"ב אשר נהוג בהם חופש מהלמודים בחדשי הקיץ.

באשר גם באה"ק נמצאים מוסדות חנוך אשר בהם נהוג חופש הקיץ, הרשות בידכם להשתמש במכתבי הנ"ל כדי לפרסמו לתועלת הרצוי באופן המתאים. ובודאי תודיעוני בפרטות מכל מה שעשיתם בזה.

בברכת הצלחה בעבודתם בקודש.

ב"ה, ט' סיון, ה'תשי"א

ברוקלין, נ. י.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצרכי ציבור וכו' מו"ה יוסף שי' בורג

שלום וברכה!

נשען על פגישתנו בפאריז בשנת תש"ז ועל הרושם שנשאר לי מפגישה זו, אשר על פי דין תורה מעמידים יהודי בחזקת ישרותו, הנני כותב שורתיים אלו.

חבל שבהיותו כאן לא היתה לנו הזדמנות להפגש, ואסתפק כאן בכתב ובקיצור, מאחר שלמותר להאריך על דבר אחריות השעה בקשר עם הבחירות בארצנו הקדושה, ת"ו.

קוה קויתי אשר הבחירות בכלל לא תתקיימנה באשר אין הזמן גרמא לכך, ועל כל פנים אשר תהי' אחדות שלמה בתוך היהדות החרדית בארה"ק ליצור חזית מאוחדת לבחירות.

למותר להאריך לדכוותי אשר בשאלה הנוגעת לטובת הכלל, הנה על כל מפלגה לוותר על רווחים מפלגתיים המנגדים לטובת הכלל, ולמותר להאריך לאיש חרדי אשר לענינים הנוגעים ליהדות החרדית דין קדימה על כל חשבונות של ריוח גשמי אפילו אם ריוח זה בטוח ואין צריך לומר אם הוא מדומה ומוטל בספק, ובפרט אשר ריוח מדומה זה יכול להיות גם קרוב להפסד.

כוונתי לחזית המאוחדת בתוך היהדות הדתית בארה"ק אשר מוכרחת היא לא רק לטובת הכלל אלא גם לכל אחת מהמפלגות. והנני פונה לכי' כלאיש חרדי אשר מצדו ישתדל בכל מאמצי כוחותיו והשפעתו ליצור חזית דתית מאוחדת אם אפילו הענין קשור עם ויתורים מפלגתיים. והנני בטוח אשר ישים את ענין היהדות החרדית בכללותה בראש וישפיע בכיוון זה בכל מקום שהשפעתו מגעת.

בת"ח על הודעתו בשורות טובות בזה,

בפ"ש וברכה.

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

א.

**הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן
אדמו"ר הזקן – בעל התניא והשו"ע**

~ שולחן ערוך עם הערות וצינונים – הלכות שבת ~

י' כל קשר שלפעמים נמלך [א9] ומבטלו לעולם [ב9], אף על פי שבתחלת עשייתו אינה על מנת לבטלו [ג9] – אסור, שמה ימלך ויבטלנו. לפיכך, אסור לשול חבל ולקשרו באבוס ובפרה, שמה פשירצה להוליד הבהמה לא יתיר לעולם אלא ראש אחד ויניח השני קנים לעולם, ויהיה קשר של קימא. במה דברים אמורים? בשאר חבלים, אבל בחבל של גרדי – מתר, שאינו מבטלו שם. ואין לגזור פאן על של גרדי משום שאר חבלים, מפני שגם בשאר חבלים אינו מצוי שיבטל ראש אחד לעולם, אלא לפעמים מתיר ראש זה ולפעמים מתיר זה [ד9].

וכל זה לקשור החבל בשבת באבוס ובפרה, אבל אם היה קשור כבר באבוס ורוצה לקשרו עתה בפרה, או שהיה קשור בפרה ורוצה עתה לקשרו באבוס – מתר בכל חבל, לפי שאם בא לבטל קשר אחד מהם שיהא קשור לעולם – מן הסתם אותו קשר שהיה קשור כבר מניחו לעולם קשור:

חלק ב, סימן שיו דין קשירה וענינה בשבת, סעיף י:

ביאורי הלכה

פא [שלפעמים נמלך – אפילו אינו מצוי שנמלך] ¹⁰⁸.
פב [ומבטלו לעולם – דווקא כשלפעמים מבטלו לעולם, אבל אם לפעמים נמלך לקיימו לזמן ממושך, אך לעולם לא מבטלו – מותר] ¹⁰⁹.
פג [לבטלו – אלא על מנת להתירו ביומו] ¹¹⁰.
פד [מתיר זה – אבל בקשירת דלי לבור (לעיל סעיף ח) שהדרך (מצוי) שמבטל שם את החבל, גזרו על חבל של גרדי משום שאר חבלים] ¹¹¹.

צינונים והוספות

(108) להלן משמע ש"לפעמים" היינו לפעמים רחוקות ואינו דבר מצוי, ומכל-מקום החמירו, אבל קשר שלא מצוי כלל שמבטלו, מותר לקשרו בסתם אף שיש מקום לחשוש שיבטלו (כמו שהתירו קשר שבפני הפרה (לעיל סעיף ט) כי אין דרך לבטלו, אף שמצד שאינו מוכרח להתירו (כי יכול להסתפק בהתרת הראש השני) היה מקום לחשוש שמה יבטלו), וכל-שכן שמותר לקשור ב"סתם" קשר נעליים וכתונת ושאר קשרים שמתירם ביומו ומוכרח להתירם בדרך שימושם, ואין מקום לחשוש שיבטלו לעולם.
(109) כדלעיל סעיף א שאף כשמצוי להמלך ולהשאיר קשר כמה ימים – מותר לקשרו כשלפעמים מתירו ביומו, והעיקר שלא תהיה דעתו בפירוש לקיימו לזמן.

(110) בקצות השלחן (סי' כג ס"ו) משמע שמדובר שדעתו בפירוש להתירו ביומו, ולכאורה כוונתו אפילו בדעתו בפירוש להתירו ביומו, וכל-שכן אם קושר סתם.
(111) נמצא ג' דרגות בחשש שמה ימלך ויבטל: (א) כשאנו מצוי כלל – לא גזרו (כגון קשר שבפני הפרה, וכל שכן קשר נעליים וכיו"ב כדלעיל הערה קח, ועד"ז המובא בסוף סעיף דין כשהיה קשור כבר באבוס וקושרו עתה בפרה), (ב) כשמבטל לעתים רחוקות בלבד – גזרו בקשירה שיש לחוש שיבטלה לעולם, (ג) וכשמצוי יותר שמבטלו לעולם – גזרו גם בקשירת חבל של גרדי משום שאר חבלים (לעיל סעיף ח, וראה לעיל הערה קג).

~ שו"ע רבנו הזקן לפי לוח "רב יומי" - הלכות ברכת המזון ~

~ יום שני ~

ב וכל זה כשנכנסו מתחילה לשם על דעת להצטרף אבל בסתם אינן מצטרפות אפי' רואים אלו את אלו והם בבית אחד ושמש אחד לשתיהן שהרי אינן מצטרפות לזימון אלא א"כ קבעו בשלחן אחד לאכול יחד שאז נחשבים כגוף אחד וברכה אחת לכולם וכאן כל חבורה היא לעצמה משא"כ כשנכנסו ונחלקו לב' חבורות על דעת להצטרף לברכה אחת ה"ז כאלו נכנסו ונתחברו בחבורה אחת שעיקר החיבור והצירוף הוא הכוונה להתחבר.

אבל אם נכנסו ונחלקו סתם שלא על דעת להצטרף אע"פ שבשעת ברכת המוציא היה בדעתם להצטרף שוב אין כוונתם מועלת לחברם ולצרפם אפי' לברכת המוציא עצמה כמ"ש בס' קס"ז כ"ש לברכת המזון.

ואם נכנסו זו אחר זו אע"פ שהשנייה נכנסה על דעת להצטרף עם הראשונה אם הראשונה לא היה בדעתה כלל בשעת כניסתה על השנייה להצטרף עמה אלא נכנסה סתם אינן מצטרפות לפיכך בסעודות גדולות במקומות שנכנסים בזה אחר זה זימנו כל חבורה לעצמה:

ג אכלו מקצתן בבית ומקצתן חוץ לבית אם המברך יושב על המפתח הוא מצרפן לפי שהוא יכול לראות אלו ואלו בהפיכת פניו לכאן ולכאן והרי זה כמקצתן רואים אלו את אלו שהוא נחשב מאלו ומאלו שהרי מוציא את כולם ידי חובתם:

ד כל מקום שמצטרפות ב' חבורות צריך שישמעו שתיהן כל ברכת המזון בביאור מפי המברך ולפחות ברכת הזון כמ"ש בס' קפ"ג וקצ"ג.

ומי שלא שמע ברכת הזימון שהוא נברך שאכלנו משלו בביאור אינו יכול לענות עמהם ברוך שאכלנו אלא עונה אחרים אמר לדברי האומר כן בברכו שבבית הכנסת כמ"ש בס' ג"ז וכבר נתבאר שם שאין דבריו עיקר:

~ יום שלישי ~

חלק א' סימן קצו מי שאכל דבר איסור אם מצטרף לזימון:

א מי שאכל דבר איסור אע"פ שאינו אסור אלא מדברי סופרים אין מזמנין עליו.

ויש אומרים שה"ה שאין מברך אחריו ברכת המזון אפי' אכל בשוגג שאין עבירה מצוה ואם יודע שהוא אסור ובא לאכול אינו מברך עליו בתחלה שאין זה מברך אלא מנאץ כמ"ש וברצו בך נאץ ה'.

~ יום ראשון ~

חלק א' סימן קצד שלשה שאכלו כאחד ונפרדו לענין הזימון ומה דינן:

ב שלשה שאכלו ויצא אחד מהם לשוק קוראים אותו ומודיעים לו שרוצים לזמן כדי שיכין ויצטרף עמהם ויענה עמהם ברכת זימון ויוצאים ידי חובתם וגם הוא יוצא ידי חובתו אע"פ שאינו בא ויושב עמהם אלא שעומד לפני הפתח רק שישמע עד סיום ברכת הזון כמ"ש בס' קצ"ג.

במה דברים אמורים בשלשה אבל בעשרה כיון שצריכים להזכיר את השם אינן מצטרפין עד שיבא וישב עמהם שבפחות מעשרה שיושבים ביחד אין דרך ארץ להזכיר את השם:

ג שלשה שאכלו כאחת ואין אחד מהם יודע כל ברכת המזון אלא אחד יודע ברכה ראשונה ואחד השניה ואחד השלישית מחוייבים בזימון וכל אחד יברך הברכה שיוודע והשנים שומעים ויוצאים ידי חובתם והיודע ברכה ראשונה הוא מזמן ואומר נברך שאכלנו משלו ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו אם הוא יודע והם אינם יודעים לענות.

ואם הוא אינו יודע אע"פ שאחד מהם יודע אין מזמנים כלל שאי אפשר להם לחלק ברכת הזימון וברכת הזון לשנים לפי שהעיקר כהאומרים שנברך אינה ברכה בפני עצמה כלל כמ"ש בס' קצ"ג אלא מברכים בלא זימון וה"ה אם הם ב' ואחד מהם יודע ב' ברכות ואחד השלישית.

אבל אם כל המסוכים אינם יודעים איזו ברכה משלש ברכות של תורה לא יברכו כלל מה שיוודעים כי שלשתן מעכבות זו את זו אבל ברכה רביעית שהיא מדברי סופרים אע"פ שכולם אין יודעים אותה אינה מעכבת ג' ברכות של תורה.

ובג' ברכות הללו אם אחד יודע חצי הברכה ואחד חצי השניה אין ברכה אחת מתחלקת לשנים והיא מעכבת את שאר הברכות.

ויש אומרים שג' ברכות של ברכת המזון אין מעכבות זו את זו ויש לחוש לדבריהם להחמיר בשל תורה:

חלק א' סימן קצה חבורות שאוכלים בהרבה מקומות מה דינם:

א ב' חבורות שאוכלות בבית אחד או בב' בתים שאין דרך הרבים מפסקת ביניהם אם מקצתן רואים אלו את אלו מצטרפות לזימון ואם לאו אינן מצטרפות אלא אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן ואם יש שמש אחד לשתיהן הוא מצרפן אע"פ שלא אכל עמהם:

חלה אף שהור אינו יכול לאכול מלחמו של כהן כיון שהכהן יכול לאכול מלחמו של ישראל או השלישי שאוכל פת נכרי יכול לאכול עם ה' מצטרפים):

ז וכן אחד אוכל גבינה וב' בשר מצטרפים שהאוכל גבינה יכול לאכול מלחמו אע"פ שהוא מלוכלך בבשר אם יקנה פיו וידיחו אבל אם אוכל גבינה קשה אינן מצטרפין שהמנהג עכשיו שלא לאכול בשר אחר גבינה קשה על ידי קינוח והדחה וכן בסעודת מצוה מראש חודש אב עד תשעה באב שמקצת הקרואים אוכלים גבינה כמ"ש בסימן תקנ"א כיון שנוהגים מבשר מחמת המנהג אין מצטרפין עם אוכלי בשר וצריכים לזמן לעצמן אלא אם כן אכלו כזית פת קודם שאוכלי בשר התחילו לאכול בשר בלחמם שכזית זה היו יכולים לאכול מלחמו או שאחד מבני הסעודה אכל כזית לחם אחר שאינו מלוכלך לא בבשר ולא בחלב שזה מצרף את כולם שהרי כולם יכולים לאכול מלחמו.

וכן ג' שמודרים הנאה זה מזה או אפילו אחד שמודר מב' והב' ממנו אע"פ שיכולים לשאול על גדרם כל זמן שלא נשאלו אין מצטרפין אם כל אחד אוכל משלו אבל אם אוכלים משל בעל הבית מצטרפין (שדרך בעל הבית להאכיל אורחים לחם כל צרכם וא"כ אף אם יאכל זה מפרוסה שחתך זה לצורך עצמו אינו נהנה אלא משל בעל הבית כיון שלא יחסר לחמו של זה משא"כ באוכלי בשר וגבינה שאין יכולים לאכול זה מהפרוסה שחתך זה אע"פ שיכולים לחתוך כל אחד פרוסה לעצמו מכבר אחד בפרט קודם נגיעתם בבשר ובחלב אין זה מועיל לחברם ולצרפם כי מה לי ככרות נפרדים ומה לי כבר אחד):

~ יום חמישי ~

חלק א' סימן קצז דין צירוף לזימון ג' או עשרה: א שנים שאכלו כאחת וגמרו סעודתם ובא שלישי וקבע אצלם אם אינם שבעים כל כך בענין שאם היו מביאים לפניהם איזה דבר החביב אצלם לקנות סעודה היו יכולים לאכול ממנה אפילו כל שהוא לא נגמרה סעודתם עדיין ומצטרף עמהם אע"פ שלא אכלו כלום משבא אצלם.

ואם אמרו כבר נברך ברכת המזון הרי הסיוח דעתם מלאכול עוד ונגמרה סעודתם ושוב אינו מצטרף עמהם אלא א"כ אכלו עמו (ואין צריך לומר אם הסיוח דעתם בפירוש מלאכול עוד ואף להאמרים שהיסח הדעת מאכילה אינו זקוק לחזור לברך המוציא אם נמלך לחזור ולאכול מפני שדרכו של אדם להיות נמלך בסעודתו להמשך מסעודה קטנה לגדולה מכל מקום כל זמן שאינו נמלך וחוזר ואוכל נגמרה אכילה הראשונה בהיסח דעתו כיון שעומד בדעתו ואינו חוזר ממנה).]

ומכל מקום אפי' נטלו ידיהם מים אחרונים מצוה שיחזרו ויטלו מים ראשונים ויברכו המוציא ויאכלו כזית כדי לברך

ויש אומרים שלא אמרו כן אלא במצוה הבאה בעבירה שאין ראוי להוכיח עליה שם שמים ואין מברכין עליה ברכת המצות שאין עבירה מצוה אבל ברכת הנהנין צריך לברך אפי' האוכל איסורי תורה במזיד כי מי שאוכל שום וריחו נודף וחוזר ויאכל שום אחר שהוא ריחו נודף ביותר ויהנה ג"כ מהעולם הזה בלא ברכה ולא מנעו אלא לזמן עליו לפי שאין חביריו רשאים להתחבר עמו בחבורה ובני חבורה שכולן אכלו מדברים האסורים גם הם אין להם קבע שאין קבע וחיובור לדברים האסורים והרי זה כעין אכילת פירות שאין להם קבע לזימון אבל ברכה תחלה וסוף למה לא יברך הואיל ונהנה.

ולענין הלכה יש להכריע שאם אכל איסור בשוגג יברך אחריה אבל המזיד לא יברך לא בתחילה ולא בסוף שאין זה מברך אלא מנאין:

ב אם גזל או גנב לחם אפי' אע"פ שכבר נתייאשו הבעלים אינו מברך עליו בתחלה לפי שאם היו הבעלים באים לתבעו ממנו היה חייב להחזירו להם ולא היה יכול לפטור את עצמו בדמים נמצא שאכילתו היא בעבירה וברכתו ניאון אבל מברך אחריו ברכת המזון שכשכבר אכלו הוא שלו ודמים הוא חייב לו ואף שאכל באיסור כיון שאחר האכילה יכול לפטור את עצמו בדמים שיהא מה שאכל שלו אין ברכתו או ניאון:

ג אם גזל חטים או קמח ואפה פת מברך גם בתחלה שכבר קנאו בשינוי ונעשה שלו שאם באו הבעלים יכול לפטור את עצמו בדמים ואין אכילתו עבירה ואע"פ שכיוצא בזה במצוה אינו מברך עליה הואיל ומכל מקום ע"י עבירה באה לידו כמ"ש בס' י"א אין דלמות ברכת הנהנין לברכת המצות מטעם שנתבאר בסברא האחרונה שבסעיף א' ואף לסברא הראשונה אינן דומות אלא כשנהנה בעבירה ולא כשבאו ע"י עבירה ויש חולקין בזה (וספק ברכות להקל):

~ יום רביעי ~

ד וכל זה בנגב וגזלן עצמו אבל אחרים מברכין בתחלה ובסוף לדברי הכל שהרי לא ע"י עבירה באה לידם אלא א"כ גנב לחם אפי' ולא נתייאשו הבעלים כמ"ש בס' תרמ"ט:

ה אם אכל איסור במקום סכנה לדברי הכל מברך עליו תחלה וסוף שהיה הוא אוכל ומצוה הוא עושה להציל נפשו:

ו שלשה שאכלו כאחת ואחד מהם אכל פת נכרי והב' נוהגים ממנו או שאחד מהן כהן ואכל חלה אע"פ שהיא אסורה להשנים מומנן עליו הואיל והיא מותרת לו.

ואם היו כהנים עם זר אוכלין כאחד והזר אוכל פת נכרי והכהנים נוהגים ממנה ואוכלים חלות אינן מצטרפין לזימון שכל צירוף לזימון אינו אלא כשהם יכולים להתחבר יחד באכילתם לאכול לחם אחד וכאן כל אחד נוהר מלחם חבירו (משא"כ כשהזר אינו אוכל פת שנוהר ממנה הכהן שאוכל

המזון מפי המזון כמ"ש בס' קצ"ג ואע"פ ששמע ברכת הון לא נפטר בה מברכה אחרונה על אכילתו אלא א"כ אכל תמרים ובשיתיה לא נפטר אלא א"כ שתה יין כמו שיתבאר בס' ר"ח ומכל מקום לכתחלה יכוין שלא לצאת ידי חובתו לכתחלה בשמיעתו ברכת המזון שלכתחלה צריך לברך על כל מין ברכה הראויה לו כמו שיתבאר:

~ שבת קודש ~

י שנים שאכלו ושבעו ונתנו לשלישי לאכול מעט שיצטרף עמהם לזימון אם אכל כזית פת יכול לברך להם ברכת המזון אפי' לא אכל כדי שביעה ואינו חייב בברכת המזון מן התורה כמותם לפי שמן התורה אף מי שלא אכל כלל יכול להוציא את מי שאכל ושבע שלא אמרו כל מי שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתם אלא במי שאינו מצווה כלל כמו נשים במצות שאינן נזהגות בהן אבל כל שמצווה זו נזהגת בהן אע"פ שלא נתחייב בה עתה הוא אלא חבירו נקרא הוא ג"כ מחוייב בדבר מדיון ערבות שכל ישראל ערבים זה בזה ועליו להציל חבירו מעון ולפוטרו ממצוה שנתחייב בה.

ואף שברכת המזון היא ברכת הנהנין ובברכת הנהנין מי שאינו נהנה אינו מוציא את מי שנהנה לפי שאינו מחוייב בברכה זו משום ערבות הואיל ואינו חובה על חבירו שיכול הוא שלא ליהנות ושלא להתחייב בברכה כמ"ש בס' קס"ז מכל מקום בברכת המזון כיון שכבר נהנה ונתחייב לברך מחוייב הוא להצילו מעון ולברך לו.

אלא שהחכמים אמרו שמי שלא אכל פת אינו יכול לברך ברכת המזון שאין לברך ברכת הנהנין בלא הנאה וסמכו זה על מה שכתוב ואכלת ושבעת וברכת מי שאכל הוא יברך ואפי' אם זה שאכל ושבע אינו יודע לברך אין חבירו מברך לו שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ועוד שזה אינה עקירה שיכול אחר לאכול עמו ולברך לו אבל מי שאכל פת אפי' כזית כיון שמברך על הנאת עצמו מוציא ג"כ חבירו שאכל כדי שביעה.

אבל אם לא אכל כזית פת שמברכין אחריו ברכת המזון אפי' אכל תבשיל מחמשת המינים שמברכין אחריו מעין שלש אינו יכול לברך ברכת המזון כדי להוציא את האוכלים פת אפי' לא אכלו אלא כזית.

ויש אומרים שמי שלא אכל כדי שביעה אינו מוציא את מי שאכל כדי שביעה וטוב לחוש לדבריהם לכתחלה שאם בני חבורה מקצתם אכלו כדי שביעה ומקצתם לא אכלו כדי שביעה מברך אחד מהאוכלים כדי שביעה ויוצאים האחרים אלא א"כ שהאוכלים כדי שביעה אין בהם מי שיודע לברך אזי יברך מי שאכל כזית ויוציא את כולם ידי חובתם (אם היה שבע כבר קודם שאכל הכזית שאי אפשר לו להביא עצמו לידי חיוב של תורה ע"י שיאכל יותר אבל אם אפשר לו לאכול יותר יש לחוש לסברא האחרונה):

בזימון ואפי' אם זה אינו חפץ לאכול כלל מצוה שיתנו לו לאכול מעט כדי לזמן עליו שכל שנים שאכלו כאחד מצוה עליהם לחזור אחר זימון כל מה שיכולים כמ"ש בס' קצ"ג:

ב אין מזמנין אלא על מי שאכל כזית שפחות מכזית אינו נקרא אכילה ואפי' אכל פת.

ומשאכל כזית מזמנין עליו ומצטרף בין לג' בין לעשרה אפילו אכל כזית ירק או שאר פירות ואפילו אין כזית בירק אלא שטיבלו בציר ואכל ויש בו כזית עם הציר שעל גבי הזית מזמנין עליו שהציר מצטרף כמ"ש בס' ר"י ואפילו לא אכל כלום אלא שתה רביעית מאזיזה משקה ואפילו מן המים מצטרף עמהם ועונה ברוך שאכלנו ששיתיה בכלל אכילה.

והוא שאכל כזית זה או שתה רביעית זו לאחר שעלה והיסב עמהם על המטה בימי חכמי התלמוד שכך היתה דרך קביעות סעודתם ובזמן הזה בישיבה בשלחן אחד שאל"כ אף מי שאוכל פת אינו מצטרף כמ"ש בס' קצ"ג ומכל מקום א"צ לישב אלא בשעת אכילתו או שתייתו אבל בשעת הזימון יכולים לזמן עליו אפילו עומד בחוץ לפני הפתח כמ"ש בס' קצ"ד.

ואפילו ג' שאכלו ירק או שתו מצטרפים לשבעה שאכלו פת לזמן בשם הואיל ורוב הניכר הוא מאוכלי פת אבל ששה שאכלו פת אין מזמנין בשם בצירוף ד' שלא אכלו פת שששה אינם רוב הניכר.

~ יום שישי ~

ויש אומרים שלא הקילו באכילת ירק או שאר אוכלים חוץ מן הפת ובשתיית כל משקה אלא להצטרף לעשרה שכבר יש מאוכלי הפת שיעור הראוי לזימון אלא שאינן רשאים להזכיר השם בפחות מעשרה לכן די בצירוף ג' אוכלי ירק או שותים איזה משקה שהם יכולים ג"כ לענות עמהם ברוך אלהינו שאכלנו משלו אבל בזימון ג' כל שאין ג' שאכלו פת שהם חייבים בזימון אין מזמנין בצירוף מי שלא אכל פת כיון שאינו חייב בזימון.

ויש לחוש לדבריהם לכתחלה שאם אכלו ב' ובא שלישי אצלם ויכולים להזקיקו שיאכל כזית פת יתנו לו פת אבל אם אינו רוצה נזהגין ליתן לו לשתות או לאכול מיני מגדים ומזמנים עליו כסברא הראשונה:

ג וכל זה לענין צירוף אבל ג' אוכלים פת שמוזמנים לדברי הכל יכול לענות עמהם אף מי שאכל כזית ירק או שתה רביעית ואפי' שלא בישיבה בשלחן עמהם כמו שיתבאר בס' קצ"ח:

ד המצטרף צריך לזהר שלא לברך ברכה אחרונה עד שיזמנו עליו שאם בירך ברכה אחרונה על אכילתו או שתייתו שוב אינו יכול לזמן ולענות עמהם שכבר נסתלק מהם:

ה עד היכן הוא הזימון עד סיום ברכת הון שכל המצטרפים לזימון צריכים לכיון ולשמוע ברכה ראשונה מברכת

~ 'לקוטי תורה' פרשת בהעלותך - הפרשה החסידית ~

אם את כל דגי הים¹

"ומצא להם": שהצאן ובקר ומצאם וישגם בדרוך אחריהם להמשיכם למטה, ויפלו מדרגת משה כו'¹⁰.

ולזה אמר (שם, כב): "אם את כל דגי הים כו", כי הנה כל מה שיש ביבשה יש בים¹¹. והבשר שבים היינו דגים, אלא שהים הוא מעלמא דאתכסאי, ויבשה – מאתגליא.

והנה, הירידה הגדולה לבחינת עלמא דאתגליא, לאכול בשר שביבשה להעלות כו', ולא פול למטה בגשמיות – יש עצה: על ידי ירידה תחלה לעלמא דאתכסאי – דגים שבים; שבהם ועל ידם ויכל אחר כך לירד יותר כו'¹². ולכן מנהג ישראל לאכול דגים קודם בשר¹⁴.

אך לגבי מדרגת משה, אפילו "אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם" גם כן, שגם בחינה זו דרגים ימשיך ויוריד למטה מדרגת משה¹⁵.

"אם את כל דגי הים כו"²:

להבין, הא לא שאלו דגים כלל אלא בשור?

הענין, כי משה אמר (שם, יג): "מאין לי בשר?" פירוש: שהוא במדרגה מאוד געלה, עד שאי אפשר לירד למטה לקבל חיות מן הבשר, פי הבשר מגשם³. ולכן "עם הארץ אסור לאכול בשר"⁵, רק תלמיד חכם יכול להעלות כו'. אבל לגבי מדרגת משה, שהוא הגבה מאוד געלה, אפילו עליה זו – ירידה תחשב.

וזהו "שש מאות אלף רגלי, העם אשר אנכי בקרבן, ואתה אמתת בשר אתן להם כו'", פירוש: כי מאחר ש"אנכי", היינו בחינת משה⁸ – בקרב העם, איך תאמר "בשר אתן להם" כו'?

וזהו "הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם?", פירוש

9. ("וזהו מענת משה רבנו עליו השלום על דור המדבר ש"התאוה תאוה כו' מאין לי בשר", שהם אחוים בן, "אשר אנכי" בקרב⁹"), ואני למעלה מדרגת הבשר, (כי בשר נמשך מבחינת אימ"א, בחינת י"ש, ומשה בחינת מ"ה כמו שנתבאר במקום אחר) ואם הם יתפרדו ממני און יתגשמו באכילת הבשר. – תכס"י).

10. ("דיחינו שיתגשמו בבשר שיאכלו מן הצאן ובקר ויהיו מן הנפילים". – תנחות תר"ב).

11. (הלן קב, א).

12. ("דרגים אין טענים שחיטה, כי אם באסיפה בעלמא סני, מצד היותם למעלה מדרגת הבשר בחינה, שיש בהן הארת הדיבור יותר ואינו בהגשמה כל כך, שהן ממוצעים בין תכלית הדיבור שלמעלה לבחינת הי"ש דבשר, ואפשר על ידי אמוצעות הדינים ויכול לאכול בשר". – תכס"י).

13. (באור התורה: "המנהג הפשוט בישראל". ובתקס"ו: "נלמד מהרין קרא: הצאן ובקר ג'").

14. ("הגם שהיה לכאורה נגד הראיה, שהדינים קשים להתעפל יותר מהבשר, ואם כן היה ראוי להקדים בשר לפני דגים כדי שיתעפל תחלה ויורד מהאצטמא למעשים, ועין בזה בספרי הרמב"ם. אך הטעם, כי דגים הם גם כן בחינת בשר, כמו שאמרו במשנה "בשר דגים", רק שהם מהם, וכל מה שיש ביבשה יש בים", רק דגי הים – מעלמא דאתכסאי, ולכן דגים "עניא פקתא", ועל ידי שאוכלים תחלה דגים אשר הם מבחינת אתכסאי, יכול לאכול אחר כך גם בשר אשר הוא מעלמא דאתגליא ולא יתגשמו". – אור התורה שם עמוד 17 על פי התנחות תר"ב).

15. (אף על פי כן אי אפשר שיתקצא "להם", שייכול לקרב כו'. – תכס"י).

כ"י "מאין לי בשר", אשר משה היה בבחינת אין, חקמה, והוא למעלה מבחינת ה"ל", כי בשר הוא שבידת הכלים שגפלו מבחינת דפ"ח ניצוצים. – תנחות תר"ב).

1. (נאמר ביום ג פרשת שמות, יט טבת תכס"ו, בסעודת הנזפת בית חומה של מורנו הרב פנחס [ריועם] בשקלאב, בהמשך לדבור המתחיל "ממור שיר הנזפת הבית" שגדפם לקמן פרשת ברכה צה, ד. המאמר שלפנינו הוא כנראה הנחת המהיר"ל עם הנחות המצומצמות).

נוסח ב – הנחת רבי משה בן אדמו"ר הקדוש – נדפס בספר המאמרים תכס"ו עמוד קצא ומתחיל "להבין מעם למנהג ישראל לאכול דגים לפני בשר". נוסח ג – הנחות תר"פ עמוד כב. נוסח ד נמצא בכתב יד ומתחיל "ענין בשר ודגים" ולא נדפס לעת עתה.

ענין אכילת דגים לפני בשר – ראה גם ספר המאמרים תכס"ג חלק ב עמוד תרצ. דבור המתחיל "בהעלותך" תכס"ו – אור התורה במדבר בן ד הוספות עמוד 16.

2. (פרשתנו יא, כא-כב): "ויאמר משה: שש מאות אלף רגלי, העם אשר אנכי בקרבך, ואתה אמתת בשר אתן להם ואכלו חרש ומים? הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם? אם את כל דגי הים יאסף להם – ומצא להם?".

3. (כי בשר הוא מבחינת גבורות דפ"ח ניצוצין דתה"ו שגפלו בשבירה בגו"ה דכ"ע בבהמות וחיות". – תכס"י).

4. (פסחים מט, ב. ראה לעיל לא, ג. ויש נסבין).

5. (לאכול בשר מצד שמוצא דבשר בדרור דפ"ח ניצוצין שגפלו בשבירה ולהעלות הטוב למעלה וזה אי אפשר כי אם לתלמיד חכם". – תכס"י).

6. (פי מהקמה אחריו – תכס"י).

7. ("הוא מקרב ביורי הניצוצין שגפלו בטעם בשר גשמי. אבל עם הארץ שאין יכול לקרב, און מתגשם יותר". – תנחות תר"ב).

8. ("ואין שייך לו כלל גשם בחינה מרפ"ח ניצוצין שגפלו בשבירת הכלים, כי בחינת משה, בחינת אין אשר הוא למעלה מה"ל, ואין יכול להמשיך להם בשר". – תנחות תר"ב).

ייתר¹⁸. ויתרע, שפּרפּת המזון אינו אלא על לחם כו'. ועוד, דהא המן ירד בזכות משה¹⁹, "מוזנא"²⁰ דחכמתא²¹ אף²² "תקדוש ברודיהו הגיז שְׁלִיז"²³, שְׁהם עופות והם למעלה מבחינת בשר בהמה. כיו²⁴ הוא מבחינת "פני שור" כו' "יחזאל א, י" בחיות שְׁבַמְרַפְּבָה, ועופות הם מבחינת "פרובים"²⁵ כו'. וגם היו שְׁמַנִּים מאד, כדאיתא בגמרא: "תליסר רפּתא כו'²⁷, פי "בשרא סומקא"²⁸ – בחינת גבורה; וְשְׁמַנִּיּוֹת – בחינת חסד כו'²⁹ :

(והענין יש לומר: כמו שנתבאר במקום אחר, דמשא הוא מבחינת "אדם בארץ אצילות דלעילא"¹⁶, דעליה אתמר (בראשית א, כה): "ורדו בדגת הים כו'". דהיינו שהוא למעלה גם מבחינת נשמות עליונות הנקראים "נוני ימא"¹⁷ ו"עוף השמים" כו'. ולכן גם בענין המזון, ירידה היא לו אכילת דגים ובשר הנשמיים, כיון שהוא למעלה גם מבחינת "נוני ימא" שבעולמות העליונים כו'.

ואף על גב שהלחם הוא למטה מהבשר, הרי שרשו גבוה

26. ("וזהו 'הדר ה' תקצר", שיכול להמשיך גם מבחינת חכמה – בחינת בשר". – אור התורה שם).

27. (יומא עה, ב (ורש"י): "ד' מיני סליו הן... ושליו מעליא דכיליה... ומוחבין לה בתנורא (כך מנהגם לצלות שפודיהם בתנור), ותפח (מורב שומנו הוא נתפח ונעשה עב), ותהו קלי תנורא, ומסקינן ליה אתליסר ריפי (זו על זו ריפי ככרות), ואחרונה אינה נאכלת אלא על ידי תערובת (מורב השומן הנבלע בה וכל שכן העליונות)".

28. (גיטין סו, ב ו'שם נסקן. סומקא – אדום. וברש"י שם: כחוש וראה לעיל לא, סוף עמוד ג).

29. (וגם שכן עיקרו בחינת חכמה. ושמון טבעו להתמשך למטה, וכתוב "שמן המזב" וירד על הראש כו'", והיינו המשכת הביטול למטה... וזהו ענין השליו, שהיה שמן מאד עד ששמנו נמפּעַע ונתפשט ב"ג לחמים, והוא מה שבחינת הביטול דשמון נמשך ונתפשט גם למטה כו'.

וזהו התשובה למענה משה, שלחיותם בבחינת ביטול ואין, אם כן וגשם אוחם, כי אפילו לאחר הביטול נעשה מזה התלחבות רשפי אש והוא יש לגבי בחינת מה וביטול אמיתי שגור מדרגתם. אף זהו בבשר הנמשך מפני שור שפּרַפְּבָה, מה שאין פן בשליו שיעקר מהותו בחינת שמן ששרשו מוקבחה שהוא בחינת ביטול". – אור התורה שם).

16. (זהו חלק ב' ריש פרשת משפטים צד, סוף עמוד ב. וראה לעיל צו ה, סוף עמוד ב).

17. (ראה זהו חלק ב' בשלח סו, א. חלק ג בלק קפו, ב. דבור המתחיל "לחנות זה" לעיל שמיני ית, א. וראה בראשית ה'הר בשלח צב, סוף עמוד ד ואילך. ועוד).

18. כמו שנתבאר במקום אחר – בענין "שתי הלחם על גבי שני הכבשים" (לעיל אמור לה, ג).

19. (ראה תענית ט, א. במדרש רבא א, ב. זהו חלק ג קב, ב. רפג, ב).

20. (זהו חלק ב סב, א).

21. וענין מה שנתבאר בדבור המתחיל "ואתה אצלו אמון כו'" (לעיל במדבר יו, ד).

22. ("חשוב לו תקדוש ברודיהו הוא 'הדר ה' תקצר", שיכול להיות המשכה בחינת אין גם כמין בשר, ו"נוני שלום" (פרשתנו יא, לא)". – אור התורה שם על פי הנחות הר"ב).

23. (לשון המקבילתא דרבי ישמעאל בשלח – מסכתא ד"והי", פתיחתא).

24. ("בהמה הוא מבחינת חיות". – הנחות הר"ב).

25. (תנחומא פקודי ז: "בחמיש ברא עופות, שנאמר (בראשית א, כ): "...ועוף יעופף". ובמשכן כנגדן... (תרימוה כה, כ): 'והיו תרבים פרשי כנפים למעלה'').

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

~ תורת חיים ~

ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה כו'

טובה ועין רעה כו' שע"פ התעוררות נקודת עצם הרצון חסד ורחמים יתהפך גם הרע לטוב והוא מפני שרואה בעין טובה ואע"פ שמבואר למעלה דעין טובה הוא הגורם להתעורר ברצון של חסד ורחמים גם זה אמת דמצד הרחמים וחסדים בעצם הנפש מחמת אהבה עצמית גורם לראות בעין טובה והכל א' ממש כמו שמסיבת רחמי האב על הבן גורם ראיתו עליו רק בעין טובה כנ"ל (ועל השוואה רואה בעין רעה לפי שחפץ מאד ברעתו) והא בהא תליא

(כח) ואחר כל זה יובן כל הדקדוקים שבפסוק זה דאדרה נא ואראה הכצעקתה הבאה כו' והוא מ"ש בוהר ומדרש ירידה זו היה ממדה"ר למדה"ד וכמו שמופרש בוהר אשכחן ירידה לטב כמו וירד ה' על הר סיני כו' וירידה לבוש וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל וארד' נא ואראה כו' ראה לטב וירא אלקים את בני ישראל ראה לבוש אדרה נא ואראה כו' לאשגחא עליהו בדינא וע"ד המכסה אני מאברהם עכ"ל. וביאור כל זה יובן ע"פ כל הנ"ל בענין עין

כנ"ל וגם כאן במ"ש ארדה נא שירד לדרגא דדינא לאשגחא עליהו בדינא שהוא בחי' ראייה לביש לפקח עליהם במדה"ד שהוא לראות בעין השכל רק לדין ולא לזכות כלל והוא מצד התעוררות ברצון לדין דהא בהא תליא כנ"ל וכמו וירא ה' כי רבה רעת האדם שנק' ראייה לביש שגדלה הרעה בעיניו מאד כנ"ל וד"ל וכל זה ביאור הוא למא' זה שמפרש במ"ש ארדה נא שהוא לירד מדרגא דרחמי לדרגא דדינא לאשגחא עליהו בדינא כו' משום דב' מדרגות הללו דרחמים ודין שרשן הן בחו"ג דחכמ' להטות כלפי חו"ג ולמעלה מן החכ' שרשם בחו"ג שברצון שמקבל מבחי' ח"ס שנק' טעם כמז' לרצון כנ"ל ולמעלה גם מטעם כמז' זה הוא ממקור הרצון שבפנימ' הכתר טרם שמתלבש בח"ס כנ"ל והוא בחי' ב' עייני דחו"ג לטו"ר כנ"ל שעי"ז יהיה היפוך מרצון לרצון מן הקצה לקצה ממש כנ"ל והוא מ"ש בוהר ומדרש בפ' ארדה נא שירד מכסא הרחמים לכסא הדין הכוונה הוא שירד מהתעוררות נקודת הרצון לרחמים וחסד להתעוררות הרצון לדין ורזו וממילא יחי' גם ההי"י של המדות דחכ' להפוך גם החסדים לגבורות ודינין כנ"ל באריכות וזהו פ' ארדה נא מרחמי לדינא מרצון של חסד לרצון של דין וממילא ואראה לאשגחא עליהו בדינא דוקא שנק' ראי' לביש משום דהא בהא תליא דוקא ואין לא' קדימה על זולתו כלל כנ"ל וד"ל:

דמיד שירחם יראה בעין חמלה ויפקח בעין טוב ומיד שיראה בעין טובה יחוס וירחם להפוך הדין לחסד וכן הוא להיפוך במדת הדין מיד שיכעוס ויתאכזר יראה בעין רע להפוך החסד לדין ומיד שיראה בעין רעה יכעוס ויתאכזר כו' ואין קדימה לא' על זולתו כלל (ומזה יובן דבבחי' עין טובה שכלול בו גם כח השמאל לדין לחסד מצד שכולו טוב ורחמים פשוטים בלי נטייה לדין לעולם כמ"ש (תהלים עג, א) אך טוב לישראל כו'):

(כט) וזהו כללות הכוונה במא' הזהר דלעיל בענין ראייה לטב כמו (שמות ב, כה) וירא אלקים את בני ישראל וזהו היתר בעין חמלה שזהו מה שירד להתעוררות רצון טוב וחמלה רבה ויתירה מצד אהבה העצמית דאב לבן שממילא יפקח עליו בעין טובה ועין חמלה להפוך כל קטרוג רע לטוב וזהו וידע אלקי' ידיעה זו היינו להמתיק כל הדינין הקשי' לטוב וחסד (וכמשי"ת בפ' ואם לא אדעה כו') וכמו בענין דור המבול שהיפך טעם החוב לזכות כי יצר לב כו' שהוא להטות השכל לחסד' לעשות גם מעון גדול הקטנה בתכלית כנ"ל וד"ל. ואשכחן ראייה לביש כמו וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל שראה עליהם במדה"ד שזהו מצד התעוררות הרצון לדין וכעס שעי"ז יפקח בשכל להטות לדין לעשות הגדלה גם בעין קל מאד ולא לראות את הטוב כלל

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

~ דרך מצותיך ~

מאמרי אדמו"ר הצמח צדק - אחרי ה' אלקיכם תלכו

מוצא פי ה' שבמאכל שמחיה את האדם לפי ששרשו מאד נעלה כו' כמ"ש במ"א. (אלא שזה הניצוץ המלוכש בבחי' הסתר פנים בהנסיון גדול ורם מהניצוץ שבמאכל שהרי נפל למטה יותר כו' והמ"י. והנה כמה מיני בחי' נסיון נזכרו בתורה הא' והאלקים נסה את אברהם (דפ' וירא) והוא למסור נפשו על ציווי השם, הב' ושם נסהו (שמות ט"ו כ"ה) והוא ענין אם יקבלו היסורים ברצון דהיינו שלא יתלוננו על העדר המים, וכן מענין זה נסיון דאיוב הנו"ל, הג' כי לבעבור נסות אתכם בא האלקי' דגבי מ"ת (שמות כ' כ') ופי' הרמב"ן שזהו נסיון ממש אם יוסיפו עבודה על גמולת הטובה, הד' ענין נסיון דדהע"ה אם ישבור תאוות היצר כשיבא מעשה לידו שנק' ג"כ נסיון כמ"ש בחנני וגמני כו', הה' ענין נסיון הנו' כאן ובא האות והמופת כו' כי מנסה כו' והוא ענין

ב. והטעם שהנסיונות מביאין את האדם לידי דעת, כי הנה הנסיונות הגם שירדו בהסתר פנים להיות מסתירים על חיות ה' וקדושתו ית' הנה מוסתר בהם חיות אלקי כענין ה' אמר לו קלל, וכמאד"ל גלו לבבל שכינה עמהם, שהיא היא המסתתרת ומתלבשת בשר של בבל להיות הוא המושל ולחיות נתונים תחתיו בגלות, והנה החיות אלקי שירד מטה מטה בהעלם והסתר פנים יסודתו בהררי קדש ממקום גבוה מאד נעלה ממדרגות עליונות דקדושה כנודע ממשל נפילת החומה כו', אלא שנפל וירד מטה מטה בסתר המדרגות וכשעומד האדם בנסיון ומתגבר נגד כל מונע אוי קורע כל המסכים המסתירים ומעלימו' אור וחיות ה' ונמצא שיוצא אור וחיות ה' מהעלם אל הגלוי ונמשך גלוי זה בנפשו להמשיך לה בחי' דעת והתגלות אלקותו ית' וכמו

נסה, דבחי' אחר הדברים הוא היצ"ר דאיתא לקטרגא ומוזה נמשך הנסיון א"כ נתברר מבחי' זו כו'. והנה יובן למשכיל דמבחי' תהו נפלו זמ"ל והם ז' בחי' דעת חג"ת כו' א"כ הגם שע"י כל הנסיונות מתגדל הדעת כו' מ"מ נ' דעיקר גידול המדה הוא שאם הנסיון בבחי' אהבה רעה והוא עומד בנסיון נגדל ע"י האהבה אלקית וכמ"ש במ"א בענין ודא הוא רזא וע"פ המשל הנו' בר"ח באחד שחמד בת מלך כו' ונתהפך האהבה לה' רק מ"מ נגדל הדעת ג"כ שהוא פנימי' כל המדות. אכן אם הנסיון ג"כ בבחי' דעת וכמו במש"כ ובא האות והמופת כו' כי מנסה ע"י ודאי עיקר הברור בבחי' דעת דתהו שנפל כג"ק וז"ש כאן כי מנסה לדעת דוקא וכן כמין כתיב לנסתך לדעת א"ש לפמ"ש דנסיון דמן הוא ג"כ בענין זה כו'. ובוה ית' מה דקשיא טובא מדוע יחס הכתוב נסיון דעקידה לאברהם הלא יותר היה נסיון ליצחק וכדא' קושיא זו בזהר שהרי יצחק חי' אז בן ל"ז שנה, ואילו לא רצה כו'. ותיריך הה"ק ר' מענדל מהרדאק ז"ל דעיקר הנסיון בעקדה אינו ענין המס"נ דלגבי אבותינו הקדושים שהן הן המרכבה מילתא זוטרותא היא אע"ג דדבר גדול הוא בישראל, אלא עיקר הנסיון חי' שלא הרחר אברהם אחר מדותיו ית' אתמול אמרת כי יצחק יקרא לך זרע ועכשיו אומר קח נא כו' וה"ז יכול לחשוב שזהו שינוי רצון וכתיב לא שניתי כו' ואברהם נתחזק ולא הרחר כלל. א"כ זהו ג"כ נסיון בבחי' דעת ואמונה ולכן א"ש מ"ש אח"כ עתה ידעתי כי ירא כו' שנתברר מבחי' דעת דתהו ונכלל בתיקון ע"י נסיון זה):

הנסיון שגיביר האמונה בה' ולא יתנענע מאות ומופת דע"ז כו'. ונסיון דגבי מן הגם שלכאורה הוא ע"ד נסיון הב' כמ"ש לענתך לנסתך כו' אך א"א לומר כלל כן שהכתוב משבח המן וטעמו כצפחית בדבש אלא הנסיון חי' שלא ישאירו ממנו עד בקר ולא יהיו מקטני אמונה כו' לפ"ז הוא ג"כ ע"ד נסיון דכאן כו'. והנה ע"י הנסיון נתברר ויוצא הטוב המוסתר שנפל מעולם התהו שנפל למטה בהדבר המסתיר שממנו בא הנסיון כמו נ"ג לחמו"ע וזהו א"כ בירור ג"ק שלמטה מנוגה לפ"ז יובן מאדו"ל גבי הרוגי לוד אין כל ברי' יכולה לעמוד במחיצתן משמע שגבוהים מבע"ת אע"ג דבע"ת גדולים מצ"ג לפי שמברר' מג"ק וצ"ג מברר' רק נוגה אך ע"י הנסיון מתברר ג"כ מג"ק הנ"ל, וצ"ל מהו ההפרש בין קיום ל"ת לקיום נסיון דדבר ערוה, וי"ל הנה ע"י ל"ת נדחה ג"ק הטמאות ולא אתהפכא ממש וא"כ בע"ת שהוא אתהפכא גבוה יותר. אך היינו בסתם ל"ת כשאינו בגדר נסיון אבל כשהיא בגדר נסיון שמצטער בנפשו ועכ"ז דוחה, הנה ע"י זה הצער שהקליפה מצערת אותו וסובל צערה בזה י"ל שמוציא הטוב שבה ונהפך לטוב ממש וכעין מ"ש האוה"ח פ' שמות ע"פ וכאשר יענו אותו כו' ומל' עיניו דעבודת פרך או עיניו דקמצטער בנפשו' וסובל ומדחה כו' וחילוק זה מצאנו ג"כ במשנה סוף מכות בין לאוין דדם ללא דגול ועריות כו' אך גבי נסיון דאברהם צ"ל שם לא חי' הצער ע"ד נ"ג לחמו"ע רק הש"י ציוהו שימסור נפשו א"כ איך ע"י נתברר מג"ק ואפ"ל ע"ד מ"ש בזהר ויהי אחר הדברים האלה והאלקי

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

~ תורת שמואל תרל"ג ~

גם את העולם נתן בלבם

בא"א ורבבות בע"י, אלא שיש ב' בחי' התחלקות הא' בבחי' הפירוד כמו ה' אצבעות וזהו כל מה שלמטה הוא יותר, כמ"ש ומשם יפרד, אבל הריבוי ע"ד שנת' לעיל זהו כל מה שלמעלה יותר. וזהו את מספר ימין אמלא שרמ"ח מצות הם בחי' מספר רמ"ח איברין דו"א, מ"מ בהגלות נגלות שרשן מבחי' חד ארחא, אמלא מספר זה להיות א"ס בלי מספר וזהו מצותי בלא מספר משא"כ מצות הוי' תרי"ג (י"ל ש' הוי' ו' פעמים יו"ד ה' פעמים) וזהו ת"ר בחי' מספר כמ"ש בד"ה ויהיו כל הפקודים (ך"ו) וע"י גילוי חד ארחא מאיר מצותי בלי מספר, ועפ"ז יובן גם התי' הא' כאן בזמן

ה) ועדיין צריך לבאר מ"ש שזה שיהי' המספר בלי מספר תלוי בהמשכת תוס' אור, הענין דס"ד נשמות זהו מצד התכללות ו' קצוות ה' פעמים, א' שישים, ב' שש מאות, ג' ששה אלף, ד' שיש' אלף, ה' שש מאות אלף, וז"ש וחי' מספר כו' לא יספר היינו ע"י תוס' כי ת"ר אלף זהו בסוד שרש, אבל התוס' יכול להיות בלי מספר, וזהו ע"י המשכה מאווא"ס כי הריבוי לא"ס הוא, כמ"ש בת"ז שמצד הכתר יכול להיות ספי' אין קץ, ובוה יתיישב שיש סתי' בדרושי' פעם איתא שכל מה שלמטה נעשה הריבוי יותר, ופעם איתא יחידות בוז"א (או במל') ועשירות באו"א מאות

תשו' ע"ז נמשך בחי' הצדקה שכוללת כלליות המצות דמצותי, כי כמו שהוא במצות ה' כמ"ש וצדקה כו' כן הוא בבחי' מצותי, וזהו מקדם שלמעלה מראשית.

וזזהו לרוקע הארץ על המים ע"י שתקבל מבחי' קדם והוא ע"י התשו' בחי' וחמישיתו כו' שז"ע מבלי אשר ימצא כו' ראש וסוף. וזהו מי מנה עפר יעקב, יעקב הוא התעוררות רחמי', וכל בשליש עפר ב' פ' הא' ג' שלישי' ג"פ ארץ ב"ע, הב' אצבע, הג' בריח התיכון, ושליש ותרד מן הקצה התחתון עד דוד הגדיל קצה העליון, וברחמי' גדולי' אקבצך וזהו לרוקע כו'.

שבהמק"ד קיים שע"י התוס' אור מאיר באצי' בלי מספר ונעשה בבריאה ג"כ בלי מספר, אבל כשאין בהמק"ד מסתלק התוס' אור, כ"א רק מה שבסוד שורש, לכן הוא מספר. אך הנה גם בחי' אין מספר פירושו שהוא בגדר מספר עכ"פ שלכן נק' ספירות ע"ש המספר רק שיכול להיות בלי מספר, אבל לפני אחד מה אתה סופר דהא דהוא היודע זהו לאחר כמה צמצומים כמ"ש בסש"ב ח"ב פ"ט בהג"ה, והוא ית' פשוט בתכלית כו', וע"ז נא' מי מנה שאינו בגדר מספר, והזוכים לזה הם בע"ת ברגעא חדא, וממשיכי' לבושי' מבחי' מצותי, וזה לך ה' הצדקה ע"י שלנו בשת הפנים בחי'

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

~ המושך תער"ב ~

שופטים ושוטרים תתן לך, ש"פ שופטים, תרד"ע

וגילוי עליון ביותר כו', והיינו דבתחלה צ"ל הביטול דאז"כ שמצ"ע, ואח"כ ע"י העבודה בבחי' אור וכלי במזיגה נכונה יהי' ביטול הכלי בבחי' ביטול במציאות ומ"מ תהי' בבחי' כלי כו'. וזהו דבעבודה למטה בתחלת העבודה צ"ל תשו"ת והו"ע שבירת החומר להיות בו ביטול היש לאין, וכמו אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש בחי' הכנעה ושפלות כו' (וכמשנת"ל פ"ג), דהנה תפלה היא התגלות הכחות דנפ"א, וקודם לזה צ"ל הכנעה ושפלות שזהו ביטול החומרות וכיטול הרצונות כו' (ואין זה שמשנתה הרצון שאינו רוצה בענינים החומריים כו' כ"א הוא שמבטל רצונותיו כו'), ואח"כ בתפלה הוא כוונת הלב דהיינו השגה והתבוננות והתעוררות אהוי"ר כו' והוא התגלות הכחות דנה"א כו', אבל שיהי' זה במדה ושיעור דוקא והוא שהתבוננות לא תהי' כמו השגה הנשמה מצ"ע, דהרי ההשגה של הנשמה מצ"ע ה"ה בבחי' הפשטה ובמדר' הגבוהות והנעלות באוא"ם ב"ה, שאין זה בערך השגה שכל הטבעי דנה"ב להשיג ענינים אלו ובאופן השגה כזאת כו', כ"א שההשגה תהי' מלוכשת בלבושי' השגה ובענינים טבעיים בכדי שיהי' מושג גם בשכל הטבעי, ויהי' בענינים כאלו שהן בערך השכל הטבעי שגם הוא יכול להשיג אותם כו', וכמו"כ התפעלות הנה"א יהי' בבחי' מדה ושיעור, שהתפעלות תהי' עפ"י מו"ד וכפי אופן ההשגה והתבוננות כו', כי ההתפעלות של הנה"א מצ"ע מה שהנה"א בעצמו מתפעל על אלקות הרי אין זה שייך להנה"ב, וא"א שהנה"ב תתפעל בזה כו', וע"כ צ"ל

רחצ) והנה יש מעלה בעליית הכלים כשעולים ג"כ עם האור יותר מעליית האור לבד כו' כמ"ש באגה"ק בקו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ת, אך זהו כשהעלי' היא בהדרגה ונעשית כלי לאור עליון יותר כו', וכמו בעליות דשבת שכלים דברי' עולים באצי' שנעשים כלים לאור האצי' והאור מתיישב בתוכם כו', וכידוע במש"א ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו, דכסא כבודו הן הכלים דברי' כו' דבשבת מתעלים באצי' ומאיר בהם אור האצי' כו', אבל לא בבחי' הסתלקות לגמרי כו', וכמשנת"ל פרע"ז דענין ביטול במציאות דבחי' התיקון אין זה שיהי' בבחי' העדר המציאות לגמרי (כמו הושיט הקב"ה כו'), כ"א להיות במציאות ובמציאות גופא הוא בבחי' בלתי מציאות לגמרי שאז הוא בבחי' כלי עכ"פ ויכול לקבל אור נעלה ביותר כו', וי"ל דאופן ביטול המציאות הזה הוא דוקא כאשר האור עושה הביטול בהכלי דאם הביטול הוא בהכלי מצ"ע שהיא בבחי' ביטול בעצם אינה בבחי' כלי לקבל את האור וכאילו אינה במציאות כלל (וכמובן יש בזה חילוקי מדר' באופן העדר המציאות והעדר הכלי כו'), וזה שתהי' הכלי בבחי' ביטול במציאות ומ"מ תהי' בבחי' כלי זהו כאשר ביטול הכלי הוא ע"י האור כו', ולזה צריכים ב' תנאים הא' שהכלי תהי' בבחי' ביטול היש שתהי' כלי אל האור כו' (דכאשר היא בגסות וישות לגמרי הרי אינה כלי כלל כו' וכנ"ל במדר' הא'), והב' שהאור יהי' בבחי' מאין ליש שיהי' בבחי' ירידה והתיישבות בהכלי כו', ואז ע"י העבודה דאור וכלי תהי' הכלי בבחי' ביטול במציאות ותהי' מ"מ בבחי' כלי, ולאור

ביותר כו'. וזהו ביטול הכלי ע"י האור שהוא בבחי' ביטול ממש ובבחי' כלי כו', ובאופן כזה ה' בגופו של משה דנשמתו ה' בבחי' אין ומ"ה ביותר ומ"מ ה' בבחי' ירידה והמשכה ובבחי' התיישבות כו', שהרי כל ההמשכות היו ע"י משה וכמ"ש תורה צוה לנו משה כו', וגם תורה היא בבחי' המשכה מלמעלמ"ט והי' ע"י משה דוקא כו', והוא בחי' מ"ה דתיקון שלא להיות בבחי' עלי' והסתלקות כ"א בבחי' ירידה והמשכה להאיר בכלים כו', וגם העלי' היא בבחי' ביטול באופן שיהי' אח"כ בבחי' שוב כו' וכמ"ש במ"א, וכלי גופו ה' בבחי' ביטול היש לאין לפ"ע בחי' מ"ה דנשמה כו', והי' בבחי' ביטול במציאות עד שהי' גופו כלי לאלקות וכמ"ש ודבר ה' אל משה פא"פ כו', וזה הי' ע"י עבודה בבחי' בירור ותיקון הגוף ע"י אור הנשמה כו' עד שנעשה בבחי' כלי ממש כו', משא"כ כשיביטול הכלי הוא מצ"ע ה"ז בבחי' עלי' והתכללות בבחי' העדר המציאות כו' (ומ"מ בחנוך ואל' הרי גופם נעשה כלי לאור עליון ולא בבחי' העדר המציאות ח"ו, והיינו לפי שזהו במדר' דתיקון כו'), ובמדר' דתהו י"ל שז"ע מ"ש בספד"צ וארעא אתבטלת דבבחי' מל' לא הי' שבירה כ"א ביטול, ואי' בכהאריז"ל דלהיות המל' מקבלת בנינה מהספ' העליונות וכאשר נשברו היתה המל' בבחי' ביטול וכאלו אינו כו', וי"ל בדא"פ שזהו כענין הנ"ל בחי' ביטול היש ביותר בהכלי כו', דההפך בין שבירה וביטול הוא דשבירה היא מצד הישות וכנ"ל במדר' הא' דישות הכלי הי' סיבת השבירה כו', וגם השבירה גופא היא בחי' ישות כו', וכמ"ש בלקו"ת בהב' דראשי המטות דהכלי בשבירתה אז היא בתכלית הישות דכאשר היא שלמה ה"ה מ"מ איזה כלי והיינו שהיא בבחי' ביטול עכ"פ משא"כ בשבירתה אז היא תכלית הישות שלה כו', וזה"ע שבה"כ דתהו שזהו מצד הישות והשבירה גופא הוא בחי' יש כו', אבל ביטול הכלי אין זה ענין הישות כ"א מה שהיא בבחי' אין וביטול ביותר כו', וי"ל שז"ע וארעא אתבטלת כו'. קיצור. והרי יש מעלה בעליית הכלי עם האור, הנה זהו כשהוא בהדרגה שנעשה כלי לאור עליון יותר, וכמו בעליות דשבת, וזהו הביטול דתיקון שבמציאותו הוא בבחי' ביטול במציאות, וזה דוקא כשנעשה בהכלי ע"י האור, והוא ע"י הקדמת הביטול מצ"ע במדה נכונה, וכמו בעבודה צ"ל תחלה ההכנעה דכוכד ראש, וע"כ בתפלה נעשה ביטול פנימי בנה"ב ע"י נה"א, וזהו כשהתבוננות היא לפ"ע הנה"ב, וכן התפעלות האהו"ר במדה ושיעור, ואפי' תשובה דמעמקים קראתיך צ"ל בהדרגה בבחי' שייכות להנה"ב, והוא ע"י הקדמת תש"ו"ת מרירות על הריחוק יבא לידי תש"ו"ע והוא שייך לנה"ב, ובמשה הי' הביטול דתיקון דעם היותו בחי' מ"ה הי' בבחי' ירידה, וגופו הי' בטל במציאות והי' כלי לאלקות (וחנוך ואל' ג"כ נעשו כלים לאור עליון).

ההתפעלות במדה ושיעור לפ"ע ההתבוננות באופן הנ"ל, וממילא ה"ז שייך גם לנה"ב שגם הנה"ב מתפעל באהבה כו', וכמ"ש ואהבת בכל לבבך בשני יצריך כו', ובכ"ז ה"ה מאיר את הנה"ב דהשכל דנה"א מאיר את השכל הטבעי שגם הוא יבין את הענין האלקי וכן התפעלות המדות דנה"א פועלים בהנה"ב שגם הוא יתפעל באהבה כו', וזהו בבחי' הרצוא כו', וכמו"כ הוא בהשוב שהוא ג"כ בבחי' ביטול כו' כנ"ל פרצ"ד, וע"י שקידת העבודה ה"ה עולה מדרגא לדרגא עד שמגיע למדר' היותר עליונות כו', וכ"ז הוא כשהביטול הוא ע"י האור ה"ז בהדרגה ועולה במדר' גבוהות דהיינו בבחי' ביטול בתכלית ומ"מ הוא בבחי' כלי כו'. וכמו"כ הוא ג"כ בתשובה הגם דתשובה היא שלא בהדרגה וכמו בתש"ו"ע דר"ה ויוה"כ"פ שהיא שלא בהדרגה וכמ"ש ממעמקים קראתיך מעומק ופנימיות הנפש שזהו מבחי' מקיפים דנפש מקיף דחי' ומקיף דיחידה (שהן ב' מדר' בתש"ו"ע כו' וכמ"ש במ"א) שזהו למעלה מהדרגת הכלים כו', ומ"מ צ"ל ג"כ בהדרגה באופן שיהי' שייך להנה"ב, כי יכול להיות בתש"ו"ע שמתעורר הנה"א בתשובה אמיתית ולהנה"ב אין זה נוגע כלל, וכמו שאנו רואין בכמה בנ"א שאחר יוה"כ יכול להיות כמקודם כו', והעיקר הוא שיהי' נוגע לנה"ב שיתקן דרכיו כו', וע"ז הוא הקדמת תש"ו"ת קודם בחדש אלול וידוע דתש"ו"ת הוא היציאה מן הרע ותש"ו"ע הוא מה שנכלל בהטוב כו', וחודש אלול הוא זמן התשובה בבחי' תש"ו"ת כו', והוא שיהי' ממארי דחושבנא בפרטי מחדו"מ שלו כל השנה ויעשה חשבון צדק בנפשו מכל מעשיו הלא טובים ויתמרמרר מאד בנפשו ע"ז ויעקור רצונו מזה כו', ואז כשבא לידי תש"ו"ע בר"ה ויוה"כ יהי' זה נוגע להנה"ב כו', שע"י שבירת החומרות תחלה ע"י תש"ו"ת אז אח"כ בתש"ו"ע יתהפך הנה"ב מרע לטוב כו', וגם בכדי שיבא לתש"ו"ע צ"ל תחלה דתש"ו"ת, כי תש"ו"ע היא באמת מה שנותנים מלמעלה, ולכן הוא בר"ה ויוה"כ דוקא שאז הוא הגילוי מלמעלה, וכמ"ש חשף ה' את זרוע קדשו והוא בחי' קירוב המאור אל הניצוץ כו', ובכדי שייגע לזה הוא ע"י הקדמת תש"ו"ת כו', דכלא הקדמת תש"ו"ת הרי יש העלמות והסתרים דנה"ב שהנה"א מתעלם ומסתתר בהם וכמ"ש רשע מכתיר את הצדיק כו', וע"כ גם שמאיר הגילוי בר"ה ויוה"כ אין האור מגיע אליו להיות נרגש בו כו', רק ע"י הקדמת תש"ו"ת יכול להיות אח"כ בחי' תש"ו"ע כו', וגם אז ה"ז פועל בנה"ב כו' כנ"ל, וכ"ז הוא שהעבודה היא בהדרגה והיינו שהנה"א פועל הביטול בנה"ב שמתעלה במדר' עליונות בבחי' הביטול ומ"מ הוא בבחי' מציאות לא בבחי' העדר המציאות כו' כ"א שהמציאות הוא במדר' נעלית ביותר ונעשה כלי לגילוי אור עליון ביותר כו', וכמו בענין ויעקב הלך לדרכו שאחר התשובה הוא במדר' גבוה

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

~ ספר המאמרים תרפ"ט ~

ביום השמיני עצרת תהי' לכם - ש"פ ויצא, תרפ"ט

והדרגה וכאשר יקרב אל ההשגה הרי לא ימלט מא' מהג' ענינים האלו, הא' שמתהווה אצלו קושינות וכן"ל דבכל פעם ופעם שהוא לומד הרי מוקשה לו הענין יותר, והב' שבאים לו סתירות על הענין ממקומות אחרים, היינו משכלים אחרים, והג' הוא מה דלא סבירא ל', היינו שאינו נוחא ל', עס לייגט זעך בא עס ניט, עס קלעפט אים ניט דער ענין, וה"ה מייגע לעיין יותר ומוצא בזה עומק, דע"י העומק ההוא הוא מסיר הקושיא והסתירה או שהונח יותר, ואח"כ מעיין עוד להבין הענין יותר, וכל מה שמעיין יותר ה"ה בא אל עומק הענין יותר ומתברר ומתלבן הענין יותר, וזהו בינה יתירה ניתנה באשה שע"י כח הבינה דוקא מתברר ומתלבן נקודת החכ' שבא אל עומק ומקור החכמה, ומאיר משם נקודת החכ' כמו שהיא לעומקה ולאמיתתה וגם יהי' משם גילויים חדשים בעומק השכל והחכמה בענין הזה בנביעה רכה ביותר.

קיצור. יבאר דבכחות הנפש חכמה ובינה אפשר להיות חכ' בלא בינה ובינה בלא חכ', אבל ע"י כח הבינה דוקא מתבררת נקודת החכמה.

מו) והענין בזה הוא דהנה ידוע דבשני כחות הנפש חכמה ובינה הרי אפשר להיות חכמה בלא בינה ובינה בלא חכמה דאפשר להיות בעל הבנה ואינו בעל השגה וכן אפשר להיות בעל השגה ואינו בעל הבנה. וכמו שאנו רואין במוחש בחושי בנ"א דיש מי שהוא בעל הבנה להמציא המצאות וסברות חדשות ואינו בעל השגה להשיג ולהבין דבר ולברר כל דבר, וזה מה שאינו בעל השגה אין הכוונה שהוא אינו בעל השגה לפי ערך מה שהוא בעל הבנה. היינו דבהשגתו אינו לפי ערך גודל מעלתו בהבנה, אלא שאינו בעל השגה כלל, דיכול להיות שהוא בעצמו אינו משיג את זה שהוא בעצמו השכלי, ומכש"כ שאין לו החוש לברר וללבן את דבר ההשכלה ההיא ויש שהוא בעל השגה ואינו בעל הבנה וכמו"כ הנה אפילו מי שיש בו ב' הכחות יש שעקרן בכח ההבנה ויש שעקרן בכח ההשגה, והיינו שכחו רב להשיג כל דבר וללבן כל ענין איך ומה הוא וכידוע דמקום הברור הוא בבינה דוקא, והיינו דוקא כאשר מעיין בהענין לידע איך הוא שזהו השגה אמיתית שמעיין בכל דבר לידע איך הוא דבהשגה הבאה ע"י העיין הרי יש בזה סדר

~ לקוטי דיבורים - בלה"ק ~

רשימה לחג הגאולה - י"ב-י"ג תמוז

גם הפקידים האלו כנראה עיפיים הם ביותר, כי ישיבתם בשעה זו פה היא כעין נדבה או הכרח. מרגע לרגע יפהקו בפיהוקים ארוכים, מתגרדים בגבחתם וקרחתם, מגביהים נייר ומניחים אותו חזרה ותנועותיהם כבדות. הכותבת הגידה איזה לחש להפקיד, אשר עורר אותו להתגבר על עייפותו ועצלותו ויפנה אלי לאמור, חכו בחדר זה, ובאצבעו מראה על הדלת אשר מימין הכניסה. טוב - עניתי - אבל חפציי נשארו שם במקום אשר כתבתי הגליון, ואיך אוכל להשיגם הנה, האפשר לשלוח מי להביאם.

אין לנו משרתים - עונה הפקיד ברוגז - אשר יטפל עם החפצים של האסירים, ולמה לכם חפצים שלכם, שם בחדר כלאכם אין נדרש לכם חפצים, מה יש אצלכם שמה?

באים אנו במבוא קצר, אפל, ואחרי כן פונים לימין במבוא בהיר וצעדים אחדים ונכנסים לחדר מרובע גדול בערך ח' אמה על ח' אמה, ארבעה שולחנות כתיבה עומדים עם כסאות, שני שולחנות ריקנים, ובשני שולחנות יושבים שני פקידים, איש איש מהם עסוק במלאכתו, ספרים פתוחים וניירות מונחות על השולחנות.

הכותבת מיהרה ללכת ותקרב אל אחד הפקידים ותאמר: הבאתי את יארליק 26818, ותניח את הניירות על השולחן.

מראה פני הפקידים האלו הם כמראה פני הפקידים מאז ומקדם, הרגילים לשבת אצל שולחן העבודה, ובעצלות מדפדים בדפי הספרים העבים ומחטטים בהחמרים חמרים תעודות וניירות המתגלגלים על שלחנם.

הם, כי כמוני כמוכם, אי אתם רשאים ואי אתם יכולים לזוז ממקום משמרתכם, וכמו שאנכי צריך להישמע לפקודת המשמעת כן גם אתם מחוייבים לקיים חובתכם, ואל לכם להשמיעני דברי בוז על כל דבר שבדת הקדוש לי, החוק מרשה לי לדרוש את חפציי ולתת הרשיון להתפלל.

ההתרגשות שלי עשתה רושם חזק עד כי גם הפקיד השני התעורר משינתו, ויבט עלינו כולנו בעינים מפיקות תמהון, והפקיד שלי ברוגזה מחליק את שפמיו וחוטט בחמרי הניירות המונחים על שולחנו.

כנראה אשר בלתי רגילים המה לשמוע קול מדבר בשפה ברורה, כי אמת הדבר אשר בעת ההיא שפכתי חמתי שהתקבץ בשעת שבתי במדור הראשון. הפקיד עומד ממקום מושבו וקרב אלי ופותח דלת ואומר: שבו בחדר זה עד אשר אקרא אתכם, יוצא וסוגר את הדלת.

שם – עניתי – יש לי ילקוט אשר בו נמצאים איזה דברים הנצרכים לי: תפילין, טלית, סידור תפלה, תהלים ועוד, ושמיכת משי עבה ירקרקת, אם יצוה לאחד המשרתים להביא אשלם לו עבור טרחתו.

– בורזשוסקיע וויחאדקי, טשאיעויע [מנהג אדונים] – מגיד הפקיד בחימה – משרתים תן להם, חולים הם האסירים לשאת בעצמם את ילקוטיהם. כל מלבושי הדת אסורים להביא בכותלי בית הכלא. בין כך ובין כך, הפקיד ראש המערכה אשר תחת השגחתו תושלחו יקח אצלכם כל לבושי וספרי הדת, ואחת היא לכם אם ישארו בבית הפקידות או באוצר ראש פקידי המערכה. הניחו ההבלים שלכם, עליכם לדעת כי אסיר אתם.

במשך השתי שעות – עניתי ברגש – שהנני פה כבר שמעתי איזה עשרות פעמים כי אסיר הנני. אינני יודע אם רק אני לבד הנני אסיר או גם כל הפקידים שבפה אסירים

~ רשימות אדמו"ר מוהריי"צ ~

אבות החסידות

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מה שכתב לאחד מחתניו הרבנים שליט"א בנוגע למאמרו "אבות החסידות" שכתב בהיותו במאריענבאד כ"ג מנ"א תרצ"א.

מד.

ה', ב' מ"ח רנ"ח, ליובאוויטש,
שעה אחד עשר לילה.

בחודש מרחשוון הוכרח לעזוב את משרתו לאחד התלמידים החדשים הבא תחתיו לשרת את מורו ורבו בביתו.

מורו ורבו הראה לו דרך בלימוד קבלת הרמ"ק ז"ל הסביר לו כמה ענינים בפירושי הרמב"ן וה'בחי' שעל התורה, ויתן לו סדר בלימודים וישקוד עליהם יומם ולילה נוסף על שקידתו בהשיעורים ככל תלמידי הישיבה.

כעבור ימי המועדים, שב לעבודת פרנסתו ביומא דשוקא וד' הזמין לו פרנסתו בריוח.

בעת ההיא שכר לו אכסניא למען יוכל לשקוד יותר בלימודיו הנסתרים מעין כל רואה, וכה עברו עליו חודשי החורף בשקידה עצומה.

בחודש אדר ראשון, קרה דבר אשר הכריחו לעזוב את בריסק.

הבית דירה אשר בה גר, הי' בית ועלי', ומעונו הי' בעלי', ובהבית הנה בתחילת אדר שזכר לו אחד מתלמידי הישיבה מקום ללון והוא לא ידע מזה כל מאום.
באחד הלילות ישב ולמד בספר הפרד"ס לרמ"ק ז"ל בעיונא רבא, ולא הרגיש מהנעשה סביב לו.

פתאום הגביה עיניו וירא כי אחד מחביריו תלמידי הישיבה יושב למולו ומסתכל בו. כראותו את חבירו התבהל מאוד ויסגור את הספר, ובהיות ספר הפרד"ס גדול כגודל ספר גמרא לא יכול להטמינו תחת בגדו, ויטמינו תחת הספרים אשר היו על אחד הספסלים.

בדמעות שלישי, התחנן לחבירו כי לא יגלה לשום בר נש מזה.

זמם חבירו הגיד לו כי מאז אשר שינה מנהגו ושכר לו אכסניא מיוחדת התחילו תלמידי הישיבה מדברים ביניהם, כי איזה דבר סתר יציק בו בהתלמיד ברוך וויאיזנער ויחליטו להתחקות אחריו.

בוועידת תלמידי הישיבה נפל הגורל עליו כי הוא ירגל תהלכותיו, ובשביל זה שכר לו אכסניא בבית הזה, והתנה עם בעל-הבית אשר איש לא ידע מזה.

וזה לילה השלישי שהנני רואה אותו יושב ולומד אבל במה למד לא ידע, ועתה הנני יודע כי עוסק בלימוד הקבלה, ועפ"י החלטת ועידת התלמידים עליו לספר להם, והם יודיעו ע"י הר"מ ר' חיים אורי' למורם ורבים.

אחרי ריבוי בקשות תחנונים, פעל אצל חבירו אשר יתן לו זמן שלוש ימים להתיישב אם יספר בעצמו לחביריו התלמידים ויתודה לפני מורם ורבים.

ביום ההוא סיפר למורו ורבו את אשר קרהו כי חביריו התלמידים ריגלו אותו בלילה העבר מצאוהו לומד ספר הפרד"ס לרמ"ק, ואשר בהפצירו פעל מחבירו כי יחכה לו שלוש ימים להתיישב אם יספר בעצמו לחביריו.

מורו ורבו נהנה במאוד אשר התלמידים דואגים איש לחבירו, ומשגיחים איש על רעהו, ועל הנהגה של יראת שמים ושקידה השורר בהישיבה.

בשני הימים קרבו מורו ורבו קירוב גדול, ויסדר לו את לימודיו בעתיד, ובהסכמת מורו ורבו ובברכתו הנה ביום השלישי עזב את בריסק.

~ אגרות קודש - אדמו"ר הרי"צ ~

[אמצע סיון תרפ"ג]

מכל התלאות אשר מצאתה, אותה ואת בניה בכל משך הזמן בכדי לעורר לבבו, וכן להעיד עדים וראיות באם שיודרש, ולראות שהבנים בעצמם יכתבו אל אביהם כי דברי הבן מעורר רחמי האב.

ואם ח"ו לא יועיל דברי הבקשות והתחנונים אז לכתוב לו דברי רוגז, ולאיים עליו במאד מאד, היראה כזאת או הישמע כזאת אכזר[ו]ת נוראה כזו, וכי מר יהי אחריתו, על אשר אטם אזנו משמוע קול צעקת וזעקת אשת בריתו האומללה, ובניו האומללים והנדחים, וכי יפרסמו את שמו לרעה בקרב ישראל ויהי לשמצה בפי כל, ובכל מקום ועיר שיבוא לא יהי לו מנוחה וחרפה יהי לו, והישמע כזאת אשר אב לא ישים לב בהנוגע אל בניו המתגוללים ברעב וקור והולכים בטל בלא לימוד, ובלא שום מלאכה, כיתומים חיים, ומה יהי אחריתם כו' ח"ו יהי[ו] גנבים ושודדי יום והדומה, ומי הוא היודע למה שיוכל להביא את בניו, וסוף כל סוף כאשר יגדלו ויודעו כי הוא הי' בעוכם, המה יקחו נקם ממנו בעדם ובעד אמם אשתו, על אשר עזב אותם לאנחות. כן צריכים לכתוב לו.

ואם גם בזה לא יכנע לבבו הערל צריכים לדרוש מאת יודעי דין אפשר יכולה [האשה לדרו]ש מזונותי עפ"י חוק, וכן מזונות בני, ואם ח"ו לא ימצא הבעל, אפשר [יכולים] לדרוש כזאת מאבי בעלה ואחיו כי יתנו לה פרנסתה. והשי"ת ירחם [עלי ועל בני] וימצא בעלה בקרוב, ויתעורר לבבו לשוב אלי ויחדיו יגדלו [את בני]הם בנחת כאורח כל דיירי ארעא.

וע"ד אשר שאל הנאמר בירושלמי סוטה פ"ב ה"ה ובבלי עירובין ס"ה ב', ורבות שמות פ"נ פסוק מפורש הוא במשלי ט' ט', והשי"ת יאיר עינינו בתורתו הקדושה. והי' ברכה ושלוש הדו"ש ומברכו.

...האדם בעד נפשו, ויסע להעיירות הגדולות, מקום שם מושב הרופאים המומחים וידועים, וכפי שכותב יכול לעשות לו טובה גדולה קרובו רמ"מ שי' חייקין, והשי"ת ירחם וישלח רפואה במהרה.

ע"ד שאלת האיש דוב המחפש את אחיו ובני אחיו, לקבל מהם עזרה ותמיכה בעת צר ומצוק, ואינו יודע מקום מגורם, רק שמע שכבר היו דרים בסביבות מחנם, ועתה שמע כי נסעו למאנשעסטר, לדעתי אין לפניו אלא זה כי יכתוב אליהם ע"י מכה"ע היוצאים בווארשא, וגם באלו אשר קוראים אותם גם במאנ[ש]עסטר והסביבה, ולכתוב גם לאנשים פרטיים פן יודעים הם אי' איפוא הם קרוביו החפצים לתמו[ך] אות[ו]. והשי"ת יהי' בעזרו כי יושע במהרה בתמיכה ועזרה נכונה ויבוא אל ה[מנוחה], וימלא השי"ת משאלות לבבו לטובה ולברכה.

ע"ד [שהע]גונה מבעלה, כותבת אשר שמעה כי בעלה הי' בלונדון ואפשר כי נ[סע] לאר[צות] הברית, ואינו ברור, ההכרח כי תבוא במכתבי בקשה [באם ש]אין ל[ה] היכולת לנסוע בעצמה) ותחנונים אל הרבנים שי' דשם, ושארית ישראל לא יעשו עולה, ובטח כי יתעוררו לטובתה. וגם בארצות הברית יכולה לכתוב לאיזה מקומן, וישראל רחמנים בני רחמנים הם, ודאי הדבר כי ירחמו עלי. וצריכה לפעול אצל מכירי' והרבנים שי' שבמקומה אשר המה יכתבו בעדה ואז המצא ימצא הבעל.

מובן הדבר כי ראשית דבר צריכים להשתדל בכל מיני השתדלות לעשות שלום ביניהם, וכמאמר והבאת שלום כו', ובין איש כו', וצריכים להרבות במכתבים מעוררים רחמים איליו, וכי זה רבות בשנים אשר עזבה, וסבלה כמה יסורים ר"ל, כמו אלמנה ח"ו, ובכ"ז סבלה הכל, קור עוני ורעב והיא מקושרת רק איליו, ולבאר בכתב איליו

נרות להאיר

על הפסוק "בהעלתך את הנרות", מפרש רש"י: "צריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה".

ההוראה מכך בעבודת ה':

הנר הוא הנשמה, כמו שכתוב "נר ה' נשמת אדם". את הנשמה אנו צריכים להדליק עם האור של התורה והמצוות שעליהן נאמר "נר מצוה ותורה אור", ואז הנשמה תאיר את האדם עצמו, המעשים שלו - "כל מעשיך יהיו לשם שמים", הסביבה שלו והאנשים שסביבו, עד שהעולם כלו יאיר באור האלוהי.

"והאפן בו צריך לבצע עבודה זו - הוא, כפי שרש"י מפרש: "צריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה": אף על פי שהדלקת והעלאת הנרות באה על ידי היהודי המדליק את הנרות, הרי תכן המצוה הוא שהנר ידלק באפן שאחר כך יאיר מעצמו, שלהבת עולה "מאליה", ואינה צריכה לפעלה וסיוע של מדליק הנרות.

וכן הוא גם בעבודת השם: אף על פי שהקדוש ברוך הוא נותן כוחות ליהודי לעשות עבודתו. ב"נר מצוה ותורה אור". וכמו כן מקבל יהודי כוחות מאהרן הכהן (רוצה ישראל) שמדליק את "נר ה'" למטה, וגם כוחות מהוריו ומחנכיו, ומאנשים אחרים סביבו.

אף על פי כן, שלמות ואמתית העבודה היא בכך, שהוא נעשה "שלהבת עולה מאליה", דהיינו, שה"נר מצוה ותורה אור" חודר בו כל כך, עד שזה מאיר ממנו - מציאותו (כנשמה בגוף) - עצמו. כך שאינו צריך לפעלת המשפיע ("מדליק הנר"), בהיותו "שלהבת עולה מאליה".

וכמוכן בפשטות גם אצל ילד - כמדבר לעיל שההוראה מ"שלהבת עולה מאליה" (שהובאה בפרוש רש"י - לבן חמש למקרא) היא לכל בני ישראל, גם לטף:

כאשר קובעים בחדרו של הילד חמש, סדור, קפת צדקה וכיוצא בזה - צריכים לקבץ זאת במקום כזה ובאפן כזה, שלאחר שקבעו זאת, לא זקוקים יותר לאדם הקובע, ואפילו לא לילד, שיזכר להשתמש בחמש וכיוצא בזה, אלא כאשר הוא נכנס לחדר הרי החמש עצמו "עולה מאליה" ומעורר אותו שישתפל וילמד בו; ועל דרך זה הסדור. ועל דרך זה קפת הצדקה - מנחת בכזה מקום ובאפן בולט כזה, שזה מעורר את הילד שיקניס בה פרוטה לצדקה.

(מעובד על פי שיחת פרשת בהעלותך תנש"א. מתוך 'נשמתא דאורייתא')

חומש לקריאה בציבור פרשת בהעלותך

להיות "שללכת עולה מאליה": שיהא ה'נר' 'דולק' בכחות עצמו, כך שאינו זקוק עוד ל'מדליק'.

(לקוטי שיחות כרך ב, עמ' 316)

שני ^{טו} ואחריו כן יבאו הלויים לעבד את-אהל מועד וטהרת אתם והנפת אתם תנופה: ^{טז} כי נתנים נתנים המה לי מתוך בני ישראל תחת פטרת כל-רחם בכור כל מבני ישראל לקחתי אתם לי: ^{יז} כי לי כל-בכור בבני ישראל באדם ובבהמה ביום הפתי כל-בכור בארץ מצרים הקדשתי אתם לי: ^{יח} ואקח את-הלויים תחת כל-בכור בבני ישראל: ^{יט} ואתנה את-הלויים נתנים | לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבד את-עבדת בני-ישראל באהל מועד ולכפר על-בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל גוף בגשת בני-ישראל אל-הקדש: ^כ ויעש משה ואהרן וכל-עדת בני-ישראל ללויים ככל אשר צוה יהוה את-משה ללויים פן-עשו להם בני ישראל: ^{כא} ויתחטאו הלויים וכבסו בגדיהם ויגף אהרן אתם תנופה לפני יהוה וכפר עליהם אהרן לטהרם: ^{כב} ואחריו כן באו הלויים לעבד את-עבדתם באהל מועד לפני אהרן ולפני בניו כאשר צוה יהוה את-משה על-הלויים פן עשו להם: ^{כג} וידבר יהוה אל-משה לאמר: ^{כד} זאת אשר ללויים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא צבא בעבדת אהל מועד: ^{כה} ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד: ^{כו} ושרת את-אחיו באהל מועד לשמור משמרת ועבדה לא יעבד ככה תעשה ללויים במשמרתם: **פ**

ח ^א וידבר יהוה אל-משה לאמר: ^ב דבר אל-אהרן ואמרת אליו בהעלותך את-הנרות אל-מול פני המנוחה יאירו שבעת הנרות: ^ג ויעש כן אהרן אל-מול פני המנוחה העלה נרותיה כאשר צוה יהוה את-משה: ^ד וזה מעשה המנרה מקשה זהב ער-ירכה ער-פרחה מקשה הוא כמראה אשר הראה יהוה את-משה פן עשה את-המנרה: ^ה ^(לוי) וידבר יהוה אל-משה לאמר: ^ו קח את-הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אתם: ^ז וכה-תעשה להם לטהרם הנה עליהם מי חטאת והעבירו תער על-כל-בשרם וכבסו בגדיהם וטהרו: ^ח ולקחו פר בן-בקר ומנחתו סלת כלולה בשמן ופר-שני בן-בקר תקח לחטאת: ^ט והקרבת את-הלויים לפני אהל מועד והקהלת את-כל-עדת בני ישראל: ^י ^(ישראל) והקרבת את-הלויים לפני יהוה וסמכו בני-ישראל את-ידיהם על-הלויים: ^{יא} והניף אהרן את-הלויים תנופה לפני יהוה מאת בני ישראל והיו לעבד את-עבדת יהוה: ^{יב} והלויים וסמכו את-ידיהם על ראש הפרים ועשה את-האחד חטאת ואת-האחר עולה ליהוה לכפר על-הלויים: ^{יג} והעמדת את-הלויים לפני אהרן ולפני בניו והנפת אתם תנופה ליהוה: ^{יד} והבדלת את-הלויים מתוך בני ישראל והיו לי הלויים:

~ נקודות משיחות קודש ~

בהעלותך את הנרות (ח, ב)

הצווי על הדלקת הנרות אמנם נאמר לאהרן הכהן, אבל "הדלקה כשנה בנר". לומר לו, שכל אחד חייב לעסק ב'הדלקת' נשמות ישראל וקרויין לאביהם שבשמים. וצריך

~ נקודות משיחות קודש ~

כי לי כל בכר בבני ישראל (ח, טז)

אָמרו רז"ל "הי דומה לו", מה הוא רחום, אף אתה רחום. ואף כאן: מה הקב"ה פָּדָה אֶת בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל בַּעַת מִפֶּת בְּכוֹרוֹת, אף עלינו להשתדל (מי שהדבר בידו) להציל אֶת יְלָדֵי וְיִלְדוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹא יִטְמְעוּ בֵּין הַגּוֹיִם. ואף ש"אלקיים כהן הוא", ובכהן אין פְּדִיּוֹן הֶבֶן - הרי אֲדֹרְכָה: בכהן לא מספיקים חֲמִשָּׁה סְלָעִים כְּדִי לְפִדּוֹתוֹ, כִּי-אִם גּוֹפּוּ וְנִתְקַדַּשׁ עַל-יְדֵיהָ.

(אגרות קודש, כרך ב עמ' קסא)

שלישי ט א וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר-סִינִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר: ^ב וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ: ^ג בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעַרְבִים תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בְּמוֹעֲדוֹ כְּכֹל-חֻקֹּתָיו וְכָכֹל-מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ: ^ד וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח: ^ה וַיַּעֲשׂוּ אֶת-הַפֶּסַח בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבִים בְּמִדְבַּר סִינִי כָכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ו וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא-יָכֹלוּ לַעֲשׂוֹת-הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֶהֱרֹן בְּיוֹם הַהוּא: ^ז וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הִהֲמָה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לָמָּה נִגָּרַע לְבַלְתִּי הַקָּרִיב אֶת-קָרְבַּן יְהוָה בְּמוֹעֲדוֹ בַּתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ח וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עֲמְדוּ וְאַשְׁמְעָה מִה-יֵצִיָּה יְהוָה לָכֶם: ^ט וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^י דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי-יְהִיָּה טָמֵא ^א לְנֶפֶשׁ אוֹ בְּדֶרֶךְ רַחֲקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתֵּיכֶם וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה: ^ב בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעַרְבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל-מִצּוֹת וּמִרְרִים יֹאכֲלֻהוּ: ^ג לֹא-יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר וְעֵצָם לֹא יִשְׁבְּרוּבוּ כְּכֹל-חֻקֵּי הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: ^ד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר-הוּא טָהוֹר וּבְדֶרֶךְ

לֹא-יְהִי וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ כִּי ^א קָרְבַּן יְהוָה לֹא הַקָּרִיב בְּמוֹעֲדוֹ חֲמָאוּ יִשְׂאֵל הָאִישׁ הַהוּא: ^ב וְכִי-יִגְדֹר אֶתְכֶם גֹּר וַעֲשֵׂה פֶסַח לַיהוָה בַּחֲקֵת הַפֶּסַח וְכַמִּשְׁפָּטוֹ כִּן יַעֲשֵׂה חֻקָּה אַחַת יְהִיָּה לָכֶם וְלִגְר וְלֹא-יִזְכָּר הָאָרֶץ: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~

או בְּדֶרֶךְ רַחֲקָה . . וַעֲשֵׂה פֶסַח לַה' (ט, טז)

רז"ל אָמרו, "האומר אֶחָטָא וְאֶשׁוּב, אֵין מִסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה". אָמְנָם, מִי שֶׁלֹא הַקָּרִיב אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ מִשּׁוּם שֶׁסָּמַךְ עַל פֶּסַח שְׁנִי - לֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְקוֹם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנִי; הַרִי שֵׁשׁ כָּאֵן תִּקּוֹן אֶפִּילוֹ לְמִי שֶׁאָמַר "אֶחָטָא וְאֶשׁוּב", וְלֹא זֶה בְּלִבְדֹּ שֶׁאֵין כָּאֵן מִלְּכַתְחֵלָה כָּל הַעֲנִין שֶׁל "אֵין מִסְפִּיקִין בְּיָדוֹ", אֲלֹא אֲדֹרְכָה: הָאָדָם נִצְטָרָה לַהַקָּרִיב פֶּסַח שְׁנִי.

(לקוטי משיחות כרך ח, עמ' 74)

רביעי ט וּבַיּוֹם הַקִּיּוֹם אֶת-חֲמוֹשָׁן כֶּסֶף הָעֲנָן אֶת-חֲמוֹשָׁן לְאַהֲלֵי הָעֵדֻת וּבַעֲרֹב יְהִיָּה עַל-חֲמוֹשָׁן כֶּסֶף וּמִרְאֵה-אֵשׁ עַד-בֹּקֶר: ^ב כִּן יְהִיָּה תָמִיד הָעֲנָן יִכְסֶּנוּ וּמִרְאֵה-אֵשׁ לֵילָה: ^ג וּלְפִי הָעֲלֹת הָעֲנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְמִקּוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכְּנוּ-שָׁם הָעֲנָן שָׁם יִחַנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ד עַל-פִּי יְהוָה יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל-פִּי יְהוָה יִחַנוּ כָּל-יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכֵּן הָעֲנָן עַל-חֲמוֹשָׁן יִחַנוּ: ^ה וּבַהֲאִרִּיף הָעֲנָן עַל-חֲמוֹשָׁן יָמִים רַבִּים וְשִׁמְרוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא יִסְעוּ: ^ו וְאִשׁ אֲשֶׁר יְהִיָּה הָעֲנָן יָמִים מִסְפָּר עַל-חֲמוֹשָׁן עַל-פִּי יְהוָה יִחַנוּ וְעַל-פִּי יְהוָה יִסְעוּ: ^ז וְאִשׁ אֲשֶׁר יְהִיָּה הָעֲנָן מֵעֶרֶב עַד-בֹּקֶר וְנִעְלָה הָעֲנָן בְּבֹקֶר וְנִסְעוּ אוֹ יוֹמָם וְלֵילָה וְנִעְלָה הָעֲנָן וְנִסְעוּ: ^ח אוֹ-יָמִים אוֹ-חֹדֶשׁ אוֹ-יָמִים בַּהֲאִרִּיף הָעֲנָן עַל-חֲמוֹשָׁן לְשָׁכֵן עֲלָיו יִחַנוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְעוּ וּבַהֲעֲלֹתוֹ יִסְעוּ: ^ט עַל-פִּי יְהוָה יִחַנוּ וְעַל-פִּי יְהוָה יִסְעוּ אֶת-מִשְׁמֶרֶת

יְהוָה שָׁמְרוּ עַל־פִּי יְהוָה בִּיד־מִשָּׁה: פ
 י * וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: בַּעֲשֵׂה לָךְ
 שְׁתֵּי חֲצוּצֹת פָּסָף מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ
 לָךְ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת־הַמַּחֲנֹת:
 וְתִקְעוּ בָהֶן וְנוֹעְדוּ אִלַּי פְּלִי־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח
 אֹהֶל מוֹעֵד: ד וְאִם־בָּאֶחָת יִתְקַעוּ וְנוֹעְדוּ אִלַּי
 הַנְּשִׂאִים רֹאשֵׁי אֲלָפֵי יִשְׂרָאֵל: ה וְתִקְעֶתֶם
 תְּרוּעָה וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחֲנִים קִדְמָה:
 וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה שֵׁנִית וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחֲנִים
 תַּיִמָּנָה תְּרוּעָה יִתְקַעוּ לְמַסְעֵיהֶם: ו וּבַחֲקֵהֶל
 אֶת־הַקְּהָל תִּתְקַעוּ וְלֹא תִרְעוּ: ז וּבְנִי אַהֲרֹן
 הַכֹּהֲנִים יִתְקַעוּ בַּחֲצֻצֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת
 עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: ח וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרְצְכֶם
 עַל־הַצֹּר הַצָּר אֹתְכֶם וְהִרְעַתֶּם בַּחֲצֻצֹת
 וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם
 מֵאִיְבֹיכֶם: ט וּבַיּוֹם שְׂמַחְתֶּם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם
 וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשְׁכֶם וְתִקְעֶתֶם בַּחֲצֻצֹת עַל
 עַלְתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן
 לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~

על עלתֵיכֶם ועל זבחי שלמֵיכֶם (י, ט)
 עולה, שהיא כליל לה', רומז לבטול מחלט לה'. שלמים,
 שיש בו הנאה לבעלים, רומז לעבודת ה' מתוך הבנה
 והשגה. לכן קדם עולה לשלמים, כי תחלת העבודה צריכה
 להיות מתוך בטול והקנעה.

(לקוטי משיחות כרך יג, עמ' 28)

חמישי יא וְהָיוּ בַשָּׁנָה הַשְּׁנִית בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בַעֲשָׂרִים
 בַּחֲדָשׁ גַּעֲלָה הָעֵזָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת: יב וַיִּסְעוּ
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמַסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינַי וַיִּשְׁכְּנוּ הָעֵזָן
 בְּמִדְבַּר פָּאֲרֹן: יג וַיִּסְעוּ בְּרֹאשְׁנָה עַל־פִּי יְהוָה
 בִּיד־מֹשֶׁה: יד וַיִּסַּע דָּגֵל מַחֲנֶה בְּנֵי־יְהוּדָה
 בְּרֹאשְׁנָה לְצַבָּאתָם וְעַל־צַבָּאוֹ נַחֲשׁוֹן בֶּן־
 עֲמִינָדָב: טו וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי יִשָּׁשְׁכָר נִתְנָאֵל
 בֶּן־צִוְעָר: טז וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי זְבוּלֹן אֱלִיאָב

בֶּן־חֶלֶן: יז וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וְנִסְעוּ בְּנֵי־גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי
 מֵרָרִי נִשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן: יח וְנִסְעוּ דָּגֵל מַחֲנֶה רְאוּבֵן
 לְצַבָּאתָם וְעַל־צַבָּאוֹ אֱלִיצֹר בֶּן־שְׁדִיאוּר:
 יט וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן־
 צוּרִישָׁדִי: כ וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי־גָד אֱלִיסָפָה בֶּן־
 דְּעוּאֵל: כא וְנִסְעוּ הַקְּהָלִים נִשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ
 וְהַקִּימוֹ אֶת־הַמִּשְׁכָּן עַד־בָּאֵם: כב וְנִסְעוּ דָּגֵל
 מַחֲנֶה בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְצַבָּאתָם וְעַל־צַבָּאוֹ
 אֱלִישַׁמֶּע בֶּן־עֲמִיהוּד: כג וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי
 מְנַשֶּׁה גְּמַלְיָאֵל בֶּן־פְּדָהצֹר: כד וְעַל־צַבָּא מִטָּה
 בְּנֵי בְנִימֵן אֲבִידֹן בֶּן־גְּדֵעוֹנִי: כה וְנִסְעוּ דָּגֵל מַחֲנֶה
 בְּנֵי־דָן מֵאָסָפָה לְכָל־הַמַּחֲנֹת לְצַבָּאתָם וְעַל־
 צַבָּאוֹ אַחִיעֶזֶר בֶּן־עֲמִישָׁדִי: כו וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי
 אֲשֵׁר פִּגְעִיאֵל בֶּן־עֶכְרֹן: כז וְעַל־צַבָּא מִטָּה בְּנֵי
 נַפְתָּלִי אַחִירַע בֶּן־עֵינָן: כח אֵלָּה מַסְעֵי בְּנֵי־
 יִשְׂרָאֵל לְצַבָּאתָם וַיִּסְעוּ: ס וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
 לְחֹבָב בֶּן־דְּעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֵתֶן מֹשֶׁה נְסֻעִים |
 אֲנַחְנוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אֹתוֹ אֵתָּן
 לָכֶם לָכָּה אֲתָנוּ וְהַטְּבִנּוּ לָךְ כִּי־יְהוָה דִּבְרָטוֹב
 עַל־יִשְׂרָאֵל: ז וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלָּה כִּי אִם־אֶל־
 אֲרֻצִּי וְאֶל־מוֹלַדְתִּי אֵלָּה: ט וַיֹּאמֶר אֶל־נָא תַעֲזֹב
 אֲתָנוּ כִּי | עַל־כֵּן יִדְעַתְּ חֲנֻתָנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָנוּ
 לְעֵינָיִם: י וְהָיָה כִּי־תִלָּךְ עִמָּנוּ וְהָיָה | הַטּוֹב
 הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב יְהוָה עִמָּנוּ וְהַטְּבִנּוּ לָךְ:
 יא וַיִּסְעוּ מִהָרֶה יְהוָה דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאַרְזֹן
 בְּרִית־יְהוָה נָסַע לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים
 לְתוֹר לָהֶם מְנוּחָה: יב וַעֲנַן יְהוָה עָלֵיהֶם יוֹמָם
 בְּנִסְעֵם מִן־הַמַּחֲנֶה: ס

~ נקודות משיחות קודש ~

וארזון ברית ה' נסע לפניָהם (י, לג)

ובו שבְּרֵי לוחות מְנָחִים (רש"י)

שבְּרֵי לוחות - רומזים לשפלות ובטול, הדרושים כדי
 'לקחת' תורה, כמאמר "נפשי כעפר לכל תהיה" (ועל־ידי־יְהוָה
 דוֹקָא) פתח לבי בתורתך". וטעם הדבר, כי הקב"ה הוא

אין-סוף, ואין שכל נכרא תופס בו, והוא הדין לגבי תורתו. לכן צריך הנכרא להגיע לבטול מחלט, כי רק אז יוכל להשיג באמת חכמה אלקית ו"לקחת" את התורה, שהיא בעצם מעל לנכרא.

(לקוטי-שיחות כרך כו, עמ' 252)

ששי ז. ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה ויהי ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך: וכן הנה יאמר שובה יהיה רבבות אלפי ישראל: ז. פ יא « ויהי העם כמתאננים רע באוני יהיה וישמע יהיה ויחר אפו ותבער-בם אש יהיה ותאכל בקצה המחנה: ד ויצעק העם אל-משה ויתפלל משה אליהו ותשקע האש: ויקרא שם-המקום ההוא תבערה כבערה בם אש יהיה: ויהאספסף אשר בקרב התאו תאוה וישבו ויכפו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר: ה זכרנו את הדגה אשר-נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת-החציר ואת-הבצלים ואת-השומים: ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל-המן עינינו: והמן פורע-גד הוא ועינו בעין הבללח: ח שמו העם ולקטו ומחננו ברחים או דכל במדכה ובשלו בפורור ועשו אתו עגות והיה מעמו כמעם לשד השמן: ט וברדת הפל עליהמחנה לילה ירד המן עליו: וישמע משה את-העם בכה למשפחתיו איש לפתח אהלו ויחר-אף יהיה מאד ובעיני משה רע: י ויאמר משה אליהו למה הרעת לעבדך ולמה לא-מציתי חסר א' חן בעיניך לשום את-משא פלהעם הזה עלי: יא האנכי הירתי את פלהעם הזה אם-אנכי ילדתיהו כיתאמר אלי שאהו בחיך כאשר ישא האמן את-הינק על האדמה אשר נשבעת לאבתיו: יב מאין לי בשר לתת לכל-העם הזה כייבכו עלי לאמר תנה-לנו בשר ונאכלה: יג לא-אוכל אנכי לבדי

לשאת את-פלהעם הזה כי כבד ממני: טו ואם-פכה ואת-עשה לי הרגני נא הרג אם-מצאתי חן בעיניך ולא-אראה ברעתי: פ ויאמר יהיה אל-משה אספה-לי שבועים איש מזקני ישראל אשר ידעת בייהם וקני העם וישטרו ולקחת אתם אל-אהל מועד והתיצבו שם עמד: יז וירדתי ודברתי עמך שם ואצלתי מן-הרים אשר עליך ושמתי עליהם ונשאו אתך במשא העם ולא-תשא אתה לבדך: יח ואל-העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם בשר כי בכיתם באוני יהיה לאמר מי יאכלנו בשר ביטוב לנו במצרים ונתן יהיה לכם בשר ואכלתם: יט לא יום אחד תאכלון ולא ימים ולא ימים חמשה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום: כ עד וחדש ימים עד אשר-יצא מאפכם והיה לכם לזרא וען כיתאספתם את-יהיה אשר בקרבכם ותכפו לפניו לאמר למה זה יצאנו מצרים: כא ויאמר משה שש-מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים: כב הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את-פלדגני הים יאסף להם ומצא להם: כג ויאמר יהיה אל-משה הירד תקצר עתה תראה היקרך דברי אם-לא: כד ויצא משה וידבר אל-העם את דברי יהיה ויאסף שבועים איש מזקני העם ויעמד אתם סביבת האהל: כה וירד יהיה בענן וידבר אליו ויאצל מן-הרים אשר עליו ויתן על-שבועים איש הזקנים ויהי כנזח עליהם הרים ויתנבאו ולא יספו: כו וישארו שני אנשים ויתנבאו שם האחד ואלדד ושם השני מידד ותנח עליהם הרים והמה בכתבים ולא יצאו האהלה ויתנבאו במחנה: כז וירץ הזעזע ויגד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנבאים

במחנה: כה ויען יהושע בן-נון משרת משה מבחריו ויאמר אנני משה בלאם: כה ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן כל-עם יהוה נביאים פיריתן יהוה את-רוחו עליהם:

נקודות משיחות קודש ~

שטו העם ולקטו (יא, ח)
רשעים, שטו ולקטו (יומא עה, א)
'לחם' סתם, רמז לחלק הנגלה שבתורה. המן, לחם מן השמים, רמז לפנימיות התורה. העבדה שהמן נתן גם לרשע מלמדנו, כי יש להביא את מענינות פנימיות התורה גם לרשע: אין לך יהודי שאינו ראוי ללמד חלק זה בתורה. וכבר אמרו רז"ל: "המאור שבה (סודות התקפה) מתזיר למוטב".

(לקוטי שיחות כרך ד, עמ' 1039)

שביעי ויאסף משה אל-המחנה הוא וזקני ישראל: לא ורוח נסע ו מאת יהוה ויגזו שלווים מן-הים וישש על-המחנה בדרך יום זה וכדרך יום זה סביבות המחנה וכאמתיים על-פני הארץ: ויקם העם כל-היום והוא וכל-הלילה וכל יום המחרת ויאספו את-כתיב השלו קרי השלוי הממעיט אסף עשרה חמרים וישטחו להם שטוח סביבות המחנה: ו הבשר עודנו בין שניהם טרם יכרת ואף יהוה חרה בעם ויגד יהוה בעם מפה רפה מאד: ו ויקרא את-שם-המקום ההוא קברות התאוה פישם קברו את-העם המתאווים: ו מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות: פ

יב ויתדבר מרים ואהרן במשה על-אדות האשה הפשית אשר לקח פייאשה כשית לקח: ו ויאמרו הרק אד-במשה דבר יהוה הלא גם-כנו דבר וישמע יהוה: ו והאיש משה כתיב ענו קרי עניו מאד מפל האדם אשר על-פני האדמה: ו ויאמר יהוה פתאם אל-משה ואל-אהרן ואל-מרים צאו שלשתכם אל-אהל

מועד ויצאו שלשתם: ו וירד יהוה בעמוד ענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם: ו ויאמר שמעו-נא דברי אסייהיה נביאתכם יהוה במראה אליו אתודע בחלום אדבר-בו: ו לא-כן עבדי משה בכל-ביתי נאמן הוא: ו פה אל-פה אדבר-בו ומראה ולא בחידות ותמנת יהוה יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה: ו ויחר-אף יהוה גם וילך: ו והענין סר מעל האהל והנה מרים מצרעת פשלה ויפן אהרן אל-מרים והנה מצרעת: ו ויאמר אהרן אל-משה בי אנני אל-נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו: ו אל-נא תהי פמת אשר בצאתו מרחם אמו ואכל חצי בשרו: ו ויצעק משה אל-יהוה לאמר אל נא רפא נא לה: פ ו ויאמר יהוה אל-משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תפלם שבעת ימים תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף: ו ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד-האסף מרים: ו ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר

פארן: פפפ

חצי קריש

ותגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די כרא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן פחייכון וכיומיכון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מבד לעלם ולעלמי עלמאי. יתבדך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבתתא ונחתתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

שביעי ויאסף משה אל-המחנה הוא וזקני ישראל: לא ורוח נסע ו מאת יהוה ויגזו שלווים מן-הים וישש על-המחנה בדרך יום זה וכדרך יום זה סביבות המחנה וכאמתיים על-פני הארץ: ויקם העם כל-היום והוא וכל-הלילה וכל יום המחרת ויאספו את-כתיב השלו קרי השלוי הממעיט אסף עשרה חמרים וישטחו להם שטוח סביבות המחנה: ו הבשר עודנו בין שניהם טרם יכרת ואף יהוה חרה בעם ויגד יהוה בעם מפה רפה מאד: ו ויקרא את-שם-המקום ההוא קברות התאוה פישם קברו את-העם המתאווים: ו מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות: פ

יב ויתדבר מרים ואהרן במשה על-אדות האשה הפשית אשר לקח פייאשה כשית לקח: ו ויאמרו הרק אד-במשה דבר יהוה הלא גם-כנו דבר וישמע יהוה: ו והאיש משה כתיב ענו קרי עניו מאד מפל האדם אשר על-פני האדמה: ו ויאמר יהוה פתאם אל-משה ואל-אהרן ואל-מרים צאו שלשתכם אל-אהל

~ נקודות משיחות קודש ~

בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא

לכאורה, מה שייך נאמנות כשאי אפשר לקחת שום דבר מהבית. אלא, הנאמנות היא בכך שלא כל מה שרואים מגלים. ומספר על הרב המגיד, שנכנס אליו תלמיד אחד קדם שחזר לביתו. המגיד נפרד ממנו, אף אמר להבריאי שינסו לעקב אותו מנסיעתו. הבריאי לא הצליח, והתלמיד יצא לדרך. בבואו לביתו, מת. ומדוע לא אמר לו המגיד במקרה שלא יסע – כי לא כל דבר מתר לגלות.

(תורת מנחם כרך א, עמ' 149)

מפְטִיר יִי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַבְיָה יָרֵק יָרֵק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכְלֵם שִׁבְעַת יָמִים תִּסְגֹּר שִׁבְעַת יָמִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאַחֵר תֵּאֱסָף: ַּוּתִּסְגֹּר מֵרִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים וְהָעַם לֹא נָסַע עַד־הָאֶסָף מֵרִים: ַּוּאַחֵר נָסְעוּ הָעָם מִחֲצֹרֹת וַיַּחֲנוּ בַּמִּדְבָּר פֶּאֶרְן: ַּפַּפּ

קל"ו פסוקים, מהלל"ל סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵינֵי־חַיִּים הֵיא לַמַּחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרִכֶּיהָ דְּרִכֵּי־נַעַם, וְכִלְיֹתֶיהָ כִּילִים. אֲרֹךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׂמְחָה עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יִי חֶפֶץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יִגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בַּנְּבִיאִים מוֹכִיִּים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבַנְּבִיאִי הָאֵמֶת וְצִדֵּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

יֵד רַגְנִי וְשִׁמְחִי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנֵּנִי־בָּאָה אֶל יְרוּשָׁלַם וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכָהּ נֶאֱמַר יְהוָה: טו אוּ וְנִלְווּ יִתְחַבְּרוּ גוֹלִים רַבִּים אֶל־יְהוָה בָּיִם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם

הפטרה לפרשת בהעלותך לקריאה בציבור

ולשמו"ת בוכריה פרק ב"ד

ב יֵד רַגְנִי וְשִׁמְחִי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנֵּנִי־בָּאָה וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכָהּ נֶאֱמַר יְהוָה: טו וְנִלְווּ

שי למורא

טו וְנִלְווּ, וְיִתְחַבְּרוּ וְהָיוּ לִי לְעָם, כְּלוּמָר, לְהֵאמִין בָּהּ. וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכָהּ, אֲבָל שִׁכְנִיתִי תַּחְתֶּיהָ בְּתוֹכָהּ, וְלֹא בְּתוֹךְ הַגּוֹיִם הַרְבִּיּוֹת. חֲלָקוּ, לְנַחֲלָתוֹ וּלְחֻלָּקוֹ.

(יז) הם כל בשר מפני ה', שתקו כל האמות מופת ה' בי גֵּזֶר, לִשְׁוֹן הַעֲרָה וְיִסְדָּהּ, מִמַּעַן קִדְשׁוֹ, מִן הַשָּׁמַיִם. לָרָדָה לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בְּנִפְשֵׁי אֲדָמָה, בְּמִרְאָה הַכּוֹבֵדָה. עַל יְמִינוֹ, שֶׁל הַיְּהוֹשֻׁעַ הַחֵדוּל. לְשִׁמּוֹ, לְקַמְרֵג עָלָיו. עַל שֶׁלֹּא מִחָה בְּכַנּוּי שֶׁנִּשְׁאָר נָשִׁים נִכְרִיתֹת.

גוֹיִם רַבִּים אֶל־יְהוָה בָּנוּם הָיוּ וְהָיוּ
לִי לְעַם וְשִׁכְנֹתִי בְּתוֹכָךְ וַיִּדְעַת פִּי־
יְהוָה צָבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלֶיךָ: מִן־וְנָחַל
יְהוָה אֶת־יְהוּדָה חָלְקוֹ עַל־אֲדָמַת
הַקֹּדֶשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַיִם: יֵהֱיֶה
כָּל־בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי גֵעוֹר מִמַּעֲוֹן
קִדְּשׁוֹ: ג א וַיֵּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן
הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מֶלֶאךָ יְהוָה וַהֲשִׁטֹּן
עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ לְשִׁטֹּנוֹ: ד וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל־הַשָּׁטָן יִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַשָּׁטָן וַיִּגְעַר
יְהוָה בְּךָ הַבָּחַר בִּירוּשָׁלַיִם הֲלוֹא זֶה
אוֹד מֵצֵל מֵאֵשׁ: ג וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבָשׁ
בְּגָדִים צֹאֵאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶאךָ:
ד וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הָעֹמְדִים לִפְנָיו לֵאמֹר
הִסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצֵּאִים מֵעֲלֵיו וַיֹּאמֶר
אֵלָיו רֵאאֵה הָעֶבְרֹתִי מֵעַלֶיךָ עֲנֹךְ
וַהֲלַבַּשׁ אֶתְךָ מַחֲלָצוֹת: ה וַאֲמַר יִשְׁמִימוּ
צִנְיָף טְהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּשְׁמִמוּ הַצִּנְיָף
הַטְּהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּלְבָּשֻׁהוּ בְּגָדִים
וּמֶלֶאךָ יְהוָה עֹמֵד: ו וַיַּעַד מֶלֶאךָ יְהוָה
בַּיהוָשֻׁעַ לֵאמֹר: ז כֹּה־אֵמַר יְהוָה

(ב) **הַבְּחֵר בִּירוּשָׁלַם**, הקב"ה שהוא בוחר בירושלים לבנותה. **הָלוֹא זֶה אֹדֵר מִצֵּל מֵאֵשׁ**, כלומר, איך תקבצו עליי, הלא הוא כמו אור (עץ) שמנבירים בו את האש) שנוצל מאש. כי יהושע היה משלך באש על ידי נבוכדנצר עם אחאב בן קוליה וצדקיהו בן מעשיה נביאי השקר, ויהושע נצל מן השרפה (כמו שאמרו במסכת סנהדרין דף צג, א). ואם בן וביתו רבה, ואיך תקבצו עליי. (ג) **הָיָה לְכֵשׁ בְּגָדִים צֹאֲאִים**, כלומר עדן היה עליי העין שלא מכה בגביו. (ד) **הַסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצֵּאִים מֵעָלָיו**, כלומר, הסירו את בגיו מנשותיהם הנקברות, ויסרו העין מיהושע. **וַיֹּאמֶר אֵלָיו**, המללך אמר ליהושע. **הַעֲבַרְתָּ מֵעֵלֶיךָ עֹנֶד**, בטה שצוית להפריש בגיד מהנקברות, העבירתי מֵעֵלֶיךָ העין שהיה בד. **מִחֲלָצוֹת**, חלילות בָּגָדִים נאים, כלומר זכיות. (ה) **וַאֲמַר**, זה מאמר וקריה תבוא, שאמר התפללתי עליי. **צִנּוֹף טְהוֹר עַל רִאשׁוֹ**, כלומר שיהיה לו פתח בנה גדולה לו וילרעו אחריו, בין שפרשו מן הנשים הנקברות. **וּמִלֵּאֵךְ ה' עֹמֵד**, כך ראה וקריה בנראה הנבואה, שעד שישימו הצנף תהור על ראשו של יהושע, היה מלאך ה' עומד. (ו) **וַיַּעַר**, התרה בו. (ז) **תָּדִין אֶת בֵּיתִי**, תשפט ותהיה פקיד על בית המקדש. **חֲצָרִי**, העזרה וסביבות בית המקדש. **וְנִתְּתִי לָךְ מַהֲלָכִים**, בזמן תחית המתים אחיה

249 חומש לקריאה בציבור

תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצֵרִי אֶת חֲצֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ לְהִשְׁגִּיחַ עַל מִשְׁמֶרֶת הַבַּיִת בְּכָל פְּרִיטוֹ, אוֹ אֲנִי מִבְּטִיחַ לָךְ וְנִתְּתִי לָךְ יֵצֵא מִמֶּנּוּ חֹמֶר לְעִתִּיד־לָבֹא שֶׁיִּשְׁמְשׁוּ בַּבַּיִת הַשְּׂלִישִׁי שֶׁהֵם יִתְקַדְּשׁוּ מִקְלָאכִים, וְהֵם יִהְיוּ מִהַלְלִים בֵּין הַמְּקִלָּאכִים הַנִּצָּחִים הָעֹמְדִים לִפְנֵי ה' הָאֵלֶּה וְיִתְהַלְכוּ עִמָּהֶם בְּחֵיָהֶם: ח שְׁמַע־נָא

יְהוֹשֻׁעַ | הַכְּתָן הַגָּדוֹל אֶתֶּה

וְרַעֲיָךְ חֲנֻנָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֹזֶרְהָ הַיֹּשְׁבִים לִפְנֵיךְ כִּי־אֲנִשִּׁי מוֹפֶת הַקָּמָה כִּי נִצְלוּ מִכַּבְּשָׁן הָאֵשׁ כְּמוֹת, וּמִהֲרָאוּ לִחְדֹר הַדְּבֹר גַּם לָהֶם, וְהַדְּבֹר הוּא כִּי־הִנֵּנִי מִכִּיָּא בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים אֶת־עַבְדִּי צִמְחָה אֶת מֶלֶךְ הַמִּשְׁשִׁי: ט כִּי | הִנֵּה הָאֶבֶן שֶׁהוּשֵׁם בִּיסוֹד בְּנֵן בֵּית הָעֲתִיד אֲשֶׁר נִתְּתִי בְּיָד זֶרְבָבֶל, מִכֵּן הוּא לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל־אֲבֹן אַחַת שְׂבָעָה עֵינִים לְשִׁמּוּרֹת רַבּוֹת מֵאֵת הַמִּקְדָּשׁ בְּרִיד־הוּא עַל הַכְּתָן הַהוּא הִנֵּנִי מִפְּתִיחַ פֶּתָחַהּ ח' בְּעֶצְמוֹ תִּקְוָה צִוּוֹת עַל הָאֲבָנִים לְפִתּוֹן, כְּלוּמָר הוּא יוֹם כֹּחַ וְעוֹר עַל הַמְּקִלָּאכִים. נֹאם יְהוָה צְבָאוֹת וּמִשְׁתִּי וְהַסִּירוֹתִי אֶת־עֵינֵי הָאֶרֶץ הָהִיא בְּיוֹם אֶחָד כִּי אֵין לֹא יִחָסֹא עוֹד וְעֻזּוֹת הַמִּקְדָּשִׁים אֶסְלַח, וְאֵין בְּיוֹם הַהוּא שׁוֹסֵד הַחִיכָל נֹאם יְהוָה צְבָאוֹת אוֹ תִשְׁכְּנוּ לְבָסֶח תִּקְרְאוּ אִישׁ לְרַעְהוֹ אֶל־תַּחַת גֶּפֶן וְאֶל־תַּחַת תְּאֵנָה לִשְׂכַת בְּצֵלָה וְלֹאֲכֹל מִפְּרִיָה מְרֻבַּח הַמִּזְבֵּחַ שִׁירָהָ אוֹ: א הַנְּבִיא לֹא הֵבִין אֶת הַמְּרָאָה הַקְּדוּמָה, וְלֹא יָדַע הַכְּתָן עַל מַה שֶׁאִמָּר שִׁיפְתַּח פֶּתָחַה שְׂבָעָה עֵינִים, וְעַל כֵּן נִפְל בְּשִׁירָה וְהִרְדֵּמָה וְלִשְׁבַת הַמְּלָאךְ הַדְּבָר כִּי הִיגִיעַ וְיַעֲרִינִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲוֹר מִשְׁנָתוֹ וְהִרְאֵהוּ מְרָאָה אַחֵר שֶׁהוּא בִּירֻשׁ הַמְּרָאָה הָרִאשׁוֹן: ב וַיֹּאמֶר אֵלֵי מַה אַתָּה רֹאֶה בְּמְרָאָה הַנִּבְּאָה וַאֲמַר רֹאִיתִי וְהִנֵּה מְנוּרָת זָהָב כְּלָה כֹּל הַמְּנוּרָה הִיא וְהֵב וְגִלָּהּ כִּמּוֹן כָּפֶל גָּדוֹל עֲגוֹל וְכֵה הִיא הַשָּׁמֶן עַל־רֹאשָׁהּ כְּרָאשִׁי קִנִּי הַמְּנוּרָה וְשְׂבָעָה גִרְתִּיהָ כִּמּוֹן בּוֹכִין

צְבָאוֹת אִם־בְּדַרְכִּי תִלְךְ וְאִם אֶת־

מִשְׁמֶרֶתִי תִשְׁמֹר וְגַם־אֶתֶּה תִּדְרִין אֶת־

בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצֵרִי וְנִתְּתִי לָךְ

מִהַלְלִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה: ח שְׁמַע־

נָא יְהוֹשֻׁעַ | הַכְּתָן הַגָּדוֹל אֶתֶּה וְרַעֲיָךְ

הַיֹּשְׁבִים לִפְנֵיךְ כִּי־אֲנִשִּׁי מוֹפֶת הַקָּמָה

כִּי־הִנֵּנִי מִכִּיָּא אֶת־עַבְדִּי צִמְחָה: ט כִּי |

הִנֵּה הָאֶבֶן אֲשֶׁר נִתְּתִי לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ

עַל־אֲבֹן אַחַת שְׂבָעָה עֵינִים הִנֵּנִי

מִפְּתִיחַ פֶּתָחַה נֹאם יְהוָה צְבָאוֹת

וּמִשְׁתִּי אֶת־עֵינֵי הָאֶרֶץ־הַהִיא בְּיוֹם

אֶחָד: י בְּיוֹם הַהוּא נֹאם יְהוָה צְבָאוֹת

תִּקְרְאוּ אִישׁ לְרַעְהוֹ אֶל־תַּחַת גֶּפֶן

וְאֶל־תַּחַת תְּאֵנָה: ד א וַיֵּשֶׁב הַמְּלָאךְ

הַדְּבָר בִּי וַיַּעֲרִינִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲוֹר

מִשְׁנָתוֹ: ד וַיֹּאמֶר אֵלֵי מַה אַתָּה רֹאֶה

וַאֲמַר רֹאִיתִי וְהִנֵּה מְנוּרָת זָהָב כְּלָה

וְגִלָּהּ עַל־רֹאשָׁהּ וְשְׂבָעָה גִרְתִּיהָ עָלֶיהָ

שְׂבָעָה וְשְׂבָעָה מוֹצָקוֹת לְנֹרוֹת אֲשֶׁר

זִיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגִּלָּה וְאֶחָד

וַאֲמַר אֶל־הַמְּלָאךְ הַדְּבָר בִּי לֹאֲמַר מַה־אֵלֶּה אֲדֹנִי: ה וַיַּעֲנֵן

הַמְּלָאךְ הַדְּבָר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלֵי הֲלֹא יָדַעְתָּ מַה־הַקָּמָה אֵלֶּה

אוֹתָךְ וְהִנֵּה מִהֲלָךְ. בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה, בֵּין הַמְּקִלָּאכִים שֶׁהֵם עוֹמְדִים וְקִנְיָנִים לְעוֹלָם. ח) וְרַעֲיָךְ, הֵם חֲנֻנָּה מִיִּשְׂאֵל וְעֹזֶרְהָ. כִּי אֲנִשִּׁי מוֹפֶת הַקָּמָה, שֶׁגַּם הֵם נִצְלוּ מִכַּבְּשָׁן הָאֵשׁ כְּמוֹת, וְרֹאיוּנֵם הֵם לְהַעֲשׂוֹת נִסִּים עַל יָדָם. כִּי הִנֵּנִי מִכִּיָּא, כְּלוּמָר, וְהַדְּבֹר הוּא שֶׁהִנֵּנִי מִכִּיָּא. אֶת עַבְדִּי צִמְחָה, אֶת הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁשִׁי. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְהִקְמֹתִי לְדוֹר צִמְחָה צִדִּיק" (יִרְמְיָה כג, ט). ט) כִּי הִנֵּה הָאֶבֶן, יִסּוֹד הַבַּיִת אֲשֶׁר יִסְדָּתָם בְּיָמֵי כּוֹרֶשׁ, וְאַחֵר כִּד נִתְכַּסְּתָה הַמְּקִלָּאכָה. עַל אֲבֹן אַחַת שְׂבָעָה עֵינִים, סוּפוֹ לְהַרְחִיב עַל אֶחָד כִּי שְׂבָעָה, כִּי נִתָּן הַקָּב"ה עֵינָיו לְהַרְבּוֹת אֶת כְּבוֹד הַבַּיִת בְּכֻנְיָנוּ. הִנֵּנִי מִפְּתִיחַ פֶּתָחַה, מִתּוֹר אֶת קִשּׁוּרֶיהָ, כְּלוּמָר, מִכֶּר עֲצַת הַזָּמִים אֲשֶׁר כָּתְבוּ שִׁטְנָה לְבָסֶח אֶת הַמְּקִלָּאכָה. וּמִשְׁתִּי, וְהַסִּירוֹתִי. אֶת עֵינֵי, אֶת הָעֻזּוֹת וְעֻשָׂם. בְּיוֹם אֶחָד, בְּיוֹם שִׁיפּוֹד הַחִיכָל, אוֹ תִשְׁכְּנוּ לְבָסֶח. י) אֵל תַּחַת גֶּפֶן וְגו', כְּלוּמָר תִּשְׁכְּנוּ לְבָסֶח, אִישׁ תַּחַת גֶּפֶן וְתֵאנָתוֹ. ב) וְגִלָּהּ עַל רֹאשָׁהּ, מִפְּעַל עַל רֹאשָׁהּ הִיא מִעֵין כְּמִרְאָה כָּפֶל גָּדוֹל עֲגוֹל. וְכֵה הִיא הַשָּׁמֶן. וְשְׂבָעָה גִרְתִּיהָ עָלֶיהָ, עַל קִנִּי הַמְּנוּרָה הִיא שְׂבָעָה גִרְתִּיהָ, הֵם הַכְּלִים שֶׁבָּהֶם הַפְּתִילוֹת וְהַשָּׁמֶן לְהֵאִיר. שְׂבָעָה וְשְׂבָעָה מוֹצָקוֹת, לְכָל נֶר וְנֶר הֵיוּ בָּאִים שְׂבָעָה צִוּוֹת קִטְנִים שֶׁהַשָּׁמֶן זָב מִן הַגִּלָּה דְּרָךְ אוֹתָן מוֹצָקוֹת לְכָל נֶר וְנֶר. ג) וְלִשְׁנַיִם זִיתִים עָלֶיהָ, אֲצֵל הַמְּנוּרָה הִיא שְׁנֵי אֵילָנוֹת שְׁהִימִים גְּדוֹלִים כְּהֵם. ד) מַה אֵלֶּה אֲדֹנִי, מַה זֶה שְׁהִימִים נִמְסָקִים מֵאֵלֶּיָּהֶם, וְהַשָּׁמֶן

שֶׁכָּתוּב "וְהִקְמֹתִי לְדוֹר צִמְחָה צִדִּיק"

(יִרְמְיָה כג, ט). ט) כִּי הִנֵּה הָאֶבֶן,

יִסּוֹד הַבַּיִת אֲשֶׁר יִסְדָּתָם בְּיָמֵי כּוֹרֶשׁ,

וְאַחֵר כִּד נִתְכַּסְּתָה הַמְּקִלָּאכָה. עַל

אֲבֹן אַחַת שְׂבָעָה עֵינִים, סוּפוֹ

לְהַרְחִיב עַל אֶחָד כִּי שְׂבָעָה, כִּי נִתָּן

הַקָּב"ה עֵינָיו לְהַרְבּוֹת אֶת כְּבוֹד הַבַּיִת

בְּכֻנְיָנוּ. הִנֵּנִי מִפְּתִיחַ פֶּתָחַה,

מִתּוֹר אֶת קִשּׁוּרֶיהָ, כְּלוּמָר, מִכֶּר עֲצַת

הַזָּמִים אֲשֶׁר כָּתְבוּ שִׁטְנָה לְבָסֶח אֶת

הַמְּקִלָּאכָה. וּמִשְׁתִּי, וְהַסִּירוֹתִי. אֶת

עֵינֵי, אֶת הָעֻזּוֹת וְעֻשָׂם. בְּיוֹם

אֶחָד, בְּיוֹם שִׁיפּוֹד הַחִיכָל, אוֹ

תִּשְׁכְּנוּ לְבָסֶח. י) אֵל תַּחַת גֶּפֶן

וְגו', כְּלוּמָר תִּשְׁכְּנוּ לְבָסֶח, אִישׁ תַּחַת

גֶּפֶן וְתֵאנָתוֹ. ב) וְגִלָּהּ עַל

רֹאשָׁהּ, מִפְּעַל עַל רֹאשָׁהּ הִיא מִעֵין

כְּמִרְאָה כָּפֶל גָּדוֹל עֲגוֹל. וְכֵה הִיא

הַשָּׁמֶן. וְשְׂבָעָה גִרְתִּיהָ עָלֶיהָ,

עַל קִנִּי הַמְּנוּרָה הִיא שְׂבָעָה גִרְתִּיהָ,

הֵם הַכְּלִים שֶׁבָּהֶם הַפְּתִילוֹת וְהַשָּׁמֶן

לְהֵאִיר. שְׂבָעָה וְשְׂבָעָה מוֹצָקוֹת,

לְכָל נֶר וְנֶר הֵיוּ בָּאִים שְׂבָעָה צִוּוֹת

קִטְנִים שֶׁהַשָּׁמֶן זָב מִן הַגִּלָּה דְּרָךְ אוֹתָן

מוֹצָקוֹת לְכָל נֶר וְנֶר. ג) וְלִשְׁנַיִם

זִיתִים עָלֶיהָ, אֲצֵל הַמְּנוּרָה הִיא שְׁנֵי

אֵילָנוֹת שְׁהִימִים גְּדוֹלִים כְּהֵם. ד)

מַה אֵלֶּה אֲדֹנִי, מַה זֶה שְׁהִימִים נִמְסָקִים מֵאֵלֶּיָּהֶם, וְהַשָּׁמֶן

שֶׁהִנֵּנִי הַשָּׁמֶן וְהַפְּתִילָה לְתוֹכָהּ עָלֶיהָ שְׂבָעָה וְשְׂבָעָה מוֹצָקוֹת לְכָל נֶר וְנֶר בָּאִין שְׂבָעָה צִוּוֹת קִטְנִים שֶׁהַשָּׁמֶן זָב מִן הַגִּלָּה דְּרָךְ אוֹתָן מוֹצָקוֹת לְנֹרוֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁהּ: ג וְעוֹד רֹאִיתִי וְלִשְׁנַיִם אֵילָנִי זִיתִים עָמְדוּ עָלֶיהָ אֲצֵל הַמְּנוּרָה, אֶחָד מִימִין הַגִּלָּה וְאֶחָד עַל־שְׂמֹאלָהּ: ד וַאֲנִי הִרְמֹתִי קוֹל וַאֲמַר אֶל־הַמְּלָאךְ הַדְּבָר בִּי לֹאֲמַר מַה־אֵלֶּה אֲדֹנִי: ה וַיַּעֲנֵן הַמְּלָאךְ הַדְּבָר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלֵי הֲלֹא יָדַעְתָּ מַה־הַקָּמָה אֵלֶּה

לדעת מִה־תִּקְוָה אֱלֹה וַאֲמַר לֹא אֲדִנִּי לֹא הִשְׁפַּלְתִּי לְדַעַת: ו וַיֵּעַן וַיֹּאמֶר אֵלֵי לֵאמֹר זֶה כְּמוֹ בְּמַנְחָה שֶׁהִפֵּל נַעֲשֶׂה מַעֲצָמוֹ, וְהוּא רָקִי לְדַבְרֵי־יְהוָה אֶל־זֶרְבָבֶל עַל הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ הַבָּא מִנֶּרֶךְ זֶרְבָבֶל לֵאמֹר אִי תִהְיֶה הַנִּהְנֶת ה' לֹא בְחִיל וְלֹא בְכָח כִּי אִם־בְּרוּחִי שְׂרִית ה' לְבָדוֹ יִהְיֶה וַיִּשְׁוֹל אֶמֶר יְהוָה צְבָאוֹת: ז עַל מֶלֶךְ גֹּג יֹאמֶר מִי־אַתָּה שֶׁתִּחַשֹּׁב שְׂאֵתָה הִרְחַגְדֹּל לַעֲמֹד לִפְנֵי זֶרְבָבֶל בְּפָנֵי הַמְּשִׁיחַ לְבַל יִכָּל לַעֲבֹר, לֹא כֵן, כִּי לְמַלְכוּת תִּהְיֶה לְמִישֹׁר וְכָסֶל יַעֲבֹר וְהוֹצִיא וּמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ יוֹצִיא אֶת־הָאֶבֶן הָרְאשִׁיָּה הָרִאשׁוֹן לְהַנִּיחָהּ בִּיסוּד בֵּנֵי בֵּית הַעֲדִיָּה, וְאִי יִשְׁמְעוּ תִּשְׁאֲלוּת וְתִמְחֶה לֵאמֹר חֵן חֵן לָהּ לֵאבֹן הוֹאֵת יֵשׁ לָהּ חֵן רַב בְּעֵינֵי כָלֵם:

בָּא אֵל הַנִּרְוֹת מֵאֵלֵיו. ו) זֶה דְּבַר ה' אֵל זֶרְבָבֶל לֵאמֹר, זֶה סִימֹן לְךָ לְהִבְטִיחַ עַל מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ שֶׁבָּא מִנֶּרֶךְ זֶרְבָבֶל. לֹא בְחִיל וְלֹא בְכָח, כְּלֹמֶר, מִמְּשַׁלְתּוֹ עַל הָאֲמוֹת לֹא תִהְיֶה עַל יְדֵי צְבָאוֹת חִלִּים רַבִּים וְלֹא בְכָח זִרְעוֹ וְכִבְשָׁם בְּמִלְחָמָה. כִּי אִם בְּרוּחִי, הוּא יִשְׁשֵׁל בְּאֲמוֹת מִכְּלֵי מִלְחָמָה, וְרַק בְּרוּחִי, כְּלֹמֶר בְּרִצּוֹנִי אֲשֶׁר אֶתֵּן בְּלִבְּךָ הָאֲמוֹת לְהִיזֵת נִגְנָעִים לוֹ וְסָרִים לְמִשְׁמַעְתּוֹ. ז) מִי אַתָּה הִרְחַגְדֹּל, אַתָּה מֶלֶךְ גֹּג שֶׁהֶנֶךְ חוֹשֵׁב עֲצָמָךְ כְּתֵר גְּדוֹל לַעֲמֹד בְּדַרְכּוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, מִה בַּח יֵשׁ בְּךָ. לִפְנֵי זֶרְבָבֶל לְמִישֹׁר, לְמַלְכוּת הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ תִּהְיֶה כְּאֶרֶץ מִישֹׁר לַעֲבֹר בְּקִלּוֹת, וְלֹא תִּכָּל לַעֲשׂוֹת שׁוֹם עֲכֹב. וְהוֹצִיא אֶת הָאֶבֶן הָרְאשִׁיָּה, הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ יוֹצִיא אֶת הָאֶבֶן הַטּוֹבָה וְהַחֲשׂוּבָה לְהַנִּיחָהּ בִּיסוּד בֵּנֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. תִּשְׁאֲלוּת חֵן חֵן לָהּ, אִי יִשְׁמַע קוֹל תִּשְׁוֹאוֹת, שֶׁכָּלֵם יַעֲנֶה וַיֹּאמְרוּ "הִנֵּה לֵאבֹן הוֹאֵת יֵשׁ לָהּ חֵן רַב", כִּי הִיא טוֹבָה וְחֲשׂוּבָה עַד מְאֹד.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צָדִיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אִמְתָּ וְצָדִק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו: רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה: שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵינוּ הַנִּבְיָא עֲבָדֶיךָ, וּבְמִלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבְנוֹ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכָּפֶה גֵּרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנִּבְיָאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתְּךָ לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

קריאת התורה למנחת שבת קודש

יג * וידבר יהוה אל־משה לאמר: ד שלח־לך אנשים ויתרו את־ארץ כנען אשר־אני נתן לבני ישראל איש אחד אחד לשלח אתם אבתיו תשלחו כל נשיא בהם: ג וישלח אתם משה ממדבר פארן על־פי יהוה כלם אנשים ראשי בני־ישראל המה: (לוי) ד ואלה שמותם לשלח ראובן שמוע בן־זכור: ה לשלח שמעון שפט בן־חורי: ו לשלח יהודה כלב בן־יפנה: ז לשלח יששכר יגאל בן־יוסף: ח לשלח אפרים הושע בן־נון: ט לשלח בנימין פלטי בן־רפוא: י לשלח זבולן נדיאל בן־סודי: יא לשלח יוסף לשלח מנשה גדי בן־סוסי: יב לשלח דן עמיאל בן־גמלי: יג לשלח אשר סתור בן־מכיאל:

יד לשלח נפתלי נחבי בן־ופסי: טו לשלח גר גאואל בן־מכי: טז אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את־הארץ ויקרא משה להושע בן־נון יהושע: (ישראל) יז וישלח אתם משה לתור את־ארץ כנען ויאמר אלהם עלו זה בנגב ועליתם את־ההר: יח וראיתם את־הארץ מה־הוא ואת־העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אמר: יט ומה הארץ אשר־הוא יושב בה הטובה הוא אם־רעה ומה הערים אשר־הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים: כ ומה הארץ השמנה היא אם־רזה היש־בה עץ אם־אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים:

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו סיון, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב ע"ד הטבת מצב בריאותו ושחדלו ממנו התקפות הכליות. הנה בטח רואה בזה ג"כ רמז מלמעלה ע"פ פתגם הבעש"ט, שבכל דבר נראה ונשמע לאיש הישראלי יש ללמוד בזה הוראה בעבודת השי"ת. וההוראה בהנ"ל הוא, שכאשר מצליח השי"ת וחדלו התקפות הכליות בגשמיות, הנה עליו להשתדל ביתר שאת ויתר עז שיחדלו ג"כ התקפות הכליות ברוחניות, והוא ע"י ההתבוננות בפרט במ"ש בתניא פרק מ"א, והנה ה' נצב עליו ומלא כל הארץ כבודו ומביט עליו ובוחן כליות כו'.

ובהנ"ל נפתרת ג"כ שאלתו במכתבו במה שראה באחד שראוי וזקוק לתוכחה, אבל אינו מקבל אותה ומבקש עצה בזה, הנה ע"פ הנ"ל מובן המענה, והוא מרז"ל הידוע (ברכות ו' ע"ב) מי שיש בו יר"ש דבריו נשמעים ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב (ר"ת בספר הישר שער י"ג. הובא בשל"ה שער האותיות אות ל').

בברכה לבר' הנכונה בגו"ר.

ביאורים לפרקי אבות

בארץ הקודש - פרק ב

משנה יב

רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, יְהִי מָמוֹן חֶבְרָךְ חָבִיב עֲלֶיךָ כְּשֶׁלֶךָ. וְהִתְקַן עֲצֻמָּךְ לְלִמּוּד תּוֹרָה, שְׂאִינָה יִרְשָׁה לָּךְ. וְכָל מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם:

נקודות משיחות קודש ~

על משנה זו כתב הרמב"ם⁷: "...ואפילו בשעה שהוא ישן, אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה, נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך-הוא. ועל ענין זה ציוו חכמים ואמרו, וכל מעשיך יהיו לשם שמים". והוא מוסיף על כך וכותב: "והוא שאמר שלמה בחכמתו, בכל דרכיך דעהו".

ויש לומר ששני סוגי עבודה הם: (א) "כל מעשיך יהיו לשם שמים", (ב) "בכל דרכיך דעהו".

כאשר האדם עוסק בדברי הרשות כגון אכילה, שתייה, מסחר וכדומה "לשם שמים", דהיינו כדי שיוכל לעבוד את ה' - מעשיו הם עניני חול אך הם משמשים אותו לצורך קדושה. זהו "כל מעשיך" - מעשים שלך, של חולין - "יהיו לשם שמים".

אך יש מדרגה גבוהה מזו, והיא כאשר עסקי החולין עצמם מתקדשים ולא רק משמשים לתועלת הקדושה ("לשם שמים"). [כמו כשהאכילה עצמה היא מצוה⁸]. זוהי העבודה של "בכל דרכיך דעהו", לא שהדרכים מובילות ל"דעהו", אלא שהן עצמן בבחינת "דעהו".

לפי זה יומתק מה שהרמב"ם הביא תחילה את מאמר המשנה "וכל מעשיך יהיו לשם שמים" ורק לאחר מכן את מאמר הכתוב "בכל דרכיך דעהו" (אף שלכאורה צריך היה להקדים את דברי הכתוב לדברי המשנה) - מכיון שסדר העבודה הוא מן הקל את הכבד: כדי להגיע לעבודה בדרגת "בכל דרכיך דעהו" יש להתחיל בעבודה של "וכל מעשיך יהיו לשם שמים".

(לקוטי שיחות. כרך ג, עמ' 907, 931)

בתפארת-ישראל הקשה, הרי נאמר¹ "תורה ציווה לנו משה מורשה קהלת יעקב", כלומר, שהתורה היא ירושה² ואיך אומר כאן "שאינה ירושה"?

ויש לתרץ הקושיא, כי באמת יש בתורה שתי בחינות: (א) "ירושה" - התורה היא ירושה לכל אחד מישראל, (ב) "מכר" - וכמאמר חז"ל³ "אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורת".

בחינת "ירושה" שבתורה - משמעה שהתורה "שייכת" לכל אחד ואחד מישראל, שהרי ירושה אינה תלויה במצבו או בגילו של היורש, ולכן עצם החיוב ללמוד תורה הוא שווה בכולם, כלשון הרמב"ם⁴ - "כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר וכו'", ולא משנה מהי מידת הבנתו בתורה.

בחינת "מכר" שבתורה - מכוונת להבנת התורה. דהיינו, כמו במכר, הקונה אינו מקבל חינם, אלא עליו לשלם תמורת החפץ שקנה⁵, כמו כן הוא בנוגע להבנת התורה; כדי להבין היטב את חכמת התורה יש להשקיע עבודה ויגיעה.

על בחינה זו השניה - "מכר" - נאמר במשנתנו "התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך". כדי להבין ולהשכיל בתורה (כל אחד ואחד לפי כשרונותיו) לא מספיק "לרשת" את התורה אלא צריך גם "לקנות" אותה. "קנין" התורה נעשה על-ידי "ארבעים ושמונה דברים" שהתורה נקנית בהם ומפורטים לקמן במסכת⁶.

(לקוטי שיחות, כרך יג, עמ' 115)

שיחות קודש תש"מ - פרשת מטות-מסעי

(1) ברכה לג, ד. (2) ועד שדרשו "לנו מורשה ולא להם (לעכו"ם)", ולכן עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה. (3) שמות רבה לג, א. (4) הלכות תלמוד תורה פרק א ה"ו. (5) ראה לקוטי שיחות שם שיש אף בחינה שלישית בתורה מתנה. בחינה זו מתייחסת לעניינים בתורה שהם למעלה מכוונת הבנת הנבראים, וניתנים לאדם בדרך של מתנה מלמעלה. (6) פרק ו משנה ו. (7) הלכות דעות פרק ג הלכה ג. (8) כדוגמת אכילת שבת או אכילת קודשים, שהן עצמה מצוה.

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת המוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
באר שבע (ק)	5:40	5:38	8:27	8:26	9:07	9:06	10:19	10:18	13:12	13:13	19:35	19:39	20:04	20:08	19:18	20:20
חיפה (ק)	5:36	5:33	8:24	8:22	9:04	9:04	10:17	10:16	13:12	13:13	19:41	19:45	20:08	20:12	19:11	20:24
ירושלים (ק)	5:37	5:35	8:25	8:23	9:05	9:04	10:17	10:16	13:11	13:12	19:40	19:44	20:04	20:08	19:03	20:20
תל אביב (ק)	5:38	5:36	8:26	8:25	9:06	9:05	10:18	10:18	13:13	13:14	19:37	19:41	20:07	20:11	19:18	20:23
אוסטריה, וינה (ק)	5:05	5:00	7:51	7:46	8:56	8:54	10:16	10:15	13:30	13:31	20:38	20:45	21:20	21:28	20:26	21:46
אוסטריה, מלמורן (ח)	7:20	7:25	9:08	9:10	9:47	9:49	10:38	10:40	12:47	12:48	17:14	17:11	17:44	17:41	16:53	17:53
אוקראינה, אודסה (ק)	5:14	5:09	8:02	7:58	9:02	9:00	10:21	10:20	13:32	13:33	20:34	20:40	21:14	21:21	20:21	21:38
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	4:49	4:44	7:35	7:30	8:41	8:39	10:01	10:00	13:16	13:17	20:25	20:31	21:07	21:14	20:12	21:33
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	5:07	5:02	7:49	7:41	9:03	9:00	10:24	10:23	13:42	13:43	20:58	21:05	21:42	21:51	20:46	22:11
אוקראינה, קייב (ק)	4:59	4:53	7:40	7:32	8:55	8:53	10:16	10:15	13:34	13:36	20:51	20:58	21:36	21:45	20:39	22:05
אחד אמירות, אבו דאבי (ח)	5:36	5:34	8:20	8:19	8:56	8:55	10:05	10:05	12:53	12:54	19:03	19:06	19:30	19:33	18:46	19:44
אשדוד, מילאנו (ק)	5:44	5:39	8:33	8:29	9:30	9:28	10:48	10:47	13:58	13:59	21:00	21:05	21:35	21:42	20:44	21:58
אקוודור, קיטו (ח)	6:08	6:08	8:37	8:37	9:07	9:08	10:10	10:11	12:41	12:42	18:14	18:15	18:38	18:39	17:57	18:48
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:47	7:51	9:39	9:42	10:17	10:19	11:09	11:11	13:21	13:21	17:55	17:53	18:23	18:21	17:34	18:32
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:55	9:00	10:35	10:38	11:16	11:19	12:06	12:08	14:12	14:13	18:29	18:26	19:01	18:58	18:08	19:11
ארה"ב, בולטימור (ק)	5:46	5:43	8:36	8:33	9:23	9:21	10:38	10:37	13:40	13:41	20:21	20:26	20:54	21:00	20:07	21:13
ארה"ב, ברוקלין (ק)	5:31	5:28	8:21	8:19	9:10	9:09	10:26	10:25	13:29	13:30	20:14	20:19	20:48	20:54	20:00	21:08
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	5:32	5:28	8:22	8:19	9:11	9:09	10:26	10:25	13:30	13:31	20:15	20:20	20:49	20:55	20:01	21:09
ארה"ב, ניו יורק (ק)	6:03	5:59	8:53	8:50	9:44	9:42	11:00	11:00	14:06	14:07	20:56	21:01	21:31	21:37	20:42	21:52
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:24	6:22	9:10	9:09	9:49	9:48	11:00	11:00	13:53	13:54	20:14	20:18	20:42	20:45	19:58	20:57
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	5:45	5:43	8:34	8:32	9:15	9:14	10:28	10:27	13:24	13:25	19:53	19:57	20:23	20:27	19:38	20:40
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:31	6:30	9:16	9:15	9:53	9:52	11:02	11:02	13:52	13:53	20:05	20:08	20:31	20:35	19:49	20:46
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:25	5:22	8:15	8:13	9:05	9:04	10:21	10:20	13:25	13:27	20:12	20:17	20:47	20:52	19:58	21:07
ארה"ב, ניו יורק, גן ישראל (ק)	5:31	5:27	8:21	8:18	9:12	9:10	10:28	10:27	13:33	13:34	20:21	20:26	20:56	21:02	20:07	21:17
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	5:56	5:53	8:46	8:44	9:35	9:33	10:50	10:49	13:54	13:55	20:38	20:43	21:12	21:17	20:24	21:32
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:23	5:19	8:12	8:10	9:03	9:02	10:19	10:18	13:24	13:26	20:13	20:18	20:48	20:54	19:59	21:08
בוליביה, לה-פס (ח)	6:52	6:54	9:07	9:08	9:38	9:40	10:37	10:38	12:59	13:00	18:07	18:07	18:32	18:31	17:49	18:41
בלגיה, אנטוורפן (ק)	5:40	5:34	8:18	8:08	9:38	9:35	11:00	10:58	14:19	14:20	21:39	21:46	22:26	22:34	21:27	22:56
בלגיה, בריסל (ק)	5:42	5:36	8:22	8:12	9:39	9:36	11:01	10:59	14:19	14:20	21:38	21:45	22:23	22:32	21:26	22:53
ברזיל, סאו פאולו (ח)	6:38	6:40	8:46	8:47	9:19	9:20	10:15	10:16	12:33	12:34	17:34	17:33	17:55	17:54	17:10	18:04
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:24	6:27	8:33	8:35	9:06	9:08	10:02	10:04	12:22	12:22	17:19	17:17	17:44	17:43	16:59	17:53
בריטניה, לונדון (ק)	4:57	4:51	7:34	7:22	8:55	8:52	10:17	10:16	13:37	13:39	21:00	21:08	21:46	21:54	20:50	22:16
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	4:55	4:49	-	-	8:59	8:56	10:23	10:21	13:47	13:48	21:17	21:25	22:08	22:18	21:09	22:43
גרמניה, ברלין (ק)	4:58	4:52	7:27	-	8:59	8:56	10:22	10:20	13:44	13:45	21:11	21:19	21:58	22:08	20:58	22:31
גרמניה, פרנקפורט (ק)	5:28	5:22	8:10	8:03	9:23	9:21	10:44	10:43	14:02	14:03	21:17	21:24	22:02	22:10	21:05	22:30
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:43	6:46	8:48	8:49	9:22	9:23	10:17	10:19	12:34	12:35	17:32	17:30	17:51	17:50	17:05	18:00
הודו, מומבאי (ח)	6:01	6:00	8:43	8:42	9:16	9:16	10:24	10:24	13:08	13:09	19:09	19:12	19:35	19:37	18:53	19:48
הודו, פונה (ח)	5:58	5:58	8:39	8:39	9:13	9:13	10:20	10:21	13:04	13:05	19:05	19:07	19:30	19:32	18:48	19:43
הונגריה, בודפשט (ק)	4:57	4:52	7:44	7:39	8:47	8:45	10:06	10:05	13:19	13:20	20:25	20:31	21:06	21:13	20:12	21:31
טורקיה, איסטנבול (ח)	4:35	4:32	7:25	7:22	8:14	8:13	9:30	9:29	12:34	12:35	19:20	19:25	19:54	20:00	19:06	20:14

לוח זמנים לשבוע פרשת בהעלותך באה"ק (פרשת נשא בחו"ל) - בערים שונות בעולם
 זמני יום ראשון ויום שבת
 (ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
יוון, אתונה (ק)	6:08	6:05	8:58	8:56	9:43	9:42	10:58	10:57	13:58	13:59	20:36	20:40	21:08	21:13	20:22	21:27
מולדובה, קשיניב (ק)	5:20	5:15	8:07	8:03	9:09	9:07	10:28	10:27	13:40	13:41	20:44	20:50	21:24	21:31	20:31	21:49
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	5:58	5:57	8:40	8:39	9:13	9:13	10:21	10:21	13:06	13:06	19:08	19:10	19:33	19:36	18:52	19:46
ניו-זילנד, קריסטצ'רץ' (ח)	7:51	7:57	9:22	9:25	10:07	10:10	10:54	10:57	12:56	12:57	17:01	16:57	17:36	17:32	16:39	17:46
נפאל, קטמנדו (ח)	5:11	5:09	7:56	7:55	8:34	8:33	9:44	9:44	12:35	12:36	18:51	18:54	19:18	19:22	18:35	19:33
סין, בייג'ינג (ח)	4:52	4:49	7:42	7:40	8:30	8:28	9:45	9:44	12:48	12:49	19:30	19:35	20:04	20:09	19:14	20:23
סינגפור, סינגפור (ח)	6:56	6:56	9:26	9:26	9:57	9:57	11:00	11:00	13:32	13:33	19:07	19:08	19:31	19:32	18:50	19:41
פיליפ, ורשא (ק)	4:29	4:23	7:01	-	8:29	8:26	9:52	9:50	13:13	13:14	20:38	20:45	21:26	21:35	20:26	21:58
פרו, לימה (ח)	6:20	6:22	8:40	8:41	9:11	9:12	10:10	10:11	12:35	12:36	17:50	17:50	18:14	18:14	17:32	18:24
צרפת, ליון (ק)	6:00	5:56	8:49	8:45	9:47	9:45	11:05	11:04	14:16	14:17	21:15	21:21	21:54	22:01	21:02	22:18
צרפת, פריז (ק)	5:58	5:53	8:44	8:38	9:51	9:49	11:11	11:10	14:27	14:28	21:39	21:46	22:20	22:28	21:25	22:47
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:42	5:43	8:15	8:15	8:46	8:46	9:50	9:50	12:24	12:25	18:04	18:05	18:28	18:29	17:47	18:39
קנדה, טורונטו (ק)	5:44	5:40	8:34	8:30	9:27	9:26	10:44	10:44	13:52	13:53	20:48	20:54	21:22	21:28	20:32	21:44
קנדה, מונטריאול (ק)	5:14	5:10	8:03	7:59	9:01	8:59	10:19	10:18	13:29	13:30	20:30	20:35	21:07	21:13	20:15	21:30
קפריסין, לרנקה (ק)	5:36	5:34	8:25	8:23	9:07	9:06	10:20	10:20	13:18	13:19	19:49	19:53	20:19	20:24	19:34	20:36
רוסיה, ליובאווטש (ח)	4:35	4:28	-	-	8:43	8:39	10:08	10:05	13:34	13:36	21:12	21:20	22:06	22:17	21:01	22:45
רוסיה, מוסקבה (ח)	4:03	3:56	-	-	8:13	8:10	9:39	9:37	13:08	13:10	20:55	21:04	21:48	22:00	20:40	22:30
רוסיה, פטרבורג (ח)	4:02	3:52	-	-	8:27	8:22	9:58	9:55	13:40	13:42	21:50	22:02	23:10	23:31	21:40	-
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	4:36	4:31	7:23	7:18	8:25	8:23	9:44	9:43	12:57	12:58	20:01	20:07	20:42	20:49	19:48	21:06
שווייץ, ציריך (ק)	5:40	5:35	8:27	8:22	9:29	9:27	10:49	10:47	14:01	14:02	21:12	21:18	21:47	21:54	20:54	22:12
טאילנד, בנגקוק (ח)	5:50	5:50	8:28	8:28	9:01	9:01	10:07	10:07	12:47	12:48	18:40	18:42	19:05	19:07	18:24	19:16

(* הזמנים נערכו על-פי תוכנת 'חזון שמים'.

סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה. מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפילת הדרך

צריך לאמרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצערנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פל-אויב ואורב ולסמים וחיזות רעות בדרך ומכל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלה כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה וזוגתו אולגה שרה בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי וזוגתו מעיין חנה

אור אבנר הלוי וזוגתו רינת שיחיו

לבייב

לעילוי נשמת הרה"ח ר' טובי' ב"ר יעקב ע"ה

לבקשות ושינויים: Israel@DvarMalchus.org

בארה"ב וקנדה: USA@DvarMalchus.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל: Office@Chazak.co.il

ללימוד שיחות קודש ומאמרים:

Biurim.co.il Otzar770.com Chasidut.tv Lahak.org

הרשמה כמנויים
לדבר מלכות

03-9601001

DvarMalchus.org

חפשו 'דבר מלכות' בעמדות נדרים פלוס

P.P.
שולם
1949
תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7